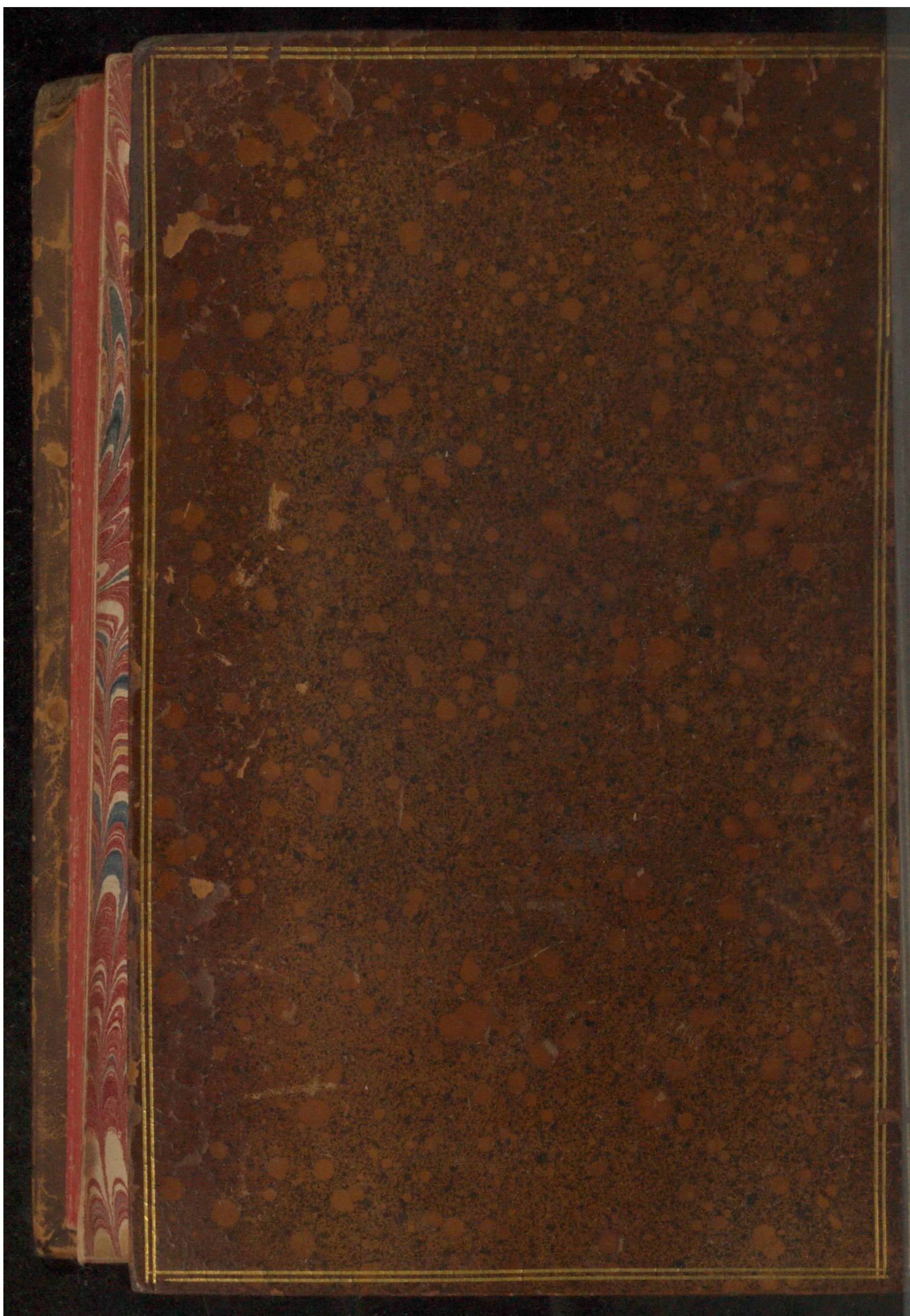
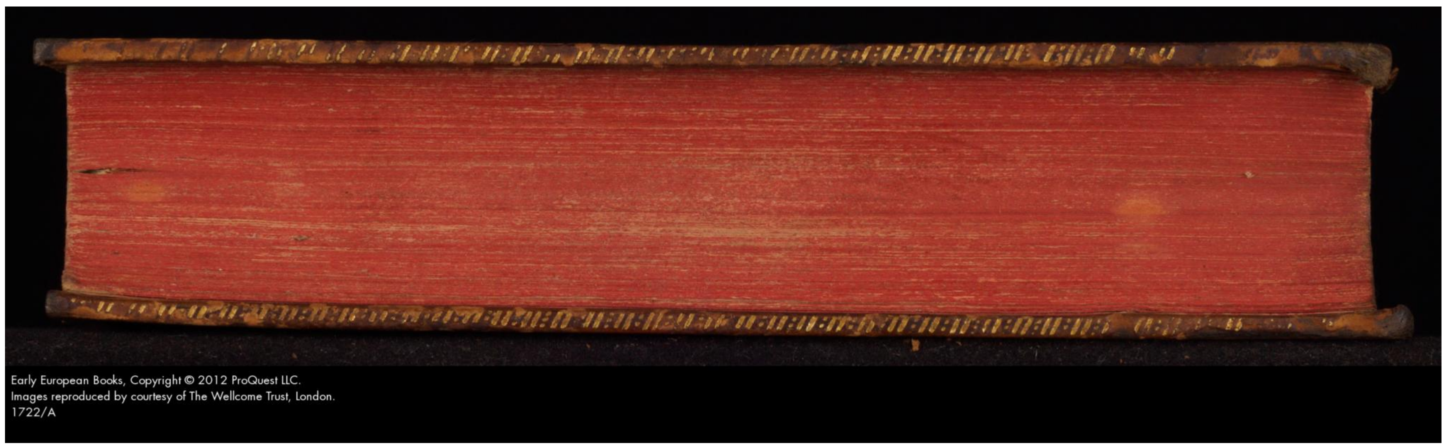

DAVISSONI
PHILOSOPHICA
PYROTECHNICA

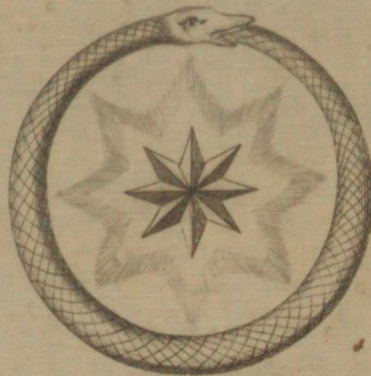

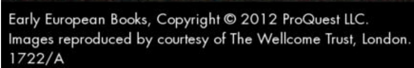

Thomas South.

A. J. Attwood
1859

PHILOSOPHIA PYROTECHNICA.

WILIELMI DAVISSONI,
Nobilis Scoti, Doctoris Medici.

SEV

CVRSVS CHYMIATRICVS,

nobilissima illa & exoptatissima Medicinæ parte pyrotechnica instructus.

Multis iisque haud vulgaribus obseruationibus adornatus, & ab ipsis primis Physicæ Theoreticæ & Practicæ Elementis, inexpugnabili demonstratione illustratus, artificiosam nouamque rerum naturalium speculationem, & in vsus medicos præparationem & administrationem continens. In quo, adminiculo διακρίσεως aut συγκρίσεως Chymicæ, ex Veget. Animal. & Mineral. familia petitæ, veræ & legitimæ rerum causæ deprehenduntur, ipsa αὐτοψίᾳ demonstrantur, cum recentiorum, tum veterum omnium Philosophorum authoritate confirmantur: Hactenus ab omnibus huius sæculi Chymicis, aut in simili studij genere sese exercentibus desideratus: nunc autem solidis & inconcussis fundamentis stabilitus, & assiduo studio & longa rerum praxi, lapide veluti lydio, probatus & confirmatus.

PARISIIS,
Apud IOANNEM BESSIN, propè Collegium Remense.
M. DC. XL.
Cum Privilegio Regis ...

ILLVSTRISS. POTENTISSIMOQVE PRINCIPI

IACOBO STVART

LENOXIÆ DVCI, MARCHIÆ, ET DARLEI COMITI, LIGHTONIO, Turbontónio, Methuenio, & Sancti Andreæ Baroni, Regni Scotiæ iure hæreditatis; summo Thalassiarchæ & Camerario, Quinque portarum Angliæ Gubernatori ac Custodi meritissimo Inuictissimo magnæ Britanniæ Regi, à Dormitorio, & vtriq; Regno à Secretioribus Cõsiliis, & supremi ordinis Periscelidis Equiti.

DVM sub asylo Illustrißimi tui nominis prodire gloriatur fœtus hic informis, parentis imprudentiam, & suscepti temeritatem detegere illico vereretur, nisi animi tui consueta benignitas, sereno, vt solet, vultu occurreret & animaret. Nam *sicut plantæ*

ſolares, folia noctis torporem fugientia concludunt, & ad iubaris radios rurſus extendunt, quaſi à Sole vitam petitura; ſic non aliunde fœtus hic, dum ſub auſpicijs tuis prodit, te, vt radioſum ſuum Solem, ſuſpiciet ſemper & adorabit, à te ſolo vitam vigoremque exſpectaturus, vt vel hac ratione fœliciſsimum & ſecuriſsimum glorietur: fœliciſsimum, quod tanto Heroe exoriente, oriatur & ipſe: ſecurum, quoniam tuum nomen operis huius frontiſpicio conſpicuum, quaſi insignia Regia, ædibus & ciuitatibus appenſa, contra calumniam & liuorem æmulorum ſuſtinebit. Et quanquam ingenij infœcunditas, imparem tibi gloriam ſit emenſura, tamen eo nomine ſcio, non deſpicies, ſed adſpicies potius pauxillum aquæ, è proximo fluuio tui coloni manibus extractum. In hoc Creatorem imitaturus, dum Solem tuum, æquè ſuper dignos ac indignos ſplendeſcere feceris, etſi à ſplendidiſsimis tuarum virtutum conditionibus, aut regio quo ſplendet LENOXIORVM familia ſtemmate; (quæ vna inter Illuſtriſ-

mas Europæ familias, Regnorum ſceptra
nciliare docuit) abſterrear: nonne mihi ſi-
ile quodammodo, quod olim ſeruo inutili,
lentum heri abſque fœnore reddenti, meritò
ntingeret, dum oblata illa benigni tui vul-
us talenta, & accepta munificentiæ tuæ prę-
lara pignora, ignauo olidoque illo obliuionis,
& timiditatis veterno, marcere aut elan-
ueſcere ſinerem. Quare malui audacis &
emerarij, quàm ingrati & immemoris per-
ſonam induere, hancque Philoſophiæ Pyro-
echnicæ partem, ſub tui nominis auſpicio, in
ucem edere. Non quod aliquid emolumenti
ibi enaſci inde cogitem, quum eminentiori
oco ſint res tuæ ſitæ, quàm vt inerti meâ ope
ndigeant. Sed memor authoramenti, quo ti-
bi totique tuæ illuſtriſsimæ familiæ in æter-
num deuincior, ſtatui in poſteros meos hoc
leue monumentum transfundere, vt diſcant
quantum prȩclara tua in me merita profece-
rint, & quo gradu obſeruantiæ tibi, tuiſque
in ȩternum inſeruire debeant. Interea humil-
limè deprecor, vt hoc humillimi mei cordis

ſacrificium eo nomine accipias, quo ego licet indignus offero, & ante altare benignitatis tuę appendo. Cui non tantum vt facilem des aurem rogo, ſed

Da facilem curſum ac audacibus annue cœptis.

Interea Deum immortalem orabo & obteſtabor, vt te publico bono natum, omni bonorum genere cumulatum, quam-diutiſsime Inuictiſsimo tuo Regi, amicis & ſeruis, fœlicem & incolumem in perpetuum præſtet, è quorum numero nomen tuum & familiam venerari in perpetuum conabitur,

ILLVSTRISSIME DVX,

Humillimus & ad omnia paratiſſimus ſeruus,

W. DAVISSONVS Scotus
Doctor Medicus.

Operis Approbatio.

INfra-ſcriptus ſacræ Theologiæ Doctor in alma Vniuerſitate Pariſienſi, teſtor, me legiſſe Librum qui inſcribitur, *Philoſophia Pyrotechnica, ſeu Curſus Chymiatricus*, authore *VViliel-mo Dauiſſono, nobili Scoto, Doctore Medico*: nihil-que in eo reperiſſe, quod fidei Catholicæ, boniſue moribus ſit contrarium. Quin potius, opus eſt & doctum & elaboratum; quod breui facilique methodo, Chymicæ artis tum ſpeculatiuæ, tum practicæ vim, naturam, vtilitatem edocet; eamdem cum Ariſtotelica & Galenica Philoſophia maritat; intextis, ex vetuſtiſſimorum Philoſophorum doctrina, floribus exornat; & latentem ſub eorundem metaphoris & allegoriis, ſane quam obſcuris, veritatem in lucem eruit. In quorum fidem has propria manu ſubſcripſi. Datum Pariſijs 6. Ian. anno Domini cIↃ. IↃↃ. XXXV.

H. MAILLARD.

Priuilege du Roy.

LOVIS par la grace de Dieu Roy de France & de Nauarre; A nos amez & feaux Conseillers les gens tenans nos Cours de Parlement, Baillifs, Seneschaux, ou leurs Lieutenans, & autres nos Iuges & Officiers qu'il appartiendra, Salut. Nostre bien aymé GVILLAVME DAVISSONE Gentilhomme Escossois, & Docteur en Medecine, nous a faict humblement remonstrer, qu'il a depuis quelque temps composé auec grand peine & trauail, vn Liure intitulé, *Philosophia Pyrotechnica, seu Cursus Chymiatricus*, lequel il desireroit donner au public, à cause de l'vtilité qu'vn chacun en peut receuoir. Mais il craint qu'autres que luy, ou ceux ausquels il auroit donné charge de ce faire, se voulussent ingerer de l'imprimer, s'il ne luy estoit pourueu de nos Lettres necessaires, qu'il nous a tres-humblement supplié luy vouloir octroyer. A ces causes, desirant que le suppliant soit recompensé de ses labeurs, frais & mises, Nous luy auons permis & octroyé, permettons & octroyons par ces presentes, d'imprimer ou faire imprimer, vendre & distribuer par tout nostre

Royaume le susdit Liure en tel charactere & langue que bon luy semblera, sans qu'autres que ledit exposant, ou ayant droict & pouuoir de luy, le puissent imprimer ou faire imprimer, vendre ne debiter iusques au terme de neuf ans, à compter du iour & datte de l'impression dudit Liure : & ce sur peine de quinze cens liures d'amende, confiscation des exemplaires, & de tous despens, dommages & interests. Si vous mandons & à chacun de vous endroit soy, commettons que de nostre present Priuilege, & du contenu en iceluy, vous fassiez & souffriez iceluy exposant, & les ayant charge & droict de luy, iouyr & vser pleinement & paisiblement, contraignant à ce faire, souffrir & obeyr tous ceux qu'il appartiendra par toutes voyes deuës & raisonnables. A la charge par ledit exposant d'en mettre deux exemplaires dudit Liure en nostre Bibliotheque, & vn autre exemplaire és mains de nostre tres-cher & feal le sieur Seguier Cheualier, Garde des Seaux de France. Car tel est nostre plaisir, nonobstant clameur de Haro Chartre Normande, & lettres à ce contraires. Donné à Paris le 5. iour de Feurier l'an de grace 1635. & de nostre regne le vingt-cinquiesme. Et au dessous est escrit, De par le Roy en son Conseil, & signé De Gives, & seellé au grand seau en cire jaulne.

TOTIVS OPERIS PARTITIO.

DE CHYMIA, *seu Chymiatria generatim, ac veluti compendiario quodam sermone pertractaturus, operæ pretium fore existimo: si eius quidem naturam, partes, principia, & præcipuas affectiones vniuersim enucleauerim. Et primò quidem de eius natura, eiusque cum aliis Physicæ & Medicinæ Sectis comparatione tractabo. Secundò obiectum huius artis, nempe puri & impuri in mixtis naturam, originem, progressum, ordinem; quatenus in rerum*

naturalium generatione, accretione, nu-
tritione, & conseruatione: tùm demum
corruptione, diminutione, resolutione, & al-
teratione; quasi à synthesi ad analysim
transiens; breui orationis filo comprehen-
dam. Interea ad analyticum mixtorum
processum, & puri ab impuro separationis
viam properans, artis omnes terminos,
qui ἐγχειρήσει Chymicæ inseruire videntur,
non minus breui, quàm vtili explicatione
tradam. Quartò aperiendo mechanicam
vegetabilium, animalium & minera-
lium lithurgiam, & absconditos eorum-
dem thesauros, quoad poterimus, euiden-
ti demonstratione finem hisce rudimentis,
& rerum primis adumbrationibus impo-
nemus.

DE CHYMIÆ *natura.*

CAPVT PRIMVM.

CHYMIA est ars ab Altissimo creata, & in natura instituta, quæ corpora na- ralia mixta, in ea, ex quibus constant, re- luere docet. Resoluendo verò obseruatio- es & experimenta suppeditat: per quæ cau- , & affectiones corporis naturalis inue- gantur: resolutisque tandem illis, & debi- præparatis (potestate & vitali robore) iuersos corporis languores auferre satagit. ndaturque eius naturæ facultas in semi- & balsamo vegetabilium, animalium, & neralium: adeóque manifestum est, legiti- am eius naturæ cognitionem, præparatio- m, & administrationem; Chymicam con- uere artem, & professores eius Chymia- s rectè appellari.

Nomen habet ἀπὸ τοῦ χέειν, vel χέεσθαι, vel ἀπὸ χυμῶν, quod scilicet metalla dura, & è æ visceribus effossa, fundere primò & li- re docuerit. Dicitur quoque addito ar- lo Arabico *Al*, Alchymia. Dicitur etiam

Spagyrica, ἀπὸ τοῦ σπᾷν, quod est diuellere, & ἀγείρειν congregare. Dicitur & ars destillatoria. Dicitur Pyrotechnia, quoniam absconditam rerum naturam, ignis adminiculo, manifestat.

Empirica etiam, quia absque obseruationibus, aut cognitione causarum ab Empiricis destillatoribus fuit primò detecta.

Perfecti magisterij, quia absque huius cognitione, quæ tota in resolutione corporum naturalium consistit; nullus vnquam ad veram causarum cognitionem peruenire potest licet pro absolutissimo Philosopho & Medico sese iactitet.

Et ars separatoria, segregatoria.

Duplex est. Vniuersalis, & particularis. Vniuersalis, quæ vno eodemque medio impuritatum morbosarum resolutiones, corroborationes, consumptiones, mitigationes præparationes balsami absoluit: hoc est lapide & tinctura Philosophali.

Particularis vero, quæ vires, actiones conditionesque omnes vniuersalis Chymia (quoad fieri potest) imitatur: versaturque vel in metallorum præparatione, & dicitu ἀργυροποιία, aut χρυσοποιία: vel in Medicin facienda, & tunc necessitatem præparatio num & compositionum prosequitur: quibu cruditates maturantur, impura separantur corpora soluuntur, colores, sapores, odores & similes qualitates, humanæ naturæ infe

tæ, corriguntur, mitigantur & tolluntur, illæsis viribus, morborum curatricibus; diciturque Chymiatria.

Qui de eius præstantia & antiquitate, deque præcipuis Galenicorum & Chymicorum differentiis plenius erudiri cupit, tum Libauium legat, tum compendiario modo Danielem Sennertum, libro cuius titulus est, *De Chymicorum cum Aristotelicis & Galenicis consensu, & dissensu*: apud quem hæc & alia multa inueniet ad hanc rem attinentia. Nobis verò satis erit differentiam Chymicorum & Galenicorum remediorum leuiter proponere, ne ab aliis commemorata frustra repetere videamur.

DE VVLGARIVM remediorum, doctrinæque cum Chymicis collatione.

CAPVT II.

REMEDIORVM differentiæ ex diuersis morborum naturis essentiisque, quas Græci vocant ὑποστάσεις, & curandi ra-

tionibus desumuntur. Sunt alia diætetica, quæ & alimentaria vocantur; quia proprietates alimentorum imitantur, morbosque solum alimentarios curant. Alia medicinalia altiora, & inferiora, ex quibus potentiores efficacioresque proprietates educuntur. Hæc autem sola & sincera periculosè assumuntur, & symptomata grauia inducunt, quia vires spirituum mechanicorum superant, nisi præparatione innoxia reddantur.

Qua ratione ductus Galenus *Commentarijs in lib.2. de victus ratione in acutis*, ait; Medicamentorum purgantium facultatem corporum nostrorum naturæ contrariam & deleteriam esse. Paracelsus quoque labem & malignam istorum remediorum qualitatem, ob peccatum, pœnæ loco, à Deo fuisse inflictam, & naturam in calamitosam sortem transplantatam non amplius puras essentias: sed rudes, mobiles, & venenatas producere: quæ effectus producunt suæ naturæ similes, vt plurimum excedentes, sæpe morborum & mortis authores.

Alia sunt prorsus venenata, vt Antimonium, Mercurius, Sulphur viuum, Vitriolum, mineralia ferè omnia, Helleborus, Tithymalus, Colocynthis, Scammonium, Opium, Cicuta; quorum vsus in aliquibus morbis grauissimis necessarius est; & tamen sine præparatione nullo modo exhiberi possunt. Frustra enim lacte & cydoniis nutriuntur. Frustra

odoratis & cordialibus purgantia medicamenta naturæ amica redduntur. Imparitates enim, quæ firmiores radices egerunt, non alimentariis remediis, imo nec purgantibus cedunt: quapropter venenata necessario aduocanda sunt. Sed quoniam ab vsu remediorum venenatorum vix abstinere possumus, & venenata omnia balsamum habent naturæ consentaneum: impij vtique essemus, & officij nostri desertores, nisi separationi strenuam operam nauaremus, vt ablato veneno, puris & salutaribus balsamis amicas naturæ curationes tutò aggredi possimus.

Quis ergo pilularum omnium compositionem, quam venenata illa simplicia ingrediuntur, vnquam laudare potest, vt & Colocynthidem, Helleborum, Turbith, Hermodactylos, succos Tithymalorum, Elaterium, Scammonium, Euphorbium, quæ tam manifesta venena, cruda & impura continent, sępè dissentaneis rebus ad mixtionem non tendentibus, vt Resinis, Gummatis, Serapino, Ammoniaco, Galbano permixta, quę nisi exigua mole excusarentur, eorum exhibitiones iamdudum ab ægris repudiatæ obsolescerent. Sacchari & Mellis præsentia sæpè noxia est. Si spiritum Mellis acutissimum & venenatum, si Sacchari abominabiles fæculentias conspexissent Arabes, parciores fortè & prudentiores procul dubio fuissent in prolixa & nimis ampla Syrupo-

rum ostentatione.

Electuaria purgantia, vt Diaphœn. Diaturbith, Diacydonium, de succo rosarum, Diaprunum, Diapsyllium, confectio Hamech, Indum maius & minus, multis nominibus accusantur, quod crudis radicibus, corticibus, fructibus & foliis naturam fatigent, quoniam impuritatum non sunt factæ separationes, quod dissentanearum rerum mixtione contaminantur, tardarum actionum accelerationes, flatuum discussiones, amaritudinum, erosionum, & acrimoniæ mitigationes aliter emendari possunt, quàm admixtione Cassiæ, Tamarindorum, Mannæ, Anisi, Fœniculi, Cymini, Cinnamomi, Caryophyllorum, nucis Moschatæ, Dactylorum &c. quia tales mixtiones & compositiones non sunt naturæ legibus consentaneæ, testante id Galeno *lib.3. de composit. simpl. medic. cap.* 15. Is enim malignas qualitates non tolli aliorum admixtione, sed solum gustum falli existimat.

Sic veluti pueris absinthia tetra medentes
Cum dare conantur, priùs oras pocula circum
Contingunt mellis dulci, flauoque liquore,
Vt puerorum ætas improuida ludificetur
Labrorum tenus: interea perpotet amarum
Absinthi laticem, deceptaque non capiatur.

At natura, Chymiæ beneficio, coquere iubet,

cruda maturare, impura separare, amaritudines in dulcedines transmutare, erosionum, colorum, saporum, coagulationum tædia mitigare.

In aliis vero remediis, in quibus manifestè venena non delitescunt, adsunt vt plurimum coagulationes, sapores, odores, caliditates, frigiditates, & proprietates narcoticæ, diaphoreticæ, diureticæ, deiectoriæ, vomitiuæ, resolutoriæ: quarum violentos impetus impressionesque humana natura, sine graui clade, ferre non potest. Perfectissimarum deinde rerum balsami & expetitæ proprietates tam densis corporum carceribus continentur, vt fauorem & beneuolentiam, quam naturæ debent, patefacere non possint. Itaque Corallorum, Perlarum, Gemmarum, Auri & Argenti, reliquorumque metallorum vires, dolent se frustra in mundanam prouinciam venisse, & mortalium scelestam temeritatem continenter accusant, quòd tantarum prædestinationum immemores, ad quas naturæ prouidentia determinabantur, in peregrinos & infames vsus tantarum rerum maiestatem commutarint.

At Chymiatria vires medicamentorum rectiùs cognoscere docet. Sunt enim plurima simplicia medicamenta, quæ propter diuersas partes, diuersas vires possident; purgant, & astringunt, vt Rhab. Inficiunt veneno, & veneno resistunt, vt Scorpius & Vipera. Ca-

lefaciunt, & refrigerant, vt Acetum. Vnde quęstiones hactenus non satis explicatas soluit. Verbi gratia, Opium frigidum hactenus est creditum, quia narcoticum. Atqui amarum est: amara vero calida. Quum nodum facilè soluit Chymicus, demonstrando vim narcoticam, non tam à frigiditate, quam à sulphure tenui, & sale volatili dependere, eandemque esse amaram in Opio.

Deinde citò, tutò, & iucundè Chymia medetur. Citò, quia eius medicamenta vim penetrandi habent, nec in ventriculo diu morantur; sed suam vim actutum exerunt, & morbos radicitus tollunt: quia nempe materia crassa (quæ operationem impediebat) separata est, viribus mixti exaltatis. Tutò, quia eius beneficio alienæ & noxiæ qualitates tolluntur, puræ solum & expetitæ conseruantur, exaltantur & augentur. Imo, arte Chymica, ex venenis tuta medicamenta fieri possunt. Notissima nempe est Mercurij & Arsenici venenositas. Vtrumque tamen ita parari potest, vt sine periculo intra corpus assumi possit. Denique iucundè, quia sublatis impuritatibus cuncta grata reddit.

Porrò solida & dura, qualia sunt mineralia, metalla & lapides, quæ integra à calore nostro in actum reduci nequeunt; hac arte naturæ familiaria & vtilia redduntur: adeò vt soluta & Chymicè præparata efficacia sint, vt in lingua ipsa suas vires exerant. Et si hoc

vix persuaderi possit: Thermæ & Aquæ acidulæ euidens argumentum suppeditant, quarum vis in morbis grauissimis maxima, tota ex metallis, & mineralibus dimanat.

Verum & antiqui Medici ista non solum extra, sed intra corpus exhibebant. Chalybem scilicet, Sandaracham, Sulphur viuum, æris squamam, æs vstum & similia: sicut patet ex Dioscorid. *lib.*10.*cap.*17. & *lib*5.*cap.*47. 53. 54. & Galeno, *de simplicium medicamentorum compositione lib.*2.*cap.*36. & Celso *lib.*2.*cap.* 12. Quis Medicorum hodie (nisi forsan qui eum nunquam vidit) spiritum vitrioli non vsurpat? Item, spiritum & flores Sulphuris, spiritum quoque Salis? Quis nescit quantum medicamenta è Chalybe præparata ad viscerum obstructiones, cachexiam & alios morbos tollendos à pluribus Dogmaticis commendantur? Nitrum præparatum (quod sal prunellæ vocant, & vulgo crystallum minerale) hodie in malignis febribus, & ardentibus tollendis, fœlicissimè vsurpari pauci ignorant. Antimonium & Mercurium, etsi fortiora sint medicamenta, parciusque, quam cætera vsurpanda, rectè tamen præparata, & in morbis conuenienter exhibita; ea efficere quæ aliis medicamentis vix præstari possunt, experientia ipsa testatur. Et Mercurius, si rectè præparetur, ac cum iudicio exhibeatur, in hydrope quid possit, quantumque aliis præualeat medicamentis, qui nescit, pericu-

lum faciat, & infinitos sapientesque artifices, qui illum experti sunt consulat: & tuto, cumque maxima vtilitate hydropicis exhiberi posse resci[illegible]t.

Nec tamen censuram subterfugient famosa illa remedia, quæ nunc per vniuersam Galliam, totiusque pænè Europæ regiones laudantur ab his, culpantur ab aliis. Inter quæ Antimonij vitrum producemus, cum accusationem mereatur, quia puri ab impuro separationem non recipit: quod resolutionem debitam & digestionem non sustineat: quòd fusionem vitrificatoriam admisit, in omni remediorum præparatione fugiendam: fusiones enim spirituales requirimus, non corporeas. Frustra quoque purgationes alui per Antimonium obstinatè instituuntur. Altioribus muneribus destinatum id fuit. Sulphuris flores sublimati & reiterati innoxij sunt. Impuritates enim pleuriticas, pestilentes, peripneumonicas tutò & subitò auferre valent: tusses antiquas & asthmaticos affectus egregiè subleuare, ponderum proportionibus commensuratis, ignis & instrumentorum idoneorum exhibitiones in hac operatione fata regunt. Crocus Martis innocuum planè est medicamentum in pluribus affectibus: hic ignis temperamentum, fornacis commoda constructio primas tenent. De aquis diureticis, corrosiuis: tincturis corallorum, resolutione crystalli, de oleo Arsenici, Plumbi

& similibus priuatim agemus.

Sed vt nihil vltra de remedijs dicam; quantam lucem, quæso, in naturæ obscuritate inuestiganda Philosopho adferat Chymia, facile est consideratu. Vnde recte Mesue *in Antidotario sectione 22. de oleo ouorum*, *Chymici*, inquit, *appellantur, qui quæ occulta sunt in rebus, manifestant & detegunt.* Vt confidenter dicere ausim, neminem ad penitissimam rerum naturalium cognitionem peruenire posse, qui in Chymicis operationibus, quibus res naturales artificiosè resoluuntur, & quarum beneficio admirandi rerum consensus, & dissensus inueniuntur, exercitatus non est.

In primis vero eos, qui de mineralibus & metallis sine Chymiæ cognitione scribere aliquid tentant, sæpissimè & turpiter errare necesse est. Quare oculatiores Philosophi, Physici, & magnarum rerum scrutatores Chymiam iam laudare & colere occœperunt. Propterea non abs re scriptum puto ab Andrea Libauio, *in præfatione nuncupatoria supra Alchymiam*, illum Medicum non esse magnum, cui Alchymia non sit magna.

Verum in laudem Chymiæ hic plura non congeram, si hoc vnum solum addidero: nimirum, quod dum veram Chymiam laudo, nullo modo patrocinari volo pseudochymicis: qui postquam vnum aut alterum medicamentum vtcunque præparare didicerunt,

Empiricorum more, neſcio quæ non polli-centur, atque omnes Galenicos alto ſuperci-lio deſpiciunt: ipſi tamen bonarum artium rudes, & imprimis Medicinæ ignari. Nihilo-minus nullo alio, quam Hermeticorum Me-dicorum nomine, appellari volunt.

Verum vt quæ ſit genuina illa, & quam laudem mereatur Chymiatria, videamus: rem ipſam aggrediamur.

ILLVSTRISS. PRINCIPIBVS

GEORGIO, LVDOVICO, IOANNI, ET BERNARDO STVART,

POTENTISSIMI PRINCIPIS Lenoxiæ Ducis fratribus germanis.

ELEBRIS fuit illa apud potentißimos Persarum Reges in munere ferendo mos (Fratres Illustrissimi) *qui & successio quodam consuetudinis iure ad nostrum hoc seculum non immerito dimanauit, vt quibus Magnatum & Principum promerendi gratiam animus esset, ijs ad illam, non nisi per munusculi alicuius oblationem, aditus pateseret. Huius ego prisci moris æmulus, va-*

cuis planè manibus vos adire, nec volui, nec potui. Persas tamen in hoc haud imitaturus; quod illi demerendi fauoris viam tutißimam, munerum prębitionem existimarēt. Ego vero non opes, nec res comparatu difficiles adfero (nam quid illæ vobis tam liberali sorte præditis?) sed laboris & ingenij mei munusculum leuidense, quo gratæ voluntatis eximio externóque specimine, profusiorem interioris animi, sincerique cordis affectum repræsentem. Meum itaque studium, conatum, mentémque meam, & si quid amplius offerri possit, vobis offero, dico, consecro. Et certè ingratus essem, si vos me summo fauore prosequentes, beneficijs innumeris cumulantes, me quoque, nullo meo vt fatear merito palam laudibus ornantes, aliquo munere minus dignos reputarem. Quid memorem vestram de me conceptam fiduciam? Nam si verum sit illud, quod vulgo inter Medicos percrebuit dictum, plures illos sanare in quo plures confidunt: profecto hoc saltem nomine (absit iactantia) mihi aliquo pacto gloriari de resti-

ta, aliquoties vestra, sanitate concedere- ur; dum vitam, & si quid caducum vitâ varius esse poßit, totum hoc meo consilio gu- ernandum commiseritis. Denique tot tan- ique vestra in me extant promerita, vt vix la percensere numerando, nedum remune- atione explere aliqua poßim. Nisi forte, uæ vestra est humanitas, retulisse me gra- iam existimaueritis, si memoria tenuero. Neque enim excident,

Dum memor ipse mei, dum spiritus hos
reget artus.

Accipite igitur antidoron hoc, quod in ve- stri memoriam, vestro nomini inscribo. Mu- nus sane hæreditario iure vobis solis debi- tum, quum non tantum in fortunę bonis, Il- lustrißimo fratri successores legitimi, sed etiam ingentium illius virtutum ęmulatores strenui censeamini. Et quum primam huius Philosophiæ Pyrotechnicæ partem eius no- mini dedicauerim: cui hæc secunda, quam vobis Illustrissimi Ducis fratribus, vt conue- nientioribus patronis debebitur? Vobis (in-

quam) quibus beneficiorum tot acceptorum memoria debetur. Interea humillimè vos rogo, ne hoc tanquam remunerationem, ſed perpetuæ meæ obſeruantiæ pignus, Perſica ſerenaque fronte (qui munera quæque ſibi oblata gratiosè deoſculati ſunt) accipiatis & ſuſcipiatis, meque illis, qui vobis plurimum debent, voſque plurimi faciunt annumeretis, qui ſum ex animo,

ILLVSTRISSIMI FRATRES,

Veſtri humillimus & obſeruantiſſimus cultor

W. DAVISSONVS Scotus
Medicinæ Doctor.

PARS SECVNDA.

DE ARTIS OBIECTO, hoc est, consideratione puri & impuri, diuersisque eorum acceptionibus, tam ante, quam post separationem è mixto.

RACTATVRVS in hac secunda parte de artis obiecto, quod tam ante separationem puri ab impuro, quàm post in mixto innotescit: æquum & necessarium ante omnia duxi, vt inquiram quid sit purum, quæ origo, quis progressus vsque ad prima elementa. Secundo, in quem finem eius ab im-

puro separatio instituatur. Tertiò, qui sint gradus ad separationem illius. Quartò, per quæ media ad id perueniatur.

Puri autem significatio apud Physicos sumitur, vel generaliter, vt est in omnibus mixtis ante separationem. Et in hoc sensu Aristoteles lib. 2. de generat. animal. ait esse animæ seu seminis proximum receptaculum, spiritum vitalem, principium, atque etiam corpus: additque esse naturam analogam τῷ τῶν ἀστρῶν στοιχείῳ, nimirum τὸ καλούμενον θερμόν, cum hoc ipsum sit, quod facit vt fœcunda sint semina.

Platonici etiam considerantes continuitatem huius mundi cum Archetypo, deprehenderunt materiam quandam, fœcunditate rationum ab anima mundi conceptarum, grauidam, quibus explicarentur ac statis temporibus prodirent quæcunque in sinum superioris naturæ quieto silentio continebantur. Atque ea ratione seminalem naturam, tanquam seminum conseruatricem & propagatricem, Aristoteles & Theophrastus appellarunt: qui & præstantiorem quandam naturam, potentioribus signaturis & qualitatibus ornatam, in natura con-

[co]neri professi sunt: quæ mobilem & mo[m]entaneam indiuiduorum naturam, stabili [s]pecierum conseruatione, ab interitu tuere[tu]r. Rectè igitur Theophrastus vitale natu[ræ] principium appellauit, quod cæteris om[n]ibus elementis viuendi facultatem suppe[di]tat. Planiùs Aristoteles (quid mirum? [p]ræceptore vtpote vsus Platone) facultates [a]nimæ generationi dicatas in corpore quo[da]m habitare dicit, non dubijs externorum [e]lementorum qualitatibus contaminato, sed [p]uro & diuino: corporaque inter se differre [su]btilitate, puritate, tenuitate, crassitie, mo[bi]litate, secundum facultatum gradus & [co]nditiones quas participant.

Fernelius palam fatetur in Natura excel[le]ntius quidpiam contineri, quam ipsas [e]lementorum naturas: maximòque in erro[re] versari illos, qui omnium actionum cau[sa]s ijs adscriberent. Sed rerum difficultate [pe]rterritus, post longa tædia, in ipso limine [v]ictoriæ vestigia adumbrata posuit; Natu[ræ] officia, proprietates, & conditiones in[te]rni huius elementi se ignorare modestè [p]rofessus; occultas nempe proprietates in [h]ac familia contineri affirmans. Etenim

hæc est illa Natura, in qua seminariæ rerum rationes delitescunt, quibus schola Platonicorum triumphat. Et nisi nominum inuidia rebus infamiam procrearet, dicerem hanc esse quintam essentiam, à nigris illis Philosophis decantatam.

Denique quid est aliud, nisi materia balsamica, defendens corpus ab eschara & vermibus, continens in se omnes rerum inferiorum ideas, & quasi ex diuite penu distribuens singulis rebus suam internam formam? Præterea à Platone in Timæo, ratio seminaria, siue semini inclusa, anima mundi appellatur. A Paracelso Balsamum, Mumia, Elixir, quinta essentia, quintum elementum, Materia perlata, Materia crystallina, humidum radicale, Melissa, multisque aliis nominibus, quæ hic inserere longum esset.

Vocatur etiam ab Hippocrate, libro de antiqua Medicina, δύναμις. Is nempe postquam eorum hypotheses repudiasset, qui caliditati, humiditati, frigiditati, siccitati morborum causas & curationes adscriberent, subiungit; Πάντα ἀπὸ δυνάμεων γίνε...
Quamuis δύναμις non sit hoc ipsum puru...

sed eius duntaxat effectus, proprietas, signatura. Quæ omnia appellat amarum, salsum, acerbum, acidum, dulce, & ποιητικόν. Non, inquit, est calidum & frigidum, quod habet magnas potestates: sed amarum & acerbum. Et in libro de carnibus, τὸ θερμὸν, ait, diuinum aliquid esse, omnia audire, intelligere, & animaduertere.

Particulariter vero sumitur pro singulis puri partibus, exurgentibus in mixto post dissolutionem, & separationem. Et iuxta hanc significationem, varia nomina ipsi affiguntur. Quæ tamen omnia reducuntur ad Salem, Sulphur, & Mercurium. De quibus cum institutum sit hoc in loco tractare, non alienum erit illorum originem, officia, conditionem, & naturam vniuersim considerare.

Sed cum illorum naturam partim ab Elementis sublunaribus, partim ab æthereis, & cœlestibus deducere videantur, Elementa etiam ipsa, cum habeant existentiam à materia & forma; hæ autem cum sint bases omnium compositorum, & naturæ fundamenta: non inutile erit illorum originem, essentiam, & progressum ab ipsis creationis

incunabulis deducere, tam iuxta Veterum Philosophorum, quàm recentiorum, & Chymicorum edicta; Vt planius vniuersam rerum fabricam ante oculos habeamus.

Hoc fundamento primo supposito, Vniuersi opificem, ex nulla præiacente materia, hanc Machinam vniuersi condidisse.

Secundo, ostendetur, quo sensu intelligendæ sint Veterum de mundi creatione opiniones.

Tertio, quid Veterum Rabinorum, Cabalistarum, & prophanorum Philosophorum de creationis ordine, principiorum Naturæ opiniones Veritatis contineant, paucis discutietur.

4. Quæ sit Mundi, tum entium omnium causa, quo ordine, quove progressu Vsus fuerit in Mundi creatione, secundum Veteres, Vniuersi opifex.

5. Ostendetur species rerum faciendarum in mente diuina dispositas, secundum modum causæ fuisse Platonis ideas, ex sensu veterum, & quid sint.

6. Agetur de conceptu inuisibilis & informis Hylæ; essentia omnium receptiua, eius ex nihilo creatione prima, modificatio-

ne impreßiua, tum idearum sigillo adæquatiua; vnde Chaos in corporeum & inextensum, incorporeum & extensum demigrauit, ex quo tandem educitur materia elementorum proxima.

7. Tractabitur de secunda huius Hylæ modificatione, nempe distinctione distributiua in quatuor ordines pulchritudinis, videlicet Mentis, Animæ, Naturæ, & Materiæ essentiam.

Cap. 8. Erit de Amoris ortu, eiusque in quadruplicis essentiæ Chao effluxu.

Cap. 9. Erit de Idearum influxu per Amorem in quatuor ordines pulchritudinis.

Cap. 10. Tractabit de Anima, quæ tertia mundi essentia nominatur.

Cap. 11. Erit de spiritu seu communi seminario Mundi, tum veterum Philosophorum de eius naturæ consensu.

Cap. 12. Demonstrabitur, essentiam Hylæ informem, sigillo Idearum iam impressam & adæquatam, fuisse infinitarum Atomorum confusam congeriem, tum elementorum elementantium molem indigestam & inconnexam; quam vulgo Chaos vocamus; ex quarum diuersissimo situ di-

uersas formas corporeas exsurgere in dies conspicimus.

Cap. 13. Explicabit materiam Mundi proximam, & eius de quadruplicis essentiæ Chao, origine, & progressu, déque eius essentia inextensa, & incorporea, tum gradibus mediis vsque ad extensam & corpoream eius naturam, quæ vniuersæ machinæ materiam vltimam comprehendere videtur.

Cap. 14. De actu & viribus Animæ per spiritum, & qualitatem materiam extendentis, unde emanant, tum Materia & Forma, tum vtriusque proportio: ex quibus denique septem elementa corporea, quæ vniuersi machinam absoluunt.

Cap. 15. De Seminibus & eorum virtute multiplicatiua in Veget. Animal. & Miner. tum de Principijs, & Elementis, Calore natiuo, Humido radicali, tum spiritibus in genere tractabitur.

Cap. 16. Demonstrabit ignis naturæ, tum Lucis, Splendoris, Luminis, & Tenebrarum essentiam.

Cap. 17. Aperiet ex prioribus occultam Salis, Sulphuris, & Mercurÿ, tum Elementorum originem.

Ex quo non tantum docti, ex veterum Philosophorum dissentientibus opinionibus veritatem detectam deprehendent; tum demonstratione solida confirmatam; sed & rudiusculi, qui scholarum limina nusquam salutarunt, breuissimo temporis interuallo verum naturalium perfectissimum ornatum & cognitionem adipiscentur: vt vnius mensis spatio, consummatissimos vulgaris Physicæ studiosos, qui multorum annorum studia in illo genere impenderunt, longo interuallo, cognitionis perspicuitate & magnitudine, superaturi sint.

VNIVERSI OPIFI-cem, absque aliqua præjacente materia, hanc Machinam vniuersi condidisse.

CAPVT PRIMVM.

OMnium Philosophorum qui vnquam de Natura locuti sunt, communis fuit opinio, ex nihilo nihil fieri. Quod testatur Aristoteles *lib.* 1. *Physic.* τὸ γιγνόμενον ἐκ μὴ ὄντων ἐξομογνωμονοῦσι τῆς δόξης πάντες οἱ περὶ φύσεως, id est, *Non potest fieri, vt id quod gignitur, ex ijs quæ non sunt, gignatur; nam de hac opinione omnes, qui de natura scripserunt, consentiunt.* Democritus etiam hanc eandem opinionem confirmat, μηδὲν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίγνεσθαι, μηδὲ εἰς τὸ μὴ ὂν φθείρεσθαι. Id est, *Nihil ex nihilo fieri, neque in nihilum interire.* Sed non mirum, hunc consensum, cum ex creationis ignoratione oriretur, omnibus Ethnicis Philosophis fuisse communem. Christiani tamen aliter sentiunt. Imo testantur sacræ literæ, Deum ex nihilo vniuersam mundi Machinam construxisse, & ex

erbo, FIAT, singulas res in lucem produ-
isse. Cuius veritatem contra gentiles Phi-
losophos multis rationibus à sensu, & ratione
dictis, luce clariorem reddemus.

Et primo descendamus in hunc vniuersum,
Microcosmi & Macrocosmi nomine orna-
tum, mundum, vt videamus & inquiramus,
ex quibus principijs, partibus, & elementis
constentur. Primo itaque distinguendo vni-
uersam mundi machinam in quatuor rerum
gradus, nempe in eos qui sunt, qui viuunt, qui
sentiunt, & qui intelligunt; quum sub his
omnia contineantur: Quærerem quis horum
primus extitit. Si esse, aut non esse; viuens, aut
non viuens; sentiens, aut non sentiens; intel-
ligens, aut non intelligens. Non erit intelli-
gens, nec viuens, nec sentiens; quum illorum
fines de principiis fidem faciant: cognosci-
mus enim patres eorum, vt ita dicam, auos,
abauos, &c. Sic de animantibus, & de
plantis, quorum natiuitates, accretiones, &
declinationes vtique innotescunt. Haud im-
pari ratione, hoc idem dicemus de esse, quum
inferiorem rerum ordinem sub aliis obti-
neant: Et proinde non possunt semetipsos
producere, multo ergo minus producere reli-
quos. Reliquum est igitur prius extitisse non
esse, non sentire, non viuere, & non intelli-
gere. Et tamen sumus, viuimus, sentimus, &
intelligimus. Sequitur ergo, quod per exter-
nam aliquam virtutem, alioqui ex non esse

quod fuimus (si ita loqui liceat) numquam ad esse peruentum fuisset. Iam autem inter esse, & non esse, est magna disparitas; immo & infinita distantia. Non potuit igitur ex non esse producere esse, nisi causa infinita (si causa etiamnum vocari possit.) Et hæc est virtus illa externa, Deus infinitus & gloriosus.

Descendamus ad ea quæ habent simplex esse, absque vita, sensu, & intellectu, imo ad non esse vicina, vt mineralia, quæ habent vitam, alia aliis obscuriorem, vt plantæ, quæ alimentum ex terra attrahunt; & ex aëre viriditatem ingenitam. Animalia habent & esse, & vitam viuunt ex elementis & plantis. Homo diuinum animal rationis capax, & sensus; fruitur elementis, viuit ex plantis, imperat aliis animalibus, ratiocinatur de omnibus. Ecce egregium ordinem, quem absque authore, aut principio, quis vnquam concipere potest? Vnde, quæso, hæc gradatio, proportio, & varietas? Vnde differentia, vnde subiectio rerum maximarum, & extensarum minoribus, & debilioribus? Vnde est, quod aliquæ res non habent nisi esse sentiens, aliæ mouens, aliæ discurrens, aliæ magis, aliæ minus? An ex se ipsis hæc habere possunt? Restat igitur vt à potentiori principio. Et si à nullo originem ducerent, non essent optimè partita fortiora, & excellentiora corpora. Et vnde esset, quod animalia quæ non sunt nisi velut gutta vna aquæ, aut atomus vna pul-

eris terræ, sint in gradu altiori supra ipsa? Et inde est, quod homo, cùm omnium animalium debilissimum conspiciatur, dominetur supra elementa, plantas, & animalia? Est igitur omnium rerum quidam partitor, in cuius custodiâ omnes res naturales fiunt, conseruantur, & incrementum accipiunt.

COMMVNIS NOTIO.

A Philosopho Christiano pro indubitatæ veritatis positione teneri debet, Vniuersi opificem, ex nulla præiacente materia, hanc machinam vniuersi condidisse, ne cum Arist. Materiam primam, vel cum Paracelso Mysterium eius magnum ab æterno, contra Christianæ fidei dogmata inepte admittere cogamur.

QVO SENSV INTELligenda sint veterum de mundi creatione opiniones.

CAPVT II.

QVVM in immensi huius orbis delineatione & fabrica, nec intellectus humanus, nec ratio vlla in consilium vocata fuerint, sed solus Diuinus Spiritus, cui soli & vnico in rebus fidei auscultandum esse autumo, imo ipso diuino Platone *in Timæo* testante: *His* (inquit) *quæ de Dijs affirmantur, etsi neque necessarijs, neque verisimilibus rationibus confirmari possint, fides tamen habenda est, cum à Deorum filijs habita sint.* Namque vt idem *in 2. de Repub.* dicit: *Deus verbo & facto est verissimus.* Quod totum piè consonat legi nostræ. Articuli namque fidei, maiore ex parte, probari non possunt. Sed cùm à Deo vel Sanctis Apostolis traditi sint, sine dubitatione aliqua à nobis amplectendi sunt. Et si aduersus eos aliquæ adducerentur rationes,

quas soluere nesciremus: non rei ipsi, sed nobis cæcutientibus adscribendum esset, vt idem Plato *in Phædro* testatur. Quocirca plurima hic obiter, & quantum principiis melioribus videntur consentire, ex veterum monumentis translata: non tam vt principia, quàm operis quædam quasi emblemata appingam. Quibus si non acquieueris, artis totius necessitati nihil tamen offeceris.

QVID VETERVM Rabinorum, Cabalistarum & prophanorum Philosophorum de creationis ordine & principiorum natura opiniones veritatis contineant.

CAPVT III.

QVAMVIS Omnipotens vt ei placuit mundum creauerit, imo in momento ex nulla præjacente matèria, sed solo nutu, illum, si libuisset, è tenebris in lucem eduxisse potuerit: dixit enim, & facta sunt omnia.

Ordo tamen creationis principiorum & naturæ, antequam natura creata esset, in mente Diuina descriptus erat. Quem ordinem potius quam ipsum creationis opus, in sua Genesi exposuisse videtur sacer Philosophus. Hoc innuit Trismegistus *in Pæmandro*, dum Deum formam suam mutasse, ac vniuersa subito reuelata, & in lucem prodeuntia fuisse refert. Nam nihil aliud est mundus, quam occultæ Diuinitatis imago. Quem vniuersi ortum intellexisse videtur per Palladem suam, è Iouis cerebro, Vulcani, nempe igne siue luminis Diuini ope, extractam. Sic Archetypus qui totus lumen est, ante vniuersi creationem, in se complicatus vt libet, sibi luxit soli. In mundi vero productione quasi parturiens sese aperuit & explicuit, opusque suum in mente, velut in matrice, prius occultum, quadam sui extensione manifestum fecit, ac mundum idealem, actualem, ac materialem eduxit, & in tam præclarum ordinem digessit; vt summa imis, & ima summis, citra confusionem intermixta, analogia quadam simili corresponderent. Recte proinde Hermes, id quod inferius est, simile ei quod est superius affirmauit. Sic mundus est quasi opus fabrile in orbem gyratum; partes eius quasi catenæ annuli, sese mutuis amplexibus stringentes, in quo natura seu spiritus Diuini opificis latet: qui primus aquis incubuit, & confusa in Chaos rerum semina de po-

ntia in actum eduxit, educta per constantem perationis rotam, versans; componendo, & resoluendo hæc inferiora Hermeticè tractat, & vbique præsens deprehenditur. At hanc Naturam vniuersalem primæ ancillantem, & tanquam instrumentum ab ea motum immediate singula in mundo naturali ordine mouente, qui agnouerint, à Philosophorum & Theologorum mente discedere non videbuntur, modo illam Naturantem, hanc Naturatam concedant. Huius tamen mundi naturam quandam primam, elementis ignobiliorem, crediderunt Philosophi: sed illam, quia obscurè (ex ignoratione certæ creationis) cognouerunt, confusè etiam & tanquam in nube explicarunt: vnde mille dubia posteris reliquerunt. De quibus tamen aliquid certi decernere paucis conabimur.

Naturam quandam caliginosam, informem, & indigestam creatam fuisse creditur, quam sacra pagina terram inanem, ac vacuam appellat; veteres autem Philosophi & Poëtæ immensum illud chaos, ex naturis diuersis indigestè compositum; ex quo natura, seu abyssus aquarum profundarum, pro tertio gradu educebatur; proxima elementorum natura, ex qua spiritus increatus, mundi faber, confusas rerum naturas distinxit. Spiritus enim Dei, qui Diuinitatis splendor est, in ipso creationis momento super aquas, hoc est super humidam & opacam abyssi faciem fluxit, vn-

de statim lux apparuit, quæ partem eminentiorem, & sublimiorem materiæ, nictu oculi, inuasit, quadamque circumferentia quasi limbo eam sepsit, aut velut flammam, quæ celerrimè fumum proximum accendit; sic prima dies orta est. Pars autem tenebrarum inferior, luce vacua, nox remansit; sic in diem & noctem diuisæ sunt tenebræ. Duo itaque rerum principia ab initio apparuerunt. Vnum luminosum & spiritale, Naturæ proximum. Alterum omnino corporeum, & tenebrosum. Illud vt esset principium motus, luminis, & caloris. Istud vero, principium stuporis, opacitatis, & frigoris. Illud actiuum & masculeum. Hoc passiuum, & fœmininum. Hisce duobus principiis adiunctum fuit & tertium, amor videlicet Deorum antiquissimus à Platone dictus, à Diuino spiritu nascenti naturæ inspiratus, eiusque ingenio tanquam genius præpositus. Primumque eius vinculum apparuit inter Materiam primam, & eius Formam vniuersalem, Cœlum & Terram, Lucem, & Tenebras, Porum, & Pœniam; copiam, & inopiam, pulchrum, & deforme. Secundus amoris gradus ex prima illa copula, quasi parentum amplexu, in elementis apparuit, quæ fraterno inter se animo deuincta, vniuersum naturæ ius optima ratione diuiserunt. Postremus & tertius gradus in mixtis absoluitur, quæ insitis & natura congenitis amoris vinculis, in sui similium

propa-

propagatione, & multiplicatione feruntur. Triplicem hunc amoris nexum, tanquam nodum magicum, in rebus creatis Diuinus amor constituit, vt se quasi per traduces in vniuersas & singulas opificij sui partes extenderet amor; siquidem est basis vniuersi, naturæ cubus, & inferiorum vinculum.

Et quoniam amor totus extra se porrigitur, Diuina natura solitudinis impatiens, & pulchritudinem suam in lumine iam creato, tanquam in speculo, mirata, in eius extensionem exardescens, lumen illud protendi & propagari iussit. Tunc lumen spiritu igneo à mente diuina progressum, & se in gyrum voluens, cœpit & in propiores tenebras agere, illisque depulsis ac deorsum centrum versus depressis, illuxit secunda dies, & substitit secunda luminis mansio, siue cœlum secundum; totam regionem ætheream amplectens. In cuius superiori plaga tot faces postea sparsæ, & affixæ sunt. Et hoc fuit firmamentum. In inferiori autem septem errantia sydera ex ordine sita fuere, vt lumine, motu, & influxu suo, naturæ subiacenti, tamquam rectores ac præfecti legem dicerent. Tandem ne quid operi tanto, in mente Diuina jampridem exarato, deficeret, idem Spiritus igneo, & micante gladio tenebras condensatas, vmbramque ex aduerso superlabentem profligauit & in centrum abyssi detrusit. Sic postre-

mum cælorum ſpatium lumini peruium fáctum eſt. Quod aërem ſiue cœlum inferius recte dicimus. Et tertia tunc dies effulſit. Tenebræ autem, quæ totam abyſſi faciem in principio occupabant, à luce ſuperueniente in regionem infimam per triduum depreſſæ, ita condenſatæ fuere propter ſpatij anguſtiam, vt in aquæ naturam & molem ingentem migrauerint. Qua ratione ductus Meliſſus, aquam primam materiam conſtituit. Librata in medio aquarum mole, firmatáque ex parte craſſiori abyſſi materia in ſolidum & opacum terræ corpus, totius opificij centrum, quaſi tenebrarum vallem ac tumulum ceſſit. Poſtmodum ſpiritu impellente aquæ à terræ facie ad eius latera circumuolutæ receſſerunt, & apparuit arida, vt Vegetabilium, Animalium & Mineralium vitæ inſeruiret. Terra itaque & aqua in vnum globum coierunt. Cuius propter denſitatem opacitas ſiue vmbra abyſſi tenebroſi imago, totam aëris viciniam Soli oppoſitam continuo obſidet, & inuoluit: proſequentis enim lucis pari ſpatio aduerſa refulget.

Præmiſſum autem ordinem & progreſſum in rerum creatione teſtantur non ſolum ſacræ literæ, ſed & prophani Philoſophi & Cabaliſtæ, qui aut Moyſis libros legerunt, aut ab aliis traditione exceperunt. Inter quos Hermetem Triſmegiſtum profe-ram, cuius doctrinam ſi cum ſacris litteris

ontuleris, mirum cum illis consensum vi-
iebis.

Principio enim Geneseos Moyses depin-
it creationem mundi. Similiter & Trisme-
istus in Pæmandro. Moyses vidit tenebras
uper faciem abyssi, & spiritum Domini qui
ncubabat aquis. Merc. vidit vmbram hor-
endam, quæ transibat in materiam humi-
dam, & naturam istam humidam mirificè
gitatam verbo Dei. Moyses refert Deum
antùm dixisse, & fuerunt omnia facta. Et
Merc. introduxit & recognouit verbum Dei
ucens, per quod creauit lumen, & fabricauit
nundum, & omnia quæ in ipso continentur.
Moyses diuisit naturam humidam in duas.
Vnam ascendentem, quæ appellabatur cœ-
um. Alteram descendentem, quæ diceba-
ur mare. Merc. vidit quasi ex visceribus
naturæ humidæ ignem leuem ascendentem,
quem aëra appellabat. Aërem similiter inter
aquam, & ignem sese insinuantem, quibus
aqua & terra mixtæ fuerunt; quousque
Deus dixit; tum vnaquæque suam sedem
assumpsit. Hoc ipsum ait & Merc. cui con-
sonant vbique sacra Eloquia.

Quisnam autem fuerit hic Mercurius
Trismegistus, aut quæ fides ipsi sit adhiben-
da, inter Authores celeberrimos vix constat.
Hoc tantum patet, eum ex eorum numero,
quos Cabalistas nominamus, fuisse. Caba-
istæ autem tales erant, qui ore tantum, ac

sermonibus, ab vno ad alium deriuatam, & quasi per manus traditam quandam scientiam, quam Cabalisticam vocabant, agnoscebant. Cuius primum authorem alij Adamum, alij Mosen statuebant. Hunc in monte Sinai, preter leges quinque libris inscriptas, ex ipso Dei ore accepisse aiebant, cum expresso mandato, ne scriptis eam consignaret, sed septuaginta tantum sapientibus, qui ad legis custodiam electi erant, ore ac verbis communicaret, à quibus sic deinceps ea ad posteros propagata fuit. Tandem vero post captiuitatem Babylonicam ab Esdra Dei iussu septuaginta libris conscripta, quos tamen legere nemini, nisi sapientibus ad id munus electis, fas erat. Rem vero ita se habere ex ipsius Dei verbis, Esdram hoc modo alloquentis, probare conantur: vt est Esdræ 14. *Reuelans reuelatus sum super rubum, & loquutus sum Moysi, quando populus meus seruiebat in Ægypto: & adduxi eum super monte Sinai, & detinebam eum apud me diebus multis, & enarraui ei mirabilia multa, & ostendi ei temporum secreta, & finem, & præcepi ei, dicens: Hæc in palam facies verba, & hæc abscondes.* Eodem in loco ista sequuntur. *Exactis 40. diebus loquutus est Altissimus dicens. Priora quæ scripsisti in palam pone, vt legant digni atque indigni. Nouissimos autem septuaginta libros conseruabis, vt eos sapientibus tradas de populo tuo: in his enim est vena intel-*

ctus, sapientiæ fons, & scientiæ flumen.

Vnde Cabalæ huius beneficio, Mosaicæ
gis medullam altissimaque Dei secreta
uelata sibi doctores illi autumant, eius-
ue duplicem tradunt scientiam. Vnam de
ereshith, quam & Cosmologiam vocant, hoc
t rerum creatarum, naturalium & cæle-
ium, vires explicantem, & legis Biblio-
mque arcana, Philosophicis rationibus
xponentem. In hac Salomon Rex excel-
isse creditur. Nam in sacris legitur dispu-
re illum solitum fuisse à Cedro Libani
sque ad Hyssopum. Et ex horum numero
idetur fuisse hic Trismegistus. Alteram
us scientiam *Marcauach* vocant, quæ est de
ublimioribus Diuinarum, Angelicarum-
ue virtutum, ac sacrorum nominum, &
gnaculorum contemplationibus quædam
uasi Symbolica Theologia: in qua lite-
æ, numeri, figuræ, res & nomina, ele-
entorumque apices, ac lineæ, puncta,
ccentus, omnia sunt profundissimarum re-
um, & magnorum arcanorum significati-
a. Tales sunt hodie Rabini, talisque exti-
t Picus Mirandulanus.

Et ad harum duarum imitationem, tertia
aque prophana valde, quanquam pietatis
pecie inuoluta, à Paracelso, Crollio, & eius
ectis inuenta est: quam pro fundamento
Medicinæ, & sub quinta Magiæ specie col-
ocatam affirmant.

Sed qualis sit illa Magia, & an rectè Medicinæ fundamentum dici possit, non est præsentis negotij inquirere. Tantum hoc cum Marone monere statuo.

Callidus ô pueri, fugite hinc, latet anguis in herba.

Christianis proinde Philosophis potius credendum censeo circa creationem Mundi; & sacris literis, quibus fides potius adhibenda est, quam prophanis authoribus, qui ex ignoratione creationis occasionem mille errorum in Philosophia physica passim præbuerunt.

Sed iam ab analogismis ad rem ipsam propius accedamus.

QVÆ SIT MVNDI, ac omnium entium causa, quo ordine, quóve progressu vsus sit in mundi creatione, secundum veteres, vniuersi opifex.

CAPVT IV.

PLATONICÆ doctrinæ fundamentum est certissimum, & ab omnibus

eius sectæ asseclis receptum, omne creatum obtinere triplicem modum entis, nempè modum causæ, formæ, & participationis. Inter omnes hos modos nobilissimus est esse causæ, quamuis nihil in Deo esse, sed seipsum omnia causare aiebant. Proinde quum Plotinus asserit, Deum nihil intelligere; nihil aliud dicere videtur, quàm si asserat, hanc perfectionem esse in Deo secundum modum formæ, hoc est Deo hoc attribuere secundum nobiliorem modum.

Triplex hic entis modus triplici exemplo ostendetur; solis, elementorum simplicium, & mixtorum. Sol non est calidus, sed causat calorem. Ignis vrit, quia est eius forma. Lignum, per participationem.

Sed aptiori methodo distinguemus triplicem hunc modum entis, per triplicem creaturarum gradum, secundum Platonicos; in corporeum, & visibilem, vt Cælum, Elementa, Animalia, Vegetabilia, & Mineralia. In inuisibilem, & incorporeum: & non solum incorporeum, sed omnis corporis expertem. Talis est natura intelligibilis, seu natura Angelica.

Inter hos extremitatum gradus continetur tertius, qui quamuis sit incorporeus, inuisibilis, immortalis; corporibus tamen motum præstat, & huic officio corporali alligatur, & dicitur anima, quæ Angelicæ inferior est; & tamen corporeo præferenda.

Supra hos tres gradus omnis creatura Deum, omnium rerum authorem & causam, agnoscit, quæ in ipso fonte ens causæ perhibetur, & inde immediatè ad esse formæ fluit in natura Angelica, deniq; relucet in anima per naturam Angelicam, de qua participat has tres naturales, nempe Dei, naturæ Angelicæ, & animæ. Platonici, Peripatetici, & Theologi confirmant primam, nempe Diuinam, non posse multiplicari, sed solum & vnum Deum, principium & causam omnium rerum. De hac vnitate legantur plura apud Picum Mirandulanum, *tractatu de vno & ente*. Hoc testatur Plato *in Timæo*, & Aristoteles *lib. 12. Metaphysicorum*: Deum entis totius esse causam; vbi demonstratur omne ens reduci in vnum primum ens. Verum 2. *Metaphysicorum*, primum in vno quoque genere est causa omnium aliorum entium, quapropter omnium Deus est causa. Secundum autem ipsum Platonem & Aristotelem, non causat totum ens Deus, nisi intelligendo & volendo, propter quod dixit Arist. *in eodem* 12. Deum esse primum intelligens & primum volens. Et Plato *in Parmenide*, dixit: *Mirabile est, Deum priuari cognitione*. Et iterum *in Philebo*: *Omnes sapientes consentiunt, cæli, terræque regem esse intellectum*: Quapropter Deus per sui scientiam, & voluntatem causat omne ens. Vnde Auerhoës *in eund. lib.* 12. ait, scientiam Dei esse

ecundum contrariam dispositionem scien-
æ nostræ. Nostra etenim causatur à rebus,
ed Dei scientia causat res. Huiusmodi au-
em scientia non est speculatiua; Nam 6.
Metaph. & 3. de Anima; speculatiua non est de
gibilibus nec factibilibus. Erit igitur facti-
a. Sed faciens per scientiam gerit simili-
udinem facti: sicut domificator faciens do-
num, habet similitudinem domus apud se:
um 7. *Metaph.* domus extra animam, fit à
omo in anima. Quapropter si Deus est
otius entis factor per suam scientiam facti-
am, quæ non potest esse absque similitudi-
e rei factæ: Deus habet similitudinem re-
um faciendarum. Talis autem similitudo
st species: quæ nihil aliud est, quam rei
imilitudo, vt hîc de specie loquimur. Deus
gitur per species omnium entium causat
mnia entia. Quod totum Vates Orpheus
ecinit in Hymno, cum dixit.

Ζεὺς πρῶτος γένετο, Ζεὺς ὕστατος ἀρχικέραυνος.
εὶς κεφαλὴ, Ζεὺς μέσα, Διὸς δ᾽ ἐκ πάντα τέτυκται.
ευς πυθμὴν γαίας καὶ οὐρανοῦ ἀστερόεντος.
εὺς ἄρσην γένετο, Ζεὺς ἄμβροτος ἔπλετο νύμφη.
εὺς πνοίη πάντων, Ζεὺς ἀκαμάτου πύρος ὁρμή,
εὺς πόντιης ῥίζα, Ζεὺς ἥλιος, ἠδὲ σελήνη
εὺς βάσιλευς, Ζεὺς ἀρχὸς ἁπάντων ἀρχικέραυ-
νος.
Ιαύτας γὰρ κρύψας αὖτις φάος ἐς πολύγηθες,
ξ ἱερῆς κραδίης ἀνενέγκατο μέρμερα ῥέζων.

SIC LATINE VERTITVR.

Est Deus altitonans, primus, Deus vltimus idem,
Principium Deus & medium, Deus omnia fecit.
Fundamenta Deus terræ est, cælique corusci.
Mas Deus est, Deus est immortalis quoque Nympha.
Flamen cunctorum, indomiti Deus impetus ignis.
Radix ipse maris Deus est, Sol Lunaque, Rex est
Cunctorum, Deus est princeps qui fulmina torquet;
Namque tegens cunctos, in lucem rursus amatam
Pectore de sacro profert mirandaque patrat.

Hæc vetustissimus poëta sacris carminibus mandauit, quæ post ipsum Boëtius cecinit 3. *de consolatione.*

----- Tu cuncta superno
Ducis ab exemplo pulchrum, pulcherrimus ipse,
Mundum mente gerens, similique in imagine formans.

Diuus quoque Augustinus *in libro 83. quæstionum,* dixit istas fuisse Ideas Platonis. Cui non videtur dissonare Auerrhois 12. *Met. commentario 18. & 36. & in 2. de generatione comment. 51.* Species ergo rerum faciendarum in mente Diuina causant omnia entia.

Sed sciendum eiusmodi species non esse accidentia, neque substantias, cum in Deum

nulla prorsus cadat compositio; nam 12. *Metaphysicorum*, dicitur actus purissimus: Et Platoni in *Parmenide*; Deus est prima vnitas. Verum ipse Deus est illa species, quæ per suam simplicem vnitatem omnia causat, omnia fouet, omnia repræsentat: estque tantum multiplex ratione rei repræsentatæ, non ratione repræsentantis, vt sapienter dixit Auerrhois 39. *comment.* 2. *Metaph.* immediatéque Deus est totius entis causa per talem speciem. Et vt ait Diuus Dionysius, ipse Deus & sua species non est ens reale, neque intentionale, neque ens; sed supra ens innominabile, incomprehensibile, sanctum, terribile, ab ipso solo comprehensibile.

Sed quum omnis doctrina, quæ ratione perficitur, sit ex præexistente cognitione, vt ait Arist. *lib.* 1. *poster. anal. cap.* 1. hoc in loco præcognita quædam, quasi fundamenta huius artis, supponemus, ex quibus veritas sequentium stabilienda erit.

DEFINITIONES, DIVISIONES & pronuntiata.

I

Ens est, quod habet essentiam, & est genus generalissimum: nam est primò cognitum, & supra se nihil habet, quod mente concipi poßit.

2

Principium entis est momentum, & intrinsecum, quo res ponitur extra nihil.

3

Momentum primum est, quo ens esse intelligitur, & dicitur essentia.

4

Momentum secundum, quo ens existere in loco & tempore intelligitur, & dicitur existentia.

5

Existentia est principium indiuiduificum, producens singularitatem.

6

Essentia est forma, seu actus entis, per quem ens est id quod est. Vel
Essentia est principium genericum, & specificum, producens vniuersalitatem.

7

Principium est, à quo dependet principiatum.

8

Causa est principium, quod importat influxum ad esse causati.
Entia sunt per essentiam, vt Deus; per participationem, vt creaturæ.
Causa alia est finalis, alia comprehendens media ad finem.

9

Causa finalis est causa, propter quam media ad finem consequendum intenduntur.

Comprehendens media, sunt causæ internæ, ut materia; & formæ externæ, ut efficiens & exemplaris.

10

Causa interna est principium rei essentialiter eam constituens, ut materia & forma.

11

Causa externa est principium, quod ipsam essentiam non ingreditur, sed extra eam manet.

12

Causa exemplaris idea est, secundum quam ideatum est.

THEOREMATA.

1

Nihil est in effectu, quod non fuerit prius in causa.

2

Nihil est in sensu, quod non fuerit prius in intellectu.

3

Compositionem simplicitas antecedit.

Pron. 1.

Quo simplicior causa, eo prior; quo prior, eo plura facit.

4

Primum in vnoquoque genere, est causa omnium aliorum entium.

5

Deus est primum intelligens, & primum volens.

6

Lineæ à centro ad circumferentiam productæ, in centro sunt indiuisibiles.

7

Quæ intellectum mouent, formant, & perficiunt, intellectu superiores sunt.

8

Quod est causa causæ, est etiam causa causati.

Pron. 2.

Scientia nostra causatur à rebus, scientia Dei causat res.

9

Tot sunt causæ, quot modis quæstio fieri potest propter quid.

Pron. 3.

Quo nobilior actus & fonti suo proximior, eo & potentior.

10

Velle & posse in Deo idem sunt.

11

Finis est causa causarum omnium.

12

Finis est causa prima in mente, postrema in opere.

13

Posito fine ponuntur omnia media ad finem.

14

Omnis intellectus operatiuus incipit à fine.

15

Finis & efficiens sunt sibi mutuo causæ, vt exercitium est causa sanitatis: efficiens & causa finalis exercitij, est sanitas.

16

Propter materiam nulla res ab alia differt.

17

Forma est actus efficientis.

18

Nihil agit vltra vires suæ substantiæ.

19

Nihil ab intellectu concipi potest, quod non induat rationem entis.

20

Essentia & existentia non recipiunt ma-
gis aut minus.

21

Vnius entis vnica est tantum essentia spe-
cifica.

22

Essentia producit vniuersalitatem, exi-
stentia singularitatem.

EXERCITATIO PRÆCEDEN-
tium.

Posita quæstione *propter quid*, demonstra-
te impossibilitatem resolutionis per quatuo-
vulgaria causarum genera.

Sit proposita quæstio de imagine Socra-
tis, quæ fuit sima. Ista imago sima non fui-
propter imaginis materiam, quia propte-
materiam nulla res ab alia differt, per Theor-
16. 4^{i}. Neque propter formam, aut figu-
ram imaginis, quia causa formalis non faci-
ipsam Socrati magis, quam Platoni assimila-
ri, per 18. 4i. Non propter efficientem, quia
forma est actus efficientis, per 17. 4^{i}. Non
propter finem hoc accidit, quia finis & ef-
ficiens sunt sibi mutuo causæ, per Theorema
15. 4^{i}.

Quum ergo Socratis imago non sit sima
propter vllam istarum causarum, sequitur
resolutio

resolutionem illius quæstionis non posse demonstrari, nisi per causam exemplarem. Nam ad quæstionem *propter quid est imago Socratis sima*: respondetur, quia idea & exemplar Socratis in mente pictoris, quam voluit pictor in illa imagine exprimere, habebat simitatem: fuit enim Socrates simus. Ergo datur quinta causa, vt soluatur quæstio propter quid, quod probandum fuit.

Nunc autem, ne quid omittam, quod ingenia sublimium Philosophorum ad hanc excolendam artem mouere, aut ad ardentissimos diuinæ sapientiæ amores excitare queat, addam propositiones aliquot, ad singulorum Capitum vsum necessarias, more Mathematico, hoc est Euclidæo, à Proclo mira demonstrationum necessitate illustratas & in eorum gratiam, qui non argutandi gratia, sed modò vnum vt sapiant, Philosophiæ operam nauant.

PROPOSITIO PRIMA quarti Capitis.

Omnis multitudo quadantenus particeps est vnius.

DEMONSTRATIO.

NAmque si nullatenus participaret, nec tota multitudo vnum erit, neque singula eorum ex quibus est multitudo: sed erit illorum vnumquodque etiam multitudo, & hoc in infinitum; & horum infinitorum vnumquodque erit rursus multitudo infinita. Nam si nullum vlla ex parte vnum participet, nec totum ipsum, nec singula quæ in ipso sunt, infinitum erit omnino & per omne. Quodcumque enim singulorum acceperis de multis, vel vnum erit, vel non vnum. At si non vnum, vel multa, vel nihil. Et si vnumquodque est nihil, & id quod ex ijs est, erit nihil. Si vero multa, ex infinities infinitis vnumquodque est. Hæc vero impossibilia sunt, Neque enim ex infinities infinitis entium aliquod est; infinito enim maius non est. Quod vero ex omnibus est, maius est vnoquoque, neque ex nihilo componi quip-

piam potest. Omnis ergo multitudo quadantenus particeps est vnius. Quod probare susceptum fuit.

PROPOSITIO SECVNDA quarti Capitis.

Omnis ordo ab vnitate incipiens progreditur in multitudinem aliquam, vnitati consortem. Et omnis ordinis multitudo in vnam reducitur vnitatem.

DEMONSTRATIO.

VNitas enim, principij habens rationem, progignit propriam sibi multitudinem, vt probatũ fuit, *per propositionem primam quarti*; proinde vna catena, & vnus ordo vniuersus, ab vnitate habet ascensum in multitudinem. Nec enim erit ordo, neque catena, si vnitas fuerit sterilis per se. Multitudo verò reducitur rursus in vnam communem coordinatorum omnium causam. Quod enim est in omni multitudine idem, non ab vno eorum, quæ sunt in multitudine, progressum habuit. Nam quod ab vno ex multis est, non est commune omnibus, sed illius tantum proprietatis pe-

culiare est. Cum ergo secundum vnumquemque ordinem, sit quædam & communio, & cohærentia, & identitas, ob quam, & hæc coordinata dicuntur, & illa alterius ordinis: clarum quòd ab vno principio prouenit omni ordini, vt sit idem. Est ergo Vnitas vna ante multitudinem, in vnoquoque ordine, vnam rationem, & seriem, ordinatis in ipsa præbens, tum ad inuicem, tum etiam ad totum. Aliud quidem est causa alij, eorum quæ sub eadem catena sunt. Causam vero vt vna sit catena, necesse ante omnia esse, & ab ipsa, omnia coordinata gigni: non vt hoc aliquid vnumquodque est, sed vt huiusce ordinis existens.

PROPOSITIO TERTIA quarti Capitis.

Omne bonum, vnitiuum est eorum quę ipsum participant, & omnis vnio, bonum: & ipsum bonum, cum ipso vno idem.

DEMONSTRATIO.

QVum bonum seruatiuum sit entium omnium, atque ideo appetibile existat

omnibus: seruatiuum autem & contentiuum singulorum essentiæ est ipsorum, (vno enim seruantur omnia) & dispersio, singula dimouet ab essentia. Ipsum vero bonum quibus adfuerit, ea vnum efficit, & continet per vnionem. At si vnum est congregatiuum, & contentiuum, singula entium perficit per sui præsentiam; & bonum igitur, omnibus vnitum esse. Si vero & vnio bonum per se est, & bonum vnificum est simpliciter bonum, & simpliciter vnum idem, vniens simul & bonificans entia. Vnde etiam ea quæ ab ipso bono quodammodo decidunt, etiam vnius priuantur participatione. Et quæ vnius expertia fiunt, sejunctione repleta, etiam bono priuantur eodem modo. Est ergo, & bonitas, vnio & vnio, bonitas, & bonum est vnum, & vnum est primo bonum.

PROPOSITIO QVARTA quarti Capitis.

Omne productiuum alterius præſtantius eſt natura producti.

DEMONSTRATIO.

NAm vel præſtantius eſt, vel deterius, vel æquale. Eſto prius æquale. Quod vero ab hoc productum eſt, ipſum vel potentiam habet, productiuam alterius alicuius, vel ſterile exiſtit omnino. At ſi ſterile ſit, hoc ipſo deterius eſt producente, & proinde inæquale. Quod ſi & ipſum aliorum eſt productiuum, vel ſibi æquale producit (& hoc ſimiliter in omnibus, & erunt entia omnia æqualia ad inuicem, & nihil erit alio præſtantius) vel inæquale. Si vero hoc, non iam æquale erit producenti ſe: potentiarum enim æqualium eſt æqualia facere. Quæ vero ab his imparibus prodeunt inæqualia ad inuicem; ſiquidem producens, illi, quod ante ſe eſt, æquale eſt. Si vero, quod poſt ipſum eſt, inæquale eſt. Non ergo æquale eſſe oportet productum producenti.

Vel deterius.

Imò nec deterius erit vnquam producens. Si enim producens essentiam producto tribuit, etiam potentiam secundum essentiam largitur. Si autem ipsum, productiuum est potentiæ omnis ei quod est post se, se ipsum etiam poterit facere tale, quale illud est. Si vero hoc, faceret etiam se ipsum potentius. Neque enim impotentia prohibet, quum adsit factiua potentia, neque etiam prohibet non velle. Omnia enim bonum appetunt secundum naturam. Itaq; si aliud potest perfectius efficere, etiam se ipsum perfecerit, antequam illud perficiat, quod est post ipsum. Neque ergo producenti æquale est, nec præstantius. Omnino ergo producens præstantius est producti natura, quod probandum fuit.

PROPOSITIO QVINTA quarti Capitis.

Omnia entia proueniunt ab vna causa prima.

DEMONSTRATIO.

AVt enim nullius entium est causa, aut circulo feruntur omnium rerum finita-

rum causæ; vel in infinitum est ascensus, & alius alia est causa, & nullibi sistetur essentiæ præsubsistentia. Sed si nullius entium fuerit causa, neque ordo erit secundorum & primorum, perficientium & perfectorum, ornantium & ornatorum, gignentium & genitorum, agentium & patientium. Neque erit scientia vllius entium. Causarum enim notitia scientiæ est opus. Et tunc dicimus nos scire, cum causas cognoscimus entium. Si vero circulo circumeunt causæ; eædem erunt & priores & posteriores, potentiores & debiliores. Omne enim producens præstantius est natura producti, *per propositionem quartam quarti.* Differt autem nihil, per plura, vel per pauciora media, coniungere causato causam, & facere sub illa. Intermediorum enim omnium, quorum est causa præstantior erit, & quanto plura media, tanto magis causa. Si verò in infinitum causarum additio, & aliud ab alio semper, rursus nullius scientia erit. Infinitorum enim nullius est cognitio. Ignoratis autem causis, neque sequentium scientia erit. Si ergo & causam entium oportet esse, & distinctæ sunt causæ à causatis, neque in infinitum est ascensus; erit causa prima entium, à qua veluti à radice, proueniunt singula; alia quidem propè illam existentia, alia verò longinquiùs. Omnia ergo entia proueniunt ab vna causa prima, quod demonstrandum fuit.

PROPOSITIO SEXTA quarti Capitis.

Omnis causa ante causatum agit, & post ipsum plurium est productiuum.

DEMONSTRATIO.

QVatenus enim causa, perfectius est, & potentius eo, quod post ipsum est, *per propositionem quartam quarti.* Et si hoc, plurium est causa; potẽtiæ enim maioris est, plura producere, æqualis vero æqualia, & minoris minora. Et quæ in similibus maiora potest potẽtia, etiam minora potest. Quæ vero minora potest, non ex necessitate maiora poterit. Si ergo potentior sit causa, plurium etiam productiua est. Sed enim quæcumque potest ipsum causatum, illa magis potest. Omne enim à secundis productum, à prioribus & magis causis producitur magis. Coexistunt ergo illi omnia, quæcumque illa nata est producere. Si vero etiam ipsum, causatum prius producit. Clarum nimirum, quod ante ipsum agit, secundum ipsius productiuam actionem. Omnis ergo causa, etiam ante causatum agit, & cum ipso, & post ipsum alia profert, quod demonstrandum fuit.

PROPOSITIO SEPTIMA quarti Capitis.

Omne imparticipabile, producit à se ipso participantia, & omnes participantes substantiæ, in imparticipabiles existentias reducuntur.

DEMONSTRATIO.

IMparticipabile enim vnitatis habens rationem, vt sui ipsius existens & non alius, & vt separatum à participantibus progignit ea quæ participare possunt, (*vt demonstratum fuit propositione secunda quarti.*) Vel enim sterile perstabit in se, & nihil habebit honorabile; vel dabit aliquid à se ipso. Et quod accipit, participauit; & quod datum est, subsistit participanter. Omne vero participans alicuius, factum ab eo à quo particeps fit, secundum est ab eo, quod omnibus similiter adest, & omnia à se implet. Quod enim in vno est, in aliis non est; & quod omnibus similiter adest, vt omnia illustret, non in vno est, sed ante omnia. Vel enim in omnibus est, vel in vno ex omnibus, vel ante omnia. Sed quod in omnibus est, partitum

n omnia, rursus alio indigebit, quod illud partitum vniat: ac non amplius idem participabunt omnia, sed hoc quidem alio; illud vero alio, si vnum partiatur. Si vero in vno ex omnibus, non amplius omnium erit, sed vnius. Si vero commune etiam ijs quæ naturam & facultates alterius participare possunt, & idem omnibus, erit ante omnia. Hoc vero est imparticipabile, quod probandū fuit.

PROPOSITIO OCTAVA quarti Capitis.

Omne participans, participato est inferius, & participatum imparticipabili.

DEMONSTRATIO.

PArticipans enim ante participationem imperfectum existens, perfectum vero participatione factum, secundum est omnino à participato, quatenus perfectum est, participans. Quia enim imperfectum erat, hac participato quod ipsum facit perfectum, inferius est, *per propositionem quartam quarti.* Participatum vero, alicuius existens, & non omnium, eò quod omnium est, & non

alicuius. Rurſus remiſſiorem ſortitur exiſtentiam; hoc enim omnium cauſæ cognatius, illud vero minus cognatum. Præcedit ergo imparticipabile, participatis: hæc vero participantibus. Et vt ſummatim dicatur. Illud quidem eſt vnum ante multa; participatum vero in multis, vnum ſimul & non vnum. Participans vero omne, non vnum ſimul & vnum.

PROPOSITIO NONA quarti Capitis.

Omne imparticipabile, qua imparticipabile eſt, hac ab alia cauſa non ſubſtat. Sed ipſum, principium eſt, & cauſa participatorum omnium: atque ita principium omne, in vnaquaque ſerie ingenitum eſt.

DEMONSTRATIO.

SI enim eſt imparticipabile, principatum in propria ſerie ſortitum eſt, & non prouenit ab aliis: non enim iam eſſet primum. Ad hæc, proprietatem hanc, ſecundum quam eſt imparticipabile, ab alio aliquo acciperet.

Si vero aliis est deterius, & ab aliis prouenit, non qua imparticipabile est, hac prouenit; sed qua participans. A quibus enim descendit, hæc eadem participat; & quæ participat, hæc non sunt primò. Quod vero imparticipabile est, id primò est. Non ergo qua imparticipabile, hac à causa est. Nam si à causa esset, participans esset, non autem imparticipabile. Qua vero imparticipabile est, participantium causa est, & non ipsum participans alia, quod probandum fuit.

PROPOSITIO DECIMA quarti Capitis.

Omnes series vniuersorum, in imparticipabilem causam, & principium referuntur. Omnia vero imparticipabilia, ab vno dependent omnium principio.

DEMONSTRATIO.

SI enim vnaquæque series idem aliquid patitur, est aliquid in vnaquaque præses, identitatis causa. Vt enim entia omnia ab vno, ita & omnis series ab vno, *per propos-*

tionem secundam quarti. Omnes autem imparticipabiles vnitates in ipsum reducuntur; quoniam omnes, vni sunt analogæ. Qua ergo, idem aliquid, & ipsæ patiuntur, ad vnum analogiam, hac in ipsum ipsis reditus fit. Et qua ab vno omnes sunt, nulla ipsarum principium est, sed ab illo sunt, vt à principio. Qua vero singulæ sunt imparticipabiles, hac principium singulæ sunt. Quorumdam ergo principium existentes, ab omnium principio pendent. Omnium enim principium est, cuius omnia participant. Participant autem omnia solius primi, aliorum vero non omnia, sed aliqua. Quare etiam simpliciter primum illud est. Alia vero, ad quendam ordinem sunt prima: simpliciter vero non prima, quod demonstratum fuit.

CONSECTARIA.

1

Domus extra animam, fit à domo in anima, per 1. & 2. Theor. quarti.

2

Faciens per scientiam aut artem, producet primo in se similitudinem rei factæ, antequam foras edat, per Theor. 12. quarti.

3

Externum opus sequitur internam actionem, per 11. Theor. quarti.

4

Causis particularibus ideæ quædam com-

manes, ut posteriorum fomites, assistunt, per Theor. 4. quarti.

5

Omnis vita prolem sibi penes seipsam prius generat, quam seorsim, per 1. quarti.

Scientia factiua non potest esse absque similitudine rei factæ, per 14. quarti.

OSTENDITUR, SPEcies rerum faciendarum in mente Diuina dispositas secundum modum causæ, fuisse Platonis ideas, secundum veteres, & quid sint.

CAPUT V.

Ex *duodecimo quarti* constat omnem caussam, siue per artem, siue per intelligentiam operetur, producere primò in seipsa effectum aliquem, quasi formam rei producendæ. Non secus ac architypus in se & in animo habens formam ædificij construendi,

& huius formam contemplans, ad eius formam & modum ædificium conſtruit. Platonici hanc formam, Ideam vocant & exemplar. Fuitque hoc dogma celebre apud omnes Platonicos, imo forſan vtiliſſimum, totiuſque Philoſophiæ difficillimum, quum ex hoc Angelorum animæ, tum cæleſtis naturæ cognitio tota dependeat. Quare pauca, quantum compendij ratio poſtulat, ex veterum Philoſophorum fontibus hauſta proponam.

Ad Idearum ergo perfectam cognitionem, in memoriam reuocabimus Platonicorum illud fundamentum, à nobis in principio capitis ſuppoſitum; nempe omnia creata triplicem modum entis obtinere, cauſæ ſcilicet, formæ & participationis. Hoc idem de ideis dicendum eſſe cenſeo, nempe in Deo ipſo ideas eſſe cauſæ obtinere: in Angelis eſſe formæ: in anima eſſe participationis. In Deo, ſecundum Platonicos, non ſunt ideæ, quum eius natura ſit ſimpliciſſima; ſed eſt cauſa & principium omnium idearum, quas primò producit in natura Angelica, ſicut apertè ſcriptum reperitur in oraculis Chaldæorum, & ab Angelicis anima earundem particeps fit. Sed anima quando conuertitur ad partem intellectualem & Angelicam, illuminatur intelligentiæ radijs, participando veras rerum formas, quæ eodem pacto, ſicut in intellectu dicebantur ideæ, ſimili ratione in anima dicuntur ratio, & non ideæ.

Verum (inquies) quid Deo exemplari opus fuit, aut mundo intelligibili? qui vel materiam de nihilo eduxit per potentiæ suæ abyssum infinitam. Certè non propter Deum exemplaria statuit Plato, verum propter intellectum nostrum. Cum enim hic naturaliter formas capiat, rationesque vel separatas intelligat, vel separando, cùm & superiora pro suæ naturæ captu, efficiendis inferioribus aut conseruandis saltem operam præstent, idque per æmulationem quandam optimi opificis, à quo proficiscuntur: ipsum verò summum bonum quum longè superius intellectu nostro ab intellectu capi non possit, vnde sequitur vt illæ communes rerum atque à materia semotæ rationes, eius obiecta sint adæquata & naturalia. Quæ quia intellectum mouent, formant atque perficiunt, adeo & intellectu nostro superiores, hoc est in veriore & præstantiore vniuersi gradu sunt collocatæ, mundo scilicet exemplari atque intelligibili, intellectu communi. Quare & procul à figmentis positæ fulgent, ne mens & veritatis iudex, & sensuum castigatrix magis à veritate, quam sensus ipse dissideat. Etenim, vt doctè referunt Platonici, mens illa sublimis primùm velut informe Chaos ex Deo nata, ad sui principium, ingenito quodam appetitu, conuertitur: conuersa in Deum radio eiusdem penitus illustratur. Ex cuius fulgore, creandarum rerum rationibus plé-

nissimo, ille suus amor accensus, Deo totus inhæret. Inhærens denique ad formam perfectissimi animalis exsurgit, quod à pulchritudine mundum appellant. Ita nimirum Deus in mente sibi inhærente creandarum rerum naturas effingit, pingens modo quodam spiritali cuncta, quæ in corporibus hisce percipimus.

Cœlum & terras camposque liquentes;
Lucentemque globum Lunæ, Titaniaque astra;
Vnde hominum pecudumque genus, vitæque volantum;
Et quæ marmoreo fert monstra sub æquore pontus.

Ex illa igitur reflexione mentis in Deum, & conuersione per appetitum, primæ rerum Ideæ in mentem primam disseminantur: vti per reflexum mentis nostræ in intellectum superiorem, & ipsæ rerum quarumcumque notiones producuntur.

Seu tumulum capit, vnde omnes longo ordine possit
Aduersus legere & venientum discere vultus.

Qualis vero habitudo mentis primæ ad Deum, & ad ipsam mentem primam nostri intellectus existit, talis deinceps rerum quarumcumque inferiorum, ad superioris ordinis vitam. Vtque in hoc mundo materiali omnes omnium materiæ in vnam tandem intimamque materiam confluunt, multo magis

in mundo formali, formæ omnes in vnam principem, velut apicem summum totius theatri, necessario reducuntur. Omnis enim vita (teste Ficino) prolem sibi priùs penes seipsam generat, quam seorsim: quóque præstantior parens, eo & interiorem sibimetipsi generat prolem. Oportet enim prolem eiusmodi (quam Orpheus Palladem vocat, tanquam è Iouis capite natam) Deo interiorem existere, quam sit Angelica notio menti Angelicæ. Nam in Angelo quum sit esse aliud, quam intelligere, notio quæ in ipso per intellectus actum generatur, aliud est quam Angeli ipsius essentia. In Deo contra, esse & intelligere vnum sunt. Et notio, quam Deus ex intellectus sui in ipsum reflexione producit, tanquam sui imaginem viuidiorem, idem est atque ipse Deus. In hac autem Dei prole intima, seu mundi semine vniuersali, insunt membrorum omnium semina propria, quæ in mundo hoc, prole eius externa, gignuntur. Atque hæc eadem essentia inter se coëunt, ne Deus sit substantia multiplex. Ratione differunt, ne quicquid in mundo subsistit, varietatis ac pulchritudinis expers esse videatur. Et vt præclarè Marsilius Ficinus demonstrat *libro de animorum immortalitate*; e diuinus radius, prout in simplicissima Dei unitate consistit, simplex est prorsus atque uniformis, idcirco & ideam vnicam offert diuino oculo, sed illam interim per multos

eſſendi modos rebus gignendis communicabilem. Quo autem longius idem à diuina vnitate recedit, formam magis multiplicem induit, vti linea à centro producta, in ipſo eſt indiuidua; recedens autem longius, in portiones plures extenditur. Simpliciorem radium capiunt mentes ſuperiores: reliquæ verò quo magis declinant, eò & compoſitiorem. Fit tamen, vt per illas ipſas ideas pauciores non pauciora videant animi ſublimiores, quam per plures ideas atque diſperſas res, reliqui tenentes inferiorem gradum. Quemadmodum ſane peritus Medicus futuras morbi mutationes, vno ſigno, eóque communiore dexteriùs faciliuſque percipit, quam imperitior alter, etiam pluribus ſignis hinc inde collectis ac minimè in vniuerſalem vnitatem confluentibus. Quod vero ad modum pertinet, quo primum Ideæ ab intellectu ſuperiori producuntur; Plotino viſus eſt entis veri fœcuram vnitatibus velut ſeminibus rerum earundem parere rationes; ens deinceps ordine, numeris maioribus, minoribuſque, componens. Nam & Pythagoræ nihil eſt aliud numerus, niſi actus ſeminalium rationum in vnitate regnantium: vnitas verò id ipſum, per quod entium quodlibet vnum denominatur; quóque velut ſeminario, & radice ſempiterna; rationes, proportioneſque in vtramque partem procedunt infinitæ: hic quidem multiplicando, illic vero diuidendo. Vel vni-

tas est ſpecierum ſpecies, exemplar idearum omnium, numeros reliquos & particulares rerum rationes in ſe complexa, vt probatum fuit *per propoſitionem primam & quartam quarti.*

Quod autem Ideæ reuera exiſtant, prolixa demonſtratione non indiget. Nam vt rationes omittam longè pulcherrimas Max. Tyrij Philoſophi *ſermone* 28. quarum aliæ argumenta ſunt à minori deducta, atque brutorum exemplo; Aliæ verò à proceſſu prioris ad cognitionem principij vſque in infinitum. Poſtrema tandem ab actionum humanarum in ſomnis, actuſque reminiſcendi ſimilitudine. Brutorum autem exempla quam plurima habemus. Nonne animalia commiſſa in coitu, dum phantaſiam habent, in talis aut talis eiuſdem ſpeciei forma occupatam, nonne fœtum huic phantaſiæ conformem edunt? Sic Iacobo Patriarchæ euenit, dum in coitu ouium & caprarum, humum virgulis variegatis coloribus ſterneret, vt hoc pacto ouium & caprarum phantaſia obiectis peregrinis occupata, conformem phantaſiæ obiecto coloratum fœtum imprimeret, vt euenit. Et quamuis hoc Dei ipſius mandato & voluntate factum fuerit, non deſinit tamen habere propriam in natura rationem. Vt videmus ex iumentis, quæ cum equis ſupponuntur, vt pullos edant ad alicuius equi generoſi formam; in congreſſu ſolent alium generoſum equum aſpectui obijcere, vt

phantaſia obiecti idea occupata, ipſam retineat fœtuique impertiat. Nonne etiam in rationabilibus ſimile quid deprehenditur? Grauidæ enim per ſubitam ſpirituum agitationem recipiunt obiecta rerum externarum, & fœtui imprimunt. Vnde fit vt fœtus obiecti ſpecie ſignatos in lucem prodire deprehendamus. Sic nati quam plurimi floris aut alterius rei notam in corpore gerunt, ſi flos aut quid ſimile matri ſubito, eique non cogitanti occurrerit aut proiectus fuerit: in ſpirituum enim ſubita agitatione imprimitur rerum idea. Sic alij muris, alij ranæ, in eadem ipſa corporis parte, quam in matre tetigerit, circumferunt. Immo quod magis eſt, ea anni tempeſtate qua flores aut fructus atque germina repullulare ſolent, eodem tempore ipſis in locis notæ illæ membris impactæ efflorefcere ſolent. Miror etiam in grauidis, quarum ita eſt efficax imaginatio, vt quorum vel horror, vel appetitus vehemens fuerit, horum ideâ immutatus ſpiritus, & qualitates, & corpus ſæpe transformet. Vt infixa idea vulneris, circa eundem locum in puero viſa ſit conſpicuam vulneris ſpeciem reliquiſſe. Sed maximè id admirandum (ſi fas tamen eſt credere, & vt rumor de Fratribus Roſeæ crucis percrebuit) multos per ſolam imaginationem (vt ſcribit Cælius) animam à corporibus in ecſtaſin abduxiſſe. Imo ipſæ ideæ tempeſtatum anni & rerum obiectarum, quod

maius est, in cadaueribus remanent, & agere cum reminiscentia videntur. Ita in cadauere vulnerati, si cædis author adsistat paululum, cur denuo sanguis erumpat in homine vel ante aliquot dies interempto. Nimirum etsi recesserit forma princeps, manet tamen ad tempus rerum præteritarum & rationum omnium quæ fuerunt in anima plenus spiritus, qui sub ipsam cædem per characterem hostilis spiritus, quum eius figuram sibi fortiter expressisset: fit sanè vt eodem denuo occurrente, per illud impressum & adhuc recens vestigium moueatur, eóque impulso concitetur & sanguis, donec per vulnus erumpat. Eadem penitus ratione dum florent vites, repleto tunc passim spiritibus aëre, per motus communem impulsum, & propagationem in cellis vina turbantur, licet à tribus, quatuor pluribusve annis expressa. Sic aprugna aut ceruina salita, quamuis aliàs tenerrima, eo tempore quo amoris œstro percelluntur eius speciei animalia, ita illorum caro (quamuis optime condita & strictissimè obserata) tam dura & fœtens euadit, vt nullus ipsam comedere tentauerit. Similiter in plantis excisis & quasi mortuis, in locustis, racemis, folijs, immo in gummatis, resinis eiusmodi, & (quod magis) in ipsis cineribus, à quibus quamuis recesserit forma princeps, manet tamen longo tempore rationum omnium quæ fuerant in animo plenus spiritus,

ipſumque aliquando artificiosè prodit, non corporeitate vlla, neque tangibili qualitate, ſed ſuperficiali quodam modo noſtris ſeſe oculis prodit: non ſecus ac imagines in ſpeculo nobis apparent ex oppoſitione alicuius corporis, dummodo in corpus aliquod lucidum incidat eiuſmodi ſpiritus fixus & permanens, ſicut in glacie aut aëre pellucido. Sicut in fæce terebinthinæ abietis & ſimilium oſtenduntur idola & ſimulachra earum rerum, quarum antea inſignia gerebant.

Harum rerum veritas tribus hiſtoriis confirmatur. Vna, quæ fuit Poloni à Quercetano in Philoſophia ſua Hermetica memorati. Is nempe varias habebat phialas, hermetico ſigillo clauſas, in quibus ſingulis præparatum habebat puluerem, in quo latebant eiuſmodi ſpiritus ſpecifici multorum ſimplicium. Qui, quoties volebat, admoto blando calore ignis aut lychni idola ſiue ſimulachra ſimplicium ſiue florum illico ſpectantibus apparebant: euaneſcente autem calore euaneſcebant. Ita vt ſi quis roſam aut calendulam quocumque anni tempore deſideraret, ſtatim admoto ſuaui calore apparebat, prout vas deſtinato flore ornabatur, ſimiliter remoto calore peribat.

Non abſimilis eſt illa eiuſdem Quercetani de vrticarum lixiuio. Is enim dum vſum lixiuij vrticarum pro D. *de Beaulieu* Conſiliario Regio præſcriberet, qui quidem quum

sanitatis recuperandæ studiosissimus fuisset, vt remedium illud experiretur, ex calcinatis recte, hoc est in albissimum cinerem redactis vrticis, lixiuium in amplissimo vase terraceo fieri curauit: & vt fortior euaderet longiori mora brumalis noctis, vt fit, vasculum extra fenestram sub dio locauit. Vbi intempesta nocte, quum omnia fortissimo gelu concreta fuissent, lixiuium totum congelatum crastino die inuentum est. Sed quod maxime mirandum fuit, mille vrticarum species in lixiuio congelato conspiciebantur, non corporeo, sed incorporeo more apparentes. Sed illico calore accedente & concretum glaciei corpus dissoluente delitescebant formæ, vt in priori exemplo.

Tertia autem historia propriis meæ experientiæ laboribus, primo innotuit, tum quingentorum & vltra proborum & fide dignorum hominum testimonijs, qui aut apud me vasculum viderũt, aut lectionibus meis (tunc quum istam operationem perficiebam) assistebant, confirmabitur. Res autem est de abietum formis, quæ tam aperte in terebinthina apparent per retortam vitream, vt dixeris non existere eiusmodi picturas absque pictoris arte, quum tamen propter angustiam vasis nullo penicillo ibi depingi possint. Tam egregiè apparent circa vasis parietes 40. aut 50. distinctæ formæ abietum, vt colore viridi, subflauescenti, pineis racemis, folijs co-

matis & cyperiſſatis, imo radicibus ſub terrã apparentibus & in interuallo truncorum in terræ ſuperficie mille arbuſtulis, in diuerſo gramine interiectis, ſyluam ipſam potius abietum, quam nudas abietum formas dixeris. Hæ formæ non euaneſcunt, vt aliæ prius notatæ, ſed perpetuò eædem manent, niſi fracto vaſe, & per conſequens materia diſgregata & interrupta, ſecus eueniat. Vas hoc hiſce formis ornatum, ad mille annos ſeruari poteſt, & (citra iactantiam dixerim) inter maxima naturæ & artis ſecreta recenſeri poſſe crediderim.

Animaduertendum eſt formas iſtas non erumpere, quouſque materia fuerit debitè præparata, hoc eſt quouſque materia fuerit pellucida & rarefacta, ſuæque denſitate materiæ exuta, & ſimiliter coagulata à fluiditate caloris externi, qui maſſam opacam reddebat. Tunc enim demulcendo ſuauiter retortam, vbi eſt incluſa materia, videbis illico ingentem erumpere ſtrepitum, cum variis fiſſuris, per totam circumferentiam vaſis apparentibus. Sed ea proportione & modulo, vt fiſſuræ illæ abietum formas vndique præ ſe ferant; tanta elegantia, vt magnæ fiſſuræ truncos, minores racemos, minimæ folia & fructus repræſentent. Solida autem materia occupat interſtitium, quod pro aëre æſtimatur.

Et hoc eſt quod voluit Democritus, Em-

pedocles, immo & omnes Platonici, innuentes naturalium rerum imagines non solum fuisse radiales & spiritales, sed etiam materiales, quales per poros corporis effluentes conspiciuntur, seruantesque ad certum spacium, non solum corporis qualitatem, sed etiam figuram, & clam agentes in spiritum propinqui hominis & imaginationem, præcipuè debilem & conformem. Eiusmodi radiales imagines *in Timæo, Sophista, & de Repub.* Plato vndique tetigit, talesque dixit fuisse, quæ minus exilem habebant essentiam, vt non aliter palam ostentare se oculis possint, quam in corporibus specularibus æqualiter stabilitæ, redintegratæ, illustratæ, pristinam vim quandam, modumque formæ, vnde processere, recipiunt. Opus est densitate, ne influens apparitio subitò transfluat. Leuitate, ne ob inæqualitatem pereat imago. Nitore, vt conspicua sit imago.

Sed in his hæc erunt animaduertenda, quòd aliter intellectus, ac intellectuales animæ, aliter rationales, aliter vero res corporeæ vitæque corporibus addictæ, suas ideas his inferioribus communicant. Inferiora enim ideis proxima sunt quasi propagines idearum, & quo magis ab illis recedunt, eo sunt magis degeneres. Tandem vero corporibus illapsæ, imagines dumtaxat, nullam idearum naturam habent, sed illas speculari quadam similitudine referunt.

Patet itaque causis particularibus ideas quasdam communiores semper assistere, ceu posteriorum fomites, vtpote indiuiduis numero infinitis communem speciem, cui cum speciebus vnitis cæteris, assistat vlterius quædam generica forma, donec per communissimam vniuersalis ordo trahatur vsque ad ens, quod entia cuncta transcendit. In quem, velut figurarum omnium angulum communissimum, vel angulorum omnium caput (vt ipse se Christus nominat) dispersa quęlibet, per intermedios & simpliciores ordines, in vnitatem refluant, vnde fluxerunt. Sed quid hęreo? Nonne diuinæ literę docent, Deum quodammodo exemplaribus vsum fuisse ad vniuersi fabricam? vt doctè *libro de mundi opificio* demonstrat Iudæus Philo. Quibus attestatur illud Mosaïcum; *In die quo fecit Dominus cœlum, & terram, & omne virgultum agri, antequam oriretur in terra; omnemque herbam regionis priusquam germinaret*: illudque Regis Psalmographi; *Informem fœtum meum viderunt tui oculi, & in libro tuo omnia membra mea scripta erant, quæ per dies formata sunt.* Quemnam hic quæso librum intelligat quisquam, nisi forte mundum intelligibilem siue Archetypum, atque intellectum communem? Quem quidem intellectum communem Plato Deo inferiorem ponit; Christiani autem Dei Filium, intellectu quouis superiorem & Patri coæqualem.

Nunc vero pro concluſione illud demum ſumas veluti ratum; quod vti particularium rerum vultus, & ideæ in illis communioribus continentur: ita & animi noſtri imagines inferiores, ſuperiore idea altera ſunt comprehenſæ. Quare illud Platonicorum rectè hac ratione defendi poſſit, ſcire noſtrum eſſe quandam reminiſcentię ſpeciem; cum excitetur ratio, partim ab intellectu, partim à ſenſibilibus ſimulachris.

DEFINITIONES, DIVISIONES & pronuntiata.

Eſſentia eſt eſſentians, & eſſentiata. Eſſentians rem perficit & actuat: eſſentiata nihil aliud eſt quam forma in materia.

Pron. 1.

Eſſentia rei dupliciter conſideratur, vt habens eſſe extra intellectum, & in rerum natura, & dicitur actus entis realis, hoc eſt quod re ipſa eſt in natura, etiam nullo intellectu conſiderante, vnde eſſentia extra intellectum appellatur; vel vt intellectui obijcitur per ſpeciem intelligibilem.

Pron. 2.

Eſſentia producit vniuerſalitatem quan-

dam, vnde vniuersalitas rei dicitur fluxus essentiæ.

Pron. 3.

Sicut essentia facit vt res sit vniuersalis, quæ multis tribui possit: ita existentia, quæ est vltimus essendi modus, quo res est extra suas causas, facit vt res sit singularis, & talis, cuius essentiam vel digito monstrare possis.

Pron. 4.

Entia considerantur, quatenus constituunt principia, & quatenus habent suas modificationes.

Principia entis sunt, *essentia, existentia, & duratio.* Modificatio seu modus entis, est qui ab eius principiis fluit, estque vel primus, vel ortus. Primus in tres diuiditur, in *vnum, verum, & bonum*, proximeque ab essentia entis fluunt: eaque non re, sed ratione duntaxat ab ipso ente differunt. Ortus qui à primo promanat, vel est vnitus, vel diuisus. Vnitus quatuor complectitur; *ordinem, numerum, perfectionem, pulchritudinem*, quæ cum ente reciprocantur citra distinctionem: Omne enim ens vt ens, est vnum, verum, bonum: ita ordinatum, numeratum, perfectum, & pulchrum est. Diuisus dicitur, quia diuidit ens, & dicitur entis differentia. Talis est *actus & potentia, simplicitas & compositio, per se & per accidens;*

vniuersaliter & singulariter.

Ordo autem istorum entium veri, boni, vnius, aliter in Deo, aliter in his quæ post Deum sunt, consideratur; omnia enim quæ sunt post Deum, habent causam *efficientem, exemplarem & finalem*. Ab ipso, per ipsum & ad ipsum sunt nempe omnia. Considerando res, vt à Deo, quasi efficiente, constituuntur, dicuntur entia, quia esse participant. Si vt exemplari suo, quod vocamus ideam, secundum quod illas condidit Deus, quadrant, & respondent, verę dicuntur; vera enim Achillis imago dicitur, quæ vero Achilli conformatur. Si ad eum, tanquam finem, bonæ dicuntur. Si vero vnaquæque res secundum se absolutè accipiatur, vna cognominatur.

1. In Deo considerantur, primò, vt plenissima entitas, indiuidua vnitas, solidissima veritas, vt beatissima bonitas, qualis est illa τετάρτης quaternio, *per quam iurabat Pythagoras.*

2. Vnitas est modus entis, à quo ens denominatur vnum.

Vel est principium multitudinis, vel est specierum species, exemplar idearum omnium, numeros reliquos, & particulares rerum rationes in se complexa.

3. Vnum est, quod in se indiuisum est.

Vnum est transcendentale & in nullo est

prædicamento, & cum ente conuertitur. Est numerale itidem. Et sic est in prædicamento quantitatis. Et non est numerus, sed numeri principium. Indiuiduale, & est singularium, vt Ioannis, Iacobi; & hoc ab existentia fluit. Formale, & hoc competit essentiæ, quæ communis est. Vniuersale, quatenus non contractum à singularibus.

Vnum aliud est continuitate, aliud per aggregationem.

Pron. 5.

Sicut existentia proportionata est essentiæ, ita duratio existentiæ. Nam sicut existentia præsupponit essentiam, ita duratio existentiam.

4. Veritas est cognatio siue conformitas, & congruentia rei cum intellectu.

Vel veritas, est modus entis respectiuus, per quem ens congruit cum intellectu creatoris, & creaturæ: ideóque est intelligibile, hoc est tale, vt concipi possit.

5. Conceptus autem est assimilatio eius quod concipitur.

Conceptus est, vel archetypus, vel ectypus.

Archetypus est proprietas Dei, qua Deus

se ipsum nouit, atque omnia extra se, idque per essentiam; & hic est reflexus & rectus.

Reflexus est, quo Deus se ipsum primò & per se intimè, tanquam summè verum & bonum, cognoscit.

Directus, quo Deus omnia alia à se, in essentia, velut exemplari, & speculo rerum extra se semel & simul distinctè cognoscit. Nam se cognoscendo vt causam, cognoscit quicquid ab ipso est, vel esse, vel non esse potest.

Conceptus ectypus est, quo creaturæ intelligentes aliquid concipiunt: & hic cadit vel in Angelos, vel in homines.

Conceptus Angelicus est, vel circularis, in quo Angelus seipsum cognoscit; & rectus, quo concipit alia, puta creatorem, vel creaturas.

Conceptus humanus est vel verus, qui repræsentat rem extra intellectum: vel falsus, cui nihil respondet in re, vt si Angelum sub specie fluuij, Deum sub specie hominis cani.

5. Bonitas est modus entis respectiuus, per quem ens congruit cum voluntate creatoris & creaturæ, ideóque appetibile est.

Bonum eſt quod omnia appetunt.

Bonum eſt per ſuam eſſentiam, quod ſolus Deus eſt; per participationem, vt creaturæ.

7. *Ordo eſt modus entis, quo ens inconfuſum eſſe intelligitur; eſtque archetypus, qui in mente Diuina eſt; vel eſt ectypus, qualis in natura eſt.*

8. *Numerus eſt modus entis, quo ens numerabile eſſe intelligitur: & eſt vel protypus & tranſcendentalis: vel ectypus, & cadit in creaturas.*

9. *Perfectio eſt modus entis, per quam nihil ei deeſſe intelligitur; & proinde eſt menſura aliorum.*

10. *Pulchritudo eſt modus entis, per quem ens delectare intelligitur.*

11. *Actus eſt, qui dirigitur ad potentiam perficiendam: potentia, quæ dirigitur ad actum, vt ab ipſo perficiatur.*

12. *Simplicitas eſt affectus entis, à quo ens denominatur ſimplex.*

13. *Compoſitum eſt, quod ex diuerſis naturis concretum eſt.*

14. *Ens per ſe eſt, quod vnius naturæ & exiſtentiæ eſt, & proinde eiuſdem prædicamenti.*

15. Ens per accidens, quod ex partibus seu entitatibus diuersorum prædicamentorum conflatur, vt homo albus; vel ex diuersis formis eiusdem prædicamenti componitur, vt hirco-ceruus.

16. Vniuersale est vnum quid, quod aptum est vt pluribus insit; estque complexum, & incomplexum. Complexum, est propositio vniuersalis, estque principium vniuersale alicuius scientiæ, ex quo multæ inferuntur conclusiones: vt de homine, quod sit rationalis; ex quo infertur esse etiam risibilem.

Vniuersale incomplexum est vox quædam simplex, significans aliquid multis commune, vt Homo, & Animal. Estque quadruplex, in causando, in significando, in essendo, & in prædicando.

In causando, alias vniuersale productiuum, dicitur causa, quæ plures effectus producere potest, vt Deus, Cælum, Sol.

In significando, est vox vel conceptus communis, rem etiam communem multis significans, vt vox Homo; & conceptus hominis, quem in mente formamus.

In essendo, est idea separata à singularibus, quatenus nempe est obiectiue in intelle-

ctu diuino, & virtualiter in omnipotentia diuina: qualis est homo separatus à Petro & Ioanne, & alijs indiuiduis.

In prædicando est natura communis, quæ de multis prædicari potest, vt natura communis signata per vocem Homo, *quæ de Petro & Iacobo prædicari potest.*

17. *Idea est exemplum æternum & immutabile eorum, quæ secundùm naturam fiunt.*

18. *Singulare est, quod præditum est conditionibus indiuiduantibus siue singularitatis Hæ autem sunt hoc, aliquid, hic, & nunc.*

19. *Totum est, cuius nulla pars abest eorum ex quibus natura totum nominatur.*

20. *Pars est quæ diuisa est, vel quæ ad totum refertur.*

21. *Infinitum est, quod mensurâ à nobi[s] mensurari nequit.*

22. *Finitum est, quod certa mensura nostr[o] captui accommodata definitum est.*

23. *Mensura est illud, quo mensuratur, i[d] est, cognoscitur quantitas rei: & est moli[s] vel virtutis.*

24. *Subiectum est, cui accidens seu adiun[]ctum inhæret.*

25. *Principium est à quo dependet princi[]*

piatum: & est tum essendi, tum cognoscendi.

Essendi sunt incomplexa, quia sunt res existentes extra mentem, essentiamque rei constituunt: suntque causæ simul substantiæ & accidentium propriorum, vt Materiæ & Formæ.

Cognitionis, quæ nostræ cognitioni inseruiunt duntaxat.

26. Materia est essentiale & subiectiuum naturalium rerum principium.

Materia vna est ex qua, alia in qua, tertia circa quam. Ex qua est id, ex quo aliquid fit eo pacto vt insit. In qua est, subiectum respectu cuiuscumque formæ. Circa quam, id circa quod actio aliqua, aut operatio versatur.

Materia ex qua, est permanens, vel transiens.

Subiectum appellamus, materiam in qua; obiectum, materiam circa quam.

27. Forma est ratio quidditatis, hoc est id quo primò res habet speciem & quidditatem. Varia habet nomina. 1. dicitur species. 2. actus. 3. dicitur perfectio. 4. terminus, quia materiam terminat. 5. exemplar. Et sic vo-

catur ab Arist. 2. Physicorum, cap. de causis.

Forma alia est naturalis, alia artificiosa, alia est Metaphysica, alia Physica.

Forma in quolibet indiuiduo triplex; generica, specifica, & indiuiduifica. Generica est, per quam Plato habet quod sit animal, non Plato. Specifica, per quam homo, non bestia. Indiuiduifica, quæ Platoneitas est. Essentia eius est generica & specifica. Existentia vero indiuiduifica.

THEOREM. ET PRON.

1. *Essentia tot modis dicitur, quot ens.*
2. *Essentia potest esse absque existentia, sed non contra.*
3. *Modus existentiæ sequitur modum essentiæ.*
4. *Modus prædicandi sequitur modum essendi.*
5. *Actus sunt suppositorum.*
6. *Quicquid discedit ab vnitate transcendentali, discedit vel ad infinitum, vel ad nihilum.*

7. Sicut res conseruare student suum esse, ita & vnitatem.
8. Omne dependens posterius est eo à quo dependet.
9. Absolutum prius est respectiuo.
10. Vnius entis vnica est tantum existentia.
11. Vnum est mensura multitudinis.
12. Vt vnumquodque est, ita verum est.
13. Quod non habet statum, & permanentiam, veritatem in se nullam habet.
14. Quod veritatem in se non habet, non est verum.
15. Quod verum non est, non ens est.
16. Sicut homo rebus essentiam dare non potest, ita nec veritatem.
17. Veritas est sempiterna & immobilis.
18. Ex vero non nisi verum, & è contra.

Pron. 6.

Veritas in Diuino intellectu est archetypa, in rebus naturalibus ectypa, hoc est umbratilis est: in artificialibus respectu humani intellectus est archetypa: in arte factis ectypa.

19. Omne bonum est appetibile.
20. Omne bonum, quale quale sit, est tale

in esse, in potentia, in habitu & operari.
21. Vnum, verum, bonum, cum ente conuertuntur.
22. Nulla vera entia sunt inordinata.
23. Entium per accidens non datur scientia.
24. Actus est principium operationis.
25. Superiora colligunt in se vnita, quæ in inferioribus sunt dispersa.
26. Nullum simplex resoluitur in principia.
27. Vniuersale in se continet potestate & virtute quadam omnia particularia.
28. Vniuersale in singulari inest, non actu, sed potestate.
29. Si totum mouetur, necesse est partes moueri ad motum totius.
30. Totum non differt à partibus suis simul sumptis.
31. Quicquid est pars partis, est etiam pars totius.
32. Totum est sua parte maius.
33. Priora aliquo modo possunt esse absque posterioribus, sed non è contra.
34. Primum ens est simpliciter infinitum.
35. Plura actu infinita non dantur.

36. *Menſura prior eſt menſurato.*

37. *Non datur accidentis accidens.*

38. *Accidentis materia eſt ſubiectum in quo inhæret.*

39. *Nihil eſt in quapiam re, quod non fuerit actu in ſuis principiis.*

40. *Nihil ſui generis deeſt illi, quod eſt in ſuo genere primum.*

41. *Omnis materia ſecunda pendet à prima certo naturæ ordine.*

42. *Omnis materia ſecunda determinata eſt neceſſariò in certa quantitate ad certam ynicam formam.*

43. *Materia eſt ens debile, quia conſtituit rem inchoatè; ideóque dicitur ens incompletum.*

44. *Materia prima informis nullam accipit formam, niſi prius ad eam recipiendam præparetur.*

45. *Materia appetit formam, eamque amat, vt ab ipſa perficiatur: forma appetit materiam, vt recipiatur.*

46. *Corporeum incorporeitas antecedit, quantitatem eſſe ſimplex.*

Pron. 4.

Ante eſſe quantum, ponitur eſſe ſimplex:

& quando ipsum ens quod præcedit quantum, concipitur extendi, tunc primum ipsa quantitas oritur, scilicet entis extensio: & illa entis portio quæ extenditur, materia dicitur corporea.

Pron. 5.

In hoc Mundo materiali omnes omnium Materiæ in vnam tandem intimamque Materiam confluunt.

Pron. 6.

In Mundo incorporeo materia tota formalis est: in corporeo vero forma ipsa materialis euadit.

Pron. 7.

In incorporeo Materia & Forma idem sunt: in corporeo vero duo.

47. *A forma omnis distinctio & determinatio prouenit.*

48. *Formæ duæ specificæ non possunt simul esse in eadem materia.*

Pron. 8.

Res per formam in certo entium gradu constituuntur.

Pron. 9.

Forma per se est pars tantum compositi.

Pron. 10.

Forma per se in sensus non incurrit, quia

qualitatibus, quæ sunt sensuum obiecta, non est prædita.

Pron. 11.

In formis absolutis non est alia compositio, quam quæ fit ex essentia & existentia. Essentia locum materiæ & potentiæ obtinet; esse autem & existentia locum formæ.

Pron. 12.

Quæ in materia distinctæ sunt, in efficiente causa sunt vnitæ.

Pron. 13.

Nihil extra se gignit, nisi prius intra se genuerit.

Pron. 14.

Super imperfectas formas oportet esse perfectas, ad quarum exemplar diriguntur imperfectiores.

Pron. 15.

Quicquid intelligentia fit, ad aliquid referri necesse est, quod operis exemplar erit.

Pron. 16.

Idea ad Deum, est Dei intellectio: ad mundum vero sensibilem, exemplar: ad se ipsam, essentia.

Pron. 17.

Materiæ proprium est omnes generationes suscipere, ac nutricis instar eas fo-

uere, omnesque formas capere.

49. Quod ex materia & forma coalescit, corporeum fit & sensibile est: quod sensibile est, tangit & tangitur, & è contra.

50. Quod corporeum est, compositum est.

51. Quod compositum est, fluxui & refluxui est obnoxium.

52. Quod fluxui & refluxui obnoxium est, hoc instabile & non permanens est.

EXERCITATIO PRÆCEDENTium.

Sensibilia, quatenus sensibilia, non verè, sed imaginaria ratione sensibus nostris obijciuntur, & proinde illorum nulla datur scientia vera.

Quod sensibile est, corporeum vt sit necesse est, per Theor. 49. quinti. Quod est corporeum, compositum est, per 50. quinti. Quod componitur, fluxui & refluxui est obnoxium, per 51. quinti. Quod fluxui & refluxui est obnoxium, est instabile & non permanens, per 52. quinti.

Quod statum non habet, veritatem in se nullam habet, per 13. & 17. quinti. Quod veritate caret, non est verum, per 14. quinti. Quod verum non est, est non ens vel ens per accidens, per 21. quinti. At entis per accidens

nulla vera datur ſcientia, per 23. quinti. Ergo à primo ad vltimum ſenſibilium rerum nulla datur ſcientia.

Quod ſi dixeris veritatem non'eſſe æternam; aut falſo hoc dices, aut verè. Si falsò, eſt vtique veritas. Si verè, verum eſt non eſſe veritatem. Si verum eſt, veritate verum eſt. Eſt itaque veritas. Sempiterna ergo eſt veritas & immobilis. Quare nulla in re mobili ſuſtineri oportet. Nam quod in re mobili collocatur, cum ea quoque mutatur. Omnia vero corporea mutantur. Itaque in illis nulla eſt veritas. Non ergo ſunt vera, nec verè exiſtunt.

ASSERTIO SECVNDA.

Sunt eſſe ſuper formas corporeas, incorporeas, perfectas & ſtabiles, per quas res denominantur: Nam & formæ corporum imperfectæ ſunt, & ab ipſis res denominari nequeunt, quod probandum erit.

Corporeum fit ex materia & forma, per 49. quinti. Nec à materia aut forma denominari poſſunt res. Non à materia, quia non eſt ſempiterna, per communem notionem primi: tum quod æqualiter ſeſe habeat ad omnes formas, per 20. quinti. Proinde propter eam ignis & aër, ſal & ſulphur, haud denominãtur. Non propter formam, quia forma pars tantum eſt. Quod vero per partem,

non ignem, aërem, ſalem, ſulphur: ſed igneum, aëreum, ſalſum, ſulphureum denominamus. Ergo de corporeis nihil horum vere eſt quod dicitur. Si ergo corporum formæ imperfectæ ſunt, primæ non ſunt; quod enim primum tale eſt, integrum eſt, per Theor. 40. quinti. Tota enim naturæ cuiuſque ratio in primo fundatur.

Sunt igitur formæ aliquæ ſuper iſtas, perfectæ, primæ, & integræ; quæ denominationem rebus impertiunt, & ſine quibus res non conſtituerentur in ſuo eſſe.

Præterea animus noſter veriores in ſe habet ſpecies, quàm cernuntur, quibus iudicat eas & probat, damnatque & corrigit, & quatenus à veris diſcedant intelligit, quantumve congruant: perfectior enim iudex, quam quod iudicatur. Muſicæ modulos probat vel damnat, & naturalium rerum bonitatem & prauitatem laudat vel damnat.

Ex quibus conſtat, animum veriores in ſe habere rerum rationes, quam corporea.

Sed neque hæ, quæ ſunt in animo, ſunt primæ formæ: nam neque actu ſemper exiſtunt, ſed per temporis interualla de rebus tantum diſcurrunt. In ſuperiori ergo & à ſubiecto corporeo magis remoto reperiuntur rerum formæ, in mente nempe, quaſi ſupremo animi apice, quæ ſtatum in ſe obtinet. Sed neque hæ quæ ſunt in mente, ſunt primæ formæ,

quia non sunt vnitæ: vnitatem enim amittit quæ in multitudinem dispersa est. Quamobrem supra istas formas, quæ in anima & mente deprehenduntur, primæ & verissimæ rerum formæ & species, quæ supra locum & tempus motumque existunt, reperiuntur, in Mundi nempe Opifice. Sed in ipso, per modum causæ. In mente Angelica, per modum formæ. In Anima, per participationem. In Natura & Corporibus, per repræsentationem, hoc est non verè, sed per veritatis imaginem tantum. Non erunt igitur ignis & aër, sal & sulphur talia, quia tactui, visui, gustui aut aliis sensibus obijciuntur: sed quia exemplaribus eorum in prima mẽte correspondere deprehenduntur. Ad primæ enim Mentis similitudinem fabricata est totius mundi Machina, ad quam ascendere oportet, vt certam veritatem in rebus assequaris. Constabit ergo supra formas corporeas esse incorporeas & veras, ex quibus denominationes rerum oriuntur, quod probandum fuit.

PRONVNTIATA.

1. *Quum prima Materia, omnis formæ, qualitatis & speciei sit expers, corpus non erit; neque etiam incorporea, sed potentia corpus. Conspersa tamen erit & figurata formis, velut effigies, vnde eius nas-*

citur appetitus.

2. *Omnis effectus extra suam causam progrediens, quo suæ causæ propior est, eo amplius suæ causæ naturam seruat: quo longius, eo magis aliquid amittit, Prop. 3. quinti.*

3. *Quemadmodum omnis virtus, motus, vita & actio, in vnitate consistunt, & ab ea mensurationem accipiunt, & vnitas est indiuisibilis & stabilis, non secus ac circuli centrum, quod in centro indiuisibile est punctum; vnde lineæ multæ indiuisibiles & mobiles diffluunt. Nam quo magis remotæ à centro, eo mobiliores & diuisibiliores reperiuntur, & è contrà: & tamen singulæ in aliquo sui puncto quodam, vno simplici & immobili conantur attingere. Sic ordo rerum faciendarum, non secus extra suam causam progressus nobiliores & ignobiliores rerum gradus rationi & sensibus obijcit, seruat aliquid causæ, & aliquid amittit, vnde Mentis, Animæ, Naturæ & Materiæ exsurgit ordo.*

PROPOSITIO PRIMA quinti Capitis.

Omne quod esse alijs largitur, ipsum primo est id, quod tribuit donatis.

DEMONSTRATIO.

SI enim ipsum esse donat, etiam à sua essentia facit largitionem. Quod vero donat, deterius est sui essentia. Quod autem est, præstantius est, & perfectius. Siquidem omnis conditor alicuius, præstantior est conditi natura, *per quartam quarti.* Quod ergo in ipso donatore præexistit, sublimius est ipso dono, & est idem quod illud, sed non idem illi: primo enim illud est, hoc autem secundo. Necesse enim est, vel idem esse vtrumque, & vnam rationem amborum; vel nihil esse commune, aut idem in ambobus, vel hoc quidem primo esse, illud vero secundo. Verum si eadem ratio: non amplius hoc quidem causa erit, hoc autem effectus, neque hoc quidem in se, illud vero in donato, neque hoc quidem effector, illud vero effectum. Si vero nihil habent idem; nequaquam eò quod sit alterum, subsistet reliquum, nihil ad se illius cõmunicans. Relinquitur ergo, hoc esse primo,

quod largitur; illud vero secundo, quod largitum est, in quibus ipso esse alterum, in altero donatur.

PROPOSITIO SECVNDA quinti Capitis.

Omnis productiua aliorum causa, manens ipsa in se ipsa, producit ea quę post se, & quę deinceps.

DEMONSTRATIO.

NAm si imitatur vnum ipsum: illud vero immobiliter procreat ea quæ post se, etiam omne producens eodem modo habet producendi causam. Sed enim & ipsum vnum immobiliter procreat. Si enim per motum, vel in ipso erit motus, vel non in ipso; & quod mouetur, non iam ampliùs vnum erit, mutatum ex vno, motus etiam ex vno erit. Ita vel in infinitum, vel immobiliter producit ipsum vnum: & omne producens imitabitur vnum & productiuam vniuersorum causam. Ex vno enim quod primò est, est id, quod non primò. Itaque ex eo etiam quod omnium est productiuum, erit id quod aliquorum est productiuum. Omne igitur producens, in se ipso ma-

nens, producit ea quæ deinceps. Non imminutis ergo in se manentibus, ipsis producentibus, secunda producuntur ab ipsis. Nam quod quouis modo imminuitur, impossibile est manere tale, quale est.

PROPOSITIO TERTIA quinti Capitis.

Omne producens, ob perfectionem, & potentiæ abundantiam, productiuum est secundorum.

DEMONSTRATIO.

SI enim non ob perfectionem, sed deficiens secundum potentiam produxit, neq; etiam proprium ordinem, immobile potuit seruare. Quod enim ob defectum, & imbecillitatem alij esse præbet, sui imitatione & alteratione substantiam illi tribuit. Manet ergo quale est, omne producens; & manente ipso, id quod est post ipsum, prouenit. Plenum ergo, & perfectum existens, secunda procreat, immobiliter & indiminutè; ipsum existens, quod est: neque se mutans in illa, neque diminuens. Neque enim dissectio partium producentis, est ipsum productum. Non enim genitis id conuenit, neque progignentibus

causis. Neque transitus. Non enim materia fit progressi. Manet enim quale est. Et productum, aliud ab ipso est. Generans ergo inalterabile permanet, & indiminutum, & ob secundam potentiam, se ipsum multiplicans, & à se secundas substantias præbens.

PROPOSITIO QVARTA quinti Capitis.

Omne quod fit ab immobili causa, immutabilem habet existentiam. Omne vero quod à mobili mutabilem.

DEMONSTRATIO.

SI enim immobile penitus est agens, non per motum, sed ipso esse producit secundum à se ipso. Si vero hoc, concurrens habet suo ipsius esse, id quod à se. Si autem hoc, quousque fuerit, producit. Semper autem est, semper ergo producit, id quod post se. Itaque & hoc, semper fit inde, & semper est, illius semper secundum actionem, coniungens: semper sui ipsius progressum. Si ergo sanè, mouetur causa, & quod ab ea fit, erit mutabile secundum essentiam. Cui enim esse per motum, id motu mutato, mutat esse. Si enim ex motu productum, immutabile ipsum ma-

net, præstantius erit producente causa, quod impossibile est, iuxta *quartam quarti.* Non ergo immutabile erit. Mutatur ergo, & mouebitur secundum essentiam, imitans motum qui ipsum produxit.

PROPOSITIO QVINTA quinti Capitis.

Omnibus mentem participantibus, dux est imparticipabilis mens, & ijs quæ vitam, vita; & ijs quæ ens, ens. Horum vero ipsorum, ens ante vitam est, vita autem ante mentem.

DEMONSTRATIO.

QVoniam enim in vnoquoque ordine entium ante participantia sunt imparticipabilia, *per octauam quarti*; oportet ante intellectualia, esse intellectum; & ante viuentia, vitam; & ante entia, ens. Quoniam vero præcedit id quod plurium causa est, *per sextam quarti*; ea quæ pauciorum, in illis, ens quidem erit primissimum. Omnibus enim adest, quibus vita est, & intellectus. Viuens enim omne, & intellectionis particeps est necessario, non è conuerso. Non enim entia omnia, viuunt, & intelligunt. Secunda vero, vita

eſt. Omnia enim quibus intellectus adeſt, etiam vitam participant, non è conuerſo. Multa enim viuunt quidem, cognitionis autem, expertia relinquuntur. Tertius vero eſt intellectus. Omne enim cognoſcens quouis modo, & viuit, & eſt. Si ergo plurium cauſa eſt ens; pauciorum vero vita, & etiam pauciorum intellectus, primiſſimum ens, deinde vita, deinde intellectus.

PROPOSITIO SEXTA quinti Capitis.

Omnia quouis modo entia ex fine ſunt & infinito, per primum ens. Omnia vero viuentia, ſui motiua ſunt per vitam primam. Omnia vero cognoſcentia, cognitionem participant, per primum intellectum.

DEMONSTRATIO.

SI enim quod in vnaquaque ſerie imparticipabile, propriam proprietatem omnibus ijs, quæ ſub eadem ſerie ſunt communicat, *per propoſitionem ſeptimam quarti*; clarum ſanè, quod etiam ens primiſſimum communicat omnibus finem ſimul & infinitatem, miſtum

existens ex his primò: & vita motum apud se existentē qui est. Vita enim prima progressio est, & motio, à stabili entis substantia, & intellectus cognitione. Omnis enim cognitionis summitas est in intellectu, & intellectus, primum cognoscitiuum est.

PROPOSITIO SEPTIMA quinti Capitis.

Omnium participantium diuinam proprietatem, primißimum est, & summum ipsum ens.

DEMONSTRATIO.

SI enim supra intellectum, & supra vitam est ens, vt demonstratum fuit, *propositione quinta quinti*; nam si plurimorum post vnum, causa est ens, summum erit. His enim vniformius est, & ob id venerabilius. Aliud autem ante ipsum non est, præter vnum. Ante enim vniformem multitudinem, quid aliud, quam vnum? Multitudo autem vniformis, est ipsum ens, vt ex termino existens, & interminato, & omnino ante essentiam superessentiale ens. Quoniam & in illis illuminationibus, quæ fiunt in secundis naturis, solum ipsum vnum est supra ipsum, ens,

ens autem statim post vnum. Quod enim potentia est ens, nondum tamen actu ens, id vnum est secundum sui naturam, & quod post hoc vnum, iam actu est ens; & in principiis ergo entis, illud quod non est ens, statim est supra id, quod est ens, vt ipso ente præstantius, & vnum existens.

Nunc autem consectarij loco libuit doctissimi Fracastorij versus aliquot non inconcinnos hîc apponere. Qui suam de rebus naturalibus mentem, suauissimo suæ lyræ cantu, & appositissimis verbis exponens, ingenuum lectorem sistere & aduertere adhortatur.

An nescis, quæcunque hic sunt, quæ hac nocte teguntur
Omnia, res prorsus veras non esse, sed vmbras,
Aut specula, vnde ad nos aliena elucet imago?
Terra quidem, & maria alta, atque his circumfluus aër,
Et quæ consistunt ex ijs, hæc omnia tenues
Sunt vmbræ, humanos quæ tanquam somnia quædam
Pertingunt animos, fallaci & imagine ludunt,
Nunquam eadem, fluxu semper variata perenni.
Sol autem, Lunæque globus, fulgentiaque astra
Cætera, sint quamuis meliori prædita vita,
Et donata æuo immortali: hæc ipsa tamen sunt
Æterni specula, in quæ animus, qui est inde profectus,
Inspiciens, patriæ quondam quasi tactus amore,

Ardescit, sed enim, quoniam hic non perstat, & vltrà
Nescio quid sequitur secum, tacitusque requirit,
Posse licet circum hæc ipsum consistere verum
Non finem: verum esse aliud quid, cuius imago
Splendet in ijs, quod per seipsum est, & principium esse
Omnibus æternum, ante omnem numerumque, diemque.
In quo alium Solem, atque aliam splendescere Lunam
Aspicias, aliosque orbes, alia astra moueri,
Terramque, fluuiosque alios, atque aëra & ignem,
Et nemora, atque alijs errare animalia syluis.
Denique cuncta alia cernas vegetantia vita.
Ergo vmbras cum iam satis, & specula illa, superque
Spectaris, longa iamdudum in nocte pererrans:
Fas tandem lucem, atque ipsum perquirere verum.
Quod quoniam longè seiunctum est corpore ab omni,
Nec nexus habet, aut affinem sensibus vllis
Naturam, scito esse animum tibi dissociandum
Corpore, purgandumque omni contage recepta
Terrena à labe, & mortalis luminis haustu:
Quærendæque aliæ syluæ, callesque tenendi
Sunt alij, meliorque, Deum quæ semita monstrat.

DE CONCEPTV *inuisibilis & informis Hylæ, essentia omnium receptiua, eius ex nihilo creatione, prima modificatione impressiua, tum idearum sigillo adæquatiua, vnde chaos incorporeum & inextensum, ex quo tandem educitur materia Elementorum proxima.*

CAPVT VI.

PYTHAGORICI veterum Philosophorum antecessores, materiam Mundi primam, binarium nominabant. Quia sicut binarius est ab vnitate numerali processus, sic totius mundi materiam fuisse à Diuina vnitate processum asserebant. Et quamuis absque vlla præjacente materia, imo solo nutu, vniuersum hunc mundum fabricauerit; tamen ordo creationis, & origines rerum naturalium, nobis in hac naturæ caligine degentibus,

absque huius materiæ consideratione conci-
pi minimè possunt. Proinde necesse est pri-
mam materiam supponere, eamque vnam &
primam. Non fuit enim singulorum parti-
cularis materia, sed omnium rerum eadem,
ideoque vna dicebatur. Quod quia vnius Dei
supereminentiam sequebatur, & vni actui
subiecta fuit, actui nempe Diuino, per Men-
tis, Animæ, Naturæ & Materiæ essentiam
disperso. Mens enim Diuina est vniuersi ra-
tio exemplaris, & efficax, per conuersionem
ad se, cognoscens omnia simul & faciens:
Tum vero Mens quælibet inde nata est ple-
na rationum formalium, adspicitque formas
in rebus, formalesq; rationes, velut quosdam
Diuinæ intelligentiæ radios, suis quoque ra-
tionibus congruentes. Sicut igitur oculus,
naturam Solis intuens, atque Solaris, in
Solari lumine, Solares vbique spectat colo-
res, quodque sub ijs latet appellare admonet
tenebrosum. Sic intellectus quilibet Diuina
mente creatus, atque inde imbutus lumini-
bus idearum, ideales similitudines in ratio-
nibus rerum formalibus semper aucupatur,
& libenter agnoscit, atque sub formis, velut
quibusdam intelligentiæ Diuinæ luminibus,
vaticinatur latere materiam, velut in rebus
infimam, quam Hylen rectè nominabant ve-
teres. Et licet formarum sit, tanquam idea-
lium radiorum expers, ideo quid tenebrosum:
materiam tamen corporum, cum illa mate-

ria incorporei mundi, non genere, sed habitudine quadam conuenire memento. In formis enim absolutis non est alia compositio, quam ex essentia & existentia. Essentia, locum materiæ & potentiæ; esse autem aut existentia, locum formæ obtinet. Et quo nobilior est actus & suo fonti proximior, eo & potentior siue materia generosior. Et sicut materia corporea dona quædam incorporeæ naturæ sortitur, sic & illa incorporea vicissim tum in mente habet ideales corporum rationes, tum in anima. Præter eiusmodi actiones subit & motiones, & affectus quosdam, ad materiam hanc velut passiones, quæ rursus, vt hic & ibi formarum locum tenent. Similiter materia duo spectat & vnum. Nam ab vno conuersionis, & aspectus, & termini modo dependent, & materias vtrobique suas terminare videntur. Differunt vero formæ mundi huius ab illis: quoniam hæ quidem ab anima proxime fiunt, illæ ab intellectu vel Deo. Differt & hæc materia ab illa, quoniam hæc quidem profundum est imaginum, illa vero, formarum est profundum, quarum hæ videntur imagines.

Vtramque autem fingebat Plotinus, nempe tam incorporearum, quam corporearum naturam, esse quasi vitra quatuor subinde disposita, ipsasque primi intellectus intelligentias inde velut à Sole, radios per Animam, Naturam, & Materiam, pertransire continua

quadam conformitate, vt quodammodo ijdem radij dici possint, eædemque intelligentiæ in sequentibus & postremis, quæ & in præcedentibus esse; sed deinceps gradatim à priore dignitate deficientes, ita vt ex formalibus euadant prorsus materiales. Sicut igitur forma illic vera res est & existentia, sic & materia hîc est essentia. Sicut hîc forma, est imago formæ, sic & materia hæc, essentiæ est imago. Sic denique formæ omnium primæ ideales, quasi materiale aliquid habent adiunctum, formabilem inquam Mentis essentiam: multo magis formæ omnium infimæ, id est dimensiones, materiale aliquid possident. Quumque plures in vna Mente sint species, constat mentis essentiam aliquid aliud existere præter ideas, ideoque idealibus formis subesse quasi materiam.

Præterea ante esse quantum, ponitur esse simplex. Non potest enim aliquid esse quantum, nisi prius sit. Et quando ipsum simpliciter ens quod præcedit quantum, cogitatur extendi, tunc primum ipsa quantitas oritur, scilicet entis extensio: & illa entis portio quæ protenditur, materia dicitur corporea: facta extensio vero, quantitas.

Fuit ergo ante esse quantum, esse simplex, quod Deus per purissimum aliquem suæ voluntatis actum, in subsistentiam quandam vnam produxit, vnam inquam, vt eo maior & ad plura se se porrigeret. Virtus enim quæ

magis vnita, fortior eſt. Nec vnam tantum, ſed & ſimpliciſſimam; compoſitionem enim ſimplicitas antecedit. Et quo ſimplicior cauſa eſt, eo prior; quo prior, eo plura facit. Cauſa igitur maximè vna & ſimplex, procul dubio prima eſt, non ſecus ac in vnico centro, ſunt omnes lineæ ductæ ad circunferentiam, aut in vnitate multiplicitas, & omne primum in quolibet genere, totius generis eſt principiũ. Tum quod eſt aliorum principium, ſequentia cõtinet: nihil enim ſui generis deeſt illi, quod eſt in ſuo genere primum. Ab eſſe ergo ſimplici ſunt ſubſequentia omnia: vni enim actui ſunt ſubiecta. Sic corporeum incorporeitas antecedit, quantitatem, eſſe ſimplex, per quantitatum dimenſiones. Ex incorporeis corporeum tandem fit: & ita, vt quæ hic qualitatibus & virtutibus incorporeis ſufficiebat, illic quoque ideis ſufficit. Sic materia corporum, cum materia incorporeorum, non genere, ſed habitudine quadam differt. In mundo enim incorporeo materia fuit tota formalis: in corporeo formæ ipſæ materiales euadunt. In mundo enim corporeo, materia & forma duæ naturæ aut vmbræ ſunt. In incorporeo vero non ſunt niſi vna. Sic differunt, ſicut lumen diffuſum per aërem, quaſi forma ab aërea materia differt. Ibi vero ſunt rutilatio quædam à lumine, & lucere à luce. Vel ſicut luminis à flãma, & luminis in aëre alia eſt natura quam aër. In flamma

vero, non aliam adiungit naturam, sed proprietas est, actusque flammæ. Sicut ergo lumen hoc, quasi forma & actus est ad flammam quasi potentiam: ita ferme quod formale, ad id quod materiale, in mundo intelligibili ponitur, se habere videtur similiter.

In toto hoc mundo corporeo, materia & forma duæ sunt. In incorporeo materia quidem est essentia & natura formæ: forma vero est esse, actusque materiæ. Rursus materia nec ad formam in potentia ibi est, neque potentia est ad formam, sed est potius ipsa formæ potentia. Forma vero non est actus alicuius in materia siue in potentia, sed ipse potius potentiæ actus.

Ex quibus denique colligimus, duplicem fuisse ab initio creationis potentiam, & actū: Metaphysicum, qui dat quodcumque esse, & communicat gradus prædicamentales, quæ communiter dicuntur Existentia, & Essentia; Physicum autem, qui dat esse Physicum, seu constituit corpus naturale in suo proprio esse, siue simplici siue composito. Ita sit & duplex potentia Metaphysica, actuum Metaphysicorum receptiua; & Physica, ad actum nempe Physicum ordinata.

Ex quibus concipimus primo ab initio creatam fuisse naturam quandam absolutam, ante rerum creationem in mente Diuina descriptam, in ipsa rerum creatione per formas diffusam, ab omni modificatione forma-

li liberam, & actuum Metaphysicorum non solum, sed & Physicorum etiam receptiuam,& vniuersale subiectum. Hanc vt ineffabile, materiale, & remotissimum rerum quasi principium, vmbram immensam, rei imaginem,vt noctem tenebricosam,tenebrarum latibulum, entis laruam, vno nomine Hylam informem, & inuisibilem; nulla modificatione gaudentem,sed omnium capacem & receptiuam, non inconcinno nomine determinabant. Ad quam accedens à summo Archetypo actus Metaphysicus, essentiam primò ipsi rudem, incorpoream & indigestam impertiuit, cuius viuaciori actu eius vacuitatem, supremis faciendarum rerum speciebus ornare cœpit, quasi potentiam quibusdam modificationum incompletarum speciebus, puta essentiæ aut existentiæ, sed confuso more destinatam. Hanc materiam secundo hoc gradu progressam, Chaos incorporeum & incompletum nominare rectè possumus, ex quibus omnia naturalia esse, & in idem omnia resolui certum est. Ex huius autem vna parte puriore,nullo sensu, sed solis rationis oculis comprehensibili, factus est mundus incorporeus & spiritalis, solo intellectualis & vitalis luminis splendore ornatus,fons & thesaurus, vnde promanat omnis vita,lux, & intellectus, inferiorum Cherubicarum & beatarum mentium sedes, & domicilium vocatus: & nulla alia, quam quæ ei

essenti

ſſentia & eſſe conſtat, forma illuſtratus, & in
ſentium Angelicarum, & Animarum co-
ortes diſtinctus. Quarum vtraque quaſi ex
uatuor conſtare Elementis dici poteſt, nem-
e ex eſſentia & eſſe, ex virtute & actione.
lorum eſſe, eſt actus eſſentiæ. Nam ſi præ-
er hunc actum, non eſſet illic eſſentia, cui ta-
s actus hæreret, eſſet actus purus & infini-
us, à nullo circumſcriptus, qui ſolus Deus
ſſe poteſt. Eſſentia ergo mentis Angelicæ,
n prima creatione actu ſuo carebat, proinde
enebroſa & vacua verumque Chaos, ſed in-
ompletum, dici potuit. At Ideis ſeu ſpecie-
us omnium rerum faciendarum, quaſi intel-
ectuali lumine & radijs Diuinæ pulchritudi-
is illuſtrata, ſtatim lucida & actuoſa apparuit.

Similiter & animæ eſſentiæ in prima crea-
ione vacuitas, fuit rationibus rerum fa-
iendarum repleta, à ſummo actu relucen-
e in mentibus Angelicis: qui tot voluit in
nima fieri rationes, quot ideas in mentibus
ngelicis; & tot formas in materia, quot ra-
iones in anima. Sed diuini illi radij in Deo
niti ſunt, in Angelis diſperſi; in Anima di-
erſiores, in Natura multiplices, in Materia
eoè infiniti. Hanc materiæ partem Cœ-
um appellabant ſacræ literæ: non illud ſtellis
rnatum, ſed illud huius actum, ſeu potius
uius actus originem comprehendens.

Ex relicta autem, & tenebricoſiori huius
arte (quam terram inanem & vacuam ſacræ

literæ appellabant) ad materiæ & formæ cor-poreæ naturas declinante, in mundum ſenſi-bilem ſeu Elementarem, qui in naturæ & materiæ ordines diſtinctus fuit, accreuit. Ha-rum purior & tenuior pars cælum fuit, non iam factum, ſed futurum prioris tantum po-tentia: in quo tot ſplendida & coruſcantia ſydera cernimus, radios quaſi diuerſi ſemi-num ſpiritus in hæc inferiora continuo im-mittentia, donis & ſciẽtiis ſuperiorum actuũ ornatos, immenſa fœcunditate, ſpecierum re-nouationem continuo procurantes. In hac eſt continuus dies abſque nocte, in hac viget cœleſtis vita, ſeu anima vbique ſpirans, fla-tum nempe vitalem & ſenſualem. Non qui neceſſario ſentiatur ab aliis, ſed quo ipſa, tum viuificet, tum ſentiat alia. Flatus eiuſmodi quoniam prodit ex anima, imitatur virtutem animæ penetrantem, quatenus ipſe pene-trans vniuerſum, omnibus ineſt infuſus. Si-militer & continet, quatenus ipſe ſuo quo-dam, vt ita loquar, viſco, aut ſulphure inextin-guibili, velut oleum ſuper omnia natans, om-nia ambit. Hinc illud, *Et ſpiritus Domini fereba-tur ſuper aquas*, vel *incubabat aquis*, fouens vide-licet materias frigidas per ſe, quæ ipſo vitali-ter, quãuis occultè, calent. Atque hinc calefa-ciẽdi vim ſortiuntur, quamuis occultã. Huius eſſentia nec fuit corporea, nec penitus incor-porea. Sed quo magis inferior, eo & ad corpo-reitatẽ decliuior; quo ſuperior, eo tenuior, &

ab omni corporea forma remotior fuit. Natura ergo partim corporea, partim incorporea. Materia autem crassior, obscurior, & ad actum inertior, ad corpoream naturam omnino tendens, Elementorum corporatorum grauem & perobscurā induit formam. Attamen quo centro proximior, eo inertior; quo circūferentiæ, tenuior, & spiritali actui proximior. Proinde semina à fontibus suis peregrinantia, hospitium in huius spiritalis naturæ materia acceperunt. Vocamusque κατ' ἐξοχὴν principia, elementa seminum, seu astrorum domicilia. Quæ quum primum sensibus nostris se se offerre videntur, per colorem, odorem, saporem; per se, vel per omnia simul, sed composito & confuso modo; tunc Salis, Sulphuris & Mercurij nomina sortiuntur. Et sicut semina hæc suæ naturæ loca magis conuenientia occupant: simili modo horum loca, matrices, & domicilia, crassior & inertior materiæ pars, à naturæ Archæo constituta sunt, quæ in elementa vulgaria, ignem, aquam, aërem, terram, apprimè diuiduntur.

Harum autem modificationum graduum diuersissimorum, in vnam massam seu faciem aggregatorum, quā chaos vocamus, mentionē faciunt, non solum sacræ literæ, sed & veteres, & prophani Poëtæ. Illæ terram inanem & vacuam nominant; & modo cæli, aquæ, terræ, & abyssi nomine designant. Sic appellatur, ea quod essent veræ essentiæ in esse adhuc

distinctæ, aut formis completis ornatæ, sed omnium vnum chaos, & confusio vna. Nam postea dictum est, *Fiat firmamentum*, in medio scilicet aquarum, *distinguens aquas ab aquis*, nempe chaos mundi intelligibilis, à sensibili. *Et vocauit firmamentum cœlum*. Ex quibus constat essentias illas, non fuisse varijs & ambiguis nominibus ita appellatas, sub formis completis tantum, vel in massa atomorum, ad tales formas induendas postea aptas. Aptitudo autem ista constabat, non solum in aptitudine solius materiæ informis, sed in aptitudine massæ confusæ, tam formis, quam materiis rerum omnium faciendarum repletæ.

Ex his apparet, istam massam vnicam, extrinsecam faciem obtinuisse, eamque fuisse aqueam, sed minus adhuc continuam, & terræ asperitati similem. Caue autem credas fuisse vulgarem nostram aquam, sed solum infinitarum diuersissimæque speciei atomorum, seu punctorum congeriem, quæ nullam præter aqueam, consistentiam obtinere potuit. Imo quum in illa natura, diuersimode congesta, & pro rerum faciendarum specifica ratione congregata, exsurgere deberent omnia mixta, nullam aliam sortiri potuit ista materia extrinsecam formam, quam aqueam. Omnia namq; antequam ad perfectam mixtionem apta sint, nullam quam aqueam consistentiam obtinere possunt. Haud enim nisi in multarum atomorum subtilissimo fluore

quasi infinitorum punctorum concursu, assimilantur diuersissimæ simplicisque naturæ partes, vt vnum appareant. Vnde prima rerum materia, Aqua à Melisso dicta fuit, quasi ab aqua omnia. Deinde, colligere est huius materiæ primæ modificationem externam, fuisse aquam, ex ipso cœli etymo. Cæli enim Hebraicè dicuntur SCHAMAIM, quasi aquei; MAIM enim, aquas significat.

Ex dictis igitur patet, eandem & vnicam fuisse ab initio creatam cœli & terræ materiam, sed iam aptam ad modificationem: & differre tantum gradu eminentioris & purioris substantiæ, quæ distinguebatur per quatuor separationes ab initio factas. Primo enim ordine separabatur cœlum à terra, nempe substantia mundi intelligibilis, à sensibili; illam, in essentiam Mentis Angelicæ, ad idearum seu specierum receptionem, tum animæ, ad rationum receptionem aptam, quasi materiam formis propriis destinatam, quam cœlum vocant sacræ literæ. Secundo, hanc quam inanem & vacuam terram, vt impuriorem huius materiæ partem, separauit in lucem & tenebras. In lucem, hoc est purissimam & lucidissimam vltimæ huius massæ partem, quam cœlum stellis ornatum, vt naturam seminibus omnium rerum, quasi formis destinatum vocamus; medium inter corpoream & incorpoream naturam obtinens. In tenebras, id est materiam corpoream Elementorum.

Quippe ea eſt natura qualitatum incorporearum, à ſuis fontibus peregrinantium, & in corporeæ naturæ ſinum, per medias qualitates inclinantium, vt vmbræ, imagines, tenebræ & veſtigia potius rerum (reſpectu incorporei & ſuperioris actus) dicantur, quam res veræ; actum enim omnem corporeitas impedit. Sic Deus verum bonum eſt, Angelus bonitatis tantum imago, verus tamen intellectus; Anima, intellectus imago, vera tamen Anima; Natura, imago Animæ, ſed vera Natura. Qualitas quæ diuiditur in materia, Naturæ imago eſt, & verum naturalium agentium inſtrumentum. Materia eſt qualitatis huius corporeæ imago, & vltimum omnium ſubiectum, ad centrum mundi expulſum, vt totius creaturæ deſpicatiſſima natura, per tertium ſeparationis gradum, ſeparauit aquas ab aquis, interponendo firmamentum, hoc eſt humidum, ſalſum, & corporeum; humido pingui, & incorporeo, per firmamentum ſeu humidum ſpirituoſum, quod eſt vtriuſque naturæ particeps.

Quarto, ſeparauit Elementa ab Elementis. Sed non ita, quin in ſingulis remanſerit aliorum elementorum intermixta natura. Nam ſingula cum ſingulis magnam habere cognationem deprehendimus. Ex Hyla ergo Chaos, ex Chao Elementorum materia. Concludendum ergo Hylam informem à potentia Metaphyſica degeneraſſe in Phy-

ſicam: nihilque aliud eſſe poſſe, quam potentiam meram Phyſicam, quæ duplex eſt; Vniuerſalis ſeu remota, quæ reſpicit omnes formas in communi; ſed terminatiuè, & in progreſſu; & in modificatione particulari ſeu proxima; reſpiciens ſcilicet formas particulares, & connotat accidentia ſignata tali in ſpecie & numero, à quibus determinatur materia & redditur proximè apta ad hanc ſpecie & numero formam recipiendam. Et hæc potentia materiæ, eſt progreſſus Hylæ in Chao, ex quo fit materia proxima Elementorum. Totam igitur huius materiæ notionem ex Platonis Timæo ſic definiemus, eſſe incorpoream quandam eſſentiam & informem, ſinum omnium capacem, quæ ambiguo, ac penè inexplicabili modo Diuinæ ac intellectualis naturæ fit particeps. Dicitur *eſſentia*, vt ſignificetur eius vmbratilis entitatis natura. Dicitur *ſinus omnicapax*, quia eſt pura potētia phyſica, receptiua omnium formarū & terminus omnium corruptionum; diciturque *modo quodam ambiguo*, quia eſt tam diminutæ entitatis, vt ignotum ſit an poſſit creari materia imperfectior. Dicitur *inexplicabili*, quia difficilè percipitur eius eſſèntia, an ſcilicet habeat potentiam realiter contra-diſtinctam; an verò ipſa ſit eſſentialiter potentia. Dicitur *Diuina & intellectualis*, vt declaretur illius cauſa efficiens, nempe Deus: omne enim à Deo creatum eſt ens per participationem Diuinæ naturæ ſeu entis per eſſentiam.

DEFINITIONES, DIVISIONES & pronuntiata.

1. *Bonum est quod omnia appetunt.*
2. *Bonum aliud apparens, aliud verum.*

A bono vero, & vno promanant, ordo, numerus, perfectio & pulchritudo entium.

Ordo est formalis ratio habitudinis essentialis vnius ad alterum, connexa distinguens, dispersa copulans, superiora ab inferioribus separans, sensibilia & corporea ab insensibilibus & incorporeis dirimens; sensibilia in cœlum, ætherem, & elementa; insensibilia, in Mentes Angelicas, Animam, & Naturam.

Pron. 1.

In rerum ordine videmus alias res alijs esse nobiliores. Nam quo vni vero & bono propiores, eo & perfectiores existunt, & vice versa. Quare animam corpore nobiliorem iudicamus, quia fonti suo propinquior: ascendimus enim à corpore ad qualitatem, ab hac ad Animam, ab Anima ad Angelum, ab eo ad Deum, vnum, verum, bonum, quasi rerum omnium centrum & apicem. Vnum autem hoc, ex superfluente bonitate extra se in alia quoque naturarum genera paulatim delabens, velut per gradus à perfectißimis naturis per imperfectiores ad imperfectißimas defluit, & tandem in Materiam primam desinit, quæ propè nihil est. Hoc in Deo colligimus esse quoddam absolutum,

verum & supereminens, centro circuli simile, in intellectu esse intelligibile, & proximo circuli centro comparabile, in Anima esse naturale & remotius, in materia remotissimum & ad non esse proximum.

Mens alia est Diuina & increata, quæ & intellectus communis nominatur, supra omnem intellectum existens, Dei verbum benedictum, ab Augustino & alijs nominata, primæque essentiæ prima quasi fœcunditas, in qua ordo est omni ordine pulchrior, ratio omni ratione nostra præstantior, Mens omni Mente venerabilior.

Alia particularis & à prima deficiens, dum ab uno in multitudinem dilabitur.

Omnes autem istas species sic distinguemus. Prima Mens, est super species immobilis quædam unitas, infinita bonitas, & sempiterna veritas.

Particularis verò dici potest essentia creata & immobilis multitudo, à primæ Mentis lumine omnium effectiuo, vniuersales rerum ideas & exemplaria capiens & intelligens, tum inferioribus ordinibus distribuens, specierum seu idearum proximum receptaculum & inferiorum intellectuum mutua colligantia.

Anima est essentia creata & mobilis multitudo, essentialibus & viuis seminum rationibus fœcunda, in corporeis rerum simulachris singula gens & perficiens, vt supremis & exemplaribus vbique respondeant operibus, immortalis scientiæ documenta præbens, rationum & ordinum vbertate plenissima, quæ neque per se, ne-

que per inquinationem corporis est diuisibilis.

5. Natura est vis Animi seminaria & viuifica, mirabili architectonica facultate per superiorum contemplationem & æmulationem instructa, sui diffundendi, multiplicandi, suique pro viribus procreandi & æternisandi, in corpora potestatem habens, ab interna sui cognitione totam sui essentiam in se prius figurans & generans, quam foras leges, documenta & artificia, ad sui similitudinem in Veg. Animal. & Mineral. spermate producat, spiritali ratione ex abyssis & beatis sedibus, ineuitabili Creatoris decreto, in cælum, sydera & elementa corporea relegata, vt specierum nouationi in seculorum consummationem inseruiant.

6. Materia est vltimum rerum subiectum & formarum corporearum receptaculum commune, à superiorum puritate tam remota, quam lux à corpore luminoso: quæ quo magis ad sui principium accedit, eo robustior & ad actum procliuior: quo remotior, eo inertior, donec vis actiua tandem absoluatur, vnde tenebrarum nomen à Philosophis adepta est.

THEOREM. ET PRON.

Theor. 1.

Exemplar exemplato prius est.

Pron. 2.

In vnoquoque entium genere & ordine datur ali-

quod primum, vt mensura sequentium.

Pron. 3.

Imperfecta sunt priora generatione naturæ: perfecta priora intentione naturæ.

Pron. 4.

Prius natura est, à quo aliquid dependet.

Theor. 2.

Quod primo enti proximius est, illud perfectius.

Pron. 5.

Ordo syntheticus præcedit analyticum.

Theor. 3.

In qua est prima cognitio, in ea est perfectissima proxima conditio.

Theor. 4.

Entia nisi essent ordinata, non essent vera.

Theor. 5.

Vbi ordo, ibi multitudo.

Theor. 6.

Omnes circuli partes in vnico circuli puncto indiuisibili coguntur.

Pron. 6.

Centro manente fixo, secundum sensum mouentur omnes circuli partes.

EXERCITATIO PRÆCEDENTIUM.

Formas non educi ex potentia materiæ, sed potius materiam è potentia formæ. Si enim forma educeretur ex potentia materiæ, tunc sequeretur materiam extitisse ante formam

intentione naturæ, per Theor. 8. quinti, & per consequens mensuratum mensura prius extitisse, contra Theor. 36. quinti.

2. Exemplatum exemplo, per 1. sexti.

3. Materiam posse concipi absque forma, per 33. quinti.

4. Esse potentiorem forma, per 13. quarti.

5. Esse perfectiorem forma, per 3. sexti.

6. Eam possidere cognitionem formæ in se, perfectiori modo quam ipsam formam, per 5. sexti.

7. Dependere à materia, per 2. sexti.

Cùm autem hæc stare haud possint cum indubitata fide præcedentium Theorematum, concludendum Materiam educi ex potentia formæ syntheticè, hoc est actum Animi, qui est vera forma, in Naturam diffusum constituere ordinem remotiorem entis, & per consequens imperfectiorem: quæ tam diu protrahi potest, quousque vis eius actiua absoluatur & in Materiam desinat.

Sed si velis inuerso & analytico ordine procedere, forma quæ fuit antea absoluta, postquam existentiam materiæ dedisset, ex sinu Materiæ rursus conuertitur ad actum; vnde dici potest, formam educi ex potentia Materiæ.

CONSECTARIA.

1. *Species quæ hic sensibus nostris se se offerunt, imperfectiores sunt, quam quæ in seminaria Natura considerantur; quæ itidem in Natura, ignobiliora*

quam quæ in Anima. Nobiliori etiam modo in exemplaribus & in summo exemplari, per 1. sexti, 3. sexti, & 5. sexti.

PROPOSITIO PRIMA sexti Capitis.

Omne sufficiens, hoc est sua sorte contentum, vel secundum essentiam, vel secundum actionem præstantius est insufficiente, ab alia causa dependentem habente perfectionis causam.

DEMONSTRATIO.

SI enim omnia entia bonum, secundum naturam appetunt. Et aliud quidem sibi suppeditat bonum, aliud vero indigum alterius est: illud sanè præsentem habet boni causam, hoc vero seorsum existentem. Quanto ergo vicinius hoc, quod appetibile præbet, tanto præstantius fuerit eo quod separata causa indiget, & aliunde suscipiente perfectionem existentiæ, vel actionis. Præterea & simile, & diminutum & similius est, sufficiens, ipsi bono. Diminutum, eo quòd participat bonum, & quia non sit ipsum bonum primum. Co-

gnatum tamen aliquo modo eſt illi, in quantum per ſe ipſum poteſt bonum habere. Participans vero, & per aliud participans, magis diſtat à primo bono, quod nihil eſt aliud, quam bonum.

PROPOSITIO SECVNDA ſexti Capitis.

Omne ens, vel immobile eſt, vel motum; & ſi motum, vel à ſe, vel ab alio.

DEMONSTRATIO.

AC ſi à ſe, ſemobile eſt; ſi vero ab alio, (vt ita dicam) alimobile eſt. Omne ergo vel immobile eſt, vel ſemobile, vel alimobile. Neceſſe enim eſt cum alimobilia ſint, eſſe & immobile, & inter hæc, ſemobile. Si enim omne alimobile, ab alio motum mouetur, vel circulo motiones ſunt, vel in infinitum. Sed neque circulo, neque in infinitum, ſiquidem principio definita ſunt omnia entia, & mouens, moto præſtantius eſt. Erit ergo aliquid immobile, primum mouens. Verum ſi hoc, neceſſe eſt & ſemobile eſſe. Nam ſiſtantur vniuerſa, quidnam erit quod primò moueatur? Neque enim immobile ipſum. Non enim natum erit aptum. Ne-

que alimobile. Ab alio namque mouetur. Relinquitur ergo, semobile esse quod primò moueatur; quandoquidem hoc est, quod ea quæ alimobilia sunt, immobili coniungit, medium quodammodo existens, mouens simul & motum. Illorum enim alterum mouet solum, alterum mouetur solum. Omne ergo ens vel immobile est, vel semobile, vel alimobile. Ex quibus clarum erit, quod eorum quæ mouentur, semobile primum est: mouentium vero, immobile.

PROPOSITIO TERTIA sexti Capitis.

Superior omnibus corporibus est animæ essentia, & omnibus animabus superior est intellectualis natura; & omnibus intellectualibus substantijs superius est ipsum vnum.

DEMONSTRATIO.

OMne enim corpus mobile est ab alio, mouere vero seipsum non est natum. Sed animæ participatione mouetur, ex se, & viuit per animam, & præsente quidem anima, semobile quodammodo est; absente vero, alimobile, veluti hanc habens per se natu-

ram, vt demonſtratum fuit *prop. ſecunda ſexti*; anima vero ſemobilem eſſentiam ſortita ſit; cui enim ſuperuenit, huic impertit ſemobilitatem. Quod vero impertitur ipſo eſſe, hoc multo prius ipſa eſt. Supra ergo corpora eſt, tanquam ſemobilis per eſſentiam, illis per participationem ſemobilibus factis. Rurſus, anima mota à ſe ipſa, ſecundum habet ordinem ab immobili natura, actu immobili exiſtente, quia omnia quidem mota pręcedit ſemobile; omnia vero mouentia, immobile. Si ergo anima mota à ſe ipſa, alia mouet, oportet ante ipſam eſſe, immobiliter mouens. Mens vero mouet, immobilis exiſtens, & ſemper ſecundum eadem agens. Etenim anima, per mentem participat ſemper intelligere. Sicuti corpus per animam, ſe ipſum mouere. Si enim eſſet in animo primò, ſemper intelligere, omnibus ineſſet animabus. Sicuti etiam ſe mouere. Non ergo animæ hoc ineſt primò. Oportet ergo ante ipſam eſſe, primò intellectiuum, & ante animas ergo Mens eſt. At vero ante Mentem, vnum. Mens enim etiamſi immobilis ſit, non tamen vnum eſt. Intelligit enim ſe ipſam, & agit circa ſe ipſam. At vnum participant, omnia quomodocumque entia, mentem vero non omnia. Quibus enim adfuerit mentis portio, hæc cognitionem participare neceſſe eſt, quia intellectualis cognitio eſt principium & cauſa cognoſcendi. Superius ergo mente, vnum eſt,

nec

nec amplius, vno, aliud superius. Idem enim vnum, & ipsum. Ipsum vero bonum, principium omnium, vt demonstratum est.

PROPOSITIO QVARTA sexti Capitis.

Omne producens, similia sibi, antè dissimilia procreat.

DEMONSTRATIO.

QVum enim producens, necessariò sit præstantius producto, *per propositionem quartam quarti*; eadem quidem, simpliciter, æqualia secundum potentiam nunquam fuerint ad inuicem. Si vero non sunt eadem & æqualia, sed alia & inæqualia; vel penitus separata sunt à se inuicem, vel & vnita, & separata. Sed si penitus separata, non coibunt, & nullo modo causæ est sympathes, id quod ab ipsa. Non ergo participabit alterum altero, quum penitus sint alia. Participatum enim communicationem largitur participanti ad id cuius particeps est. Sed necesse est, causatum causæ particeps esse, velut id quod inde habeat essentiam. Si vero quadantenus separatum est, & quadantenus vnitum producenti, productum. Si æquè vtrumque patitur,

æquè ipſius & particeps eſt, & non particeps. Itaque & habebit eſſentiam ab ipſo, & non habebit, eodem modo. Si vero magis fuerit ſeparatum, alienum magis, quam proprium fuerit à gignente genitum; & inconcinnum, ad ſe magis quam concinnum, & aſympathes magis quam ſympathes. Si ergo & cognata ſecundum eſſe, & ſympathea cauſis ſunt, ea quæ ab ipſis ſunt, & dependent ab ipſis ſecundum naturam, & appetunt contactum ad illas, appetentia bonum & appetibile adipiſcentia, per cauſam: clarum ſanè, quod magis vniantur producentibus producta, quam ſeparentur ab ipſis. Et quæ magis ſunt vnita, ſimilia ſunt magis quam diſſimilia his, quibus maximè vniuntur. Similia ergo antequam diſſimilia, procreat omnis productiua cauſa.

PROPOSITIO QVINTA ſexti Capitis.

Omne ab aliquo productum immediate, & manet in producente, & progreditur ab ipſo.

DEMONSTRATIO.

SI enim omnis progreſſus, manentibus primis fit, & per ſimilitudinem efficitur, ſimilibus ante diſſimilia ſubſiſtentibus, *per quartam quarti*; manet aliquatenus etiam pro-

ductum in producente. Quod enim penitus progreditur, nihil habebit idem, ad manens, sed est penitus separatum. Si vero habebit aliquid commune & vnitum ad ipsum: manebit & ipsum in illo, sicut & illud in se manens erat. Si vero maneat tantum, non progressum, nihil differet à causa, neque erit manente illa, aliud effectum. Si enim aliud est, separatur, etiam est seorsum. Si autem seorsum, manet verò illa, progressum est hoc ab ipsa manente, vt separetur à manente. Quatenus ergo idem aliquid productum, ad producens habet, manet in ipso. Quatenus autem aliud, progreditur ab ipso. Simile ergo existens, idem aliquatenus simul, & aliud est. Manet ergo & progreditur simul, at neutrum seorsum ab altero.

PROPOSITIO SEXTA sexti Capitis.

Omnium quæ in progressu multiplicantur, prima secundis sunt perfectiora, & secunda his quę post ipsa, & deinceps similiter.

DEMONSTRATIO.

SI enim progressiones producta, distinguunt à causis, & demissa sunt secunda à

primis. Prima quidem progressa coniunguntur magis cum causis, ab ipsis illis enata. Secunda vero longinquius à causis sunt. Et deinceps similiter. Viciniora vero & cognatiora causis, perfectiora. Etenim causæ sunt causatis perfectiores : longinquiora vero imperfectiora, dissimilia iam causis.

PROPOSITIO SEPTIMA sexti Capitis.

Omnia, quę ab alia causa progrediuntur, præcedunt ea quæ à se ipsis subsistunt, & essentiam per se subsistentem habent.

DEMONSTRATIO.

SI enim omne sufficiens, vel secundum essentiam, vel secundum actionem præstantius est eo quod ab alia causa pendet, *per propositionem primam sexti.* Quod vero se ipsum producit, sibi productiuum est ipsius esse, sufficiens est ad essentiam. Quod vero ab alio solum producitur, non sufficiens. Bono vero cognatius est sufficiens. Cognatiora vero, & similiora causis subsistunt ex causa, antequam dissimilia, *per propositionem quartam sexti.* Ergo quæ à se producuntur, & per se subsistunt,

antiquiora sunt, ijs, quæ ab alio tantum ad esse progrediuntur. Vel enim nihil est per se subsistens, vel ipsum bonum, tale est; vel prima ab ipso bono subsistentia. Verum si nihil per se subsistit, in nullo sufficiens erit reuera, neque enim in bono; præstantius enim sufficientia illud est, vnum existens, & ipsum bonum, sed non habens bonum. Neque in ijs quæ post bonum. Omnia enim alius indiga erunt, eius quod ante ipsum solum. Si vero ipsum bonum per se subsistit, ipsum se ipsum producens, non vnum erit. Quod enim ab vno progreditur, non est vnum. A se ipso enim progreditur, siquidem per se subsistit. Itaque vnum simul, & non vnum, ipsum vnum. Necesse ergo, per se subsistens esse post primum. Et clarum, quòd ante ea, quæ ab alia causa solum progrediuntur. Principalius enim quam illa, & ipsi bono cognatius, vt demonstratum est.

PROPOSITIO OCTAVA sexti Capitis.

Omne à pluribus causis productum, compositius est, eo quod à paucioribus producitur.

DEMONSTRATIO.

SI enim omnis causa, aliquid dat ei quod à se prouenit, *per propositionem primam quinti*;

plures cauſæ, plures facient dationes; pauciores vero, pauciores. Itaque etiam participantia, alia ex pluribus erunt, alia ex paucioribus, ijs quæ vtraque participarunt. Hæc quidem ob progreſſum ex pluribus cauſis, hæc vero ob progreſſum à paucioribus. Ea vero ex pluribus compoſitiora. Quæ autem ex paucioribus, ſimpliciora ijs ipſis. Omne ergo à pluribus cauſis productum, compoſitius eſt. Quod verò à paucioribus ſimplicius. Quod enim alterum participat, etiam alterum, ſed non è conuerſo.

PROPOSITIO NONA ſexti Capitis.

Omne perfectum in proles progreditur, quas ipſum producere poteſt, imitans vnum vniuerſorum principium.

DEMONSTRATIO.

Vt enim illud ob ipſius bonitatem, omnium entium vniformiter conſtitutiuum eſt. Idem enim eſt ipſum bonum, & ipſum vnum. Ita vt boniforme, & vniforme idem. Sic & ea quæ ſunt poſt ipſum, ob propriam perfectionem alia generare properant, imminuta ab ipſorum eſſentia. Quæ perfectio, boni ipſius portio quædam eſt. Et perfectum, quatenus perfectum, imitatur ipſum

bonum. Hoc vero omnium erat constitutiuum. Itaque & perfectum, eorum quæ potest, productiuum est secundum naturam, & perfectius. Quanto sanè fuerit perfectius, tanto est plurium causa. Perfectius namque magis boni ipsius particeps est. Hoc vero propinquius bono, hoc autem cognatius causæ vniuersorum, hæc vero plurium causa. Imperfectius autem, quanto imperfectius fuerit, tanto pauciorum est causa, *per propositionem octauam sexti*. Longinquius enim existens à producente omnia, pauciorum est procreatiuum. Omnia enim procreare, vel ornare, vel perficere, vel continere, vel viuificare, vel efficere, & singula horum in pluribus facere, illi est cognatum. In paucioribus vero si id fiat alienum magis.

DE SECVNDA HVIVS *Hylæ modificatione, nempe distinctione distributiua in quatuor ordines pulchritudinis, videlicet Mentis, Animæ, Naturę, & Materiæ essentiam.*

CAPVT VII.

ZOROASTER & veteres sapientiæ cultores, quatuor statuebant cogni-

tionis species, Sensum, Imaginationem, Rationem, Intellectum, quasi quatuor radios ex quatuor circulis vndique promanantes, nempe intelligibilium, cogitabilium, imaginabilium, & visibilium. Quæ dici possunt Mentis, Animæ, Naturæ, & Materiæ, à vnico centro radialiter continuo profluentes & circa vnum centrum perpetuo circumuolantes. In hoc bonitatem veteres, in circumferentia pulchritudinem collocabant. Deum centrum, circulos vero Mentem, Animam, Naturam, & Materiam vocabant. Centrum autem circuli punctum est vnum stabile, indiuisibile, vnde lineæ multæ diuiduæ mobiles, ad earum similem circumferentiam deducuntur, quæ sanè circumferentia diuisibilis circa centrum quasi cardinem voluitur. Atque ea est centri natura, vt licet vnum, indiuiduum, immobile sit: in multis tamen, imo in omnibus lineis diuiduis & mobilibus, vbique reperiatur; & vt vbique est in linea punctum, sic medium huiusmodi punctum singulæ sui quodam puncto vno, simplici & immobili coguntur attingere. Deum autem centrum omnium nominari quid vetat, quum omnibus insit vnus, simplex atq; immobilis? Cuncta vero ab ipso producta, multa, composita, & mobilia sunt, atque vt ab eo manant, ita in eum instar linearum & circumferentiæ refluunt. Ita Mens, Anima, Natura & Materia procedentes à Deo, in eundem redire in-

uemur, & vndique pro viribus ad illum circumferuntur. Atque vt centri punctum vbique in lineis & in toto circulo reperitur, perque punctum suum singulæ lineæ medium circuli tangunt punctum: ita Deus omnium centrum, qui vnitas simplicissima est actusq; purissimus, se se inserit vniuersis. Non quia cunctis præsens est, verum quia omnibus à se creatis partem aliquam intimam indidit, quæ rerum vnitas nominatur. Quapropter quatuor ista non iniuria circuli quatuor appellantur, qui circa Deum continuò voluuntur, hoc est circa immobilem vnitatem. Deus enim quid aliud quam ipsa vnitas? Vnitas autem status ipsius est fundamentum. Quia sicut in multitudinem motus progreditur, sic stare dicitur, quod vnum in ea continuè habitum ita possidet, vt ab eius naturæ vnitate non discedat. Fundamentum vero status quis dixerit esse mutabile? Hoc ipsum confirmatur argumentatione numeri Pythagorici: Quicquid (inquit) secundum præteritum futurumque mutatur, priuationem quandam habet admixtam: futurum enim nondum est, præteritum non amplius est. In Deo autem, quum ipse sit primum ens, actusque summus, nulla est priuatio; est igitur immutabilis & immobilis. Sic Angelus quoque est immobilis, quoniam à Deo totius bonitatis fonte, bonum per seipsum haurit absque medio, & vno æternitatis puncto impletur, ac inde per-

manet semper bonitate plenissimus. Quoniam vero omnis effectus extra causam suam productus, aliquid causæ seruat & inferior euadit quam causa, ideo Angelus proximè Deo creatus, aliquid Dei seruat & amittit aliquid. Deus quidem vnitatem habet & statum. Retinere vtrumque non potest Angelus, esset enim Deus ipse, non Angelus: neque amittit vtrumque, ne proximum ac primum Dei opus euadat opifici dissimillimum. Quid ergo? Vnitatem solam, an statum retinebit? Solam vnitatem nequit absque statu: vnitas enim ipsa prorsus est immobilis. Itaque retinebit statum, sed à simplici decidet vnitate, vt Angelus sit immobilis multitudo. Neque iniuria multitudinem Angelo assignamus, quia si esset perfecta & absolutissima vnitas, esset summa & indeterminata potestas. Siquidem virtus in vnitate consistit, & indeterminata potestas, vnus ipse est Deus. Est igitur Angelus multitudo, cum constet ex pluribus; Multitudo (inquam) immobilis. In illo certè, Deo inferior est, quod non est vera vnitas sicut Deus. In hoc propinquat, quod est fermè (vt ita loquar) sicut Deus, immobilis. Rectè igitur post Deũ, immobilem vnitatem ponitur Angelus, immobilis multitudo: post Angelum Anima, quæ longius etiam distat à Deo, quia est mobilis multitudo. Multitudo quidem est, cum nihil post Deum esse queat vnitas simplicissi-

d Est quodammodo mobilis, quia longius
cedens à Deo, propinqua fit corporum
alitatibus, quæ penitus agitantur. Si Ani-
a omnino immobilis esset, esset vtique
gelus. Si omnino mobilis esset qualitas,
nc non daretur medium inter Angelum, &
rporum qualitates: & Angelus immobilis
nnino mobili qualitati esset proximus. Si
que Anima partim etiam mobilis, stabit
s substantia, neque in maius minusve, aut
c, aut illud mutabitur. Fluet autem ope-
io modo hæc, modo illa, atque aliter & ali-
o operabitur. Qualitas autem Animæ est
ferior, quandoquidem per essentiam ope-
ionemque mutatur; qualitate autem infe-
is corpus; qualitas enim mouetur & mo-
t, mouet enim corpora; corpus mouetur
idem, sed nihil mouet. Angelus quidem,
od sit vnum quoddam & quod sit actus,
n à se ipso habet, sed à Deo verè vno, actu-
e purissimo. Sed quod sit multiplex, per
tentiam suscipiendi & patiendi habet ex se
so, quantum extra Deum productus à pro-
ctoris perfectione degenerat. Multitudo
tur naturalis est Angelo. Anima quoque
od per essentiam, non à seipsa, sed à Deo
rtitur actu vno & stabilissimo. Quod vero
ltiplex sit & passiua, ex seipsa possidet,
ia sub Deo locatur. Quod denique mobi-
, ex se ipsa rursus, quia sub Angelo. Sicut
tur vnitas naturalis est Deo, & Angelo

multitudo, ita motus naturalis est animæ, LVX DEI producit Angelum, sub Dei scilicet vmbra. Lux Dei vno actu Animam sub vmbra producit Angeli. Angelus à Dei vno actu vnitatem stabilem adipiscitur, sub Dei vmbra cadit in multitudinem: Anima Dei luce statum nanciscitur, sub vmbra Dei multitudinem, sub Angeli vmbra mutationem. Fons vnitatis DEVS, fons motionis est Anima. DEVS per seipsum vnitas, Angelus per Deum est vnus, per se multiplex. Anima per Deum vna, per Dei vmbram, id est, quia sub idea est simul cum Angelo, multiplex. Per se ipsam mobilis qualitas, per superiora habet vt moueat aliquid, per se habet vt materiæ misceatur. Corpus per qualitatem habet vt agat, per se solum vt patiatur. Qualitas vno gradu excedit corp⁹, quod mouet ipsum. Vno saltem cedit animæ, quod mouetur ab illa. Anima saltem vno excedit qualitatem, quod ex se ipsa mouetur. Vno cedit Angelo, quod mutatur. Angelus Animam excedit vno, quod manet. Deo cedit vno, quod multiplex est. Deus tamen per hoc vnum abit in infinitum super omnia.

[D]EFINITIONES, DIVISIONES & pronuntiata.

1. *Perfectio est modus entis, quo ipsi nihil deesse [in]telligitur.*

Perfectio talis est vel simpliciter, ut Deus; vel [in s]uo genere, ut aurum.

Perfectio est prima, qua res habet omnia perti[nen]tia ad primum momentum, siue ad essentiam. [U]nde dicitur perfectio essentialis, ut Angeli per[fect]io, est intelligibilitas.

Secunda qua res habet omnia ad secundum mo[me]ntum, vel ad existentiam, ut forma numerica [...]ratis.

Defin. 2.

[P]ulchritudo est modus entis, quo illud venusta[tis p]articeps esse intelligitur.

Pulchritudo alia increata, ut Deus; alia crea[ta,] ut opera Dei.

Alia est vera, alia apparens; alia transcenden[tali]s & corporea, quæ oritur ex conuenientia entis [cum] intellectu & voluntate, vnde ortum habere [dici]tur ex vnitate, veritate, bonitate, numero, or[din]e & perfectione.

Alia corporea, & dicitur qualitas corporis, orta [ex s]itu & temperie conuenienti.

Pron. 1.

[P]ulchritudinis cognitio est magnetica, hoc est at[tra]ctiua, allicit enim ad se cognoscentes appetitu

poſsidendi, vnde amor.

2. *Cognoſcere res, eſt poſsidere in intellectu. Vir-tus cognoſcens diſtinguitur in Senſus, in Ratio-nem & Intellectum, quibus tres gradus Natur desiderantis annectuntur, Appetitus, electio & voluntas.*

Ens, vnum, verum, bonum, idem ſunt. Tame alia eſt entis ratio, vt ens eſt; alia vt vnum, ve rum, bonum.

Sic vna res Intellectus, Anima, & Voluntas Anima tamen eſſentiam dicit. Intellectus ea eſ ipſa eſſentia, vt apprehendit. Voluntas eſt idem ac illa eſſentia intelligens, atque extendens ſe a illam rem potiundam.

3. *Pulchritudo eſt flos bonitatis ſeu ſummi bon ſplendor, fulgens quaſi circulus quidam Diuinæ lu cis, à bono manans, in bono reſidens, per bonum & ad bonum ſempiternus refluxus.*

4. *Pulchrum verò dici poteſt viuificus actus, primo bonorum fonte effluens, Mentem prim diuinarum idearum ordine decorans, Numina dein de ſequentia Menteſque rationum ſerie complens Animas numeroſis diſcurſibus ornans, Natura ſeminibus, & Materiam denique formis.*

5. *Boni pulchrique proprium eſt appetitum alli cere.*

Aliud eſt pulchrum ſimpliciter ſeu abſolutum, Deus; aliud eſt ſecundum quid, aut reſpectiuè, eſt cuipiam, alicubi, aliquando, aliqua ex parte. A hoc mouemur propter vnionis appetitum, qui exci tatur à Naturæ ſimilitudine manifeſta vel occult

ulchritudinem sequitur amor.

5. Amor est affectus vnionis, cuius causa est species siue actus aut repræsentatio & forma, quæ accedit animo, vt in eo creet dispositionem vnionis. Dispositionem sequitur appetitus.

. Appetitus est motus & necessaria quædam naturæ inclinatio ab indigentia, quædam amittens ad plenitudinem.

. Motus vero est transitus quidam de alio in aliud, & proinde amor perenni nexu per appetitum nectit extrema, pulchrum deformi, inferiora superioribus: superiora, quæ ad ascensum trahunt; media, quæ ad circuitum ducunt: infima, quæ ad descensus animos vellunt. Quorum ordinum sunt Essentia, Pulchritudo, & amor medius, Intellectus, Phantasia, & Ratio media, lux aut formarum origo, & caligo siue Materia, & spiritus vniversi vinculum. Virtutem denique cælestem & elementarem media ætherea vis nectit.

Theor. 1.

Tanto vnumquodque perfectius esse cognoscitur, quanto est simplicius.

Theor. 2.

Id perfectius est quod plura potest.

Theor. 3.

Quo quid perfectius est, eo magis est ens, maque intelligibile ex se.

Theor. 4.

Primo cognoscimus antequam desideremus.

EXERCITATIONES hic variæ

excogitari possunt, quas ingenuo lectori & huius doctrinæ studioso, ne in immensum excrescat hoc opus, lubens & volens relinquo. Satis sit mihi desiderio pulchri incitato, vt quod non potuerim, publico bono voluisse tamen quiuis intelligat. Erunt enim fœcunda ætatis huius ingenia, quæ vbi hæc nostra artis tam præclaræ primordia prægustarint, eiusdem quoque fructum pleniùs percipere gestient: accensaq; laudis cupidine, studioq; communis boni, rudem hanc penitus & impolitam Machinam vel denuo exstruant, vel accuratius elaborent.

PROPOSITIO PRIMA septimi Capitis.

Omne quod in alio est, ab alio tantum producitur. Omne autem in se existens, per se subsistens est.

DEMONSTRATIO.

QVod enim in alio est, & subiecto indiget, sui ipsius progenerans nunquam fuerit. Quod enim natum est se ipsum gignere, sede alia non indiget, cum à se contineatur, & in se seruetur, à superiore seorsum. Quod vero in se, manere, & stare potest, sui

ipsiu,

ipsius est productiuum. Ipsum in seipsum progrediens, & sui ipsius contentiuum existens. Atque ita in seipso existens, vt in causa causatum, vt probatum fuit *per propositionem sextam quarti.* Non enim vt in loco, neque in subiecto. Etenim locus, ab eo quod in loco, aliud est; & à subiecto, id quod in subiecto est. Hoc vero sibi ipsi, idem. Per se enim subsistens, & vt in causa, id quod à causa, ita in se ipso est.

PROPOSITIO SECVNDA septimi Capitis.

Omne per se subsistens, incorruptibile est.

DEMONSTRATIO.

SI enim corrumpetur, relinquet se, & erit à se ipso seorsum. Sed hoc impossibile. Vnum enim existens, simul & causa est, & causatum. Omne autem quod corrumpitur, discedens à sua causa corrumpitur. In quantum etenim exit ab eo quod ipsum continet, & seruat, vnumquodque continetur, & seruatur. Numquam autem relinquit causam, id quod per se subsistit. Siquidem se ipsum non relinquit. Causa enim ipsum, sibi ipsi est,

Incorruptibile ergo eſt, omne per ſe ſubſiſtens.

PROPOSITIO TERTIA ſeptimi Capitis.

Omne per ſe ſubſiſtens impartile eſt, & ſimplex.

DEMONSTRATIO.

NAm ſi partibile ſit, quod per ſe ſubſiſtit, conſtituit & partibile ſeipſum, & totum conuertetur ad ſe, & omne in omni ſe erit: hoc vero impoſſibile. Impartile ergo eſt, quod per ſe ſubſiſtens eſt. Sed enim etiam ſimplex. Nam ſi compoſitum eſt; erit in ipſo, hoc quidem peius, illud autem melius; & melius ex peiore erit, & peius ex meliore, ſi modò totum à toto ſeipſo progreditur. Ad hæc non ſufficiens, cum indigum ſit ſui ipſius elementorum, ex quibus conſtat. Simplex ergo eſt omne, quod per ſe ſubſiſtens fuerit.

PROPOSITIO QVARTA septimi Capitis.

Omnis plurium causa, præstantior est, eo quod ad pauciora potentiam est sortitum, & partes producit, quarum alterum totorum seu vniuersorum est productiuum.

DEMONSTRATIO.

SI enim hoc quidem pauciorum, illud vero plurium causa est, partes vero sunt aliorum aliæ: quæ alterum facit, etiam reliquum faciet, id nempe quod plurium est productiuum. Quæ vero hoc producit, ea non omnia, illud producet. Potentius ergo, & plurium comprehensiuum. Vt enim productum ad productum, ita producens ad producens ad inuicem sumpta. Plus vero potens, maiorem potentiam habet, & vniuersaliorem. Hoc vero vicinius est causæ omnium, *per octauam sexti*. Quod vero vicinius, huic magis est bonum, siquidem ipsa, bonum ipsum est. Plurium ergo causa, secundum essentiam præstantius existit eo, quod pauciora producit.

PROPOSITIO QVINTA ſeptimi Capitis.

Omnis multitudo vicinior vni exiſtens, quantitate quidem eſt longinquioribus minor, potentia autem maior.

DEMONSTRATIO.

SImile enim magis eſt vni, id quod vicinius eſt. Vnum enim omnium etat conſtitutiuum immultiplicanter. Similius ergo ipſi, plurium cauſa exiſtit. Siquidem illud omnium vniformius erit, *per octauam ſexti;* & impartibilius, ſi illud erit vnum. Sicuti ergo vni, quod minus multiplicatum eſt, magis cognatum eſt. Ita omnium cauſæ cognatius, quod plurium eſt productiuum, *per propoſitionem quartam ſeptimi.* Hoc autem potentius eſt.

DE AMORIS ORTV, eiuſque in quadruplicis eſſentiæ Chao effluxu.

CAPVT VIII.

HAVD citius immenſæ bonitatis ſplendor ſeu pulchritudo per rerum faciem;

darum ideas in essentia mentis Angelicæ foras emicuit, quum adhuc recens nata & quasi imperfecta incepit amor paulatim nasci, amor (inquam) hoc est desiderium obtinendæ huius perfectionis in mente Angelica, quam prius aliquatenus obtinere videbatur. Cuius lenociniis stimulata mens, ad Deum, vt sui originem, conuertitur, vt perfectionem huius idealis pulchritudinis obtineret, quam quum ab ipso perfectè assequuta fuisset, accreuit Venus seu pulchritudo, & in maturam ætatem prouecta apparuit.

Triplex ergo natura in prima rerum creatione apparuit: bonitatis in rerum creatione, pulchritudinis in attractione, & amoris in perfectione. Quod autem ad bonitatis & pulchritudinis in rebus naturam attinet, videmus internam perfectionem producere externam: illam vt bonitatem, hanc vero vt pulchritudinem nominamus. Quum autem pulchritudo consistat in rebus visibilibus, duoque visus sint, vnus corporeus, alter intellectualis; erunt similiter & duo obiecta visibilia, & per consequens duæ pulchritudines, nempe pulchritudo intellectualis, quæ dicitur Venus cœlestis; secunda antiquior & absque matre nata, Cœlii filia, quæ & in ideis viget, estq; intellectus obiectũ: tum pulchritudo corporea, quæ Venus vulgaris nominatur, iunior, Iouis & Diones filia; quæ colores pro visus obiecto habet. Quumque amor

ſit deſiderium pulchri, neceſſario eueniet tot eſſe debere amores, quot Veneres: amoremque Veneri ſucceſſiſſe Pauſanias *in conuiuio*, vt pulchre refert Ficinus, affirmat, amoremq; eſſe Veneris comitem, duaſque Veneres duobus amoribus aſſociatas meminit. Vna Venus eſt cœleſtis, vt dictum eſt, altera vulgaris. Platonici Deum nominant Cœlium, quia ſicuti cœlum continet omnia alia corpora, ita Deus comprehendit omnes ſpiritus: diuerſiſque nominibus inſigniunt Angelicam mentem, quandoque Saturnum, aliquando Iouem, alias Venerem nominant. Quia Mens Angelica eſt, viuit, & intelligit, eſſentiam eius Saturnum vocant: vitam autem Iouem: Intelligentiam Venerem, Præterea vocant Animam mundi, ſimiliter Saturnum, Iouem, & Venerem. Quatenus ſuperiora intelligit, dicitur Saturnus: quatenus mouet cœleſtia, Iupiter: quatenus inferiora generat, Venus. Prima Venus, quam diximus eſſe in mente Angelica, dicitur naſci à Cælio abſque matre: quia materia à Phyſicis dicitur mater, ſicut & hæc mens longe à materia corporea diſtat: Secunda Venus, quæ in anima mundi ponitur, eſt ex Ioue & Dione; ex Ioue, hoc eſt ex ea virtute animæ mundanæ, quæ cæleſtia mouet, quia talis virtus creauit potentiam illam quæ inferiora generat. Dicunt præterea hanc Venerem matrem habere, quia ipſa animæ mundi infuſa videtur aſſociare mate-

riam. Constat ergo duas esse Veneres: vnam in mente Angelica; alteram in vi generandi quæ est in anima mundi. Vtraque simili amori adiungitur. Prima namque per amorem naturalem rapitur in considerationem pulchritudinis Diuinæ. Secunda rapitur per amorem in creationem pulchritudinis Diuinæ in corporibus. Prima in se comprehendit splendorem Diuinum, deinde influit in secundam Venerem; & secunda hæc transfundit scintillas splendoris recepti in mundi materiam. Per huius splendoris scintillarum præsentiam, omnia corpora totius vniuersi secundum illorum capacitatem resultant & pulchra fiunt. Anima humana hanc pulchritudinem per visum concipit, & hæc anima duas habet potestates. Potestatem quippè tũ cognoscendi, tum generandi. Duæ hæ potestates sunt in nobis duæ Veneres, quæ duobus stipantur amoribus. Nam cum pulchritudo humani corporis se se aspectui obijcit, mens nostra, quæ in nobis est prima Venus, colit & amat hanc Venerem, sicut Diuinam imaginem & ornamentum eiusdem, & ad eam vt plurimum tendit. Præterea potestas generandi, quæ est secunda Venus in nobis, appetit generare formam sibi similem. Ergo amor in vtroque harum potestatum commercio reperitur. Qui in prima est, desiderium contemplandi: in secunda vero pulchritudinis, generandi dicitur. Quod autem ad

amoris originem attinet, dicam quod quondam reuelauit Diotoma Socrati, natum amorem scilicet ex Pori congressu cum Penia in natalibus Veneris. Cuius allegoriæ summa est; in abundantia & indigentia rationem amoris optimè collocari. Nam cum ob Veneris natiuitatem conuiuarentur Dij, & inter alios πόρος opulentiæ Deus, μήτιδος consilij aut prouidentiæ filius, cum cœnati essent, Penia seu paupertas cibum petitura, accessit & pro foribus stetit. Porus prouidentiæ filius nectare inebriatus, (vinum enim adhuc non erat) in Iouis virgultum ingressus, grauatus dormiuit. At paupertas cum ob inopiam consilium excogitasset, quomodo ex insidiis filium ex sensu conciperet, cum ipso concubuit, & amorem concepit, quapropter etiam Veneris comes est & minister, natus in illius natali celebritate.

Totius autem huius allegoriæ vis latet in mundi creationis progressu. Cuius origo, vt hactenus dictum est, à Deo progressa in mundi huius sensibilis imaginem terminatur.

Primò ergo considerandum, Deum esse increatum, omniaque creasse, initium faciendo à natura informi, quæ quidem à Deo formata constituit naturam Angelicam. Quæ natura nihil aliud est, quam idearum omnium in natura informi mirabilis influentia, pulchritudinis primam præ se ferens rationem.

Hæ ideæ in naturam informem ipsi omni-
o contrariam impositæ, ipsam formant. Sed
antum à priore sede & natura degenerant,
tum imperfectiores deprehenduntur. An-
lica igitur mens in se habet idearum pul-
ritudinem. Sed propter opacitatem suæ
bstantiæ tenebrosam, obscuram & imperfe-
am; prima vice non perficitur, vnde acci-
t necessario desiderium obtinendi idearum
rfectionem, quod quum sit desiderium pul-
ri, rectè amor dici potest. Qui quidem
nor, nisi ideæ in Angelis essent, aut si per-
ctè in ipsis existerent, nunquam nascere-
r: res enim desiderata partim possidetur,
rtim non. Sic creatura intellectualis, nisi
et omnino ante rem amatam, nunquam
ter ipsas esset similitudo, quæ amoris
usa est.

Amor ergo hic nascitur ex Poro & Penia.
orus enim prouidentiæ filius, nectare ine-
iatus se se coniunxit Peniæ in virgulto Io-
s, ex quo natus est Amor in natiuitate Ve-
ris. Hoc est, quum mens Angelica & ani-
a mundi, quas duas Veneres nominaui-
us, nascerentur ex Diuina majestate, Dij
conuiuio erant, nempe Cælius, Saturnus
Iupiter, iamque nutriebantur propria esca.
oc est, quum intelligentia in mente Ange-
a, & generandi virtus in anima mundi, quas
eneres nominamus, nascerentur, hactenus
it Deus supremus, quem Cælium voca-

mus. Similiter essentia & vita in Angelica quas Saturnum & Iouem nominamus. Eodem pacto in anima mundi fuit cognitio rerum supernarum & agitatio cælestium corporum, quas etiam Saturnum & Iouem nominamus. Per virgultum Iouis intelligimus fœcunditatem vitæ Angelicæ, in quam cum Porus, hoc est radius Diuinæ maiestatis descendit, coniungitur Peniæ, hoc est paupertati, quæ primo in Angelo fuit, ibique amorem creat. Vnde fit vt Angelus per Deum sit & viuat. Et quatenus essentia & vita fruitur, nominatur Saturnus & Iupiter. Habet præterea potentiam intelligendi, quæ etiam Venus dicitur.

Hæc potentia nisi à Deo illuminetur, sua natura est informis & obscura, non secus ac oculi virtus, antequam ipsi lumen Solis accesserit. Hanc obscuritatem Peniam vocamus, quasi luminis paupertatem & indigentiam.

Sed hæc intelligendi virtus per instinctum suum proprium reflectitur in patrem, & ab eo radium Diuinæ intelligentiæ recipit, qui Porus siue abundantia dicitur: in quo, non secus ac in semine, includitur omnium rerum causa. Per splendorem huius radij incenditur instinctus naturalis, & fit inflammatio & ardor, qui nascitur ex prioris obscuritate, & scintilla superinfluxa.

Amor est natus ex paupertate & abundan-

a. Nascitur in virgulto Iouis, hoc est in vmbra vitæ. illico enim sub vitæ vigore nascitur ardens intelligendi desiderium. Porus autem introducitur ebrius nectare, quia titubat transcendendo per rorem Diuinæ viuacitatis.

Sed dices, quare fingitur amor partim dies, partim pauper? Resp. Diues, quia numquam desideramus nisi cognita: at cognoscere res, est easdem aliquo pacto possidere. Desiderium enim non nisi circa res cognitas desideranti versatur, & natura constituit vt omni naturæ cognoscenti adiungeretur virtus appetitiua, quæ quidem amat & simul amplectitur ea quæ noscit sibi vtilia, reijcit autem inutilia. Sed sua natura semper appetitus tendit in bonum, siue illud sit apparens, siue verum. Neque vnquam decipitur, nisi specie veri. Hinc sequitur, virtuti omni desideranti coniunctam esse proprietatem communem, quæ est, quod semper desiderans fruitur aliquatenus re desiderata, aliquatenus non: nam si omnino priuaretur re desiderata, tunc non appeteret. Quod probatur duobus modis.

Primo, quia non desideramus nisi post cognitionem: nullus enim desiderat incognita. In anima enim imprimuntur notæ quædam rerum, antequam eas anima appetat: per quas, quasi per formas exemplares omnium rerum, anima iudicat esse appetitu dignas. Hoc probatur exemplo famis, aut sitis. Qui

ſiti premitur, liquoris familiaris ſpeciem animo concipiens, cognoſcit liquorem ſibi profuturum. Huius imaginationis comes indiuiduus eſt appetitus, & talis imaginatio appetitu iam formata ſitis eſt. Huic imaginationi idem eſt liquor deſideratus. Quia ſpecies quæ imaginationem formauit, liquoris propria eſt: & liquor talis eorum imaginationis officio ſatisfacere poteſt. Sic anima ſentiens non appetit cibum aut potum, neque vnquam potiretur, niſi in ſe haberet notam aliquam, per quam talia appeteret, & cognoſceret, hanc rem ſibi profuturam. Ergo anima cognoſcendo appetit, non incognitum quid, ſed perfectionem eius, cuius partem tamen in anima poſſidet. Vnde liquet, cognoſcere res, eſſe eaſdem aliquo modo poſſidere. Præterea cognoſcere res eſt eaſdem intelligere. Intelligentia autem omnis quum ſit plena formis, merito dicimus poſſidere quæ intelligimus. Vnde fit, vt Ariſtoteles aſſerit, animam noſtram omnia habere, quoniam omnia intelligit.

Secundus modus, quia eſt ſemper inter deſiderantem, & rem deſideratam, magna conuenientia & ſimilitudo. Omne enim ſimile conſeruatur & gaudet illo quod ſimile eſt; & è contra; contriſtatur, dolet, corrumpitur per illud quod ſibi eſt diſſimile. Ex quo neceſſario accidit, naturam rei deſideratæ reperiri aliquo pacto in re deſiderante, alioqui inter tales

s nulla esset similitudo. Neque omnino
nt similes, quia vanum esset quærere, quod
m omnino possidemus. Desiderium igitur
quitur cognitionem.

Virtus autem cognoscens in gradu triplici
stinguitur in sensus, in rationem, & intelle-
um. His annectuntur tres gradus naturæ
siderantis, qui dici possunt appetitus, ele-
io, & voluntas. Appetitus sensus sequitur,
ectio rationem, & voluntas intellectum.
ppetitus est in brutis, electio in hominibus,
oluntas in Angelis. Et sicut sensus non co-
noscit nisi res corporeas & sensibiles, sic ap-
etitus non desiderat nisi res corporeas &
ensibiles. Et sicut intellectus Angelicus
ispicit tantum spiritualia & superiora, ea-
ue contemplatur, neque vnquam inclinat
d materialia, nisi quantum à materia libera-
 aut exempta reperiuntur, aut nisi spiritua-
a euaserint: sic voluntas Angelica pascitur
antum rebus spiritualibus. Et vt natura ra-
onalis vtriusque medium versus vtramque
artem inclinans, nunc versus intellectum,
am ad corpus aut naturam & sensus: sic ele-
tio animæ rationalis vtriusque desiderio
omplacens, iam huic, nunc isti annecti-
ur.

Ex quibus omnibus concludi potest, quod
uoties res desiderata est corporea & sensibi-
s, oportet vt natura desiderans sit, aut appe-
tus, sensus subsequens, aut electio rationis,

inclinans versus sensus. Sed quoties res est spiritualis & incorporea, oportet vt sit aut voluntas intellectualis & Angelica, aliaque electio rationis, eleuata ad sublimitatem intellectus.

Tres ergo rerum gradus in natura considerantur, supremi, medij, & infimi. Supremi sunt superiorum opera, res mediæ æqualem habent naturam. Causæ amant opera, sicut illarum partes & imagines: opera appetunt causas vt conseruatrices, res æquales reciprocum adferunt amorem vt vnius corporis membra. Quocirca Deus beneuolentia maxima Angelos gubernat, Angeli cum Deo animas, animæ cum Angelis corpora. Per amorem naturalem & mutuum agunt, similia appetũt, ignis ignem, aër aërem, aqua aquã, terra terram, Sal, Sulphur, Mercurius; Salem, Sulphur & Mercurium. Præterea species omnes animalium cognoscunt & appetunt suam speciem mutua beneuolentia. Amor enim non tantum rerum causa est, sed rerum causas concomitatur. Nectit suprema infimis, bonum pulchro, manifestat occulta. Per hunc vniuersi opifex in mundi creatione quasi parturiens sese aperuit, opusque mundi ex mente, velut quadam matrice, prius occultum, quadam sui extensione manifestum fecit. Et quamuis ante mundi creationem sibi tantum luxit, tamen in mundi creatione per amorem lucem omnibus creatis imperti-

. Hæc autem lux vndique diffusa speciem
mnium rerum repræsentans pulcherrima eni-
t. Pulchritudo autem quid aliud, quã Diui-
bonitatis superabundantis radius, cuius ra-
infusio in mentes Angelicas primũ, deinde
Animas, Naturam, & Materiam, amorem
ocreat, per quem species omnium rerum in
ente, Animis, Natura, & Materia, depin-
ntur. Picturæ hæ in Angelis dicuntur ideæ
exemplaria, in Animis ratio, in Natura
mina, in Materia mundi forma & imago.
ecies hæ primo ordine, vt proximo, eui-
nter relucent: in secundo & tertio, vt re-
otiori obscurius: in quarto, vt omnium re-
otissimo, obscurissimè. Mens enim Angelica
mpedibus corporum haud impedita, in se
lectitur, vbique vultum Diuinum contem-
atur, contemplando miratur, mirandoque
uentissimo ardore Deo vnitur, vnita capit
ecies, easque inferioribus ordinibus com-
unicat. Hæc ergo Diuina species, nempe
lchritudo, in omnibus amorem procreat,
oc est pulchri desiderium.
A bonitate igitur pulchrum, à pulchritudi-
e amor, de quo Orpheus, antiquissimus va-
s, Theologiam Mercurij Trismegisti imita-
s, dum rerum principia suauissimo lyræ
ntu resonaret coram Chirone & Heroï-
s, hoc est hominibus Angelicis, vt pulchrè
modum refert doctissimus Ficinus, dum
haos ante mundum constituebat, ante Sa-

turnumq; Iouem & cæteros Deos, in ſinu eiuſdem Chaos amorem plantauit, aſſerendo amorem fuiſſe antiquiſſimum, ex ſe perfectiſſimum, & magni conſilij. Heſiodus, Parmenides, Pythagoras, multique alij veteres Philoſophi cum Orpheo ipſo & Triſmegiſto conſentiunt. Plato ſimiliter *in Timæo* deſcribit Chaos, in eoque amorem collocat. Platonici appellant Chaos mundum informem: aiuntque mundum eſſe Chaos forma depicta. Et vt quatuor concipi poſſunt mundi, ſimiliter & totidem Chaos. Ante omnia fuit Deus, omnium author, quem vocamus bonum. Et pro mundis Deus primo mentem Angelicam, ſecundò animam, tertio naturam, quarto corpus vniuerſi creauit. Et in hiſce mundis quatuor Chaos conſiderantur. Principio Deus creauit ſubſtantiam mentis Angelicæ.

Hæc primo creationis momento abſque forma fuit & tenebroſa. Sed quia ex Deo nata, per appetitum quendam innatum reflectitur in Deum ſuum principium: reflexa in Deum illius radio illuſtratur, & ſplēdore talis radij flagrat & exardeſcit. Eius appetitus flagraſcens Deo appropinquat, & recipit formas & ideas rerum. Nam Deus, qui in mente ſibi coniuncta omnia poteſt, omnium rerum creādarum naturas in ipſa inſcribit. In hac igitur ſpiritualiter depinguntur omnia quæ in hoc vniuerſo reperiuntur. In ipſa verò mente

ſunt

sunt Sphæræ cælorum & Elementorum, in
ipsa planetæ & stellæ, ibi natura vaporum, in
ipsa formæ omnes, animalia, vegetabilia, &
mineralia reperiuntur. Quis igitur dubitat,
species istas rerum omnium, per auxilium Di-
uinum receptas, in hac mente supernaturali
non esse ideas?

Sed antequam mens Angelica accepisset
perfectè à Deo rerum ideas, illi adhæsit: &
priusquam ipsi adhæreret, iam conflagrabat
eius appetitus vt ipsi adnecteretur: & prius-
quam exardesceret appetitus, recepit radium
Diuinum: & antequam eiusmodi splendoris
capax deprehenderetur, appetitus eius natu-
ralis fuit iam versus Deum suum principium
conuersus: & priusquam ab eo recessisset,
essentia eius fuit informis & tenebrosa. Cu-
ius essentia cum omni forma destituebatur,
verè nominari Chaos poterat. Primus eius
in Deo reditus amoris erit ortus. Infusio Di-
uini radij, erit amoris nutrimentum. Confla-
gratio subsequens dici potest amoris incre-
mentum. Appropinquatio ad Deum, amo-
ris impetus. Formatio eius amoris, perfectio,
cum vnio & recollectio omnium formarum
& idearum, vnde extitit pulcher hic mundus,
quem Græci *Cosmon*, hoc est ornamentum
appellant. Sed gratia huius mundi & orna-
menti, est pulchritudo, ad quam, quamprimũ
ortus fuit amor, se se recepit illico. Quæ
tanquam per se primo deformis, sua ope

tamen pulchra extitit. Talis ergo est amoris natura, vt rapiat res omnes ad pulchritudinem, & vt nectat deformia pulchris. Quis ergo dixerit amorem subito non insequutum fuisse Chaos, & ante ipsum mundum non extitisse, vt antiquissimum & perfectissimum? Imo in quadruplici mũdo quadruplex Chaos, in quadruplici Chao quadruplex reperitur Amor. Nam quum oriebatur ipsa Angelica mens, in ipsis incunabulis & adhuc informis, per amorem conuersa ad Deum, illico Diuini radij splendore informatur, vnde primus amoris gradus apparuit. Similiter Anima mundi, ad Deum & mentem vnde orta est sese reflectens, quæ quamuis primo fuit Chaos & informis, tamen reflexa per amorem versus mentem Angelicam, eius formas accepit, & in mũdum progressa est, vnde secundũ Chaos & secundus amor apparuit. Haud aliter natura à Deo per animam & mentem attrahit rerum semina. Denique materia à Deo per Mentem, Animam & Naturam attrahit rerum formas. Quadruplex igitur Chaos quadruplexque amor considerantur in omnibus. Amor denique concomitatur ipsum Chaos, præcedit mundum, excitat consopita, illuminat tenebrosa, vitam mortuis impertit, format deformia, perficit imperfecta, denique stupenda quæque conficit.

PROPOSITIO PRIMA octaui Capitis.

Omne progrediens ab aliquo secundum essentiam, conuertitur ad illud, à quo progreditur.

DEMONSTRATIO.

SI enim progrediatur quidem, non conuertatur autem ad causam progressionis huius, non appeteret causam. Omne enim appetens conuersum est ad appetibile. Sed enim omne ens bonum appetit, & illius adeptio per proximam causam singulis. Appetunt ergo & sui & ipsorum causam singula. Per quod enim esse vnicuique, per hoc etiam bene esse: & per quod bene esse, ad hoc appetitus primo. Ad quod vero primũ appetitus, ad hoc & cõuersio. Omne ergo progrediẽs, &c.

PROPOSITIO SECVNDA octaui Capitis.

Omnis conuersio efficitur per similitudinem, conuertentium se, ad id, ad quod conuertitur.

DEMONSTRATIO.

OMne enim conuertens se, ad omne; se coniungere properat, & appetit com-

munionem ad illud, & colligantiam. Colligat autem omnis ſimilitudo, ſicut ſeparat diſſimilitudo, & diuidit. Conuerſio ergo, communio quædam eſt, & contactus. Omnis autem communio, & contactus omnis, per ſimilitudinem. Omnis ergo conuerſio per ſimilitudinem efficietur.

PROPOSITIO TERTIA octaui Capitis.

Omne progrediens ab aliquo & conuerſum, circularem habet actionem.

DEMONSTRATIO.

SI nempe ad id conuertitur, à quo progreditur, coniungit principio finem. Et eſt vnus & continuus motus; hic quidem à manente, hic autem ad manens factus. Quamobrem etiam omnia circulo progrediuntur à cauſis ad cauſas. Maiores vero circuli, & minores, ſi quidem conuerſiones ad proximè ſupra poſita fiant: aliæ vero ad ſuperiora, & vſque ad omnium principium. Ab illo enim omnia, & ad illud. Omne ergo progrediens ab alio.

PROPOSITIO QVARTA octaui Capitis.

Omne causatum & manet in sui causa, & progreditur ab ipsa, & conuertitur ad ipsam.

DEMONSTRATIO.

SI enim manet solum, non differet à causa, indistinctum ab ea existens. Simul enim cum distinctione, progressio est. Si autem progrediatur solum, inconiunctile erit ad ipsam, & asympathes, nullatenus cum causa communicans. Si vero conuertatur solum, quomodo quod essentiam ab eo non habet, secundum essentiam facit conuersionem ad alienum? Si vero manet & progreditur, non conuertatur autem, quomodo naturalis appetitus vnicuique ad bene esse, & ad bonum, & ad gignens intentio? Si vero progrediatur quidem & conuertatur, non maneat autem, quomodo quum distet à causa, coniungi properat ad ipsam, inconiunctile cum esset ante discessum? Si enim coniunctum esset, secundum illud omnino maneret. Si vero maneat & conuertatur, non congrediatur autem, quomodo non separatum conuerti

poteſt? Conuertens enim omne rediens in illud aſſimilatur, à quo diuiſum eſt ſecundum eſſentiam. Neceſſe eſt autem vel manere ſolum, vel conuerti ſolum, vel progredi ſolum, vel colligare extrema ad inuicem, vel intermedium inter vtraque extrema, vel ſimul omnia. Relinquitur ergo & manere omne in cauſa, & progredi ab ipſa, & conuerti ad ipſam.

PROPOSITIO QVINTA octaui Capitis.

Omnium quæ ſecundum conuerſionem ſubſiſtunt, prima imperfectiora ſunt ſecundis, & ſecunda his quę deinceps. Vltima vero perfectiora.

DEMONSTRATIO.

SI enim conuerſiones fiunt ſecundum circulum, vt demonſtratum fuit *per tertiam octaui*; & à quo progreſſus, in hoc etiam conuerſio, *per primam octaui*. A perfectiſſimo autem progreſſus, *per ſextam ſexti*. Conuerſio ergo in perfectiſſimum. Atque ſi ad quod progreſſus, vltimum eſt, ab hoc prima conuerſio. Progreſſus autem in vltimum, imperfectiſſimum, & conuerſio ab imperfectiſſimo.

Prima ergo in ijs, quæ secundum conuersionem, imperfectissima. Vltima autem perfectissima.

PROPOSITIO SEXTA octaui Capitis.

Omne ens, vel essentialiter conuertitur solum, vel vitaliter, vel etiam cognoscenter.

DEMONSTRATIO.

Vel enim esse solum à causa possidet, vel etiam viuere cum ipso esse, vel etiam cognoscentem inde recipit potentiam. Quatenus ergo est, tantummodo essentialem facit conuersionem. Quatenus autem viuit, etiam vitalem. Quatenus vero cognoscit, etiam cognoscitiuam. Vt enim progressum est, ita conuertitur: & mensuræ conuersionis, diffinitæ sunt mensuris secundum progressum. Et appetitus ergo his quidem est, secundum ipsum esse solum, aptitudo existens ad participationem causarum. His vero etiam secundum vitam, quæ est motus ad præstantiora. His autem secundum cognitionem, sensus existens bonitatis causarum.

PROPOSITIO SEPTIMA octaui Capitis.

Omne per ſe ſubſiſtens, ad ſeipſum eſt conuerſiuum, & è contra; omne ad ſe ipſum conuerſiuum, per ſe ſubſiſtens eſt.

DEMONSTRATIO.

SI enim à ſeipſo progreditur, etiam conuerſionem faciet ad ſeipſum. A quo enim ſingulis progreſſus, & in hoc & progreſſui coordinata conuerſio, *per quintam octaui.* Si enim progreditur à ſe ipſo ſolum, non autem conuertatur progrediens in ſe, nunquam proprium bonum appetiuerit, & quod poteſt ſibi ipſi præbere. Poteſt vero omnis cauſa ei quod ab ipſa eſt, largiri cum eſſentia quam dat, etiam benè eſſe, eſſentiæ quam dat coniungi. Itaque & ipſum, ſibi. Hoc ergo proprium per ſe ſubſiſtenti bonum eſt. Hoc vero non appetet, quod conuertitur ad ſe. Non appetens autem, neque etiam aſſequetur, & non aſſequutum, imperfectum fuerit, & non ſufficiens. Sed ſi cui alij conuenit, etiam per ſe ſubſiſtenti, conueniet eſſe ſufficiens, & perfectum. Et aſſequetur ergo proprium, & ap

petet, & ad seipsum conuertetur. Et si conuersum est ad se secundum naturam, & est perfectum in conuersione ad se, essentiam quoque à se ipso habebit. Ad quod enim conuersio secundum naturam est, ab hoc etiam progressus essentialis est vnicuique. Si ergo sibi bene esse præbet, etiam esse sanè, sibi præbebit, & erit sui, ipsius subsistentiæ princeps. Per se subsistens ergo est id, quod à se potest conuerti. Quod fuit demonstrandū.

PROPOSITIO OCTAVA octaui Capitis.

Omne quod in se conuertitur, incorporeum est.

DEMONSTRATIO.

NVllum enim corporum aptum natum est in se conuerti. Si enim quod vertitur ad aliqnid, coniungitur illi ad quod vertitur, clarum sanè quod etiam partes corporis omnes, ad omnes illius coniunget, quod in se vertitur. Hoc enim est, in se conuerti, quando vnum, vtraque fiunt & id quod conuertitur, & id ad quod conuertitur. Impossibile autem est id in corpore, & omnino in partibilibus omnibus. Non enim totum, toti sibi coniungitur, id quod est partibile,

ob partium ſeparationem, aliarum alibi ſitarum. Nullum ergo corpus in ſe conuerti natum eſt, ita vt totum conuertatur ad totum. Si quid ergo in ſe conuerſiuum eſt, incorporeum eſt & impartibile.

PROPOSITIO NONA octaui Capitis.

Omne quod in ſe conuertitur, ſeparatam habet eſſentiam ab omni corpore.

DEMONSTRATIO.

SI enim inſeparabile ſit à corpore quouis, non habebit aliquam actionem à corpore ſeparabilem. Feri enim non poteſt vt, ſi eſſentia ſit inſeparabilis à corporibus, actio ab eſſentia (manans, à corporibus) ſit ſeparabilis, ſic enim ipſa actio præſtantior eſſet ipſa eſſentia, contra illud quod demonſtratum fuit, *per propoſitionem quartam quarti.* Si quidem hæc quidem corporibus egent, illa vero ſufficiens, *per primam ſexti*; ſui ipſius ſit, & non corporum. Si ergo aliquid, ſecundum eſſentiam eſt inſeparabile, ſecundum actionem ſimiliter eſt, vel etiam magis inſeparabile. Si vero hoc, non conuertitur in ſe. Quod

enim in se conuertitur, aliud à corpore exiens, actionem habet separatam à corpore, neque per corpus, neque cum corpore fit. Si quidem actio, & id ad quod actio est, nihil indiget corpore. Separabile ergo penitus à corporibus est, id quod in se conuertitur.

PROPOSITIO DECIMA octaui Capitis.

Omne se mouens primo, in se conuersiuum est.

DEMONSTRATIO.

SI enim mouet se, etiam motrix actio eius in se est, & vnum simul est mouens, & motum. Vel enim parte quidem mouet, parte vero mouetur, vel totum mouet & mouetur, vel totum quidem mouet, parte vero mouetur, vel è conuerso. Sed si pars alia est mouens, pars alia quæ mouetur, non erit semobile per se, ex non mobilibus subsistens. Sed apparet quidem semobile, non est autem secundum essentiam tale. Si vero totum mouet, pars vero mouetur, vel è conuerso, erit aliqua pars in vtrisque, secundum vnum, simul mouens & mota, & hoc primo semobile. Si autem vnum & idem mouet, & mouetur, mouendi actionem ad se habebit, motiuum sui ipsius existens, ad quod vero agit, in id

conuersum est. Omne ergo se mouens primo, in se conuersiuum est.

PROPOSITIO VNDECIMA octaui Capitis.

Omne quod secundum actionem ad se est conuersiuum, etiam secundum essentiam conuersiuum ad se est.

DEMONSTRATIO.

SI enim actione possit conuerti ad se, essentia verò non conuersiuum existat: præstantius erit secundum actionem, quam secundum essentiam, illa conuersiua existens; hæc vero nequaquam. Sed contrarium hactenus probatum fuit, *per propositionem quartam quarti.* Quum tunc productiuum non est semper præstantius natura producti, omne ergo quod secundum actionem.

PROPOSITIO DVODECIMA octaui Capitis.

Omne sui ipsius cognoscitiuum, ad se omnino conuersiuum est.

DEMONSTRATIO.

QVod enim actu ad se conuertitur, cognoscens se ipsum manifestum est.

num enim est, cognoscens & cognitum: & ognitio sui, ad se est, vt cognoscibile. Vt conoscentis actio quædam existens, sui vero d se, quia sui ipsius cognoscitiuum est. Sed nim quòd etiam essentia, sic actione, deonstratum est, *per prepositionem vndecimam Iaui.* Omne enim in agendo ad se conuersium, & essentiam habet ad seipsam conuerentem & in se existentem.

Nunc autem vt finem hisce rerum adũbraonibus imponã, & mysticum hunc Amoris ut cõuersionis sensum ijs qui in Philosophia eterum exercitati sunt, relinquam: addam olum, coronidis loco, doctissimi Fracastorij e Psyches & Cupidinis amore Carmina, oluptate certè & ingeniosa eruditione refersima, tum nostro proposito apprimè quarantia. Per Psyches enim varios casus, disrimina multa, & tandem connubia; nihil liud repræsentare videtur Platonicus ille Philosophus Apuleius, quam animæ seu Psyches à mente seu Cupidine progressum peregrinationem ad res corporeas cum deuo reditum per conuersionem ad eandem entem, celebratasque nuptias statum nimæ menti coniunctæ, & à corpore searatæ. Quorùm historiam petant qui vent ex 4. 5. & 6. libro Apuleij *de Asino aureo.* Neque mihi hoc imponat ingeniosus lector, ut credat me, ex Poëtarum aut aliorum Auhorum fabulis velle veritatem huius artis ad-

ſtruere. Sed æquiori lance omnia perpendat ſecumque cogitet, me viatori ſimilem; qui dum ſub æſtuante Sole iter longum percurrens, nunc ſub viridantis arbuſti vmbra, iam in ſuſurrantis fluminis ripa, defeſſus ab itinere aliquod ſolatium captat. Sic me non ex his veritatem, ſed veritatis inquirendæ deſiderio talibus perculſum abblandimentis imaginaberis. Amorem autem Pſyches & Cupidinis ita cecinit doctiſſimus Fracaſtorius libro cuius titulus *Turris*, ſiue qui de Intellectu inſcribitur.

PSYCHE.

Huc Amor ô dilecte, ades ô dilecte Cupido,
Formoſum tua te Pſyche formoſa requirit,
Et poſcit te Dia Deum, puerúmque puella.
O tibi iam ſimilis, ſi te peramátque cupitque,
Nonne & amabis Amor illam, cupiéſque Cupido?
Eſt eadem nobis patria: eſt cæleſtis origo
Ab Ioue: nos terris pariter, nos æthere in alto
Verſamur pariter, coniunctáque munera obimus.
Ipſa bonum pulchrúmque modis in pectora miris
Inſinuo: tu corda feris, tu ſuggeris ignes,
Accendiſque ardore nouo: genus vnde animantum
Concipitur, creſcitque ſua & connubia iungit.
Me miſeram, quod & ipſa meis in me artibus vſa
Ab nimium tenera, & pulchro nimis apta moueri,
Vt te conſpexi, vt noui, pulcherrime rerum,
Continuo facibúſque tuis, & Amoris amore
Exarſi, iuuat hæc, paribus ſi & tu ignibus ardes.

Ille puer vittas, atque in me lumina solue.
Tempe & amabis Amor pulchram, cupiesque Cupido.
Ipsa tibi tenuem, qua cingas tempora, vittam
Intertexam auro, & molli bombyce laboro:
Lectus vbi Narcissus hiat, Mæander oberrat.
Hic ego te latas terras, atque alta volatu
Nubila tranantem fingo, & maria vda secantem:
Cuncta tibi imperio subdentem, hominesq; ferásque,
Et pictas volucres, & quæ nant æquore monstra.
Diis quoque nec parcis, curru rex Iupiter aureo
Vehitur, cinctus humeros & brachia ferro.
Quos inter tua Psyche etiam religata cathenis
Et mœrens, sequiturque tuos captiua triumphos.

DE SPECIERVM SEV *Idearum ob Amorem distributione per quatuor ordines pulchritudinis, nempe Mentis, Animæ, Naturæ & Materiæ.*

CAPVT IX.

QVum ratio posteriorum ex prioribus pendeat, compositorum ex simplicibus,

mediatorum ex immediatis: hactenus talem ordinem & progressum obseruare conati sumus, vt naturæ origo, & rerum naturalium processus intuenti vel leui negotio, imo scirpo læuigatiora inueniantur. Proinde vt appareat quasi causarum omnium mutua combinatio, qualem pauci ante me in hac arte obseruarunt, ab ipsis incunabulis studui totum huius mundi progressum, ὡς ἐν τύπῳ, intuentibus obijcere. Primo itaque demonstratum est, Deum per suam scientiam, cognitionem & voluntatem, causare omnia entia: velle enim in Deo & esse idem sunt. At quum Dei scientia contraria sit nostræ, eius enim est factiua, nostra vero solum speculatiua: quis negarit, species rerum faciendarum in mente diuina non esse quasdam species, quas Plato ideas nominat, ita vsque continuatas, dum in corpus & materiam terminantur? Tali tamen ordine, vt quamuis idearum Classes plurimæ pro humani ingenij facultate constitui possint, videntur tamen Platonici quatuor potissimum recensere voluisse, omnium quidem circa Deum, à Deo in eundem se se, ordine longè pulcherrimo, reflectentes. Cum enim Deus sit quasi quidam circulus (vt pulchrè Philosophus ille dicebat) cuius centrum vbique extet, circumferentia nusquam appareat; circa eundem orbes quatuor assiduè sese reuoluentes concipiuntur; Mentis, Animæ, Naturæ, atque Materiæ, vnde & Idearum

Classes totidem emergunt. Quarũm interiores & Deo proximæ sunt; quæ ab ipso in Mentem profluunt, & à Mente in eundem reflectuntur. Secundæ notionum rationalium circa ens secundum, siue Intellectum, à quo in Animam vibratæ suum similiter principium repetunt. Occurrunt tertio rationes seminariæ circa ens tertium, nimirum Animam, à qua in Naturam prorogantur: atque hinc reflexæ iterum in Animam conuertuntur. Quartus illarum ordo recensetur, quas Naturales appellant, circa Naturam assiduè volitantes: à qua demum in materiam lapsæ, hinc pro virili rursus in Naturam attolluntur. Itaque Diuinus ille radius, à Sole æterno in orbem continuum manans, à Mente per Animam in Naturam atque Materiam transit, in qua tandem fingit extremas quasdam atque vmbratiles tantum similitudines, vt tamen colorum imagines in obiecto speculo repræsentat. Nam ex puris paulatim impuræ fiunt, dum à contrariis inquinantur. Vnde & ex vnitis dissipatæ, ex vniuersalibus singulares, ex stabilibus planè instabiles atque caducæ, pristinam requirunt puritatem, atque ex humili in altum, raptu illius magni Dæmonis, siue amoris; quantum in ipsis situm est, rursus emergunt. Propterea & mundi huius inferioris colonus animus, propter commercium Deorum partim sublimium, partim fugacis corporis, ceu profugus fato, terris iacta-

tus & alto, aſſumit ipſe quidem per ſenſum has à matéria pollutas rerum ſimilitudines: deinde collectas per phantaſiam purgat colatque per rationalis potentiæ cribrum: ligat poſtremo cum vniuerſali mentis Idea, fruiturque iam Pſyche pulchra, pulchri ſui complexibus viri, cæleſtis ſcilicet Cupidinis, vbi pota Nectare, Nepenthe ſaturata atque Ambroſia; menſiſque paulatim aſſueſcens ſuperis,

Multa modis ſimulachra videt volitantia miris,
Et varias audit voces, fruiturque Deorum
Conſilio atque imis Acheronta affatur Auernis.

Harum autem Claſſium duæ ſunt inuiſibiles & incorporeæ, nempe Mens & Anima. Natura autem quum magis accedat ad corpoream molem, & tamen eſſentia incorporea non deſtituatur, rectè vtriuſque naturæ capax eſſe dicitur: proinde nectit Mentem & Animam corporeis rebus, recipiendo ſuperiorum ſpecies, vt in pellucido ſpeculo, & rebus inferioribus communicans. Quarta autem Materia, corporea & ſenſibus obuia, ſed duarum priorum Claſſium quarta eſt imago vt in ſpeculo per naturam tranſmiſſa: corpora enim ſunt vmbræ & veſtigia Animæ & Mentis. Vmbræ autem & veſtigia repræſentant figuram rei cuius ſunt vmbræ & veſtigia non ſecus vt ſigillatum, ipſum ſigillum

Proinde hæc quatuor rectè dicuntur circuli. Sed Mens est circulus stabilis & immobilis, quia & operatione, & substantia semper eadem est, quia semper ad idem tendit & vult semper eadem. Neque dici potest Mens mobilis, nisi vna ratione: quia procedens à Deo, sicut cætera omnia, reflectitur, vt in ipsum redeat denuo. Anima mundi aut quæuis alia anima est circulus per se mobilis, quia sua natura non sine discursu cognoscit, neque absq; ratio agit & operatur. Discursus enim diuersarum rerum & operatio temporalis absque dubio dici potest motus. Et si aliqua sit stabilitas in animi cogitatione, est potius beneficio mentis, quam per naturam Animæ. Quum vero dicimus animam, intelligimus potentiam, quæ in ratione & sensu animæ posita est. Cum dicimus naturam, per ipsam intelligimus vires animæ generationi aptas. In nobis virtutem illam proprie hominem appellamus; alteram vero idolum aut vmbram animæ. Virtus hæc generandi verè dicitur mobilis, quia in tempore finit suum opus, & in hoc differt ab animæ proprietate. Anima enim per se & in se mouetur: per se, quam, quoniam est principium motus: in se, quia in eadem substantia animæ manet operatio sensus & rationis: & ex hoc nullum opus necessario corpori redundare videtur. Id generandi potestas, quam naturam appellamus, per se quidem mouetur, quum sit

quædam animæ per se motæ vis. Dicitur similiter in altero moueri, quoniam omnis eius operatio terminatur in mole corporis, nutriendo, augmentando & generando corpus. Sed Materia & corporis moles est circulus mobilis ab alio & in alio. Ab alio, quia ab anima agitatur. Dico in alio, quia in spatio aut loco mouetur. Hinc patet ratio, quare antiqui bonitatem in centro collocauerint, pulchritudinem vero in circulo, aut circumferentia. Bonitas rerum omnium est vnus solus Deus, per quem omnia sunt bona. Pulchritudo est radius Diuinus, infusus his quatuor circulis, qui circa Deum continuè vertuntur. Hic radius impingit his quatuor circulis species omnes omnium rerum: & vocamus istas species in Mente Angelica Ideas, in Anima rationes, in Natura semina, & formas in Materia. Et in his quatuor circulis quatuor splendores apparent. In primo nempe splendor Idearum, in secundo splendor Rationum, in tertio splendor Seminum, in quarto splendor Formarum. Per hos quatuor circulos omnes species sicut à bono producuntur, eodem modo in ipsum redeunt formæ enim corporum redeunt ad ipsorum principium per Semina, Semina per Rationes, Rationes per Ideas, non secus ac vnus radius Solis illuminat quatuor corpora Ignē Aërem, Aquam & Terram. Eodem pacto vnus Diuinus radius illuminat Mentem

Animam, Naturam, & Materiam, vnde circularem rerum generationem in corporibus fluentem & refluentem, maximo naturæ ſilentio, in dies conſpicimus.

PROPOSITIO PRIMA noni Capitis.

Omnis intellectus ſeipſum intelligit. Sed primißimus quidem, ſeipſum ſolum, & vnum numero: in hoc eſt intellectus & intelligibile. Singuli vero ſequentes, ſeipſos ſimul, & quæ ante eos ſunt, & intelligibile eſt huic partim quidem, id quod eſt, partim vero id à quo eſt.

DEMONSTRATIO.

NAm vel ſe ipſum intelligit omnis intellectus, vel quod ſupra ſe eſt, vel quod poſt ſe. Sed ſi quod eſt poſt ſe, ad deterius conuertetur, quum intellectus ſit, nec etiam ita ille id cognoſcet ad quod conuerſus eſt. Vtpote qui non eſt in ſe ipſo, ſed extra ſe; ſed typum ab ipſo tantum, qui in ſe factus eſt ab illo. Quod enim habet, ſcit, & quod pa-

titur: & non quod non habet, & à quo non patitur. Si vero id quod ſupra ſe eſt intelligit per ſui ipſius cognitionem, ſeipſum ſimul & illud cognoſcet. Si vero illud tantum, ſeipſum ignorabit quum intellectus ſit. Omnino autem, cognoſcens id quod ante ſe eſt, ſcit etiam quod cauſa eſt illud, & quorum cauſa. Si enim hæc ignorabit, etiam illud ignorabit, quod ipſo eſſe producit, quæ producit, & quæ producit non cognoſcens. Quod vero quis procreat, & quorum cauſa eſt, eo quod quæ ante ſe cognoſcit, & ſeipſum inde procreatum cognoſcet. Omnino ergo, quæ ante cognoſcens cognoſcet etiam ſe ipſum. Si ergo eſt aliquis intellectus intelligibilis, ille ſe ipſum ſciens, & intelligibile nouit, intelligibilis exiſtens, quod eſt eſſe. Singuli vero eorum qui poſt illud, id quod in ſe eſt intelligibile, intelligit ſimul, & quod ante ipſum. Eſt ergo etiam in intellectu intelligibile, & in intelligibili intellectus. Sed aliter quidem intelligibile idem: aliud enim eſt ſimpliciter intelligibile, & aliud intelligibile in intelligente.

PROPOSITIO SECVNDA noni Capitis.

Omnis mens, omnia simul intelligit. Sed imparticipabilis quidem mens simpliciter omnia. Illarum vero mentium, quæ post ipsam sunt imparticipabilem mentem una queque res aliquo modo: sed non perfectè, nec simul omnes cognoscit.

DEMONSTRATIO.

SI enim omnis mens in sempiternitate, & essentiam formauit suam, & simul cum essentia actionem, omnia simul intelliget. Omnia quidem particulariter, & aliàs aliud eorum quæ sequuntur, non in sempiternitate. Nam quod deinceps est, omne in tempore est. Prius enim & posterius, habent quæ sunt deinceps, & non simul omne. Si ergo similiter intelligent omnes, non different ad inuicem. Si enim similiter omnia intelligunt, similiter omnia sunt, quum sint quæ intelligunt. Similiter vero omnia existentes, non quidem hic imparticipabilis, hic vero non; quorum enim intellectuales, eædem sunt, &

essentiæ. Siquidem intellectio cuiusque idem cuiusque esse, & vnum quodque ambo est, & intellectio & esse. Relinquitur ergo vel non similiter omnia intelligere, vnumquemque, sed vnum, vel plura, non omnia tamen, vel omnia sigillatim. Sed dicere quidem non omnia intelligere intellectum, est eum facere ignorantem aliquid entium. Etenim transit mens alio, & mouetur, & aliquid cognoscit non simul, sed prius & posterius, quum sit immobilis, & erit anima deterior, eaque dum mouetur anima cognoscit; vnum tantum intelligens, ob manentiam. Omnia ergo intelliget sigillatim. Vel enim omnia, vel vnum, vel omnia singillatim in vno, quod in se continet vim totius intelligentiæ. Semper enim in omnibus mentibus est omnium rerum intelligentia. Omnia verò per vnum omnium fiunt. Quamobrem aliquid est, quod principatum obtinet in ipsa intelligentia, & ijs, quæ per intelligentiam cognoscuntur, quod omnia simul vnum tantum propter ipsum vnum intelligantur, & ipsum vnum ipsi Menti simul omnia figuret, ac repræsentet.

ROPOSITIO TERTIA noni Capitis.

mnis intellectus impartibilis est essentia.

DEMONSTRATIO.

I enim sine magnitudine, & incorporeus, & immobilis est, impartilis est. Omne enim uomodocumque partibile vel per magnitunem, vel per multitudinem, vel per actioes in tempore latum, est partibile. Intelleus vero secundum omnia est sempiternus, vltra corpora, & vnita est, quæ in ipso est ultitudo. Impartibilis ergo est. Quod quiem incorporeus sit intellectus, conuersio ius ad se ipsum declarat. Corporum enim ullum ad se conuertitur, vt demonstratum it supra. Quod vero etiam sempiternus sit, ctionis identitas ad essentiam ostendit, *per opositionem quartam quinti, & primam septimi.* Quod vero vnita sit multitudo, continuitas ntellectualis multitudinis, ad vnitates diuiss, hæ enim sunt prima multitudo, intelletus vero post ipsas. Si ergo etiam multitudo t, omnis intellectus, vnita tamen est multiido. Ante diuisum enim est, id quod est comactum, & vicinius vni.

PROPOSITIO QVARTA noni Capitis.

Omnis intellectus, ęternorum est proximè & immutabilium, secundum essentiam, procreator.

DEMONSTRATIO.

PRoductum enim ab immobili causa, omne immutabile est, secundum essentiam, intellectus vero immobilis, sempiternè omnia existens, & in sempiternitate manens, & ipso esse producit, quæ producit: Si autem semper est, & eodem modo est, semper producit, & eodem modo. Non ergo causa est, aliquando quidem entium, aliquando non entium, sed semper entium.

PROPOSITIO QVINTA noni Capitis.

Omnis intellectus intellectualiter est, & ea quę ante ipsum, & quę post ipsum.

DEMONSTRATIO.

ILla enim est secundum causam, quæcumque sunt post ipsum, alia vero per participa-

onem, quæcumque ante ipſum. Intellectus autem idem eſt, & intellectualem ſortitus eſt eſſentiam. Secundum ergo ſui eſſentiam, definit omnia, & quæ ſecundum cauſam ſunt in alio, & quæ ſecundum participationem. Etenim vt ſingula nata ſunt, ita participant præſtantiora. Sed non vt illa ſunt, vel enim eodem modo ab omnibus participarentur. At participant alia aliter. Secundum proprietatem ergo participantium & potentiam, participationes ſunt. Intellectualiter ergo in intellectu ſunt, ea quæ ante ipſum ſunt. At etiam quæ poſt ipſum ſunt, ipſe intellectualiter eſt. Non enim ex effectis eſt, nec illa habet in ſe ipſo, ſed cauſas illorum. Eſt autem omnium cauſa ipſo eſſe. Eſſe autem eius intellectuale eſt. Et cauſas ergo intellectualiter habet omnium. Itaque omnia intellectualiter habet omnis intellectus, & quæ ante ſe, & quæ poſt ſe. Vt ergo intelligibilia intellectualiter habet omnis intellectus, & quæ ante ſe, & quæ poſt ſe. Vt etiam intelligibilia intellectualiter habet omnis, ita etiam ſenſibilia intellectualiter, &c.

DE ANIMA SEV tertia mundi essentia, eiusque tribus facultatibus Mentali, Rationali, & Phantastica.

CAPVT X.

ANimam Veteres non inconcinnè tertiam essentiam appellabant, quum inter Deum & Angelum quasi supremos gradus, qualitatem & materiam vt infimos, mediam collocabant; nam ad omne extrema itur per media, est & vndique tertia, vnde opus fuit medio, quod partim cum Angelo, partim cum qualitatibus conueniret. Angelus enim à qualitate omnino differt: ille enim manet, hæc mouetur: hæc fit aliquando, ille semper est. At inter hæc nulla est proportio. Proinde medium esse oportet. At hoc aliud fieri posse quam Animam, non video, quum partim cum Angelo, partim cum qualitatibus conueniat. Quippe quod semper est, cum Angelo; quia mouetur, cum qualitate conuenit. Inter hæc ergo Anima quasi quoddam vtrinque vinculum constituitur. Cui quidem in hac re similes quodammodo

sunt præcipuæ mundani corporis partes. Denique, Deus & corpus sunt extrema in natura & inuicem diuersissima. Angelus hæc non ligat: in Deum enim, totus erigitur & corpora negligit. Nam iure perfectissima & proxima creatura Dei fit tota Diuina, transitque in Deum. Qualitas etiam non connectit extrema: nam ad corpus declinat & superiora relinquit, relictisque incorporeis fit corporea. Atque hæc omnia extrema & vinculo carentia. Verum essentia tertia talis existit, vt superiora teneat, inferiora non deserat, sed superna infernis colliget: est enim immobilis, est & mobilis; illinc cum superioribus, hinc cũ inferioribus conuenit, sic cum vtrisque conuenit, appetit vtraq;. Quapropter naturali instinctu ascendit ad supera, descendit ad infera: & cum ascendit, inferiora non relinquit: cumque descendit, suprema haud negligit. Nam si alterutrum deserat, alterum ad extremum declinabit, neque erit vlterius vera mundi copula. Imo vt planius dicam, idem Anima, quod aër, inter ignem & aquam medius. Cum igne enim in caliditate conuenit, cum aqua vero in humiditate. Illic cum igne semper calet, hic cum aqua humida est: illic attenuatur & clarescit, vt ignis: hic vicissim hebescit, vt aqua. Similiter oportet tertiam essentiam & Diuinis simul hærere, & implere mortalia. Diuinis hæret, quia spiritualiter illis vnitur, & spiritalis vnio gignit cognitionem. Il-

la cognoſcit, dum implet corpora, & intrinſecus illa mouens, illa viuificat. Eſt igitur Diuinorum ſpeculum, vita mortalium & vtrorumque connexio.

Sed quomodo corporibus iungitur? Num forte quum corpus aliquod ingreditur, vnum quoddam illius corporis tangit punctũ, atque ita dicitur vnita corporibus? Nequaquam puncto tantum: hac enim ratione non corpori vniretur, neque totum illud corpus viuificaret, ſed punctum vnum viueret, toto corpore vita carente: & hoc pacto ſibi ipſi ſolum viueret, idemque eſſet quod Angelus. Igitur non vni duntaxat corporis puncto coniungitur, ſed pluribus, atque ita corporis partes implet: ſed non ita implet, vt qualitas quæuis materiam propriam: ſic enim eſſet idem ac qualitas, atque relictis diuinis ad corpus ſolum declinaret, quum etiam qualitas in tota materia cum ipſa æqualiter in partes plurimas diuidi poſſit & extendi. Hoc idem Animæ, quæ tertia eſſentia dicitur, accideret. Quamobrem cum corpus ingreditur, ſingulis corporis particulis tota fit præſens, neque diuiditur aut diſtrahitur in partes varias: nam per vim indiuiduam tangit corpus, non per latitudinis quantitatem, ſed tota integra atque ſimplex ſingulis partibus tota & indiuidua præſens fit. Non ſecus ac vox tota ſignificatioque quodammodo ſimul in ſingulis domus eſt partibus, cum tota penè audiatur,

telligatur in singulis. Neque impossibile
t hanc essentiam,cum sit indiuiduum quid-
am in se ipso existens , amplæ corporis moli
: totam esse præsentem. Imo & ex eo quod
diuidua est,& non clauditur loco,potest to-
totum quicquid in loco est penetrare &
omprehendere. Extensio enim quantitatis
icumque reperitur, talem vim & præsen-
am prohibet, ita vt res extensa per quanti-
tem nequeat tota esse simul in pluribus.
uinetiam res illa, quæ licet indiuidua sit,ta-
en alicubi affixa corporis quantitati (sicut
unctum quod tanquam lineæ terminus si-
natur in linea) nequit tota esse simul per
rtes quaslibet corporis : sic punctum, quod
t alicubi in linea aliqua circuli designatum,
eque in omnibus alijs lineis inest,neque per
tam diffunditur lineam aut circulum. Pun-
um verò quod circuli centrum est, nullius
neæ proprium , in omnibus quodammodo
neis reperitur, quæ vndique ad circumfe-
ntiam deducuntur. Et quum nullum pun-
um quod in circumferentia designatur, to-
um circulum æquè respiciat , centrum ta-
en quod in nulla circumferentia propriè si-
tur, vniuersum circulum æquè circumspi-
t. Non potest igitur tota esse simul in plu-
bus res illa quæ diuidua est. Tertia vero es-
ntia illa neque extensa est, quia esset quali-
s : neque in extensione sita alicubi,quia non
er se ac liberè moueretur, si non subsisteret

per se ipsam. Quapropter est instar puncti alicuius, in se ipso viuentis, & ab omni penitus quantitate & situ absoluti, ideo ambit æquè omnem corporis situm. Et quando corpus ingreditur, quia ipsa non est proprium quantitatis alicuius punctum, non astringitur ad punctum aliquod corporeæ quantitatis: quippe quum sit extra quantitatis genus, non determinatur ad tangendum punctum aliquod quantitatis, sed est vt centrum in lineis omnibus, & circulo toto.

Hinc etiam illud sequitur, vt hæc essentia & diuidua sit simul, & indiuidua. Diuidua, quia per diuisionem corporis vitalem sui vmbram diffundit, dum diuersis partibus corporis se communicat. Indiuidua, quia integra simul adstat & simplex. Diuidua, inquam, quia vmbra eius in toto corpore est diuidua. Indiuidua, quia ipsa per modum indiuiduum est in qualibet corporis parte tota. Indiuidua rursus, quoniam stabilem habet vnitamque substantiam. Diuidua, quoniam per operationem in Sphæra diuiditur, dum per motum operatur & tempus. Indiuidua tertio, quia superiora suscipit, quæ ... modum sunt vnita. Diuidua, quia ad inferiora declinat, quæ plurimum diuiduntur. Talis autem natura in ordine mundi videtur summopere necessaria, vt post Deum Angelumque, qui neque secundum tempus, neque secundum dimensionem diuidui sunt, ac supra corpus & qualitates

litates, quæ tempore dimensionequo dissipantur, fit medium competens, quod temporali quidem discursione quodammodo diuidatur, non tamen fit dimensione diuisum. Et quia dum corpora regit, hæret quoque diuinis, corporum domina est, non comes. Hoc maximum est naturæ miraculorum: reliqua enim sub Deo vnum quidem, in se singula sunt. Hæc anima simul imagines in se possidet Diuinorum, à quibus ipsa dependet; inferiorum rationes & exemplaria, quæ quodammodo & ipsa producit: & quum media omnium sit, vires possidet omnium. Quod si ita est, transit in omnia, & quia ipsa vera est vniuersorum connexio, dum in alia migrat, non deserit alia, sed migrat in singula, ac semper circa cuncta versatur. Vt merito dici possit centrum naturæ, vniuersorum medium, mundi series, vultus omnium, modusque & copula mundi, vita & viuentium omnium origo. Quod viuat, apparet, quoniam ea in terris viuere dicimus, quæ sua quadam interiori virtute per omnem partem mouentur, sursum, deorsum ante, retro, ad dextram, ad sinistram. Vbi igitur est motus intimus & communis, ibi vita, id est vis illa interna mouendi. Et vis ejusmodi ibi est præcipuè, vbi totius agitationis fons est & origo, primusque motus.. Maximè autem est motus intimus, vbi primus. Primus autem iste motus in anima est. Est ibi igitur vita, vita in-

quam talis, vt eius participatione corpora fiant, viuant & moueantur.

PROPOSITIO PRIMA decimi Capitis.

Omnis anima incorporea est essentia, & separabilis à corpore.

DEMONSTRATIO.

SI enim cognoscit seipsam, & omne seipsum cognoscens ad se conuertitur, & quod in se conuertitur, corpus non est. (Omne enim corpus inconuertibile ad se) neque à corpore inseparabile. Etenim quod à corpore inseparabile est, non est natum ad se conuerti: separatur enim hac à corpore. Omnis ergo anima, neque est corporea essentia, neque à corpore inseparabilis. Sed quòd quidem cognoscat se ipsam, clarum est. Si enim quæ super ipsam sunt, cognoscit, & seipsam nata est cognoscere, multo magis, à causis quæ ante ipsam sunt, cognoscens seipsam.

PROPOSITIO SECVNDA decimi Capitis.

Omnis Anima immortalis est, & incorruptibilis.

DEMONSTRATIO.

OMne enim quod quouis modo dissolui, & disperdi potest, vel corporeum est & compositum, vel in subiecto existentiam sortitum est. Et quidem quod dissoluitur, vt ex multis existens corrumpitur. Quod autem in alio natum est esse à subiecto separatum, euanescit in non ens. Sed Anima & incorporea est, & extra omne subiectum, in se ipsa existens, & ad se ipsa sese conuertens, immortalis est sinu, & incorruptibilis.

PROPOSITIO TERTIA decimi Capitis.

Omnis Anima, & vita est, & viuens.

DEMONSTRATIO.

CVi enim aduenit anima, id viuit necessario, & quod est anima priuatum, vita statim priuatum relinquitur. Vel enim per ani-

mam viuit, vel per aliud quid & non per animam. Sed per aliud quid solum, impossibile. Omne enim participatum, vel seipsum, vel sui ipsius aliquid participantur dat, *per proposit. septimam quarti.* Neutrum vero si patiatur, neque etiam participabitur. Anima autem participabitur ab ea, cui adfuerit, & animatum id dicitur, quod animam participat. Si ergo vitam adfert animatis, vel vita est, vel viuens solum, vel vtrumque, vita simul & viuens. Sed si viuens solum, nec amplius vita, sanè erit ex vita & non vita. Non ergo cognoscit seipsam, neq; conuertitur ad seipsam. Vita enim est cognitio, & cognoscitiuum, qua tale est, viuit. Si ergo aliquid in ipsa non viuens est, hoc non habet per se cognoscendi potentiam. Si autem vita solum est, non participabit intellectualem vitam. Quod enim vitam participat viuens est, & non vita tantum: vita enim prima est, est & imparticipabilis; quæ vero post illam, viuens simul & vita. Anima vero non est imparticipabilis vita. Simul ergo vita est, & viuens, ipsa anima.

PROPOSITIO QVARTA decimi Capitis.

Omnis anima sensiua est.

DEMONSTRATIO.

SI enim conuersiua est ad seipsam, & conuersiuum ad seipsum omne est, per se sub-

ſtans, (vt demonſtratum fuit, *per propoſitionem ſeptimam octaui*) anima quoque, per ſe ſubſtans eſt, etiam ſeipſam ſuſtinet. Sed enim & vita eſt, & viuens, & exiſtentia eius eſt, ſecundum vitalitatem. Etenim quibuſcumque adfuerit, vitam communicat ipſo eſſe: & ſi fuerit participans idoneum, illico animatum fit, & viuens; non rationante anima neque eligente, neque ratiocinio, & iudicio viuificante: ſed ipſo eſſe, quod eſt, vitam participabili largiente. Eſſe ergo ipſi idem eſt cum ipſo viuere. Si ergo eſſe à ſeipſa habet, & hoc, cum viuere idem eſt, & habet per eſſentiam ipſum viuere; & vitam ſibi ipſi præbet & à ſe ipſa habet. Si vero hoc, ſeuiua ſane erit anima; quod probandum fuit, &c.

PROPOSITIO QVINTA decimi Capitis.

Omnis anima, media eſt inter impartibilia, & quæ circa corpora ſunt partibilia.

DEMONSTRATIO.

SI enim ſeuiua eſt, *per propoſitionem quartam decimi*, & per ſe ſubſtans, & ſeparabilem habet à corporibus exiſtentiam, eximitur ac præſtantior eſt partibilibus omnibus, circa

corpora. Illa enim inſeparabilia omnino à ſubiectis ſunt compartita molibus, & à ſe ipſis exceſſerunt, & ab eorum impartibilitate, corporibuſque coextenſa ſunt. Atque etiamſi in vitis ſubſtent, non tamen ſuæ ipſorum vitæ ſunt, ſed participantium. Etiamſi in eſſentia, vel in formis exiſtant, non ſunt ſui ipſorum formæ, ſed & formatorum. Si vero non hæc ſolum ſunt, anima eſſentia eſt per ſe ſubſtans, & vita ſeuiua, & cognitio ſui ipſius cognitrix, & ſeparabilis ſecundum hæc omnia à corporibus. Sed & participans vitam. Si vero hoc etiam eſſentiam participans, participat autem cognitionem queque ab aliis cauſis. Clarum eſt ſane, quod deterior eſt impartibilibus, quod quidem vita aliunde impletur, & eſſentia, ſiquidem & vita, clarum eſt. Ante enim vitam, eſt & imparticipabilis vita, & imparticipabilis eſſentia.

Quod vero etiam, primum cognoſcitiuum eſt, clarũ eſt. Siquidem qua anima, omnis quidem vitam habet, non autem qua anima, omnis habet cognitionem. Etenim ignorat entia, anima quædam, anima manens. Non ergo primò, cognoſcens eſt, neque ipſo eſſe, cognitio eſt. Secundam ergo eſſentiam habet, ab ijs quæ primò, & ipſo eſſe cognoſcentia ſunt. Cum ergo huius eſſe diuiſum ſit à cognitione, non eſt impartibilium anima. Demonſtratum autem eſt; quod anima nondum eſt eorum, quæ circa ipſa corpora ſunt diuidua. Eſt igitur inter vtrumque media.

PROPOSITIO SEXTA decimi Capitis.

Omnis anima participabilis, essentiam quidem sempiternam habet, actionem autem in tempore.

DEMONSTRATIO.

Vel enim ambo sempiternè habebit, vel ambo in tempore, vel alterum quidem sempiternè, alterum vero in tempore. Sed neque ambo sempiternè, esset enim impartibilis essentia, & nihil differret ab intellectuali substantia, animæ natura, ab immobili scilicet, ipsa per se mobilis. Neque ambo in tempore, esset enim generabilis tantum, neque seuiua, neque per se subsistens. Nihil enim eorum quæ à tempore mensurantur, secundum essentiam est, per se substans. Anima autem est per se substans. Id enim quod secundum actionem ad seipsum conuertitur, & secundum essentiam ad seipsum conuersiuum est, & à se proueniens. Relinquitur ergo, hac quidem sempiternam animam omnem esse, hac autem temporis participem. Vel ergo, secundum essentiam sempiterna est; secundum actionem vero, temporis particeps, vel è conuerso. Sed hoc impossibile. Omnis ergo anima partici-

pabilis quidem, essentiam sempiternam sortita est. Actionem vero secundum tempus.

PROPOSITIO SEPTIMA decimi Capitis.

Omnis Anima proximè ab intellectu consistit.

DEMONSTRATIO.

NAm si immutabilem habet essentiam, & sempiternam, ab immobili progreditur essentia. Nam quod à mobili progreditur essentia, omnino mutatur secundum essentiam. Immobilis ergo est omnis animæ causa. Si vero proximè ab intellectu perficitur, etiam conuertitur ad intellectum, & participat cognitionem, quam intellectus largitur, ijs quæ participare possunt. Omnis enim cognitio ab intellectu, omnibus est, quibus est intellectus. In quod vero omnia conuertuntur secundum naturam, ab hoc etiam progressionem habent secundum essentiam. Omnis ergo anima à mente progreditur.

PROPOSITIO OCTAVA decimi Capitis.

Omnis Anima omnes habet formas, quas intellectus primò habet.

DEMONSTRATIO.

SI enim ab intellectu progreditur, & intellectus productor est animæ, & ipso esse immobilis existens, omnia intellectus producit; dabit animæ etiam à se cõstitutæ omnium quæ in ipso sunt, essentiales rationes. Omne enim quod ipso esse agit, quod ipsum est primo, id producto, secundo tribuit. Intellectualium ergo formarum, anima secundo habet imagines.

PROPOSITIO NONA decimi Capitis.

Omnis Anima omnes est res, exemplariter quidem sensibilia, in imagine vero intelligibilia.

DEMONSTRATIO.

MEdia enim existens impartibilium, & partibilium circa corpora, hæc quidem producit, illa vero causas præstabunt

ante se, à quibus prouenit. Quorum ergo causa præexistit, hæc præaccepit exemplariter A quibus vero constituta est, hæc per participationem habet, & vt primorum germina, Sensibilia ergo omnia per causam, præaccepit, & rationes materialium immateriales, & corporeorum incorporeas, & distantium indistantes habet. Intelligibilia vero, per imaginem, & formas illorum, impartibilium partibiliter, multipliciter vero, vniformium, per se mobiliter autem immobilium suscepit. Omnia ergo entia, prima quidem illa per participationem, hæc vero exemplariter quæ post ipsam, &c.

PROPOSITIO DECIMA decimi Capitis.

Omnis particularis animæ vehiculum, descendit quidem additione tunicarum materialiorum: Colligitur vero ad ipsam animam per ablationem omnis materialis rei, & per recursum in propriam formam analogicè ad vtentem animam.

DEMONSTRATIO.

Etenim illa quidem descendit, irrationales asciscens vitas, ascendit vero, abijciēs

omnes generationis potentias quas in descensu amicijt: & cum accessit, imitatur vitas tentium animarum, & simul mouetur cum ipsis, motis vbique, & aliorum quidem intellectiones repræsentat suis circulationibus, illarum autem casus, impetibus in generationem: aliarum vero purgationes circumductionibus in immateriale. Quoniam vero ipso esse animarum viuificatur & est cognatum illis, omnifariam mutatur cum illarum mutationibus, & eas sequitur quaqua versum, & patientibus compatitur, & cum purgatis simul redit, & cum reductis simul attollitur, appetentes suam perfectionem. Omne enim perficitur propriam vniuersitatem consequutum.

De Mentali siue intelligibili Animi facultate.

PLotinus in vniuerso tria deducit formarum genera. Prima quidem infimarum & naturalium, quales in mixtis apparent. Alia vero mediarum & rationalium, quales in hominum genere contemplamur. Postrema diuinarum & supra Naturam existentium, vt sunt diuinus Intellectus, mundi opifex, rerumque Ideæ, id est actus primi, diuinæ Intelligentiæ & rerum exemplaria. Harum for-

marum illæ, quas naturales diximus, materiæ simul insunt & adsunt iugiter. Superiores vero & diuinæ ipsi nec inesse videntur, nec adesse iuxta naturæ cognationem. Mediæ vero, medio sese erga illam modo gerere statuuntur. Nam materiæ non insunt quidem, sed propensione quadam assistentes eandem fouent, formant atque hinc pariunt humanum animal, medium inter mentes Angelicas & brutorum animas; totius vniuersi nodus & vinculum, in quo tres præcipuè animorum vires colliguntur, cogitatio, ratio, consilium, hominum quodammodo propria 2. Intelligentia, sapientia, Mens actiua: homini cum Angelo communis. 3. Coniectura, Phantasia, penes quas vix à brutis, præterquam accidentali modo dirimitur, vnde tres homines alicubi in singulis recensebat, Idealem, Rationalem, & Sensualem, in vnius humani animalis speciem adiunctos.

Verum vt animarum omnem animorumque partitionem in tabellam vnam contraham, Animam sanè imprimis simplicem homini datam atque impartibilem dico, iuxta similitudinis rationem, quam ab opifice, cuius germen existit, primum est assecuta. Propter itaque partiri nostrum, nihil penitus huic dignitati derogatur. Etsi enim insectilis est tum Anima, tum animus ipse secundum substantiam: diuiditur tamen à ratione nostra, iuxta facultatum, spirituum, atque actionum nu-

rerum. Non secus vt ex Solis radio pulchre
telliges, qui ex ipso lucido corpore lumen
 orbem subiectum deferens, natura vnifor-
is & simplex apparet, per vitreas vero fene-
ras variè coloratas, hinc inde transmissus,
peciem induit diuersi coloris peregrinam.
nde & animalis spiritus, in cerebro simpli-
 naturæ atque vniformis generatur, qui po-
a ad sensuum singulorum organa dimissus,
star Solaris radii momento in plures sese
ansformat species, secundum partis subie-
e indolem, quarum adminiculo commo-
m fit ac prorsus analogum, diuersarum
tionum animalium instrumentum.

Anima itaque est simplex secundum esse,
tione tamen est diuisibilis. Ac primum qui-
m vita illius, teste Plotino, duplex existit.
ior sanè & ignobilior, per quam fato quo-
mmodo subiecti sumus, est forma corporis
rporibus affixa, in alio subsistens scilicet, &
is veluti pars existens.

Posterior & priore multo sublimior, for-
 est humani animalis, à corpore libera, præ-
 alterius vitæ, in seipsa semper permanens,
erim per amorem & affectionem ad sensus
andoque aut simulachra delabitur, subin-
in se conuertitur, sæpe & ad mentem su-
iorem alas explicans, tum ad Idearum
am vsque conscendens.

Hæc igitur posterior vita, pars nostri im-
rtalis dignior, ac veluti vitæ prioris exem-

plar, iuxta artificis normam exactè Trinitatis imaginem seruat, Intellectu scilicet, Ratione, Phantasia. Quæ quidem potestates tres duobus rursus extremis continentur, Deo nimirum supra omnem Intellectum atque Naturam; sensu atque sensibili, sub Animæ humanæ potestate. Naturæ autem affinitate (iuxta Actuarium) sensibilium iuxta & intelligibilium vnumquodque cognoscimus. Quo quidem argumento vel solo Animorum immortalitas satis demonstrari potest. Sed ad vitam seu Animam redeamus.

NATVRÆ Artifex in fabricandis corporibus principio materiam accipit nudam, mox Elementorum vestit qualitatibus, tum elementa in speciem humorum producit, deinde humores in formas membrorum dirigit, membris addit speciem nutriendi, hinc sentiendi formam, hinc tandem intelligendi. Intellectiua vero Natura duplex est. Vna quæ adeo à corporibus est aliena, vt nullam illis vitam præstet, quæ ideo materiæ vel corporis forma non dicitur; & ordo corporum in hanc mentis naturam seu propriam formam non desinit. Hunc gradum obtinent apud veteres sublimes Angeli. Sed est altera natura Mentis, quæ corpori iuncta, quodam quasi fœdere cum ipso conspirat, in quam quasi vltimam Materiæ formam progressio corporum ascendit. Hæc simplex est secundum esse; sed facultate triplex concipitur.

- Homini propria est, & dicitur anima rationalis, substantia simplex, immortalis & indiuisibilis, quæ nullo nititur organo corporeo, nec corpori permista est, sed tantum velut gubernatrix assistit, diciturque
  - Intellectiua quæ rursus in
    - Intellectiuam agentem, tum patientem,
    - Vniuersalem particularem,
    - Speculatiuam & practicam rectè dirimitur, tum in memoratiuam, sublimiorum scilicet notionum formulas ab origine insculptas gerentem. Cuius generis est Appetitiua, Rationalis & voluntas.

- Brutis animantibus communis & dicitur anima sentiens quam aliqui communem omnibus mixtis asserunt, de qua vide Campanellam de sensu rerum; eaque est
  - Apprehensiua quæ apprimè in
    - Sensitiuam quæ in cerebro sita est, quæ rursus est
      - Exterior
        - In quinque sensus distribuitur, Visum nempe, Auditum, Gustum, Olfactum, Tactum.
      - &
      - Interior.
        - In sensum communem, Phantasiam, Rationem passibilem subobscuram, quam memoriam & reminiscentiam vocamus.
    - Et appetitiuam seu irrationale desiderium & cupidinem quandam. Hæc apprimè diuiditur in
      - Irascibilem & concupiscibilem.
  - Motrix siue impulsiua vis, nempe à cerebro dimanans ad subiectos musculos per neruos & membranas, quæ rursus in
    - Vim Volandi,
    - Natandi,
    - Ambulandi,
    - Serpendi,
    - Saltandi,
    - distingui concipitur.

- Plantis communis, & dicitur anima vegetans, recteque distinguitur in
  - Nutritoriam, quæ
    - Coctrix est & consideratur
      - In visceribus,
      - In vasis,
      - In solidis partibus & carnosis, inde fiunt.
        - Attractio,
        - Retentio,
        - Alteratio, in similem Substantiam, & denique expulsio.
    - Elaboratrix perficitur per
      - Appositionem.
      - Agglutinationem.
      - Assimilationem.
  - Aucticem
  - &
  - Generatricem.

Quod autem ad Intellectiuam eius partem propius ſpectat, dicebant veteres hanc ex actu circa immobilia immmobili atque immutabili refluere. Diuidebaturque in communem & cuique propriam. Propria rurſum in agentem & paſſiuam. Voluntque ſic adeſſe intellectum actiuum paſſiuo ſiue poſſibili, vti oculis ſimul & coloribus ad viſionem lucis externæ radius: eſt enim & oculis quidam ſplendor innatus, qualis potiſſimum Animantium quadrupedum generi circa Amphibliſtroidem tunicam & ingreſſum nerui Optici, in ipſa Vuea tunica illuſtris apparet, vt ſane omnium colorum penè vel ad ſenſum appareant temperatæ inuicem atque commiſtæ ſeminales rationes. Ex hac congerie animalis ſpiritus immutatus proprium fit viſionis inſtrumentum. Mouetur autem à colorum externis ſimulachris. Verum aduenïens extrinſecus lumen Solis tum ipſos colores obiecti corporis ad oculum defert atque illuſtrat, tum colorum ſeminales ſpecies ex aduerſo in oculi ſubſtantia ſepultas excitat, in occurſum rapit, in actum denique ex potentia prouocat, vt per vnitum angulorum occurſum viſio perficiatur. Compara nunc colores cum ſimulachris ſenſibilibus cæteris cum ipſis etiam phantaſiæ imaginibus: oculum vero noſtrum cum Anima, humorem Cryſtallinum cum parte rationali: ingenitam vero illam oculorum ſeminalem ſpeciem, cum

intellectu

tellectu agente & notionum fœcundo ge-
o. Itaque lumen illud externi Solis Intelle-
i communi optimè est comparabile, qui à
tre luminum descendit, qui quidem parens,
Psalmista teste, Soli se comparat *in Sole po-
is tabernaculum suum.* Sicut verò sese pater
intellectum filium habet: ita & hic ad In-
lectum agentem proprium; proprius de-
um agens ad passibilem Naturæ totius me-
um, atque vniuersi opificij finem.

Sed vt Mentis per analogiam inquirendæ
m relinquam, delibatis tantum leuioribus
s rationibus, ad intimiorem eius inquiren-
modum, scitu sanè difficillimum, & expli-
u non minus difficilem me accingam: tam
ina enim & sacra quidem res hæc est, vt
eam Deo ipsi quasi similes fieri videamur,
ique associari: per quam denique homo
uersi huius, quem mundum dicimus, spe-
m quandam & similitudinem præ se ferat,
um vnus quodammodo mundus sit, in quo
omnes, quæ vbique sunt, cælum, sydera,
ne, maria, terræ, syluæ, animalia & reliqua
nia reposita sunt. Nam certè mens ex
ndo quodam constare videtur. Nunc au-
n mens superior Anima nostra, excursu ad
ilia gaudens, species ac notiones primum
elligibiles concipit, sensui è directo oppo-
, radium tamen dimittit in facultates ordi-
nferiores. Intellectus vero, Menti digni-
e proximus, à Mente superiori hanc Idea-

rum lucem accipiens, in facultates quæ dein-ceps sunt spectacula traducit, quantitatis at-que coloris expertia.

Hanc deinde excipiens rationis facult- ambigua inter extremas (quippe quæ spe-ctris instabilibus notiones stabiles iungat) imaginationi velut per manus tradit.

Ea demum passioni obnoxia magnitud-nem iungit, & qualitatem, figuras, situs, co-res, habitus, tempus, & locum: estque eade ipsa animalibus brutis velut œconomiæ t-tius apex & regula.

Conuersim rursus à sensibus sumpto initi vis animi phantastica sensibilium rerum -mulachris agitata, alarum quasi suarum exp-catu, se se in sublime tollit, cui Mens supre-opposita per diametrum radium diuinæ lu-immittit. Quorum concursus excipiens R-tio, quæ pro natura sua potest ad quæcu-que velit annuere, diuersis tamen inter se -flatibus immutata cuncta diuidit atque co-ponit.

Hæc formas intra & extra respicit, ha-Menti vt inde subsistat, alatur cognition-perficiatur; hæret corpori vt ipsum regat-tam præbeat atque perficiat.

Huius gradus sunt Intellectus agens, a-Animæ rationalis, Rationis pater, cuius be-ficio formulas obtinemus ab Intellectu co-muni. Cognoscitque per Ideas notiones qualitates infusas atque congenitas, versa

ite circa subiecta vniuersalia, abstracta à ma-
eria, immutabilia & æterna, ipse immobilis.
Non vtitur instrumento corporeo; descendit
tamen aliquando per amorem, idque secun-
dum radium potius quam per essentiam suam;
huic & Memoria stabilis adstat.

Intellectus patiens inferior, aliis passiuus
que possibilis vel ratio, cuius beneficio extre-
ma distinguuntur & componuntur variè, me-
dia inter diuina & naturam, cognoscit etiam
per qualitates infusas; sed mobiles: versatur
circa intelligibilia, sed quatenus materiam re-
plet, ac phantasmatibus complicatur. Circa
mobilia modo immobilis, modo circa immo-
bilia mobiliis, motu gaudet magis circulari;
habetque adiunctam memoriam instabi-
lem.

Phantasia siue Imaginatio cognoscit per
qualitates peregrinas motu penè recto deor-
sum primo, inde sursum, versaturque circa
subiecta mobilia mobilis: circa particularia,
concreta materiei & mutabilia prorsus mu-
tabili motu. Astat huic sensus communis, cu-
ius operationes prosequemur quatenus in no-
bis sint: quæ sint, & quot, & quo pacto fiant.
Quas omnes communi quodam vocabulo in-
tellectionis comprehendimus: per Intelle-
ctionem intelligentes cognitionem omnem,
quæ post sensus ab Anima introrsum fit.

Constat autem inter omnes, cognitio-
nem omnem per rerum simulachra fieri,

quæ aliqui ſpectra vocant, nos in Scholis ſpecies rerum appellamus: per has enim ſpecies cognitionem rerum fieri conſtare debet, quoniam & ſenſus per eaſdem fiunt, & memoria indicationem quandam præbet: quandoquidem rebus ipſis abſentibus nihilominus earum recordamur. Quod non aliter fieri poteſt, quam remanente in Anima ſimulachro earum & ſpecie, quæ prius intellectionem fecerat. Præterea manifeſtum eſt per eruditionem mutari animam ab eo, quod prius erat, cum non intelligeret: quam mutationem res ipſa non poteſt facere, quæ extra ipſam eſt, quod ſolet obiectum vocitari: quoniam proximè per ſe animam non attingit, ſed neque anima ſeſe ipſa mutat. Neceſſe igitur eſt immitti aliquid ab obiecto, quod proximè attingat animam, atque illam mutet. Tale autem non aliud eſſe poteſt, quam ſimulachrum & ſpecies rerum, quæ extra ſunt.

Fiunt autem hæ ſpecies à corporibus, & quidem in momento effluunt & diffunduntur in orbem, quacumque medium, per quod tranſeunt. Tale autem medium videtur eſſe perſpicuum & tranſparens corpus, quod diaphanum vocamus. Totus aër harum ſpecierum plenus eſt, mille homines vnam rem ſimul intueri poſſunt, in mille ſpeculis vna res ſimul repræſentatur. Sunt ergo diuerſæ, quia quæ in diuerſis ſubiectis exiſtunt, numero differunt: quamquam ſibi ſimilia inuicem eſſe

censeantur. Possunt vero per totum aëra diffundi; quod hinc apparet. Interponatur inter rem & speculum aliud speculum adhuc; statim in eo apparebit: & quot specula interponentur, tot species in ijs apparent. Possunt autem à corporibus longissimè dispergi. Nam à supremis stellis huc ad nos veniunt, desinunt autem in conum. Quæ causa est, cur res longissimè distans, si non sit ingens, non videatur. Neque de harum specierum subiecto quis sit solicitus. Qualitates enim materiales ita recipiuntur in subiecto, vt ad eius motum moueantur: neque sunt totæ in qualibet parte subiecti, nec in eodem subiecto plures eiusdem speciei numero tantum differentes, non confusæ & distinctæ seruantur. Spiritalia verò eiusmodi & species istæ non recipiuntur in subiecto, vt ad eius motum moueantur. Sunt in quauis parte totæ, in subiecto eodem plures eiusdem speciei, numero tantum differentes, inconfusæ & distinctæ seruantur, vt videre est, cum in alijs, tum in speciebus visibilibus. Licet enim aër ventorum flatu moueatur: ipsæ tamen directò circumquaque à re visibili radiant; quodlibet enim punctum speciei eiusmodi totum visibile repræsentat, radijque visibilium sine confusione medium illustrant. Et licet in eodem loco sint plurimæ res visibiles numero distinctæ: tamen omnes per quodlibet punctum medij sui species mittunt, easque inconfusas & im-

permixtas, vt ab oculis videntium aut speculis omnes distinctæ recipi possint. Ex quibus speciebus seu spiritibus mirandæ rerum sympathiæ oriuntur. Harum specierum mentionem faciens Democritus dementiæ famam ab Abderitanis falsò assequutus est, vt ex epistola Senatus populique Abderitani ad Hippocratem colligere licet. Illi enim dementiæ illum accusabant, quod aërem imaginum fuisse plenum, & innumerabiles sui similes fuisse Democritos aiebat.

Natura autem istarum specierum est repræsentare & offerre ea Animæ, quorum sunt species, ac demum contrarias inter se ipsas non esse species, sed in eodem omnes simul consistere posse. Etsi enim dulce contrarium est amaro, & album nigro, & calidum frigido: horum tamen species contrariæ ipsis non sunt. Quod in aëre manifestum est, in quo species omnes simul esse, & per ipsum simul transire possunt & solent.

Quid autem sit Intellectio, quo pacto gignantur & quomodo sese diffundant & propagent species istæ tum, & quomodo reflecti possint, & vtrum sint eiusdem generis cum suis formis, quarum sunt species: si hoc in loco exactè non tractauero, partim hoc rei difficultati, partim ingenij mei tenuitati tribuendum, qui cum doctissimo Hieron. Fracastor. in harum indagandi difficultate perculsus, elegantissimis illius versibus conqueri

non desinam.

Quid dicam miserum me agere, & quam ducere vitam
Irrequietum animi, & quærentem indagine vana
Naturam semper fugientem: quæ se vbi paulùm
Ostendit mihi, mox facies in mille repentè,
Ceu Proteus, conuersa sequentem eludit, & angit
Mærentem seuique horas, cassumque laborem?
Nuper enim tenues species, simulachráque rerum,
Quæ fluere ex ipsis dicuntur, pérque meare
Omnia dum sector meditans, tacitúsque requiro
Auia syluarum, & secreta silentia solus.
Cognoui tamen his spectris illudier ipsis:
Vt sensus feriant nostros, semperque lacessant,
Pérque fores, caulásque animæ ludántque, meéntq;
Ac remeent, ipsamque nec inter somnia linquant.

Nunc autem vt in hac re dicam quid censeam, videntur ad Intellectionem concurrere primum quidem, quod intelligit, hoc autem est anima: deinde quod intelligitur, quod est obiectum: tertium vero id, per quod fit intellectio, hoc est species.

Intellectio igitur non est anima, quæ intelligit; non obiectum, quod intelligitur; non species, qua fit intellectio: sed si quid est, non aliud certè videtur esse, quam repræsentatio obiecti, quæ animæ interiori fit per receptam obiecti speciem, sicuti & sensatio repræsentatio est obiecti exteriori animæ per receptam obiecti speciem: Natura siquidem specierum est, ea repræsentare, quorum species & imagi-

nes ſunt: repræſentare autem non lapidi aut arbori, & ſimilibus, ſed animæ tantum, quæ apta eſt & idonea, cui repræſententur.

Sed vt melius & accuratius hæc expendam, ſciendum quæ ſit differentia inter exemplum & imaginem, rurſuſque inter notionem & virtutem ſeminalem. Exemplar enim ad cauſæ agentis rationem propius ſpectat: imago ad patientis conditionem, vnde & mutuò ſunt correlatiua: eſt enim exemplar imaginis exemplar; imago autem exemplaris imago. Sed notionis vocabulum magis ad cognitionem eſt referendum, ad effectionem vero virtus ſeu ratio ſeminalis, ſi loqui paulo diſtinctius voles. Poſtremo & illud particulatim animaduertendum, in anima noſtra intellectuales notiones, actiua potiſſimum facultate præditas, magis exemplarium in nobis locum, quam imaginum obtinere, niſi ad intellectum ſuperiorem conuerſæ referantur: Rationales vero ſpecies ſeu diſcurſuum ſeminaria ambiguam ſibi naturam quodammodo vendicaſſe iuxta rationis indolem: Species vero phantaſticas à ſenſibilibus rebus abſtractas, etſi pleríque merè paſſibiles iudicent, id reſpectu intellectus communis eſt accipiendum: alioqui enim & ipſæ naturæ ancipitis ab intellectu abſtrahuntur per rationem mediam.

Verum è conuerſo cum intellectus per deſcenſum in obſcuram velut nebulam deuolutus altius dormiat, quam Epimenidis ſom-

um, necesse fuit species in intellectu positas, essentiales atque reconditas scilicet, à sensibilium notionum & syndromes accidentariæ similitudine vellicari. Quamquam & huius excitamenti principium alterum quoque sit extra corpus constitutum priori oppositum, eóque longè præstantius, ipsum scilicet primi intelligibilis lumen, & fax quædam immortalis cognitionis ac naturæ vniuersi parens. Et quanquam intellectuales notiones actu perpetuo in vnitate vigeant, respectu tamen potentiarum inferiorum, quibus se vinciendum tradidit intellectus, nunc per potentiæ nomen à priore quadam indole degenerasse abundè ex monumentis Platonicis constat. Actu enim in nobis subsistit, actuque à Mente superiore formatur, & ad eandem respectum obtinet sempiternum, sed actionis suæ radium non actu semper ad inferiora demittit, vnde & respectu animæ inferioris tantum in potentia dicitur, donec per Animorum ascensus rursum excitetur, vt omne nostrum scire sit verum reminisci. Vnde rectè Socrates non tam scientiarum sese promum erga adolescentes, quam obstetricem prædicaret. Nam & sensus rationi, & ratio vicissim prægnanti notionibus intellectui obstetricatur. Non quod exinde species intellectuales nascantur propriè, vti ex verbis Platonicis malè colligebant Epicurei, cum potius hæc productio specierum istarum sit quædam in rationali parte

coruscatio, per quam mentis species antea coarctatæ efflorescunt latius, vt per intelligentiam essentiæ rerum definiantur, per rationem componantur essentiæ definitæ, & argumentationes perficiantur. Veras etenim definitiones essentiarum non potest mens per accidentia rerum simulachra formare, sed eas construit per infusas ab origine notiones, cum in syndrome accidentali sola descriptio quædam lateat, definitionis vmbra & rudimento imperfecto ad veras illas essentiæ notiones seu manu nos perducente. Quemadmodum igitur Natura non recipit quicquam, nisi ex semine ortum trahat, cum potius quodcumque procreatur, seminis secum similitudinem deferat, vt homo hominis, atque arboris arbor: sic & animus, si veritatem intelligat, necesse est veri seminio fœtuum rationes exhibere', postquam fuerit excitatus: quæ quidem (vt Tyrij verbis vtar) & sint, & semper sint, & substantiæ veræ & immortales. Quare cum sui ipsius doctor sit animus, ipsi profecto, si defæcatior fuerit, exiguo principiorum haustu ad intelligentiam opus est: nam talis sponte ex se ipso principium capiens viam ingreditur naturæ, opificis similitudine fabricatam, inceditque ad mentis illa spectacula, quæ & mente dextera protinus haurit, atque hausta tenaci memoriæ mandat.

Si quis vero quæ de actu & potentia diximus, probe vix assequatur, multas in hoc mun-

sensibili istorum similitudines vel passim
buias deprehendet. Vide imprimis colorum
minales rationes in oculo, quæ ab externo
mine in actum prodeunt, vide virtutem se-
inalem in animalibus, plantis, mineralibus,
orum angusto spacio conclusæ rationes
on prius in apertum sese oculis proferunt,
que sensibilem vllam fibrarum, fructuum,
liorum, distinctionem obtinent, priusquam
as color externus aliquis Solis, terræ, aut
imantis alicuius excitarit.

Quod vero ad intellectionis modum atti-
et, ipsis humanis mentibus abditissimum,
atuit illum Plotinus versari semper circa di-
ina modo quodam indivisibili. Videtur ta-
en secundum recessum ab intellectu primo,
propter affectionem ad potentias inferio-
es, nonnihil quoque à summi boni stabilita-
desciscere & mutabilitatis vmbram indue-
: in qua nihilominus, supra facultates ani-
æ cæteras, naturæ vnius ac stabilis imago
ulcherrima semper elucescat. Quare & su-
ra tres illius intellectus agentis facultates
articulares, aliæ velut species à plerisque
ecensentur: Influere nimirum, Abstrahere,
tque intelligibilem speciem procreare. Hæc
utem singula velut in momento præstat, ac
eleritate tanta in plerisque, vt sua vel inter
iscurrendum vestigia concitatus animus
grè aut obseruare, aut persequi possit; mul-
oque facilius sursum, deorsum, in orbem

agitetur, quàm qua via insistere dijudice. Vnde & intellectum velut lumen Plotinu appellat, mira dexteritate perpetuo in se reflexum.

Etsi vero hic actus illius inconcussus quodammodo atque perpetuus sit; fit tamen, v ipsi non percipiamus. Quandiu etenim principale agens vim suam vsque ad sensus limite non traducit, nondum per totam animam actio eiusmodi propagatur; quare nec dum agnoscimus, quippe qui vnà cum sentiendi virtute sumus, & perpetuo (nisi vt contenderimus ponere hæc simulachra sensibilia) per eandam ipsam à virtute superiore distrahimus, atque in vmbra potius cognitionis, quam veritatis luce iactati retinemur. Sed vt rem in pauca conferam, vnumquodque animatum quamdiu viuit, tandiu per se ipsum munus suum proprium subit. Verum tunc demum id nobis contingit animaduertere, quando facultatum fit mutua quædam traductio, ac velut actionum anguli diuersis agentibus prorogati circa medium complicantur. Recte igitur Plotinus; Atqui quamdiu in superna extitimus regione, in ipsa mentis natura (inquit) quondam felices nos bene gessimus, & in vnitatem omnia colligentes meditabamur: Intellectus enim tunc erat qui solus intelligebat, Anima vero quietem agebat, mentis officio atque actioni ritè concedens. Postquam vero huc delapsi sumus, vicissim animo per-

ionem inducere exoptamus, tanquam
mplar volentes in imaginem contemplari,
interim ratio naturæ ambiguæ ductu pau-
am transferat imaginem in intellectum ve-
n. Qui sane idem est atque illa quæ verè
elliguntur veréque sunt & omnium prima.
quibus facile patet, Mentem superiorem,
æ in patria quondam sua impartilis fuit,
ta Platonicos, nunc rationem subire non-
hil diuisibilem; & quæ quondam fuit co-
itio pura, simplex, determinata, nunc fa-
am vmbratilem, confusaneam, & determi-
tionis indigam, vel cuiusdam excitamenti
tius per sensum & rationem.

Hinc apparet Mentem speciem vniuersa-
m hominis, etiam ipso absente homine, re-
nere & considerare, non quatenus ab ipsis
gulis habet hominum personis: nam tunc
rticularis esset; sed quatenus nunc vmbra-
is, confusanea & determinationis indiga
niuersalis est. Arist. duas asserit habere ani-
am nostram vires, agentem vnam, alteram
ero capacem. Agens est, quæ species agit
niuersales. Capax quæ eas capit ab agente
nceptas. Quando igitur phantasia in se ho-
inis huius, vt Socratis, hoc tale simulachrum
nsiderat, mox lumen virtutis illius agentis
mulachrum illud pulsat, non aliter quam
lis radius aquam. Atque vt radius hic So-
s ab aqua percussus in oppositum parietem,
i circulum procreat splendidum atque tre-

mulum: ita lumen ipsum virtutis agentis pulsat particulare simulachrum hominis phantasia conceptum, atque ex eo simulachro in vim intellectus capacem reflexum, in hac ipsa inde speciem refert, sed hominis naturam singulis æquè communem, vbi species illa vniuersalis est.

Hinc manifestum est, quo pacto fit vnum ex illa specie, & intellectu. Quippe circulus ille inde natus, splendidus ac tremulus, parieti non satis vnitur, quia splendoris illius & parietis est nimium diuersa natura. At si in speculum inciderit, arctius vnietur. Tandem si in lumen solis idem redierit, vnde radius ille demissus fuerat, qui splendidum circulum procreauerat, prorsus in vnum coibit. Quid autem illa species est apud Peripateticos, quam peperit Intellectus, nisi scintilla quædam simulachri illius, quod à rebus collegerat phantasia, tum virtutis illius agentis, per quam Mens illa peperit? Quid autem nostra mens est, nisi scintilla quædam mentis superioris? Ergo species illa ita nostræ menti infunditur, vt scintilla rerum scintillæ mentis superioris & vt circulus ille splendidus Solis lumini, cuius radio fuerat procreatus. Quapropter ex mente atque specie ita fit vnum, vt ex duabus scintillis vna communis flamma siue duarum candelarum radiis vnum lumen, siue ex circulo illo splendido & lumine solis, fulgor vnus. Sed vt finem intelligibili huic

ulcati imponam, notandum inter Deum
Materiam tria entium genera intercedere,
mpe Res Intelligibiles propria appellatio-
, Res Intellectuales siue Intellectus par-
ipes, & Res obiectas: quæ quamquam à ple-
sque cum rebus intelligibilibus confundan-
r, in Intellectu habent se potius per modum
agis minusue communem. Omnes enim res
ntelligibiles sub obiectarum rerum ambi-
u comprehenduntur. At non obiectum
uodlibet intellectu est perceptibile sub rati-
ne qua intellectus existit. Quin etiam in ipso
ntellectu, si accuratius loqui voles, res omnis
ntelligibilis siue Idea à subiecto distinguitur,
n cuius gremio delitescit. quamuis, iuxta
Platonicos, notiones sensibilium rerum solæ,
uper editæ vel ab anima conquisitæ à rebus
ensibilibus separentur. Notiones vero intel-
igibiles in potentiam Rationalem ab intel-
ectu transmissas vnum quodammodo cum
ebus intelligibilibus ipsis esse constituant.
Ens Intellectuale (vt ex Plotini verbis elici-
tur) omne id esse concipimus, quod sit Intel-
lectus atque Intelligentiæ particeps, ex forma
ntellectus formationem obtinens, sub eius-
dem actu vitam atque essentiam. Vnde & in-
telligentiam Plotinus nominat Actum refle-
xum essentiæ viuæ à bono dependentis, cona-
túque eiusmodi quærentis se simul & cau-
sam sui.

Intelligibile si cum re ipsa planè coniunxe-

ris, vti Plotinus in formis supremis & maximè abstractis solet, ad intelligentiam naturamque intellectualem velut motor existit, natura prior atque antiquior Verum si à rebus nonnihil separaueris, secundum acceptionem propriam, pulchrè omnem Ideæ rationem tibi ob oculos atque in animo constitueris, quæ nihil sit aliud, quam forma formæ effectricis interior, sic vnita tamen formæ principi atque intelligibili rei, vti Solis lumen luci ipsi; ac tantum per modum vel ordinem quendam differens in ea dimanatione, quæ fit à rebus intelligibilibus in intellectum. Aptè itaque comparabis rem intelligibilem Soli; & causæ effectricis superioris nomine desinabis: Intellectum verò velut orbem elementarem, atque Solaris radij receptaculum appellamus: Ideam denique, velut instrumentariam formam atque effectricem secundariam, in Solaris luminis ratione statuimus, vt nihil sit aliud, quam rei intelligibilis emanatio in intellectum. Vel si ad Ideas quoque ignobiliores te conuerteris, radiorum specierumque defluxus à re perceptibili ad cuiusuis percipientis animæ sensum: ita enim & passiuas notiones sub diuisionis ambitu comprehendes, & mediam optimè collocaueris rationalem animam inter obiecta sensibilia atque intelligibilia omnis cognitionis extrema.

PAR-

PARTICVLARIS DE
Rationali facultate consideratio.

RATIONALIS anima à mente diuina fit, & iungitur corpori, atque inter mentem & corpus obtinet medium. Si solum hæreret menti, vitam corpori non tribueret. Si solum hæreret corpori, intelligeret vtique nihil. Ergo hæret menti simul & corpori, sicut lumen, quod centrum tangit simul atque circumferentiam. Atque vt anima rationalis se habet ad corpus, sic mens ad animam se habet rationalem. Sed vita ipsa corporalis nihil aliud est, quam actus continuus animæ, transfusus in corporis huius complexionem, ab anima non recedens. Igitur intellectualis animæ vita nihil est aliud, quam intellectus diuini perennis actus, annexus animæ, non solutus à Deo. Et sicut animæ vita corporalis semina inserit rerum generandarum, ita Deus animæ cognoscendarum accendit igniculos. Vita corporalis est animæ rationalis simulachrum. Intellectualis animæ vita simulachrum est vitæ mentisque diuinæ. Corporali vitæ præsidet infima pars animæ, quæ est potentia nutriendi. Si hæc infima pars, quæ corpori iungitur, agit semper, & ipso suo esse quodammodo operatur: multo magis supre-

ma potentia, quæ validior est (quia suo fonti hæret propinquior) operatur semper, & per esse suum quodammodo operatur. Agit autem circa mentem, vnde effluit proximè. A mente enim solum mens effluit. Mens autem quæ supra nos est, quia purus intellectus est, puro intelligibili pascitur, id est, pura fruitur veritate. Eadem nostra Mens assiduè vescitur, si epulis superioris mentis accumbit. Quantoq; laudis & decoris interuallo Mens Rationem superat, tanto & Ratio vim phantasticam, phantasia verò sensum atque naturam inferiorem. Etenim (vt Actuarij verbis loquar *lib. 1. de Spiritu Animali*) sensationum formulas excipiens Imaginatio, quasi ab anima rationali suscitata, inquirit pertractatque singulas, sed mineruа crassiore. Tantum enim inest erroris atque vesaniæ huic infernæ animi parti, vt quæ vel ipsi naturæ concessa non sint, sibi vt fingat concedi liberum putet. Ac sane in fœdissimos errores hæc nos cito præcipitaret nisi exploratrix ratio insanos huiusce impetus obiurgans acriter increpansque, tanquam è specula cohiberet. Namque hæc in alium rerum apparatum, in altius sese theatrum conferens, spectra inania cum ingenitis notionibus confert, mox bonos promos condos imitata, quæcumque ab illa exegeris, partim ad manus habens, partim vestigans altius, sursumque & deorsum versans singula, postquam inueuerit elargitur.

Est autem Ratio *Intelligentia quædam latius explicata, quæque modò Intellectum attingens vniuersales rerum ideas intuetur, modo ad Imaginationem deuoluta, perque ipsam ad ingenium animalis vniuersalis, characterismos ad particulares vsque deriuat: modò has cum illis variè comparans, quo consentiant, quoque dissentiant, discernit & iudicat.* Ex quibus facile quisquis ingenio valet, omnem facultatis rationalis indolem perspicere & explorare, haud longa interposita cogitatione, potest.

Ne tamen in principijs ipsis iusto vel strictior sermo, vel obscurior plerisque videatur, paulo hunc latius quam proposueram extendam. Volunt Metaphysici Rationis discursum nobis vel maximè proprium ac penè solum perfectè circularem. Nam quum sit media inter diuina quæ semper manent & quasi consistunt, & naturalia quæ lapsu quodam motúque recto à se ipsis digredi solent: vna hæc meritò plenam ac solidam conuersionem adipiscitur inter statum rectumque motum quodammodo mediam. Idcirco & Plotinus sic Rationem quandoque intelligit, vt quamuis Natura sit vnica, & à cæteris facultatibus extremis actionis vere distincta, triplicem tamen, secundum accessum recessumque & circuitum varium, appellationem mereatur. Etenim quamdiu circa se ipsam voluitur, atque in se reflexa contuetur, propriissimè rationalis apparet totius conuersionis meta,

centrum atque perfectio. Cum ad intellectualem se se naturam recipit, ipsa & intellectualis efficitur. Cum ad imaginationem, animalis siue phantastica. Vt non ineptè illud ex ante dictis statui possit, veros discursionum circulos neque in phantasia, neque in intellectu ipso velut subiectis esse collocandos, sed potius in ratione media.

Nam quum intellectus stabilis sit, actionem non nisi stabilem prodit, qualis ex orbe solis purissimo defluit, dum lucis suæ radium in hæc inferiora transmittit: ille enim licet per lumen atque viuificam qualitatem orbes cælorum perrumpat intermedios, naturamque ethercam transiens per aërem demum atque elementa cætera vsque ad vniuersi centrum permeet, motum tamen alium à celesti nullum habet, nec propriè ad corruptibilem hanc regionem peruenit, sed contingit tantum, secundum radiorum scilicet continuam dimanationem. Imaginatrix potentia instabilis quidem, instabilem actionem suscitat, quę tamen propter ordinis inopiam & cohęrentiæ (quorum vix vmbram satis assequitur) in solidum circuitum suapte vi pertrahi minimè potest. Itaque in intellectu sunt quidem omnium circulorum ideæ perfectissimę & maximè stabiles: sed quia propriè non mouetur, nec ipse est propriè qui discurrendo circuitum facit, verum ipsamet ratio iam intellectualis intellectus radio perfusa scilicet, atque

ex illo non aliter quam ex puncto linea nascitur, primam ascensus descensusque semitam ducens. In qua profecto simplex & primum apparet conuersionis totius rudimentum, quale in linea orbiculariter in se reflexa, quam circuli circumferentiam vocant. Ex hoc principio ascensus descensusque & circuitus primi, vti diximus, fiunt in longitudinem solam & iuxta relationem quę fit æquiuocè ad idem commune punctum siue principium. Eamque conuersionem idcirco Metaphysicam dicimus & ab intellectu dependentem, quod quamuis ratio sit causa proxima, hęc tamen non à ratione (vt ratio est) perfici videatur, sed quatenus à notionum radio ac mente superiori formetur. In phantasiæ sensu verius conuersionum vmbras quasdam & typos rudiusculos, quam solidos circulos possumus animaduertere: non quidem propter stabilitatem animæ, vt in intellectu vsu venerat; sed propter motionis ἀταξίαν. Nam quamuis ascendat descendatque, variè etiam componat ac diuidat: in orbem tamen hęc minimè venit, nisi intercedens ratio spectrorum mobilitatem, infusæ desuper mentis stabilitate, vinciat ac refrenet. Illa etenim rerum ad ascendarum formulas partim ex se ipsa poniens, partim ex alto hauriens, intelligentię lumen in phantasiam defert. Vnde & phantasiam afficit ratio, & ab eadem rursus afficitur iuxta diuersas obiectorum species, quę

per intellectus lumen abstractæ & per ratio-
nem sublatæ altius expenduntur, donec in or-
bem reuolutis omnibus

Concretam exemit labem, purumque reliquit
Æthereum sensum, atque aurai simplicis ignem.

Hic autem orbis secundus nondum quo-
que ad Sphæræ aut orbis perfecti essentiam
vsque pertingens, instar tantum superficiei
orbicularis appelletur, qualis rotundi colossi
forma (si basim vtrinque acceperis) rudi
quodam modo concipi potest. Nascitur qui-
dem ex simulachris, sicut punctis pluribus, à
ratione, media iuxta similitudinem superficiei
& in se ipsam reflexa circumducitur. A radijs
autem superioris intellectus ac notionum oc-
cursu vndique, velut lineis quibusdam, termi-
natur: ideóque non ineptè à sensu ac phan-
tasmatibus orbem alterum educimus, vel po-
tius orbis rudimentum superficiei scilicet or-
biculari comparabile, in longitudinem & la-
titudinem exactam prorogatæ. Quamuis in-
terim latitudinis ratio ab ipsa propriè imagi-
natrice facultate dimanet, includens longitu-
nem haud aliter quàm superficies lineam, &
discursus Physicus priorem hunc Metaphy-
sicum. Et nos hanc quoque conuersionem
Physicam appellamus, cum relatione vniuo-
ca scilicet ac secundum idem commune prin-
cipium. Quod quamuis eam potissimum ra-
tio præstet atque perficiat, non tamen id ratio
possit vt ratio solum, sed quatenus rursum à

pectris sensibilibus primum sibi agitationis momentum asciscat, ac deinceps per occursum radiorum ex mente superiore eandem illustret, foueat, atque concludat.

Cæterum proprijssimè rationis, in rationalis animæ tanquam meditullio constitutæ, propria quædam virtus est statuenda, qua circa se ipsam voluitur, orbem sibi peculiarem ingens discursu logico, ad medium quendam idearum ordinem (qualis nimirum cum ratione conuertitur, & rationalis discursus seminarium appellatur) explorans singula hic & se velut in speculo contuetur, atque animi potius extrema componit. Nam quæ similitudinem seruant (vt inquit Max. Tyrius) inuicem comparat & quasi omnia connectit, confusa aut repugnantia diuidit, inordinata in ordinem, dissonantia in consonantiam redigit. Sit ergo hæc species conuersionis tertia, orbem præ se ferens longè absolutissimum, quodammodo rursus ex pluribus compositum, non tanquam partibus, sed principijs quibus dimanarit, vti corpus à puncto nascitur, producto in longitudinem primo, deinde ex longitudine paulatim in latitudinem atque profunditatem. Nam sicut altitudo corporea que profunditas & lineam & superficiem continet, ita & ratio quodammodo intellectum, cogitationem, ac phantasiam, partim sanè à facultatibus extremis; partim à seipsa suæ motionis auspicium struens, easdem rur-

ſus extremas plena conuerſione ligans atque perficiens.

Sed vt rem alioqui obſcuriſſimam in compendium contraham, Mens primum actiua in totius huius theatri faſtigio poſita actu perpetuo lucet, quæ tamen potentiis inferioribus non ſemper æque ſit perceptibilis, niſi cum ipſius vicinæ rationis flatu, tum à ſimulachrorum quadã ſimilitudine prouocata ideis fœcundum radium vſque ad inferiora demittat. Huius enim intuitu ratio, velut amplius animata, in rebus vix benè per ſenſum animaduerſis ordinem deprehendit, connexumque mutuum & relationem advnitatem quandam, ſed rudem atque vmbratilem; ſub nomine finium ſcilicet, cauſarum, principiorum atque elementorum in quauis actione atque notitia. Vnde per notiones firmata vis rationalis aſcenſus deſcenſuſque ſcalam primam, velut in logitudinem trahens, claſſes conſtituit, quibus obiecta modò poſt ſenſibilia ſiſtat, vt in iſtis adhuc mobilibus & inconnexis dependentiæ mutuæ ſeriem deprehendat, atque ita per cauſæ cognitionem veram ſcientiam aſſequatur. Ex aduerſo Menti facultas imaginatrix, rationi mediæ conceptas, per ſenſum & adhuc diſperſas ſpecies ſenſibiles profert: à quibus incitata ratio mox vltro citroque fluctuat, orbi priori tranſuerſim alterum ducens & κατ' ὀρθόγωνον, in quo res ante diuulſas ſecundum idem commune princi-

m spectans in naturarum vnitatem vniuo-
cam trahit, vel vnitam rursus in plures diri-
mit, donec vtrinque sæpius vel extrema con-
tingat. Quibus peractis adiungit circulum ter-
tium, vti diximus, sibi proprium atque fami-
liarem in notionum atque imaginum copula
consistentem, & relatione quæ circa idem cir-
ca seipsam voluitur, siue circa ideas potius
rationi insculptas, qua ratio verè talis existit.
Ergo res primum simplices sese offerunt intel-
lectui nostro, quas sensus multiplices videre
facit atque confusas. Ratio vtrinque affecta
primum classes caussarum ad finem vnum-
quemque dirigit secundum ordinis ideam,
quam à Mente suscepit, vbi sæpè & plenam
conuersionem perficit, deinde adhibitis sin-
gularibus per sensum receptis, in phantasiam
primum per epilogismum ascendit, rationale
atque irrationale in vnius sensibilis speciem
colligens (quam actionem plerique compo-
sitionem, rectè alii resolutionem nominant,
instrumentum naturâ diuisioni oppositum,
ipsaque prius multò atque antiquius.) Sensi-
bile verè & insensibile rursus in vnius anima-
ti naturam congregat, animatum atque inani-
me in corporeum, donec ad substantiam recta
quadam discursione pertingat. Post eadem
rationalis vis subinde aspirans, in circulum
per analogismum ex vniuersali notione pro-
cedens, substantiam, primo corpoream; in
animatam atque inanimem separat, anima-

tam rurſus in ſenſitiuam atque inſenſilem, ſenſitiuam in rationalem & rationis expertem. Poſtremò hæc eadem virtus ſui ipſius imaginem contemplata, circa ſe ipſam vertitur, & res diuerſas componens inuicem, aut connexas ſeparans, tertium quendam inſtrumentorum circulum peragrat, cuncta explorans altiùs per definitiones, diuiſiones, & demonſtrationes. Atque hic partim aſcenſus deſcenſuſque ordinem ſubit ex inſtrumentorum diuerſi generis collatione mutua, vt quoties à definitione ad diuiſionem, & hinc ad demonſtrationem expatiatur; partim eiuſdem generis inſtrumentorum comparatione ad ſe inuicem facta, vt à definitione communioris ad definitionem minus communis, & è conuerſo; partim denique inſtrumentorum ad ſuas partes atque principia è quibus contexuntur, vt definitionis ad genus & diffentiam.

Hæc nunc de natura & facultate rationis, deq; agendi modo ſatis prolixè tradita altiùs tamen quiſque inſigat velim, ſi & ea quæ à nobis dicta ſunt dudum dicendaque & repetenda iuſuper probè aſſequi volet.

E IMAGINATRICE facultate particularis consideratio.

HVMANI sensus, tanquam in vestibulis animæ excubantes, discursionum ...ncipia à rebus externis hauriunt, eaque ...tro ad mentem vsque transmittunt. Mens ...tem primo à sensu in obscurissimam nebu...m præcipitatur, dum imaginum varietas ...rmarum vnitatem prorsus eludit, identita...m altereitas, similitudinem veram adulte...na similitudo corrumpit, sic vt animæ nos...e, secundùm Plotinum, hic peruagari tan...m iudicentur circa eorum imagines, quo...m in patria viderint exemplaria atque ar...etypum primum. Verum cum Animæ ra...nalis descensus à Deo summo sit institutus, ...opter aliud bonum maius, propterque to...is fabricæ symmetriam, fit vt idem sensus ...i lumen superioris facultatis obscurarit, ...ediæ rursus rationis felicitati plurimum ...nferat, processuque continuo tandem & ...entis actiuæ radium commouet, qui etsi in ...tu perpetuo vigeat, quum tamen actu non ...mper à ratione percipi possit atq; distingui, ...rum tamen simulachrorum similitudine ...adam vmbratili cum speciebus, in suo gre...o sepultis, rationi sese communicat, & ad

infimem vſque particulam animæ totius pe-
netrat, ſic vt ex ſenſu & imaginatione natura-
rum intuitus primi protinus effloreſcant, per
relationem, ſecundum commune quoddam
genus plurium; vel vnius in plura ſecundum
eandem rationem diductæ. Quibus confeſtim
intellectus radij certas aſſignant ordinum
claſſes. Vis autem rationalis (vti iam ſæpius
dixi) & ſpecies ſtabiles & fugaces inuicem
miſcens atque contemperans, extremorum
omnium iudicem ſe ſimul atque arbitrum
præſtat.

Neque modum diſcurſionis in phantaſia
quendam, ſed perobſcurum inde denegamus:
nam in animantibus brutis animæ totius api-
cem non vſque adeo ſub ſola imaginatrice
potentia collocandum eſſe cenſemus, quam
& rationis paſſibilis characterem paulo al-
tius eminentem obtinuerunt, etſi turbidum
valde, & à Mentis ordine humanæque ratio-
nis præſtantia oppidò alienum cenſeamus.
Quin ſi liberius loqui cum Platonicis liceat,
videtur & rebus omnibus infuſa diuinæ men-
tis particula, quæ tamen animabus hiſce infe-
rioribus non ſeſe inſinuat, vt hominibus ratio;
neque rurſus aſſiſtit proximè, vti intellectus
rationi; verum vt phantaſia potius rationa-
lis, vt exterior tantum dux ac gubernator quiſ-
piam, diſperſas res in multitudinem, pulchri
rurſus afflatu continuaque per gradus ſimili-
tudine in vnionem atque conſenſum vocans.

& illud fortè Maronianum spectat:

apibus partem diuinæ mentis, & haustus æthereos.

Iam præceps est huius potentiæ spiritus, multiplex, rudis, atque instabilis, moueri etenim conatur sursum, deorsum, at in orbem verè perducitur, nisi à ratione velut per manus circumferatur, vnde huius conuersionem obiectiuè non tam in ipsa phantasia, quam ratione phantastica, vt dudum dixi, constituo, cui ab imaginibus ipsis totius circuitus primum auspicium trahat.

Quumque ita sit natura comparatum, vt non solum imago maiorum in rebus minoribus ab ipso exortu protinus elucescat, sed & continentium in contentis, atque totius cuiusque in partibus singulis idea persistat: non inutilem imo pernecessariam studioso lectori operam nauasse credar, si omnes Animi facultates accuratissima distributione ab vnitate in ternionem, & inde ad nouenarium eius quadratum, & inde ad ternarij cubicum 27. non inutili analogia exhibuerim: tum si ex conuerso informationem materiæ, eiusque ab incorporeo ad corpoream naturam progressum, principia, elementa, gradus, oculis subjecerim, iuxta tabulam & diagramma accuratissimum, fini huius capitis appositum, quod literis & characteribus suis ornatum inue-

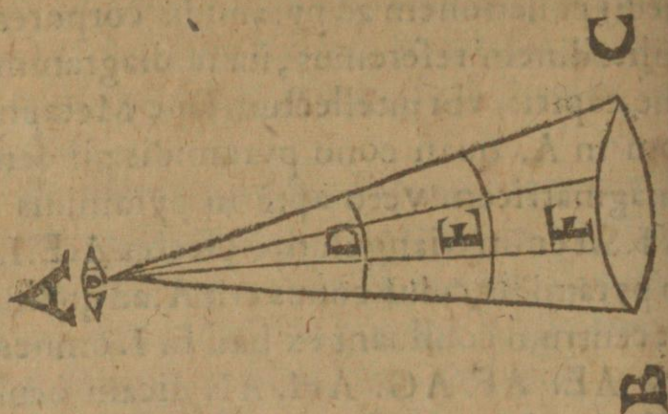
nies. Cuius inſpectu omnia quæ hactenus d
Anima dicta ſunt, aut quæ deinceps de actu
viribus Animæ, eiuſque in materiam adum
bratione dicenda erunt, leui intuitu inue
nientur.

Vt omnium igitur Intellectuum mutuam
videas colligantiam, ſcito imprimis, *Eſſe* ipſum
atque ipſum *vnum* quod ex ſuperfluenti bo
nitate extra ſe in alia quoque naturarum ge
nera fluxit, paulatim delapſum, velut per gra
dus à perfectiſſimis naturis per imperfectio
res ad imperfectiſſimas defluxere, & demum
deſinere in materiam primam, quæ penè ni
hil eſſe videtur. Hinc in Deo primum colli
gimus eſſe quoddam abſolutum, verum, &
ſupereminens; in intellectu eſſe intelligibile
in anima eſſe naturale. In primo ente ſpecie
rerum per modum cauſæ & maximè vniu
collocantur; in ſecundo ſiue intellectu pe
modum idearum primi in mundo quodam
exemplari atque intelligibili primo. Quan
tòque deinceps inferiorem ordinem mund
res obtinent, tantò magis & ab vno delapſæ
in multitudinem, modum nempe ſuæ cogni
tionis magis mutabilem & partitioni obno
xium trahunt. Proinde Max. Tyrius Philoſo
phus mentem diuinam rectiſſimè Soli com
parat, cuius poteſtas eſt vno ſimul intuitu cæ
li & terrarum opera, omnia latè inſpicere: hu
manam vero, inquit, more viatorum, non niſi
mora longiſſima ac diuerſis temporibus vni

ersi regiones peragrare.

Pulchrè autem totam hanc extremorum & medij collationem ad pyramidis corporeæ similitudinem referemus, iuxta diagramma in fine capitis, vbi intellectum sane Metaphysicum in A. quasi cono pyramidis pingemus. Imaginatricem vero aptè in pyramidis basi E. I. Sit enim triangulum isosceles A.E.I. loco pyramidis, cuius conus erit A. ad quem veluti centrum confluant ex basi E. I. omnes lineæ AE. AF. AG. AH. AI. dicam oculum in A. punctum constitutum, intellectui comparabilem, in C. Rationi, in D. facultati imaginatrici; atque ex A. quidem discursum Metaphysicum, ex E. F. G. H. I. Physicum optimè deprehendi. Ab vltimo enim ad primum discurrens physicè, versus anteriora conscendit: vbi per rationem progressus, simul atque orbem expleuerit, supra ditionis suæ sortem omnia simul pernoscit. At non perdiscit simul, verum discurrens in tempore. Nam cum proprios singulorum conceptus vice ipsa generat, per singulos ipsorum discurrat est necessarium, vtpote per E. F. G. H. I. huius prius, illius vero posterius, intercedente Ratione C. vniuscuiusque iudicium proferens. Quemadmodum oculus in basi E. F. G. H. I. constitutus non omnia simul puncta circumspicit, verum per agitationem quandam ex vno in alterum. Intellectus verò Metaphysicus omnia per vnum idemque punctum commu-

ne omnibus intuetur, simul cuncta ac velut in momẽto perdiscens, de cũctis iudiciũ profert.

Sed melius & aptius sensibilia omnia vt & intellectualia per præsentis figuræ delineationem percipies. Sit enim pyramis corporea A. B. C. In cuius pyramidis cono sit oculus existens A. Intellectui Metaphysico, sit D, rationi ad sensibilia inclinanti; sit E, facultati imaginateici, F, vero facultati corporeæ comparabilis. Dico oculum in A, constitutum vno eodemque intuitu per vnum idemque punctum simul cuncta quæ sunt circa pyramidem corpoream in D, E, & F. Velut vno intuitu momento conspicere, perdiscere & de cunctis iudicium ferre. At vero in D, E, F, non simu conspicere, sed per quandam transmigrationem & circuitum & ex vno in aliud quas translatum non nisi separatim & in tempor de cunctis iudicare.

Hoc pacto Mens, vertex humanæ speciei penes se ipsam permanens Intellectus agen

propriu

roprius appellatur, sursum aspirans intelle-
ti communi adhæręscit, & quodammodo
minus efficitur; vti deorsum tendens, Ra-
onalis. Pari negotio Rationem quoque hu-
manam nunc Rationalem appelles licet, nunc
ntellectualem atque Phantasticam. In phan-
sia demum quis vetet partiri simili modo,
que hanc quidem inter extremas propen-
iones mediam propriissimæ phantasiæ nomi-
e recensere? Illam, quæ magis ad naturam
ationis accedit, phantasiam rationalem? Quæ
ero ad sensus lapsa demittitur, sensualem
uncupare? Ita mehercule in infima virtutis
maginatricis regione, sub phantasiæ scilicet
ensualis nomine, sensum communem opti-
mè comprehendes, in imaginationis medio
iuisionem ac compositionem rudiformem
t momentaneam, in eiusdem apice rationem
quoque subobscuram siue illationem confu-
aneam consequentis ex antecedente, qualis
el in brutis apparet, ac non tam ratio verè,
quam imaginatio quædam rationalis pul-
cherrimè à nobis æstimatur. Eam in hisce
nimantibus, velut præsidem potentiisque
cæteris antesignanam constituimus, quippe
quæ bruta nobis proximè deuinciat, vti mens
ctiua nos copulat intellectui primo.

Nunc autem quum ad sensibilium rerum
maginem promptius insensibilia cætera in-
uemur & percipimus, ad similitudinem cor-
poreæ molis, pulchrè animam eiusque facul-

tates primo sub circulo includimus, & ad huius exemplum mundum sensibilem similiter. Sint igitur duo Circuli $\alpha.\beta.\gamma$. Quorum prior mundum insensibilem, secundus sensibilem continebit. Ambo sub cæli & terræ nomine *primo Geneseos* denotati, à Lucretio corporis & inanis sub corporis nomine, mundum sensibilem sub inani, mundum insensibilem significante. Supra diametrum primi circuli A. B. C. D. G. constituentur alij tres circuli B. C. D. Ea proportione vt secundus C. nempe sit vna tertia parte maior prima B. Tertia autem D. tertia vna parte diametri maior secunda C. Qui tres circuli B. C. D. in circulo $\alpha.\beta.\gamma$. repræsentabunt diuisiones animi in Mentem seu Intellectum, Animam seu rationem seminariam, & Phantasiam seu Naturam, vt Animæ diuisionem velut secundum longitudinem ductam. In circulo B. inscribatur cordis forma, cuius apex erit A. basis vero in oppositam circuli peripheriam extendetur. Insuper diuidatur diameter circuli B in tres æquales partes secundum longitudinem, per arcus ab vna cordis latere ad aliud ductum. Et ita figura illa cordis secabitur in tres æquales partes. Nunc vero duc figuram oualem à basi ad apicem secantem duas priores circuli sectiones ad angulos sphærales rectos secundum latitudinem. Et ita prima hæc figura cordis diuisa erit in 9. regiones, iuxta nouenariam cuiusque facultatis distinctionem. Denique duo alij circuli eodem pro-

modo depingantur, vt impleatur Circulus
gnus, secundum longitudinem facultatis,
partes in suo toto: eruntque in singulis,
xta characteres arithmeticos depictos, duæ
lœ vtrinque vna descendens, altera ascen-
ns; & in vnaquaque tres gradus appare-
nt, iuxta reuolutionis ordinem in animæ
rtibus singulis, à conceptu rerum obiecta-
m, per compositionem ad memoriam rece-
tricem. Atque inde rursus ex altero latere à
emoria promptrice seu reminiscentia per
uisionem ad partum, qui cum conceptu in
cultatum vestibulo collocatur, ac voluntatis
eciem sub se comprehendit. Tandemque
escendendo ab Intellectu communi simili,
er mentem intellectualem ad intellectum
tionalem ad inferiora descendentem. Sed
etum suum omnibus formis, vnico semper
stabili actu conceptum, intus prius parit &
ispicit, quam foras emittit. Et si tanto quid
t impurius, quanto minus agit & magis pa-
tur, corpus superficie est impurius: superfi-
es vero cedit lineæ, linea puncto, punctum
nitati; quæ neque dimensionibus, neque si-
i indiget, sed sola in se lucet. Proinde mens
mnes omnium formas vnico & stabili sem-
er actu concipit, paritque intus & inspicit.
)portet enim omnem vitam, prolem potiùs
enes se ipsam generare, quam seorsim. Et
uo præstantior est vita, eo & præstantiorem
bi generare prolem necesse est. Et hinc ani-

ma rationibus ſeminarijs grauida proficiſcitur, & tanquam mentis æmula ſimilem quoque conceptum, & partum, & intuitum affectat. Itaque quum nequeat anima, mentis inſtar, vno intuitu totum conſequi, conatur ſaltem, per ſucceſſionem quandam temporis, actibus in ipſa multiplicibus aſſequi. Quapropter modò formas vireſque alias edit, modò alias: actioneſque progreſſu multiplicat, ſeminaleſque proles explicat multiformes, & in materiam infundit. Hinc Boëtianum illud,

Mentemque profundam
Circuit, & ſimili conuertit imagine cœlum.

Non quòd ſpecies intellectuales naſcantur propriè, vt ſupra dictum; ſed partum talem intelligo, cuius productio eſt quædam in rationali parte coruſcatio, per quam mentis ſpecies antea coarctatæ efflorеſcũt altiùs. Quum igitur mens in inſtanti agat, dicitur circulus immobilis, tum quod vicinior: Anima autem quum in tempore actiones ſuas proferat, meritò dicitur circulus mobilis, & circa mentis circulum mouens: omnes enim eius motus ſunt in ſpatio primo, per virtutem videlicet & exemplar. Aſcendit igitur ad cauſas anima, deſcendit iterum ad effectus. Ad dextram mouetur atque ſiniſtram, coniugia penſitans. Antè procedit, retroque recedit, poſterioribus ſcilicet compenſans. Denique mouetur

n rectum, aliud semper ex alio sumens, in obliquum quoque se contuens, in circulum denique. Tum vbi reuolutiones à formis ad formas, easdem denique refert, tum etiam quando à causis ad effectus progressa ad causas iterum regreditur. Tum denique dum ipsa ad parentes suos vnde processit, affectu protinus, & contemplatione conuertitur. Et quoniam eiusmodi motus ad exemplarium amussim, quæ constans & immobilis esse debet, producuntur, sciendum aut denuò mente reuoluendum, quæ supra de exemplari tam hic, quam alibi dicta fuere. Et imprimis hoc exemplum ad causæ agentis rationem magis spectare, quum agens non nisi ad exemplaris modum & formam agat, vt inde imaginem exemplari similem producat. In omni igitur actione quatuor videntur considerāda, agens, patiens, exemplar, effectus actionis, seu imago ad exemplaris formam fabricata. Et vt hæc proposito nostro quadrent, paradigmate illustrabo. Concipe summum parentem, mundum ex nihilo creantem, cuius radij ex amplitudine diuina in conum primo diffusi pyramidalem, quasi tres diuinæ substantiæ dimanationes, inter primum principium & mundum, essentiæ scilicet, vitæ, & intellectus. In quibus quum in vnitate vigebant in ipsis exemplaria omnium rerum, erant per modum causæ, ad quorum exemplar emicuit intellectus communis siue mundus archetypus atque intelli-

gibilis, primum per radium diuinum formatus, & instar Solis, Dei radios exceptos in continuum spargens. Sit ergo mundus archetypus loco exemplaris, intellectus loco actiui principij aut esse simili, essentia loco passiui. Vita autem priorum imaginem repræsentabit, vnde tres illi supra dicti circuli, ad exemplar mundi archetypi concepti, tres prædictas animi facultates repræsentabunt, nempe Intellectum Ideis rerum refertum, Animam Rationibus seminariis, Naturam seu vitam priorum imaginibus refertam. Et quoniam omnis vita parentum suorum æmulatione in fœtus productione inardescit, pari ratione vbi materiam aptam inuenerit; aut si non, inuentam infinitis actionum circuitibus elaborã, agitando format & in sensibilem tum corpoream naturam, exemplari suo conformem redigit, vnde in mundum sensibilem hunc omnibus suis ornatum formis, emergere percipimus. Sed qualis sit ista materia, alius & commodior erit dicendi locus. Sufficit ea de hac re in mentem reuocare, quæ *capite sexto & septimo* demonstrata fuere: tum quæ *Capite* 12, & 13. huius tractatus, de huius materiæ natura pertractabuntur. Ex quibus palam fit, Deum ex nihilo materiam quandam informem creasse. Informem dico, quia adhuc actui suo non coæquabatur: sed erat confusa quædam massa, nullam aliam quam externam & inconnexam formarum faciem obtinens.

Qualem ex sacris literis deprehendimus fuisse terram inanem & vacuam, quam nos Chaos inane & vacuum vocabimus. Inanitas vero & vacuitas quid nisi incorporeitatē eius demonstrat? At quum incorporea talia sint, quæ in minimas partes sensu secari haud possint, quis dubitabit deinceps hanc informem massam ex infinitorum atomorum congeriē confusa & inconnexa fuisse compositam? Ex qua, quasi ex infinita abysso corpora ideis, rationibus seminarijs, tum formis congruentia in mundanam scenam prodituta supponimus. Et quum esse simplex, præcedere debet esse quantum: & esse quantum corporeum: necesse fuit ad hoc inanime Chaos, ad informationem destinatum, triplices accessisse phœnomenωn rationes, quasi mensuras, tum ad corporeitatem, tum ad ipsam vitam corpoream diuersas, quasi præcursores; locum nempe, tempus, & ordinem. Quibus tres animæ facultates correspondeant. Intellectuali, Locus adaptetur, quem stabilē esse diximus: Rationi seminariæ Tēpus, quū hoc illius circularem motum vndiq; limitet. Vitæ autem ordo indissolubilis vndiq; comes deprehendetur.

Intellectus ergo seu vis vocis illius qui ferebatur super abyssos, vt principium actiuum ab insectilibus huius massæ partibus incipiens, *mox agitat molem & cæco se corpore miscet*, primóque in longitudinem nectit atomos passiui principij, quasi puncta varia: vt

inde ex non quanto & non extenso, fiat secundus gradus corporeitatis, linea nempe per se quanta, & extensa, sed non adhuc corporea. Deinde à lineali ratione per qualitatem & spiritum pergit ad superficialem, multas lineas in Loco & Tempore ad superficialem naturam simul connectens. Tertio ex atomis, lineis & superficiebus, totius corporeitatis rationes (hoc est linealis, superficialis & profunditalis formas præ se ferentes) producit, vnde ordo, & sex dierum series illico apparuit. Primóque lux facta fuit, quasi primus pullus ex incubatione spiritus super aquas, hoc est super atomorum confusam congeriem, aqueam præ se ferens formam. Deinde separata fuit hæc lux à tenebris, nempe à reliqua parte illius massæ.

Nam cælo terras & terris abscidit vndas,
Et liquidum spisso secreuit ab aëre cælum.

Non tamen ita separata fuit, quin remanserit in abyssi penetralibus defæcatior & crassior eius pars, quæ cum elementis maximam habere censetur conuenientiam, vt infra dicetur.

Nunc vt ad exactiorem diagrammatis explicationem me accingam, in vniuerso rerum theatro, in eiusque ex nihilo creatione tria ad humani animi notionem veniunt animaduertenda, nempe Conceptus, Progressus, & Partus vniuersi, per tres magnos circulos characteribus græcis designatos α. β. γ. Quorum su-

ior mūdum Intelligibilem seu conceptibi-
(in sacris cæli nomine designatum) Ideis,
tionibus seminarijs, & formis actiuis re-
fiendarum refertum, repræsentabit lo-
actiui principij. Inferior verò, (terra
nis & vacua dicta, quam antiquum Chaos
eres Cabalistici vocabant) sit loco prin-
j passiui. Et quum agens omne subiectum
quod obtinere censeatur, in quo actiones
prodat, statuamus super has aquas spiritū
chetypum, id est vim diuinæ virtutis incu-
sse, vnde illico progressus rerum primus ap-
uit, quousque omnia spatio sex dierum
ata fuissent: Tunc apparuit Partus seu
ndus iam sensibilis & formatus, per me-
m Circulum repræsentatus, in quo opera
dierum manifestè delineantur. Ad prioris
tur circuli exemplar animo concipe crea-
m fuisse inferiorem, & ad vtriusque formam
actiui & passiui mutuam complicatio-
em, tertium seu medium.
Nunc vt propiùs ad rem accedam, & supre-
am actiui principij rationem oculis subij-
am; Intuere supremum Circulum, & con-
pe animo dimanationem omnium Idearum,
uasi radiorum Solarium, non aliter ab vnita-
in multitudinem progredientium, quàm
uum Solis radius ex orbis illius amplissimo,
el orbis diametro potius, per foramen angu-
um in obiectum parietem alterum, conum
yramidalem efformet: atque in ipso parietis

foramine proximi sic radij obliquati in continuum proferantur, vt transuersi penitus parique proportione digressi, qua dudum colligebantur, in oppositam. Alterius muri planitiem decidant, orbemque fulgidum ad Solis similitudinem referant (quemadmodum pulchrè obseruatores eclipsium docent) tantò sane ampliorem, quanto à foramini: longius transuersi radij in continuum prorogentur, adæquaturi scilicet globi Solaris amplitudinem, si æquali spatio à cono deciderint, atque pridem à Sole defluxerant. Ita & Idearum influxus à superna vita seu luce increata, Solari forma in triangulo depicta, in inferiorem deriuati ex angustissimis maximè in angustiam particularem rediguntur, donec à materia atque corporibus reflexi, iterum in humanos animos, ex singularibus facti vniuersales, amplitudine pristina potiantur. Lux increata concipitur Solari forma, quæ ex angustissimo α, & ω, in angustissimum A. redigitur, & inde protrahitur ad materiam K. L. M. N. O. in quam agere excogitatur, iuxta voluntatem Archetypi radij, extensi ab A. in K. & O. Vndique concipiuntur illi radij distingui in tres gradus maioris & minoris perfectionis, promanantes ab vno, vero, bono, per essentiam siue exemplar in apice A. A quo vsque ad E. & I. qui includunt Circulum B. sit distinctio in Esse & Ideas. In Circulo C. comprehenditur Virtutis & Rationum gradus. Sub circulo

continentur gradus actionum & semi-
n.

His gradibus ex opposito & passiuo prin-
io correspondent supra apicem A. inordi-
um & cōfusum Chaos, ex atomis infinitis
inconnexis coaceruatum. In apice ipso A.
rrespondebunt Essentiæ & Exemplari. Ato-
is & vnitas in circulo B. Esse & Ideis con-
nient, in materiali principio Linea & Ter-
nus, in circulo C. Virtuti & Rationibus
quabuntur Superficies & Tempus. In Cir-
lo D. actioni & seminibus, congruent in
ssiuo principio Corpus & mixtio. Et ex tali
nceptu in actiuo, vt masculino principio,
m progressu in passiuo & fœmineo, appare-
unt in vtriusque proportione media seu par-
, quatuor phænomena parentibus similia,
empe in cælesti regione Lux, in ætherea re-
ione Splendor, in elementari Lumen, in
compositis calor & similes qualitates.

Præterea recurrendo ad actiuum princi-
pium & ad eius supremum circulum seu or-
bem B. quasi centrum omnium, inuenies di-
stinctum in nouem ordines, arithmeticis cha-
racteribus designatos, qui tamen ad vnum
opificem, ad duo, nempe intelligibile & intel-
lectuale; qui tamen tum ad tres referri pos-
sunt hoc pacto. Sit 1.7.6. supremus ordo Cir-
culi B. Sit 3.9.4. infimus ordo. Sit 2.8.5. me-
dius & vtrorumque copula & nexus. Supre-
mus ordo repræsentabit Ideas actiui principij,

infimus paſſiui, medius proportionem mediam, & ita de alijs.

Præterea ordines hi iuxta proportionem arithmeticam repræſentabunt radicem Quadratam & Cubicam, procedentes ab vnitate ad ternarium, qui in ſe multiplicatus producit 9. numerum quadratum, qui per 3. multiplicatus producit cubum, 27. ordines per actiuum & paſſiuum principium diſperſos, tum in vtriuſque partium medium. Denique ad 6. & 7. ſi vis non ſecus ac triangulus iſopleurus qui ex ſenario conſtitutus ita ∘ reſoluatur, ∘ ∘ vt baſis quodammodo ternio ∘ ∘ ∘ nem integrum, tum ex actiuo & paſſiuo principio, tum vtriuſque medio ſeruet. Vnitatem verò ſuperior vertex, ſed baſin vertici duo connectunt latera, velut binario inter ternarium & vnitatem medio. Vnde cùm ex vnitate, binario, ternario, inuicem copulatis, ſenarius fiat, merito illum Pythagoras τῆς μεγάλης συγγαμίας ſeu magni connubij numerum exiſtimat, cùm vniuerſi nuptiæ huius myſterio in ſeptenarium maximè celebrentur.

Nunc autem particularior fiat horum ordinum demonſtratio. Et primo ad facultatem intellectualem quod attinet, talis erit eius partitio.

VIRTVTIS INTELLE-ctualis orbis, eiusque velut longitudinis, latitudinis, & profunditatis idea.

A Sinistra scala incipiens per synthesin, vbi conceptus primi rerum obiectarum primò considerantur, & ad memoriam receptricem aut retentricem transmittuntur: inde quasi per analysim ex altero latere à memoria promptrice seu reminiscentia ad partum qui cum conceptu in facultatum vestibulo sese offert.

Primus itaque ordo designabitur à sinistra per figuram 1. & denotabit facultatem conceptricem Notionum, Idearum, seu Exemplarium, rerum faciendarum. Secunda erit conciliatrix Notionum, Idearum, seu Exemplarium conceptricis facultatis cum retentrice. Tertia, ex aduersa & dextra scala erit. Quarta, nempe reminiscentia intellectualis, seu promptrix Idearum. Quinta erit discretrix, seu distinctrix reminiscentiæ. Sexta, quæ est velut obstetrix vtriusque scientiam habens. Septima erit Mens seu intellectus communi similis. Octaua erit intellectualis Mens & entium penes se consistens, inter intelle-

ctum communi similem, & intellectum rationalem radium actu ad inferiora transmittentem, non solum media, sed superiorum & inferiorum omnium facultatum mutua in vnum colligantia. Et sic de intellectuali.

Sequitur orbis rationalis distributio.

ORBIS RATIONALIS *aut seminarij distributio.*

PRIMVS huius ordinis ductus incipiet vt supra, à 10. & erit facultas receptrix Rationum seminariarum. Secundus erit compositiua Rationum seminariarum, notatus per 11. Medius inter receptricem; quæ 10. est, & 12. quæ retentrix seu memoria rationalis dicitur.

Ex aduersa scala erit reminiscentia seu promptrix rationum pro 13. ordine. Eum sequetur diuisiua rationalis, vt extremorum scientifica & media, charactere 14. notata. Hanc obstetrix rationum seu voluntas rationalis sequitur, notata 15. Hanc Ratio intellectualis sursum mobilis 16. Quam cum infima, quæ est Ratio phantastica deorsum fluens, & 18. ligat 17. nempe Ratio rationalis propriè dicta, centrum penes se consistens.

Orbis phantastici distributio.

ORBIS phantastici initium erit à 19. repræsentans phantasmatum seu imaginum facultatem conceptricem. 20. erit compositiua imaginum supremi & infimi ordinis, suæ scalæ media. 21. & est retentrix imaginum seu memoria. 22. erit proptrix imaginum. 23. erit diuisiua imaginum, facultas extremorum scientifica, & media. 24. erit obstetrix Imaginum. 25. erit Imaginatio rationalis, seu memoria alas sursum explicans. 26. erit imaginatio intima seu phantasia media. 27. Imaginatio sensualis seu sensus communis.

Nunc denuo vt animæ gradus eiusque in materiam ex nihilo creatam actum, atque sic systema vniuersum supra positum viuidius assequar, hoc accurratè prius expendi velim circa animi facultatem vnamquamque, præter formam essentialem, principem atque gubernatricem, tria in memoriam reuocanda esse, ad illius omnem actionem velut instrumenta maximè necessaria. Primum, vt spiritum, quasi animi vim, mente concipias: cuius munus est præcipuum, vt formam inducat, inductamque suo carpento siue vehiculo iungat. Secundum auram quandam tenuem, natura corporea nonnihil superiorem, spiritus quasi præcursorem & vehiculum, in qua & rerum faciendarum Ideæ latent secundum

paſſibilem rationem quæ ſeminantur ſeu traducuntur à mente ſuperiori in ſpiritum, à ſpiritu in auram hanc; quarum connexum modò qualitatem Metaphyſici vocant, modò ſyndromen formarum accidentalium. Tertium, extenſionem ſeu corpoream molem quantitate inſignem ex actu ſpirituum per qualitatem ſeu auram hanc ex incorporea & inconnexa atômorum maſſa quaſi materia, productam; vnde formam materiæ principi conciliatam concipimus.

Hinc, vt verbo lis abſit, facile erit, quomodo forma fiat, à quo, & ex quo, oſtendere. Ex certis partibus ſcilicet, certa ratione coëuntibus paulatim conditur & perficitur, donec Anima ideis, rationibus, & ſeminibus rerum inſtructa, quaſi artifex, qui per ſpiritum & qualitatem eam conſtruxerit, iam adaptatam moueat.

Sed vt hæc paſſiuo noſtro principio adaptem, concipe ſupra apicem A. eſſe confuſum & inextenſum Chaos, ex infinitis ferè atomis ita aggregatum, vt vmbræ, tenebrarum, fumi nigerrimi, immo & noctis cognomen apud veteres obtinuerit.

Hanc maſſam terram inanem & vacuam, ex atomis inextenſis & inconnexis conſtantem, priùs concipe, quàm in illam ſpiritum vel qualitatem vllam ſe ſe inſinuantem cogites, vt formis corporeis ipſam grauidam reddat, & proinde puram potentiam, baſim &

& ſub-

& subiectum vocamus. Absq; quo formæ intelligibiles abstractæ & incorporeæ, in hanc mundanam scenam peregrinaturæ, sensibus minime obiicerentur. Hanc igitur vt maris & feminæ copulam conceptus sequitur. Hũc vero partus & productio totius huius mundi corporei. Idcirco quum luminosus splendor diuinæ flammæ, qui spiritus igneus primo aquis primigenijs, hoc est atomorum fluori, tanquam vniuersalis genitor, semine grauidus incubaret: ad nullum alium finem tendebat, quam vt atomi, qui propter illorum fluorem indeterminatum, aquæ nomen obtinuerunt impræguarentur, & fœtui producendo aptæ redderentur. Quapropter vt huic massæ frigidæ & opacæ sese insinuaret, & insinuando vniret, super aquas sese extendit, easque visco seu glutine suo seminario tanquam spiritali Sulphure, antea inextensas, inconnexas & disjunctas eius partes simul connexuit & in ordinem adaptauit; & ex vitæ seminario (quod nihil aliud est quàm scintilla vitæ supercælestis) vitam corpoream huic massæ impertiuit & imposuit: primóque huius massæ atomos, indiuisibilia puncta, in linealem primo & spiritalem quantitatem produxit, vt ad corpoream molem gradus esset, & elementorum corporeorum leue rudimentum. Quantitati qualitatem lucis spiritalem & vigorẽ suum igneum melico adiunxit, vnde radialis lucis species copiosissimo spiritu, sed tenuissima materia præ-

dita, illico affulsit, formæ & materiæ corporeæ prima fundamenta iaciens.

Et quum forma hæc corporea, vel rectius formæ corporeæ, primum phænomenon, haud aliter sensibus nostris apparere debeat, quam prius in insensibili mundo latuerat, cogitandum tibi in primis in hoc passiuo principio, sicut in actiuo, eosdem debere atque prius in actiuo ordines. Proinde apicem designatum videbis per A. orbem spiritalem, cælestem, lucidum intelligibili similem. Per B. æthereum, splendidum & coruscantem & Rationis seminariæ ordini similem superficialem tantum. Orbem verò elementarem & corporeum D. in longitudinem, latitudinem, & profunditatem protractum. Prior repræsentabit spiritum, secundus qualitatem, tertius corpus. Si vis, prior lucem, secundus splendorem, tertius lumen. Suprema quæ ad ascensus rapiunt, media quæ ad circuitus ducunt, infima quæ ad descensus trahunt. Prior bonitati, secundus veritati, tertius essentiæ erit comparabilis; vel vnitati, potestati, & pulchritudini; vel virtuti in se permanenti, virtuti copulanti, & virtuti extrorsum fusæ; vel formæ cui apparrentia indefinita annectitur: vel proportioni & connexui extremorum: vel materiei cui gluten vel humor annectitur; vel æquabilitati materiæ, mediocritati materialis glutinis,; inæquabilitati siue asperitati materiæ, perspicuitati formæ seu luci; mediocri-

tati apparentiæ in forma, opacitati formæ; proportioni inæqualitatis minoris, proportioni æqualitatis, proportioni maioris inæqualitatis, seu Sulphuri, lineali, superficiali, & corporeo; Mercurio, lineali; superficiali & corporeo; terræ lineali, superficiali, & corporeo; aëri, lineali, superficiali, & corporeo; aquæ lineali, superficiali, & corporeæ; igni lineali, superficiali & corporeo, Sali, lineali, superficiali, & Sali corporeo, siue ad esse simplex, esse determinatum, esse commune: vitæ & vnitati, compositioni & ordini, multiplicitati & pulchritudini comparabilem: siue continenti, vinculo & spiritui, tum contento, siue cælo, ætheri, & soblunari regioni, luci, splendori, & lumini seu colori, animæ, spiritui, & corpori, seruata vbique per tres istos ordines pari analogia.

Iam ad particularem horum ordinum distributionem accedendum, iuxta normam & regulam actiui principij & eius facultatis intelligibilis. Dico quod à primo ductu ordinis intelligibilis qui fuit conceptrix idearum, notionum & exemplarium, in passiuo hoc principio seu materiali, imprimitur conceptrix facultas lucis transpicuæ, in materia atomorum inæquabili & maioris compositionis productæ, per motum formalis principij, linealem & radialem vitri, terræ, seu arenæ rationem concipiens, ex atomis in similem longitudinem adhuc ductis composita, fixa & permanens,

A secundò vero ductu formalis & actiui principij, qui fuit conciliatrix notionum, idearum & exemplarium, imprimitur in passiuo principio facultas conciliatrix præcedentis, vt interioris aut magis intrinsecæ, & subsequentis vt magis extrinsecæ Mercurij radialis & linealis tantum rationem obtinens ex formali motu ambiguo varij vbique & ambigui.

A tertio ductu formalis & actiui principij, qui fuit retentrix notionum, exemplarium, & idearũm, sigillatur in passiuo principio retentrix facultas lucis perspicuæ in materia atomorum æquabili, per motum minoris cõpositionis factæ, Sulphuris cælestis linealem & radialẽ perspicuitatẽ retinens, leuis & volatilis.

A quarto actiui principij ductu, qui fuit promptrix idearum, notionum, & exemplarium, imprimitur in passiuo principio promptrix facultas lucis opacæ in materia atomorum æquabili, per motum maioris compositionis factæ, aquæ linealem & radialem opacitatem retinens, leuis & volatilis.

A quinto, actiui principij ductu, qui fuit discretrix notionum, idearum & exemplarium, imprimitur in passiuo principio facultas discernendi præcedentis vt externæ, & subsequentis vt magis intrinsecæ, Mercurij cælestis, radialis & linealis tantum rationem referens, ex formali motu ambiguo varij vbique & ambigui.

A sexto, actiui principij ductu, qui fuit obstetrix facultas notionum, idearum, & exemplarium, imprimitur in passiuo principio facultas obstetricandi lucis opacæ in materia atomorum inæquabili, per motum minoris compositionis formalis principij factæ, linealem & radialem Salis cælestis rationem retinens, fixi semper & permanentis.

A septimo actiui principij ductu, qui fuit facultas menti communi similis, imprimitur in passiuo principio per motum simplicissimum lex & norma fabricandi res corporeas ex materia atomica ad regulam notionum, idearum & exemplarium, in mundo intelligibili existentium, sed radiali & lineali tantum, modo, ignis cælestis naturam referens, qui fixus semper, permanens & aliorum probator, Salis & terræ (vt vtriusque medij) vinculum & exemplar est.

Huius lex continere dicitur à Seuerino Dano spiritus Mechanicos & tincturas vniuscuiusque propriæ speciei, quibus suum fabricant corpus, colores, sapores, qualitates, magnitudines, figuras, & reliquas signaturas consentaneas officijs & prædestinationibus prædictorum spirituum & rei producendæ. Testemque diuinum Hippocratem adiungit *lib. 1. de Diæta*, vbi naturam ignem nominat, eumque in hominis generatione triplices circuitus diuersos distinxisse ait *Qui*, inquit, *cauitatibus humiditatum officinis circuitus ha-*

bent, lunæ potestatem referunt: qui vero interius, astrorum imitantur proprietates: qui in medio robustissimi ignis naturam continent: qui intro & foras per omnia transiens, omnibus dominatur, idque occulto silentio, nec enim visu, nec tactu conspicuus est. In hoc igne, id est in astris mediæ huius reuolutionis, Anima, Mens, prudentia, augmentum, motus, diminutio, transmutatio, somnus & vigilia delitescunt. Estque talis lex nihil aliud, quam vis illa generandi, quam Deus in prima creatione sub seminis nomine singulis specierum indiuiduis imposuit. Sed de hac suo loco.

Ab octauo actiui principij ductu, qui fuit facultas menti intellectuali similis, per motum simplicissimum species intelligibiles notionum, idearum aut exemplarium, in passiuo principio sibi similes, imprimuntur præcedentis vt maximè intrinsecæ, tum subsequentis vt minus intrinsecæ, medij vbique & ambigui, Mercurij cælestis exemplar referens.

A nono actiui principij ductu, qui fuit facultas intellectus rationalis, per motum itidem simplicissimum imprimitur in passiuo principio facultas intellectui rationali similis, rationem aëris cælestis linealem & radialem, aquæ & Sulphuris linealem referens, vt vtriusque media, sed leuis semper & volatilis.

De ſecundo ordine paſsiui principij.

PRIMVS huius ordinis ductus repræſentabit per actiui principij impreſſionem in paſſiuo aut materiali atomorum fluore inæquabili, conceptricem facultatem ſplendoris tranſpicui, per motum maioris compoſitionis formalis principij producti, ſuperficialem vitri, arenæ ſeu terræ æthereæ ſeminariam rationem concipiens, ex atomis in ſimilem ſuperficiem à ſe inuicem poſitis, compoſitam, fixam ſemper grauem & permanentem.

A ſecundo, ductu imprimitur in paſſiuo principio facultas conciliatrix præcedentis vt interioris & intrinſecæ, & ſubſequentis vt magis extrinſecæ, Mercurij ſuperficialis & in latitudinem extenſi, rationem ſeminariam connectens, ex formali motu ambiguo; varij vbique & ambigui.

A tertio, qui fuit retentrix imprimitur in paſſiuo principio retentrix facultas ſplendoris in materia ſeu abyſſo atomorum æquabili, per motum minoris compoſitionis facti, Sulphuris ætherei, ſuperficialem & ſeminariam perſpicuitatis rationem retinens, leuis & volatilis.

A quarto, qui fuit promptrix, ſigillatur in paſſiuo principio promptrix facultas ſplendoris opaci in materia ſeu abyſſo atomorum æquabili, per motum maioris compoſitionis

facti, seminariam & superficialem perspicuitatem aquæ retinens, leuis & volatilis.

A quinto, qui fuit discretrix, imprimitur in passiuo principio facultas discernendi præcedentis & externæ, & subsequentis vt magis intrinsecæ, Mercurij superficialis & ætherei tantum rationem seminariam referens, ex formali motu ambiguo, varij vbique & ambigui.

A sexto, qui fuit obstetrix, imprimitur in passiuo principio facultas obstetricandi rationes seminarias splendoris opaci in materia seu abysso atomorum inæquabili, per motum minoris compositionis facti, superficialem Salis ætherei opacitatem retinens, fixa semper & permanens.

A septimo, qui fuit facultas Menti communi similis, imprimitur à passiuo principio per simplicissimum eius motum lex & norma fabricandi seminarias rationes rerum corporearum ex principijs incorporeis, ad regulam exemplarium in mundo intelligibili existentium, sed superficiali tantum modo, ignis ætherei naturam referens: sed fixi semper & aliorum probatorij Salis & terræ ætherei, vinculum & exemplar.

Ab octauo, qui fuit facultas menti intellectuali similis, per simplicissimum motum species intelligibiles exemplarium, in passiuo principio sibi similes imprimuntur præcedentis vt maxime intrinsecæ, tum subsequen-

ris vt minus intrinsecæ, medij vbique & ambigui, Mercurij ætherei rationem seminariam referens.

A nono, qui fuit facultas intellectus rationalis, per simplicissimum motum imprimitur in passiuo principio, facultas intellectui rationali similis, rationem seminariam aëris ætherei superficialem referens, aquæ, & Sulphuris superficiale vinculum, sed leuis semper & volatilis.

De tertio ordine paßiui principij.

PRIMVS huius ordinis ductus repræsentabit, per actiui principij impressionem, in passiuo ordine, conceptricem facultatem luminis transpicui & corporei, terræ seu arenæ elementaris & sublunaris, rationem referens, fixæ semper grauis & permanentis.

A secundo in secundum imprimitur facultas conciliatrix præcedentis, tum subsequentis, Mercurij corporei & iam extensi rationem obtinens, ex formali motu ambiguo, varij semper & ambigui.

A tertio ductu in tertium, qui fuit retentrix, fit retentrix facultas luminis perspicui, sulphuris sublunaris combustibilis & corporei rationem retinens, leuis semper & volatilis.

A quarto in quartum sigillatur promptrix facultas luminis opaci, aquæ sublunaris & corporei opacitatem referens, leuis & volatilis.

A quinto in quintum imprimitur discretrix facultas discernendi aquam corpoream à Sale corporeo, Mercurij sublunaris & corporei ingenium semper imitata, *ex formali motu ambiguo* varia & ambigua.

A sexto in sextum imprimitur obstetricandi facultas luminis opaci, corpoream Salis rationem referens, fixa semper & permanens.

A septimo in septimum imprimitur facultas memorialis mouendi res sibi appositas, iuxta normam superiorum facultatum sibi traditam, sed corporeo more, ignem corporeum, fixum & destructiuum referens, Salis & terræ corporeæ vinculum indissociabile.

Ab octauo qui fuit Phantasia, imprimuntur phantasmata Mercurij corporei sublunaris & ambigui, aërem & ignem corporeum connectentia.

A nono & vltimo imprimitur in passiuo, facultas sensui communi similis, aëris corporei naturam referens, aquæ & Sulphuris exemplum & vinculum, sed leuis & volatilis.

Denique ex actiui & passiui huius principij coïtu oritur compositum, nempe mundus hic sensibilis, & corporeus, cuius diametrer est K. L. M. N. O. & cuius tota compages ad commune exemplar mundi archetypi exsurgit, perque eius perpetuam radiorum immissionem nutritur, & in suo esse conseruatur. Quapropter haud inepte sensisse videbatur

Hermes Trismegistus *in Smaragdina tabula*, QVOD EST INFERIVS, EST IDEM QVOD EST SVPERIVS.

Cæterum, quum rerum omnium duo sint prima genera, quorum alia in mente duntaxat, alia in esse concipiantur natura: equidem quo cunctis vno negotio satisfacerem, mistam ex vtrisque generibus formam, compositionis tertium genus inueni & in diagrammate collocaui.

Rursus cum in consideratione qualibet siue ordinibus singulis, alij sint exemplares maximè, tanquam in Deo resides, in mente opificis primi: eorumdem alij rursus ab intellectu inferiore, tanquam imagines & receptacula efflorescant, quarum & priores aliquæ, posteriores cæteræ, seu magis effusæ nobisque familiariores appellantur; idcircò & Trinitate in se ducta, classes vniuersim effinximus nouem, sic tamen vt omnes ad tres potissimum refluant; sintque in singulis trium, archetypæ quædam, velut sigilla & exemplaria; quædam vti effigies primæ; quædam postremò vt harum imagines posteriores.

Vnde & omnis vita, nexus, & pulchritudo, similiter & status, ascensus, descensus, atque conuersio, velut à radij triplicis continua quadam dimanatione procedunt. Nihil enim in tota Philosophia verius, quam Deum vnum, Florem mentis & Caput (vt Zoroastri verbis vtar) vbique veluti vnitatis suæ & Trinitatis

indiuidua imaginem ſacro-ſanctam in rebus conditis expreſſiſſe: vt ſit ab infimis ad ſuprema vſque, & hinc conuerſim ad infima, raptus quidam perpetuus. Qualem profecto per ſcalam immenſam à terræ radicibus ad plagas vſque æthereas exporrectam; perque acceſſus Angelorum regreſſuſque varios oſtendit in ſomnis Deus Patriarchæ ſummo atque Philoſopho Iacob. Cuius ſane pulcherrima ratio prçclarè à Iudęo Philone reddita eſt *lib. de Somniis*, & ab Hermete *in tabula Smaragdina* pari analogia depingitur. Sic ad Mentis opificis primi exemplar configurabis tibi virtutem ſtabilem, vnde eſſe ſimpliciter prodit. A cuius virtutis radio in rectum prorogato oritur eſſe commune atque protenſum indefinitè, tanquam generationis rudis inchoatio, ex quo principiorum ortus planè indeterminatus.

Ea numero tria ſtatuimus ex radiorum impulſu in longitudinem abyſſi ſeu materiæ atomicæ: materiam primam ex impulſu in longitudinem, in latitudinem formam: ex impetu tertio in altitudinem & omnes dimenſiones, proportionem extremorum vinculum.

Ex quorum diuerſa combinatione oriuntur elementa corporea, ad tria animę facultatum exemplaria fabricata. Ea ſunt Mens ſeu intellectus communi ſimilis, rerum archeus, cuius imago eſt Mercurius elementa-

ris, seu aura ignis prodromus & vehiculum. Secunda erit Mens intellectualis, cuius imago erit ignis omnia mouens probans & in actum prouocans. Tertia erit Intellectus rationalis, cuius imago erit aër vulgo dictus. Ex ductu denique in longitudinem, latitudinem & profunditatem, & ad trium horum exemplaria exsurgunt reliqua elementa, in longum, latum, profundum producta; quorum duo sunt mascula, per motum minoris compositionis nata; & totidem fæminea, per motum maioris compositionis facta. Sulphur ratione aquæ vt fæmineæ, mas erit, cui innatat, & quam pingui suo seminio vt visco fœcundat. Sed ambo volatilia ad communis seminarii exemplum & motum simplicissimum quod est aër, composita. Alterum erit Sal masculus, ratione terræ, quam arenam nominamus, cui pariter in fluore innatat & ad concipiendum fœtum aptam reddit. Sed ambo fixa ad communis seminarii exemplum, quod est ignis, composita. Pariter ex tribus reliquis facultatibus animæ vnum solum constituetur elementum, nempe Auræ titulo insignitum, quod & Mercurium elementarem nominabis, ignis & aëris commune vinculum, & exemplar. Reliquæ autem animę facultates duæ, quum nullam habeant seminariam radicem, sed in Mercurii vt medii satellitio constitutæ, & vt eius quasi irradiationum propagines, ab elemen-

torum numero haud immerito excludimus. Cæterùm horum omnium Sulphur, aqua & aër erunt volatilia. Terra, Sal & ignis fixa. Mercurius ambiguus. Volatilia Lunę motus imitantur, teſtante Hippocrat. *primo de Diæta.* Ambigua aſtrorum motus imitabuntur. Fixa robuſtiſſimi ignis naturam ſequuntur, qui intro & foras per omnia tranſiens, omnibus dominatur, idque occulto ſilentio, nec viſu, nec tactu conſpicuus.

Denique horum ſeptem quatuor ſunt viſibilia receptacula & matrices, nempe Sulphur aqua, terra, & Sal. Tria inuiſibilia & ſeminaria Ignis, Aura ſeu Mercurius, & Aër.

Neque credas velim, hæc eſſe tam craſſa elementa, vt in conſpectum noſtrum prodeant, quemadmodum mixta corpora. Sed vocabis corpora ſpiritalia, & ſuperficiali tantum modo ſenſibus noſtris ſeſe obijcientia. Quare non ineptè doctiſſimus Seuerinus ea vocat loca, matrices, ſuperficies, domicilia, vt legere potes ex Idea ſua Medicinę Hippocrat. Gal. & Paracelſicæ.

Poſtremo tria erunt exemplaria ignis, aura, & aër. Quatuor exemplarium imagines, ſiue matrices terra, Sal, Sulphur & aqua; quatuorq; imaginum, duo per motum minoris cōpoſitionis, nempe Sal & Sulphur; duo per motum maioris compoſitionis, terra & aqua nempe, ſubſiſtunt. Quæ minoris compoſitionis, actiua dicuntur; quæ maioris, fæminea.

Quæ minoris sunt compositionis, ad incorpoream magis accedunt naturam, & per consequens actiuiora sunt. Quæ maioris è contra. Minoris compositionis elementa motum simplicissimum, qualis fit in examplaribus, imitantur. Maioris vero è contra motum minoris compositionis sequuntur. Præterea ex his omnibus tria sunt seminalis naturę exemplaria, nempe ignis, aura & aër. Duo principia corporum Sal, & Sulphur. Duo elementa aqua & terra. Exemplarium ignis calorem natiuum, aura seu Mercurius spiritum, & aër humidum primigenium denotant. Sed illa semper cælestia &ætherea.

Nunc autem hæc ita esse & ad tales animi facultates talia elementa linealia, superficialia & corporea exsurgere, & quo pacto ex horum elementorum coïtu ad communis seminarij exemplar partus seu compositum fiat, quod neque à forma sola, nec materia vires suas edat, sed à toto composito: non minùs breui quàm vtili demonstratione per figuras Geometricas, perque ipsa à rebus paulisper abstracta Mathemata, tradere conabor. Opus, vt liberè dicam à nullo ante me pari ratione exaratum. Cuius demonstrationis adminiculo, omnium fermè quę sunt in vniuerso proprietates occultæ, vel facultates abditę (vt vulgus vocat) tanquam vno ex fonte promuntur.

Confirmatio præcedentium per demonstrationem Geometricam.

QVandoquidem ſeminaria cuiuſque rei propagatio in actione & paſſione conſiſtit, quumque omnis actionis & paſſionis ratio ſit in triangulis poſita, in quibus per angulum forma, per aream ſpiritus magis, per baſim & latera corpus atque corporea qualitas aſſignetur: fit vti per angulorum contactus, vel laterum proportiones, totæ inter triangulos plures emergant, ita & agentis & paſſi analogiam mutuam deprehendamus.

Detur autem triangulus rectangulus figurarum omnium elementum primum, vt P. quidem in actione naturali actiuum principium ſignet: Secundo triangulus Q. priorem contingens ad angulum rectum ſit loco paſſibilis rei: At tertius triangulus R. vtriuſque prioris contingens angulum rectum in T. commune illud exemplar referat, producta prius Y. X. linea ſubtenſa angulo recto, ab extremitate lateris T. Y. trianguli Q. ad extremitatem T. X. trianguli P. quæ rectum angulum intra ſe comprehendant. Producam rurſus Y. Z. lineam ad angulos rectos ſupra lineam Y. X. eidem ſubtenſæ Y. X. ęqualem, & connectam vtraſque per X. Z. lineam, ſubtenſam angulo recto Y. trianguli maioris & quarti

quarti per S. signati. Dicam postremò, quod
per exemplar R. vtriusque trianguli P. & Q.
talis sit mutua necessitudo, vt cum vterque in
vno communicet latere, & communi angulo
T. habeat & suas subtensas analogas X. ω. &
Y. α. ad subtensam communis trianguli X. Y.
et per consequens trianguli fabricati super
X. ω. & Y. α. latera continentia angulum re-
ctum T. erunt æquales triangulo, qui iuxta
prædictam rationem erectus est super lineam
X. Y. quandoquidem trium triangulorum sin-
guli medium ambientes, medietatem quadra-
ti constituunt. Quorum duo, quæ sunt à late-
ribus medij trianguli, continentibus angu-
lum rectum, æqualia demonstrantur quadra-
to, quod super lineam consistit subtensam an-
gulo recto, per penultimam primi Elementi
Euclidis. Quod autem ille quadratis tribuit,
nos & triangulis illorum orthogonis assigna-
mus, qui fiunt quadrato per dimetientem in-
tersecto. Vnde nasci per dissolutionem æqua-
les vtrinque rectangulos trigonos sit necessa-
rium. Si autem ab æqualibus demantur æqua-
lia, & ea quæ remanent sunt æqualia. Itaque
vt ad naturam demonstratio propius referatur,
quia basis X. Y. ideam mundi corpoream
& diuisibilem maximè repræsentat T. Y. T.
X. latera spiritalem maximè & T. formam
omniparam, in qua rationes formarum sint
omnium adhuc vnitæ actu, distinctæ secun-
dum potentiam; Quia sectione facta eiusdem

trianguli totius in partes proportionale quotlibet, à quibus recta, & tranſuerſim ad angulos rectos productæ lineæ ſiue cancell per vtriuſque annexi trianguli planum, in ijſdem quoque & ſegmentorum omnium rationem analogam præſtet: neceſſe eſt penitus vt cum Corpus Corpori coit proportioni media, iungantur mox ſpiritus & qualitate vtriuſque, tandem & forma vniuerſa, idque particulatim in vno compoſito, quod ex duobus principijs ante diſtinctis, nunc per vniu medij exemplaris communem rationem ita ſtatuitur vt ambo ſua principia ſub vna & ſimplici forma intra ſe comprehendat. Sunt enim, vt verbo abſoluam, primi trianguli duo velut parentes alterius, mas & fæmina, medius vt exemplar commune omnibus: maior ſiue poſtremus, vt omnium ſoboles. Quod ſi autem inter parentes vel inuicem commiſſa principia nulla proportio fuerit, erit & diſpar ratio ad compoſitionem trianguli quarti, propter diſſonantiam in medio exemplari. Cum enim cuiuſq; agentis ad paſſum habitudo, ſit vel amica mutuo, vel hoſtilis (quam Græci συμπαθείαν καὶ δυσπαθείαν nominant proinde & actio omnis eò contendit, vt vel ſe mutuo ſeparent, vel componant. Compoſitio vel vnio fit per virtutem conſimilem: Repulſio per contrariam. Idcirco ſi inter agentem & id quod patitur, communis ſit quædam forma ſpecifica, erit & circumfuſi proximi

exemplaris communis ratio, vtrumque copulans, ad actionem excitans atque perficiens. Ipse etenim ab occurrẽte cõmuni similitudine (quam in exẽplari videt) ex vtroq; principio actiuo & passiuo cõcitatus spiritus, quam celerrimè in continuum fertur. At nisi quid obstet extrinsecum, quodque vim illius interturbet, necesse est similes & qualitatis & corporis dimanationes fieri, nobis plerumque occultas, & inuisibiles: Quæ cum iusta proportione inter se fuerint coaptata, mouetur & mundi spiritus, & illa communis ratio exemplaris, quam qualitatis specificæ norma & vnius corporis comitatur: vt cum in exactam symmetriam cuncta coïerint, ex circumfusæ ideæ gremio & forma communis introducatur, fiatque mox vnum compositum naturale. Sin è contrario inter agens & patiens & quæ assistit vtrisque communior forma dissentierit, mox pro dissensus ratione pugna quoque & velitatio mutua in crudescit propter dimanationem triplicem, tam in vtrisque principiis, quam horum communi seminio inuicem aduersantes. Adeo quod si inter principia sit quædam proportio firma, sed propter mixturæ inæquabilitatem inæqualiter distributa, vt inter magnetem & ferrum, quibus nec vna species conuenit, nec omnino diuersa est, hic quoque & dimanationes inæquales fieri est necessarium. Vnde cum ad formam communis ideæ spiritus vtrinque

delati partim ſe pellant, partim recipiant mutuo & complectentur: naſcitur & aliorum effluxuum congreſſus inæqualis fitque idcirco in quadam atomorum nube, aliis celeriter, aliis retrogradis, vt non tam prompte coeat intermedius aër, per luctam hanc inæqualiter ante diuulſus, vt vacuum poſſit implere: vnde feruntur & corpora grauia præter naturam ſurſum, deorſum leuia. Indæ repulſus congreſſuſque illius ſpecies admirandæ. Quod niſi hoc pacto inter agens & patiens communem ſtatuas exemplarem formam communemque ſpiritum & vim corpoream vndique circumfuſam, quæ nutu ſuo in particularibus ſibi ſubiectis mixturam incipiat, regat atque perficiat: Equidem in rerum illis occultis rationibus, quorſum te conferas, minime video. Cur enim non potius ferrum à ferro trahatur, quam à magnete? Obſerua paulisper plantarum & animalium odia & amicitias mutuas, ab ipſa natiuitate congenitas. Cur canis amicus homini: Lupus tamen non multum abſimilis, ita ſit inimicus, vt qu[i] vel ſolo aſpectu adimat vocem, dicanturque raucos vel aphonos lupi vidiſſe priores. Cu[r] equum nec antea viſum vrſus ſi conſpexerit mox ſeſe ad pugnam parat? Similiter contra marinum Draconem, Elephas, contra Serpentem, Araneus animatur, Simia Teſtudinem horret, Hyænam Panthera, Acanthi[s] Aſinum, Pullus autem gallinaceus Leon[is] terror, ad conſpectum Miluii pretinus c[...]

pauescit, quid nisi communem formam amborum vbilibet statuas quæ ad congressus particularium excitata, pugnantes, vel copulantes se mutuo faciat? Idem de illis intelligas, qui, feles natura sic abhorrent, vt si vel in vase conclusi à conspectu illorum remoueantur, præsentibus tamen occultum sensum non subterfugiant, quin mox deficiant, animo, nisi à moueris procul. Simili modo ex his patet & ex præcedente demonstratione ratum est, particularium rerum vultus in communioribus quibusdam contineri, & animi imagines inferiores superiori idea altera esse comprehensas, & ad eius exemplar sensibilia rerum simulachra in materia in dies producere. Quam generationis diuinam administrationem Hippocrates docta profundaque interpretatione persecutus est *libro de Diæta*, vbi ad hominis particularem naturam descendens, posteaquam fluxum & refluxum feminum ex luce in orcum & ex orco in lucem ostendisset, ad hominis descendit naturam, inquiens. *Et alia omnia, & anima hominis, corpus vero animæ consentaneum fabricatur.* Hanc alibi θερμὸν, vt *libro de carnibus*, alibi πῦρ & qualescumque fuerint scientiæ & dona huius animi, calidi, & ignis, tales signaturas in corporibus exprimi & contineri asserit. Ita anima est principium corporis organici: ab hac enim fluit corpus, huiusque virtute elementa, principia miscentur, & è spiritalibus

corporea fiunt. Sed non velim vt credas actiones has corporeas à ſola fieri anima, niſi vnum accipias hominem, cui quædam eſt anima corpori immerſa, & vt clauo gubernator aſſiſtens. Nam quamuis forma ſeu anima agat vt plurimum, imò liberiùs abſque commercio corporum vel qualitatum: tamen hoc fit quoties inuicem actu ſunt ſeparatæ. Cõplicatæ verò inuicem actiones ſuas nunquam niſi coniunctim produnt, vt omnium vnica vis, ſcopus vnus, atque conſenſio videatur. Ac ne in verbis ſit difficultas, diuerſis partibus compoſiti diuerſa quidem munia vireſque contrarias ineſſe vel ſenſus docet. Ad cõmuniſſimam tamen atque antedictam vnicam, velut multarum præſidem, quæ cunctas ambitu in ſe continet, appoſitiſſimè referuntur. Ac ſanè ineſt & animali toti, imò & partibus ſingulis ſua quædam communis ratio, formaque, eò latiùs patens, quantò pars vnaquæque in plures alias membratim dirimi poteſt. Quemadmodum itaque magis cõmune quodlibet minus communium rationem in ſe cõplectatur, actu, tamen ad hoc vel illud ſit indefinitum: ita & forma communis ſiue eſſentia rei cuiuſlibet formarum particularium & actionum ideas optimè nouit particulatim differentes, tamen penes eſſentiam abſque partium diuerſitate non aſſequitur, vti ne accidentariam in iiſdem actionibus differentiam explet, abſque illa quæ ſit in

gulis accidentium quoque natura diuersa. uare inter agens passumque quodlibet forarum, spirituum, totius denique syndromes ccidentariæ vna est & indiuisa proportio, si actus longitudinem spectes: eadem rursus uersa & multiplex, si partium quarumcunne figuras singulas, & in his nonnihil diuiim totius syndromes effigiem, vnaque & spitalis vehiculi partes, velut pro latitudine, ōtemplaris, vti in subnexis triangulis liquet. it enim superior agens quodlibet, inferior utem rei passibilis loco, A quidem vtroique, supremus apex & angulus formæ sit ndiuisæ, quæ tamen progressu sit diuisibilis rimo secundum longitudinis radium in B. piritibus sese communicat, in C. syndromæ ccidentariæ in D. corporeæ Moli siue Mateiæ, ita enim & B. spiritus transit in C: & D. ti C. duntaxat in D. Iuxtaque hanc habitulinem proportio simplex est penitus, A. superioris ad A. inferius, similiter B. ad B. & C, d C. & D. ad D. Totius denique trianguli nius ad alterum totum. Sed si nunc & latiudinem seces E. in partes proportionales vtrinque, E. F. G. H. I. vt E. quidem sit & F. à dextris cuiusque principij: H. & I. sint à sinistris positæ, G. autem in medio: Mox & totius syndromes, totius spiritus, atque materiæ distinctæ formæ, distinctas efficient proportionum species in K. L. M. N. & O. iuxta radiorum occursus ab vno in multitu-

dinem dissectam, ordine confluentium. Vnde si A. angulo prioris trigoni æqualis fuerit A. postremi, & lineæ continentes angulum A. erunt æquales, iuxta doctrinam theorematis tertiæ, primi lib. Eucl. Conuersim si partes E. F. & F. G. quæque deinceps fuerint mutuo correspondeant, correspondebit & tota basis E. I. vnius trianguli, cum E. I. alterius. Quare si vtrinque accesserit æqualitas A. E. alterum & A. I. vnius ad A. I. alterius trigoni latus, confestim per propositionem octauam primi Eucl. respondebit & A. angulus superioris trigoni cum A. secundi. Vides vtique vt forma sequatur materiam, & è conuerso materies formam, proportioque vnius proportionem alterius principij. Vt si materia tota vnius alterius toti responderit, non sit necesse aliam à forma analogiam quærere, vel ab ipso spiritu, quod fuerat demonstrandum. Solus enim trigonus A. E. I. continet cæteros omnes, & non continetur ab alio: Contra triangulus I. D. E. situs est intra priores omnes, alium non comprehendit. Horum medij sunt C. E. I. superior & sequens, inferior D. E. I. qui tum subjectos trigonos continẽt, tum à supernis comprehenduntur. Interim licet superioris anguli sit illa potestas, vt in inferiores quilibet suam vim omnem, velut ex vnitate collectam, habeat, est tamen & inferiori cuique trigono ea potestas conuersim indita, vt propter angustiorem basim supe-

riorum ideas in se recipiat promptè, nihilque possit superius quodlibet absque eo, vt per proportionales partes infernæ basis siue trianguli non transfundatur. Vnde neque ab A. dimanat quippiam quod fugiat lineã E.I. nec in E.I. facultas est aliqua A. non cõprehensa. quis morosior rerum analogias ineptè nos putet per trigonos ostendisse, illud cogitet moneo, figuram quamlibet rectilineam resolui in triangulos, vt prima quædam omnium principia vel elementa. Qui si & arcus Circuli lineæ rectæ commensurabilis sit, vt in doctrina sinuum liquet, possuntque Mathematici assignare quadratum vel trigonum æquale Circulo dato, licet eiusdem à nullo, quod sciam, hactenus inuenta sit demonstratio: cõstabit sanè & rerum proportiones omnium figuris trilateris primario demonstrari. Nunc vt à Geometricis denuo ad naturalia reuertamur, infinita sunt animalibus odiorum & amicitiarum semina. Paruus pisciculus Echeneis pulsa vi venti nauigia sistit. Trahit ferrum herculeus lapis, interdum abigit. Trahunt festucas & surculos electrum, Adamas quoque nec aquæ, nec olei capax est. Aurum argento viuo inebriatur. Taceo marinæ torpedinis tactum, venenatorum morsuum plagas, vim fulminis admirandam, vim tot liquorum, gemmarum, & stirpium. Stupenda est fascinij ratio, ipsarumq; imaginum, quæ prolem in vtero matris sæpè transformant. Vir-

tutes has à forma proficiſci dicere cuiuis licet, quodque ſit quædam forma occulta. Nec hoc quidem male. Verum quid aliud nobis reſponſa eiuſmodi, quam meræ ignorantiæ, ineptiarumque deſcriptio, qua immenſos ſtruimus ignauiæ pontes? Vnde non alios tantùm à veri cognitione deterremus, ſed & nos ipſos in æternum Chaos noctemque præcipitamus. Nonne, vt dicam, in ante traditis, eſt & in magnete vis vnica, quæ ferrum mouet, quæ partus accelerat, quæ amorem fert atque concordiam (ſi fide res digna eſt) quæ craſſos humores educit, quæque (vt hematites) ex vlla corporis parte ruentem ſanguinem ſiſtit; quin & ſi in eiuſdem partibus vna ſit quæ ferrum abigat, & altera quæ trahat: concludam ſane pugnantium maximè facultatum eandem eſſe & vnicam formam, quæ per ſpiritum agat, & qualitatem, vt inſtrumenta coacta inuicem in vnitatem, virtute principis formæ ac velut in longitudine ſolum, diſperſa denuo in latitudine, propter materiam, velut externam atque ſenſibilem totius trianguli baſim. Nam ſi alia virtus à forma, alia ſit à materia, neceſſe foret vnius rationem intra alterius non cõtineri, & per conſequens non vnum eſſe compoſitum naturale, ſed diuerſorum laterum & angulorum quaſi triangulos plures. Loquor autem non ſemper de angulo, vt ipſum partibilem docet Euclides; ſed pro contactu ſæpius puncti indiuiſibilis

cum indiuisibili altero: alia enim in definitionibus fere, alia in theorematibus eiusdem acceptio est. Illic nimirum vt punctus plane insectilis est, hic vt infinitum penes spacium, scilicet quod à lateribus angulum comprehendentibus est interceptum. Idem iudicium in rebus naturalibus cæteris, vt in lactuca, quæ eadem menses mouet & sistit; in plantaginis radice, quæ eadem refrigerat & calefacit, aperit, astringit, densat & rarefacit. Vbique sane ex rerum sensibili basi nata est multiplicitas, primum, eo confusior scilicet, quanto ab angulo magis & vnitate recesserit. Idque ita natura rectè est comparatum, vt mundi res omnes hac ratione simplices simul atque multiplices oriantur. Simplices autem propter actionis robur atque essentiam; multiplices magis propter passibilem vim ac pulchritudinem, quæ tamen ceu medium in vnitate & multitudinis compositione magis apparet, velut dispersorum ante consensus multorumque reductio in vnitatem seminariam.

AVTHORIS DE HIS quæ dicta sunt obtestatiò.

GEnerose lector, ne verborum licentia, de rebus ad animam spectantibus, & ad intelligendum difficillimis, offensionem religiosis tuis auribus pariam, aut dubiam de me ex rebus quæ hic significantur opinionem tibi relinquam: te humillimè rogatum volo, ne forte per imprudentiam tibi aut vlli sim offendiculo, neue ex scriptis hisce, in hoc negotio difficillimo, aliæ ratiocineris quam vel ipse concesserim, vel Christiana fides cõcedenda abnuerit. Et si quid ab eius sensu alienũ tibi videatur, id omne ex prisca gentilium Theologia, ex Academiæ spaciis, & Ægyptiorum Schola, à nobis esse deprom-ptum scias. Nullo quidem probandi tantopere vel asserendi studio, sed partim ornatus solius, atque illustrandæ doctrinæ gratia, partim vt omnes intelligant me non tam hic Theologum, quàm Philosophum agere, nec res diuinas adeò ad viuam naturæ imaginem, quam contra naturam ad suum exemplar: siue opificem cogere voluisse, quod

plures illustrissimi viri & percelebres absque calumnia hucusque præstiterunt. Et si ægrius hoc à quibusdam acceptum senserim (quod malum omen Deus auertat) in hoc casu flectendum ocyus moneo, ne argumentis lubricis fretus Pelio Ossam imponere, & Gygantum more bella cum Dijs gerere videar. Sed imprimis velim mihi hanc veniam dari, si iuxta totius animæ diuisæ characteres, in minorum partium partitione operam, paulo supra quam par sit superstitiosam, collocauerim, cùm sine magno huius artis dispendio tractatum eiusmodi præterire non potuerim.

Similiter nec te pigeat, quæso, insuetam hanc elementorum trutinam (obiter superficiali tantum ratione hic intertextam) cum iis quæ Capite 14. habentur conferre, vt faciliori & ad horum explicationem magis trita semita incedas.

Omnium facultatum animæ, tum Elementorum characteres ex aduerso diagrammate accipe.

Diagrammatis breuis explicatio per ſeptem elementorum delineationem.

IN hoc diagrammate tres magni ſunt Circuli, quorum ſuperior repræſentat Animam, inferior actum Animæ, quaſi formæ agentis in materiam. Origo formæ, reſpondet luci ſupra ſupremum circulum depictæ. Origo materiæ atomis infra infimum circulum, inanibus & vacuis. Anima res vna eſt & indiuiſibilis. At ratione noſtri conceptus, diuidi intelligitur in tres facultates, tribus minoribus circulis reſpondentes, in Mentalem, Rationalem, & Phantaſticam. Rurſus multiplicando has tres in ſe, fit numerus quadratus, nempe nouem, qui per tria multiplicatus facit 27. Cubum, vnde erunt 27. facultates ſubalternæ in anima, 9. in Mentali, totidem in Rationali, & in Phantaſtica. Illæ autem ſunt, Conceptrix, Conſiliatrix, Retentrix, Promptrix, Diſcretrix, Obſtetrix, Memoria, Phantaſia, Senſus communis, quarum diſcretrix & conſiliatrix, ambæ ſub Phantaſiæ imperio includuntur, quaſi extremorum vna copula. Iam Anima agit in materiam atomicam, vt ex ea conficiat corpus. Et primo multas atomos in linealem primo rationem colligit, ſecundum 9. animæ facultates, vnde fiunt Elementa totidem incorporea in primo paruo circulo, Cælo correſpondentia. Dein-

de colligit atomos in superficialem, vnde totidem fiunt in æthere, secundo paruo circulo inclusa. Denique colligit in corpoream molem, vnde fiunt Elementa nostra corporea, in vltimo circulo. Et sicut lux intelligibilis & actiua, concipitur recipi ab Anima, diuersimodè secundum varias eius facultates actui suo subiecta; ita & Anima eadem, ratione materiæ actiuâ, distribuere concipitur, in materiam diuersimodè agitatam, varias suas facultates, Idearum & Exemplarium rerum faciẽdarum luci intelligibili assimilatas. Vnde ex materia producta in linealem rationem, exsurgit imago conceptricis facultatis animæ in Cælo, terram seu arenam cælestem referens, in superficialem æthercam. In profunditatem, sublunarem & corpoream terram referens. Simili modo, imago Consiliatricis facultatis erit Mercurius, Retentricis Sulphur, Promptricis Aqua, Discretricis iterum Mercurius, Obstetricis Sal, Memoriæ Ignis, Phantasiæ Mercurius seu Aura, Sensus communis Aer. Horum Consiliatrix & Discretrix quum aliquid reale non constituant, sub Mercurio seu Aura collocatur. Horum elementorum tria sunt exemplaria maximè, Ignis Mercurius & Aër. Duo sunt masculea & actiua, Sal & Sulphur. Duo passiua & fæminea, Aqua & Terra. Similiter tria volatilia, Sulphur, Aer & Aqua. Tria fixa, Terra Ignis & Sal, Mercurius medius, tria etiam inuisibilia

Ignis, Mercurius & Aër. Quatuor sensibilia Terra, Sulphur, Aqua, Sal. Tertius autem circulus repræsentat mundum, vt iam ex Cælestibus, Æthereis & Sublunaribus Elementis compositum.

DE NATVRA SEV *mundi spiritu & communi eius seminario veterumque Philosophorum de eius naturæ concursu opiniones.*

CAPVT XI.

ANIMAM hactenus, veterum authoritate innixi, tertiam essentiam vocauimus, quippe quam medium inter species intelligibiles & corpoaeas situm obtinat, cognitionem superiorum, & inferiorum actuum æqualiter obtinens, tum motum omnem & vitam, immo & talem, vt eius participatione corpora fiant & viuant si corporia adhuc dici possint, non crassa elementata aut materiata, sed elementantia, spiritalia & materiantia. Primum proinde huius vitæ & motus participatus, aut vis animæ generandi in cor-

poribus,

agramma totius Naturæ corporeæ, et incorpo:
reæ.

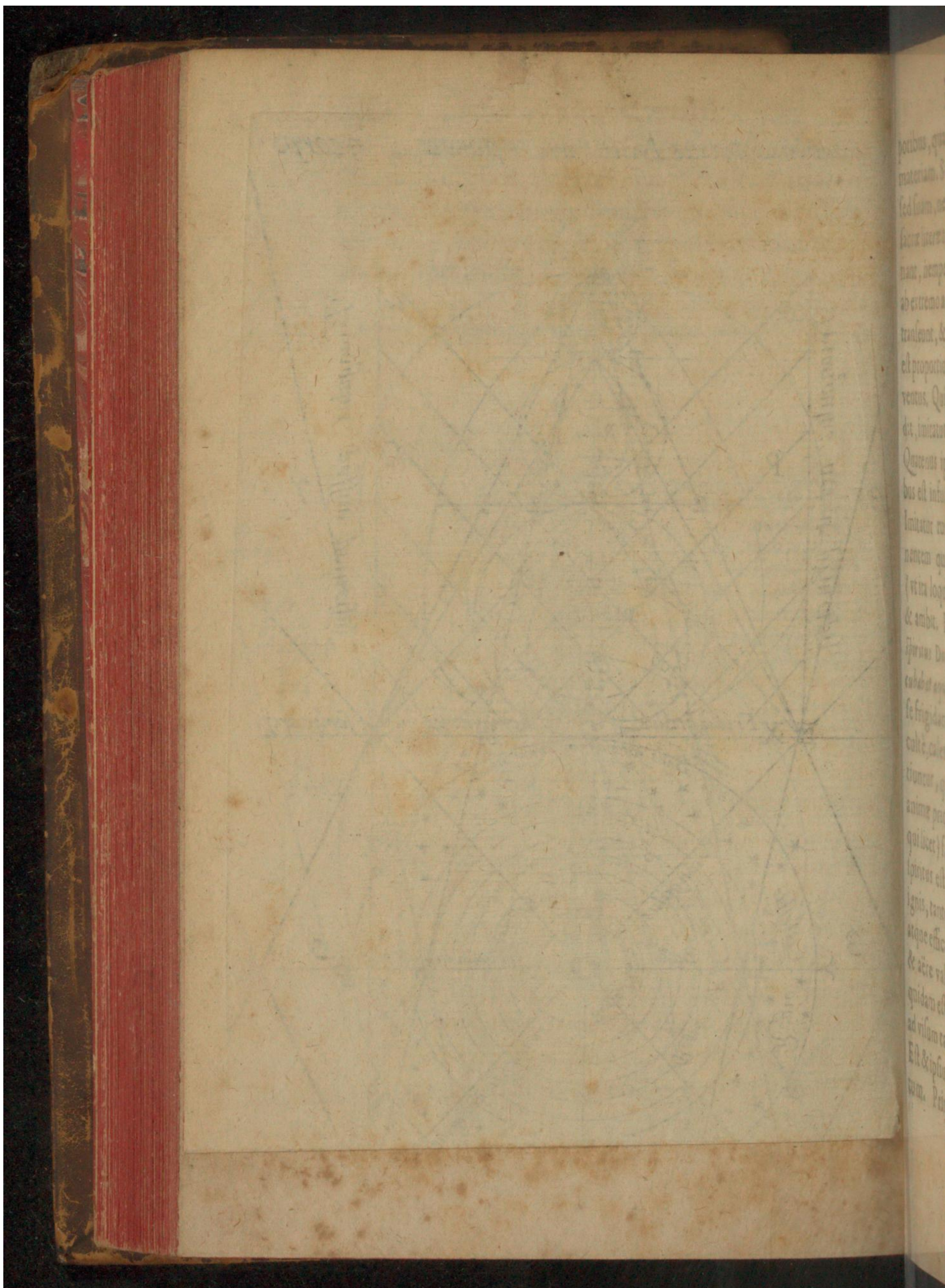
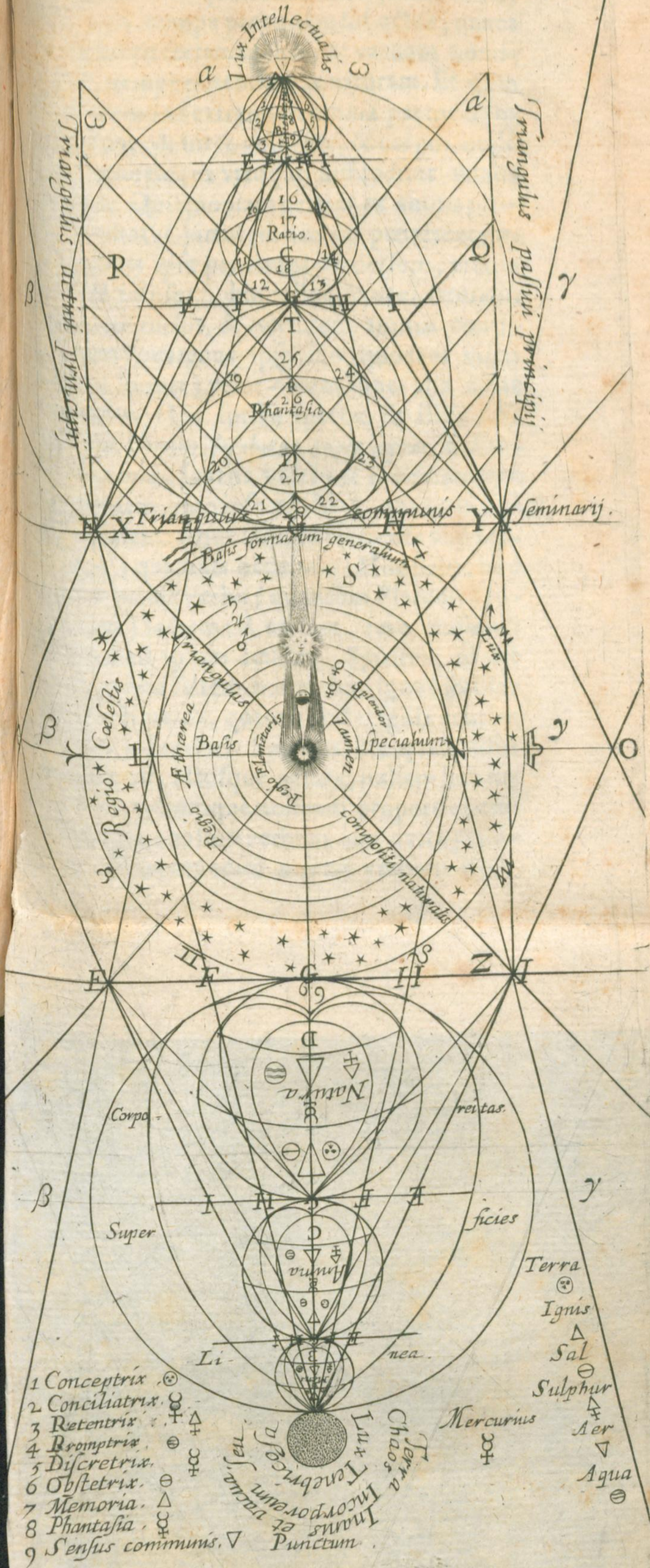

Diagramma totius Naturæ corporeæ, et incorporeæ.

por
ma
ſed
ſac
nan
ab
tra
eſt
ver
dit
Qu
bus
Im
nen
(vt
& a
ſpir
cub.
ſe f
cul
tiu
ani
qui
ſpi
ign
atq
& a
qui
ad v
Eſt
ſum

poribus, quam naturam. Appellamus, sumit materiam. Sed qualem? Non alienam vt ars, sed suam, nempe potentiam sui actus, quam sacræ literæ terram inanem & vacuam nominant, nempe potentiæ suæ naturam. Et quia ab extremo ad extremum omnia per medium transeunt, & inter animam, & corpus nulla est proportio, ex vtroque diffunditur vitalis ventus. Qui quoniam partim ex anima prodit, imitatur virtutem animæ penetrantem. Quatenus ipse penetrans vniuersum, omnibus est infusus, hinc illud *spiritus intus alit.* Imitatur rursus & virtutem animæ continentem quatenus ipse suo quodam visco (vt ita loquar) velut oleum super alia natat & ambit. Huc forsan spectat & illud: *Et Spiritus Domini ferebatur super aquas vel incubabat aquis*, fouens videlicet materiam per se frigidam, quo ipso vitaliter, quamuis occultè, calent: atque hinc calefaciendi vim sortiuntur, quamuis occultam. Hoc flatu, hoc animæ primę verbo (quantum Platonicè loqui licet) factum est cœlum. Imò eiusmodi spiritus est ipsum cœlum. Spiritus, id est ignis, tanto saltem nostro hoc igne subtilior atque efficacior, quantò noster ignis acutior & aëre valentior. Spiritus hic quasi visus quidam est, actusque naturę, nullam habens ad visum tactumque nostrum proportionem. Est & ipsius animæ verbum iam extra prolatum. Primum enim animæ verbum est in

mente, simplex omninò secundum in rationē ibi distinctum. Tertium in imaginatione, naturaque, motum affectumque accipiens. Quartum in prolatione, id est cœlum admittens iam vnà cum motu & dimensione. Magnitudo siquidem virtutis in anima & viribus eius, inter se longè distantibus, magnitudinem facit dimensionis in cœlo. Motio animæ facit in cœlo motum, effectus, efficaciā ad effectum. Virtus quidem rationalis alias gignit formas in cœlo. Intellectualis autem claritas præstat lumen. Est ergo cœlum quasi spiritus efflatus ex ore diuinioris animæ, ideoque omnia viuificans, atque nutriens. Est iterum quasi oculus quidam visusque animæ, quo affectus ac consilium animæ nobis indicantur, cuius intuitu omnia coalescunt. Lumen in cœlo, quantum est in perspicuo, intellectum animæ representat, quantum in motu, lætitiam. Solum quidem lumen, est intelligentiæ ipsius imago: cæteræ formę siue in cœlo, siue in aliis sint per cœlum, alias ideas referunt, in ipso intellectu conceptas: quæ ita per intelligentiam illic concipiuntur, & discernuntur, sicut per lumen hîc cæteræ qualitates. Et sicut per totum mundum intelligibilem, est idem actus intelligentiæ: ita per hanc totum perspicuum quidem, lucidusque spiritus illius imago, formas passim efficiens, atque discernens sicut ille. Hinc Iulianus Platonicus ait, ex Theologia Phœnicum dis-

fusam esse per vniuersam naturam, quandam translucidam atque lucentem in se ipsa, quasi ex diaphano & lumine temperatam, neque mixtioni vnquam alienæ, neque passionibus vllis obnoxiam: quæ sanè sit actus quidam puræ intelligentiæ. Purus quidem; sed quodammodo extra procedens; habeatque inuisibile lumen & incorporeum, luminis huius visibilis quidem, sed incorporei causam. Hinc ille eiusmodi fermè lumen omnia mundi sub actu mentis primæ propria mente conceptum, parit in natura sua vbique & cum motu copulat & affectu, atque inde quasi spirituum formas efflat, & cum dimensione protendit: neque dispergit tamen, sed suo quodam circuitu, in orbem penes se cohibet: & quatenus ipsa se fundit, eatenus circumfundit, atque promit origine prima continuum, quasi spiritum vnum spirantis vnius. Sed aliæ animæ hanc animam subinde comitantes, sua quæque similiter spiritali virtute spirantes, in spiritum hunc, iam vbique vigentem, singulæ ad intimi propriique circuitus formam redigunt & figuram. Quamobrem aliæ deinceps alibi inter se distinguntur Sphæræ: sic fermè dispositæ situ, sicut spirantes animæ dispositæ sunt natura. Sed cunctæ semper animæ in communi perpetuaque primæ animæ spiratione conspirant. Eiusmodi verò spiritales orbes propè mundi medium angustia situs densiores euadunt, & den-

ſiores rurſus circa ſe generant, & qui denſiſſimus eſt, orbi terræ reſtat infuſus. At ſi comparetur ad terram, tenuis admodum iudicabitur, & ad motum agilis, ac denſa viuificans. Ne quæras igitur, quam ob cauſam ad medium denſa deſcendant. Hæc enim ideò denſa ſunt, quoniam ab initio ſortita ſunt medium. Rurſus quantum rarefactio, & condenſatio in gignendis inuicem elementis valeat conſidera, ne forte neges, pro varia primi ſpiritus denſitate, varia præter ipſum Elementa contingere. Sed interim memento raritatem & denſitatem in rebus generandis idearum actionibus, formationibuſque inſeruire. Conclude animalem quendam ſpiritum ſemper ab anima mundi, quaſi interioris vitæ propaginem, pullulare, ignemque hunc eſſe, & quaſi animale lumen ipſum, in dimenſiones iam porrectum, ſpiritum actu omnium vbique fomitem, cœlum inquam, non circumfuſum ſolum, ſed etiam cunctis infuſum, cœlumque cœlorum, flatum animæ diuinioris, ſub forma quadam animæ proxima, id eſt, cæleſti, id eſt ignea: hoc eſt tranſlucida, lucida, calida; protinus euolantem, mox in aërem diſſimiliorem animæ tumeſcentem, ſubinde in aquam terramque compactum. His autem tribus cœleſtem ſpiritum paſſim ineſſe effectorem omnium, atque ſeruatorem, proximum quidem flamen, & velamen animæ, & omnium alimentum. Vbicumque igitur

alia ſunt, ibidem cœleſtem ſubeſſe ſpiritum. Non tamen vbicumque hic eſt, alia ſtatim adeſſe dixeris. Sic itaque Cælo proximè reguntur omnia, in quæ cœli ſubſtantia non ſolum virtute cæleſti, quæ ſuam vbique ſubſtantiam neceſſariò poſtulat, ſed etiam ſub terra, quædam, quaſi cæleſtia generantur. Sic ſolo calore viuunt omnia, & occulto quodam calore viuunt, quæ manifeſtus calor deſtituiſſe videtur. Sic vbi extremum apparet frigus, ignis accenditur, & in frigidorum colliſione mutua procreatur, cœlo videlicet procreante. Similiter in quolibet animali anima continuè profert ſpiritum, membris quidem cunctis infuſum, ſed alicubi etiam ſolum, alicubi verò humoribus, alibi membris inſuper inuolutum. Sed animæ particulares ſpiritum hunc, qui vapor ſanguinis eſt ducunt: ſpiritum verò cæleſtem rationales animæ, quo quaſi proximè ſe inuoluunt, ab ipſa cæli ſubſtantia vbique pręſente ſuſcipiunt. Ex quo patet, vbique cœlum eſſe, vt & totum ſingulaque perfectè continuataque seriè ac mira facilitate regantur à cœlo, & animæ rationales, vbicumque cæleſte corpus inueniunt, poſſident, & pro naturali habeant. Verum cæleſtis hic ignis, de quo ille inquit.

Igneus eſt illis vigor & cæleſtis origo.

Seminibus, quamuis cunctis infuſus, nullis tamen mixtus eſt: quando neq; viſibile lumen inde procedens alicubi cõmiſcetur, neq; mani-

festus ignis facilè patitur mixtionē. Est autem cœlestis ignis, solus purusque ignis, neque vim patiens, neque inferens: mirificè lucens, sed super aspectum suauissimè calens. At noster comburens, non ignis est purus, sed ignitum potiùs elementum. Qui sanè quod facilius, quam alia generetur, generetque & amplificet se ipsum & longissimè luceat, & ad se omnia trahat, & nascatur vbique, totum habet à Cœlo quod viget vbique. Hinc Theophrastus *libro integro*, ignis potentiam admiratur. Hinc forsan est ille spiritus, quem Stoïci rebus infusum omnibus appellant, naturalium genitorem & mundi seminarium. Hunc Hippocrates *primo de Diæta* etiam ignem nominat. Circulum & conspirationem naturæ in corporibus eo in loco demonstrans. *Fecit ignis*, inquit, *triplices circuitus*. Quasi diceret, fecit natura. Veteres autem hunc spiritum totius mundi vinculum, quo mundus hic ex tam diuersis rebus constans, vnus tamen appellatur, nominabant, quod nihil aliud dici potest, vt Christianè loquar, quam Dei præsentis (quem Theologi naturam naturantem nominant) continua operatio mediante hoc spiritu, igne seu communi seminario quasi proximo instrumento, quam nos naturam naturatam propriè appellamus. Prima igitur natura Deus est. Secunda verò propriè natura est, quæ diuiditur in vniuersalem & particularem. Vniuersalis est ordinaria il-

à Dei potentia, per totum orbem diffusa. Suniturque pro virtute Diuina, quam Deus omnibus creaturis indidit, Vnde dicebant antiqui, Dei omnia plena esse. Præterea ea est natura vniuersalis, de qua Plato loquitur in Timeo, cum ait: Natura est quædam vis infusa per omnia, corporum moderatrix & nutrix, principium motus & quietis per se in ipsis. Quam naturam Hermes iisdem ferè verbis dicit esse vim quandam à prima causa subortam, per omnia corpora diffusam, per se principium motus & quietis in ipsis. Hanc vim Anaxagoras, Democritus, Parmenides, Pythagoras, aliique Philosophi sapientissimi Mentem per vniuersum orbem diffusam, rerum omnium auctorem nutricemque agnouerunt, quam Deum ipsum, ab Orpheo Iouis nomine designatum, intellexerunt. Quæ quidem Platonis fuit sententia, à quo Virgilius hæc mutuatus est *quarto Georg.*

Deum namque ire per omnes
Terrasque tractusque maris cœlumq; profundum.

Item

Principio, cœlum & terras camposque liquentes,
Lucentemque globum lunæ titaniaque astra,
Spiritus intus alit, totamque infusa per artus
Mens agitat molem & cæco se corpore miscet.

Pythagoras quem sapientissimum veterum monumenta proclamant, vt refert Polydorus Virgilius *lib. 7. cap. 1. de rerum inuent.* definit Deum esse animam per naturam rerum

omnium intentam & remeantem, ex quo omnia quæ naſcuntur animalia vitam capiunt. Nec dubium idem tenuiſſe Leucippum, alioſque Democriti diſcipulos, qui multùm Platonis tempora præceſſerunt, cum nihil dixiſſe videatur, quam quæ vetuſtiſſimus ille vates Orpheus cecinerat *libro de mundo.* Hanc eandem fuiſſe omnium Academicorum ſententiam teſtatur Picolomineus *in fine ſecundi Phyſicorum*, ex Platonis ſententia. Cauſæ, inquit, ſecundæ ſolum ſunt inſtrumenta primæ cauſæ, non autem ſunt primæ cauſæ & ſummæ productionis, vt putabant Ariſtoteles & Auerroës: ſicut & non fuiſſe neceſſariam in omnibus Dei præſentiam. Contra quorum impietatem, cum his quibus ſacra conſonant eloquia, antiquorum vniuerſum ſubſidium adferemus, vt quid de Deo cenſuerint ipſi referant. Et primo de Mercurio Triſmegiſto, cuius Pœmander huiuſmodi rebus refertus eſt: Mundum eſſe vas plenùm Deo, Dei ſpiritum animam continere. Idem ex Orpheo, Holoaſtro, Muſæo, & aliis. Hinc illud Virgilij:

---- *Iouis omnia plena.*

Et Lucanus.

Iupiter eſt quodcumque vides.

Empedocles, cuius mentio fit ab Ariſtotele *libro de mundo*, aſſerit omnia eſſe plena Deo.

Quis clarius Manilio, hanc Dei præſentiam aſtruit, de congruo rerum ordine ſcribente.

Nec quicquam in tanta magis est mirabile mole
Quam ratio, & certis quod legibus omnia parent.
Nusquam turba nocet, nihil vllis partibus errat
Laxius & leuius mutatone ordine fertur.
Quid tam confusum specie, quid tam vice certum est?
At mihi tam præsens ratio non vlla videtur,
Qua pateat mundum Diuino numine verti.
Atque ipsum esse Deum.

Et alibi similiter.

Hoc opus immensi constructum corpore mundi,
Membraque naturæ, diuersa condita forma.
Aeris atque ignis, terræ pelagique iacentis,
Vis animæ Diuina regit sacróque meatu
Conspirat Deus & tacita ratione gubernat.

His consonant sacra Eloquia. Iob cap. 10. *Manus tuæ fecerunt, & plasmauerunt me totum in circuitu, etsic repente præcipitas me? Memento quæso, quod sicut lutum feceris me, & in puluerem reduces me. Nonne sicut lac mulxisti me, & sicut caseum me coagulasti? Pelle & carnibus vestisti me, &c.* Diuinus etiam Psaltes *Psalmo* 139. In huius admirabilis opificij contemplationem extra sese rapitur, dum quocumque tendit Deum comitem, & renum suorum scrutatorem, ante membrorum conformationem agnoscit, atque graphicè hanc operationem distinguit.

Vtramque hanc naturam intellexisse videtur Diuinus Hippocrates, modò eam indoctam vocans, vt *in libro de alimento*; modò do-

ctam, vt in *libro de arte.* Quod mutuatus eſt Galenus *libro decimo de vſu partium*, & *libro ſexto de locis affectis.* Nempe indoctam vocauit, quia in ſe conſilij & rationis expers eſt. Doctam, quatenus eius intelligẽtia inſtat, ipſamque regit. At ipſa hæc intelligentia, nihil aliud eſt quam ille Deus, glorioſus artifex, omnia ſua opera in optimum & certiſſimum finem perducens. Natura enim naturata per ſe cæca eſt & neſcit quo tendit. Quomodo enim tenderet in certum finem, cum ipſum non cognoſcat? Proinde neceſſum eſt vt ad fines ſuos ordinetur. Et hoc ipſum conuincit eſſe cauſam aliquam vniuerſalem, omnium finibus prouidentem. Platonici hunc ſpiritum animam mundi vocauerunt.

Sed qua ratione hæc inferiora moderetur, generationeſque rerum ſuſcitet, inter illos non ſatis conſtat. Qui tamen acutius inter ipſos philoſophati ſunt, ſtatuerũt mundum hunc eſſe quaſi quoddam animal, cuius partes connexæ videbantur, & in motum, & in actionem procliues, non minus quam cæterorum animantium partes, quæ ſub anima vitam degũt. Et ſicut in his nulla vel minima corporis pars deprehenditur, quæ non ab anima actiones ſuas proferat; eodem pacto nullam vel minimam immenſi huius corporis partem fuiſſe aſſeuerabant, quæ beneficio illius animæ mundi non animaretur, ac ſuſtentaretur. Similiter, argumento à minori

ſcto, ſi animalium corpora vitam ab anima
ia fruuntur hauriunt, conſentaneum ma-
is eſt vt id accidat in longè nobiliori ac præ-
ntiori totius mundi corpore, idque à po-
ntiore & longè illuſtriore anima, qua præ-
tum eſt mundanum illud corpus; qua cum
undi partes ſingulares potiantur, ſequitur
t totum viuere. Si quidem à toto partes vi-
am hauriunt, & ex eo ſeparatæ intereunt. In-
e vero inferunt Cœlum omnia ambiens, ani-
nam eius eſſe quæ cuncta fouet ac ſuſtinet.
c quemadmodum anima & corpus in vnum
olliguntur ſpiritus beneficio; ſic anima &
orpus mundi, vnita ſunt & cohærent me-
iantibus ac intercedentibus ſpiritibus æthe-
eis. Hinc Augurelli ſententia, *libro primo de
Chryſopœia.*

Nonnulli quicquid diffunditur vndique Cœli,
Aeraque & terras & lati marmoris æquor,
Intus agi referunt anima qua viuere mundi
Cuncta putant, ipſumque hanc mundum ducere
vitam
Aſt animæ quoniam nil eſt non corporis expers,
Mundus & vt mundi partes quoque corpore con-
ſtant,
Spiritus hos inter medius ſit, quem neque corpus
Aut animam dicunt, ſed eum qui ſolus vtroque
Participans in idem, ſimul hæc extrema reducat.

Nec tamen inde inferendum, quod non-
nulli Platonici cenſuerunt, vt Aphrodiſæus:
& Philoponus, mundum eſſe animal quod-

dam ingens, sensu ac intellectu præditum. Quæ absurdissima vtique & falsissima opinio est, ab omnibus Christianis explosa.

Plato autem de ea *in libro de anima mundi*, scribit, quod ipsum Deus in medio ipsius mundi indiderit, & extra duxerit, seu, vt Timæo placet, quod animam Deus in medio mundi collocarit, & per totum extenderit, & corpore vestiuerit, eamque, vt dominam & imperatricem, obedienti præfecerit corpori, vt vniuersi mundi curam gereret. Est enim Platoni anima mundi, nihil aliud, quam *Νόμος* ille, contrariarum rerum *συναγωγὸς*, omnis *εὐταξίας* in mundo fons & principium. Quod antiquissimum dogma apud omnes, est celeberrimum, omnesque Platonicorum libri ejus commendatione sunt pleni. Animam enim mundi vbique per terram & aquas spiritualia, & viuifica semina in se continere & per se gignere vbicumque corpora seminalia desunt: Semina rursum relicta ab animatis fouere, vbicumque generans deest: solæque apparent qualitates accidentales, quæ generationem efficiant: vicemque generatricis substantiæ gerere statuunt, vt Marsilius Ficinus pluribus docet *lib. 4. Theologiæ Platonicorum*. Plotinus existimauit ab hac anima vi sua illa genitali quasi turgida spiritum promanare, qui per cuncta diffusus & cunctis inditus, omniumque sit proximus author, totusque vitalis, vitæ seminaria singulis rebus infundit.

Ab aliis describitur anima mundi, esse vir-
tem Dei & quasi ipsius naturæ Deum seu
imam mediæ naturæ, per quam Deus in
undo vbique esse, omniaque implere &
giter conseruare dicitur. Hanc mundi ani-
am siue spiritum planè negare non videtur
ristoteles, dum *libro 3. de generatione animal.*
p. 11. scribit humorem in terra, spiritum
humore, calorem animalem in vniuerso
se, ita vt quodammodo plena sint animæ
mnia.

Non absimilis est his spiritus corporeus
toïcorum, seu spiritus corpore tenuissimo
dutus, quem omnibus elementis, & rebus
ommunem sapientissimè agnouerunt. Qui
uidem in omnibus idem esset, quod ventus
follibus in organa immissus vnde sonum
dant: sic ab illo spiritu ineunte res cunctas
oueri, prout ipsarum fert aptitudo. Si enim
ateriam ignis subeat, eius quam acutissimos
uleos motu quam aptissimo diducit mouet-
ue, prout eorum naturæ conditio postulat.
odem pacto, si aëris, si aquæ, aut terræ ma-
riam ineat, vnicuique mensuram dat con-
uam, partes quoad requirunt, alias remo-
ens ab aliis, atque mouens vnumquodque,
out à mente ordinatum est, & prout suæ
aturæ competit. Sic cum ignis materia,
nem; cum aëre, aërem efficit, & ita de re-
quis, estque in rebus omnibus vel sicut
nnium forma, vel seminarium tertium, vel
rma specifica, intra com munioris ideæ am-

bitum comprehensa. Etenim ex multis par-
ticularibus formis in mundo intelligibili, for-
ma quædam est cõflata vnica, qualem vel om-
nicorpoream vel παντόμορφον visus est appellar
Mercurius. Deinde ex specificis pluribus pau-
latim in vnam genericam subalternam, &
hinc in generalissimã refertur. Itaque gignen-
darum species quamdiu in illo communi se-
minario delitescunt, re vera vnum sunt quid
distinctæ solum secundum potentiam siu
respectum ad speciem, qualitatem, corpu
atque materiam informandam.

Eiusdem quoque communis formæ in vni-
uerso communis est spiritus. Cuius qualita
communis atque subjectum, est Mundus sci-
licet sensibilis, mundo huic minori vndique
circumfusus, quemadmodum passim totiu
ratio assistit partibus singulis, vt idea com-
munis speciebus inferioribus, vt Sol suo ca-
lore, & lucis viuifico radio plantarum semi-
nibus, & terræ simul assistit, eaque potesta-
te in actum prouocat. Quæ sanè consona vi-
dentur his quæ Moyses, *primo Geneseos*, af-
firmat, dicens, Deum rebus creatis indidisse
semen, quo potestatem haberent gignendi si-
milia quæque, iuxta suam speciem. Seminis
autem ratio in eo consistit, vt debita sit inter
elementa proportio, qua possint inuicem age-
re & pati. Alioquin si vel frigidum compri-
meret vt nequiret agere, vel calidum frigus
dissolueret & humidum, non fieret gene-

ratio. Priori namque modo pugna non erit contrariorum. Poſteriori vero tota compages diſſoluetur, calore abeunte. Generatio enim eſt moderata contrariorum pugna, iuxta illud Empedoclis, *diſcors concordia fœtibus apta.* Atque hunc in mundum Heraclitus veriſſimè enuntiauit, naturam ex bello eſſe genitam. Et Homerus cecinit, eam in contentione & lite eſſe poſitam. Melius tamen Empedocles, quando litem cum amicitia junxit, ex quibus omnia prodire affirmauit, eo quod elementa in ſuo conſenſu diſcordent: concordant verò vinculo vnitatis, per quod omnes actiones, attractiones, retentiones, conjunctiones, expulſiones fiunt: Deus enim per hunc ſpiritum non aliter ſingula elementa mouet, quam ipſamet res ſe moueret, ſi vis illa motrix ipſi innata eſſet: V. G. conjuncta ipſa appeterent maximè ſui ſolutionem, vt vnum quodque regionem ſibi debitam ſimiliumque conſortium obtineret. Quod ipſum intendit hic ſpiritus, vt vnumquodque elementorum ſolutione eò deducat, quo ipſorum natura propendet, in eòque potiſſimum occupatur, vt ſimilia ſegreget in ſingulis, & ſingula in ſuum locum vehat. Ergo in hac elementorum varia pro ſubjecti natura proportione, quam compoſiti naturalis ſemen meritò appellauit Moſes, & in hoc maxima ex parte ratio ſita eſt, qua ad horum attractionem extima elementa coeant in συγκρισιαν. Et

in hoc relucet immensa Creatoris sapientia, quod talem ordinem, talemque rerum proportionem constituit, dum hic vnus spiritus materiæ diuersissimæ partes quasque mouet, quatenus earum natura postulat, vnoque motu locali tam diuersas, tamque mirificas rerum mutationes edit. Et proculdubio naturalium mutationum causæ hoc vno locali motu certius deprehenduntur, quam Peripateticorum infinitis qualitatibus, formarumque substantialium creatione, in quibus particulatim continuè creandis author naturæ sit assiduus.

Hinc ostendi potest, nihil de nouo fieri, omnesque rerum mutationes nihil esse aliud, quam migrationem huius spiritus ex vna parte in aliam, prout fit materiæ mutatio. Excedat enim hic spiritus, quid erit ignis? Contrahetur ocyus, formamque aut terræ, aut pulueris subibit, nihilque virtutis in eo superit, nisi illa instrumentalis aptitudo, qua in alium motum finemque ordinatus est, quam sit aëris, aquæ, aut terræ materia. De quibus idem pro modulo suo censendum est.

Adeò vt ausim cum bona venia dicere, de hoc spiritu Prophetam loquutum his verbis. *Auertente te faciem tuam turbabuntur gentes, aufers spiritum eorum & deficient, & in puluerem suum reuertentur. Similiter te dante illis colligent, componente te manum tuam, & omnia replentur bonis.* Vbi sanè & spiritus huius quædam im-

mistio

mistio insinuatur: & *Psalmo* 104. qui vniuersi compositionem satis ostendit. *Emittes spiritum tuum, & renouabis faciem terræ.* Quæ spiritus emissio nihil aliud esse videtur, quam spiritus Elohim, quem scribit Moses instar gallinæ incubuisse aquis, & ita fouentem vt possint ad educendos fœtus præparatio. Quod ex filo orationis apparet. Nam versu sequenti docet, quanta fuerit vis illius spiritus. Lux enim ceu pullus primus, exclusus fuit de massa, postea reliquæ creaturæ. Huius etiam virtutis meminit Ezechiel *cap.* 3. Et huic spiritui tribuit vim & officium viuificandi etiam res mortuas, & dicit eum occupare totum mundum, sicut Moses aiebat eum incubuisse aquis, *A quatuor ventis veni ô spiritus & spira in interfectos istos, & viuent. Et ita factum est.* Confirmantur hæc authoritate Patrum sanctissimorum, & nonnullorum Rabinorum, tum etiam Poëtarum prophanorum, qui aut Mosis libros legerunt, aut doctrinam de creatione ab aliis haustam acceperant. Platonici hunc spiritum animam mundi vocabant. Non quod propriè & formaliter Spiritus sanctus sit anima mundi (hoc enim esset blasphemum) sed efficienter, nempe quod hic spiritus animet & viuificet mundum. Idem enim sunt re & nomine spiritus, & anima, distincta solum per gradus. Anima enim ab ἄνεμος, qui ventus dicitur, deducitur. Ventus autem & spiritus idem sunt. De qui-

bus consule Hippocratem *lib. De Flatibus.* De hac anima multa *in libro de Legibus.* Plato retulit. Mercurius Trismegistus idem scribit, ferè ac Moses, & mirabilia certè sunt eius verba. *Spiritu*, inquit, *agitur & gubernatur omnis in orbe spiritus, implet omnia. Mundus nutrit corpora, spiritus animas. Spiritu administrantur omnia, & vegetantur in hoc mundo. Item nunc quod restat*, inquit, *in hac ratione audito. Hoc spiritu, vt sæpè antea diximus, omnia indigent: omnia enim portat pro cuiusque dignitate, omnia viuificat, & alit, à fonte sancto producitur spiritu & vita fœcundissimus.* Hæc Trismegistus. Quæ omnia consentanea sunt his quæ scripsit Moses. Imò & eius verborum explicatio videtur, & *spiritus Elohim*, id est diuina voluntas, *incubabat aquis.* Sæpè apud Poëtas sumitur pro Deo. Vt Ouidius *in Metamorphosi*, Deum vocat illum, qui quæ confusa erant in Chao, sua virtute secreuit & distinxit.

Hanc Deus & melior litem natura diremit
Nam cœlo terras, & terris abscidit vndas,
Et liquidum spisso secreuit ab aëre cœlum.

Anaxagoras scripsit *νοῦν* accessisse ad Chaos, & inde res secreuisse, mentemque vocauit illum, quem Moyses spiritum Elohim. Docuit igitur hunc spiritum non fuisse ventum, sed spiritum diuinum.

Non hîc contendo, vt gentilium Poëtarum mentem per has scripturas interpreter: sed vt ostendam hæc adeò esse vera, vt Philosophi

gentiles, & prophani scriptores illa confirment. Ex quorum verbis, vt ex diuinis, liquet colligere, æthereum hunc, & viuificum spiritum vbique in omnes res esse infusum ac insitum. Vnde non erit absurdum, vires, potestates omniumque rerum actiones à spiritibus, tanquam à causis deriuare. Fabricauit enim Deus hanc mundi compagem harmonia atque musica ad inuicem proportione cohærentem, vt quæ in mundo superiori sunt, ea quoque in mundo inferiori sint, sed modo terrestri: quæ item sunt in inferioribus, etiam in superioribus videantur, sed modo cœlesti, imposuitque virtutem specificam in singulis rebus, per quam in singulis ipse deprehenditur: ipse enim in omnibus & omnia in ipso, vt supra ostensum fuit. Non secus ac omnis numerus est in vnitate, aut sicut omnes lineæ rectæ sunt in centro, & sicut membrorum vires sunt in anima. Et quidem habita ratione substantiæ suæ indiuiduæ, rectrix est sui corpusculi, & tota toti corpori, eiusque cuique parti præsens est: Ita Deus in hoc mundo vbique est, eumque implet & moderatur, iugiterque conseruat per spiritum, quem à perenni fonte immisit singulis rebus, implens singula liberalitate sua. Vnde rectè, per quandam similitudinem animæ Deum, atque Dei virtutem, quæ omnes res sustinet, animam mundi, naturam aut mundi animam appellamus. Non quod mundus sit animal, vt supra explosum

eſt, ſed illum filo orationis eminentiori contexere perſuadet materiæ ſublimitas. Ipſa nempè eſt quæ intrat omnia corpora, quæ impedit vacuum, quæ materiæ diuerſiſſimas partes colligit, ſeparat, diſponit, prout rerum ſpecies poſtulant; parteſque materiæ diducit, diſſimilium expulſionem, ſimilium ab vnaquaque particula attractionem ac retentionem intendit.

Deſcribitur virtus cognoſcendi primum, deinde generandi ſeu educendi omnes ſpecies ſecundum exemplar & ſigillum diuinæ pulchritudinis ſibi impreſſum, commiſſum à Deo primo per Mentem & Animam, fluens in materiam mundanam, in quam infundendo recepti ſplendoris ſcintillas corpora conſtituit ſpeciebus ſimillima, eaque omnia vita, luce, & actu ornare non deſinit.

Eius proprietates ſunt pœne infinitæ: nam omnium rerum vita, lux & actus primus dicitur: omnia ſua fœcunditate impellit, nutrit, animat, & viuificat res mortuas, omnibus rebus formam ſpecificam impertit, & dat eſſe rei: Materiam primam tum interna, tum externa forma carentem impellit, & informat, partes diuerſiſſimas & minutiſſimas diducit & ſeparat, & ſubtilitate inter ſe credibili ſeſe inſinuat, cogendo homogenea, ſeparandoque heterogenea, ne fiat vacuum.

Per compoſitionem & reſolutionem rerum, primum eius actio innotuit, proinde materiæ

tenebrosæ imposita lucem & seminales rationes eduxit: & sic facta est lux. Secundò per hanc actionem lucem à tenebris separauit, tenebras ad centrum dejecit, lucem verò vndique effudit. Vltimò verò innotuit huius actio per progressum & ordinem compositionis, nimirum mixtorum. Primo enim composuit elementa, & ex elementis variè inter se mixtis Vegetabilia, Animalia, & Mineralia, de quibus postea dicetur.

DEMONSTRATVR *essentiam hylæ informem, sigillo Idearum iam impressam & adequatam fuisse infinitarum atomorum confusam congeriem: tum elementorum elementantium molem indigestam & inconnexam, quam vulgo Chaos vocamus, ex quarum diuersissimo situ diuersas formas corporeas exsurgere in dies conspicimus.*

CAPVT XII.

NATVRALIVM corporum ordo ita est institutus, vt in primam descendat

materiam, & in vltimam ascendat formam. Et quo magis materia quæuis ad materiam primam accedit, eo potior materia fit, id est verior puriorque materia. Quo magis aliqua forma ad vltimam formam, perfectior. Materia enim prima materiarum materia est. Forma vltima est forma formarum. Vtrumque duobus exemplis accipe. Vnum pro suprema forma; alterum pro infima materia inuestiganda. Cùm Deus, vt sacræ testantur literæ, hominem fecerit ad suam imaginem, certè est in homine Dei statua, quamuis additamentis multis abscondita. Primò igitur separa corpus ab anima. Secundò ab eadem corporeas passiones. Tertiò imaginationes à ratione. Quartò rationales discursus ab intellectu. Quintò intellectualem multiformitatem ab ipsa animæ vnitate. Sextò, in hac vnitate animalem intellectualemque conditionem. Septimo gradu, vt arbitror, conquiesces. Inuenies enim ipsam simpliciter vnitatem, Deum, sub tali vnitate latentem, quæ suprema seu vltima forma est. Similiter mundum quoque statuam suam fabrefecit Deus, sed multis velaminibus opertam. Subtrahe primo materiam, relinque cætera, iam habes vbique cælum, cui materiam ademseris, Deme rursum cælesti huic mundo dimensionem, serua omnes formas omnesque formarum motus: nactus eris animam vniuersam. Tolle motus, formis omnino reseruatis, vniuersum mox

possides intellectum. Sed hinc aufer diuisos inter se, velut in cœlo, formarum radios, accipies lumen ipsum in se principium radiorum, neque dispersum per radios, nec radiorum speciebus determinatum, sed absolutissimum & simplicissimum & immensum, quod & ipsum est bonum, suprema nempe forma. Vltimam autem materiam inueniemus, diuidendo corpus animalis in membra quasi materiam, membrum quodlibet in humores quatuor qui sunt quædam membri materia.

Similiter humorem quemlibet in quatuor elementa. Elementum vero in materiam simplicem, ad quam deuenire tandem oportet, ne descendamus in infinitum, neve compellamur è conuerso ascendere sine fine. Nusquam enim erit actus mixtus, si nusquam mixta potentia fuerit. Nusquam rursus actus purus inuenietur, si nusquam potentia pura valeat, reperiri. Et cum actio ab actu puro exordium habeat, passio à pura potentia, actiones passionesque nusquam essent, nisi ab aliquo simplici originem ducerent. Sit ergo subiectum simplex. Oportet vtique hoc subijci actui simplici subiectum quod prima materia nominatur. Quocirca ipse naturæ artifex in corporibus fabricandis principio hanc materiam accipit nudam, mox elementorum vestit qualitatibus atque formis, dein elementa in speciem producit humorum, deinde humores in formas membrorum digerit: membris ad-

dit ſpeciem nutriendi, huic ſentiendi formam huic tandem intelligendi.

Cognoſcitur autem iſta prima matetia per analogiam ad materiam artificialem. Naturam enim ars imitatur. Ars opera ſua hoc facit ordine. Videlicet in ſubiecta quadam materia formas alias ac alias imprimit, quarum nullam ſibi propriam habet materia. Nullam enim propriam vaſis alicuius formam habet lutum, ſed varias viciſſim capit à figulo, & fractis vaſis ſupereſt lutum, ex quo alia reparentur. Similiter & ipſa natura rerum artifex ſubiectam ſibi quandam materiam habet, omnium formarum expertem ad omnes ſuſcipiendas pariter præparatam. Et ſicut in ſummo rerum gradu eſt actus purus, nullius indigus, formarum omnium effector: ita & in infimo aliquid eſſe debet, quod ſit pura potentia, omnium egena & ipſa per ſe informis, ſed formarum omnium ſuſceptiua. Sic vniuerſali artifici atque naturæ ſubeſt vniuerſalis, materia, formarum quarumlibet indifferens ſuſceptaculum, quam hactenus informem Hylam nominauimus.

Hæc prima vocatur materia, quæ elementorum aliorumque corporum formis per varias modificationes æquè ſubijcitur, & modo hanc à vi naturali accipit, modo illam, neque vllam materia habet propriam. Non enim eſſet infima, ſi aliquam haberet perfectionem & agendi facultatem ſibi ex forma propria

naturalem. Neque eſſet ad aliam formam, formæ ſuæ repugnantem, idonea, nam ſi in materia proprietas frigiditatis ei naturalis eſſet, quonam pacto calorem ſuſciperet? & ſi humiditas, quomodo ſiccitatem? Sic quando cernimus aquæ formam, vbi prius terræ forma apparuit, dicere non poſſumus aquæ formam quæ nuper aduenit, in terræ formam recipi, quum ſint omnino contrariæ. Forma igitur terræ non ſuſcipit formam aquæ, ſed terræ forma redit in atomicum chaos.

Neceſſe erit igitur vnum præſupponere rerum omnium ſubiectum informe, & omnium receptiuum, quod Hyla ſeu prima materia nominatur.

Hanc Plato infinitudinem nominat, dicendo ipſum bonum infinitudinem & terminum peperiſſe, ſtatimque inuicem immiſcuiſſe, atque ex hac mixtione ſingula compoſuiſſe, id eſt ex potentia quadam formabili & forma accedente, quæ indefinitam potentiam definiat, & in ſpecie optata perficiat. Et ex his duobus intelligibilem mundum à Deo proximè conſtitui aſſerit: ſenſibilem vero ex iiſdem vel ſimilibus conſtitutum, ita vt intellectus ille proximus, mundi viſibilis architectus, materiam ab ipſo bono acceperit quodammodo ſpiritalem, ſed iam ſub ſe in dimenſionis molem degenerantem, informemque & vacuam.

Intelligibilis ergo mundus medius videtur eſſe inter viſibilem & ſuperintelligibilem,

nempe ipsum bonum. Est enim imago boni, exemplar corporei, eodemque modo à bono pendet, sicut splendor extra Solem, à luce intra Solem, producentem extra se mundi animam, sicut splendor effundit ex se lumen, perque animam singula generat, & sicut splendor per calorem corporea gignit. A bono igitur bonitatis suæ infinitæ, creata est materia hæc, vt omnium rerum subiectum primum receptiuum, in qua imprimuntur, sigillantur & figurantur, iuxta simplicissimam ideam Diuinæ mentis, rerum omnium faciendarum quasi genera generalissima.

Cœlum & terras camposque liquentes
Lucentemque globum Lunæ Titaniaque astra.

Et non secus ac figura ceræ à sigillo impressa figuram sigilli repræsentat, non destructa cera; eodem pacto hæc materia ideali sigillo admota & adæquata, non destruitur, quin potius in esse pristino suo per illius essendi modos confirmatur, & in speciem suam redintegratur: (sequens enim actus roboratur à primo) sed iam primis speciebus rerum faciendarum modificata. Prima autem illa modificatio non solum adæquatiua, sed & separatiua apparuit. Diuisam enim huius massæ materialis essentiam in quatuor essendi ordines intelligimus, nempe in essentiam Mentis, Animæ, Naturæ & Materiæ. Illamque mentis adhuc inanem & vacuam primo formalibus rationibus, vt radijs idealibus diuini vul-

tus, accendit diuinus opifex, quas diffudit in Animam, eiusque essentiam prius obscuram & intellectuali radio carentem rationibus multiplicibus rerum ornauit. Et sic creatus fuit mundus intelligibilis, cœlum à sacris dictum superintelligibilis imago, & huius exemplar. Visibilem pariter mundi materiam, terram inanem & vacuam, in duas essentias diuisit. Vnam, vt puriorem & spiritali radio proximiorem, seminibus rerum omnium decorauit, Alteram, vt crassiorem & corporeæ molis, proximum subjectum fecit omnium formarum corporearum.

Hanc vt impurissimam & tenebrosissimam massæ partem à lucidiori & puriori separatam ad centrum expulit, proinde ait tenebras fuisse super faciem abyssi. In hac parte aderat maxima imperfectio & rerũ faciẽdarum summa confusio. Proinde dicit terram fuissæ inanem & vacuam, hoc est nihil aliud terram fuisse, nisi materiam informem, vastam tenebrosam, in qua omnium rerum faciendarum materia latebat confusa; quousqne educta fuerunt singula, propriisque formis adaptata, dum Spiritus Domini incubabat aquis. Qui quum totus igneus & lucidus fuerit, nonne æquum erit credere, hunc spiritum vigorem specificum & formam specificam toti huic massæ impertiuisse, lucem nempe & seminales rerum rationes reliquisse, quousque singulæ formæ, secundum exemplar suum, pro-

priis & domesticis conuenirent materiis, sed adhuc incorporeis & indiuisibilibus, quas postea ex massa hac separauit per operationem sex dierum. Primoque die separauit aut eduxit lucem ipsam, ipsamque diffudit & extendit à terra ad cœlum empyreum (quod spatium aqua fuit repletum) corporeæ mediæ inquam forma, per actum nempe animæ agitantis massam illam, ligantis & connectentis atomos massæ aqueæ, lucis ideis, signatas, in lineam aut plures lineales radios inuicem per motum animæ in materiam atomicam à centro ad circumferentiam diffusos. Hanc cœlum sacræ literæ appellant, stellis radiantibus vbique munitum, inter substantiam corpoream & incorpoream mediam naturam obtinens, quintum Elementum à Philosophis nominatum. Ita ex atomis homogeneis facta sunt homogenea, ex heterogeneis heterogenea. Ita corpora sunt vel contigua aut continua, ob harum atomorum inter se continuitatem, vel contiguitatem. Ex maxime continuis enim & heterogeneis facta sunt Sal, Ignis, & Mercurius. Ex minus continuis heterogeneis Aër, Aqua & Sulphur. Ex minime continuis & maxime homogeneis Terra rerum omnium mater.

Ex quibus patet nihil esse reale in corporibus, præter atomos, ex quarum diuerso situ & primo charactere omnia corpora composita esse conspiciuntur. Cæterum non casu con-

fluxisse, sicut putabat Epicurius, credere velim, sed Dei manifesta prouidentia, secundùm quam vnamquamque atomum suo disposuit loco. Ex his etiam corporum mixtio fieri solet, quatenus Elementorum atomi variè inter se commiscentur, definiente Scaligero, *esse motum minimarum partium ad mutuum contactum vt fiat vnio*. Partes minimæ sunt atomi, quæ variè commiscentur. Hæ mutuo se debent contingere. Si enim se inuicem haud contingant, quomodo corpus inde fiet vnum? Neque tollitur hic contactus per continuitatem, sed manet. Quomodo enim corpus possit esse vnum continuum, nisi partes se inuicem contingerent. Neque hæ atomi ita mixtæ, fiunt vnum ens: neque tale quid ex ijs fit, quamuis totum illud sit vnum continuum; mouentur enim vt fiat vnio atomorũ, non vnitas. Quando autem res in sua principia, rursus resoluitur hæ atomi ita mixtæ à se inuicem segregantur & atomi terræ congregantur, atomi aquæ itidem in vnum colliguntur.

Ex his atomis diuersimodè positis ratio redditur rarefactionis & condensationis, corporeitatis & incorporeitatis. Hæ enim quomodo fierent absque penetratione corporum? Quæ si admitteretur, corpora neque extendi, nec contrahi possent. Nam quum atomi sint minimæ species, quæ ob indiuisibilitatem minores fieri nequeunt, necesse est vt si totum corpus contrahatur, multæ atomi se inuicem

penetrent. At nos multo manifestius causas dabimus rarefactionis & condensationis, nempe corpora rarefiunt, quando hæ atomi à se inuicem segregantur, & intermedius interuenit spiritus aëreus. Ita in fumo sunt minimæ partes ignis, olei, Salis, & Mercurii, aëris, aquæ, & terræ, sed à se inuicem separatæ, interiecto inter illas spiritu aërio. Quando vero condensantur aut in corpus redeunt, spiritus ille aërius expellitur, & partes fiunt propiores. Proinde quid mirum, si Platonici appellent corpora vmbras quasi & imagines entium, potius quam vera entia. Intercedente enim hoc spiritu entia in primo suo esse confirmantur: recedente vero à priori actu, maximè recedunt & ad vacuum declinant. Sic hoc intercedente rarefiunt corpora & lucis referunt formam: recedente, ad tenebras & noctem festinant.

Cæterum has rerum atomos pro materia prima statuebant non solum Democritus, Empedocles, Anaxagoras, alijque quam plurimi nobiles Philosophi & Chymici: sed Plato etiam ipse, pro materia prima naturas quasdam diuersas minutissimas & tenuissimas, ex quarum diuersa coniunctione res fierent. Quæ quidem naturæ siue sint quatuor elementa, siue quid aliud prius, ex quo hæc elementa componantur, speciei diuersissimæ fuisse constituebant. Porrò has naturas, quæ ad ignem conficiendum magis idoneæ sunt, nos ignem

vocamus, & ita de cæteris.

Quamquam autem veteres discrepare inter se videbantur ex Aristotelis relatione, in assignatione horum principiorum: in eo tamen concordarunt, quod ad rei cuiusque generationem, principiorum eiusmodi præexistentium, diuersam compositionem requirerent, qua structura variante, res quotidie diuersimode mutarentur. Haud secus atque videmus Typographum ex ijsdem characteribus aliter atque aliter dispositis, alias atque alias orationes effingere. Quam diuersam posituram elegantissimis exprimit verbis Lucretius.

Dißimiles igitur formæ glomeramen in vnum
Conueniunt & res permisto semine constant.
Quin etiam paßim nostris in versibus ipsis
Multa elementa vides multis communia verbis
Cum tamen inter se versus, ac verba necesse est
Confiteare alia ex alijs constare elementis,
Tantum elementa queunt permutato ordine solo.

In eum modum ex quibusdam principijs: sed quæ interitum nescirent, diuersimodè coeuntibus, omnes omnium rerum mutationes fieri autumabant. Hæc autem in compositis propriam naturam seruare credebant, neque aliter agere, quam vi alicuius formæ, quæ fuit in composito vel mixto. Singularis exemplum artis sumamus. Conuersio cibi assumpti in propriam partis naturam, nihil aliud est, quam post resolutionem sufficientem massæ

ſanguineæ; diſſimilium expulſionem, ſimiliumque ab vnaquaque particula attractionem atque retentionem, quæ vni namque parti, carni puta, diſſentiunt ac prętereà ab illa reijciuntur, alijs plerumque ſimiles V. G. neruo & oſſi, ab iiſdemque in communem prolectæ amicitiæ vinculo retinentur. Itaque cum prius eſſent per cibum diſperſæ hæ particulæ, atque ab alijs quibuſdam confuſæ & impeditæ, facta iam reſolutione per multiplicem coctionem diſcretæ & liberiores redditæ, ſimiles iunguntur ſimilibus, vimque iam nactæ aliæ aliò facile ſecedunt, partem illam ſingulis quærentibus, cui ſe propter conformitatem adiungant. Hinc certum eſt nihil de nouo generari vel augeri, vel vllo modo ex alio fieri, niſi partium noxiarum pręuia depulſione, aliarumque debita copulatione. Sic ex cibo fit chylus, ex chylo ſanguis: ex ſanguine lac, ex lacte butyrum, ex butyro caſeus & vermis. Quæ mutationes fiunt, non introductione nouæ ſubſtantiæ, vt voluit Ariſtoteles, ſed partium diuerſarum ſeparatione & congregatione.

Cæterum quod erat vinculum harum diuerſarum partium, in optimum finem conuenientium diximus.

Hoc argumento adducti Chymici quidam illuſtres, per duo rerum principia, *διάκρισιν* nempe & *σύγκρισιν*, vniuerſas naturæ operationes perfici conſtituerunt: per quas conſtat

vnum-

vnumquodque Physicum corpus, in œconomia sui indiuidui, Chymicas operationes absoluere.

Prædictam autem partium varietatem, pulchrè, sensu primum, deinde ratione in singulis rebus vigere experimur. Diuersitasque hæc tanta videtur esse, quanta gradus fixationis & volatilisationis. At gradus iste sensu multiplex inuenitur. Imo in eodem elemento sensu simplici mille eiusmodi gradus conspiciuntur. Si enim æquè volatiles aut fixi essent, numquam profecto generationum aut corruptionum leges absoluerent.

Præterea nos docet experientia, in artificiali & Chymica resolutione & compositione, quæ per distillationes exercentur; perfectam duorum aut plurium corporum, mixtionem non fieri, nisi in subtili vapore. Quæ cum in artificialibus tam tenuium partium inueniatur, quanto subtiliorem in naturalibus desiderabis.

Præterea cuiusque rei διάκρισις seu dissolutio, hoc idem ostendit, omnia enim in ea resoluuntur, ex quibus componuntur. Atqui compositum non primo resoluitur in ipsa prima elementa, sed in partes quasdam inter se natura discrepantes, quarum singulæ species rursus in alias multiplices diuiduntur, & hæ in alias minores conciduntur. Exemplo sit vua, quæ primo nascitur insipida; deinde fit accida, denique dulcis, pressa in mustum & recre-

menta resoluitur. Mustum feruescẽs partim in vapores abit, partim in spumas, partim in fæces subsidet. Nobilissima, vero pars vinum est, quod rursus si distilletur, eius pars magis ignea sublime petit, reliquum vero facessit in acetum, ex quo longa fermentatione & circulatione super suo sale elici potest spiritus φλογιστὸς tandem egreditur spiritus aceti acerrimus, & remanet in fundo materia quædam crassa & terrestris, ex qua per calcinationem elici potest Sal: demum remanet terra, ex qua cum salibus appropriatis educitur vitrum. Similiter tenuitas partium & quasi insensibilitas latet in multis partibus rerum compositarum, & per dissolutionem manifestarum. Sic odores, sapores, caliditas, frigus, sonus, venti, radij, sunt incorporibus quasi in propriis subiectis, quamuis penè insensibilibus. Et tamen esse corpora sentimus: odoribus enim pereuntibus, perit etiam substantia compositi, partium subtilium exspiratione. Et nos hoc docent aromatopolum scrinia, qui atomata, curant diligentissime occludi, ne quid expiret, certum edentes testimonium, illarum partium quæ expirant, partes eas esse quæ tuas nares subeunt, vt talem sensum ijs præbeant.

Præterea exacta experientia fidem huic rei præstare potest. Sume aromatica sicut cinnamomum fragrans & optimum. Distilla per balneum ex vase vitreo optime occluso absque additione, quousque omnis spiritus &

pars inflammabilis & odorifera extracta fuerit. Tunc aufer cinnamomum è vase, & inuenies materiam insipidam, & inodoram: in recipiẽte vero inuenies materiam sapidissimam, spiritum nimirum, odore mixti perfusum.

Ex quibus patet incredibilem istam partium tenuitatẽ, quæ reperitur in omnibus odoribus, quæ procul dubio non est (vt volunt Aristotelici) species spiritalis aut intentionalis, sed ipsissima & tenuissima, imo & corporea substantia mixti. Similiter in Sulphure, in Mercurio, in Antimonio, in plumbo, mille eiusmodi corpora inueniuntur. Similiter quoq; id quod ex aquis fortibus & spiritibus vitrioli exhalat, feriens nares, non est species intentionalis, sed ipsissima mixti substantia. Sic canes, heri, ferarumque vestigia subsequuntur per contactum exuuiarum animalis, relinquentis minutissima corpora in aëre, prædita odore specifico ipsius animalis. Tales corporum exuuiæ deponuntur partim per spiritum quem amittimus: partim per continuam perspirationem, sicut cernimus in perpetua deperditione substantiæ corporis, quæ resarciri non potest, nisi noui alimenti assumptione. Hæc sensibiliter deprehenduntur in felibus, cum inuersis pilis manu suauiter in loco aliquo tenebroso demulcentur: percipies enim exeuntis ignis scintillas, non minus ac è silice contra ferrum illiso. Hoc ipsum etiam in aliquibus equis generosis deprehendimus. Imo & Faber nota-

menta resoluitur. Mustum feruescēs partim in vapores abit, partim in spumas, partim in fæces subsidet. Nobilissima, vero pars vinum est, quod rursus si distilletur, eius pars magis ignea sublime petit, reliquum vero facessit in acetum, ex quo longa fermentatione & circulatione super suo sale elici potest spiritus φλογιστὸς tandem egreditur spiritus aceti acerrimus, & remanet in fundo materia quædam crassa & terrestris, ex qua per calcinationem elici potest Sal: demum remanet terra, ex qua cum salibus appropriatis educitur vitrum. Similiter tenuitas partium & quasi insensibilitas latet in multis partibus rerum compositarum, & per dissolutionem manifestarum. Sic odores, sapores, caliditas, frigus, sonus, venti, radij, sunt incorporibus quasi in propriis subiectis, quamuis penè insensibilibus. Et tamen esse corpora sentimus: odoribus enim pereuntibus, perit etiam substantia compositi, partium subtilium exspiratione. Et nos hoc docent aromatopolum scrinia, qui atomata, curant diligentissime occludi, ne quid expiret, certum edentes testimonium, illarum partium quæ expirant, partes eas esse quæ tuas nares subeunt, vt talem sensum ijs præbeant.

Præterea exacta experientia fidem huic rei præstare potest. Sume aromatica sicut cinnamomum fragrans & optimum. Distilla per balneum ex vase vitreo optime occluso absque additione, quousque omnis spiritus &

pars inflammabilis & odorifera extracta fuerit. Tunc aufer cinnamomum è vase, & inuenies materiam insipidam, & inodoram: in recipiēte vero inuenies materiam sapidissimam, spiritum nimirum, odore mixti perfusum.

Ex quibus patet incredibilem istam partium tenuitatē, quæ reperitur in omnibus odoribus, quæ procul dubio non est (vt volunt Aristotelici) species spiritalis aut intentionalis, sed ipsissima & tenuissima, imo & corporea substantia mixti. Similiter in Sulphure, in Mercurio, in Antimonio, in plumbo, mille eiusmodi corpora inueniuntur. Similiter quoq; id quod ex aquis fortibus & spiritibus vitrioli exhalat, feriens nares, non est species intentionalis, sed ipsissima mixti substantia. Sic canes, heri, ferarumque vestigia subsequuntur per contactum exuuiarum animalis, relinquentis minutissima corpora in aëre, prædita odore specifico ipsius animalis. Tales corporum exuuiæ deponuntur partim per spiritum quem amittimus: partim per continuam perspirationem, sicut cernimus in perpetua deperditione substantiæ corporis, quæ resarciri non potest, nisi noui alimenti assumptione. Hæc sensibiliter deprehenduntur in felibus, cum inuersis pilis manu suauiter in loco aliquo tenebroso demulcentur: percipies enim exeuntis ignis scintillas, non minus ac è silice contra ferrum illiso. Hoc ipsum etiam in aliquibus equis generosis deprehendimus. Imo & Faber nota-

eius approximatione, quoniam carnes eius suauiter redolebant. Sic ventus per eiusmodi corpora immanes quercus & montes euellit & prosternit, ingentes naues euertit. Sunt igitur, vt Lucretij verbis vtar, venti nimirum corpora cæca. Quibus consonat illud Virgilij *libro primo Georgic.*

Omnia ventorum concurrere prælia vidi,
Quæ grauidam late segetem ab radicibus imis
Sublime expulsam eruerent.

Pari ratione Lucretius referens doctrinam Epicureorum, probat eiusmodi species spiritales esse corpora.

Nec calidos æstus tuimur, nec frigora quimus
Vsurpare oculis, nec voces cernere suemus.
Quæ tamen omnia corporea constare necesse est
Natura, quoniam sensus impellere possunt:
Tangere enim & tangi, nisi corpus, nulla potest res.

Hanc Democriti doctrinam de minutissimis corporibus, si vis atomis, ab Epicuro receptam sensus & ratio confirmat. Probat enim esse quædam corpora ita exilia, vt præ tenuitate vix conspiciantur. Vtiturque argumento, in quo omnes Philosophi consentiunt, quod & ipse Aristoteles *libro quarto Physicorum*, refert; putant, inquit, omnes Philosophi illud esse corpus, quod tangi potest. Imò ipse Aristoteles, experientia teste, pro Democrito stabit, omnia corpora ex atomis constare. Elementorum enim componere mixtionem, obscuro sermone reuelare, neque reticere

omnino voluit ingeniosus Philosophus, quæ vt naturæ intentioni congruat, per minima & actu indiuisibilia corpuscula fieri necesse est. Alioquin in corpus continuum aut naturale non coalescerent. Neque ex fortuito harum atomorum concursu corpora fieri dicebat, sed generationem nihil aliud fuisse, quam σύγκρισιν & διάκρισιν. Has autem primas particulas adeò minutas fuisse asserebant, vt nisi plurimæ simul coirent, sensum non afficerent.

Quare qui has atomos similes putant illis, quæ in Solis radijs conspiciuntur, valde errant: nam in singulis, mille, quales sunt Democriti atomi, inueniuntur. Neque enim credibile est ἄριστον φύσεως καὶ κόσμου ἑρμηνευτὴν, optimum naturæ & mundi interpretem, vt eum appellat *in Epistola* Hippocrates, & qui in Persia, Arabia, Æthiopia, & Ægypto versatus, Magos & Sapientes illorum locorum consuluerat, vt habet Plinius *lib.* 3. *cap.* 1. tam absurda de atomis & rerum generatione sensisse, qualia ipsi vulgo attribuuntur. Prisci etenim veteres illorum doctrinam sub verborum inuolucris tradebant. Vnde factum est, vt posteri contra verba potius, quam mentem illorum quam non intelligebant, aut intelligere nolebant scriberent. Non enim intelligit atomos esse solum prima & remotissima rerum principia, sed esse prima corpora sensibilia, quæ in resolutione rei apparent, in quo cum Empedocle consentiebat atomos illas fuisse varias

ignis, aëris, aquæ, terræ species. In dissolutione enim non semper ad prima elementa & materiam primam deuenimus, sed ex corpusculis iam antea in sua essentia constitutis & variè inter se compositis noua mixta generari posse aiebat.

Chymici autem exactiori analysi corporum naturas sensibus obiiciunt. Illi namque adhuc alias atomos, quæ posteriores videntur ratione naturæ elementaris seu substantiæ corporeæ, sed non dignitatis & essentiæ. Talesque esse videntur, quales in mixtione ab Hippocrate agnoscuntur *in libro de prisca Medicina*, vbi ait, non solum misceri elementa, sed etiam salsum, amarum, acre, insipidum, dulce & πανποῖον. Qui effectus non deprehenduntur nisi in corporibus, in quibus vigent Sal, Sulphur, & Mercurius, quæ sunt substantiæ subiectæ odoribus, coloribus, & saporibus, in eiusmodi facultatibus, quæ ex nulla elementari potestate educi queunt, vt probabitur *Capite de Principijs*.

Neque ipse Aristoteles hanc σύγκρισιν & διάκρισιν Democriti plane reiicere potest in rerum generatione & corruptione, cum passim res συςάσει, ἀπὸ κρίσει καὶ πῆξι generari doceat. Et *primo Meteor. cap. 9.* expresse scribit, quod præcipuum mouens in generandis meteoris sit ἡ τοῦ ἡλίου φορὰ διακρίνουσα καὶ συγκρίνουσα, *Solis latio quæ segregat congregatque*. Ipseque Galenus has minimas particulas haud reiicit, quamuis *lib. I.*

de Elementis cap. 2. contra Democritum disputet, ac si ea mens fuisset Democriti, quam ibi proponit Galenus. Quæ si talis esset, procul-dubio ratio & experientia pro Galeno staret contra Democritum. Sed vt dictum est, in prauum & non genuinum sensum huius naturæ interpretis, verba detorserunt. Neque atomos omnino reiicere videtur *libro de Elementis cap. vltimo*, posteaquam quæstionem mouisset, quomodo per totum temperentur ea quæ temperaturam recipiunt, an qualitatibus solis vicissim agentibus & patientibus, vel etiam corpus substantijs coeuntibus: concludit tandem, quod miscibilia ad minimas particulas confringantur, vnde illis mutuo actus & passio contingit, quæ tanto promptior & facilior, quanto ad minimas particulas confringantur.

Sed expendamus hæc omnia in operibus naturæ & artis. Arte corruptionem fieri διάκρισει plurima testantur. Videmus certe, vbi ex re aliqua quæ vel putrescit, vel comburitur, vel alia resolutione Chimica resoluitur, vapor aut fumus attollitur, vbi visus è longinquo continuum esse iudicat, cum tamen sint atomorum multa millia inter se confusa, sicut ex pice accensa, terebinthina, resinis, cera & eiusmodi quæ maximum aëris spatium occupant, atomis igne resolutis; sic in sublimationibus Sulphuris atomi illæ semper retinent naturam mixti. Imo & vapores omnes in recipiens excepti, ex diuersis corporibus, diuersam natu-

ram retinent. Sic in aquis, in quibus decoquuntur vitriolum, alumen, nitrum & omnes ſpecies ſalium eſſentialium; in pane & vino Sal qui ineſt, non conſpicitur: at ſeparato humore facile ſe conſpiciendum præbet. Ita in pane eſt chylus, ſanguis, lac, caſeus, vermis, quamuis non cernantur. Et quid aliud ſunt digeſtiones, concoctiones, fermentationes, quæ arte inſtituuntur, quam quæ à natura in corporibus plantarũ & animalium per διάκρισιν, exercentur hoc eſt per corporum miſcendorum in minimas partes reſolutio: iterumque, pro rei cuiuſque natura & vſu, σύγκρισις & concretio.

Sume v. g. auri ℥. ij. argenti ℥ ß. ſimul fuſi. Ita per minima miſcebũtur, vt viſu deprehendi argentum ab auro nullo modo poſſit; his affunde aquam fortem vulgo ſeparatoriã. Et ita ſoluetur argẽtum per minima in aqua forti, vt nullũ corpus in ipſa aqua deprehẽdi viſu poſſit. Aurum autem intactum remanebit, eãdem ipſam formam quam prius obtinens. In aqua autem forti quamuis nullum corpus ibi appareat, tamen re vera in ipſa per minima in mille atomos diſſoluitur, quæ per affuſionem aquæ ſalitæ in fundum vaſis præcipitantur in ſubtiliſſimam calcem, quæ nihil aliud eſt quam congeries atomorum innumerabilium, quæ fuſione iterum in priſtinam naturam redeunt. Et quamuis in illa mixtione mutauerit argentum externam formam, tamen remanſit ſemper interna natura. Ex quo patet

atomos esse, vt ait Democritus, impassibiles, & retinere semper pristinam naturam. Quis Mercurij variationes ignorat, qui seu præcipitatus, sublimatus seu in oleum & puluerem redactus, semper redit in pristinam naturam, sicut & omnia alia metalla.

Hæc autem omnia in medium adduxi, vt quilibet quæ in natura fiunt diligenter consideret, & hinc de partibus minutissimis mixti attentius cogitet, neque in sensum prauum detorqueat veterum Philosophorum sententias, ratione & experientia comprobatas. Temerarium est, quos tanquam sapientissimos antiquitas venerata est, eos pro stultissimis reputare, eorumque sententias, vt aniles nugas, aut febricitantium somnia irrisui habere. Ridiculus Empedocles, delirus Democritus, insanus Pythagoras, ineptus Plato, stulti alij quicumque Philosophiam professi sunt. Quàm diuersa fuit veterum de illis opinio? qui vt veraces naturæ vates, fidelesque eius interpretes summo honore prosecuti sunt. Equidem de Platone quid referam, de quo sapientissimo, non aliter quam de Deorum oraculo, docti pariter indoctique locuti sunt. Insanus Pythagoras, cuius fama nulli mortalium cessit, à quo Plato magnam suæ Philosophiæ partem sumpsit, vt quem in omni genere disciplinarum vix vllus adæquarit. Vnde docens non pauciores auditores sexcentis habuit, de quo illud Ouidij *Metamorphos.* I.

Mente Deos adyt, & quæ natura negauit
Viſibus humanis, oculis ea pectoris hauſit.

De Empedocle vero ne plura dicam, ſufficiat honoratiſſimum illud Lucretij elogium.

Carmina quinetiam Diuini pectoris eius
Vociferantur, & exponit præclara reperta,
Vt vix humana videatur ſtirpe creatus.

Democritum autem adeo in omni genere Philoſophiæ profeciſſe memorant, vt Pentathlos ſiue Quinquercio dici poſſet, quod Naturalia, Moralia, Mathematica, Liberales diſciplinas Artiumque omnium peritiam calleret, quem Plinius virum ſagacem, & vitæ vtiliſſimum fuiſſe refert. Dementem reputant aliqui petulantiores in ipſum quam Ariſtoteles, qui eius opinionem Platonis ſententiæ præfert, quum *capite 2. lib. 1. de generatione* Ariſtot. ſententiæ communi veterum & Democriti ſuffragatus, de Democrito non prætermittendum tulit teſtimonium, ita ſuam concludens ſententiam. *Ad ſummum de nulla mutatione, niſi ſuperficie tenus, quicquam vllus definiuit, præterquam Democritus, cui omnia curæ videbantur fuiſſe, in modo tamen atque ratione diſcrepauit.* Similiter *initio libri 1. de generatione.* Productis veterum de rerum generatione ſententijs Democritum præfert, cuius ſententiam ſuo tempore communem fuiſſe teſtatur. De quo ac Leucippo *cap. 8. textu 57.* verba faciens, eorum ſententiam ab vniuerſitate laudat, eo quod talia poſuerint principia, vt ex ijs poſſint om-

nium rationem reddere, & omnes tueri mutationes. Idcirco *cap. 2. eiuſdem libri.* Democritum Platoni anteponit, quem dicit extra cancellos rationis egredi. Ideo dicit magis rationi conſentaneum eſſe quod Democritus dicit. Et licet id quoque putet abſurdum, rurſus tamen de eo ita loquitur. *At Democritus rationibus proprijs naturæque accommodatis perſuaſus eſſe profectò videbatur.*

Hæc pauca de Democrito placuit notare, propter eos qui hoc ſcientiarum omnium pelagus, quem *initio eiuſdem ſecundi capitis*, Ariſtoteles de omnibus inquiſiuiſſe teſtatur, tanquam delirum aut inſanum ludibrio habent.

Delirus igitur atque inſanus magis ipſe ſapientiſſimus diuinuſque Plato, quem in his principijs aſſignandis Ariſtoteles Democrito poſtponit. In his, inquam, atomis, propter quas Democritus inſanis iſtis inſaniuiſſe videtur. Sed enim facile eſt deridere quod ignores. Non irriſit communis Philoſophorum ſchola, qui & ex libris eius genuinum ſenſum rimati, vni Democrito, teſte Ariſtotele, adhæſerunt. Sed pro omnibus his vnus prodeat Hippocrates, ex cuius vnius doctrina diuina liceat de illis, à quibus doctrinam ſuam hauſerat iudicare, & ex quo ipſe Ariſtoteles multa præclara docuit, vt ait Laërtius, quod ex vtriuſque collatione videre eſt. Omnia enim quæ de natura animalium ſcriptis mandauerit, ab vno Hippocrate didicit, cum tamen eius ingratiſ-

ſimus nunquam meminerit.

Ecce Hippocratem, longè ante Ariſtotelem, ex veterum principiis optimè Philoſophatum, ijs denique principiis inſiſtentem; quibus tum veteres, tum hodierni ſaniores Chymici. Animaduertendum tamen, corpora iſta prima in reſolutione rerum differre ratione tenuitatis & craſſitiei. Alia enim ſunt magis corporea & paſſiua, alia vero magis ſpiritualia & actiua, ſecundum gradum quem attingunt formæ viciniorem. Iam vero, an præter has particulas materiales, quas prima principia dicimus, ſit aliquod vinculum, deinceps dicemus.

DE MATERIA MVNDI

proxima, eius, ex quadruplicis eſſentię chao, origine & progreſſu: deque eius eſſentia inextenſa & incorporea, tum gradibus medijs vſque ad extenſam & corpoream eius naturam, quæ vniuerſæ machinę materiam vltimam cõprehendere videtur.

CAPVT XIII.

BONITAS Diuina ex ſapientiæ ſuæ theſauro incomprehenſibili mundum condi-

tura, præparauit prius materiam per multos essendi modos, antequam aptam redderet ad formam elementorum accipiendam, primóq; informem Hylam, vmbram immensam, essentiam rudem creauit, quam Idearum sigillo primo adæquauit, & secundum ordines in mente Diuina conceptos, eam in varios gradus diuisit, & in chaos confusum coëgit. Cuius modificationem commodiori exemplo illusttare non possum, quam figuli. Figulus enim principio sibi lutum præparat quasi materiam, vt in ipsa vasculorum formam fingat, quæ prius in mente habebat; in vna inquam mente, quasi subiecto intelligibili & incorporeo multas habet figuras, non secus ac domus in archetypo habetur, aut formæ membrorum in vegetabili seminariaque natura, igneus in Sole calor, in vnitate numeri, longitudo lineæ in circuli centro, radij omnes in centro Solis, in lumine colores. Similiter figulus in luto. Imo vt in materia corporea extensa & sensibili multas effingit formas, dum informe lutum prius à se formabile factum extendit, atque extendendo figurat. Similiter Deus primo creationis momento creauit essentiam quandam primam, quam in quatuor diuisit partes, ex puriore essentiam mentis, quam ideis quasi rerum faciendarum formis repleuit. Et quia vita longius se se extendit quàm intellectus, sic vitæ essentiam vlterius produxit, eamque rationibus seminarijs decorauit, hosque duos

ordines, cœlum ſeu mundum intelligibilem, conſtituit. Tertiam vero eſſentiam pari ratione extendit per dimenſionum aliquot gradus, id eſt longitudinem & latitudinem abſque profunditate, hancque naturæ eſſentiam inſtituit, quam ſic extenſam partim corpoream, partim incorpoream; partim actiuam, partim paſſiuam fecit, eamque ſeminibus omnium rerum ornauit, quam cœlum ornatum ſtellis & æthera ſeu quintam eſſentiam vulgo dictam appellamus. Denique materiam illam extendit in trinam dimenſionem. Et materia ſic extenſa corpus facta eſt, & corpus hoc agere deſijt, multiſque ornauit formis, ſcilicet elementorum, vaporum, lapidum, metallorum, plantarum, & animalium.

Fuit igitur vnica tantum eſſentia, varijs his diſtincta ordinibus, & idearum, rationum ſeminalium, & formarum characteribus ornata, quam veteres chaos appellabant tenebroſum. Primoque apparuit chaos incorporeum, hoc eſt eſſentia, longitudine, latitudine & profunditate carens, ideoque abyſſum, terram inanem & vacuam nominauit Moyſes, cuius limites deſcribi nequeant. Hæc autem quo magis à fonte recedebat, eo magis vergebat ad corpoream naturam, vt ex diagrammate ſuprà poſito perſpicere eſt. Proinde materia per gradus intermedios terminatur in mole corporea. Corpus autem eſt longum, latum & profundum. Et quoniam nullum corpus eſt infini-

um, ideóque finem habet profunditatis: finitur enim in superficiem non profundam. Sic iam habes superficiem, longam quidem & latam, sicut corpus, sed profunditate carentem, atque ex vna hac parte surgentem ad incorporea. Superficiei quoque latitudo finita ad longam lineam duabus partibus ad spiritum accedit. Sed hæc ipsa lineæ longitudo quia finita est ad punctum, dicitur non profunditate: solùm & latitudine priuatum, sed etiam longitudine. Habes punctum tribus partibus ad naturam vergens incorpoream. Sed hoc quoniam lineæ terminus est, ideo centrum habet situm in corpore, neque implet totum, neque viuificat. Separetur hoc punctum à linea mentali separatione: potest enim sola cogitatione à linea separari illud quod est lineæ terminus: prius enim est in seipso quam terminet lineam. Quod autem prius est, separari potest ab hoc quod est posterius. Habebimus ergo punctum quodammodo, id est sola cogitatione à linea solutum, quarto iam gradu à corpore discedens. In hac ipsa solutione sequetur, vt omnes partes corporis æquè respiciat, fundatur per omnes & moueat. Hic vegetans & sentiens anima sedem habet. Et quoniam rationalis cogitatio non fallitur ascendendo, ideo sicut inuenit punctum à corpore cogitatione liberum, sic reuera inueniet punctum, hoc est indiuiduum aliquid, re ipsa à corpore solutum, quod non modo impleat corpus & moueat,

ſed quo ipſum liberè moueatur & tollatur ad ſupera, quod iam vnitatis nomine appellatur. Hic viget anima rationalis, quinto gradu à mole corporis aliena. Et ſi tanto quid eſt impurius, quanto minus agit & magis patitur: corpus ſuperficie erit impurius: ſuperficie vero cedet lineæ, linea puncto, punctum vnitati, quæ neque dimenſionibus, neque ſitu indiget, ſed ſola in ſe lucet. Proinde mens omne omnium formas vnico & ſtabili ſemper actu concipit, paritque intus & inſpicit. Oportet enim omnem vitam prolem priùs penes ſe ipſam generare, quam ſeorſim. Et quo præſtantior eſt vita, eo & præſtantiorem ſibi generare prolem neceſſe eſt. Et hinc anima rationibus ſeminarijs grauida proficiſcitur, & tanquam mentis æmula ſimilem quoque conceptum, partum & intuitum affectat. Itaque quum nequeat anima, mentis inſtar, vno intuitu totum conſequi, conatur ſaltem, per ſucceſſionem quandam temporis, actibus in ipſa multiplicibus aſſequi. Quapropter modò formas vireſque alias edit, modo alias, actioneſque progreſſu multiplicat: ſeminaleſque proles explicat multiformes, & in materiam infundit. Hinc Boëtianum illud.

---- Mentemque profundam
Circuit & ſimili conuertit imagine cælum.

Non quod ſpecies intellectuales naſcantur propriè, vt ſupra dictum, ſed partum talem intelligo, cuius productio ſit quædam in ra-

onali parte coruscatio, per quam mentis spe-
es antea coarctatæ efflorescunt altius.
Quum igitur mens in instanti agat, dicitur
rculus immobilis, tum quod vicinior vni. A-
ma autem quum in tẽpore actiones suas pro-
rat, merito dicitur circulus mobilis, & cir-
mentis circulum mouens, omnes enim eius
otus sunt in spatio primo, per virtutem vi-
elicet & exemplar. Ascendit igitur ad causas
nima, descendit iterum ad effectus. Ad dex-
ram mouetur atque sinistram, coniugia pen-
sans. Antè procedit, retróque recedit, po-
erioribus scilicet compensans. Denique mo-
etur in rectum, aliud semper ex alio sumens.
n obliquum quoque se conuertens, in circu-
um denique. Tum vbi reuolutiones à formis
d formas, easdem denique repetens. Quando
causis ad effectus progressa, ad causas iterum
egreditur. Tum denique ipsa ad parentes
uos, vnde processit, affectu prorsus, & con-
emplatione conuertitur. Frequenter vero in
otibus enarrandis actiuo quodam verbo
armenides vtitur μεταβάλλειν. Quo significat
nimam non aliunde mutari, sed mutare se
psam, & migrare ex statu in motum; atque
ontra à motu, rursus opposito, in oppositum,
t inter omnia hæc opposita æternum quid-
am, indiuiduumque seruare. Anima ergo est
rculus mobilis, & si quæ in animæ cognitio-
e stabilitas est, ea mentis constat potius
uam animæ beneficio. Natura etiam dicitur

circulus mobilis. Naturam autem vocamu
vim animæ in generando locatam.

Hæc ſane generandi facultas ideo mobil
dicitur, quia temporis ſpatio opus ſuum pe
agit. Verum in hoc ab animi facultate diſcre
pat, quod anima per ſe propriè & in ſe moue
tur. Per ſe inquam, quia principium ſui motu
exiſtit. In ſe, quia in ipſo, animæ ſubiecto, ra
tionis & ſenſus remanet operatio, ex quibu
opus nullum reſultat in corpore. Generan
vero illa vis, quam vocamus naturam, per ſ
quidem mouetur, quum animæ per ſe mot
vis quædam ſit. Moueri autem in alio dicitu
quia in mole corporis omnis eius operatio te
minatur: corpus enim nutrit, auget & gene
rat. Sed cum dico corpus, intelligo corpu
adhuc ſpirituoſum, ſola longitudine & latitu
dine, ſed abſque profunditate, præditum, e
materia iam extenſa conflatum.

Et talia corpora dicuntur ſeminum domi
cilia; quæ quum ſenſibus primo apparere v
dentur, quaſi ex inuiſibilibus ad viſibilem na
turam accedentes. Dum enim guſtui innote
cunt, ſaporem omnibus rebus impertiunt, ſa
liſque nomine & proprietatibus non iniuri
gaudent. Dum viſui, colorem omnibus rebu
impertiunt. Similiter & dum guſtui odore
omnes exhibent: Sulphuriſque nomine deco
rantur, dum auditui & tactui innoteſcunt, im
petum faciunt & ſtrepitum, tum corroſiuam
deſtructiuam vim ſenſibus hiſce imprimunt.

unde spiritus nomen non iniuria merentur.

Materia vero & corporis moles perfecta, ordinis est ab alio & in alio mobilis. Ab alio quidem, quoniam ab anima necessario & spirituosis hisce substantijs agitatur. In alio autem quia in loco & spatio motus corporis agitatur. Hinc patet causa, quare antiqui bonitatem in centro, in circulo pulchritudinem constituebant. Bonitas siquidem rerum omnium vnus est Deus, per quem cuncta bona sunt. Pulchritudo autem Dei radius infusus his circulis, circa Deum, quodammodo reuolutis.

Huiusmodi radius omnes omnium rerum species in quatuor illis effingit. Species illas, in mente ideas, in anima rationes, in natura semina, in materia formas appellare solemus. Et sic ex incorporeis, intelligibilibus & inextensis fiunt paulatim corpora spirituosa, donec tandem in naturam extensam, corpoream & sensibilem finiant.

DE ACTV ET VIRIBVS *animæ, per Spiritum & qualitatem materiam extendentis, vnde emanant, materia, forma, tum viriusque proportio: ex quibus denique septem Elementa corporea, quæ vniuersi machinam absoluunt.*

CAPVT XIV.

INTER Deum & mundum corporeum tres enumerantur Diuinæ substantiæ, nempe Mens, Anima & Natura, quarum prima secundum suam formam fit essentia & boni particeps, ac insuper vitæ intellectusque causa. Secunda secundum suam formam fit vita, particeps essentiæ, & intellectus formalis causa. Tertia per formam fit intellectus, vitæ particeps, & causa mundi. Et quanto superior est mens anima, & anima natura, tanto & prior superiorque est essentia quam vita, & vita quam intellectus. Essentia enim amplius sese diffundit, quam vita: & pari ratione vita, quam intellectus; multa enim habent esse, quæ non viuunt. Proinde Plotinus dicit naturam vt infimam, esse proximum mundi fabrum, intellectuales ideas mundanarum re-

rum in ſe habentem, quas quidem acceperat ab intellectu vitali, in quo æquè ſunt intellectuales ideæ ac intelligibiles, quas anima acceperat ab intellectu eſſentiali. Prouidentia proinde naturam ornauit, vt tot in mundo ſpecies fabricaret, quot animaduerteret animam ideas contemplari in ipſa mente, cuius eſſentia ſit cauſa vitæ.

Natura ergo ipſa rerum artifex & poteſtas quædam viua concipitur accipere à primo ſapientiſſimoque Archetypo per intermedia ſextuplicem gradum & ſcientiam rerum faciendarum. Primo vim & naturalem bonitatem. Secundo geometricum contemplatoremque intellectum, communes rationes menſurarum habentem. Tertio rationem practicam, nempe per rationes ipſas de artificio conſultantem. Quarto imaginationem, figuras iam & modos conducentes operi effingentem. Quinto effectum. Sexto mouendi virtutem, vnde ad ſimilitudinem animæ noſtræ tres motuum ſpecies neceſſario cohærentes profert, iuxta conceptum creationis & triplicis finis rationem. Omne enim quod eſt, motu indiget quo ſe conſeruet: motu, quo ſymmetriam foueat in ſuo toto: motu denique, quo rebus externis vt agens ſe ſe communicet. Qui triplices motus vice inſtrumenti in omnibus haberi poſſunt, quaſi vitales quidam venti, ex anima ſe ſe vndique diffundentes, quouſque aliquid materiæ ſimile, informe &

fuſcum obtinuerit. Nouit enim hic ſpiritu rerum agendarum ſpecies omnes, fœcundu actionum ideis à ſuperiori forma; fœcundu item paſſionum quarumlibet ſpeciebus à qualitate ſubiectaque materia. Quam illico diuerſis illis motibus iuxta ſuperiorum ſcientiam, extendit motu à centro ad circumferentiam, tum à circumferentia ad centrum. Denique motu orbiculari ſeu medio, quouſque per diuerſos corporeitatis, gradus tranſierit, & tandem vt corpus ipſum terminans, ſuprema infimis colligauerit.

Sed nos ab hiſce principijs ad ſenſibiliora declinantes, triplex confeſtim eſſe in rebus genitis concludimus. Primum quod ſimplex & ſtabile penitus appellatur, velut diuinæ virtutis radio ſuo ſe ſe termino continente. Secundum quoddam eſſe confuſum, virtutis eiuſdem radio in rectum vltro citroque reducto, & ad alia quædam à ſe per circumfuſæ caliginis nubem erumpente. Tertio vt ſit determinatum alterum eſſentiæ genus, conuerſione lucidi radij, velut in orbem ſphæricè conuoluta, in cuius pleno circuitu, plena gignendarum rerum perfectio collocatur.

Hinc ſanè ex rebus intelligibilibus ad naturales diſcurrendo, deinceps magis, magiſque Platonicos & rationibus abditiſſimis notas miſcere prophaniores incipimus, pro captu ſcilicet humanæ mentis, quæ ſæpe vel Deo ipſi ſtatus motuſque affingit, multiplicem for-

mam, amorem & odium, zelotypiam, mœrorem, gaudium, extensionem, contractionem, ætatem, manus, oculos, aures, & brachia; Vnde & nos ex illo Pœmandri spectaculo longe pulcherrimo, Diuini radij imaginati sumus quodammodo triplicem raptum. Non tam profecto in Deo ipso omnis compositionis, diuisionis & mobilitatis experte, quam mundi conspicua varietate distinctũ. Quorum prior sit mẽtis opificis primæ, quem patrem appellat Mercurius, in cuius sinu mundus intelligibilis vel naturæ exemplar Archetypum delitescit. Cui consentit & illa Philonis præclara sententia *lib. de opificio mundi*, vbi sic ait. Mundum autem illum, qui ex ideis consistit, nec fas est loco vllo vel dicendo, vel cogitando circumscribere. Sciemus tamen quo pacto consistat, si cõsiderauerimus aliquem nostratium rerum similitudinem. Quoties est condenda vrbs cura Regis alicuius, præsto est aliquis peritus Architectonicæ qui contemplatus loci opportunitatem, primum intra se ipsum partes futuræ vrbis propemodum, omnes delineat, templa, gymnasia, vias, naualia, porticus, &c. Secunda creationis species fit spiritali radio, qui super abyssi faciem prouolutus, cœlum & terram, indeterminata prius ratione, constituit, formam scilicet atque materiam indefinitam, & vtriusque medio proportionem consimilem; cuius adminiculo paulatim ad elimatioris compositionis speciem mundus exurgit,

& quasi à verbo patris, aut filio (vt inquit Mercurius) sic cuncta in orbem aptissimum colligantur, vt ad sui ornatum, necessitatem atque perfectionem nihil amplius requiratur.

Hic vero obseruanda erit Mercurij illius ter Maximi oratio penitus admiranda & ordo spectandarum rerum *lib. de potestate & sapientia Dei cap. primo.* Ibi etenim potestatem referre videtur maximè ad personam patris, sapientiam filio assignare, amorem & voluntatem spiritui. Atque in formatione mundi primo immensum quoddam spectaculum refert, omnia videlicet repente in lucem conuersa & speciem stabilem infinito imperio præualentem: Paulo post vmbram horrendam siue caliginem, obliqua reuolutione subterlabentem, vultu exagitatam mirabili, vnde natura humida & indigesta protinus emanauit. Cui tertio assistẽs opifex verbum ex terra & aëre, aqua & igne, velut confusis hactenus seminibus, distinctum ordinibus mundum, mensura, numeroque, & proportione formauit. Itaque velut ex conuersione luminis in se, insinuasse videbitur; Si alte expendas singula, materiam, ex luce autem foras erumpente fortasse & formæ propagationem intellexit: atque ex diffusa caliginis specie, abyssum siue materiam. Similiter penes ideam triplicis motus tum in actiuo principio, tum in passiuo & vtriusque proportione media, licebit tibi quodammodo & ac-

tionis concipere triplicem differentiam, & voluntatis, & potestatis. Quarum prior sit in quiete stabili. Secunda sit tanquam radiis diuinæ lucis in continuum exporrectis, iuxta dimentionem triplicem. Tertia eiusdem vero omnibus in orbem solidum vndique reuolutis.

Rerum autem omnium primus, ab essentia simpliciter existente & (vt sic loquar) virtute stabili centro sphæræ alicuius comparabili, rerum omnium velut conceptus nascitur, atque Archætypus, rerum esse purissimum scilicet, æternum, ac stabile, semper in mente opifice, de quo fortassis illud in sacris. *Fecit cœlum & terram atque omne virgultum agri antequam oriretur, omnemque herbam antequam germinaret.* Vbi sane nihil nisi ideas intellexisse videtur consentaneum, atque sic etiam interpretatus est Philo.

Rerum autem progressus in vniuersi fabrica ab essentiæ dimanatione velut in rectum, quæ areæ superficiali est comparabilis, rerum progressus in generatione post conceptum, id est ipsa principia adhuc inconnexa prodierunt: vnde & esse simplex & indeterminatum, donec paulatim radiis in circuli figuram coëuntibus cœperunt obscura compositionis rudimenta, indefinita tamen propter naturam superficiei, vnde & afflatu simpliciore mundi prima elementa sunt propagata.

Rerum vero partus ex essentiæ dimanatione

in orbem abſolutum & ſolidum, Sphæricæ ſcilicet circumferentiæ comparabilem, eſſe quoque compoſitum ac determinatum prorſus per hæc inferiora dimanauit.

Hic autem velut quidam partus eſt atque perfectio, in mundi ſcilicet triplicis ſiue quadruplicis ſpeciebus & ſpecierum diuerſis partibus euceſcunt.

Quod autem ad principiorum proximorum creationem, quaſi entis materialis ſeu maſſæ confuſæ diuerſas modificationes attinet, ſunt hæc potiſſimum tria, Materia, Forma & Proportio, omnia ex mundi ſpiritali radio protenſo in rectum atque continuum ordine, per materiæ diuerſiſſimæ & minutiſſimæ partes Scaturientia.

Cum vero ſit protenſio triplex, vna ſurſum, deorſum, hinc materies oriunda eſt, lineæ tantum comparabilis ac veluti ſola prædita longitudine, in diagrammate mentali animæ facultati ſuppoſita; altera ſiniſtrorſum, dextrorſum, vnde forma progreditur tanquam latitudinis rudimentum, ſuperficiali rationi & rationis ſeminariæ facultati ſuppoſitum & comparabile, tertia vero antrorſum ac retrorſum, vnde altitudinis ratio pullulaſcit, oriturque proportio parti phantaſticæ proſtrata, poſteaquam hæc prima principia actu per medium ſunt copulata.

Cæterum ex antedictis motuum differentiis ſi intellectus aciem ad ſummas vſque anguſtias

tedigamus, inuenientur denuo aliæ particulares tres. Vna simplex, quæ fit vel cum in lineam mouetur spiritus mundi; vel in superficiem, vel in altitudinem sphæricam: & tunc mouetur sane vel extrorsum à centro scilicet, seu medio, ad circumferentiam extremam. Et hoc motu simplici eget vt sese rebus extra communicet, vnde fiunt corpora perspicua, volatilia & leuia. Vel redeundo per viam oppositam à circumferentia ad ipsum centrum. Et hoc simplicis motus circuitu eget, vt sese conseruet in suo esse, vnde fiunt corpora opaca, fixa & grauia. Vel denique per duos motus compositos pariter versus extrema imperfectè protensos, rursusque ab extremis magis imperfectè medium versus inuicem occurrente, vnde fiunt corpora maioris & minoris compositionis, tum ambigua. Ex his autem differentiis motuum postremis in priorum singulis apparent & principiorum differentiæ quædam, indeterminatæ tamen, donec actu per proportionis spiritum copulentur.

Et quamuis senserit Aristoteles, Materiam ab omni penitus forma liberam, omni qualitate, vita spirituque destitui: nos tamen hic Mathematicæ rationi & intellectu potius auscultantes, lubenter concipimus vniquique principio tria semper assistere. Primo phænomenon, seu apparentiam quandam, indeterminatam tamen, vtpote linealem in materiali huius massæ principio, superficiariam in for-

mali, in proportione vero corpoream. Neminemque perturbare debet, vt pauca obiter dicam, quod ego, Pythagoreorum more, ex Mathematicis Physica componere videar. Non enim velim intelligas materialia corpora ex figuris & numeris, tanquam ex elementis & partibus, sed tanquam ex terminis quadam resolutione componi, quod videlicet naturalia in illa quasi priora, ac velut, terminos resoluantur. Quin imo & Plato formas physicas omnino materiales appellat, quia & communi & propria materia indigent; & absque illa cogitari nequeunt, vel quadam analogia aut mutua scientiarum dependentia inter se coherent. Pythagorici enim similia elementa in spiritibus atque in corporibus constituebant. Quatuor apud Metaphysicos vocantur essentia, esse, virtus, & actio. Apud Mathematicos quatuor signum, linea, superficies, profundum. Apud Physicos quatuor, seminaria naturæ virtus, pullulatio naturalis, adulta forma, denique compositum. Redde singula singulis, essentiæ quidem, signum atque semen; ipsi vero esse, lineam pullulationemque; virtuti, planum atque formam, actioni, profundum atque compositum, & vbique extrema velut solida duobus consilia mediis. Manifestè quod in Mathematicis signum est, Plato in Physicis virtutem seminariam, indiuiduamque & stabilem esse putat. Quod in Mathematicis linearis in longum productio, id in

physicis geminantis formæ pullulationem. Item quod ibi planum, hic propriè formam. Vt enim planities corpus terminat, sic forma materiam. Denique vt ibi profundum, hic compositum. Compositum nempe duplex, formæ, id est ex pluribus formis quædam quasi complexio, sphæræ solidæ similis, tum materiale, id est ex forma & materia, cubo similior. Secundo addimus & indefinitam animam quandam seu vitam indeterminatam illius principij quatenus est adhuc inconnexum. Tertio spiritum quendam in singulis mobilem, vltro citroque, tum motiuum ab anima mundi.

Indeterminatam igitur & coufusam massæ huius materialis naturam, terram inanem & vacuam confirmare regere & in caracterismo atomico Idearum, Rationum, & Seminum, tueri videntur tria. Primo naturæ vis, vt vltimi entis qualitas. Secundo spiritus seu naturæ ipsius actus. Tertio vita indefinita aut potestas, omnia passibili adhuc & indefinita ratione massæ atomicæ assistentia, sed inconnexa ratione per massam dispersa.

Et primo concipitur naturæ quantitas vt vltimi entis, apparentia, singulis huius sigillatis massæ atomis proximè inhæsisse vt forma quædam indefinita materiæ, ipsamque materiam (vt pauca obiter de ipsa dicam) non aliter à natura ipsa vt ab ente quasi neruo qualitatis inde deuincta dependere, eamque semper

comitari, non secus ac vmbra corpus. Quin etiam per qualitates à natura in materiam concinnè iactas, quasi per neruos assiduè colligari. Ipsa vero formam sustinet modo profundo, atq; dum cadit ab ente, id est à natura, quæ verorum entium infimum est, subest vt fundamentum imaginibus entis, formis scilicet naturalibus siue qualitatibus, ab idearum, rationum, & seminum characteribus, in eius confusum incorporeum, & particularibus formis adhuc in huius massæ sinum destinatum, quod ab hac qualitate primo componi, in ordinem redigi & ad perfectiorem corporeitatis gradum reduci incipit. Dumq; vlterius ab actu suo impellitur spiritali suo radio, ex naturæ gremio demisso, & rerum faciendarum formis grauido, & in motu sursum, & deorsum, in confusa materiæ massa protenso, colligit, assimilat, extendit homogeneas huius massæ atomos, & in linealem ordinem redigit, limo, visco seu glutine suo seminario & incorporeo, humoris cuiusdam indeterminati speciem præseferens, materiam stabilem & seminibus naturæ similem reddit, sed passiua adhuc ratione. Nam quæ in naturæ quieto silentio antea delitescebant & meliori vita fruebantur, hic, vt ait doctissimus Seuerinus, dimensionibus, qualitatibus, saporibus, odoribus, coloribus, situ, & aliis casibus infelici coniugio subijciuntur & in corporeum barathrum, velut in lethæum amnem, immerguntur, dum ex formalibus

alibus & actiuis materialia & passiua eua-
ant. Et sicut hanc qualitatem diuersam in sin-
ulis confusæ massæ atomis à natura impres-
am & materiæ suæ tutricem & gubernatricem
acultatem concipimus: pari ratione spiritum
uic qualitati immanentem & mediante qua-
tate singulis & minutissimis figuratis atomis
nhærentem agnoscimus, super humidam seu
luxam huius abyssi faciem, inconnexo prorsus
nodo, extensum, & in longitudinem, passibili
antum & adhuc indefinito modo protensum,
ntelligimus. Cuius actionem, vt inconnexam
dhuc & sopitam, suo impulsu excitat, & ad
notum erigit, spiritus vniuersalis mundi, de
quo sacræ literæ dicunt, Spiritum Domini, seu
im causæ efficientis vt Domini organum,
quis incubuisse, vt in formam completam &
corpoream, per gradus induceret, & recipien-
dis Elementorum formis propriis, aptam red-
deret. Quis enim dubitat hunc spiritum virtu-
tem & vigorem, imo lucem & seminales ratio-
nes tenebricosæ & confusæ huic massæ, im-
pertiuisse. Sed lineali & indefinita primum ra-
tione conceptibiles.

Proinde vt ab indeterminata huius princi-
pij materialis ratione (in sacris per tenebras
super faciem abyssi designata) ad determina-
tiorem & magis definitam accedamus, consi-
deranda accedit hæc materia, vt subiectum
actionis agentis ad Diuini Verbi virtutem &
impulsum quasi animatum, hoc est vt spiritus

materialis per gluten materiale fluidum dela tus, ſed in ſubiecto adhuc non diffuſus, vnde per impulſus huius continuitatem, aut diſcontinuitatem, prout nimirum introrſum, extrorſumve procedit in longitudinem, oriuntur tum in materiali atomorum fluore aut glutine, tum in illius ſpiritu, & vita ſeu poteſtate, triplices apparentiarum differentiæ, per cœleſtem æthereàm, & elementarem regionem diſperſæ. Illæ ſunt continuitas, diſcontinuitas & extremorum ſymmetria. Vnde qualitas huius materiæ, humoris ſeminariam ſpeciem & virtutem præſe ferens, & atomicam ſubſtantiam materiæ iam quaſi lambens, dici poteſt à continuitate eius actionis & motu à medio verſus extrema, vt ſui diffuſiua, in materia atomica leuis, & extra ſe communicabilis. Æquabilis, & lenis, Sulphuri materiali & non lucenti aquæ & aëri aſſimilanda. A diſcontinuitate eiuſdem & motu ab extremis ad media, vt ſui conſeruatiua, inæquabilis, aſperque & grauis, Sali, terræ, & igni aſſimilanda: Ab extremorum motu, ſymmetria, & humor ſymmetros. Mercurio materiali comparandus.

Eodem pacto in hanc materiam atomicam inſiſtens mediante qualitate, ſpiritus, hanc qualitatem materiæ adhuc paſſibilem tantum dici ſinit, leuem, grauem, & mediam. Similiter vitam quandam indeterminatam ſingulis huius maſſæ atomis, vt principij materialis actum remotiſſimum, concedimus. Conſimili

modo passibilem adhuc.

Sed in hac tandem, indeterminata materiæ constructione non acquiescit spiritus hic architectus, sed vltra ad formæ corporeæ naturam contendit, per motum dextrorsum, & sinistrorsum in confusa hac massa, atomos in superficialem & indeterminatam superficiem colligens, sed modo adhuc indefinito. Vnde forma progreditur, tanquam latitudinis rudimentum, superficiali rationi tantum comparabilis, & easdem, vt supra modo habens (per qualitatem spiritum & vitam) massæ materialis atomos, spiritali radio prius assimilatas. Quas primò accipiens spiritus vniuersalis, per suam qualitatem eas disponit, & vt nobiliori actui destinatas, & signatas, viuaciori & puriori rerum faciendarum charactere impressas, colligit, vt in cœlestem, deinde æthereum, & elementarem denique naturam distribuat & adaptet, suo quodam, vt ita loquar, seminario visco, velut oleum aut inextinguibile Sulphur supra formæ huius faciem natans, fouens videlicet materiam atomicam adhuc frigidam, vt vitaliter postea, quamuis occultè caleat, & vim calefaciendi occultam cæteris impertiat.

Vnde huius formæ prima apparentia seu qualitas in cœlestibus lucem peperit, in æthereis splendorem, in Elementis lumen, colorem, cum suis vbique oppositis ab opaco prodeuntibus, quam faciem vocat Moyses lucem &

diem. Simili modo spiritus in latitudinem fusus, vt & vita formans seu rerum formatrix intelligentia.

Vnde principij huius formalis Spiritus, superficiei tantum comparabilis, diffusus per formæ aream indefinitam, qualem apparentiam nuper vocaueram, in ipso impulsu à centro ad circũferentiam, vel è contrario, à circumferentia ad cẽtrum, vel motu medio, triplices in forma particulares differentiæ tum in assistentis formæ phænomeno germinascũt, perspicuitas scilicet, opacitas, & extremorũ medium seu exẽplar. Ex quibus formarum apparẽtia seu qualitas dicetur perspicua, Sulphuri, aquæ, & aëri similis; caliginosa, Sali, terræ, & igni; media Mercurio similis, eius spiritus similiter cõtractus ad centrũ, & grauis; terræ, Sali, & igni similis; diffusus ad circũferentiam & leuis, Sulphuri, aëri, & aquæ similis; Mercurius ambiguus & vtriusque similitudinem in se cõtinens, potestas itidem seu vita, leuis, grauis, symmetra.

Quod ad proportionem attinet, principium tertium, pro eius quoque respectu, ad qualitatem impulsorem spiritum & animam, illam similiter assistere concipiuntur; Primo velut concretionis coagulum quoddam adhuc inchoatum, liceat gluten corporeum in potentia nuncupare) quod quidem in cœlestibus firmissimam efficit formæ & materiæ seu lucis & humoris concretionem, in orbe corruptibili infirmissimam, in æthereis mediam. Secundo

spiritum in altitudinem extensibilem. Tertiò animam seu vitam corpoream in potentia, rationem altitudinis comprehendentem & adhuc indefinitam. Vnde pro impulsus varietate, introrsum, extrorsum, permistóque in altitudinem, oritur in principiis ex proportione minoris æqualitatis concretio firmior, propter maiorem inæqualitatem infirmior, propter proportionem æqualem, symmetria seu mediocre concretionis robur.

Hinc apparet in proportionum specie, phænomeni loco, coagulum maioris inæqualitatis, minoris, symmetrum, spiritus & animæ inhærentis similes differentiæ. Sic habes in tribus principiis musicarum vocum differentias septem, asperum, lene; graue leue; æquale, inæquale; symmetron. E quibus restat tandem vt aucupemur symphoniam vniuersi, numeris congruam, & tamen discordibus, variè temperatam.

Iam autem videbis ex singulorum coniugationibus oriri totidem Elementorum species, quæ ad tres, deinde ad septem reduci possunt.

Ad tres, distinguendo totius mundi machinam in cœlestem, æthercam & sublunarem regionem. In cœlestem, vt actiuam penitus ratione inferiorum, & sublunarem vt passioni subiectam, & vt mediæ naturæ. Æthcream, actiuam nempe ratione sublunaris regionis, passiuam verò ratione cœlestis. Sic

erũt in ſingulis triplicia Elemẽta in cœleſtib⁹.
Vnum ex perſpicuo cum humore æquabili, & hoc Sulphuris nomen habebit. Alterum ex luce opaca, cum humore aſpero & inæquabili, & hoc Salis nomen obtinebit. Tertium verò erit vtriuſque participatum Mercurius, vnde lux perſpicua, lux opaca, & media. Similiter in ætherea regione, erit ſplendor perſpicuus cum humore æquabili; ſplendor imperſpicuus cum humore inæquabili, & medius Sulphuri æthereo, Sali æthereo & Mercurio aſſimilandus. Denique lumen vel color perſpicuus cum humore æquabili: lumen vel color imperſpicuus, cum humore aſpero: medius, Sulphuri ſublunari, Sali & Mercurio aſſimilandi. Ex his denique tribus, vt ſeminariis naturæ & quaſi indefinitis Elementis, exorta eſt vltima & abſoluta creationis ſpecies. Vnde mox Elementa in Cœlis, æthere & ſublunari regione mundi prodierunt ſeptem. Primum quidem ex perſpicuo cum æquabili Sulphur, vt à volatilibus exordiar diciturque inflammabilitatem, lucem, & colorem habere à perſpicuo, ab vtroque leuitatem & volatilitatem, præcipuè extra mixtum; à ſeminaria lucis, virtutem multiplicandi, tum aliis cõmunicandi ſimilem formam, & manifeſtandi extra ſe vim habens, colorem, odorem, ſimileſque qualitates habebit, à formali & actiuo principio promanentes: ab æquabilitate volatilitatem, leuitatem, humiditatem & ſimiles qualitates à

materiali forma vt passiua magis effluentes. Alterum erit aquæ Elementum, ex opaco & æquabili conflatum. Ex opaco, vt essentiali forma & actiua, habebit lucis paucitatem, frigus, volatilitatem maximam, in mixto compactionem insignem, virtutem maximam occultandi rerum species in se habens. Vnde ab Hippocrate huius Elementi forma dicebatur Orcus, sicut & prioris forma itidem dicebatur Lux, *Lux Ioui*, inquit, *tenebræ verò Orco, Lux Orco, tenebræ verò Ioui*. Intelligens nempe fluxum & refluxum seminalium rationum. Semina enim in mundanam prouinciam profluentia, lucis imitantur naturam: vbi verò refluunt, tenebrarum & Orci referunt naturam. Ab æquabilitate itidem similes Sulphuri, materiales formas agnoscimus.

Alterum erit Elementum aër vtriusque exemplar, sed humidum magis, propter vtriusque formam materialem, quam repræsentat quæ est æquabilitas, tam Sulphuris quã aquæ. Æqualiter tamen nunc calidus, nunc frigidus, propter vtriusque formã essentialem, & actiuam, quam eminenter continet, nẽpe propter Sulphuris perspicuũ, calor, modo propter aquę opacitatem, frigus ipsi æqualiter & exẽplariter conueniunt. Ita videntur hæc tria Elementa posse reduci per anallogiam quandam ad Sulphur, Sal & Mercurium. Aqua erit Sal fluxile & fusius. Sulphur ipsius naturam retinebit, aër vtriusque naturæ Mercurium æmulabitur,

siue vis, retinebunt imaginem Iliadi, vnde fluxerunt, trium nempe verorum entium, mentis, animæ, & naturæ, per qualitatem in materiam, formam, & proportionem, vt Elementa inde profluentia.

Distribui etiam possunt ratione trium mundi regionum per cœlestem vt actiuam, æthercam vt mediam, sublunarem regionem vt passioni subiectam. Ita erunt vt ait doctissimus Seuerinus, Sulphur cœleste, aqua cœlestis, aër cœlestis: Sulphur sublunare, aqua sublunaris, & aër medius. Sulphur æthereũ, aquaætherea, & aër medius. Et hæc tria. Elementa dicuntur volatilia respectu inferiorum, quoniam cito aufugiunt, & facile in sublime per spiritum aut eius qualitatem deferuntur, & quod spirituum vires non expectant.

Iam autem de reliquis Elementis, quæ sunt Terra Sal, ignis, & Mercurius medius. Quorum terra fit ex perspicuo cum inæquabili, ex perspicuo sed maioris compositionis quæ fit, per motum à centro ad circumferentiam magis indirectum & à simplicitate exemplaris magis declinantem, vnde obtinet naturam pellucidam, qualis in lapillulis & arenarum particularis relucet: tum spongiosam & leuissimam in mixto naturam, ita vt omnia composita, quò magis habent terræ, eò leuiora reperiuntur, vt demonstrabitur *capite de vitro Antimonij*. Ab inæquabilitate au-

tem habet siccitatem, & externam asperitatem, & virtutem conseruandi res & abscondendi, tum occultandi res sibi commissas, fixitatem insignem & in igne constantiam. Sal fit ex luce opaca & humore aspero & inæquabili, terra ex perspicuo & inæquabili. Ignis vtrorumque exemplar, Sal habet à forma materiali, quæ est inæquabilitas, siccitatem, grauitatem, fixitatem insignem, tum virtutem conseruandi & occultandi res occultas, tum asperitatem, vt à forma magis passibili, à luce opaca, vt forma essentiali & actiua, nullam inflammabilitatem, paucitatem lucis, & caloris obtusi, vrentis quidem, sed quadam quasi frigiditate innata, vt solet frigus, gelu, nitrum, & nix. Vnde dicitur.

Penetrabile frigus adurit

Cui conuenit illud Maronis,

Vrunt lethæo perfusa papauera somno.

Vnde eius natura escharotica & cauterisans quæ in omnibus salibus deprehenditur, adurunt enim non secus ac ignea omnia aut calida, compressa enim per motum discontinuum à circumferentia ad centrum, tum sui conseruatiuam & aliorum destructiuam naturam obtinent, ab opacitate. Vt ab essentiali forma, fit vt erodere deprehendantur, sed extra suum mixtum diffusis. Aqua in ipso gaudet, & hospitium in ipso accipit, & in suam quasi naturam fluidam conuertit.

Ignis autem ſextum Elementũ cum vtriuſque ſit exẽplar, & participatũ hoc eſt ſalis & terræ, nectit ſalem terræ, quaſi animam corpori, proinde ſpiritus erit. Ratione duorum priorũ, eſt Elementum internum per quod actiones ſuas manifeſtant, eo enim pereunte aut deficiente, deficit Salis vis, tum terræ poteſtas, & ambo in chaos ſiue tenebras redibunt. Ab vtriuſque inæquabilitate ingentem habet ſiccitatem & aſperitatem, tum in centro innatam fixitatem, & ibi degendi cupiditatem & ſortem ingenitam ſibi à natura ibi manendi commiſſam, vt eſſet quaſi aliorum Elementorum flamen & follis indefeſſus, aliorum naturas in actum ſuppoſititio quodam iure redigens. Proinde ne omnino auolaret & relinqueret ſuam centralem regionem, retinetur à duabus formis materialibus, nempe inæquabilitate Salis & terræ: tum à forma vna eſſentiali, nempe lucis opacitate. Quæ formæ tres omnes ad centrum feruntur. Ibique ignem firmiſſima & ſtabili radice incarcerarunt. Tamen ne ibi prorſus includeretur, natura prouida per formam eſſentialem perſpicuitatis feneſtram vnam ſibi aperuit, vt ſeſe aliis communicaret, & ſeſe diffunderet, quaſi è carcere ad Elementorum omnium peripheriam prorumpens, vt aliorum volatilem naturam probaret, ſublimando aliorum ſubſtantias, & pellendo ſurſum quicquid eſt volatilis naturæ, ſic in flamma illud quod videtur, non eſt ignis, ſed Sulphur per

gnem sublimatum & dilatatum, & in perspi-
uam suam naturam per aërem, qui est eius
piritus quasi vniens, vitamque aliis imper-
iens, in amplissimo aëris campo inflamma-
um.

Denique cum hactenus sit demonstratũ, tria
lementa esse volatilia, totidem fixa, æquo iu-
e Mercurium, vt vtrorumque medium, sed
participatũ constituemus, quasi omnium Ele-
nentorum vinculum indissolubile, & actum
niuersalem, superiores virtutes omnes infe-
ioribus communicans, tum inferiorum dotes
uperioribus impertiens; nunc Sulphuris,
nunc Salis, aquæ, aëris, terræ & ignis natu-
am imitans, cum Sulphure, Sulphur; cum
gne, ignis, & ita deinceps.

Sic in summum erunt Sulphur cœleste, aër
cœlestis, aqua cœlestis, Sal cœleste, ignis
cœlestis, & terra cœlestis. Itidem de ætherea
& sublunari dicendum.

Cæterum horum septem Elementorum ori-
gines deduximus à Sale, Sulphure, & Mer-
curio primò, deinde illorum origines ex for-
mis quatuor propriissimis Elementorum in-
corporeorum, nempe duabus actiuis & essen-
tialibus, perspicuitate videlicet & opacitate:
ex duabus materialibus, nempe æquabilitate
& inæquabilitate. Ex prioribus exorta est lux
& calor, tum humiditas, leuitas, & volatili-
tas; ex posterioribus nempe inæquabilitate &
opacitate asperitas & siccitas, grauitas, fixitas,

ex quibus tandem septem Elementa corporea. De quibus particulatim dicemus.

DE SEMINIBVS & eorum virtute multiplicatiua in Veget. Animal. & Miner. tum de Principijs, & Elementis, Calore natiuo, Humido radicali, tum spiritibus in genere.

CAPVT XV.

DIVINVS Artifex, qui omnia creauit, creataque regendi ius sibi vindicat, continuo quasi afflatu operibus naturæ infusus esse creditur, perque omnia large diffusus, secreto & perenni quodam actu vniuersa & singula secundum suum genus mouens & per mentem, Animam & Naturam quasi causas secundas, arcana fœcunditate dotatas, sed vno nomine naturæ naturantis insignitas, disponens, primaque rerum exemplaria in cælestibus naturis primo cælata, ad hæc inferiora transmittens, mundi vniuersi Machinam in triplicem regionem distinguit, cælestem,

:hercam & elementarem. Cælestis omnium
prema, omnino spiritalis & immortalis est,
uinæ maiestati proxima. Ætherea medio
ico sita, quæ perfectissimorum corporum
rtem nacta, spiritibus abundans, virtutes
itales seminalesque auras per riuulos spiritua-
s diffundit, corruptionis impatiens mutatio-
is tamen, absoluta quandoque periodo, non
pers. Denique Elementaris nuncupata,
ota corporea sed spiritualibus donis ornata.
Trium autem harum regionum ea quæ æter-
itatis sedi est vicinior, longe perfectior est &
ræstentior deinde Æthereæ, elementaris au-
em, quia in ignobiliori, crassiori, & viliori
ateria sculpta est, & ab æterno suo principio
emotior, ideo vilior & mutationi magis ob-
oxior, nihil itaque in hoc extremo mundi
argine transcriptum est quod prius in cæle-
i descriptum non fuerit. Neque vlla inferio-
um naturarum species est, quæ consentaneæ
uiusdam superioris dominium non agnoscit,
ccultumque sigillum & signaturam insitam
on habeat. Horum autem omnium essen-
iam, existentiam, vitam appellare possumus,
emina principia aut elementa: quæ quo pro-
rius vnitatem & naturæ naturantis fontem
ttingunt, eo magis vniuntur, adeo vt in qui-
usdam idem sit vita, essentia, actus & exi-
tentia, nulla differentia, quam vel ratio ani-
naduertere, vel sensus deprehendere possit,
nter se discrepentia. Progredientia vero, &

ab vnitate in multitudinem delapſa, ſeparan-tur, & differentias demonſtrant rationi mani-feſtas, atque etiam ſenſui, in vltimis rerum ordinibus. Itaque elementa & corporum principia, imo & ſemina omnium rerum in ſuis fontibus quondam vnita fuere, nec officio-rũ varietate & multitudine diſtracta, at poſtea quam æternæ legis immutabili decreto ſæcu mundani œconomiam adminiſtrare iuſſa ſun officiis, exiſtentiis, vita, eſſentia, ſeparata ſun Igitur, progreſſa ſemina corporibus includun-tur primo, ſed ſpiritualibus & nobis inuiſibi-libus. Denique in corpoream, ſenſibilem & elementalem naturam, quaſi corticem & te-stam, abyſſos & receptacula ſenſibilia inclu-duntur, poſſidentque triplicem naturam: cæ-leſtem, æthercam, elementarem. A cæleſ lucem, ab ætherea ſplendorem, ab elementa lumen. Cæleſtis natura, quæ tota intelligen-tiis lucet à diuina mente, tãquam à fonte æter-ni luminis, proximè illuminatur. Quo lumin velut pabulo immortali, veſtitur ac in eo qua in ſpeculo, diuinæ maieſtatis nutus & manda-ta legit & ſuſcipit. Huius lucis radius in æth-ream natutam influens, omnis actionis motu generationis & vitæ principium eſt. Huius beneficio aſtra in cælo motuum perennitate & harmoniam adipiſcuntur, & ad huius ex-emplum ſemina ex abyſſis ſuis proditura con-ſtantiam & reuolutiones diuerſas aſtrorum imitantur, & veluti immortales cæleſtiu

plantarum surculi, naturæ corruptibili, quasi trunco extraneo inhærent, & eterna quadam successione seminariam rerum naturam à morte vindicant, & continua coruscatione in elementatis influunt, occultamque agendi causam non per solas qualitates, vt vulgo placet: sed per spiritus secretos in hæc inferiora agunt. Sic ignis per caliditatis qualitatem simplicem non comburit aut calefacit, sed per continuam radiorum & spirituum Sulphureorum fluxum & emissionem. Neque terra aut aqua per solas qualitates frigiditatis & humiditatis refrigerant aut humectant, sed per tenues vapores, & spiritus immissos & eminus etiam sensum ferientes.

De plantis & herbis idem iudicium ferre licet. Quia ipsæ virtutes actiuæ attrahendi aut assimilandi alimentum, non in qualitatibus, vt stultè nonnulli putant, sed in earum essentia latént, vt in Sulphure intelligibili primum, deinde vitali & naturali quod spiritibus fœcundum fecit natura, quod que in corporibus vt indumento occultari voluit inuisibilis natura. Ex quibus patet virtutes seminum non ab elementis istis corporeis fluere, sed istas potius corpora constituere & elementa informare.

In seminibus infinitæ facultates sunt, quæ nunquam in elementis corporeis fuerant, illorum videlicet multiplicatio, scientia & æternitas.

Virtutem autem illorum multiplicatiuam quis à materia elementari deducere velit; quam à forma potius celeſti aut intelligibili, tanquam à cauſa efficiente, fluere veriſimilius eſt? Multiplicatio enim eſt lucis actio maximè propria. Ab vno quippe lucis radio, vt inextinguibili Sulphure, penè infiniti effunduntur ac in infinitum multiplicantur. Vnde fit, vt Sol qui fons immortalis luminis eſt, idem etiam ſit in natura prima cauſa efficiens generationis & multiplicationis. Quamlibet itaque formam naturalem multiplicandi vim à luce cæleſti, aut inextinguibili Sulphure, cuius radius eſt, acceptam referre veriſimile eſt. Lux enim cæleſtis, eſt quaſi centrum in lineis multis & circulo toto, à quo quicquid defluit, vndique reſarcitur per perpetuum radiorum in centro influxum. Itaque lux illa erit quaſi punctum centrum; luminoſa in ſe vniens & in omnibus circumferentiæ lineis reperitur, & vbique multiplicans. Hiſque gentilitiis dotibus quum inſtructa ſit, luminoſa eſt quia ſenſitiuam, imaginatiuam & vegetatiuam facultatem in V. A. & M. ſplendore ſuo iradiat. Ita ex duplici illa facultate, duplex fit rerum appreheuſio, & cognitio. Exterior per ſenſus & foras extenditur, & interior per imaginatiuam, quæ intus apud ſe manet. Omnis enim cognitio lumen eſt, ſicut ignorantia tenebræ; illuminatio enim & quædam quaſi luciditas ſuboritur, cum rerum imagines, appre-
hen-

henduntur, & quæ ignota in tenebris latebant, per notitiæ lumen reuelantur. Solo enim luminis beneficio, res obscuræ patefiunt. Homini vero, vt nobiliori, tertium lumen Deus addidit, intellectum videlicet, cuius ope rerum cognitionem per causas, lumen longe perfectius adipiscitur. Hæc omnia operatione luminis & perspicuitatis, ab Anima lucida, effluentium, producuntur.

Postremus hic luminis actus soli homini conuenit. Duo priores etiam illi cum brutis communes sunt, quorum animæ etiam lucis seu ignis cælestis sunt participes. Vim ergo multiplicatiuam in Animantium, imo & vegetabilium indiuiduis ab Anima lumen multiplicante, & similem speciem producere sciente deduci, ratio conuincit, & quosdam eius radios cum spiritu æthereo in spermate & menstruo V. A. & M. includi, ac in iis occultari. Vnde illud Maronis.

Igneus est ollis vigor & cælestis origo
Seminibus, quantum non noxia corpora tardant,
Terrenique hebetant artus, moribundaque membra:
Hinc metuunt, cupiuntque, dolent, gaudentque, nec auras
Respiciunt, clausæ tenebris & carcere cæco,
Donec longa dies.

Quibus versibus Platonicis nihil aliud vult, quam Animam tenebroso huius corporis carcere circumscriptam, veritatis lumen & vera

quæ in illa refulgent minimè percipere, hoc est in actum minimè reducere, quousque per amorem & speciei suæ multiplicandæ desiderium in amplexus iucundissimos expulsionemque seminis in debitam matricem ardentissimè rapiatur, iuxta, illud Georgicon.

Omne adeo genus in terris hominumque, ferarum,
Et genus æquoreum, pecudes pictæque volucres
In furias ignemque ruunt, amor omnibus idem.

Ad seminis autem rei tam excellentis intellectum, conferre plurimum videtur eius in triplicem naturam distinctio, in Calorem nempe innatū, Spiritum, & Humidum primigenium. Cuius origo vno nomine quinta essentia seu quintum elementum & elementum stellarum ab Arist. nuncupata, continens in se semen cuiusque fœcunditatis suæ causam. Cuius triplex natura, distincta à quatuor elementis, repræsentatur per tria corporum principia Salem, Sulphur & Mercurium, aut eorum exemplari à nobis supra demonstrato, & antea sub spiritu vniuersali, natura naturata & sub vnitatis specie memorato.

Nunc autem ne in re tanti momenti deficere videar, haud grauatim quædam afferre conabor, quæ ad cognitionem triplicis huius naturæ conferre videbuntur.

Sciendum igitur in principio creationis cæli & terræ, trinum & summè benedictum Iehouam, qui est ignis consumens, ex ore suo creabili Spiritum emisisse, qui tanquam simu-

lachrum & typus spiritus diuini, purus & luminosus splendor diuinæ flammæ nominatur. Hic diuinus & igneus spiritus à Deo per Mentem & Animam in Naturam progressus quintæ essentiæ nomen obtinuit. Non quod fuerit aliquid post quatuor elementa quinto ordine manans, sed origo potius prima & embryo elementorum quinto ordine post Mentem, Animam, Naturam & Materiam ad corporeorum Elementorum constitutionem paulatim ex vno nempe Mercurio seu primo elementorum exemplo, ad binarium seu duo elementa incorporea, ignem videlicet & aërem, & inde ad quatuor corporea, nempe, Salem & Arenam, sulphur & aquam sese diffundens, qui proximè post Deum omnia sua generata siue creaturas Dei in hoc mundo Elementari, non tamen sine auxilio 4. matricum siue elemētorum corporeorum, quæ ab initio suæ resuscitationis & augmēti vsq; ad summum gradum sui completi status, & rursus illinc ad vltimum & infimum gradum sui obitus & mortis, viuas & progrediētes cōseruat & fouet. Idcircocum hic spiritus ab initio aquis primigeniis incubaret, nullum aliud propositum summus ille creator Deus habebat, quam vt aquæ illæ Spiritu illo genitore imprægnarentur, & per eum etiam fœtus in iis plene digererentur, quemadmodum oua à gallinis egeruntur, vt etiam postea in separatione, per virtutem Verbi diuini singula elementa sua propria &

singularia generata, in apicem producerent, quorum singula innatam indolem à suo genitore insita, tam repræsentant, vt à Philosophis Natura naturata, ignis insitus, calidum innatum & vniuscuiusque rei potentia rectrix appelletur. Hæc occulta & insita cuiusque rei natura & proprietas, vt dictum est, ab illo communi spiritu, qui prædictis 4. matricibus seu Element. corporeis quotidiano influxu & impraegnatione incorporatur, in suo vigore conseruatur, sed etiam virtute diuinæ Benedictionis CRESCITE, ita de generatione in generationem augetur & vlterius propagatur. Quantitas enim & moles corporea à corporeis Elementis (prout vnum altero magis corporeum est) oriuntur. Qualitates vero & vigor igneus ab immobili & innato spiritu Elementorum & mundi viuifico semine suam originem habent. Sed ab immobili & innato spiritu elementorum qui ex Natura naturante in Mentem, à Mente in Animam, ab Anima in spiritum seu formam elementorum formatricem proximè quasi à mundi viuifico semine progressum & originẽ ducit, qui in generantibus, tanquã in quatuor Elementis, adhuc vniuersalis, in generatis vero particularis inuenitur. Et propterea pro rerum diuersitate, diuersæ etiam praxes & operationes vel particulares, vel vniuersales inchoantur, quemadmodum horum aliqua exempla sequuntur & demonstrantur.

Nunc sequitur, quo pacto magnus mundi spiritus, qui quotidiano influxu Elementa imprægnat, & se in iis incarcerat, in ventre terreno planè corporeus fiat. Vbi non ignorandum est etiam, quod in creatione mundi, terram & aquam à spiritu nempe Domini hoc generatiuo quodam spiritu, beata & fertilia reddita fuisse, sed passiua tantum facultate prædita, vt iubente Domino terra fructus suos & herbas per se sine aliorum elementorum auxilio primario produceret, priusquam Sol, Luna, & Astra in cælo crearentur, ex Scripturis & intellectu Physices. Compertum tamen est, nunc secundario seu post Adæ lapsum, generationem omnem fieri & dirigi per conspirationem quatuor elementorum corporeorum & incorporeorum, ex quorum debita mixtione & contemperatione omnia crescentia originem suam, & quandiu Deo libebit, non interituram continuationem habebunt. Et hoc modo 4. elementa corporea per naturæ ductum, & coitu cum incorporeis ex se producunt sperma seu semen, quod in terræ centrum proiectum & ibi elaboratum pro adaptatione diuersa, tam intra quam extra terram, multa & varia prodeuntia oriuntur, vbi omnis nutritio, sanitas, diuitiæ & bona totius mundi dependenter inueniuntur.

Quemadmodum vero Elementa incorporea suam virtutem in centrum terræ indunt, ex quorum omnium mixtura prædictum sperma

exoritur: non ignorandum eſt in centro terræ corporeum ignem & aerem, ſalem & ſulphur clauſum latere, quemadmodum etiam vtraque hæc elementa in ſuperficie ſubtiliter & ſpiritualiter vndique incubant: & vtraque tam interna quam externa, ſunt eiuſdem naturæ, & inter ſe mutuo ita delectantur, vt non minus centralia, & terrena appetant, & ad ſe magnetice trahant, quam ſuperficialia & cæleſtia, vnde lubenter denique in illa terrena infunduntur & influunt. Ex quorum vnione, mediante conſpiratione corporeorum Elementorum, terræ & aquæ, ſemen & ſperma oritur.

Vlterius ſciendum, ex hoc vnico ſpermate & radice, duo genera fructus prodire: quod ſcholæ celebres hucuſque nec intellexerunt, nec perpenderunt, vnde & ſe ipſos vel ad mortem mirari oportet. Nam cum Archæus terræ prædictum ſperma interno motu extra & ſurſum protrudit, duæ ſubſtantiæ & exhalationes reperiuntur. Aliæ grauiori & magis fixo prædita ingenio: qualia ſunt mineralia. Quæ vero leuiora, ſubtiliora & volatiliora ſunt, & à centro vſque ad ſuperficiem terræ propelluntur; plantarum & vegetabilium ſunt propria. Et cum vtrorumque horum ſymbolum & familiaritas ſatis appareat: ſequitur, quod omne quod volatile quod in regno minerali inuenitur, quod nempe perfectam fixionem nondum adeptum eſt

æquo iure comparatur vegetabilibus (prout & experientia confirmat, ex salibus vegetabilium Mercurium currentem, ex media eorum substantia oleosum humorem, Sulphur vrens fieri posse:) pari modo sequetur vegetabilia menstrua soluentia non pro heterogeneis, sed pro mineralium amicis & domesticis agnosci & haberi debere, cum quibus etiam conspirant & vniuntur. Imo in eandem naturam, & genium, saluberrimis qualitatibus imbutum, reduci posse. Hinc etiam apparet, quo pacto catena aurea Homeri & Annuli Platonici inter se mutuo commeant, & omnia ex se inuicem dependent & colligantur, vt ait Rasis *in libro Diuinitatis*. Quæ familiaritas ex arbore Philosophiæ percipi potest. Natura enim seu spiritus mundi vniuersalis, primò à Deo rebus creatis, dat & infundit vitam & potentiam. Postea ex elementorum creatorum permixtione, oritur semen omniũ rerum crescentium, tum postea oriuntur semina mineralium, quæ centro terræ proxima sunt. Ex volatilibus vero & exhalationibus mineralium, oriuntur Vegetabilia: Vegetabilia nutriunt animalia: Animalia vero cum optima Vegetabilium mixtione, nutriunt & medentur homini. Vnde & tota creatura in homine, velut in centro, coit, & mutuo participant.

Et inde non immerito concluditur, ex his omnibus sequentia notatu digna, nempe quod Spiritus mundi siue natura vniuersalis, de qua

hic sermo est, à nobis haud comprehendi posse remotissimè, prout ille spiritus incomprehensibilis super omnia elementa & cælos exaltatur: in suo nempe Ihado, sed prope, partim in elementis (vniuersaliter tamen & magis minusque spiritualiter) quiescit & commoratur. Partim vero in Elementatis (particulariter tamen & specificè) palpabilis & plane corporeus inuenitur: Sic propinquè & particulariter primo maximéque fixus seu potius in illis concretis, quæ in centro Elementorum fiunt, qualia sunt sola mineralia.

Atque vt compendio omnia comprendam: Omnia quæcunque sunt, à cœlo prouenire, & cœli naturam participare scito nihil enim tam naturale est, quam quod genitum genitoris sui participet naturam & substantiam. Cum autem vniuersalis genitor omnium inferiorum cœlum sit, necessarium est, quod inferiora omnia cœli naturam & substantiam participent. Et sic cœlum est in omnibus rebus occultatum inferius, quod extra res omnes manifestè est exterius. Et sicut corpore suo patens est in superficie mundi latissimè: Sic spiritu suo contrahitur in centro mundi arctissimè. Summum igitur omnium rerum, corpore suo cœlum est, in alio positum. Et rursum profundissimum omnium rerum est cœlum, in imo spirituoso absconditum. Et sicut corpore suo claudit & tegit omnia: Sic spiritu suo permeat & implet omnia. Vbique enim cœlum est vi-

sibiliter in formâ suâ. Et rursum cœlum est in omnibus virtute suâ. Et vt cœlo nihil est per omnia manifestius: Sic rursum in omnibus cœlo nihil est occultius.

Tu autem, qui cœlum extra omnia semper vides, cœlum in omnibus absconditum intelligas. Et hoc absconditum cœlum, si feceris vt pateat, tunc nulla virtus manifesti cœli te vnquam latebit. Hoc cœlum siue semen dici potest lapis Philosophorum; in omnibus rebus est, & quod omnes res totius mundi peruadit. Spiritus quippe est quidam viuificus, substantiuus, essentialis, omnibus creatis mundi huius vitam, substantiam, essentiam, largiens, quoniam ex ipso, in ipso, & per ipsum sunt, viuunt, vegetantur, crescunt ac mouentur omnia, & virtute eius plena sunt omnia, nihilque est vacuum essentiæ & virtutis eius, nisi quod mortuum & in creaturarum viuentium numero amplius non est. Hic spiritus in cœlo liberrimè diffusus, motu & virtute sua est: in terra autem & maxime in centro eius arctissimè contractus. Ideo in creaturis è centro terræ prouenientibus iam quasi condensatur & incorporatur in substantiis ipsorum. In metallis perfectis totus clauditur & figitur, in imperfectis verò, nec non in mineralibus cæteris est gradu proximo, sed nondum fixus.

Nunc vt ad calorem redeam, constans & rata est Philosophorum opinio, omnia viuentia propter inclusum in se calorem viuere,

alimentum attrahere, animalia ſenſu affici: & quo perfectiora eorum fuerint corpora, eo & vberiorem calorem adeſſe affirmant. Huius naturam ignorantes Philoſophi in mirabiles errores inciderunt, dum genuinum & æthereum hunc calorem non diſcreuerunt ab elementari. Calor enim vitalis ab elementari prorſus eſt alienus, viget enim hic in frigidis animalibus frigidiſſimiſque herbis, imo in illis quæ in aqua creſcunt, vbi nullus elementaris calor percipitur. Neque eſt accidens, vt calor elementaris, ſed vera ſubſtantia. Neque calefacit per qualitatem aliquam elementarem, ſed per radiorum & ſpirituum Sulphureorum perpetuam radiationem & influxum, ſicut in lumine videmus; ſed tantum à fonte ſuo effluxit, quantum qualitas elementaris ab ipſo elemento. Calor enim hic cæleſtis, eſt inextinguibilis ſui Sulphuris portio quædam effuſa. Perſpicaciores Philoſophi hũc calorem vitalem, internum Solem, internum elementum, item Solem mineralem vocauerunt. Arnaldus de Villa noua id confirmat dicens I: *llud cui non eſt par, eſt Sol de Minera: & ſapientes aſſimilarunt ipſum præparatum calori naturali ſanæ adoleſcentiæ. Et propter hunc ſimilitudinem eſt quod ſapientes appellarunt eum nomine animalis.*

Ariſtoteles huic vitali calori omnes omnium rerum naturalium facultates adſcripſit *lib. de Animalium generatione cap. 3. Ineſt in ſemine, omnium quod facit vt fœcunda ſint ſemina, videlicet,*

uod calor vocatur. Idque non ignis, nec talis aliqua acultas est, sed spiritus, qui in semine spumosoque orpore continetur. Et natura quæ in eo spiritu est, roportione respondet elemento stellarum. Plato nunc calorem seu spiritum totius formæ propugnatorem appellat, illumque à generali nundi spiritu excitari & contineri literis prodidit. Is enim, in omnium genitorum seminales rationes omnesque occultas proprietates diffusus, in animantia, in stirpes & metalla propagatur.

Calor itaque naturalis nihil aliud est, quam naturæ essentia, & substantia, à mente & anima esse suum & actum in hæc inferiora exercens, & ab ipsis per vniuersum diffusa, continẽs in se omnes rationes mixti seminarias & quasi è diuite penu singulis rebus suam formam specificam distribuens. Hunc calorem in mentibus ideas, in anima rationes, in natura semina, in seminibus corporeis calorem innatum seu quintum elementum vocamus. Hunc diuinus Hippocrates testatur omnia intelligere, videre, audire. Ignem præterea diuinum appellat. Ad cuius rei confirmationem, vt Hippocratis, sic & aliorum Philosophorum testimonia adducam, ne vnius iudicio stare videar. Quod attinet ad Hippocratem, se ipsum explicat ignis appellatione illum indigitans. *Ignis* inquit *libro de Diæta, in hominis generatione triplices circuitus facit, sed facultate diuersos, mutua tamen societate tam intus quam foris cons-*

pirantes, quæ in cauitatibus humiditatum offici circuitus habent, Lunæ potestatem, motus & maturitates. Quæ vero exterius, vbi solidiora consistu membra, reuolutiones absoluunt, astrorum imitatur proprietates. Quæ in medio consistunt, robustissimi ignis naturam continent. Qui intro & foras p omniatransiens, omnibus dominatur, idque occu silentio, nec visu, nec tactu conspicuus est. In ho igne, id est astris mediæ huius reuolutionis anima, mens, prudentia, augmentum, motu diminutio, transmutatio, somnus, vigilia del tescunt. Eodem libro, facultates, scientias dona huius naturæ describit Hippocrates Hæc φύσις ἀνθρώπων moderatrix est, alimentorum attractiones, mixtiones, partium dispensationes, consentanearum conspirationes, dissentanearum vero expulsiones. Hæc illa est quæ hoc expellit, hoc attrahit, quæ dat, qua accipit, minora minoribus locis adaptat, maiora maioribus, idque commixtione alterata & benè temperatâ. Propterea Orpheus naturam appellauit πεπρωμένην, quasi fatorum legibus ornatam. Quo vocabulo etiam vtitur Hippocrates. In ipsa enim naturæ essentia insita est lex, estque ipsa essentia, quæ impellit, suscitat, moderatur omnia. Et quia innata est, decreta validius peragit.

Propter naturæ dona tam varia, innumerabilia & incomprehensibilia, Hippocrates naturam dixit ἀπαίδευτον, id est à nullo edoctam, hoc est lumen naturæ siue prædestinatio Para-

celsi, quam integrè cognouisse gloriatur. Hãc naturam arcanam numinis vim, lucis opimam virtutem, vim lucidam Sulphuris, vim cæli occlusam, facem & purissimam lampadem, inaccessæque virtutis ignem: florem naturæ atque nobile germen vocitabat. Alanus in dictis quę posteritati consecrauit, naturam appellat, ignem sapientiæ: Alexander à Suchten, vocat ignem viuum. Geber Philosophorum princeps, ignem hunc Sulphur incombustibile nominat, naturam viriditatis, quæ cunctas res germinare facit. Hæc est Chymicorum leo viridis, cui omnium morborum curationes adscribit Paracelsus.

Ego vero vt ex longioribus ambagibus beneuolum lectorem *expediam & æquiuocationem omnem tollam, dicam calorem natiuum in mixtis omnibus esse genuinum Elementi Salis Astrum, ab Elementorum embryone seu spiritu Mercurio, in V. A. & M. familia dispersum, terræ seu vitri actum & Sulphuris inextinguibilis exemplar, mirabilibus formandi, conseruandi, coagulandi, multiplicandi viribus præditum.*

Iam quod ad spirituum naturam attinet, definiendi primo erunt, vt quid à calore natiuo differant perspicuum sit. Sed ne æquiuocatio errorem pariat, principio sciendum spiritus vocabulum pluribus modis vsurpari. Primò enim πνεῦμα aërem vel ventum significat, in specie tamen aërem, qui respirando attrahitur & expellitur. Sumitur etiam pro exhalatione

aut vapore à corpore diffluente. Verum istæ appellationes à nostro proposito sunt alienæ. Cum enim hic de spiritibus loquimur, intelligimus quandam substantiam tenuissimam & subtilissimam, mediam inter corpus & incorporeum, quæ ad Animalium, Vegetabilium & Mineralium constitutionem influit: qua forma ac anima, tanquam instrumento proximo & præcipuo, vtitur ad actiones suas obeundas. Quos spiritus diuinus Hippocrates ὁρμῶντα appellat. Et quamuis in arte instrumenta diuersam habeant ab agente materiam; tamen in naturalibus idem est instrumentum, & id quod instrumentum impellit, nisi longius ab origine & fonte suo recedat, & ad multiplicitatem tendat: impellens vero vnitati proximior. Hinc est, quod anima, quasi igneus diuinitatis radius, luce aut Sulphure inextinguibili, vt suæ communicationis instrumento & indumento, primum induatur, vt reliquis infimæ sortis rebus inexhausta vis sua communicetur. Sed vt Anima ex hoc Sulphure inextinguibili & intelligibili, lucem & seminales rerum rationes aliis communicet, oportet vt continua radiorum suorum in centro adhuc latentium fluxu & emissione, accendatur & illuminetur, vt videre est ex diagrammatis parte composita, eiusque pyramide formali in centro vniuersi terminante.

Hoc vitale & inextinguibile Sulphur, lucis præsefert imaginem, & inferioribus im-

ertit. At quum effluxus, & radiorum vibratio à centro ad circumferentiam fiat, & vt ab unitate ad multiplicitatem tendat, quis dubitat hisce radiis ignobiliorem sortem, quam impellenti attribuere? Hos igitur radios, Sulphure luminoso & vitali indutos, spiritus impellentes propriè nominamus. Cuius eminentiorem adhuc propulsum & à fonte primo remotiorem progressum, calorem innatum seu natiuum propriè nominare possumus. *Et huic nomen Mercurij, Veteres Philosophi attribuere*, qui per varios gradus transire deprehenditur, vsque ad elementorum corporeorum naturam. In prima enim ex anima emanatione aut progressu, spiritus aut formæ indolem præsefert, estque ex illa parte qua animæ inhærescit incorporeus: ex illa verò qua corpori & corporibus immergitur quodammodo corporeus, primóque in duas naturas collaterales quasi exemplaris se se abdit, sensibus nostris absconditas, in fixissimum ignem & volatilissimum aërem, ambæ eius naturam incorpoream & cœlestem participantes. *Nam sicut spiritus seu Mercurius verus elementorum embryo* essentiam elementarem per ideam & exemplar familiaribus sibi elementis exhibet, & sic per exemplar & vt participatum, quicquid reliqua sunt elementa per imaginem. Duo hæc incorporea elementa ignis & aër à Mercurio promanantia in reliquorum naturis exemplario iure defluunt, & sobolem parentibus simi-

lem relinquunt, fixa fixorum, volatilia volatilium imagines repræsentat, ignis salem & arenam, aër sulphur & aquam induunt. Anima igitur scintillas suas Diuinitatis ex Sulphure inextinguibili & lucido conflatas, accendit & per spiritus suos emissarios inferioribus communicat, vt tandem in calorem desinat, qui proximè ad naturam & opacitatem corpoream accedit. Calor autem radicem & fundamentum habet in humido radicali, de quo nunc institutum est dicere, vt seminis naturam, nemini Philosophorum adhuc cognitam perspectam vtique habeamus.

Humidum radicale quod attinet, requiritur perfecta distinctio humorum in quolibet corpore regnantium, vt probè intelligatur eius natura. Illi vero sunt elementarij, alimentarij, & primigenij; quorum maxima est differentia, tum quoad essentiam, substantiam, & materiam. Elementaris est aqueus humor, quo tanquam visco terrenæ corporum partes iunctæ cohærent, & est omnibus mixtis communis. Alimentarius, qui à spiritibus mechanicis in partibus corporum existentibus seu inhærentibus attrahitur spiritualiter. Quem omnia indiuidua eo vsque attrahunt, donec ad terminum prædestinatum peruenerint. Postea cessat astrum, vt loquuntur Chymici, & redit in ætheream suam naturam, relinquendo compositum. Hic spiritus nihil aliud est, quam ipsum semen, ab vnitate in multiplicitatem delapsum.

lapsum. Nutrimur enim, ait diuinus Hippocrates, ex eadem materia ex qua constamus: at nutrimur non solum ex aëre & cælo, sed ab ipsa aqua, & terra: non quatenus sunt elementantia, sed elementata & seminibus omnium rerum referta. At humor radicalis est ab his diuersus, omnibus tamen vita fruentibus communis. Is tum spiritus, tum innati calidi fundamentum est, & quasi materia subiecta, cum quo spiritus calore perfusus primum & per se coincidit: ita vt neutrum permanere possit in mixto citra huius humoris opem, sed ambo in suam ætheream & cælestem redeant naturam. Proinde hic humor est in quo primum cæli & terræ coniugium celebratur, per quod cælum etiam in centro terræ habitat. In mixtis hic humor est sedes & pabulum ignis innati & cælestis, vinculum eius cum elementari corpore. In seminibus hic humor est immediate custos & capsula spiritus illius ignei in semine incarcerati, donec calore aduentitio in matrice apta ad generationem promoueatur. Denique est focus, in quo custoditur ignis immortalis, qui primus motor est omnium indiuidui facultatum, proximum & indeficiens generationis & vitæ subiectum, in quo primum accenditur ignis naturæ & actus formalis in materia benè disposita.

Basim autem istam radicalem de genere formarum specialium non esse manifestum est, quia quodlibet indiuiduum singularem & in-

diuiduam ſuam habet formam, quæ ſoluto mixto à corpore recedit, ſtante nec exſtincto radicali illo principio, licet propter formæ abſentiam admodum debilitato & parum efficaci. Illi tamen igniculi quidam vitales reſtant, vilioribus & imperfectis fœtibus producendis apti. Quæ productio non tam naturæ, quam materiæ partus eſt; nitentis, ſed ſine compari generare non valentis, propter virtutis formalis & ſpecificæ abſentiam. Sic cadauer hominis aut equi non hominem aut equū, ſed fœtidos vermes & inſecta quædam generandi capax eſt. Exigua ſiquidem illa prioris lucis aut Sulphuris vitalis ſcintilla, quæ tenebroſam inferioris abyſſi materiam ab initio informat, inſectorum generationi ſufficere poteſt, confuſo enim & inordinato motu materiam agitat, vt eam de potentia in actum debilem perducat. Verum illa hoc igniculo tepeſcens, & languenti ſimilis, maſculi magis imagine, quam copula corrupta, in libidinem proruit, ac legitimo naturæ fœtui concipiendo impar, immunda phantaſmata & ſimulachra quædam animalium, quales ſunt vermes, ranæ, ſcarabei, mures, & ſimilia, in excrementis & putidis ſibi fingit. Humor itaque ille radicalis eſt proximum & indeficiens generationis & vitæ ſubiectum, in quo primum accenditur ignis naturæ & actus formalis in materia benè diſpoſita & ordinata.

Sed vt iſta accuratius percipiantur, concipe

animo generationem duplicem esse, ordinariam & extraordinariam. Extraordinaria est, qua dissimile ex dissimili nascitur, vt mures, qui ex fimo à Sole generantur, diciturq; generatio æquiuoca. Ordinaria generatio est, qua simile ex simili producitur, vt ex homine homo, ex leone leo, & appellatur, vniuoca. Primæ generationis semina per pyramidalem influxum in centro terræ concurrunt, perque lucem Solis & Lunæ viuificantur & in terræ centrum concurrunt, repræsentaturque in diagrammate per pyramidem, cuius basis concipitur esse in Zodiaco, & apex in centro terræ, ad quod continuus fluxus, radiatio & dimanatio cælestis & æthereæ naturæ in elementarem influunt, & ex centro vndique sese diffundentes radij, pyramidem aliam, cuius basis erit diametrum terræ, efficiunt. Vnde redit spiritalis illa natura circulari motu ad fontem vnde promanauit, vt probatum fuit per *propositionem quartam octaui capitis*. Sed non prius quam

Concretam exemit labem purumque reliquit
Æthereum sensum & aurai simplicis ignem.

Vnde duæ Pyramides exurgent. Vna, cuius basis erit in mundo intelligibili, à quo distinctio & cognitio rerum emanant, per Zodiacum transiens, Cælum & æthera continet, Solemque & cætera astra includit, tandemque elementari incarceratur, & in centrum vniuersi apicem deponit. Huius pyramidis forma talis erit, vt quo apici proximior, eo & mate-

riæ corporeæ cognatior: quo vero basi, eo à natura corporea remotior & æthereæ, cælesti, intelligibilique proximior. Altera vero è contra, quo basi proximior, eo crassior & sensibus cognatior. Harum duarum pyramidum occurrentium medium, circulus Solis æquat, vnde exurgit æqualitatis circulus, & copula perfectissima intelligibilis, cælestis, & æthereæ naturæ, vt masculi cum elementari & lunari natura ac fæminea. Quare generationem illinc productam, generationem vocamus æquiuocam, vt generationem alteram à specifico semine, vniuocam. Hoc semen æquiuocum elegantissimis versibus à Lucretio describitur:

Denique cælesti sumus omnes semine oriundi;
Omnibus ille idem pater est, vnde alma liquenteis
Humorum guttas mater cum terra recepit,
Fœta parit nitidas fruges, arbustáque læta,
Et genus humanum, parit omnia sæcla ferarum,
Pabula cum præbet, quibus omnes corpora pascunt:
Et dulcem ducunt vitam, prolémque propagant,
Quapropter meritò maternum nomen adepta est.
Cedit enim retrò, de terra quod fuit antè,
In terras: & quod mistum'st ex ætheris oris,
Id rursum cæli rellatum templa receptant:
Nec sic interimit mors res, vt materiai
Corpora conficiat, sed cœtum dißipat ollis.

Apex pyramidis formalis in centro terræ desinens ignem seu archæum repræsentat, sicut apex pyramidis materialis & specificæ,

ignem naturæ demonstrat. Vnde fit motus perpetuus & indesinens circulatio. Cælestis enim ignis & lucens per æthereum, vt digerentem; tum elementarem, vt adurentem transit ad centrum mundi, ibique incorporatus repercutitur ad circumferentiam vnde prouenerat. Per duplicem hunc motum duplicia apparent corpora: fixa quæ fiunt per motum à circumferentia ad centrum; volatilia, quæ fiunt per motum à centro ad circumferentiam. Per motum à circumferentia ad centrum quasi descendendo ignis ille cælestis & incorporeus inuoluit sese corporibus vt indumento. Et talia sunt fixa, terra, Sal, & ignis elementaris. Ascendendo vero per motum contrarium spiritus hic igneus deponit corpora, qualia sunt volatilia, nempe Sulphur, aër & aqua, & in ætheream, tum deniq; cælestem regionem ascendit, vnde inquit Hermes, *Ascendit à terra in cælos, iterumque descendit in terram* Recipit vim superiorum & inferiorum: hic ignis, communis ignis tyrannidem spernit. Neque enim aut martyrio deficit, aut volatu recedit, sed mixto superstes, eius cineribus pertinaciter inhæret, quod perfectæ puritatis argumentum est. Et vt vno verbo dicam, nihil aliud est, quam Sal in cineribus omnium rerum latens, in quo summa mixtorum est virtus. Et hoc agrorum vbertas, & stipularum incendium & incineratio testatur, esseque illum humorem ab igne naturæ illibatum, radi-

cale generationis principium, & naturæ baſim & cubum, licet virtus illa ſolitaria & inefficax in ipſis cineribus lateat, donec à terra, communi principiorum naturæ matrice, ſuſcepta, occultam generationi & multiplicationi conſentaneam facultatem explicet, vt in rerum ſeminibus moris eſt.

Quum itaque indiuiduorum vita conſiſtat in rationali & ſtricta materiæ & formæ vnione: vtriuſque autem naturæ nodus, copula & baſis, in forti caloris, ſiue ignis innati & humidi radicalis amplexu latet. Ignis enim ille formalis eſt cæleſtis radius, qui humido radicali vnitur. Illud autem eſt materiæ portio puriſſima & maximè digeſta, per organa naturæ, quaſi per alembicos maximè defæcata, & in naturam ſpiritualem quodammodo conuerſa. Et vt compendio dicam, ſciendum eſt ſenſibilia rerum ſemina, & quæ ex illis naſcuntur mixta, triplici natura conſtare, cæleſti, æætherea, & elementari. A cælo illis radius lucis Solaris ineſt, omni ætherea virtute indutus, actionis, motus, generationis & vitæ principium. Cuius beneficio ſemina conſtantiam aſtrorum rediuiua ſua facultate imitantur, & veluti immortales cæleſtium plantarum ſurculi, naturæ corruptibili, quaſi trunco extraneo inſita, æterna quadam ſucceſſione illam à morte vindicant. Porrò elementaris, corporea & ſenſibilis illa portio, quæ in animalibus ſperma dicitur, eſt ſeminis cuſtos &

capsula, quæ putrescit, & corrumpitur. Semen autem est inuisibile quod generat. Humor radicalis, siue fermentum naturæ, cui spiritus inhæret, est media substantia, cælestem & elementarem copulans, ex materiali parte elementis, ex spiritali parte formæ respondens, auroræ similis, quæ tenebricosa luce perfusa extrema lucis & vmbræ connectit, vtriusque mixturam exhibens. Et hæc de triplici seminis anatomia hoc loco sufficient.

Nunc autem radicum aut seminum rationem, huic proposito congruentem, compendiosè adducam, dicendo semen esse *corpus spiritale seu vitale principium, in se continens spiritus mechanicos & tincturas vniuersæ anatomiæ propriæ speciei, quibus suum sibi fabricant corpus, colores, sapores, qualitates, magnitudines, figuras, & reliquas signaturas consentaneas officiis & prædestinationibus prædictorum spirituum & rei producendæ.* Semina itaque in vitalibus suis abyssis delitescentia vbi digesta expleuerint tempora, cum spiritibus coniugium ineunt. Cum spiritibus dico, ex quibus corpora tandem constitui possunt. Qui quamquam in initio sint inuisibiles, corporum tamen principia, elementa & ornatum in se continent, locaque, matrices, ac domicilia inueniũt omnium rerum generationi opportuna. Talis autem locus dici potest humidum primigenium, hoc est genuinum Sulphuris astrum, *ab Elementorum Embryone Mercurio spiritu seu forma*, in V. M. & A. familia

progressum, aquæ actum & extinguibilis Sulphuris exemplar, mirabilibus nutriendi, propagandi, renouandi, & similium agendi vim habens.

Hactenus de seminis natura, eiusque calido, spiritu & humore primigenio. Nunc autem de principiis aut corporibus semina immediate inuoluentibus agemus, donec ad elementarem & corpoream naturam, viam faciliori tramite sternere videamur.

DE IGNIS NATVRÆ, *lucis, splendoris, luminis & tenebrarum essentia.*

CAPVT XVI.

SVB duobus velis materia prima, tum eius forma nobis innotescunt, sub tenebris & luce. In prima enim materia duo considerantur. Vnum, quod est ens quoddam in potentia, & est quasi illius materiæ occultum subiectum. Aliud, quod est quasi caliginosum eiusdem velum, cuiusl bet rei impressionem, quandiu adest illi, tollens. Hoc à Moyse vocatur *Tenebræ*, Quarum pręsentia dicuntur entia esse in potentia. Ipsarum absentia, ad actum dicuntur reduci.

Hanc materiam adhuc velatam & infor-

em, Moyses abyssum appellauit, referendo, tenebras fuisse super abyssum, & simul ac Spiritus Domini dictus est ferri super aquas, igneum illis vigorem exhibens; tenebræ autem paulatim decesserunt: in prima enim creatione, nempe ante materiæ primæ informationem, extra Deum nulla lux erat: in se ipso enim tantum lucebat, nec claritatem suam reuelare voluit, antequam de mundi creatione cogitaret. Nam vt Psal. 18. 5. 11. *Fecit tenebras locum suum secretum, tabernaculumque suum aquis obscuris fecit, nubibusque densis obuelauit.* Ita & Psal. 18. 25. 12. *Tenebræ & nubes sunt circa ipsum.* Tunc enim, vt ait Mercurius Trismegistus, formam suam mutauit, hoc est, occultam suam essentiam manifestauit, quo vniuersa subito reuelauit. Et vt Psal. 18. 25. 12. *splendore eius præsentiæ, nubes & aquæ tenebrosæ fugerunt.* Nascente autem natura ab igneo diuinitatis spiritu lux spiritalis in materiam fluxit, eiq; quasi ellychnio inhærere cœpit. Et quod prius abyssus propter caliginem vocatum est, nũc informari incipiẽs, aquarum nomen sibi vindicauit; ipsarum enim speciem repræsentare visum est prius, quam in spiritum per subtilisationem reduceretur. Hoc idem & Trismegistus *in suo Pœmandro* asseuerare videtur, dicendo Vmbram horrendam obliqua reuolutione circumlabentem, in humidam migrasse naturam, hoc est in aquam conuersam esse. *In sacro suo sermone:* Vmbram infinitam, aquam insuper & spiritum

tenuem intellectualem per diuinam potentia in Chaos fuisse dicit. Illæ igitur tenebræ, luc specificæ præsentia discutiuntur. Hæc vero nempe materia eiusdem lucis claritate à tenebrosa caligine purificatur. Nam dum mundun creare voluit, *mutauit formam suam & vniuers subito reuelata sunt, omniaque in lucem conuersa suaue nempe & iucundum, quod spectantem mirific delectabat*, vt 1. *Pœmandri* habetur.

Hæc autem lux ignea, vt creatura & velamen primum, perfectissimæ formæ, aditum nobis exhibet ad creaturam & Animam, huius lucis actum, qui vita & ignis sæpenumero dicitur. Vnde Rabi Eliezer dicit cælos creatos fuisse ex lumine velaminis Creatoris: nixus forsan super Psalmo 131. *Amictus lumine sicut vestimento.* Ad quod tendit illud Zoroastri; *Ad verum lumen ascendere oportet, & ad radios patris clarissimos, vnde Anima fuit tibi missa multa, copiosa, intellectu vestita.* Sic ab Apost. 4. *ad Timotheum* dicitur. *Deum habitare inaccessibilem lucem, quam nullus hominum videre potest.* S. Dionysius 15. *Hierarchiæ cælestis*, dicit ignem, cuius essentia omni forma est orbata, maximè aptum esse repræsentare sensibus nostris diuinitatem, quatenus comprehensibilis est. Ita sacræ Scripturæ infinitis in locis appellant Deum & Angelos ignem. A cuius simplici actu virtutes & essentiæ omnes, imperante voluntate diuina, cuilibet mundi parti veluti dona distribuuntur, secundum Psalmistæ regij

ntentiam. *Verbo Domini formati sunt cæli, & spiritu oris illius omnis virtus eorum.* Hoc etiam em confirmare videtur diuus Paulus, *per spiritum, inquit ille, sanctum, omnia expiscantur, & singula singulis gradibus distinguuntur.* Spiritus gitur hic Domini, qui est amor igneus, fereba-ir super aquas, igneum illis vigorem impertiens, volūtate diuina sic iubente. Vnde prima nundi creatura omnium subtilissima, simplicissima, nobilisima & actuosissima mundo priinum affulsit. Hunc spiritum etiam Ethnici agnouerunt. Nam Chaldæorum oracula dixerunt, eum fuisse amorem igneum, à Patre & Verbo procedentem, vt testatur Iamblicus & Mercurius Trismegistus, Deus, ignis, numen & Spiritus est. Gentiles, vt apud Plutarchum legitur, eum descripserunt esse spiritum intellectualem & igneum, non habentem formam, sed in quamcunque voluerit sese transmutantem, & se vniuersis coæquantem. De quo etiam Zoroaster & Heraclitus loquentes, omnia ab vnico igne genita esse voluerunt. Hinc etiam Orpheus, cælum medium spiritus huius ignei lumine illuminatum, dixit ætherem, quasi æthaërem, hoc est ardentem, spiritum, & pyripnon, id est igneum spiraculum appellauit. Sic Deus ipse in sacris literis se ipsum lucem mundi & patrem luminum vocitat, cuius sancto dono seu spiritu igneo, qui Apostolis sub forma ignis apparebat; lux mundana, id est igneus aquarum vigor primo creationis die

apparebat, ex cuius eſſentiali ſubſtantia ſec-dum magis & minus cęteri cęli ſuas form acceperunt. Atque hinc erat quod Democ-tus, Orpheus & multi Pythagoreorum, qu niam huius diuinæ naturæ virtutem omnib creaturis inferioribus ſecundum plus minuſ ineſſe percipiebant, omnia dijs plena eſſe op nati ſunt, quibus diuinos ſtatuebant honore offerendo eis preces & ſacrificia, ac cultu diu no illos venerando. Præterea omnes hos de ad vnicum reducebant Iouem. Per quod pl niſſimè ſignificauerunt, omnes caloris, clarita tis, vitæ, formarumque eſſentialium riuulo ab vnico igne ſupernaturali incrementum & multiplicationem adipiſci. Et ſicuti materia primæ facies fuerant tenebræ, ſic ignis illiu inuiſibilis & increati prima facies qua creatis ſingulis innotuit, lux fuit. Hæc lux, ignis naturæ apud celebriores Philoſophos nuncupabatur. Propterea ſacer Philoſophus *in ſua Geneſi* ignis mentionem non fecit, quia lucem quæ verus naturæ ignis eſt, primo die creatam dixerat; neque ignem naturæ principium omiſiſſet, quum terræ, aquæ, & cæli volatilium meminerat. Hunc igneum ſpiritum in globo Solis poſuit ſummus rerum Creator, vt lumen & calorem viuificum cæteris vniuerſi corporibus inſpiraret. Ab hoc vniuerſali naturæ principio calor omnis inſitus tam in elementa, quam mixta defluit, qui ignis nomen meruit. Vbicumque enim calor ſpontaneus, motus

ıralis,aut vita hoſpitatur, ibi ſuum ignem, quam eorum principium & primum Ele-ntorum motorem, occultauit Natura, à etiam elementa ſenſibilia ſeu mundi no-prouinciæ elementantur,& velut animan-. Huius primi agentis comites ſunt calor uræ, & lumen naturæ, quæ reipſa idem t,ſed officio diſtincta: ab eodem enim fon-igne nempe, iugiter, ac vniformiter fluunt. loris enim munus eſt ad interiora naturæ netrare. Luminis vero exteriora patefacere. aloris occultas naturas rerum mouere. Lu-inis accidentia ſenſibilia tantum oculis bijcere.

Ignis naturæ duplex eſt. Vniuerſalis & par-cularis ſiue indiuiduus. Vniuerſalis per om-es vniuerſi partes vndique diffunditur, cor-orum cæleſtium propenſiones ac virtutes auiter excitat & mouet: globum hunc no-rum, rerum generationi deſtinatum, pullifi-ſemine imprægnat & fouet, ſeminibus vi-s infundit, implicatas naturæ vires explicat, lementa miſcet, materiam informat, arca-um denique naturæ aperit. Fons autem eius t in Sole, qui tanquam cor, amorem ſuum in mnes plagas effundit.

Particularis vero ignis naturæ eſt cuilibet ixto & indiuiduo inſitus & innatus, qui ab lo vniuerſali tanquam riuulus emanat, om-iaque in ſuo microcoſmo analogicè, quæ Sol ater eius in macrocoſmo operatur. Sed ad

lucis naturam redeamus, qua nihil clarius, n
hil obſcurius in hoc orbe conſpici poteſt. Pe
cunctare mentem quæ rectè cuncta metitu
nonne fortè lux eſt ipſe Deus? Reſpondeb
Deum eſſe patrem luminum, eſſeque luce
in qua tenebræ inſunt nullæ, id eſt formam i
qua nihil eſt informe. Deus certè ſicut me
quæ radius eius eſt, monſtrat lucem eſſe inuiſi
bilem, infinitam, veritatem ipſam, veritatiſqu
omnium rerum cauſam. Cuius ſplendor, im
potius vmbra eſt lux hæc, viſibilium cauſi
quoniam lucis veritatiſque natura eſt, vt cæ
teris veritatem declaret: lumen enim vniu
cuiuſque rei eſt ipſius rei veritas. Veritas enin
eſt lumen internum, lumen vero veritas ſeſ
ad extima fundens. Percunctare deinde ratio
nem. Dicet eam eſſe lucem quandam rationa
lem, rationemque lucentem: ibi enim eſt ra
tio lucis, vbi omnium rationes. At in veritat
ſumma, quæ & ipſa ſumma certitudo & cla
ritas eſt, reperies veritatem lucis & claritatem
Siquidem idem eſt huius lucis, quam quæris
claritas atque veritas. Quid denique lux in
Deo? Immenſa ſuæ bonitatis veritatiſque ex-
ſuperantia. Quid in Angelis? intelligentiæ
certitudo à Deo manans, profuſumque volun-
tatis gaudium. Quid in anima? copia vitæ &
motus. Quid in igne? vitalis quidam vigor
& efficax propagatio. Deinde in iis quæ ſenſu
carent, effuſa cælitus gratia; in ſentientibus
exhilaratio ipſius ſpiritus, ſenſuſque vigor; in

ixtis Sulphur inflammatum; in omnibus mmatim intimæ fœcunditatis effusio, vbique diuinæ bonitatis veritatisque imago.

Sed quum sit hæc potius adumbratio quam efinitio lucis, propius accedam. Cælum videtur in se luminosum & quasi fons luminis. Tamen ex se minimè, sed ex superiorum claritate & gaudio refulget, & gestit, sicut oculus ex piritus claritate omniumque lætitia. Videtur utem hæc superior claritas esse mens refulgens per corpus perspicuum quasi vitrum, & nde iam facta visibilis. Mens autem lux, in se, ob animæ tenuitatem, penitus est inuisibilis. Siquidem lumen, etsi vbique interdiu sit, nusquam tamen apparet, nisi vbi est densum liquid atque resistens. Subtrahe densitatem, est quidem lux, quamuis non videatur. Adde terum densitatem, statim rursus apparebit. Hinc plane constat, lumen ipsum in se, esse intellectuale quiddam. Quod quidem mox sensibile fit, subdito nempe denso. Latebit vero eodem subducto. Sed quodammodo visibilem ex inuisibili luce emanare fingimus, quasi ex scintilla iam mota lucidum quendam circulum, aut geometricum punctum aliquod, quod quia æque respicit quamlibet loci partem, circundantis ipsum, si quando mouetur, per quamlibet mouetur in orbem, vnde quod erat punctum, circumferentia videtur euadere. Vbi sanè circumferentia est punctum circumcurrens euolutumque foras. Punctum ve-

ro est circumferentia stabili quodam cardi peruoluta.

Cogita rursus scintillam quandam lumin inuisibilis, quæ quoniam super omnem exist locum, æque in partem loci quamlibet se fundit, ac dum in gyrum mouetur, flammeu orbis efficitur. Orbis inquam oculis manifestus, vbi scintilla est flamma compressa, flamma est scintilla profusa; & scintilla huiusmod anima est, flamma corpus æthereum. Et quanta est varietas in animabus, ratione lucis spiritalis, tanta est in propriis earum cælestibusque corporibus visibilis luminis varietas, eademq; anima quasi lux esse videtur, quæ dum scintilla manet, sentit quidem, sed non sentitur. Cum vero explicatur in flammam, sentitur quidem iam, sed ipsa nihil sentit amplius, Et sicut sensu careret quicumque flammam videns, scintillam se videre negaret; ita carebit anima, qui dum globos æthereos suspicit quasi quosdam animarum circuitus, & animas inesse illis quasi centra non senserit. Quod ita significauit Heraclitus.

Αὐγὴ ξηρὴ, ψυχὴ σοφωτάτη.

Id est, *lux sicca anima sapientissima*. Hinc efficitur, vt nihil animo, aut gratius aut mirabilius sit, quam lumen, neque possit alibi quam in lumine spiritus habitare dum colit terras.

Iam igitur vidimus animam, tanquam lucem inuisibilem, viuificam, sentientem, intelligentem, intelligibilem. Et vicissim lux in

mente

mente est veritas gaudens, gaudiumque verum. Lumen à mente in corporibus, est quædam veritatis rerum sensibilium declaratio & flos, oblectatio sensus. Sed rectius lux est tanquam corporis circularis propria affectio, perpetuò reuertens ad idem, imò & intelligentiæ seipsam reflectentis in orbem, nimirum vbiq; tangens. Dum sursum reflectitur in seipsam, repetere videtur originem, nosque similiter contemplatione simul & amore sui reducit in patriam. Hæc in diuina mente intelligentiam supereminet. Inde Angelicæ menti lumen idem infusum, secundum intelligentiam redditur, sed super terminos rationis. Diuinum hoc Angelicumque lumen in mentibus hominum secundum rationem iam euadit, sed superat phantasiam. In spiritu autem secũdum phantasiam, sed super sensum. In corpore vero maximè oculis, quasi cælestibus animæ stellis, sensui iam familiare fit, sed non materiæ. At in quocumque sub cælo corpore præualet, igneus quidam vigor igni cælesti similis emicat, & inde lumen aut fulgur quidam, cui familiaris color. Congrega in vnum omne colorum genus. Quid erit hoc vniuersum, nisi lux quædam vel color siue lumen factum in solidiore obscurioreque materia terræ? Iam opacum segrega. Quid erit reliquum, nisi claritas, actusque perspicui, sicut color est actus opaci? Color quidem est lux opaca, lux autem color clarus, imperspicui corporis colorumque

flos quidam & vigor quaſi vnicolor actu.

Sed quæritur, quid primo Deus creauerit potiſſimum. Reſpondet Moyſes lucem. Merito enim ab ipſa luce pluſquam intelligibili ſtatim emanat lux omnium ſimillima, id eſt Angelicus intellectus. Deinde lux ſenſibilis in mundo corporeo, nempe Solaris ipſa lux. Sed hæc primo ſui gradu tanquam die primo, idipſum ſimpliciter habet vt luceat intus, illuminetque foris. Secundo die, vt virtute calefactoria, tum ipſa polleat, tum cætera vegetet. Tertio die rurſum, vt efficacia ſua iuſſuque Dei ſeipſam propaget in molem. Quarto denique naturæ ordiniſque gradu, quaſi Die Quarto, vt molem ſuam ita ſortiatur in orbem, quemadmodum Diuinæ intelligentiæ lux vnde emanant reflectenda in ipſam.

Claritas igitur cæli ſupernaturalis ex Creatoris ordinatione deſcendens, & deorſum in cœlum medium adhuc informe ſe profundens, ſua præſentia, huius materiæ caliginem diſcuſſit, eaque verſus regionem infimam adhuc inuiſibilem propulſat: efficiens hac ratione eius ſubſtantiam viſibilem, puram, ſubtilem, & tenuem. Et hæc eſt illa eſſentia lucida, quam veteres æthera; nos vero lucem tertianam vocare poſſumus, quia à prima radice per intellectuales mentes deriuatur. Denique hæc fuit illa eſſentia tertiana, quæ per triduum à mundi creatione vices luminis agens, quarto die, vt vult Dionyſius, in ſubſtantiam Solis

transiit. Primo enim die produxit hanc lucem vniuersi opifex, quasi primum pullum, ipsamque diffudit à terra vsque ad cælum empyreum, quod spacium fuit aquis repletum. Nam dixit Deus primo die *fiat lux*, in aqua scilicet, *& facta est*. At quarto die dixit, *fiant luminaria*. Similiter Deus primo die dicitur diuisisse lucem à tenebris. At quarto die dicuntur ipsa luminaria diuisisse lucem à tenebris. Lux enim illa immediate à Deo producta fuit in tenuiori atomorum fluore, aqueam consistentiam præseferentium, tanquam in subiecto. Non quod extra se produceret radios, vt fuerunt in Sole, sed quod in se susciperet lumen à solo Deo immediatè productum. Hanc ipsam Mercurius Trismegistus, *in sacro suo sermone*, splendorem sanctum appellauit, quem in principio floruisse, & sub arena & humida natura elementa deduxisse asserit. Quo quidem sancto splendore informem materiæ sinum formis illustrari voluit. Hæc igitur lux est substãtia vnica, eaq; incorporea, omnium tamen simplicissima, dignissima & nobilissima; quæ in Angelis fuit infusa quædam & splendens intelligentia, sed diuersis gradibus, secundum accipientium naturam suscepta. Descẽdit deinceps ad cælestia, vbi in illis producit virtutem viuificam. In hominibus est lucidus rationis discursus. In cæteris animalibus est ignis occultus, actiones vitæ & sensus manifestè gubernans. In vegetabilibus anima quædam lucida,

circa eorum centra delitescens, vegetationem & multiplicationem causans in infinitum. In mineralibus est scintilla splendoris. Neque credibile est, hanc lucem ætheream, fuisse omnino spiritualem, sed corpus spirituosum & sensibile. Nam sacræ literæ referunt, ante creationem eius lucis tenebras fuisse super faciem Abyssi. Sed illæ tenebræ erant materiales, corporeæ & sensibiles: quemadmodum lux qua expulsæ fuerunt, debuit esse corporea & sensibilis. Præterea radiorum lucis congregatio per speculum vstorium, arguit eos esse corporeos. Hoc etiam videtur Augustinus affirmare, asserens substantiam cæli esse lucidissimam, primumque ob luciditatem suam locum in corporibus possidere; & tamen nobis nocte non visibiliter lucere, sed inuisibiliter adesse, quatenus scilicet in se lucet. Atque hoc modo lux dicitur esse vbique, id est in quolibet loco & locato. In corporibus scilicet opacis & transparentibus inuisibiliter, & in superficie opacorum visibiliter, quemadmodum apparet in stellis & corporibus opacis inferioribus, stellarum reflexiones recipientibus. Ab huius lucis fonte supercælesti deriuatur proculdubio ignis ille inuisibilis Heracliti & Zoroastri, à quo cuncta esse genita docent. Cuius virtutem, licet inuisibilem, cuncta Animalia, omnesque sublunares creaturæ, imo & ipsum mare in suo fluxu & refluxu interdiu & noctu augescente, persentire videntur.

Hunc ignem, ob eius viuacitatem, actum simplicem vocant Philosophi, quo nihil est mobilius, & in suo motu velocius & potentius, nihil subtilius, penetrantius, nihil vtilius, aut virtute plenius, nihil pulchrius, aut in essentia sua vniformius.

Sed vt à sublimibus illis speculationibus ad infima sensibilia accedamus, primoque à visu, quid sit lux, lumen & splendor inquiramus. Visum si percontemur, quia sensibilis est lux tantum à sensibilibus recipiens dansque splendorem: respõdebit subito. Splendidus ego sum spiritus, aut splendor spiritalis, in corpore aliquo sulphureo tanquam visibili inclusus. Visibile enim est perfectissimum sensibilium, sicut & visus sensuum, quia à multitudine ad vnum redigitur, quod non faciunt cæteri sensus. Visus enim omnes iudicat per vnum visum, & visibilia omnia per primum visibile, id est lumen, visibilia sunt. Quoniam quæ apud inferiora sunt disiuncta, in superioribus vnita sunt.

Inde coniectare possumus, idem esse primum visibile primumque visum, id est lumen. Hinc Orpheus oculum Mundi Solem vocat. Proinde sicut ab ipso vniuersalis vita per cuncta diffunditur absque vlla illius vitæ iactura, similiter per cuncta diffunditur. Inde lumen ex ipsa omnium vita, omnium fit viuificum. Atque hic est mirabilis ordo in ipso, visualiumque genere, vt à multitudine redigan-

tur in vnum à quo antea proceſſerunt.

Ex prædictis colligimus, ſub lumine eſſe luminoſa, atque luminalia. Primum luminoſum eſt cæleſte. Secundum ignis. Tertium inter compoſita, quod quaſi fulget vt ignis. Primum luminale eſt oculus, *præcipuè* in illis qui noctu vident. Secundum eſt color. Tertium eſt diaphanum aut tranſpicuum, quod eſt quędam quaſi luminis inchoatio. Neque putandum eſt, totum hoc lumen ampliſſimum originem primam ab exiguo Solis corpore ducere, ſed ab ipſo bono, qui eſt pater luminum, in quo quicquid luminis eſt, ſuperintelligibile eſt. Sed inde in Angelicum intellectum mox deſcendens, intelligibile iam euadit: deinceps in Animæ mundanæ mentem veniens, intellectuale euadit: & inſuper imaginabile in cælum tranſiens, ſenſuale fit atque ſenſibile. Nunc ad inferiora demiſſum, iam quaſi diuiditur, & alicubi iam ſenſuale fit, id eſt in oculis animantium; aliquando vero ſenſibile, id eſt in obiectis. In paucis autem vtrumque ſeruat, & his noctu videntibus. Præterea in aliquibus lux facile oculis percipitur, vt in elementatis, quorum complexio conſtat ex elementis. Lux in cælo quamuis amplior, difficilius tamen adſpicitur: qualitas enim oculorum remotior eſt à cælo. Lux in anima nullo pacto videtur, ſicut nec lux Solis à noctua, quia nimia eſt, nec ad eam ſenſus corporeus vllam habet proportionem, ſed rationalis animæ,

scursu intelligitur. Lux in Angelo neque vietur, neque intelligitur: est enim omnino supra sensus proportionem, verumtamen intelligitur aut creditur potius & amatur.

Dicimus ergo paucis, cælum esse lucem quandam absque materia, quodammodo corpoream: Animam lucem sine quantitate magnam: Angelum esse lucem sine motu celerrimam: Deum lucem esse potentissimam.

Differt inuisibilis lux à visibili. Visibilis tam in igne, quàm cælo extrinsecus veniens illuminat prius quam calefaciat. Inuisibilis intrinsecus agens calefacit antequam illuminet. In vna à visu ad tactum, in altera à tactu ad visum progreditur.

Hæc autem sic sese habere docebit non tantum intuitus simplex, sed & ordinaria rerum rudis compositio, atque distinctio, iuxta dimanationem à diuino spiritu, Elementa omnia rerumque principia connectente. Vnde perpetua virtus ratione perspicui, opaci, æquabilis & asperi, & per consequens calidi, humidi, frigidi & sicci. Vnde demum ex ante conceptis dicam, ignem esse lucem in igne intellectuali & æthereo degentem.

Lucem esse apparentiam quandam visibilem formæ cælestis in materia cælesti & concreta maximè.

Splendorem apparentiam formæ ætheream in materia ætherea, à lucis cælestis radij continuatione pendentem.

Lumen eſſe apparentiam viſibilem formæ elementaris in materia elementari.

Colorem apparentiam viſibilem formæ compoſitionis in rebus mixtis elementa habentibus.

DE TRIBVS PRINCIPIJS ſeu Elementis eſſentialibus & hypoſtaticis Chymicorum in genere.

Nempe Sale, Sulphure, & Mercurio, & eorum cum vulgaribus Elementis differentia.

CAPVT XVII.

QVVM corpora omnium indiuiduorum ab Elementorum matricibus eductorum compoſita eſſe animaduerterent Chymici. Quæſitum eſt diu, quæ ſit natura & proprietas, principiorumque differentia, ex quibus proprie componuntur. Nonnulli ſenſuum authoritate contenti, horum elementorum diſcrimina, proprietates, & officia in ſingulis corporibus deprehẽderunt; à quorum mix-

one & congressu omnium corporum proprietates & differentias deduxere. Nec dubium est, quin in corporibus vniuersis quatuor elementorum vulgarium rudimenta conficiantur. Alij tamen Hermetis Discipuli corporum artificiosa separatione quatuor hæc elementa manifestius conspexerunt, simulque alia elementa à Chymicis principia dicta, potentiora, naturas rerum magis explicantia, magna vtilitate introduxerunt.

Tria sunt illa, in quibus facultates vniuscuiusque principij manifestè vigent, nominibus specierum ornata; Liquores, Mercurij: Oleosa, Sulphuris: Sapida, Salis. Et hæc tria principia Sal, Sulphur, & Mercurius cum elementis vulgaribus corpora vniuersa constituunt.

Caue autem ne arbitreris eos Sal commune, Sulphur & Mercurium vulgi intelligere: Ex illis quippe nullum corpus constituitur, quum sint indiuidua in suo genere absoluta. Vnumquodque etenim horum tria pariter in se principia continet. Habet namque Sal commune in se Sulphur vel oleum, Mercurium, siue liquorem, & adhuc substantiam quandam solidam & fixam Salis naturæ propinquissimam. Similiter vulgare Sulphur continet oleum, liquorem, & Salem. Sed hisce nominibus insigniuntur, quia differentias substantiarum, ex quibus vniuersa corpora conficiuntur, proprietatesque & conditiones in nullis totius naturæ speciebus magis expres-

ſas animaduerterunt, quam in ijs. Placuit igitur ex ijſdem appellationes mutuari; idque Philoſophica authoritate. Si nempe alijs concedatur, figurarum & colorum externa ſimilitudine, nomina rebus imponere. Qua inſcitia eos accuſabimus, qui actionum & proprietatum ab eſſentia immediatè fluentium, conſonantiam imitati, eiuſdem familiæ rebus eaſdem appellationes accommodarunt? Nec Paracelſus primus hæc principia introduxit, vt multi perperam arbitrantur. Multi Philoſophorum ante Paracelſum principia prædicta indicauerant, proprietates, officia, & differentias copiosè obſeruarant, quamuis nominum varietate, copia & inſtabili viciſſitudine ambiguitatem contẽplationibus obduxerant. Hinc Paracelſus dum corpora omnia conſtare dicit ex Sale, Sulphure & Mercurio, non contradicit Ariſtoteli; qui rerum principia ſtatuit, materiam, formam, & priuationem. Nec Platoni, ſtatuenti Deum exemplari, & materiam. Ipſis nempe concedimus ſua principia, quæ quidem ſunt notionum principia, intellectui potius, quam ſenſui perceptibilia. Nec tamen à noſtris illa neceſſario deſtruuntur, cum ſint earum rerum principia, ex quibus proximè res omnes mixtæ componuntur, & conſtant.

Hâc igitur ingreſſi, corpora omnia inferioris globi, in tres ordines diſtinguimus, in Vegetabilia, Animalia, & Mineralia. Indiuidua deinceps horum ordinum examinanda

nt diligenter. Ita inueniemus in omnibus inibus illuſtres trium principiorum aut mentorum eſſentialium differentias. Eſt npe in rerum familia, Sal animale, Sulphur imale, Mercurius animalis : eſt Sal vegeta- e, Mercurius vegetabilis, Sulphur vegetabi- e eſt Sal minerale, Sulphur minerale, Mer- rius mineralis. Ita ex animalium excremen- vrinæ potiſſimùm, Sal illud nitri educimus, l quoque Armoniacum.

Sulphuris rurſus proprietates, conditiones, differentias multas in pinguedinibus, me- llis, & adipibus inueniemus. Salis alkali ori- nem ex vegetabilibus deriuatam dicimus, rimaque herbarum Salia, leui artis miniſte- o educimus. Reſinæ, olea, gummata, & pin- nia omnia, quot & quantas differentias Sul- nuris nobis oſtendunt ? Suntque herbæ, æ abſque præparatione Salis naturam imi- ntur, vt chelidonium, flammula, perſicaria. liæ vero Sulphuris, vt viſcoſæ & pingues erbæ, quales conſolidæ. Aliæ Mercurij, vt orariæ & fugaces herbæ, melones, & fungi.

Genus mineralium quod attinet, tot Sa- ium, Sulphurum, & Mercuriorum ſpecies re- enſere vanum eſſet : cum in nullo ordine ma- nifeſtius deprehendantur. Tot nempe pro- prietates & differentiæ trium principiorum n hac familia tam clare explicantur, vt nomi- nis prærogatiuam iure Philoſophico cæteris ordinibus præripuerint. Ab elementis autem

communibus distinguuntur. Illorum nemo officia communiora, sicut & materiæ rationem magis obtinent. Hæc vero proprietatibus actionibus destinata, mirabili facultatum proprietate vigent. Nihilominus indissolubili nexu ita elementis corporum illa principia cohærent, vt naturæ legibus nunquam, imo vel vlla artis industria separari possint.

Quia vero constātiam & soliditatem requirebant corpora, in mundanam scenam proditura, principio tali opus erat, quod coagulationi corporum opportunam soliditatem tribuere posset. Hoc Sali officium contigit, cuius beneficio crystalli congelatio, metallorum robur, adamantis durities, ossium, carnium, arteriarum, viscerum, arborum, herbarum, consistentiæ absoluuntur. Alij elementorum frigiditatibus & caloribus, multa in vanum molientes, huiusmodi officia temerè concesserunt: Salis enim est illa proprietas, virtus, donum, scientia, non frigoris & caliditatis. Salium nempe inuestigantes anatomiam, coagulationum differentias deprehendimus. Frigiditatis namq; anatomia sterilis est. Porro nisi plura fuissent corporum principia coniuncta soliditate, & concreta Salium proprietate ligata, spiritus mechanici actionum principes, officiorum iniusta paterentur dispendia. Idcirco adiunxit natura aliud principium, quod copiosa, pingui viscosaque substantia, salis propositam congelationem benigna mixtione

mperaret. Et Sulphuris id fuit officium. Ad-
: desiderabatur aliud: quod assidua irriga-
ne duo priora, actionum frequentia ad sic-
atem & senium in horas festinantia, foue-
, fluidamque substantiam & mixtionem
nnem facilem redderet. Hac necessitate ad-
inctus est Sali & Sulphuri Mercurius.

Et quoniam non solum ex tribus principiis,
d etiam ex quatuor elementis vulgaribus,
nnis mixtio perficitur: operæ pretium erit
e analogia principiorum & elementorum ali-
uid disserere.

Primo ergo sciendum est vniuersi Archi-
ctum creasse aquas, quibus terram adiunxit:
quibus vt sensibilibus & crassis imposuit
irtute verbi sui, ignem, & aërem, quasi ele-
nenta subtiliora & rariora & ad naturam in-
orpoream magis accedentia. Horum ele-
nentorum duo sunt fixa, duo volatilia; duo fi-
a, scilicet terra, & ignis: duo volatilia sunt
ër & aqua. Et in vnoquoque horum elemen-
orum consideratur natura simplex & elemen-
ans, natura composita & elementata. Quo
acto duæ sunt species aquæ. Vna pura, intrin-
eca, & elementans, quæ sensibus nostris non
se offert, neque subijcitur manui artificis. Al-
tera species extrinseca, composita & elemen-
tata, qua nos vtimur. Est itidem terra du-
plex. Vna composita, crassa, fæculenta, & ele-
mentata, continens in se aliam puram, crystal-
linam & elementantem. Est similiter ignis

conſumens & elementatus: alter viuificans elementans. Eſt etiam aër purus elementans comprehenſus in alio corruptibili & elementato. Eſt etiam Sulphur corruptibile, & elementatum, aliud cæleſte & elementans. Idem eſt Sal elementatum, continens in ſe Salem elementantem. Mercurius etiam elementans & elementatus. Horum etiam principiorum ſeu elementorum eſſentialium vnum est volatile, nempe Sulphur; alterum vero fixum, nempe Sal; tertium vero vtriuſque particeps. Itaque ſummatim colligendo inuenientur tria elementa volatilia, & tria fixa. Volatilia, nempe oleum, aër, & aqua. Fixa, nempe Sal, terra & ignis. Vtriuſque vero vt participatum, & Medicum Mercurius.

Reſtat iam probandum per manualem operationem, hæc ita ſe habere. Et primo quod attinet ad tria fixa: hac poſita hypotheſi, quod illud dicitur eſſe fixum, quod ſuſtinet violentiam ignis, & quod non eleuatur cum igne; illud volatile, quod effugit primo ignis attactu; Hoc iacto fundamento, conſtat, ſalem, ignem, & terram eſſe elementa fixa. Et primo quod attinet ad ignem, pellit omnia, & ipſe non pellitur, niſi à ſe ipſo. Sal remanet in cineribus, nec ab igne pellitur. Terra quæ fixa eſt ſuſtinet etiam ignem, neque auolat. Ex quibus poſt ignem fixiſſima eſt arena, per Salis, vt elementi ſui intrinſeci & maſculi, actum, vitri naturam ad ignis commune exemplar aſſu-

ns. Vnumquodque enim elementum pu-
catur per illud quod ſibi eſt maximè intrin-
um.
Mercurius autem modo volatilis, modo fi-
: cum inferioribus fixus, cum ſuperioribus
latilis. Neque proprie poteſt dici elemen-
m, ſed potius elementorum embryo, fixo-
m & volatilium exemplar. Saporem enim
æbet Sali, igni actum & penetrationem,
rræ fixitatem. Sulphuri inflammabilita-
m, aëri leuitatem, aquæ humiditatem, vt
ommune exemplar, impertit. Si quis obie-
erit, propriam eſſe Sulphuris inflammabi-
tatem: Reſpondeo inflammabilitatem eſſe
ropriam Sulphuris ſecundario, primario ve-
o & exemplariter Mercurij. Quod hac inſtan-
ia oſtendam. Sume ſalem tartari, aut ſalem
corallorum. Superaffunde acetum diſtillatum
per plures vices: (Nullus vnquam dixerit in
aceto eſſe inflammabilitatem, cum pertineat
ad mercuriale principium: nullus itidem in
ſale, cum in calcinatione, oleaginoſa pars tota
conſumpta fuerit) & euapora menſtruum ad
ſiccitatem. Pone poſtea in retorta, & pelle
ſpiritus aceti igne forti, & ipſos reperies in-
flammabiles. Qua operatione deprehendimus
eſſe in Mercurio exemplar Sulphuris, in Sul-
phure vero eſſe ſecundario & vt in exemplato.

Nunc autem reſtat, vt dicamus, qua ratione
iſta principia differant, & quæ ſint ſingulorum
in conſtitutione rerum ſingularium officia.

Principia ab initio ſeu elementa eſſentiali ſunt corpora quædam, quæ particulares nat ras in prima creatione ab elementis vulga bus per illorum actiuam naturam obtinu runt : quæ cum inter ſe, tum cum element vario modo mixta, omnibus rebus natur libus generationi & corruptioni obnoxiji vegetabilibus nempe, animalibus & mine ralibus, dant conuenientem formam. Ord autem eſt, vt in rebus naturalibus inferiora ſu perioribus inſeruiant, & ſuperiora inferior foueant. Et ſicut in animatis ab anima vege tante ad ſentientem, hinc ad varias brutorum tandem ad animam rationalem, tanquam ad ſummum gradum fit progreſſus, & anima rationalis omnium animantium inferiorum cauſas complectitur; ita idem fit in corporibus. Eſt quinta eſſentia ſeu quintum elementum cœli verorumque entium imaginibus ditata; diciturque quinta, non quod ſubſequatur elementa, vt proximè ad conſtituendum corpus mixtum ordinata, ſed quod ex ſe ſe promat phænomena prima elementorum, ex trium verorum entium cum materia coitu prodeuntium, & quinto ordine inde promanantium, ſed primum ordinem ratione elementorum inde progredientium obtinens. Vnde recte à Philoſophis elementorum embryo, quinta eſſentia, quintum elementum nominatur, in quo reliquorum elementorum numerus, ordo, natura & diſpenſatio continetur, progreſſus itidem

em & exspatiatio futurorum elementorum ex
talibus abyssis in sensibilem & corpoream
molem explicatur. Quorum ordo in eo consi-
it, vt incorporea corporeis, ordine composi-
onis; corporea incorporeis, resolutionis pro-
edant. Numerus autem, vt sit debita elemen-
orum multitudo tenenda, ad constituendam
orporis mixti symmetriam, & si vitale spirita-
e, & spiritale corporeum hoc ordine præcedit,
equo iure, talia elementa vitalia, spiritalia
& corporea erunt constituenda, vnum vitale,
quod vitam à superioribus haustam, alijs infe-
rioribus elementis plus minusve impertiat.
Spiritalia duo vndique ex hoc vitali ele-
mento fluentia, nobilitate tamen & ignobili-
tate quatenus ab origine processerunt discre-
pantia, horum enim duorum, vnum fit per ele-
menti huius vitalis motum à circumferentia
ad centrum, vnde fiunt spiritalia fixa, quæ vi-
tam in centro fixissimam obtinuerunt, alte-
rum verò quæ per motum vitalis huius ele-
menti à centro ad circumferentiam spiritalia
volatilia conficit, ambo tamen ad naturam
corpoream festinantia. Quorum duorum pro-
ximum exemplar est Mercurius, fixissimus ve-
ro ignis eius exẽplatum, & actiuum, volatilis
vero aër & passiuum. Et quẽadmodum hæc duo
ab vnitate in binarium labentia, à parentum
præstantia & dignitate multum defecêre, sic
corporea elementa indé futura, à perfectissi-
mis ad imperfectiora & imperfectissima de-

fluere cœpêre, dum loca, matrices, inuolucr
& domicilia, duobus his ſpiritalibus, vital
elemento fœcundatis, corporea præbuêre.

Horum autem corporum ab vno vitali & duobus ſpiritalibus fluentium, vnum erit cœleſte & actiuum Sal, alterum paſſiuum Arena, ambo fixa & ad fixiſſimi ignis exemplar fabricata. Sal minoris compoſitionis vt à paucioribus exemplaribus cōſtructum. Arena maioris, quia paſſiua, quæ vltra communia exempla, ad exemplar etiam actiuorum componitur.

Horum autem corporeorum elementorum vnum erit cœleſte & actiuum, Sulphur; alterum materiale & paſſiuum, Aqua. Ambo volatilia & . d volatiiiſſimi aëris exēplum fabricata. Sulphur minoris compoſitionis ſui ordinis, Aqua majoris propter ſupradictas rationes. Sui ordinis dico, quia vltra communia exempla fixa ſunt omnium volatilium exempla.

Erunt igitur ſummatim colligendo ſeptem elementa, vnum vitale & embryonatum, vitam reliquis impertiens, ad cuius imaginem duo ſunt ſpiritalia, vnum fixum & actiuum nempe ignis, alterum volatile & paſſiuum aër.

Quatuor corporea, duo fixa vnum cæleſte & actiuum & ſimplicis compoſitionis Sal, alterum materiale paſſiuum & majoris compoſitionis Arena, duo itidem volatilia vnum cæleſte actiuum & minoris compoſitionis Sulphur, alterum materiale paſſiuum & majoris compoſitionis Aqua, duo corporea & cœleſtia,

al & Sulphur, duo corporea materialia Terra
c Aqua.

Differentiæ autem horum corporum variæ
int, quæ tamen ad quatuor gradus referri pos-
int. Prima ex elementorum vulgarium ordi-
ibus deducitur. Alia nempe sunt aërea, alia
errestria, alia aquea, alia cælestia, quæ pene-
ratione, agendi nobilitate & potestate mul-
um differunt. Cælestium vero duo erunt in-
orporea, Ignis & Aër, duo corporea, sed acti-
a, Sal ex fixis, Sulphur ex volatilibus.

Secundo alia corpora elementorum vulga-
ium proprietatibus magis insignita, alia semi-
ûm, quæ elementorum proprietatibus magis
nsigniuntur, ea sunt in quibus nulla δύναμις
nterna latet, saltem frigiditates, caliditates,
terilitates, humiditates, siccitates, leuitates,
grauitates, in quibus nulla est impressio fœ-
unda, sed sine sapore, colore, odore, depre-
endunter. Tria vero quæ seminum proprie-
ates imitantur, harum impressiones sunt fœ-
ũdæ & tincturam post se relinquunt constan-
em. In his saporum, odorum, & qualitatum
omnium vitalium vestigia deprehenduntur:
& quamuis concurrant caliditates, & frigidi-
ates, ab ipsis tamen actiones non procedunt.

Quartò alia sunt exordiis suis viciniora, alia
ongius processere. Viciniora, ob naturæ simi-
itudinem, cælestia, spiritalia, vitalia, valida,
egetaque appellantur; alia terrestria, crassa,
nortua, & inualida. Sed vt exactius singula

oculis tuis obijciantur, accipe communiorem omnium elementorum distinctionem.

Rerum omnium naturalium aliud est influens, aliud recipiens, exemplar, & exemplatum. Influens est cælum, vel æther. Recipiens vel exemplatum terra & aqua dici potest; & sunt vel elementum, vel elementatum.

Elementum est minima pars elementati.

Elementa sunt numero septem, in duos distincta ordines, in volatilium, fixorum & Mercurij ambigui. Fixorum, Terra, Sal & Ignis Volatilium oleum seu Sulphur, Aqua, Aër quorum vinculum est Mercurius.

Præterea horum tria sunt inuisibilia & exemplaria, quatuor visibilia. Inuisibilia Ignis Aër & Mercurius. Visibisia Sal, Terra, Sulphur, Aqua.

Visibilia sunt impura, & sunt matrices inuisibilium. Visibilia sunt elementata, inuisibilia vero elementantia. Et sicut anima in corpore, sic elementa in elementatis. Elementatum enim nihil aliud est, quam corpus tenebricosum & mortuum elementi, qui spiritus & vita est. Hic spiritus in astra seu semina diuiditur, qui suos fructus edunt. Spiritus hic excreuit elementorum corpora. Hoc est ex elemēto seu spiritū Terræ, Salis, Aquæ & Olei prodiit corpus Terræ, Salis, Aquæ & Olei, ex quibus proueniunt mixta, & ex his fructus mediantibus astris. Nam quod visibile est, hoc non à se, sed à suo inuisibili astro habet.

Astrum est virtus & potentia rei.

Astrum duplex est, externum & internum. Astra externa sunt stellæ firmamenti. Astra interna sunt occulti spiritus: nam quodlibet crescens & viuens fert suum proprium cælum & astrum intra se. Superiora excitant inferiora, per pluuias, tonitrua, tempestates, & similia. Neque influit astrum superius in inferius, vt necessitet, sed vt inclinet & conseruet. Homo enim non regitur ab externis, sed ab interno astro, quod est quasi faber occultus in homine. Hoc patet in morborum iudicationibus, in affectibus podagricis, epilepticis, mensibus mulierum, conchyliis, peste, satione, plantatione, & plantarum diuerso ortu. Helleborus enim mense Decembri efflorescit, dum reliquæ occultantur. Huius generis infinita sunt, de quibus dubitare esset communi sensui repugnare.

Corporale crescit è spiritali, spiritale se propagat per corporale. Nam videmus in elementis duo esse simul in vno, corpus & astrum, visibile & inuisibile, fixum & volatile. Hoc modo Vegetabilia, Mineralia, & Animalia possunt sese augmentare mediante corpore. Ex quibus patet elementata non ex quatuor visibilibus elementis, sed ex inuisibili semine oriri, quod astrum vocamus.

Elementa seu astra ἄποια sunt. Nam neque frigida, humida, calida, sicca, salsa, elementa sunt, sed elementata ab ipsis producta. Sunt enim fructus inuisibilium astrorum, quæ sunt

in aſtris viſibilibus. Nam formatio rerum in aſtri poteſtate eſt. Omnia enim creata corpora ſpiritu ſydereo ſunt prædita, qui vocatur cælum ſeu aſtrum, faber occultus, & archæus, à quo omnis rerum procedit formatio, figura & color. Hoc internum aſtrum vocatur à Paracelſo *in libro Param*, ens ſeminis & virtutis quod ſemen in grano tritici dicitur milleſima eius pars. Ego vero aſſero eſſe atomorum vnam, animatam mixti aſtro.

Neque hæc doctrina fuit antiquis omnino incognita. Nam principia quædam propria & proxima, quibus res naturales conſtituuntur, aluntur, variè afficiuntur, admiſerunt. Hippocrates *lib. de humana natura, text. 20.* plantas non ſolum humidum, calidum, frigidum & ſiccum, aut quid ex iis vt ſimpliciter mixtum, attrahere ſcribit, ſed aliquid vltra. *Quæ creſcunt & ſeruntur quando in terram veniunt, attrahit vnumquodque quod ſecundum naturam ſibi familiare in terra ineſt. Eſt autem acerbum, & amarum, & dulce, & ſalſum, & omnis generis*, quas δυνάμεις appellat. Et quamuis apud eos non exiſtant talia principiorum nomina, nihilominus res ipſa exſtare videtur. Vocent oleum pinguedinem aut Sulphur, perinde eſt, modò concedant dari quaſdam ſubſtantias, è quibus odorum, ſaporum, colorum, figurarum, & ſimilium cauſæ proximæ reddi poſſint, quæ ex ſolis elementis prouenire minime poſſunt. Et hactenus de principiis in genere.

DE PRINCIPIIS *seu elementis in specie, & primò de Sale.*

CAPVT XVIII.

INTER principia Salem primum ordinem obtinere videmus, ita vt Plinius *libro* 3. *hist. naturalis cap.*7. Salem elementum fuisse necessario dixerit. In omnibus nempe rebus facile deprehenditur, nec solum adustione, sed etiam sine ipsa à rebus separari potest. Sic autem describitur; *Est elementum corporeum, sensibile & permanens, minoris compositionis, facultatis animæ obstetricis, spiritusque illius syderei & occulti propago, Mercurio aut Auræ vt remotiori, Igni vt proximo exemplari, per imaginem & inuolucrum correspondens: productum ex inæquabilitate motus spirituum in materiam atomorum asperam & caliginosam, & à circumferentia ad medium agitatam, vnde exsurgit eius natura opaca, grauis, fixa, permanens, mordicans, acris, incidens, subtilis, penetratiua, pura, nitida, fragrans, incombustibilis, incorruptibilis, dissolubilis in humido, liquabilis tamen & per fortem ignis expreßionem fluida, principium præterea omnis humiditatis liquabilis, vnctuosæ & inconsumptibilis; mirabilibus præterea*

potestatibus præditum, coagulandi, dissoluendi, detergendi, à putredine conseruandi, calefaciendi & similia agendi vim habens.

Voco elementum *corporeum & sensibile*, qui per corporeitatem suam sensibus propemodum omnibus obuium est; *minoris compositionis*, quia corporeorum elementorum quædam componuntur ex paucioribus; alia ex pluribus rerum exemplaribus, vt demonstratum fuit *propositione* 8. *Cap.* 6. Proximum autem Salis exemplar est ignis, remotius verò, Mercurius siue aura, qui & rectè elementorum embryo nominari potest. *Facultatis animæ obstetricis*, quia iuxta obstetricem facultatem animæ in anima seu à se promanante forma vel spiritu imprimitur in materia corporeum quid & sensile salis nostri vulgaris, eiusq; quæ in omnibus mixtis reperitur facultatem per analogiam repræsentans. Dico per *imaginem & inuolucrum*, quia Elementa corporea sunt inuolucra & imagines incorporeorum; *productum ex inæquabilitate*, quia, vt supra dictum est, in capite de actu & viribus animæ agentis in materiam, spiritus qui est animæ proximum instrumentum agit in materiam atomorum *capite duodecimo demonstratum*, vel per æquabilitatem motus, vnde fiunt corpora æquabilia, lenia & mollia; vel per inæquabilitatem, & fiunt corpora aspera & dura. Est elemētum fixum & graue, quia propter constantē suam permanentiā & fixitatem manet quasi

n silentio & requie æterna & immobili, agitque non sicut composita cum deperditione suæ substantiæ, proinde non immerito Homerus Sali θεῖον diuinitatis titulum attribuit. Qua ratione ducti veteres in Paganismo mensam absque salino profanam statuebant, vt vult Arnobius, *sacras, ait, facitis mensas salinorum appositu*: Nam propter solum Salem, salina inter sacra vasa ponebantur, vt est in Titi Liuij 26. *Vt salinum pateramque Deorum causa habeant.* Sed quanta fuerit salis apud Iudæos majestas in veteri testamento 2. Leuitici legimus, *Omnem autem oblationem muneris tui sale salito, neque cessare sinito salem fœderis Dei tui à munere tuo, cum omni oblatione tua offerto salem.* Item 18. Numerorum, *Omnes oblationes rerum sanctarum quas offerent filij Israëlis Iehouæ, do tibi & filijs tuis & filiabus tuis tecum in statutum perpetuum: fœdus salis perpetuum est coram Iehoua pro te & pro semine tuo tecum.* Præterea cap. 13. Paralip. repetit adhuc fœdus salis in stabilitione regni Israëlitarum Dauidi, eiusque soboli masculæ in seculum. Quod stabilimenti & permanentiæ genus ad Gallos à gente Israëlitica proximè dimanasse credimus. Lege enim salis, hoc est, æterna & irreuocabili apud ipsos sancitum est, ne quis è regia prosapia nisi masculus & è mascula stirpe deriuatus ad coronam & regni Gallici moderamen ascendat. Hancque legem Salicam vulgo appellant, origine & nomine à Sale deductam.

Quod enim ad originem attinet, certe illa nulla est, præterquam quæ per fœdus salis Iehoua in ipsam Dauidis familiam ipsiusque filios super regnum Israëlitarum in perpetuum elargiebatur. Propter quod quidem fœdus (cogente sæpe præuaricatione filiorum Dauidis) potuit reuocare, noluit tamen, sed fecit sicut dixerat, dando ei & filijs eius lucernam omnibus diebus protractam & ad Messiam & Saluatorem nostrum filium Dauidis, omnium regnorum caput & exemplar, & vt eum vocat Apostolus, Anguli, quasi legis Salicæ immutabilem lapidem. Transmissio autem coronæ Israëliticæ ad Dauidem & eius filios, reperitur 13. Chronicorum, vbi agitur de verbis Abigæ ad Ierobham & populum Israëliticum de lege Salica sub pacto ipsis tradita, sic autem sonant verba, *Tunc surgens Abiga è summo monte Tzemaraiimorum qui est in montanis Ephraiimi, dixit, Audite me Ierobham & totus Israel. An non vestrum erat agnoscere Iehouam Deum Israelis tradidisse regnum Dauidi super Israelem in seculum, ipsi & filiis eius fœdere salis?* Origo vero nominis non minus est manifesta. Nam Galli ex Franconia, quæ est Germaniæ Prouincia, oriundi, sicut legem etiam & legis nomen inde transtulerunt. Vocabulum enim Latinum, Sal, Germanicè ad verbum redditur, SALT, cui si addideris vocabulum vetus similitudinis LIK vel LYK, componetur vocabulum SALIK, illius pro-

ulgatæ legis nomen. Sed redeamus ad Salem, ui iuxta Iudæos ſemper ſumebatur pro firmiſſma ſtabilitate: ob quam rationem omnibus gis ſacrificiis apponebatur, tanquam ſignum rmitatis & conſtantiæ, fœderiſque reciproci iter ipſos & Iehouam. Rabbi Salomon ſuper oca prædicta alijque Rabini de fœdere ſalis fferunt, Salem cauſam eſſe durationis rerum omnium conferreque ſubſtantiam quæ à putredine conſeruat: & iuxta hoc, de lege ſermonem habens, ait legem ſaporem ſuauiſſimum rebus omnibus impertire, quocirca dicitur fœdus & pactum æternum ſalis eo quod cuncta condimento legis opus habeant, iuxta textum, *Ne ceſſet, inquam, ſal fœderis Dei veſtri.* Neque vnquam in ſiniſtram ſumitur partem, quanquam plurimi prauo ſenſu imbuti, ſationem ſalis ſupra diruta ædificia, ex maledictione ſterilitatem certiſſimam portendere cenſerent, ſed falluntur. Sal enim nunquam propter ſterilitatem, ſed in ſignum perpetuæ & irreuocabilis maledictionis, quaſi edicti ſacramentum ſternitur. Stabile ergo, immobile & æternum eſt ſal imitans animæ vnde effluxerat indolem. Sal præterea eſt prima origo Vegetabilium, Animalium & Mineralium, & è mineralium familia ſimiliter metallorum, marchaſitarum & lapidum, imo & in genere omnium mixtorum, cum in ſalem omnia reſoluantur. Itaque videtur eſſe quaſi omnium vita. Nam ſicut eſt in Prouerbio, Sole & Sale

omnia conſeruantur, abſque quo ſecundùm Philoſophum Moriennum, natura nihil elaborare poteſt; & ſicut ait Raymundus Lullius in teſtamento, nihil ſine eo generari poteſt. Conſentire ergo videntur in hoc omnes Philoſophi, nihil hic infra melius nec precioſius ſale fuiſſe creatum, de quo Plinius *libro 31. cap. 7. Vita humana* (inquit) *ſale carere nequit*: Immo, tam neceſſarium eſt elementum, vt non immeritò ad delitias animæ tranſlata ſit eius nominis ſignificatio: Nam in plurali exprimitur ſub nomine ſalium: omnis enim in mundo humanitas, comitas, affabilitas, gratia, elegantia, decor, hilaritas & totius vitæ humanæ dulcedo & ſuauitas, quæ ſunt quædam quaſi laborum requies, ab hoc ſolo vocabulo dependent; quod etiam ad Belli munia, honores, dignitates & præmia refertur, vt ſalarij vocabulum, quod abſque dubio à ſale mutuatur, quaſi eſſet res omnium vtiliſſima, ita vt inter nationes quaſdam loco monetæ regiæ percurrat. Aliqui etiam gratiarum nomine appellant, quia ſaporoſos & guſtu blandos reddit cibos per quem condiuntur. Immo Apoſtolus ad Coloſſ. cap. 4. ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι ἅλατι ἠρτυμένος, *Verba veſtra ſint ſemper condita ſale cum decoro & gratia*: Et Plato in Timæo vltra commoditatem inſignem quæ ex eo contrahitur in vitæ & corporis vſu, ait, *Diis ſacratum fuiſſe iuxta tenorem & formulam legis appellando*

φιλέσωμα, hoc est, substantiam Diis gratam. uod autem sal sit incorruptibile, immo & nnium corruptibilium præseruatiuum, hoc tis superque demonstratum fuit. Est igitur uasi secunda anima, quæ quamdiu est in corpore, ipsum à putrefactione præseruat iuxta illud Plinij & Stoicorum dicentium carnem porcinam esse quasi mortuam per se, nisi anima ipsi data fuisset loco Salis. Nam Sal talem habet proprietatem, vt veluti fermenta omnia ipsi admixta in eius naturam tandem conuertat, modo penetrare possit absumendo superfluam humiditatem.

Hunc salem Raymundus Lullius vocat humorem vrinalem, & Paracelsus Mumiam, quia dulce omne & insipidum quod in corporibus reperitur à putrefactione præseruat. Eadem ratione conseruatur aqua marina à putredine propter salis præsentiam. Rabbi Ioseph libro portarum Iustitiæ, asserit salem esse legis fundamentum, quod contrahit fœdus; ita regnum domus Dauidis vocatur fœdus salis. Hinc inde Romanorum maxima pars mutuata est ceremonias à traditionibus similibus Iudaïcis, quum maxime in sacris intelligatur authoritas Salis, quando nulla conficiuntur sine mola salsa, cum Sal sit symbolum fœderis inter Deum & populum suum, nam sæpe sumitur in sacris pro sapientia, vt est in baptismi ceremonijs (Accipe sal sapientiæ.)

Sumitur etiam pro vera doctrina Aposto-

lica, imo & pro lumine Euangelij, nam dixit Saluator Apoſtolis, vt eſt Matthæi 5. *Vos eſtis ſal terræ*, & alio in loco, nominatur lumen mundi. Et Marci cap. 9. *Omnis homo igne ſalietur & omnis victima ſalietur Sale. Bona res Sal eſt, ſed ſi ſaporem amiſerit, cum quo condietur? Habete igitur Salem in vobis & eſtote in pace.* Ex quibus manifeſtum eſt ſalem habere cum igne proportionem inſignem, & ſi ſymbolum eſt ſapientiæ vt ſupra dictum eſt, & ſapientia ſit verbum Diuinum, & verbum principium rerum omnium, iure merito Sal pro principio rerum æſtimari debet: Ex eo enim omnis prouenit generatio & in eundem omnia mixta reſoluuntur. Salia autem alia ſunt ſimplicia, alia compoſita. Simplicia ſunt Sal gemmæ, Vitriolum, Alumina, Sal commune, Ammoniacum naturale, Nitrum, Arſenicum, Sal marinum. Compoſita ſunt Ammoniacum artificiale, quod componitur ex tribus partibus vrinæ humanæ, duabus partibus fuliginis caminorum, & vna parte Salis communis. Sal Indum, Alembroth, Sal anatrum. Omnium ſalium quædam volatilia, alia fixa ſunt.

Tria volatilia Sal Ammoniacum, Nitrum, & Arſenicum. Quatuor fixa, Vitriolum, Alumen, Sal gemmæ, Sal Alcali. Arſenici quatuor ſunt ſpecies, quarum prima eſt cryſtallina & optima, poſtea flaueſcens (auripigmentum vulgo dictum;) tertia eſt rubra & omnium rariſſima: quarta eſt artificialis, inter flauum

rubrum, & denique realgar, quod compo-
tur ex arsenico albo & auripigmento per su-
imationem. Proprietates Salis sunt, esse pri-
um sapidum & gustabile, primum graue, &
nnia quæ saporem habent, eum propter sa-
m habent.

A Sale rerum omnium grauitates, coagu-
tiones & concretiones, robur & compactio
roueniunt. A Sale crystalli concretionem,
damantis duritiem, metallorum robur, auri
oliditatem, ossium, herbarum, liquorum
onsistentiam prouenire deprehendimus, re-
um omnium verum humidum radicale.

Salis proprium est in humido liquescere, &
n sicco coagulari.

A Sale omnes rerum vitrificationes procu-
antur.

A Sale separantur corpora dissoluta à spi-
itibus.

A Sale omnis fixitas & resistentia ignis, est-
que Sal Sulphuris carcer & retinaculum.

Omnis pinguedo est à Sale.

Salis autem multæ sunt differentiæ; dome-
ticus & peregrinus. Ille mitis, gratus, præser-
ians à putrefactione, & proprium corporis
condimentum. Hic omnino acrimoniam, ar-
dorem, & erosionem in se continet. Species
salis variæ in homine dicuntur. Aliæ in mine-
ris ortæ arsenicales, ferrugineæ, vitriolatæ, alu-
minosæ, ammoniacæ. Aliæ à plantis sumptæ,
vt persicariæ, piperinæ, opiatæ, tartareæ, gingi-

berrinæ. Aliæ ab animalibus, vt viperinæ.

Sal aliud elementans, aliud elementatum. Elementans est astrum seu potentia inuisibilis elementati. Elementatum est visibilis facultas, estque elementum facultati obstetrici animæ analogum.

DE ELEMENTO Sulphuris in specie.

CAPVT XIX.

SVLPHVR idem est inter elementa volatilia, quod Sal inter fixa, est nempe actus collateralis sui elementi corporei; & definitur esse *Elementum corporeum & sensibile, volatile, minoris compositionis, facultatis animæ retentricis, spiritusque illius syderei & occulti propago, Mercurio aut auræ vt remotiori, ex fixis incorporeis igni: ex volatilibus incorporeis aeri, per imaginem & inuolucrum correspondens. Est denique fixorum exemplatum seu imago, calorem à* Sale, *lucem à terra possidens, productum ex æquabilitate motus in materiam atomorum lenem & perspicuam, & à medio ad circumferentiam protractam. Vnde exsurgit eius natura inflammabilis, combustibilis, non permanens, fluida; mirabilibus præterea potestatibus præditum, nutriendi, colorandi, odorandi, dissoluendi, penetrandi,*

...alefaciendi, tincturas rerum educendi & simi... agendi vim habens.

...Dico *elementum corporeum, sensibile*, propter ...dem rationes quas prius de Sale attulimus. ...*latile minoris compositionis.* Vt distinguatur à ...o minoris compositionis, volatilia enim mi...ris compositionis, à pluribus oriuntur cau... quam fixa, nihilominus à paucioribus ori... causis quam aqua, sibi collaterale elemen...m & eius actionis subiectum.

Dico *Elementum lene & volatile*, voco *lene* ...opter continuitatem motus in materiam ...omicam, *volatile*, cito enim ab igne ef...git, corruptibilemque & momentaneam ...mpositorum indolem ostendit, agitque ...mper cum deperditione suæ substantiæ ...mpositorum more, cuius mediatione lumen ...calor in hæc inferiora diffunduntur. Quic...uid per atomorum Sulphureorum perpe...um effluuium, è corporibus animalium per...eare in dies conspicimus, hoc alimentorum ...ù tali Sulphure scaturientium resarcitur, ita ...rpora in senium in dies festinantia, hoc Sul...hure renouantur, quo momentanea & in ho...s peritura natura stabilitatem exemplarium ...nitatur. Stabilissimo fixissimoque Sali è dia...etro opponitur, in quo hospitium tamen ali...uando mutuatur, quamuis momentaneum ... leue, ignis adminiculo periturum; egressus ...amen hospes tenuiorem, æthercam & cæle...tem induit formam, omnibus aliis elementis

communicabilem, est humidi primigenij i
uolucrum & imago, aquæ actus & fixoru
omnium proximum exemplatum, colorum,
odorum, in volatilibus proxima causa, remo
tamen à fixis manans, & per volatilia in con
posita transiens. Nam quicquid volatilia
caduca habent, sensibili, manifesta & corpor
ratione, fixa, insensibili, incorporea, consta
ti & immobili lege prius habuerunt immo
talis animæ statuta, cuius sunt propagines, l
gem imitantia: est Sulphur in Vegetabilibu
Animalibus & Mineralibus combustibile
causa odoris & coloris proxima, in Vegetabil
bus est tenue & leue, quale in omnium col
rum & odorum varietate admirabili, spirit
liumque more conspicuum, leui tamen calc
ris & mẽstrui ope delebile, vt in floribus An
monũ, specierum variarum Ranunculi, & Tu
liporum cernitur. Est simile quid sed fixius i
Animalibus, vt est color sanguinis, albedo la
ctis, viriditas & flauedo bilis, alis vespertilic
num, cute lacertorum & serpentum, plumi
pauonum, columbarum & multarum auium
odoribus preterea moschi & zibetæ, quæ om
nia leuissimo ignis attactu effugiunt, at quar
in mineralium familia, nullibi manifestius di
stinguuntur. Pręcipue vero in mediis minera
libus quæ marchasitæ vocantur, vt sunt Anti
monium, Bismuthum, lapis calaminaris, zin
ga, Cohobalthum. Quid de diuersis speciebu
Sulphuris dicam, quæ in marchasitarum or

e deprehenduntur, coloribus & odoribus
atis? Quid de lapidum & gemmarum co-
ibus proferam, vt de Lazulio & Armeno,
ophiro, Smaragdo, Ametysto, Rubino,
rbunculo, Granato? Qui omnes fixissimis
tallorum Sulphuribus subplantati à me-
ica fixitate longe discrepant, habent enim
talla illorum Sulphura fixissima & incom-
stibilia, vt à fixissimo Sale quam proxime
mplata. Imo nulla est species Sulphuris in
qua metallorum calce non comprehensa,
uamuis nec odore, nec colore perceptibilia,
od abunde testatur materia pictoria, crusta-
ria & tinctoria, tota ex metallorum aut ter-
rum mineralium ordine deducta. Imo quod
agis est mirabile vnumquodque metallum
suo proprio esse, genuinum & domesticum
noscit colorem, vt Saturnus liuidum, Iupi-
r album, Mars inter album & liuidum, Sol
uum, Venus rubium, Mercurius liuidum,
ına albogrisiũ, qui tamẽ colores mille alios,
uersis ignis gradibus manifestãdos sub s. mi-
bili potestate abscondunt. Si enim Saturnum
lui ignis adminiculo in calcẽ reduxeris, primo
pparebit grisius color, deinde viridis, tum
uus, quem purpureus sequetur, qualis in mi-
o apparet, ex quo tandem adminiculo aceti
stillati elicies aluminosum quid, quod aqua
ilgari aut potius Sale tartari candidissimum
albissimum subsumet colorem, materia ista
ba cum salibus resuscitatiuis denuo igne re-

uerberij ſuppoſita, calcem edit rubram, quæ denique in plumbum verum cedit. Simile dici poteſt de Mercurio, omni Protheo aut Vertumno inconſtantiori, de Nitro, de Vitrioli omnium metallorum & ſimilium ſubſtantiis è quibus mille colores in vitrificatis à cruſtatoribus inducuntur, mirabili artis eiuſdem præconio, & naturæ æmulatione. Sic mentiuntur veræ Smaragdi, Carbunculi, Sapphiri, Granati, Topaſij, vt artem cum natura ipſi contendiſſe dixeris. Et quemadmodum Vegetabilia & Animalia, colores rectè à fixiſſimi metallorum natura depromere demonſtrantur. Sic ſimiliter odores inde promanare etiam cernimus, vt in combuſtibili Sulphure omnium Mineralinm. Si enim Antimonium ſumpſeris cum Nitro calcinatum, & lixiuio inde facto per acetum præcipitaueris, fœtidiſſimus tunc Sulphuris odor inde emanabit. Eodem pacto ſi Marti limato ſpiritum vitrioli affuderis, non ſolum odor ingratiſſimus, ſed & feruor ſenſibilis inde promanabit, teſtimonium manifeſtum præbẽs Sulphuris per calcinationem liberati & è fixo volatiliſati & effugiẽtis, illam eſſe actionẽ. Sic procul dubio quicquid in volatilium elementorum prædominio reperitur, omne illud à fixiſſimorum elementorum penu depromptum eſſe certum eſt, ad exemplar Sulphuris perfectorum metallorum ſtabilis & æterni, vt auri & argenti, fixi, permanentis, incombuſtibilis & immobilis.

x prædictis non difficile erit colligere & de-
nſtrare, omnem colorem & odorem ſiue ſpi-
alem, ſiue materiæ corporeæ inhærentem,
oxime à Sulphure & eius exẽplo aëre, remo-
s à Sale & remotiſſime ab igne & Mercurio
cæleſti & æthereo Elemento promanare.

Sulphuris proprium eſt, vt nihil ſine eo in-
mmetur, vt nihil ſine eo odorem aut colo-
m habeat.

Eſt primum luminale & volatile. & omnia
lcida conſumentia in tantum talia ſunt, in
antum ſunt Sulphurea.

Volatilitatem & leuitatem præbet omnibus
rporibus.

Omnia propter ipſum ſunt combuſtibilia.

ſt ignis & luminis carcer & domicilium, quo
termedio percipitur ipſa ignis & lucis ſub-
antia.

Eius cum Sale fermentatio producit æthe-
eum Sulphur, quod in dies è corporibus ex-
alare videmus, & per quod corpora craſſa
unt volatilia, in mixto fixum, extra vero ipſo
hlegmate volatilius.

Sulphurum varia ſunt genera. Præcipua
unt Sulphur commune, Petroleum, Carbo-
es foſſiles, Gagates, Succinum.

Aliud eſt naturale, aliud artificiale. Natu-
alia ſunt animalium pinguedines, apum ce-
ificia. Artificialia ſunt, olea, ſpecies ardentes,
am ex animalibus, quam ex vegetabilibus
xtractæ.

Sulphur aliud elementans, aliud eleme[n]tum. Elementans eſt aſtrum, ſeu potentia [ele]mentati, & eſt inuiſibilis eius facultas. [Ele]mentatum, eſt corpus elementi.

DE AVRA EL[E]mento ſeu Mercurio.

CAPVT XX.

MERCVRIVS eſt elementum vitale, [in]ſenſibile, & incorporeum, ſimpliciſsimæ co[m]poſitionis, facultatis animæ phantaſticæ, ſpiritu[s] illius ſyderei & occulti propago, Naturæ, Form[æ] ſeu Spiritui, vt proximo exemplari, per imaginem [&] inuolucrum correſpondens, productum ex ambig[uo] motu Spirituum in materiam atomorum ambigua[m] & circa centrum agitatam, vnde exſurgit va[ria] eius natura, & ad diuerſam formam excipienda[m] tum diſtribuendam aptitudo, hoc eſt, vt cum fixis [ſit] fixa, cum volatilibus volatilis, cum penetrantib[us] penetrans, cum inflammabilibus inflammabilis, cu[m] actiuis actiua, cum paſsiuis itidem paſsiua. Eſt den[i]que omnium elementorum æternum & indelebi[le] exemplar, mirabilibus præterea dotibus præditum[,] viuificandi, conſeruandi, generandi, reſuſcitan[di] vim & poteſtatem obtinens.

Dico *vitale*, quoniam vitam & vitalia docu[-]menta reliquis & inferioribus elementis mi[-]niſtrat, *inſenſile & incorporeum*, quia nunquam nisi per inuolucra ſenſibus noſtris ſe ſe offert, incorporeorum more, proinde in reſolutione

torum si Auram aut Mercurium quæsiue-
semper Sale, Sulphure, aut aqua vestitum
enies, & hoc acidulæ omnes satis arguunt,
piritus & olea vitrioli, Sulphuris, Salis,
e si à bolo aut Sale aliquo fixo leui calore
resseris, habebis aquam insipidam: Sa-
n autem ea proportione Sali aut bolo
identem, qua aquæ pondus ab acidulæ pon-
re defecerat.

Dico *simplicissimæ compositionis*, quia proxime
anima emanans, eximitur ab omni Physi-
compositione, præterquam ea qua ab ani-
æ impulsu in spiritum & materiam impelli-
r, vt dona, officia & dispensationes inde pro-
edientium elementorum impertiat, proinde
citur Aura quasi elementorum Aurora, siue
atutinum, crepusculum, & quasi sponsus ex
alamo exsurgens, vt lucem & seminales ra-
ones, orientibus elementis tacita quadam ra-
one insinuet.

Cui autem animæ facultati supponatur sa-
is superque demonstratum fuit *capite vndeci-
mo* circa finem.

Dicitur *ambiguæ naturæ*, non quod aliorum
lementorum naturas ex æquo participet (est
nim ab aliis omnibus participatum) sed quod
participãtibus magis minusve spiritalibus ele-
nentis aliquid suæ indolis analogũ distribuat,
& reliquorũ inuolucris proximis aut remotio-
ibus vtatur, ad diuersam in mixtis composi-
tionem perficiendam, est enim in fixis fixus,

in volatilibus volatilis, vtiturque aliorum uolucris, iuxta vniuſcuiuſque rei naturam ſe approprіando, non ſecus ac ventus in orga immiſſus ſonos varios, iuxta variam partiu ſtructurã edit, fixat fixa, & volatiliſat volatil

Sic formalia ſpiritalibus, ſpiritalia mag minuſve corporeis, fixis aut volatilibus induuntur. Mercurius enim omnium elementorum exemplar, primo igni vt fixo ſpiritali, proximoque Mercurij exemplato, deinde aëri ſpiritali, volatili & remotiori Mercurij exemplato, induitur, fixaq; omnia volatilibus, vt eorum proximis exemplatis eodem iure veſtiuntur. Et quemadmodum Mercurij elementum vitale, ſpiritalium proximum vt ignis, & remotius aëris fuit exemplum: ſic inter ſpiritalia, ignis & aër, duo erunt exempla corporeorum elementorum, Salis & Arenæ fixorum, & ab igne exemplatorum; Sulphuris & aquæ volatilium & ab aëre exemplatorum: hac ratione quæ iuxta vitale elementum exemplata fuere, ſecundum corporea, exemplarium induere naturam, & corporeorum volatilium fixa exẽpla erũt, & fixorũ quæ minoris fuere cõpoſitionis exẽpla cõſtituuntur eorum quæ maioris compoſitionis ſortem acceperũt. Ex quibus perſpicuum eſt, ob mutuam horum conuenientiam non poſſe fieri facilem elementorum ſeparationem, niſi poſt corticum & ſiliquarum depoſitionem. Sic pura arena vix vnquam ſenſibus manifeſtatur, niſi ablato prius per lixiuium Sa-

e; neque Sal, nisi post calcinationem aut cinifactionem, per quam partes volatiliores Sulphuris auolare aut separari conspiciuntur. Sic Sulphur non conspicitur, nisi post separationem phlegmatis, vt in distillatione & inflammatione rerum videmus. In hac analysi quatuor corporea conspiciuntur elementa magis minusve radicalia, quæ sicut sibi inuicem sunt inuolucra, sic pari ratione includunt alia spiritalia eo ordine, quo magis minusve à vitali ad spiritalem accedunt naturam. Sic in Aëre, minus spiritali, semper est ignis: in igne, vitalis ille & omniformis elementorum embryo Mercurius. Horum tamen trium inuolucra possunt satis commodè tribus spiritalibus mixtis appropriari, hæc spiritalia elementa proximè inuoluentia, illa voco Saporem, Odorem & Colorem omnium mixtorũ, colorem nempe & odorem vt proxima Sulphuris, sed remotiora Aëris esse inuolucra, qui aër dici potest etiam spiritale Sulphur, saporẽ vero Salis inuolucra, sed remotiora ignis, qui etiam dici potest spiritale Sal, cum mutua & reciproca tradãt officia, vt reperitur secundum illud Euãgelistæ, *Omnis victima salietur Sale, & omnis homo salietur igne.* Neq; iniuria color aëri tribuitur, vt Sulphuris proximo exemplo, deinde Sulphuri ipsi, proximum & natale coloris & luminis inter volatilia subiectum. Sed priusquam trium istarum spiritalium substantiarum limites egrediar, in eorum gratiam, qui

in hoc doctrinæ genere exercitati non sunt, adferam integrum textum Rhasis, qui non minoris fuit famæ apud Arabes, Philosophus; quam Aristoteles inter Græcos, vt iudicent, hæc non tam cerebri mei esse figmenta, quam veterum mentem à me ignis ministerio confirmatã. Multi forsan monstra hæc partitionũ nominum temere iudicabunt, quibus obiter hoc dictum volui, vt se se prius emungant probè, quam aliena temere iudicent vel præiudicatis opinionibus acquiescant, & denique vt diligẽtissime perpendant quæ à Rhasi Arabe libro de triplicitate in hoc textu cõtinentur, tam pro raritate eiusce tractatus, quam pro insigni suffragio illustrationis & doctrinæ compendio quod huic tractatui addere non contẽnendũ cẽsetur, ita autem sonat textus. *Tres sunt*, inquit, *naturæ, quarum prima cognosci, aut comprehendi non potest nisi per insignem pietatem, & sublimem contemplationem; & est Deus optimus maximus, author & prima omnium rerum causa, supremus iudex, magistratus & dominator vniuersi. Altera neq; visibilis neq; tangibilis, quantumuis ex aduerso adsisteres, & hæc de cœlo in raritate sua intelligitur. Tertia est mundus elementaris complectens quicquid sub æthere a regione continetur. Quæ cognoscitur, videtur & à quinq; sensibus percipitur, visu, auditu, olfactu, gustu & tactu. Cæterum Deus qui ab omni æternitate fuit ante omnia, & cum quo nihil fuit excepto suo nomine, sibi soli & sapientiæ suæ cognito; Creauit primo aquas, quibus terram immiscuit, ex*

uibus quicquid esse, & vita hic infra frui concipi-ir, cœpit procreari, iuxta cuiusque indolem & natu-am: in duobus hisce elementis rudiusculis, craßis, r sensui perceptibilibus, duo alia spiritalia, tenuißi-a & sublimißima, incarcerauit (consule quæ à ne dicta sunt fol. 440. l. 15. & videbis quæ sit nutua conuenientia huius doctrinæ cum istis uæ à me ibi dicta sunt de elementorum inuo-ucris) *aerem nempe & ignem. Quæ tandem quatuor orpora ita mixta & ligata, tam subtili & indicibili nixtione fuere, vt vix ac ne vix vnquam deliga-i poßint: horum duo sunt fixa, nempe Terra & gnis; duo volatilia, aqua & aer. Qua ratione vnumquodq; elementum symbolum & conuenien-iam habet cum duobus in quibus includuntur & ontinentur reciproce in se; vnum corruptibile, putre-lini & adustioni obnoxium: aliud permanens, incor-uptibile & naturæ cælestis: sicut aqua quæ duplicis st differentiæ, vna pura & elementaris; Altera verò est aqua nostra vulgaris qua vtimur, imbrium nempe & nebularum non tantum, sed & fontium & mnium vnde promanauit materia.* Similiter *est ter-ra elementaris, alba, clara, nitida & splendẽs, quam-plurimis tamen inuolucris obducta, ad quam facilis non patet aditus; alia vero nigra, infecta & fœtida: ignis itidem, vnus perpetuus & sese quasi sustinens; alter vero adurens & consumens, quemadmodum vastat & consumit quicquid ipsi adhærere aut ipse corrodere potest. Similiter* Aer *sempiternus, purus & nitidus, alter vero fœtidus & combustibilis. Quæ omnes substantiæ Mineralibus, Veget. &* Animal.

immistæ, mortis & morborum sunt causæ: quare oportuit necessario separare substantiam puram à quatuor elementis corruptibilibus per artem, vt reducatur ad claritatem crystallinam, mundificata ab omni immunda terrestreitate: nam tria reliqua elementa liquida Aqua, Aer, & ignis, sunt penè à se inuicem inseparabilia; nam si aer ab igne separaretur, ignis qui inde pascitur & sustinetur, illico extingueretur. Et ex aduerso si aqua separaretur ab Aere, vniuersum subito inflammaretur: & si Aer prorsus ab aqua separaretur, quoniã leuitate sua suspensam sustinet, ab illa vniuersus illico submergeretur. Similiter si Ignis separaretur ab Aere, cuncta in diluuium redigerentur: & quantumuis tria illa sint à se inuicem inseparabilia, possunt tamen bene à Terra, sed non omnino: nam necesse est vt portio quædam relinquatur ad præbendam reliquis debitam consistentiam & corpoream & tangibilem, per subtilissimam quandam & tenuissimam sui portionem, quam illiscum attollunt, à crassitie fæculenta quæ infra manet: & huc vsque Rhasis Diuinæ suæ Philosophiæ fundamenta non longè à Chymicorum mente iaciens, huius sæculi Philosophis documenta satis ampla præbet, vt quibus & quantum à natiua veterum Philosophia defecerint satis amplè arguat & doceat.

Est ergo Mercurius inter spiritalia sua elementa ignem & aërem reponendus, vt exemplar æternum & irreuocabile eorum quæ ex spiritali in corpoream naturam in dies transmigrare cernimus. Proinde dici debet corpo-

um & Animarum, volatilium & fixorum, vinculum.

Eius cum Sale fermentatio producit calidum innatum in omnibus. Omnia corpora penetrat, omnibusque suam aciditatem tribuit, & prima attrahit alimenta.

Vsus principiorum Chymicorum est, vt cognitis & perceptis hisce indiuiduorum differentiis, quæ manifestissimè trium principiorum proprietates referre vidētur, tum demum artificiosa separatione, ignis ministerio, singula indiuidua examinemus, & similiter indiuiduorum proprietates in Vegetabilium, Mineralium, & Animalium, præcipuè in medicamentorum proprietatibus inquirendis. Aliæ nempe proprietates à Sulphure, aliæ à Sale proueniunt; & proinde cū in mixto proprietas aliqua reperitur, ibi illud à quo fluit inquirendū.

Si eius aliqua proprietas à Sulphure fluit, illa extrahenda, aut corrigenda, Sal remouendum. Contra si à Sale, Sal equirendum, Sulphur separandum. Hinc apparebit quanta sit varietas Sulphurum & Mercuriorum in Vegetabilibus, Mineralibus, & Animalibus, quæ conuenientia, repugnantia, differentia. Atque hoc pacto copiosam rerum supellectilem, & corporum infinitas differentias breui comparabimus, quibus instructi actionum causas sine obscuritate explicabimus.

Mercurius elementans est, aut elementatus. Elementans est astrum seu potentia ele-

mentati,& eſt inuiſibilis eius potentia.

Elementatus eſt potentia eius alieno corpore indutus.

DE IGNE ELEMENTARI, centrali, eius natura & officio.

CAPVT XXI.

NATVRA igne tanquam inſtrumento vtitur, ſicut etiam & ars, ad eius exemplum, malleo & cuneo in condendis ſuis operibus. In vtriſque enim operibus ignis eſt magiſter & præfectus. Quapropter ignis cognitio Philoſopho maximè neceſſaria eſt, ſine qua, velut alter Ixion, vano labori alligatus, incaſſum Naturæ rotam verſabit. Huius natura quia inſenſibilis, ante hoc penè ſæculum mortales omnino latuit. Primi omnium Arabes per Alchymiam detegere inceperunt. Hos ſequuti ſunt Europæi multi, qui ingenioſo mentis conamine & artis præclara induſtria, naturæ & genij eius modulum longis laboribus proſequuti ſunt. Huius primum inuentorem alij Vulcanum Ægyptiorum Regem, alij Prometheum ſtatuunt. Illius mentionem fecit Diodorus. Cum enim, ait, arbor fulminis ictu in montibus conflagraſſet, ligna propinqua hyberno tempore flamma ſunt comprehenſa. Qua ex re Vulcanum calore lætatum,

ficiente igne, addidisse illi nouam mate-
rim, & eo modo continuato igne, alios ho-
mines conuocasse ad eius aspectum, tanquam
re reperti. Vnde illud Lucretij.

Illud in his rebus tacitus ne fortè requiras:
Fulmen detulit, in terras mortalibus ignem
Primitus; inde omnis flammarum diditur ardor.

Sed potius credendum naturam ignis à Vul-
cano primò fuisse detectam. Nam constat Tu-
balcaino ante diluuium ignem notum fuisse.
Quis enim, Vulcanus, nisi operum ignis magi-
ster? Prometheus autem, ἀπὸ τῆς προμηθείας, id
est, à prouidentia dictus, primò ignem detulis-
se hominibus creditur, vnde pro Titane igni-
fero habetur, Oceano amicus, cui cum Vulca-
no & Pallade aram communem statuebant
Ægyptij.

Sed hæc Hieroglyphica ab Ægyptiis &
Græcis efficta ad eas res quas vellent, iis velut
inuolucris velandas appropriata fuere. Ab hoc
more Græcorum ignis æterna nutritio apud
Romanos videtur originem duxisse, quæ in
Vestæ deæ virginis reuerentiam fiebat: inter-
dum enim Vestam pro terra, sæpius pro igne,
ignisque numine interpretati sunt, cuius co-
lendi ritus traditur ab Ouid. 6. *de fastis.*

Vesta eadem est & terra: subest vigil ignis vtriq;,
Significant sedem terra focusque suam.

Vestam apud Romanos nullam imaginem
aut simulachrum habuisse, vt alia numina cre-
dita scribit, quia ignis in se non potest ef-
figiari.

Ignis inextinctus templo caletur in illo:
Effigiem nullam Vesta, nec ignis habent.

Ideoque in templo eius fouebatur ignis, & æternus dicebatur, cuius curam virgines Vestales habebant, quibus negligentia fouendi hunc ignem crimen erat capitale. Neque iniuria virginum custodiæ committebatur, nam ipse ab initio virgo censebatur.

Nec tu aliud Vestam, quam viuam intellige flammam.
Nataque de flamma corpora nulla vides.
Iure igitur virgo est, quæ semina nulla remittit
Nec capit, & comites virginitatis amat.

Apud Persas ignis sacer habebatur, & in comitiis cum Rege deferebatur, & singulari cultu reuerebatur. Inde prouerbium, vt Suidas testatur, *Persa sum, parentibus Persicis natus. Persane indigena? Vtique, Domine. Ignem autem inquinare est nobis saua morte acerbius.*

Vnde patet quod si in Ægypto adeo Vulcanus, Vulcaniæque artes in pretio fuerint, vt Lemnius ille claudus ab aliis populis despicatissimus deorum, maximum ac pretiosissimum templum cum consecratione & imitatione Apis, totque Sacerdotum (à quibus & Reges electi sunt) meruerit, inde quoque apud Græcos Lampadophoria, eius honori attributa, & apud Persas & Romanos Vestæ Solennia, originem deduxere: Qua ratione etiam apud nos eius naturæ indagatio in summo honore haberi debet.

Sed

Sed vt ab allegoriis & mystico sensu ad ve-
n eius naturæ inquisitionem accedamus, po-
nda erunt aliquot fundamenta, quæ cæli na-
ram, & proinde ignem illustrare possunt.
imumque vtemur in hac parte opera Pico-
minei, qui *libro de cælo, cap. 2.* Vetustiores, in-
it, Philosophi, naturam rerum indagantes,
per ea quæ sensibus proximiora sunt, di-
ntia sensibus mensurantes, quoniam cuncta
æ ante oculos versantur, vel sunt vnum ex
atuor elementis, vel aliquid ex iis mixtum,
eo cælum quoque eiusdem naturæ existima-
nt. Propterea Empedocles ex quatuor ele-
entis constare censuit. Democritus, Leucip-
s, & Epicurus, existimarunt constare ex
omis, præsertim naturæ ignis congruenti-
s. Ægyptij aquam, & humorem concretum
esse affirmarunt. Diogenes aërem attenua-
m, Pythagoras, Heraclitus, Stoicorum se-
es dixere ignem. Plotinus, *in libro de cælo*, ex
ntentia Platonis, cælum esse ignem confir-
at. Deinde quibusdam interiectis, Proclus,
quit, in Timæum, elementa omnia, & in cæ-
& sub cælo, & apud inferos, reperiri existi-
at. Inquit enim, elementa in cælo omnia
nt, & in his quæ sub cælo, & etiam infra ter-
m. Nam omnia ex quatuor elementis con-
ant, non eisdem tamen, neque eodem modo
e habentibus. Quæ enim in cælo sunt, sum-
nitates & excellentiæ sunt elementorum. Ea
tem quæ sub orbe Lunæ inueniuntur, secun-

di sunt ordinis, & tanquam fæces elemento-rum. Hæc Picolomineus, qui nonnullis adie-ctis ita concludit. Consenserunt itaque vete-res Philosophi, elementa etiam in cælo repe-riri, & solum puritate, & sinceritate distingu à collocatis sub cælo.

Verum vt luculentior fiat harum opinio-num veritas, opus erit agnoscere duplicem cæli substantiam, continentem vnam, conten-tam alteram: hanc quidem fluxam; illam ve-ro constantem; illam quæ moueat, hanc qua moueatur.

Ægyptij quum cœlum, aquam & humorem concretum censuerunt, locuti sunt de solidi atque constante cæli substantia: in quo sensi & Anaxagoras fertur dixisse Solem esse lapi-dem, quæ sententia Empedocli etiam tribui-tur. Cum autem Empedocles ipsemet & alij, vt hoc loco Picolomineus retulit, dicunt cæ-lum esse quatuor elementa, maximè vero ignem, vel quod ad ignis naturam accedat: in-tellexerunt fluxam illam spiritualemque sub-stantiam, quam ad nos astra demittunt. Quo-modo vero spiritalis illa maximeque ignea na-tura, imo ignis ille solutus, atque ardentissimus solidum illud corpus à quo continetur, non la-befactet, non est quod anxij sint Peripatetici, dummodo agnoscant eam non magis ab igne hospite pati, quàm volunt sphæram Lunæ ab igne contiguo. Quod si dicant discrimen esse, quia ponunt cælum esse diuersæ naturæ, quod-

e pati nequeat ab igne. Id ipsum intellexis-
veteres respondeo, dum solidam cæli sub-
ntiam ex aqua, terra & igne, sed perfectis-
nis, compactam asseruerunt. Quod autem
npedocles, Democritus, Leucippus, Plato,
iique veteres, eandem in cælo substantiam,
demque elementa, atque in superioribus es-
voluerunt; ibi tamen puriora, ac subtiliora;
de illa substantia fluxa intellexerunt, quam
experientia docet, ab astris in nos diffundi,
que his inferioribus vitam, motum, incre-
entum, aliasque mutationes afferre: ita ra-
o euincit esse eiusdem naturæ cum terrestri-
us, vt quæ vna cum his elementis inferiori-
us concurrat ad compositi naturalis perfe-
ionem, mutationemque multiplicem.

Huius autem doctrinæ veritas confirmatur
on solum ex præcedentibus, sed & ex opera-
onibus Chymicis, quæ ab igne hoc nostro
ommuni in dies exercentur. Conspicuum
nim inde deprehendimus, elementa in
omposito subsistere, neque ea in composi-
solutione produci, nec ignem cum extin-
uitur interire, sed in fumo sursum con-
endente conseruari. Id ipsum probat aquæ
uaporantis ascensus, qui quidem non est na-
uræ aëreæ, alioquin in aëre, vt loco proprio
uieturæ; sed igneæ, quæ locum propterea
etat superiorem. Et quemadmodum videmus
um multis Peripateticis, qui hac in re expe-
ientiam sequuntur, aquam sublimè raptam,

cedente vehiculo, eandem recidere, nec nouam produci; ita facile erit animo contemplari, eundem illum ignem, quem auolantem cernimus, ad cælum vſque progredientem, atque itinere repetito, rurſus ad hæc inferiora deuolutum, ſed multis partibus puriorem, atque defæcatiorem. Quid enim illam curſus reciprocationem tam liberè in igne, quam in aqua non admittamus, cùm hæc huius vehiculo deficiatur? Atque hoc poſito quod nullam habet difficultatem, clarum erit, non modo cur Sol lucem caloremq; tantum quoquouerſum profundat, corpora nutriat, coquat, diſſoluat, ſed & diuerſorum effectuum cauſa ſit. Tantum abeſt vt aliquam in hac ignis ad nos reuerſione difficultatem inueniamus. Nam alioquin cum maxima copia huius ſpiritalis atque igneæ ſubſtantiæ ex terræ penetralibus continuè ſurſum euolet: terram tandem his euacuari contingeret, niſi supernè deorſum reducerentur, ea namque è terra de nouo produci impoſſibile eſt. Illius autem refluxus cauſam & naturam inueſtigare ex ſuperioribus poſſumus.

Hoc iacto fundamento, vnam duntaxat eſſe ſphæram ſolidam, ſcilicet firmamentum, ſub quo clarum eſt, tum ex veterum ſententia, tum ex hypotheſibus noſtris, ſpiritus ſeu atomos igneos, tum aëreos, implere vaſtiſſimum illud ſpacium, in quo planetæ ſuos faciunt circuitus. Per illos autem ſpiritus ſeu atomos igneas,

telligo naturam subtilissimam, quæ igni
aximè conueniat: aëreos, quæ aëri; eosque
ntinua validissimaque iaculatione ab astris
terram profundi.

Iam omnium consensu constat, id quicquid
quod firmamenti ambitu continetur, rapi-
issimo impetu in gyrum volui, & quidem
do magis ab vtroque polo receditur. Etenim
m iuxta polos lentus admodum cæli sit am-
tus, lentissimam quoque esse prope polos
otionem illius ignis necesse est: contra eius
ui sub Æquatore voluitur, rapidissimam:
vbi velocissimus ille occurrit motus, ibi &
nuissimæ diffunduntur atomi: vbi lentissi-
us, ibi frigidissimæ proijciuntur. Et quod im-
uræ aquæ contingit in velocissimum amnem
ductæ, vt cum aliis sordibus à medio fluento
ripam amandetur: idipsum necesse est eue-
re illi igni impuro, inferne ascendenti, vt à
pidissimo velut illius amnis ignei cursu, ver-
s polos, veluti ad ripas reijciatur. Ibi pro-
terea ignis continuè vndique confluentis,
aximam fieri compressionem necesse esset,
pateret exitus presso locumq; molienti. Et
uemadmodum mare terram subit, cæcis qua-
quaversum meatibus peruiam, atque inde in
ntes & flumina scaturit: similiter de illo va-
issimo corpore cælesti cogitandum, vt variis
ductibus patulum mare illud igneum, per in-
entes ad polos fauces subiens, excipiat, ac per
illas, veluti totidem fontes, vel fluuios

igneos, euomat ignem iam puriorem eff-
ctum, haud ſecus atque fontes reddunt aqua
dulcem; quæ in mari vnde prodiit ſalſa er.
Quod continuè à ſtella profunditur, pellit pr
cedens, in cuius locum ſuccedit: deinde à ſ
quenti pulſum, ipſummet inferius deſcend
idque per gradus, donec tandem, poſt lon
tempora, terram attingat.

Hos radios certè agnouit Empedocles, cu
referente Hieronymo, duos dimidiatos orb
circa terram ferri autumauit, alterum ex ign
alterum verò ex aëre, modico igne admixt
atque illum orbem diem, hunc noctem appe
lauit. Nempe dimidiatus ille circulus, ex igne
atomis compoſitus, ignis ille eſt, qui à Sole
aſtris continuè prodiens, à terra obiecta repe
litur. Altera circuli ſemiſſis, terra ignes impe
diente, habet illa corpuſcula frigida, à pol
originem ducentia, quæ ſicut anteriores Sol
ignes excipiunt, à quibus pelluntur ex vn
parte, ita viciſſim ex altera poſteriores Sol
& aſtrorum flammas ante ſe abigunt. Atqu
hunc in modum ille circulus naturarum frig
darum, calidarumque viciſſitudine continua
tur, haud ſecus atque vnda pellit vndam: it
cum à ſequentibus vrgeantur præcedentes, i
illorum ſuccedunt locum.

Sed dubitationem parit, quomodo ſtellæ
abſque confuſione immenſa ignium, mari
quoquouerſum, & præcipuè in terra eiuſqu
centro perfundant. Sed ceſſabit dubitatio

quantum inter quaſque ſtellas ſpacium inſit animo concipiet. Quippe nullæ tam viæ ſunt, inter quas non ſit diſtantia terræ in orbe longe maior. Quandoquidem ſtellæ minimæ terra grandiores habentur. Et cælorum quātum deſcenſu ſpatium illud contrahitur, tantum decreſcit illorum ſpirituum copia, donec ad terram ex omnibus ſtellis non eiuſmodi ſiue ignes, ſiue ſpiritus pertingunt, quot ex vna ſtella prodeunt.

Cæterum ignes qui in terram illiduntur, gradatim magnoque temporis lapſu ab aſtris in terram tranſmiſſi ſunt, ignibus aliis alios pellentibus, donec tandem in terræ centrum, cuius totus ambitus ratione cæli punctus eſt, magna vi illidantur.

Quare Morienus Romanus terram appellat omnium elementorum matrem. Elementa enim à terra procedere & in terram reuerti strenuè contendit. Mehimius *in lamentatione naturæ*, terram matrem & nutricem eſſe rerum omnium, quas concipit in vtero ſuo ab igne, hoc eſt à cælo, ſatis perſpicuè demonſtrauit. Omneſque fere Philoſophorum authoritates concludunt, cælum eſſe compoſitorum patrem, terram vero eorum matrem, in viſceribus ipſa geſtantem. Cuius rei rationem reddunt Ptolomæus & Chalcidius, aſſerentes in centro terræ omnes influentias cæleſtes confluere, quæ tanquam rerum ſpermata ibi velut in matrice communi includuntur. Vnde

propter varietates proportionum ipsarum d-
ſcendentium, tot diuerſæ diuerſarum, quot r-
rum in terra fiunt generationes, variæque im-
preſſiones. Et ſi in centro acutiſſimi illi ign-
culorum radij non concurrerent, vnde quæ
tantus ille calor ſuppeditaretur, qui in altiſſi-
mis terræ penetralibus, profundiſſimiſq;
eius partibus aurum, argentum, æs, & metal-
reliqua concoqueret: qui Nitrum, Sulphur,
Bitumẽ, Carbones foſſiles, Ætnam, Veſuuium
tanto incendio imprægnaret: qui Vitriolo
Alumini, Arſenico, cæteriſque mineralibus
omnibus, ignes eiuſmodi vi cauſtica & igne
imprimeret: qui halitus tum ſiccos, tum va-
pidos gigneret, atque ex imis terræ viſceribus
ſublimè veheret? Et quidem hæc omnia quo-
uis tempore fieri compertum eſt: cùm tamen
neque brumâ calor cæleſtis terram gelidam
ſubeat, neque æſtu Solis calor terram pene-
tret, vt videre eſt.

Ergone hunc ignem ſubterraneum & cen-
tralem, indigenam afferamus? Nam cum tan-
tum huius ignis indeſinenter aſcendat, quan-
tum deperit, niſi tantum noui accederet, tan-
dem ex toto conſumeretur neceſſe eſſet. Vnde
ergo reparabitur? Prorſus ex alto redeat, qui
altum conſcendit oportet.

Verum quibus anfractibus ſinus illos ſub-
terraneos ſubeat, Philoſophi vulgares haud
aduertunt. Huius autem duplicem reddemus
rationem. Nam ſpiritus iſtos eſſe igneos, quos
aqua maris per cæcos illius ductus ſub terram

cum vehat, ex ſalſugine quæ tota ignea eſt eprehendimus. Quippe facile eſt ſpiritus tos ab aſtris demiſſos, maris ſinum facilem uem propterea calefaciunt penetrare, potius uam terræ immenſam molis duritiem veluti erebrare. Solis enim aſtrorumq; reliquorum adij craſſiores, recta terrã penetrantes, pauci d centrũ permeantes & maxima parte à terra epercuſſi aërem accẽdunt. Ex iis vero quos in aſtiſſimum illud æquor iaculãtur, pauci cum qua in vapores, futuros nubibus materiam, urſum euolant. Maxima tamen ex parte cum mmenſo illo aquarum pondere, ſucceſſu temporis, ſub terram diſperguntur, ex quibus & in mari, & in terra tam mira generantur.

Secunda ratio ab Aſtronomis & Philoſophis naturalibus probatur, & ab immenſa cæleſtium magnitudine, tum terræ & aquæ exiguitate confirmatur. Immẽſa enim, inquiunt, cæleſtium magnitudo, virtus, motio, facit vt omnes omnium ſiderum radij, terræ molem, quæ quaſi punctum eſt reſpectu cæli, momento facillimeque vſque ad centrum recti penetrent, quod omnes Aſtrologi confitentur. Ibi, vt placet Pythagoricis Platoniciſque, fortiſſimi ſunt: tum quia recti vndique centrum tangunt, tum quia in anguſtiam collecti coarctantur. Quorum vehementia, materia ibi Sulphuris procul ab humore aqueo remota, & aëri proximiori obuia, prorſus accenditur, accenſaque extenuatur, ac diſpergitur per meatus vndique, & efflat incendia pariter atque Sul-

phur, vt videmus ex Ætna & Vesuuio. Sed ignem hunc putarunt esse valde caliginosum, & quasi incendium quoddam luminis expers (sicut videmus in dissolutione Mercurij aut metallorum per aquas fortes, aut in præparatione tartari vitriolati) aut veluti aquam calci viuæ affusam. Et sicut in cælo extat lumen incendij expers, sic ignis noster inter cælestem & infernum, lumen cum feruore coniungit. Putant autem ignem è centro flantem, ignem esse Vestalem; siquidem Vestam esse terræ vitam numènque putabant. Ideoque Vestæ templum veteres in mediis vrbibus construebant, ignemque in medio perpetuum collocabant. Hæ duæ virgines castissimæ sicut ignis, duplicem mundi huius sensibilis ignem repræsentare videntur. Pallas cælestem, Vesta elementarem. Vnde duæ pyramides concipiuntur. Vna, cuius basis concipitur in Zodiaco, & apex in centro terræ. Altera è contra basim habens in diametro terræ, & apicem in Zodiaco, vt apparet ex diagrammate. Hanc figuram veteres, nec absque causa, igni attribuerunt, quasi summo omnium elementorum exemplari. In omni enim pyramide considerantur quatuor facies, siue quatuor triangula, terræ, sali, oleo, & aquæ correspondentia. Et in quatuor istis triangulis considerantur tres anguli quasi formalia elementorum exemplaria. Ea erunt Mercurius, omnium elementorum exemplar referens apicis angulum acutum, ignis & aër duos basis angulos refe-

ntes. Mercurius erit ignis & aëris exemplar. ër & ignis erunt Mercurij imago. Ignis fixo- m proximum; volatilium vero remotius exē- um. Aër vero volatilium exēplar. Prioris py- midis Palladi appropriatæ basin, vndequaq; Zodiaco profluentem, & apicem in centro ncurrentem concipies. Quoniam in centro ndique concurrunt infiniti radij, vbi nullus cus, vt tantorum influxuum receptaculum xcogitari possit. Proinde coarctantur radij coguntur in largiori campo exspatiari & pa- rios iterum repetere lares. Et sic ex igne, igni- um fit elementum, ex fixo volatile, ex incor- oreo & insensibili, corporeum & sensibile leinceps deprehenduntur, vt demonstratum uit *prop.*1. *Cap.* 8. *& prop.*4. *eiusdem.* Hic ignis omnem corporum motum causat: *sublato enim alore*, inquit Alphidius, *tollitur omnis motus*, & motus hic inseparabilem secum adfert depura- tionem. *Nam ignis*, vt vult Raymũdus Lullius, *non vult nisi res puras*. Nec solum est purissima aliorum elementorum substantia, sed & purifi- cat & purgat omne quod corruptibile est. Al- tera vero pyramis basim habet in centro ter- ræ, & apicem in Zodiaco. Vnde coeunt & sese intersecant duæ illæ pyramides in medio æthere, & per intersectionis locum transit cir- culus Solis, qui æqualitatis dicitur. Hæc pyra- mis refert corporea nostra elementa.

Theologia Phœnicum admittebat vnicum tantum elementum, nempe ignem omnium productorem, & destructorem. A quo Hera-

clitum haud diſſentire videmus. Et profectò duæ iſtæ pyramides, vnum tantum videntur referre ignem, qui ſecundum varium indumentum, à qualitate accidentali acceptum, diuerſas accipit appellationes. Si inflammabilitatem, ſi calorem, Sulphur, aut aërem: ſi humiditatem, aquam: ſi ſiccitatem, ſi ſaporem aut frigus, terram & ſalem vocabis. Itaque omnes has qualitates ignem variis iſtis qualitatibus indutum, vt vnum elementum vocamus. Nam ignis vndique ſe extendit, & vbique deprehenditur, ad quem omnia quaſi ad centrum tendere videntur. Quare haud iniuria dici poteſt actus naturæ & vigor eius infinitus & viuificus. Plutarchus aſſerit eſſe ſpiritum intellectualem, nullam habens formam, ſed in ſe omnia tranſmutantem, & ſe ipſum denique in omnia, non ſecus ac ille Protheus Ægyptiorum Genius.

Omnia transformat ſeſe in miracula rerum.

Sed hæc de eius exẽplari Mercurio aptius dici poſſunt. In hoc igne, ſecũdum Zoroaſtrem, omnia generantur. Eſt lumen, inquit Porphyrius, habitans in igne æthereo. Hi duo ignes, ſupremus nempe, & infimus, haud à veteribus poëtis incogniti fuere. Nam Homerus 28. *Iliados*, Vulcani incudem in cælo octauo conſtituit, verſatiſſimis & in omni laborum genere exercitatiſſimis & immortalium deorum ſcientia edoctis artificibus concomitatam; in quorum præſentia labores perpetuo proſe-

pantur. Hanc Vulcani officinam Maro 8.
id. statuit hic infra in insula dicta Vulcania,
lcani domus, & Vulcania nomine tellus.
ostendat ignem esse, tam terrestrem, quam
estem. Appropriari possunt præterea his
bus, quatuor ignis differentiæ, Mundi in-
gibilis, totus lumen; cælestis, participans
inis, caloris, & ardoris; & centralis, ardo-
absque lumine. Qui lucet, cælestis est; qui
erit, æthereus; qui lucet & vrit, sulphureus
; qui ardet absque luce, centralis & terre-
s est, & absque materia terrestri aut crassa
nsistere nequit, in quam tandem reliqui re-
unt, sicut in cinefactis videmus, in quibus
st salis extractionem nihil præter arenam in-
nies. Nam Sal quid aliud est, quam ignis po-
ntialis & aqueus, hoc est aqua terrestris igne
prægnata, vnde omnia mineralia producun-
r, quæ sunt natura ignea, & aquea? Sicut ex-
rimento videmus in aquis stygiis, quæ com-
nuntur ex Nitro, Alumine, Vitriolo, quæ
unt non secus atque ipse ignis. Sed huius
nis gradus & indumenta melius per ignis
tificialis analogiam inuestigabimus. Si enim
ndelam, facem, aut accensam lampadem spe-
es, pulchrè has ignis & igniti elementi spe-
es & gradus repræsentabit. Videbis etenim,
acunque se lucis ambitus profert, in centro
uidem accẽsi ellychnii, speciem lumini com-
arabilem. Versus sublimem magis ardentis
iculæ regionem, occurrit splendidior flam-

ma, ſplendoris ætherei imaginem ſeruans. A per extremã aream orbis ſe lucidiſſimus ſpargit, cuius natura & cæleſtis illius lucis ingenium proximè imitatur. Diſtingue nunc accurata obſeruatione trium iſtarum partium tres alias, proportionali ordine differentes. Nam & in ellychnio atra eſt, & cæteris particulis craſſior infima baſis: hac vero rubentior & magis accenſa, quæ loco ſuperiori conſpicitur ignita penitus quæ in ſublimi collocatur. Similiter & in flamma, cuius tres ſunt ſpecies. Vna craſſior, ellychnio affixa, ſeſe ex ſulphurea & corruptibili materia nutriens, & vt fixioris eſt naturæ, ſic maximam Mercurij ſiue acidi humoris ſubſtantiam poſſidet, auræ ſiue ignis, proximum receptaculum, & medium, quo aëri ſeu vento intromittitur, vt videmus in Sulphure communi, quod abſque flamma, ſola illius ad ignita admotione accenditur. Altera vero ſpecies rubentior eſt, procedens denique ex rubra, aut flaua inflammata. Alba ſerena & limpida, cæteriſque ſupereminens eſt, quaſi ad originem primam tendens. Per cæruleam repræſentatur nobis pyramis ignis naturæ, quæ quum incorporea eſt, ſenſibus noſtris niſi induto corpore vt veſtimento minimè ſeſe offert. Quapropter in fixa hac & craſſiori Sulphuris ſubſtantia, Sale volatili adhuc permiſta, primum cæleſtis huius ignis & elementaris coniugium celebratur, ita vt ex formali totus fiat materialis, donec repetendo ſuam ori-

em, per varios gradus ex materiali rursus
: totus formalis, ex cæruleo rubentior, ex ru-
o albus & limpidus.

Huius flammæ species ab Homero haud
norabatur, dum 6. *Odyss.* Olympo attribuit
rum & album splendorem.

λευκὴ δ᾽ ἐπιδέδρομεν αἴγλη.

eque quicquam aptius repræsentare potest
atuor mundos; splendor albus, supercæle-
em; cæruleus, cælestem; ellychnium ardens,
ementarem; & nigredo ellychnij combusti,
nem centralem, qui præterea denotat & cor-
s. Rubedo, spiritus vitales in sanguine resi-
entes; cæruleus, animam; & albus, intelle-
us characterem animo impressum. Nam
uemadmodum cæruleus mutatur alias in fla-
um nunc in album. Idem & Animæ contin-
it, quando à bono ad malum inclinat, aut ab
sensibilibus ad sensibilia deflectit. Flamma
ba eadem est semper absque mutatione, non
utem cærulea, quæ mutationi est obnoxia.

Simili modo ignis quadruplex hic apparet.
Niger in basi ellychnii, vbi flamma quæ ibi
pparet est cærulea. Rubra vero in summitate
llychnii. Denique flamma alba. Quæ diuer-
æ apparitiones, septem etiam elementa re-
ræsentare possunt. Nigredo terram, albedo
alem & aquam, cærulea aërem & Mercu-
ium. Rubedo ignem & Sulphur. Et tamen
omnes istæ variæ repræsentationes nihil aliud
unt quam vnus ignis, diuersis velaminibus in-

ductus, quemadmodum scitè declarat Gerundensis Rambam (id est, Rabbi Moses Ben Maimon) vbi ait, sub terræ nomine in historia creationis intellecta fuisse quatuor elementa & per tenebras primum ignem. Nam dicitur Deuter. 4. *Verba eius ex ignis medio audiuistis* & illico additur, *& vocem eius ex obscuritate*. Hic ignis primus dicebatur ignis, quia non est ille qui lucet aut splẽdet, sed tantum qui transparens est visui sicut aër. Nam si luceret, tam noctu quam diu videremus aërem, vt ignem resplendescentem. Et quia aliarum tenebrarum postea mentio fit, videntur distinctæ fuisse hæ tenebræ, de quibus dictum est, *& tenebræ erant super faciem abyssi*; ab illis subsequentibus, *& tenebras appellauit noctem*. Quid enim magis tenebras repræsentare potest, quam fumus qui nihil aliud est, quam flamma non accensa? Quid enim flamma, quam fumus accensus? Nonne pulchras has omnes dixeris meditationes Rabbinicas, sed quæ haud paucis mysteriis intermistæ sunt, quæ ad ignis nostri naturam multum conferre possunt? Huius naturam longa admiratione prosequitur Sanctus Dionysius 15. *Hierarchiæ cælestis*: *Ignis*, inquit, *in quantum essentia eius omni forma denudata est, tam in calore quam figura, ad diuinæ naturæ repræsentationem maximè apta sensibus censetur, in quantum naturæ diuinæ capaces reddi possunt, & sacræ paginæ infinitis in locis Deum & Angelos ignem vocant: Nam non solum nobis proponunt currus & rotas*

...s igneas, sed & animalia ignea, flumina & tor-...tes ardentes; carbones itidem, & homines accensos, ...pora similiter cælestia quid nisi luminaria accensa, ...ronos & Seraphinos igneos, tantum affinitatis est ...r Diuinitatem & ignem. Nam ignis noster sensi-...is, separatur quoad substantiam, ab alijs omnibus ...t sibi immisceri aut coniungi nequeunt, nisi hoc fiat ...ateria combustibili, quæ ad ardendum ei incorpo-...urr, lucet, & sese huc illucque dispergit: & in se ...pse recolligens, lumine suo illustrat proxima: inui-...ilis tamen, nisi materiæ suæ ratione cui adhæret, & ...quam actionem suam exercet, non secus ac diuini-...s per effectus; neque sisti, nec contingi, neque alijs ...mmisceri se patitur; neque mutari quandiu viuit: ...se tamen omnia contingit, & ad se attrahit & in ...turam suam conuertit, omnia calore vitali renouat ...r exhilarat, illustrat & illuminat, sursum semper ...ndendo agilitate & motu indicibili, communicat ...nnibus motum suum, calorem & splendorem absq; ...lla suæ substantiæ diminutione, quantamuis por-...onem auferas. In instanti accedit, tamque cito rece-...it, vt nullus vnquam dicere potuerit vnde proue-...iat, aut quo recedat.

Huic tamen sensibili igni alter videtur op-...positus, aut huc infra descendens, hoc sensibili ...gni vestitur. Inde Zoar duplicia indumenta ...obis à cælo missa esse asserit in hac vita. Vnum formale, album & resplendens, masculi-...num, paternum & agens: & hoc ab igne pro-...uenit, & à stellarum claritate, vt intelligentias ...ostras illustret. Alterum vero est rubrum, ma-

ternum & fæmineum pro anima, prouenit ex ipsa cæli substantia. Illud indumentum intellectus residet in cerebro; hoc animæ, in cor

Et quemadmodum in substantia ipsa cæli resident astra, sic in anima facultas illa intellectualis. Ita inter omnia corpora nihil accedit magis ad animæ naturam quam ignis, ex Plotino. Et Arist. 4. *Meteor.* ait, ante illius sæculum maximam Philosophorum partem non cognouisse ignis naturam, quoniam sensibus non fuit cognitus. Hocque idem de ipso Arist. dici potest. Nam neque ille, nec multi post ipsum accuratè nouerunt ignis naturam, quam penitius multis post Arist. sæculis Arabes per Alchymiam, vnde tota ignis dependet scientia. Ægyptij dicebant fuisse Animal insatiabile, deuorans omnia, tum denique se ipsum, vbi pabulo caruerit. Et certè inter omnia elementa solus ignis nutritione & accensione vtitur. Si quid in aliis elementis redundat, hoc tantum fit per appositionem, sicut si aquam aquæ, aut terram terræ adieceris. Verum ita haud facies cum igne, nisi materiam tantummodo sulphuream adiiciendo. Quæ si defecerit, illico euanescit; nam absque ipsa vel vno momento vix durare potest, sed redit vnde venerat. Et quum totum sit in minimis suis partibus, potest tamen vno momento multiplicari in infinitum, & pariter annihilari: nam parua candela ingentissimos rogos, imo vniuersum accendere potest in instanti, modo puluere tormentario, aut

qua inflammabili materia repleatur, absque a tamen suæ substantiæ diminutione.

Mille licet capiant, deperit inde nihil.

x his patet, ignem de genere spiritalium ma- esse, quam corporeorum. Si enim corpo- us esset, proprium inseparabileque corpus à haberet, non minus quam terra, aqua, cæte- que naturæ sensibiles, quæ in propriis suis rporibus consistunt, terminantur in illis & r illa existunt, vires suas exercent & sensui exhibent. Ignis vero proprio corpore sensi- li caret, alieno tantum insidet. Carbo enim nis non est, sed lignum ignitum; neque flam- a ignis est, sed fumus accensus: denique alie- semper prædo ille depascitur, ex præda vi- t: qua deficiente extinguitur, vnde alatur ex non habens. Præterea corpus corpori addi- m quantitatem auget. At ignis ligno vel fu- o additus, id non operatur, neque enim li- num aut fumus per ignis accessionem secun- um quantitatem augetur. Vnde palam fit, spi- tum magis quam corpus igneum, lignum aut mum inuadere, spiritualem ignis etiam ful- inei naturam esse satis arguunt. Immateria- em tamen non omnino esse fatendum est; ma- ria enim tenuissima constat, per quam cir- mstanti aëri adhæret, vnde à crassiori detine- potest. Spiritus itaque nomen magis quam rporis meretur: sensibilis enim quantita- s expers est, neque deprehendi potest, nisi cor- us alienum induat. Corpora autem aliena illa

ſunt duplicia, deſcendentia, & aſcendenti[a].
Quæ ignem deſcendentem à firmamento ve-
ſtiunt; ſunt vt plurimum frigidiſſima, vt ni-
troſa omnia, quorum natura ex ſale, aëre &
aura multa conglobatur, vt legere pote[s]
capite de Nitro. Huic valde affines ſunt nix
pruina, nubes, glacies, tonitru, fulmen. Aſ-
cendentia vero ſunt ſulphurea, aquea & aërea.
Et hæc de ignis natura. Iam de eius officio di-
cendum. Ignis autem officium conſideratu[r]
quatenus eſt naturæ inſtrumentum. Nam ſi-
cut artis, ita naturæ ratio in inſtrumentorum
patorum cum motione, tum diſpoſitione con-
ſiſtit. Verum in hoc differt à natura, quod ar[s]
eſt radius hominis, natura vero Dei: In arte
materia circa quam ſe ſe exercet artifex, diuerſa
eſt ab inſtrumentis quibus vtitur: in natura ve-
ro materia & inſtrumenta idem ſunt. Et in hoc
differunt Plato & Philoſophi veteres ab Ari-
ſtotele, quod hic materiam vere paſſiuam po-
ſuerit: illi vero alia principia materialia inue-
xerunt, quæ forent inſtrumenta illius ſupremæ
cauſæ.

Primum autem quod in iis venit aduerten-
dum, eſt eorum aptitudo ad vſum in quem ſunt
ordinata. Loquimur de aptitudine extra com-
poſitum, & non in compoſito. Atque vt ab igne
incipiam, circa compoſita naturalia clarius eſt
eius officium: vt vſtione & coctione partes
diſſoluat, vt calefaciat & luceat. Cum autem ea
ſolutio acumine fiat, quemadmodum Plato

endit, subtilissimum esse oportuit. Liquet im cuneum debere fissuræ respondere. Aliocin si crassior, partes contunderet, non diuiret. Est enim ignis instar cunei, per interstim partium viam molientis, qua ipsæ possint inuicem diuidi. Quod quidem interstitium t minimum, cum quo inuicem cohærent pars illæ, partes inquam minutissimæ, inter quas gressum tentarunt per illarum diuisionem.

Ex prædictis igitur discimus, quod ignis est urissimum & nobilissimum omnium elementrum, per se incorporeum; Naturæ cum comositionis, tum destructionis insttumentum, er spiritus suos emissarios accedentes & receentes, mundi & naturarum renouationem rocurans, vnctuositate corrodente refertum, enetrans vltra modum, digerens & impensè dhærens, habita ratione peregrinorum corporm indutorum, visibilis, veste exutus, inuisibi-, grauis in cõposito, leuis extra compositum, xissimum, calidissimum, & ficcissimum elementum. Velocissimum quoque esse multa demonstrant, quæ non sunt huius loci; potissinum illius illuminatio, quæ velocissimè fit.

Diuiditur in quinque gradus, secundum lonitudinem suæ pyramidis. Quorum primus ex urissima suæ substantiæ parte in illam subtantiam extẽsi cessit. Minus autem pura parte elicta, in lucem facta est: tertia vero in splenlorem luminarium, præcipuè Solis. Sed hoc gradu ignis huic tertio ordini impuro, primus

aëris gradus purissimus adiunctus fuit. Quartum vero ordinem sub sphæra cælorum collocauit, & hunc lumen vocamus. Quintus vero & impurissimus remansit in centro terræ, tenebrosus, vnctuosus & destructiuus, & per apicem pyramidis figuratus. Hi sunt gradus ignis distincti, quamuis reuera inter se sympathiam quandam habeant. Denique Sali, vt terræ suo cælesti, & terræ, cælo suo terrestri, quasi masculeis & fæmineis communia rerum faciendarum seminaria imponit. Hoc elementum omnium nobilissimum est in omnibus rebus, licet sensu non percipiatur: & non nisi intercedente sua actione, nec generatur, nec corrumpitur, sed accedit & recedit vt naturæ munera subeat. Et hoc testantur lapides & ligna, immo & metallorum dura corpora, in quibus est ignis, quamuis non videatur, neque sentiatur eius calor, nisi violenter excitetur, aut accendatur per motum aliquem. Sed vt compendio prædicta concludam, sciendum duplicem esse ignem: Corporeum & incorporeum. Corporeus in se suum habet elementum, tanquam inhabitatorem; & illud elementum in se habet sua astra, & semina, è quibus enatum est cælum stellatum. Et sicut è terra productæ sunt herbæ & arbores: ita ex cælo corpora stellarum, & manserunt in cælo, natantia in suis orbibus, velut pisces in aqua, aut aues in aëre. Hæ stellæ sunt fructus ignis, qui veniunt ex inuisibilibus astris ignis. Ex elemento ignis hi veluti flores enati

t. Stellæ istæ, vt omnia alia creata, duplices t: Corporeæ & incorporeæ. Corporeæ à ois videntur. Incorporeæ vero inuisibiles t, & syderei spiritus in hæc inferiora in-entes aspectum nostrum fugiunt. Vt Solis pus non est verus Sol, sed spiritus in corpo-latens; ita ignis non est corpus, sed spiritus dereus in hæc inferiora agens, & alieno sem-r corpori insidens, memoriali animæ in ele-entatis facultati correspondens, fixus semper permanens.

DE AERE, EIVS natura & officio.

CAPVT XXII.

AER est quasi quoddam spatium, per quod animantia gradiuntur, & in quo plantæ rescunt, & per quod influxus cælestes descen-unt ad hæc inferiora, & per quod aqua in for-nam vaporis ascendit, & in vnam molem in-gentem cogitur, per ipsius ambitum spatiatur, andemque in minutas guttas descendens ter-am replet, & repetit. Necesse ergo est aërem esse tenuem & rarum, vt facilè cedat. Non ta-men tantam subtilitatem nactus est, quantam ignis. Neque debuit ita res diuidere, sed con-seruare, ideóque non debuit tantæ esse veloci-tatis. Extra est volatilis & mutabilis, sed intrin-

ſecè inuiſibilis & fixus. Caliditatem & humiditatem eius, ignis temperat. Eſt volatilis, ſed fixari poteſt; & quando fixatur, reddit omnia tenuia, & ad penetrationem apta. Ex puriſſima eius ſubſtantia nutriuntur ſpiritus vitales animalium. Subſtantia eius ſimpliciter pura, exaltata eſt in cælo æthereo, & cùm tertio gradu ignis admiſcetur. Pars autem craſſior remanet in regione ſua. Tertia remanet in aqua, & circulatur cum ipſa, ſicut ignis circulatur cum terra. Quarta circulatur cum terra, & reddit ipſam poroſam.

Hoc elementum eſt verus locus, ſeminarium & receptaculum vniuſcuiuſque rei. Et ſicut in homine eſt ſemen imaginarium: eodem pacto in hoc elemento itidem eſt ſemen, quod poſt diuturnam circulationem & motum includit ſe in ſpermate. Hoc elementum obtinet formam integram & exemplarem, quam denuo diſtribuit per ſperma, & menſtruum mundi, vnicuique ſpeciei ſeminis ſuam propriam matricem exhibens. In aëre etiam omnium ſunt ſemina. Continet enim ſpiritum vitalem omnium creaturarum, & includit ſemen ad alia elementa. Aër etiam nutrit alia elementa, ea conſeruat, impræguat, & vitam tam Vegetatiuam, Animalem, quam Mineralem aliis elementis impertit. Abſque eo aquæ putreſcunt, ignis extinguitur, pori etiam terræ eo conſeruantur. Dum eo priuantur animalia, moriuntur. In hoc elemento omnia integra ſunt

g ignis imaginem,quam gerit.Eſt enim ignis
auræ ſiue Mercurij imago, & Sulphuris vt
aris, tum aquæ vt fœminæ exemplar. Quin
am repletur virtute diuina. Nam ſpiritus
omini includitur in ipſo, qui ante mundi
eationem ferebatur ſuper aquas.

Hæc quum ita ſint, quis inficias ibit, ipſum
liquam Diuinitatis particulã non reliquiſſe?

In hoc elemento includitur vis quædam
nagnetica à creatione mundi, per quam attra-
it ſuum alimentum, cuius ope creſcit & mul-
iplicatur. Alioqui non fieret generatio. Et ſi-
cut magnes attrahit ad ſe ferrum: eodem modo
aër per magneticam ſuam vegetabilemque vir-
tutem in ſuo ſemine contentam, attrahit ad ſe
alimentum ſuum è menſtruo mundi, quod eſt
aqua. Hæc omnia officia in aëre diſpenſantur,
cum ſit ipſa aqua, aquarum conductrix. Et vir-
tus illa magnetica attrahendi alimentum, ideo
ipſi conceſſa, & in centro omnium ſeminum
incluſa eſt, tum virtus attrahendi balſamum il-
lud radicale. Et hæc quoque virtus, quæ in
omnibus ſeminibus deprehenditur, eſt minima
pars eiuſdem ſeminis. Elementum igitur aëris
eſt matrix & domicilium ſpiritus vitalis, & ani-
ma omnium creaturarum. Et ſicut de igne &
aliis elementis dictum fuit, ita de aëre dicetur,
duplicem nempe eſſe, incorporeum & inuiſibi-
lem, aut alieno corpore ornatum, quod quaſi
corpus eſt, & habens in ſe ſuum aſtrum & ele-
mentum, tanquam inhabitatorem. Hoc ele-

mentum non proprio, ſed peregrino ſemper induitur corpore, & per illud ſenſibus noſtris ſeſe obiicit. Denique eſt vtiliſſimum naturæ inſtrumentum, per quod aliæ elementorum operationes & diſpenſationes mutuo perficiuntur: ſenſui communi in elementatis ſimilis, leui ſemper & volatilis.

DE ELEMENTO aquæ, eius natura & officio.

CAPVT XXIII.

AQVA, quæ nauigationi & piſcium natationi deſtinata eſt, debuit eſſe minus firma quam terra, quæ cum non cedat, talem congreſſum non permittit; magis tamen quam aër, vt ponderi ferendo par eſſet. Eius eſſentia debebat leuior eſſe, vt ab igne eius gremium ſubeunti, ſublimè ferretur, vt dictum eſt. Huic neceſſe fuit aliquod inter partes ſpatiū ineſſe, in quo ſe facile conderet, & vt partes quaſi in centro ſeſe condentes, per circumferentiam vnirentur, ne ignis facilè auolaret. Item ad refrigerium debuit eſſe tenuis, quo facilè flueret, & poros intraret. Debuit tamen eſſe aëre & igne denſior, vt ignis interni nimium ardorem reprimeret ſua denſitate. Hoc elementum eſt valde graue, imo terra ipſa grauius. Sed multo leuius ſpiritu & ſale: vnctuoſo phlegmate re-

um. Externè volatile eſt, ſed internè fixum,
idum & humidum. Aër ipſum temperat.
ſperma mundi, in quo ſemina omnium re-
n conſeruantur. Cuſtos & promptrix eſt
nium ſeminis ſpecierum. Sciendum quo-
e aliud eſſe ſperma, aliud ſemen. Terra eſt
ceptaculum ſpermatis, aqua eſt matrix ſemi-
s: Omne illud quod inſerit aër in aquam,
qua per ignem ingerit in terram: Proinde, vt
t Coſmopolita, facilè immiſcetur omnibus
bus. Propter volatilitatem ſuperficiei corpo-
s eius, eſt receptaculum naturale ſeminum.
t ſicut terra reſoluitur & purificatur in ea, eo-
em pacto aër congelatur in ea. Centrum eius
ſt menſtruum mundi, quod aër penetrat: &
irtus caloris aërei attrahit ſecum ex hoc cen-
ro vaporem calidum, qui cauſa eſt renouatio-
is omnium rerum, quarum terra impraegna-
ionem habet, ſicut matrix. Et cum matrix ſa-
urata eſt ſemine, ſi quid naſci debeat, appare-
re facit, & natura abſque intermiſſione opera-
tur ſuper illo opere, quouſque ad extremam
perfectionem produxerit, & poſtea ceſſat: ſic
natura ſeparat totum quod reſtat humiditatis
quod eſt ſperma; & quod per calorem putreſ-
cit, & poſtea fit aliud corpus, aliquando etiam
fiunt beſtiolę diuerſi generis. Eodem pacto na-
tura, prima putrefactione producit res puras:
ſecunda autem putrefactione puriores. Ex pri-
ma enim putrefactione fit planta, ex planta au-
tem putrefacta fit vermis, corpus multo nobi-
lius.

Diuiditur hoc elementum in tres parte quarum vna ſimpliciter pura, altera purior, te tia puriſſima. Ex hac cæli facti ſunt. Minus pu ra concurrit cum aëre. Maximè vero impu remanſit in ſua ſphæra, quæ cum terra non ni vnum habet centrum: hæcque pars craſſio conſeruat ſubtiliorem. Sciant igitur omnes ar tis indagatores, aquam & terram non conſti tuere niſi vnum globum, & ſimul iunctas face re omnia. Hæc duo elementa palpabilia ſunt, in iiſque reliqua duo occultantur. Ignis impe dit terram, quominus ſubmergatur, aut diſſol uatur. Aër impedit ignem, ne extinguatur. Aqua impedit terram, ne comburatur. Suffi ciat igitur hac vice aquam eſſe ſperma, & menſtruum mundi, & vniuerſi ſeminis recepta culum.

Aqua duplex eſt, corpus & elementum. Cor pus non eſt elementum, ſed veri elementi do micilium. Elementum enim eſt vita & ſpiri tus, in quo aſtra aquæ iacent, quæ inſtar maſcu li ex abyſſo & matrice ſua proferunt Minera lia, Veget. & Animalia. Cuiuſque etiam ele menti aſtrum in peregrina matrice parit, ſuoſ que fructus deponit. Ignis fructus in aëre, aquæ in terram. Sic nix ab igne (res mira) ge nerata, in aëre, aqua & terra reperitur. Aërei fructus ex centro ad circumferentiam pro deunt. Semina in terræ gremio pariunt, dein de ad ſuperficiem tendunt. Terra vero in aë rem ſuos fructus protendit. Ita elementorum

uersorum procreationes ad mundanam pro-
uiam certatim quasi confluunt. Sic eadem
ina prouidentia fieri videmus, vt aqua non
producat, quam terra enutriat: aër foueat,
m ignis absumere possit. Denique hoc ele-
entum promptrici animæ facultati corre-
ndere dicimus, proinde leuis semper, fæmi-
& volatilis.

DE TERRA, EIVS natura & officio.

CAPVT XXIV.

TERRA, locus homini datus, vt isthic militiæ suæ stipendia mereretur. In hac sunt fecunda generationis semina, tanquam in promptuario longe ditissimo: stat enim vt basis mundi, & centrum, quo excepti cælitus radij, tanquam è speculi cauo, ad animanda fortius singula, & vt per orbis totius amplitudinem prodirent Animantium, Plantarum, Metallorum corpora. Aquarum sedes est, quasi quoddam penu locupletissimum, refertum omnibus quæ ad omnium nutrimentum requiruntur. Firma debuit esse & immobilis: ideoque exiguum inter partes interstitium desiderabat, nempe quantum ad motum solummodo esset necessa-

ria. Crassiorum quoque partium debuit esse quod nullam subtilitatē petat earū vsus minutissimus. Hæ partes, in quas terra diuidi queat crassiores sunt si cum aliorum elementorum subtilitate comparentur. Terra igitur est elementum, in sua qualitate satis dignum, in quo sex elementa reliqua conquiescunt, sed principaliter ignis. Valde apta est occultare & manifestare omnia, quæ ipsius custodiæ committuntur. Est crassa, porosa, opaca, grauis, si consideraueris eius officium; sed leuis ratione suæ naturæ. Est centrum mundi, & aliorum elementorum: & per eius centrum transit axis mundi, ab vno in alium polum. Spongiosa est valde, & ex se incapax est productionis, sed excipit quicquid cætera elementa in ipsam iniiciunt. Abscondit abscondenda, manifestat similiter manifestanda, vt dictum est. Sterilis est, sed receptaculum eorum est, quæ à reliquis elementis producuntur, & omne quod ab illis producitur, remanet in ipsa, & per calorem motiuum putrescit, & etiam multiplicatur in ipsa. Post separationem puri ab impuro, quod graue & ponderosum est remanet in terra, & calor centralis emittit ad superficiem quod leue est. Ipsa ergo est nutrix omnium seminum & commixtionum. Aptitudinem habet solum conseruandi semen & compositum vsque ad maturitatem perfectam. Est opaca, frigida & sicca: sed humiditas aquæ temperat & siccitatem eius. Extrinsecè visibilis

t & fixa, sed in intrinseco est inuisibilis, & olatilis. Fuit virgo creationis.

Hoc elementum in duas partes est diuisum, puram & impuram. Pars pura inseruit aquæ t producat omnia. Impura manet in suo glo-o. In centro huius elementi perhibetur esse gnis Gehennæ, qui conseruat machinam hanc n suo esse, expellendo aquam subterraneam, sq; ad aërem. Hic ignis Gehennæ seu centra-s, cum sit gradus ab empyreo igne valde re-notus, & in centro aut loco compacto inclu-us, sit omnino destructiuus. Proinde dum gredi, & in liberiori campo spatiari conatur, xpellit à se aquam vsque ad aërem. Qui vbi à alore Solis & astrorum influentiis, aëre tem-eratus, exceptus & attractus fuerit, educit vsq; d aërem, omne illud quod expellere conatur gnis supra terram. Similiter maturare facit quicquid terra suo sinu concepit.

Quo pacto terra cum igne magnam habet ffinitatem, qui est ei intrinsecus; neque pu-rificatur nisi per ignem. Nam vnumquodque elementum purificatur per illud, quod sibi est maximè intrinsecum. At intrinsecum seu cen-trum terræ est substantia Salis purissima igni mixta. In quo centro nihil remanere potest, cum sit quasi locus vacuus, in quem reliqua elementa indunt quicquid produxerunt. Et hęc de terra, quam dicimus esse spongiosam, & aliorum elementorum receptaculum.

Postremo est externa & visibilis, interna &

inuisibilis. Externa non est elementum, sed est corpus elementi. Elementum enim terræ, spiritus & vita est, in quo astra terræ iacent, quæ per corpus terræ omnia crescentia producunt; nam à reliquis elementis fœcundata, omnium ex se est gignitiua. Sic arbores, plantæ, gramen, & omnia terræ crescentia sunt corpora astrorum & fructus terræ, & ex inuisibilibus astris suos ferunt fructus, vt flores, pyra, cerasa: & quilibet horum fructuum iterum est astrum & semen.

Hic porrò est ordo. Terra quam videmus, est matrix continens spiritum, in quo astrum est. Hoc astrum est semen, puta arboris. Hæc arbor habet in se astrum terræ, quod producit fructum. Hic fructus in se habet astrum seu semen, ex quo omnia producuntur. Denique conceptrici facultati phantasmatum, rationum & exemplarium, in elementis, in elementatis vero vitro similis.

Sed exactiorem terræ analysin qui desiderat, è Capite de Vitro Antimonij quærat.

DE

E MIXTO, MIXTIONE & generatione, tum his superuenien-te transplantatione, leuis adumbratio & superiorum quasi Epilogus.

CAPVT XXV.

ACTIS nunc ex consensu Hippocratis & & antiquorum, solidis & inconcussis Physi- Pyrotechnicæ fundamentis, æquum esse xi, mixti naturam, leui tantum adumbratio- obducere, hicque pedem compositiuæ Me- hodi figere, & ad Analysin mixtorum, ignis miniculo, viam sternere, qua iuniores in hoc uo volumine compendium studiorum in- nientes, à magnorum & dispersorum volu- inum fastidiosa varietate & lectione liberati, mortalis beneficij gratias incessanter red- e dignentur. Sed quo felicius intelligatur tura mixti, sciendum de necessitate sequi ex s quæ *capite quarto* dicta sunt, quod opor- non mixta, esse ante ea quæ mixta sunt; & fecta, ante imperfecta; & integra ante partes, nte ea quæ sunt in aliis, ea quæ in ipsis sunt. ibus positis, ex propositione *secunda quarti*, *quarta octaui*, *itidem & nona decimi*, & ex s multis præcedentibus locis, facile erit col-

ligere elementa (de quibus nunc egimus) ſuis fontibus quondam vnita, nec officioru varietate, nec multitudine diſtracta fuiſſe. posteaquam æternæ legis ineuitabili decret ſęculi mundani œconomiam adminiſtrare ſa ſunt, eſſentiis, exiſtentiis, vitis, officiis (incorporeis & inſenſibilibus elemẽtis) ſepara ſunt: ita vt quę antea in ſe ipſis, tandem in ali conſpiciantur, vt fructuum conſtanti multipl catione, generationum & tranſplantationu viciſſitudines moderarentur. Et quemadm dum eſſentia, exiſtentia, vita, à parentum ſu rum dignitate, perfectione, puritate & poteſt te plurimum diſcrepant: ita vlterius progreſſ rę & in corpoream ſcenam hic peregrinatu loca, matrices, receptacula, nutrices obtinu runt à primorum elementorum, domiciliorun nutricum, ſimplicitate, vigore, poteſtate, virt te tantundem diſcrepantia, quantum partes m nimæ, ad mutuum contactum feſtinantes, a vnione mixti, (veram exemplarium vnitate æmulante,) diſtare deprehenduntur. Et hæc e corporũ origo, ex quibus præſupponimus mix tũ. Supereſt vt ad ipſam mixtionẽ accedamu quæ ſi modo recte fiat, vt ait Socrates, referen te Proclo in Theologia Platonicorum lib. cap. 11. tribus indiget, pulchritudine, veritat & ſymmetria. Neque enim turpe mixtionis re ctam rationem præbet, peccati enim & inordi nationis eſt cauſa, aut per auaram fraudatio nem, aut immoderatam habendi cupiditaten

q; veritas, à puris & vere possessis separata, m mixtionẽ fieri sinit, sed simulachris, & iis nõ sunt, hoc est, imaginibus totum replet. c sine symmetria, communio vlla erit elentorum. Opus igitur est symmetria ad vniom eorum quæ commiscentur, ad conuenien- communionem, veritate ad puritatem, chritudine ad ordinẽ. Pulchritudo est causi mixto vt sit mente perceptum, veritas vt ere, symmetria vt ipsum ens sit vnum. Et n cuncta viuentia, vitæ vnitate, principia & mplaria sua imitentur, mixtionem quasi nium elementorum & principiorum in m cõspirationem, & vnionem molita sunt, us subiectum, sunt elementa & corporum ncipia, ex alimentis virtute & scientia spirim mechanicorum producta; & definitur, *menti vitalis & seminary, in minimas seu atomi- partes materiæ, ad mutuum contactum motus, vt vnio; proximum omnis generationis instrumen-*. Et tunc primo mixtio fit, cum ex incorpo- corpora, sed plane spiritualia conficiuntur, que elementorum inter se, elementorum n principiis, principiorum inter se & om- m simul. Et cum mixtio definiatur per mo-, motorem addere æquum fuit, nihil enim ine causa: Elementa autem quatuor vulga- simplicia, mouere se inuicem ad mixtionem possunt, cum non habeant nisi vnum mo-, vnius enim simplicis corporis vnicus est um motus. Et si ex vulgaris Philosophiæ

principiis mixtum definiretur, dubitandu
eſſet, quibus internunciis tam iuſtis & conſe
taneis ponderibus, ad comitia confluant, q
bus menſuris, portiones illas exiguas diſſeca
qua iuſtitia poſitiones atomicas abſolua
Nec ſatis eſt qualitates definire, ſed origine
naturam, proprietates, differentias, action
qualitatum, ſicut ſupra à nobis demonſtratu
eſt, declarare oportet: hoc enim Medico
omnino neceſſarium. In ſumma motorem a
jungere oportuit, principium vitale, ſcientia
ſtructū, formam, ſpeciem, vinculum; cuius p
teſtate & infallibili ſcientia tam diuina mi
tionis officia adminiſtrare poſſint. Hoc vinc
lum, hunc motorem, qui ignorat, legat præc
dentia, in primis quæ à me tradita ſunt prop
ſectione *ſecunda cap.* 6. Tum capite de elemen
Mercurij & alijs paſſim infinitis locis.

Modi autem mixtionis fiunt iuxta corp
rum principia, elementa & ſeminariam mi
rationem. Alia enim eſt prima & perfecta, al
ſuperueniens ſiue corruptibilis, ex quibus tr
mixtionum ordines conficiuntur. Aut eni
miſcetur perfectum perfecto, longaque ob
nent digeſtionum tempora, priuſquam ad di
ſolutionem perueniant; vel impurum & co
ruptibile corruptibili, & denique perfecto co
ruptibile, tantum inter ſe diſtantes, ratione ſu
iectorum, quantum diſtabunt vniones, termi
vel durationes: impura enim confeſtim ad i
teritum feſtinant, ſerius ocyus ſecundum ſu

ctorum analogiam. Et cum mixtio sit semi-
um ad generationem procedentium instru-
entum : cuius ministerio elementa & corpo-
um principia, seminibus domestica colligata,
nitatem suorum exemplarium æmulantur vi-
ali virtute mechanicorum spirituum. Trans-
lantationem vt symptoma generationi (in-
erueniente mixtione) accidere credimus. Et
quandoquidem alimenti attractio est primum
generationis phœnomenon, non mirum si iuxta
limenta propria, & vnicuique radici semina-
rię consentanea, speciem efformauerint radici
similem. Si vero haud opportuna fuerint, si tin-
cturis & seminum facultatibus inęqualia fue-
rint, sed potius locorum & matricum ratio-
nem magis obtinuerint, tunc pro generatione
transplantationem conficient, fietque quod
non volunt semina, alienas & peregrinas signa-
turas accipiendo. Sic sisymbrium in Mentham,
Rapa in Raphanum, Imperatoria in Angeli-
cam, triticum in lolium, ocymum in serpillum,
angelica in imperatoriam degenerat. Ita in ge-
nere mineralium, ex radicibus plumbi trans-
plantatur adamas, ex radicibus Lunę Sapphi-
rus, ex radicibus veneris Smaragdus, ex radice
Martis Berillus. Indiuiduę pręterea metallorũ
transplantationes vbique conspiciuntur; in me-
tallis, quorum semen est hermaphroditicum; in
Marchasitis, Sulphuribus, Salibus, Thermis.
Quin etiam artificiosæ trãsplantationes saliũ, vt
Aluminis, Vitrioli, salis, nitri, Ammoniaci, Sul-

phurum Antimonialium, Cupri, Ferri, Plumbi, Stanni, naturę mirabilem poteſtatem ſatis oſtendunt, de quibus copioſè in multis locis Paracelſus Tū doctè Seuerinus Danus in admirabili ſuę Medicinæ Philoſophicę Idea, cuius mentē iuxta diuini Platonis, tum aliorum veterū Philoſophorum pręcepta, expreſſam, facile quiuis percipiet, modo in veterum lectione vel minimum exercitatus fuerit: conſenſumque Hippocratis & Antiquorum paſſim inueniet. At ſi ex vulgari tantum Philoſophia quiſquam inſtructus, eminus ſalutauerit experietur, quantis quamq; infinitis difficultatū fluctibus ſeſe obiiciet, niſi prius diuturna & pertinaci veterū lectione, quaſi Ariadneo filo, ſeſe liberauerit & aculeos inde ſtrenuos acquiſiuerit, quibus poſſit in huius penetralia ſeſe inſinuare. Sed ſi occaſio, tēpus, vſus librorum tibi non ſuppetat, in hoc caſu meis hiſce vigilijs, laboribus & obſeruationibus inſtrui te non pigeat. Inuenies enim quęcunq; à veteribus ſparſim, & tædioſa voluminum nimis cōpage comprehenduntur, coarctata, & in compendium redacta, non tam immenſo labore & induſtria excogitata, quam diuturna viginti annorum experientia & fide publica confirmata. Quod ſi aliquo pacto hæc mea tibi placuerint, cogita benignum & humanitatis plenum eſſe fateri per quos profeceris: & ſi in hoc ſtudij genere ex antiquorum lectione aliquid nobilibus ingeniis dignum propoſuiſſe videar, tibi, diuine Plato, acceptum re-

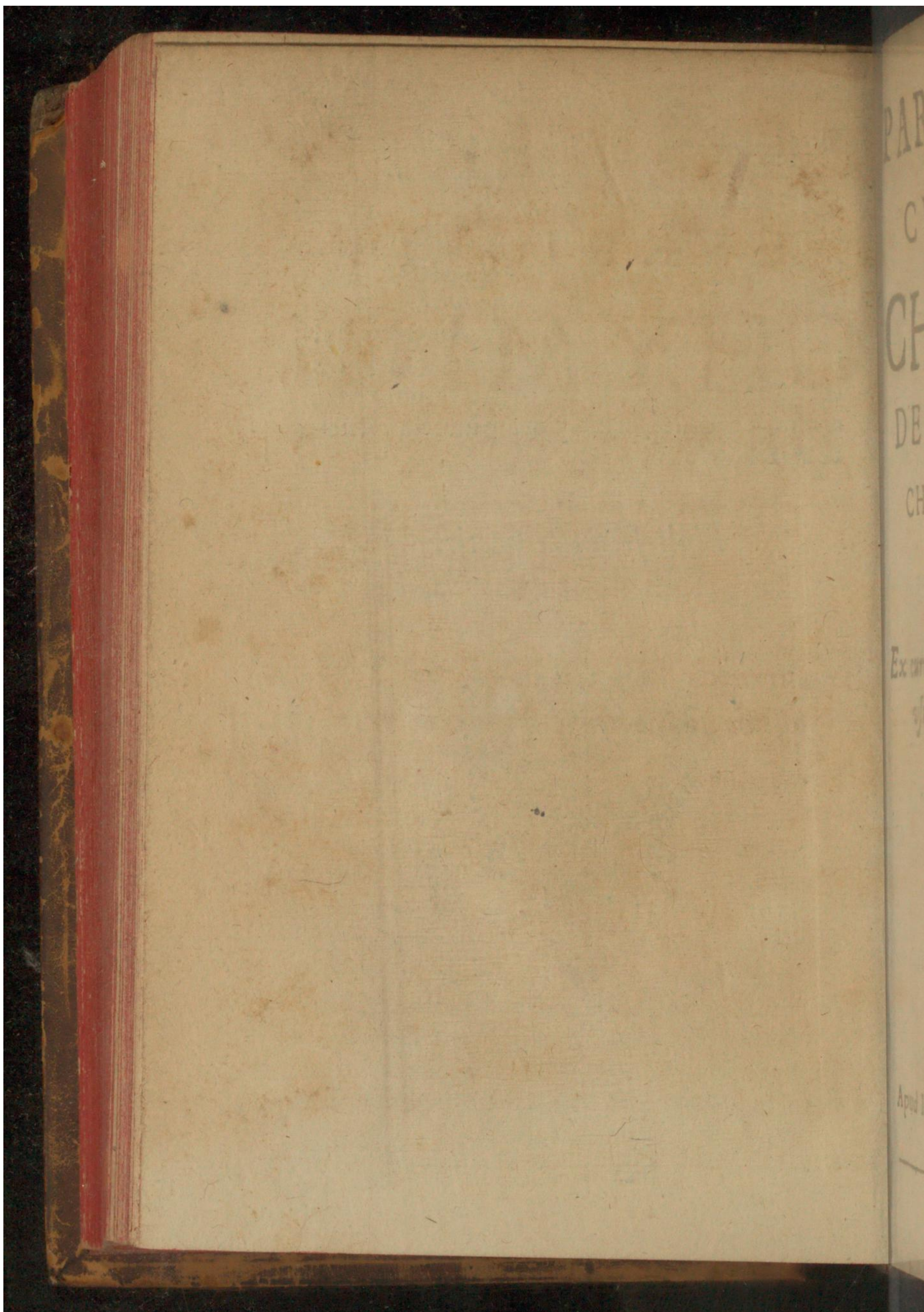
[...]re par est. Nam vt verbis Lucretij vtar.

--------Tu aurea nobis
[...]ppeditas præcepta, tuisque ex inclute chartis,
[...]riferis vt apes in saltibus omnia libant,
[...]nnia nos itidem depascimur aurea dicta,
[...]urea perpetua semper dignissima vita.

[.] Hisce igitur iactis naturæ fundamentis, qui [...] reliquis Theoriæ & experientię labores [...]rtissimo ignis examini vbique coniunxerit, [...]tem constituet, principiorum inuicta verita[...] stabilitam.

Finis secundæ partis.

PARS TERTIA CVRRICVLI CHYMICI.

DE VOCABVLIS CHYMICÆ OPERAtioni inseruientibus.

Ex curriculo W. D. Doctoris Med. in vsum auditorum suorum excerpta.

PARISIIS,
Apud IOANNEM BESSIN, prope Collegium Remense.

M. DC. XL.

ILLVSTRI ET NOBILISSIMO VIRO D. HENRICO PERSY, ILLVSTRISSIMI COMITIS NORTHVMBRIÆ FILIO.

Vamquam Maiorum Nobilitate, virtute, & gloria, longa iam annorum ſerie ſplendeſcas (vir illuſtriſſime) *hiſce tamen titulis, licet ſummis, quibuſque ſeſe iactat maxima pars mortalium, gloriari nefas exiſtimares: ni innatis, inſitiſque dotibus potius, quam alienis te nobilem vtique oſtenderes. Hoc*

præstas, dum animã origine quidem sublimẽ, sed in lutea hac corporis capsula degentem (quasi altera Pallas Homerica Nausicaen de somno compellans,) ad superbum virtutis culmen superãdum tua sponte inuitas, & impellis, quò immenso, & peculiari mentis conamine, patrum nobilitatem tibi propriis tuis laboribus adscribis. Quibus præclaris virtutum encomijs Maiorum tuorum splendori respondes: vt merito auorum manes, qui inter primos inuictissimæ gentis Anglicanæ proceres virtute, & fortuna pari claruere, se tanta prole beatos deputauerint. Horum bene præclaréque gesta, æternam suo, venturisque sæculis peperere me-

moriam, facilemque tibi ad virtutem & gloriam fecere aditum. Queis plurimum confert bene nasci, & clara stirpe procreari, ac ima & infima plebe iam inde ab ortu eximi: his tamen ni accedant peculiares & propriæ dotes, non immeritò in illos quadret, quod Ajaci olim πολύτροπος *Vlysses exprobrat.*

Nam genus, & proauos, & quæ non fecimus ipsi,
Vix ea nostra voco.

Proinde, cum auorum nobilitatem propria virtute exornas, eorumdem imagines & monumenta iure merito tibi vendicas, dispersamque in multis famam, & gloriam in te vnum cogis.

Dum te rerum natura creatrix
Pluribus ornatum voluit præcellere rebus.

Et vt educationem taceam liberaliorem, indoles generosior,

animique vigor, & magnitudo claro ortum sanguine à limine te clamitat, cuius rei singulare in me specimen exhibuisti. Nam cùm hic Lutetiæ Parisiorum graui, ne dicam lethali, febre correptus decubuisses, meam libuit operam adsciscere, quâ tandem, fauente diuino Numine, vbi ad optatam pristinæ salutis metam rediisses, me illico arctioribus sincerioris amicitiæ testimonijs, certißimo liberalis, & ingenui tui animi indicio, cumulatè complexus es. Huc acceßit præclara insuper, longeque amplior, quam par fuit, remuneratio. At hæc benignitati, & grato animo metas non posuere. Sed vt altiores liberalitatis, & beneuolentiæ tuæ

erga me radices ageres, ſucceden-
tibus dein annis aliquot, dum te
ſecundò Gallia exciperet, iterato
me beneficiorum cumulo proſequi
non ſat eſſe duxiſti, ni etiam illu-
ſtrium tuorum amicorum fauo-
rem, & gratiam abunde mihi
conciliares. Hæc ego certiſſima
beneuolentiæ tuæ pignora tanti
facio, vti iure tibi me, meaque
omnia conſecrare non dubitem:
adeoque tertiam hanc Curriculi
Chymiatrici partem ſub tui no-
minis auſpicijs in lucem emitto,
vt tuo patrocinio, ceu Palladio
munita, apud bonos authorita-
tem acquirat, & inuidorum vir-
gulam & linguam cenſoriam
contemnat. Munuſculum hoc
qualecunque, etſi tuis in me me-

ritis longè impar, quæso, boni consulas: aut si mauis, non munus, sed obseruantiæ pignus pro tua humanitate ducito. Hoc pacto, acriori me stimulo ad maiora aliquando offerenda induces. Interim nusquam non paratum inuenies.

Noctes vigilare serenas,
Quærentem dictis quibus & quo numine demum
Clara tuæ possim præpandere lumina menti.

Viue igitur diu, & vale, Clientisque me titulo beatum pro solito protege, qui sum ex animo

Tui obseruantissimus & addictissimus

W. D'AVISSONVS
Scotus Med. Doctor.

E

S.

Chy-
cati la-
mix-
erunt.
atem ,
n pro-
nia non
ntibus
qualita-
. Quod
potius
meritò
Philoso-
cationes
omnes
ud Phi-

ritis
sula
sed
hum
acri
aliq
terin
ueni

Quærer
Clara tu

Vi
tisqu
to pro

T

Gradus separationis comprehenduntur.

- Corruptione, quæ est, Chymica operatio, continuitatem corporis dissoluens, impuritatesque omnes separans; cuius duplex officium.
  - Soluere compagem rei; quod fit duobus modis.
    - Redigendo corpus in minimas partes. Illius species sunt octo.
      - *Limatio. Rasio. Puluerisatio. Incisio. Læuigatio. Contusio. Granulatio. Laminatio.*
      - Huius sunt species. vel
        - Fusio,
        - Dissolutio.
          - Quæ si fiat
            - cum Calore.
              - de Metallis propriè fusio dicitur; de pinguedinibus animalium & vegetabilium, vt lachrymæ & resinæ, propriè liquatio dicitur.
              - vel
                - cum Menstruo: Tunc vsum habet in succis inspissatis, & propriè dissolutio dicitur.
                - sine: Tunc vsum habet in salibus & calcibus, & tunc propriè deliquium vocatur.
            - sine
    - aut Faciendo corpus fluidum. Huius octodecim.
      - *Putrefactio. Maceratio. Fumigatio. Cohobatio. Præcipitatio. Amalgamatio. Destillatio. Rectificatio. Sublimatio. Calcinatio. Extractio. Expressio. Digestio. Euaporatio. Exhalatio. Coagulatio. Cæmentatio. Fulminatio.*
      - *Fumigatio* — Quæ fit in sicco & in humido.
      - *Calcinatio* — Duplex est.
        - Actualis
        - Potentialis
          - fit
            - Quando vi ignis materialis res in calcem redigitur.
            - Quando vi ignis essentialis res in calcem redigitur. Ad hanc referuntur *Præcipitatio. Fumigatio. Stratificatio. Amalgamatio.*
  - Separare purum ab impuro; quæ duplex est.
    - Materialis. Quæ externas solùm substantias & apparentes impuritates tollit à se inuicem.
    - Formalis. Quæ non solùm substantiam separat, sed etiam purum illud à capite mortuo in vase relictum educit, partesque homogeneas cõgregat, heterogeneas separat. Eius species sunt
      - Prima quæ generatim separat habita ratione totius naturæ. *Cribratio, Ablutio, Detersio, Expressio, Effusio, Colatio, Filtratio, Despumatio, Subductio.*
      - Secunda. Quæ impuritatem & alienitates à relictâ purâ substantiâ aufert & ad altiorem virtutis gradum deducit. Vt & huius.
        - Illius sunt species.
          - Quinque. *Destillatio, Sublimatio, Rectificatio, Dissolutio, Extractio.*
            - *Destillatio* — Huius tres sunt species. *Per ascensum. Per latus. Per descensum.*
          - Quinque. *Digestio, Euaporatio, Exhalatio, Cæmentatio, Fulminatio.*
- Generatione, quæ est noui ac propositi medicamenti ex impuro & crudo corpore eductio, & habet sex operationum species.
  - *Fixationem, Volatilisationem.* Ambæ Absoluuntur quinque subalternis operationibus quæ sunt, *Extinctio, Maceratio, Inceratio, Sublimatio, Solutio.*
  - *Circulationem, Coagulationem, Incerationem, Digestionem.* In hac duo obseruantur.
    - Primò Vel noua qualitas introducitur, seruatâ prioris medicamenti formâ.
    - Secundò Vt si consistentia corporis mutetur, & qualitates nouæ introducuntur.
  - Gradus omnes separationis perficiuntur mediantibus igne, vasis, & fornacibus. Ignis autem agit super materiam. vel
    - mediatè. Cum vas aliquod interponitur inter ignem & materiam.
    - immediatè. Cum nihil interponitur, & dicitur ignis nudus; horum duodecim sunt gradus. De quibus cõsule vltimã tertiæ partis pagellam.

DE FINE SEPARATIONIS.

CAPVT PRIMVM.

DVPLICEM ob finem, Chymici, ſicuti duplicem peccati labem deprehenderunt, in mixtis ſeparationem inſtituerunt. Vnum propter impuritatem, tam ſubſtantiæ quam qualitatis: alterum propter contumacem corporis duritiē. Quia non tantum tractabilem ſubſtantiam, vt ſpiritibus mechanicis cedat, reddunt: ſed etiam qualitates, aperiendo interiora clauſtra, mutant. Quod cùm non leuis ſit artificij, & naturæ potius quàm artis opus eſſe videatur: non immeritò magnis ſtudiis & longa experientia, Philoſophi hermetici multas & infinitas operationes naturam imitantes inuenerunt: quas omnes ſub vita & morte incluſerunt, iuxta illud Phi-

losophorum, *mortuum fac, & resuscita*, id est ad generationem & corruptionem. Sub hac, quæcunque ad continuitatis corruptionem tendunt: sub illa, quæ ad regenerationem & nouæ formæ vel qualitatis inductionem pertinent, comprehenduntur.

DE GRADIBVS SEparationis puri ab impuro.

CAPVT II.

GRADVS separationis omnes comprehenduntur sub generatione & corruptione. Corruptio est Chymica operatio, continuitatem corporis dissoluens, impuritatesque omnes separans, quousque ad debitum gradum perfectionis deuentum fuerit, quem sibi pro objecto proponit artifex.

Et quoniam duo sunt corruptionis officia, nempe soluere compagem rei, & separare purum ab impuro: de vtroque particulatim dicendum erit, & primò de illa corruptione, continuitatem corporis dissoluente, quæ duplici modo fieri potest, vel redigendo materiam, corruptioni destinatam, in minimas partes, aut faciendo rem fluidam.

Octo sunt eius species.

Limatio.
Rasio.
Pulverisatio.
Læuigatio.
Incisio.
Contusio.
Granulatio.
Laminatio.

Limatio est solutio continuitatis corporis per limam ferream, qua corpus ita præparatum, limatum dicimus. In triplici rerum familia vsum habet.

Rasio est huic affinis, nisi quòd in maiores partes diuidat, aut instrumento priori simili, aut cultello: & corpus ita præparatum, rasum dicitur.

Pulverisatio est tritura corporis in puluerem, siue in mortario, siue alio quouis modo. Huic inseruit incisio.

Læuigatio est deductio corporis in minimas partes. Eius vsum postea audietis. Si corpus fluidum reddi debet, dicitur fusio vel dissolutio.

Est autem fusio operatio, per quam tam in nudo igne, quàm cum medio corpus ex se solidum, fluidum redditur caloris virtute. Si nudo igne operatio fiat, tunc metallorum purgatio-

ni, ſulphuris, antimonij, & vt volatile à fixo diſcernatur, inſeruit. Tumque ſolent artifices ſalem ammoniacum aut nitrum addere, vel ex ſalibus mineralium, vt ſal petræ: aut animalium, vt pinguedinum & adipum: tunc depuratio perficitur per colationem vel ablutionem, vel ſaltem vt cum aliis incorporentur. Vel eſt vegetabilium, vt lachrymarum arborum. De quibus omnibus propriè liquatio dicitur.

Si fuerit cum calore mediato: tunc hoc fit vel in balneo Mariæ, aut cinerum: & eſt oleorum, aut ſalium, quæ nudo igni, ſine ſubſtantiæ ſuæ deperditione, aut periculo aduſtionis, non admouentur.

Si ſine calore, tunc fit cum menſtruo, vel ſine eodem. Si cum menſtruo, tunc vſum habet in ſuccis inſpiſſatis: & propriè diſſolutio dicitur. Si ſine menſtruo, tunc deliquium propriè nominatur, quod eſt concreti diſſolutio per aërem humidum ſeſe in corpus inſinuantem: vſumque habet in ſalibus, calcibus & iis corporibus quæ aliquid ſalis admixtum habent.

In ſalibus totalis fit diſſolutio, in calcibus ſalis tantum à terra ſeparatio: & purificationi ſalium inſeruiunt.

Proceſſus eorum talis eſt.

Sales & calces læuigantur ſuper marmore, dein vitro lato imponuntur (quia fictile penetrant) & in cella humida collocantur, declinando ſuper aliud vitrum, aptum ad recipiendum illud quod fluit guttatim ex pannis laneis,

è vitro continenter dependentibus.

In hac operatione obſeruandum, quod nullum deliquium poteſt eſſe abſque ſale, & vt vaſa ſint talia quæ penetrari non poſſint.

Hactenus de operationibus primæ ſpeciei corruptionis in ſpecie, & eius diuiſione ſubalterna. Sequitur in genere.

DE CORRVPTIONIS *munere in genere.*

CAPVT III.

IN priori ſpeciatim diximus de primo corruptionis officio, & eius ſpecie ſubalterna. Nunc verò generatim de omnibus eſt dicendum.

Eius autem ſpecies ſunt octodecim, de quibus particulatim dicendum.

Putrefactio.
Maceratio.
Cohobatio.
Calcinatio.
Præcipitatio.
Fumigatio.
Amalgamatio.
Deſtillatio.
Rectificatio.

Sublimatio.
Extractio.
Expreßio.
Digestio.
Euaporatio.
Exhalatio.
Coagulatio.
Cæmentatio.
Fulminatio.

Putrefactio est species corruptionis, quæ dissoluit mixtum per naturalem putredinem, eius interna claustra reserando, corrumpendo substantiam ipsam in calore humido.

Eius processus talis est.

Res putrefacienda si humore abundet, vt recentes herbæ & flores incisi vel contusi; in matratium longi colli imponatur, in fimo equino vel balneo Mariæ tepido locetur ad mensem plus minus, pro iudicio artificis, vase diligenter obturato, ne ingrediatur aër & fœtorem rei putrefaciendæ impertiat, super omnia fugiendum, & ne spiritus exhalent.

Si parum aut nihil humoris in se habuerit: tunc terenda, & humore aspergenda. Sic putrefactionem accelerabis, & materiam à fœtore liberabis, addendo parum salis tartari, aut fermenti acris; tuncque dici potest fermentatio.

Maceratio est infusio corporis in menstruo aliquo ad iustum tempus. Cuius apparatus talis est.

Res maceranda priùs trita, ſpiramentis vndique occluſis, tepido loco ponenda. Si fuerit vegetabilis, bal. M. aut venter equinus præſtabit B. cinerum, ſæpius in dies agitando materiam. Maneat autem in maceratione, donec menſtruum ſaturatum fuerit tincturâ rei. Quare huius operationis tempus determinatum non deſcribitur. Huius vſus eſt in extractis & in eſſentiis eliciendis.

Regulæ obſeruandæ.

CVRANDVM vt menſtruum idoneum eligatur. Si nempe eſſentia extrahenda, fuerit oleoſa aut aquoſa, opus erit menſtruo oleoſo aut aquoſo: per aliud enim nunquam extrahitur, vt videmus in tinctura ſulphuris, quæ nullo alio menſtruo quam oleo terebinthinæ æthereo extrahitur. Denique conſiderandum quale fuerit corpus ex quo cogitas eſſentiam extrahere: ſi compactum ſit, firmum, rarum aut molle: idem enim menſtruum inſeruire nequit extractioni corallorum & florum.

Cohobatio eſt ſolutio ſiue corruptio partium corporis, frequenti vehiculi reaffuſione. Huius ſemper vſus eſt in deſtillatione.

Calcinatio eſt violenta per ignem corporis in calcem reductio: & eſt actualis, aut potentialis.

Actualis eſt, quando vi ignis materialis, res in calcem redigitur. Eius apparatus talis eſt.

Res calcinanda in minimas partes redigitur, & vasi suo imponitur, siue clauso, siue aperto, vt res exigit, cum additamentis, vt sunt antimonium, sulphur, salia multa, vitriolum; vel sine additamento si sit facilis calcinationis, vt sunt vegetabilia & animalia.

Canones.

Si calcinatio fit cum additamentis, in vase clauso relinquendum est spiraculum pro fumo exituro, alioquin rumperetur vas.

Si sine additamentis, & materia fuerit pretiosa: tunc pomo inuoluenda, & limo obducenda: & priusquam igni admoueatur, lutum optimè siccetur.

Calcinatio potentialis est, qua materia igne essentiali in calcem veram redigitur, & ad hanc referuntur

Præcipitatio.
Fumigatio.
Stratificatio.
Amalgamatio.

Præcipitatio est separatio spirituum aquæ fortis à minerali, priùs aqua aliqua forti dissoluto & in sese rapto, vt in perfecta liquoris aut aquæ specie vbique appareat, eiusdemque in fundum vasis disjectio, per affusionem aquæ salitæ aut salis tartari dissoluti.

Eius

Eius apparatus talis eſt. Materia ſic calcinanda, ſiue ſit metallum, ſiue marchaſita, ideſt medium minerale; ſiue ſint lapides, conchylia, aut eiuſmodi: limantur aut contunduntur, & vitro forti imponuntur: aqua fortis aut acetum deſtillatum, aut ſpiritus quiuis corroſiuus affunditur, vt materiam tres vel quatuor digitos ſupereminea t. Tum aqua protinus agere incipit, corpuſque corrodere, donec opus abſoluat, & nihil amplius materiæ appareat. Si diutiùs cunctetur, quod ſæpe accidit propter duas cauſas, nempe propter nimiam aquæ imbecillitatem, tuncque admouendum erit vas cineribus calidis; aut propter nimiam ſpirituum compactionem, & in hoc caſu additur aqua dulcis, quæ ſeparat & dilatat ſpiritus condenſatos. Abſoluto denique opere, affunde aquam ſalitam, ſiue ſal tartari in aqua ſolutum: & immediatè videbis materiam delabi in fundum, conſiſtentiâ pulueris albi aut flaui, pro natura mixti: quem, vt res poſtulabit, lauabis & deſiccabis ad vſum.

Fumigatio eſt extremarum partium corporis corroſio per vaporem aquæ corrodentis. Duplex eſt eius proceſſus, vel in humido vapore, vel in ſicco. In humido talis eſt operatio. Res fumiganda (quæ vt plurimum eſt ex familia mineralium) in laminas tenuiſſimas contunditur, & intra ollam anguſti orificij, aceto deſtillato vel alio liquore acri ſemiplenam imponitur, lamellæ foramini filo ſuſpenduntur in

olla vndequaque cooperta. Tunc in fimo equino vel calidis cineribus collocatur vas, vt vapor ascendens se se corpori insinuet, & corrodat, tandiu relinquendum, quandiu opus erit; & denuo reiteratur.

Fumigatio sicca est calcinatio metallorum per Saturnum, aut Mercurium, quæ naturali suo halitu omnia metalla fragilia reddit, vt postea in puluerem redigantur. Sic Mercurius Saturnum, & Saturnus Mercurium calcinat.

Apparatus talis est. Mercurius ollæ angusti orificij imponitur, & supposito lento igne apponitur lamina solis vel lunæ, vt super-ascendens Mercurij vel plumbi vapor se se corpori insinuet & fragile reddat.

Amalgamatio, est particularis & propria metallorum calcinatio, qua in calcem vel puluerem subtilissimum per hydrargyrum rediguntur, ita vt metallum cum Mercurio incorporatum, instar butyri in vola extendi possit.

Forma procedendi talis est. Mercurius imponitur ardenti tigillo, & cum incipit exhalare Mercurius, additur aurum, aut argentum bracteatum, id est in folia ductũ. Dosis exactè non obseruatur, nisi quod opus est, vt semper sit sextuplo plus Mercurij, quam alterius metalli. Tunc omnia agitantur bacillo ligneo: (nam Mercurio non admouetur metallum) donec optime incorporentur. Tunc subito extinguitur amalgama, proijciendum in vas aqua pura plenum, in qua abluitur à nigredine, quam à

bacillo ligneo contraxit.

Si subtilissimum puluerem cupis, contere amalgama super marmore cum sale, Mercurium euapora, & calcem ablue. Reiteretur amalgamatio vt prius. Et sic de cæteris subalternæ corruptionis speciebus.

DE SVBALTERNA *corruptionis specie, quæ est separare purum ab impuro.*

CAPVT IV.

EXPLICATA ratione qua corporis continuitas solui possit, nunc agetur de separatione puri ab impuro.

Separatio igitur in genere est secunda species corruptionis, quæ docet separare partes corporis soluti, tam homogeneas, quam heterogeneas.

Duplex autem est separatio, materialis & formalis.

Materialis est species corruptionis, quæ externas solum substantias & apparentes impuritates tollit à se inuicem. Eius decem sunt species.

Cribratio, quæ satis nota est.
Ablutio.
Detersio.

Expressio.
Effusio.
Colatio.
Filtratio.
Despumatio.
Subductio.
Destillatio.

Filtratio fit per colum Chymicum, quod linguam bouis aut lingulam vocamus. Componitur ex panno laneo ſpiſſo. Hæc etiam operatio fit per chartam emporeticam, triangulari forma duplicatam, & dicitur *filtrum Philoſophorum.* Cætera quæ ſatis per ſe ſunt nota, omittimus.

Separatio formalis, eſt ſpecies corruptionis, quæ non ſolum ſubſtantiam ſeparat, ſed etiam purum illud à capite mortuo in vaſe relictum educit, parteſque homogeneas coniungit, heterogeneas vero diſgregat. Cuius duæ ſunt ſpecies. Vna quæ generatim ſeparat purum ab impuro, habita ratione totius naturæ, nempe phlegma, ſpiritum, & oleum à capite mortuo, & à ſale: & puram ſubſtantiam à tenaciter adhærentibus. Huius quatuor ſunt operationes.

Deſtillatio.
Sublimatio.
Rectificatio.
Extractio.

Altera quæ impuritates, & alienitates (vt ita dicam) à relicta pura ſubſtantia aufert, & ad altiorem virtutis gradum deducit. Huic quinque operationes ſubminiſtrant.

Digeſtio.
Euaporatio.
Exhalatio.
Cæmentatio.
Fulminatio.

Deſtillatio eſt ſeparationis ſpecies, qua quod in corpore eſt humoris, ſcilicet aqua, oleum, & ſpiritus, totum illud, vaporis ſpecie, ab ea ſeparatur, quod poſtea à frigido ambiente congelatum in liquorem à receptaculo excipitur.

Huius tres ſunt ſpecies.

Deſtillatio per aſcenſum.
Deſtillatio per latus.
Deſtillatio per deſcenſum.

Per *aſcenſum* eſt, cum humor vrgente calore ſuppoſito cogitur aſcendere è corpore, ſpecie aërea, in alembicum, ibique congelatur & per roſtrum deſtillat.

Ad latus, cum vas, continens & recipiens, vtrumque ad latus inclinat, & dicitur deſtillatio per retortam.

Per *deſcenſum*, quando vi ignis ſuperpoſiti humor cogitur deſcendere.

Canones.

In omni destillatione ignis nunquam intermittendus: nam tunc fixantur spiritus, & vix vmquam, nisi violento igne, separantur.

Rectificatio est reiterata destillatio, vt perfectius reddatur opus.

Sublimatio est species separationis, qua corpus, halitus specie, vi ignis in sublime propellitur, ibíque ab ambiente frigido congelatum subsistit: & à forma operationis sublimatio dicitur, & opponitur præcipitationi.

Extractio est essentiæ corporis per menstruum separatio, vnde oritur tinctura, quæ postea separato menstruo, vel euaporatione, vel destillatione in fundo relinquitur, & dicitur extractum.

DE SECVNDA FORMAlis separationis specie.

CAPVT V.

DIGESTIO est species separationis, in qua materia concoquitur, vt in ventriculo, separando purum ab impuro. In hac nempe humores spissi subtilisantur, aquositates & cruditates in succis coquuntur, opaca illustrantur,

ad fundum grauia & terrestria præcipitantur, leuia supernatare coguntur. Eaque omnia perficiuntur vi & efficacia externi caloris concoquentis, & continuitatem totius penetrantis, calidum denique innatum seu quintam rei essentiam in actum redigentis. Eius apparatus docebitur in ipsa operatione.

Euaporatio est species separationis, qua humidum in aërem siue vaporem discedit.

Exhalatio est species separationis, per quam spiritus sicci per calorem in aëre eleuati abeunt à materia sicca.

Cæmentatio est species separationis propria metallorum, qua vitia & impuritates metallorum aufeтuntur, & adulterata metalla & fucatæ tincturæ discernuntur.

Apparatus talis est.

Olla cæmentatoria circa fundum cæmento sternitur. Cæmentum autem dicitur materia omnis, ex qua fit cæmentatio, vt est ærugo, chalcanthum, sulphur, & multæ salium species. Sparguntur digiti altitudine in fundo ollæ, prout durities vel impuritas metalli cæmentandi requirit. Strato deinde superponitur aliud stratum, metalli laminati, aut limati, deinde aliud stratum cæmenti: & sic per vices vsque dum olla impleatur. Hoc tamen obseruandum, vt cæmentum obtineat superiorem & inferiorem locum. Deinde armatur olla luto, & operculo tegitur, relictis spiramentis. Postea omnibus ritè siccatis, vas imponitur furno

reuerberij, ad tempus in operatione præſcriptum.

Fulminatio eſt ſpecies ſeparationis, qua metalla in cineritio à ſordibus & aliis ſimilibus ipſis adhærentibus ſeparantur, quaque omnia metalla volatilia & imperfecta, (auro & argento exceptis) in fumum ſeu halitum abeunt: ipſum vero quod fulminandum erat, inſtar nebulæ puriſſimæ, in medio coruſcat. Eius vſus eſt in purgatione ſolis & lunæ; nam omnia alia his exceptis in fumum ſoluuntur.

DE SECVNDO GRADV *ſeparationis, quæ eſt generatio.*

EXPLICATA corruptionis ratione, iam exponendum, quo modo inde nouum corpus conſtitui poſſit ratione generationis. Generatio autem eſt noui ac propoſiti medicamenti ex impuro & crudo corpore eductio, ſexque ſpecies operationum habet.

Fixationem.
Circulationem.
Volatiliſationem.
Coagulationem.
Digeſtionem.
Incerationem.

Digestio eandem requirit operationem cum priori, & duo in ea obseruantur. Primo, vel noua qualitas introducitur, seruata priori medicamenti forma, seu consistentia. Secundo, si consistentia corporis mutetur, & qualitates nouæ introducantur. Si noua qualitas introducenda est, hæc operatio vsum tantum habet in corrigendis extractis, cui inseruiunt frequentes cohobationes.

Eius apparatus talis est.

Corrigere cupio facultatem narcoticam, qua laborat opij extractum: lenire & auferre qualitatem venenosam extracti hellebori, sic procedo. Tincturas cordialium affundo extracto, supra dictum vas digestorium optimè clausum in furno digestorio colloco ad aliquot dies, donec vrgente calore externo, calor ascendens & descendens omnia misceat & penetret, ita vt corpus homogeneum appareat, & ne minima quidem pars extracti sit quæ tincturam non abunde sapiat.

Canones.

Exagitetur materia bis aut ter in dies in vase digestorio, postea menstruum lento B. calore separetur, materiaque relicta in fundo siccetur, vel ad consistentiam requisitam coaguletur, præmissa semper filtratione.

Si tam formæ, quam qualitatis mutatio requiratur, tunc vsum habet vt cal-es minera-

lium in oleum redigantur.

Liquor aliquis instituto inseruiens affunditur, digeritur, separatur, coagulatur, cohobatur, donec tandem calx à menstruo separata in oleum cedat. Quod agnoscitur, cum coagulationem amplius non admittit.

Coagulatio est corporis fluidi ad consistentiam deductio. Fit vel separatione humoris per destillationem aut euaporationem, vel paulatim illum humorem in corpore absumendo, donec totum fuerit fixum.

Inceratio est humoris mixtio cum materia sicca per lentam imbibitionem ad consistentiam vsque ceræ emollitæ, vnde inceratio, aliàs imbibitio dicitur.

Circulatio est liquoris puri per circularem destillationem exaltatio.

Eius apparatus idem est cum digestione.

Fixatio est qua volatilia fixa redduntur. Huic opponitur volatilisatio, qua corpora fixa volatilia redduntur. Absoluuntur ambo quinque subalternis operationibus, quæ sunt.

Extinctio.
Maceratio.
Inceratio.
Sublimatio.
Solutio.

HVIVS TRACTATVS VLTIMA PARS.

DE MEDIIS AD SEPA-rationem, & gradibus ignis.

GRADVS separationis perficiuntur mediantibus igne, vasis, & fornacibus. Ignis autem agit super materiam vel immediatè, cum nihil accedit inter materiam & ignem, & dicitur ignis nudus; vel mediate, tunc interponitur vas aliquod inter ignem & materiam.

Eius duodecim sunt gradus.

Primus flammeus, qui calcinat & reuerberat omnia corpora.

Secundus ignis carbonum, qui cæmentat, co-

lorat, & purgat metalla à ſuis ſcoriis, & ſolem & lunam altius gradat, venerem dealbat, omnia metalla renouat.

Tertius eſt ignis laminæ ferreæ ignitæ, in quo tincturæ metallorum probantur.

Quartus eſt ſcobis ferreæ.

Quintus arenæ.

Sextus cineris.

Septimus candelæ aut lychnij, qui fixat omnia corpora volatilia.

Octauus balneum Mariæ, in quo multiplices fiunt deſtillationes, ſublimationes & coagulationes.

Nonus balneum roris.

Decimus venter equinus.

Vndecimus balneum cinerum è balneo.

Duodecimus per ignem ſpeculi inuiſibilem, & radios ſolis.

De fornacvm ſtructura & diuerſitate vaſorum, de lutatione & inſtrumentis idoneis, quibus artifex abſque faſtidioſa aſſiſtentia, immenſis ſumptibus, periculo ruptionis vaſorum & innumerabilibus aliis diſpendiis, quaſlibet operationes facilè expedire poſſit, nihil hic dicere ſtatuo. Vniuſcuiuſque erit omnia illa quæ mihi in vſu veniunt retinere, ne labor meus & induſtria aliis potius, quam iis quibus hæc deſtinata ſunt, prodeſſe videantur.

Hactenus de principiis ad Chymicam operationem ordinariis.

Nunc autem vt pagellas aliquot vacuas vtili aliquo labore adimpleam, adiicio tractatulum de morbis tartareis, omnibus physicæ scientiæ studiosis pernecessarium.

DE TARTARO, EIVS ORIGINE, ET CAVSIS MORBORVM TARTAREORVM.

VÆLIBET humiditas è terra concorporatam quandam materiam concipit, quæ ad coagulationem disposita est. Exemplum.

Vinum è terra secum congenitam materiam adfert. Iam accedens ad operationem coagulationis, coagulum illud à vino separatur, & intus parietibus dolij adhærescit, hoc adhærescens tartarum vini dicitur.

Simile coagulum in aqua, in lacte, in succis herbarum & leguminum deprehenditur. Et hæc est generatio tartari. Quotuplicia autem

ſunt corpora, totidem genera etiam tartari reperiuntur: imo & ciborum diuerſa genera ſimul ingeſta habent ſuum tartarum diuerſum, quæ per ſe iuncta conſtituunt nouam tartari ſpeciem. Aliæ etiam tartari ſpecies regionibus quibuſdam particulares inueniuntur. Et hæc per encheireſin, hoc eſt in ſequeſtratione puri ab impuro per extractiones Chymicas (rem ipſam actualiter palpantes) cognoſcuntur: non autem ab illis, qui ſuis libris ſolum & ſtudiis dediti, muſeo incluſi, vaniſque ſcriptorum authoritatibus innixi, huius cognitionis perfectionem ſpernunt. Cùm tamen non plus veri adipiſcantur in natura, quàm illi qui in cœnobio incluſi, ſaltem circuitus & funes campanarum norunt. Et hæc obiter monui, non vt viros doctos offendam, ſed potius vt eos ad ipſam αὐτοψίαν inuitem, & vt praxim theoriæ vbique coniungant, ſine qua nullus verum Phyſici nomen ſibi arrogare iure poteſt.

Tartari enim cognitio dependet ex cognitione libri terræ & aquæ: quique eum legere poteſt, omnes tartari etiam ſpecies cognoſcere poteſt. De hac materia nullus Medicorum recentiorum mentionem fecit, vno excepto Paracelſo. Inter veteres tamen vnum Hippocratem excipimus, qui quamuis nomen non expreſſerit: facultatem tamen & ſignaturas eius egregiè deſcripſit *in lib. de locis in homine*. Μύξα, inquit, πᾶσιν ἐστὶ φύσει. καὶ ὅταν αὕτη καθαρὴ ᾖ, ὑγιαίνει τὰ ἄρθρα, καὶ διὰ τοῦτο εὐκίνητά ἐστιν, ὥστε ὀλι-

διάινοντα πρὸς ἑωυτὰ. πόνος δὲ καὶ ὀδύνη γίνεται, ὅταν ἀπὸ τῆς σαρκὸς ὑγρασίη ῥυῆ πονηρὰ, id est. Mucus omnibus inest naturâ, & cum hic purus est, articuli sunt sani & ad motum apti: humiditate enim sua iuuantur; dolor verò & labor, quando à carne humiditas dolorosa separatur. Ex hoc muco contingunt cephalalgiæ, arthritides, podagræ, chiragræ & vulnerum perniciosa symptomata. Constant enim ex impuritatibus tartareis, in quibus tincturæ salium acerbæ, punctagiosæ, amaræ, salsæ, acres, acetosæ, tartareæ, vitriolatæ, nitrosæ, aluminosæ, aronicæ, vrticosæ, persicariæ: quarum tamen prædestinationes ad morbum non festinant, nisi longa circulatione. Itaque semina morborum inferioris globi in cibo delitescunt & potu, suntque impuritates de quibus iam diximus. Quæ si separentur & viis consuetis expellantur, omnia in corpore rectè administrantur: sin minus, beneficio alterius tartari expelli debent. Hæ sunt mucilagines tartareæ, lapideæ, bolares, quæ à Galeno denominantur pituitosæ, melancholicæ, quæ in leguminibus, frumentis, aquis, vino, ceruisia, carnibus continentur. Quorum vsu, frustrata separatione in corporibus, siue in ventriculo, intestinis, mesaraicis venis, hepate, renibus, vesica: siue in alia tandem cauitate lateant, exaltantur & symptomatum pernicie hominibus innotescunt.

Iam restat vt dicamus quid sit *Tartareus morbus*.

Is autem est *Morbus* (ita definiente Paracelso) *lepantheus & lapillosus, probibens naturæ effectum.*

Lepantheus est tartarus, mediam inter lutum & lapidem materiam obtinens. Hæc materia est in potu; neque ex ea fit lapis: sed vbi occupat fundum stomachi, constipat & supprimit aluum.

Lapillosus est lapis, non lutum. In aqua est, sed modo resoluto; ideo nisi virtus expulsiua fuerit fortis, permittit fieri lapidem.

Tartari duo sunt genera subalterna, *Pruinum*, & *Gemmeum*.

Pruinum est primum genus subalternum. Hic subtilis & tenuis est tartarus, & adhæret fibris & tunicis stomachi, in vesica, hepate, & viis vrinæ.

Gemmeum est lapis generatus ex tartaro diaphano.

Pruinum est duplex, *Vsneum* & *Grandinis*.

Vsneum, est tartarus spongiosus, sicut vsnea quæ nascitur in arbore aut latere.

Grandinis, est tartarus recollectus in granum.

Gemmeum est triplex, *Collectum*, *Simplex* & *Diuisum*.

Collectum, est compositum ex omnibus speciebus tartari.

Simplex, fit ex vna specie.

Diuisum, ex diuersis.

Omnia iſta genera ſimiles habent diſpoſitiones. Aut enim ſunt *Alabaſtrina*, aut *Marmorea*, aut *Lepanthea*, aut *Adamantina*, aut *Duelech*, aut *Magnetica*, habentque ſua loca, eaque varia. Loca autem dicuntur apud Hippoc. κοιλίαι, i. ſtomachi, cauitates, hoc eſt non ſolum ſtomachus, ſed hepar, renes, ſplen, pulmo, & quicquid cauitates obtinet, apud ipſum ſtomachus appellatur.

Morbi autem *Tartarei* vel ſunt *Elementini*, vel *ſeminarij*.

Elementini etiam duplices, vel *Superioris*, vel *Inferioris globi*.

Superioris globi, aër nempe & ignis: hæc duo enim generant tartarum & cum eo inficiunt ſpiritum, vnde Morbi epidemici. Tales morbos citat Hippoc. *lib. de humana natura*: *Morbi*, inquit, *alij à diæta, alij à ſpiritu quem attrahimus*. Item *libello de humoribus*; *Morbi autem alij cognati, quos ab ægris interrogando diſcimus, alij à regione, nonnulli à diæta, alij ex temporum conſtitutione*. Huiuſmodi ſcientia (nempe morborum ſpiritualium cognitio) dicitur apud Paracelſum *Aſtronomia*.

Inferioris autem *Globi* Morbi fiunt vel ab aqua, vel à terra. De his lege libros Paracelſi de tartaro. Illud enim omne quod edimus & bibimus, eſt ex elemento aquæ & terræ: terraque illa & aqua continent in ſe copioſum tartarum.

Notandum etiam quod omne quod edimus

& bibimus, aut est *Sulphureum*, & hoc vadit ad stercus; aut *Mercuriale*, & hoc vadit ad nutrimentum; aut *sal resolutum*, & hoc vadit ad vrinam; sic in viis vrinæ tartarus insidet, & si vis expulsiua est fortis, expellit; si non, generat morbos tartareos.

Similiter si stomachus est debilis, non separat, sed putrefit materia ingesta: inde febres & alij morbi. At tartarus non putrescit, sed alimentum quod ad membra ire debet impedit: inde vapores mali. Ideo febres non curantur, nisi purgando materiam obstruentem.

Animaduertendum etiam in hoc casu, Paracelsum diuersam ab aliis Medicis opinionem tenere: is enim separationem ponit in stomacho ante digestionem: ait enim archiæum stomachi primò separare purum ab impuro, secundò digerere. Si autem stomachus bene separat & digerit, transmittit per venas mesaraicas ad iecur, & ita sublimatum nihil aliud est quam Mercurius & sal. Mercurius vadit ad nutrimentum, sal vero ad vrinam. Et separatio ista est principium secundæ digestionis, & est prima materia vrinæ; nam vbi sulphur, ibi stercus: separat hepar rubinum à crystallino, rubinum distribuit, crystallinum expellit ad renes. Vrina ergo nihil aliud est, nisi sal resolutus ab hepate in aquam, quæ expellitur & rursus coagulatur in tartarum. Si vero in renibus non fuerit se-

paratus, ſed pulſus ad collum veſicæ, tum in iſto loco ſal dominus erit coagulationis, & inde generatio lapilli, quam multi λίθον, vel λιθίασιν, calculum vocant, ego vero tartarum: nam ſal quod eſt in vrina, ipſum generat, & talem vim lapillandi impertit. Et quo longius ab vrinæ origine diſtat, eo fortius eſt opus ſalis. In renibus ſunt alabaſtrini & pruini: & vſneæ, gemmeæ, alabaſtrinæ, ſed in fine renum duriores, maiores & fortiores.

In veſica fortiſſima vis eſt congelandi, quia longe diſtat à calore; calor enim diſſoluit tartarum, frigidum vero coagulat; quicquid enim habet ſpiritus, coagulatur in frigido, ſi ſatis nempe habeat ſalis fixi: ſpiritus nempe per ſe nihil coagulant. Omnis ergo vrina micta generat lapidem, quod apparet in matulis.

Sunt autem duæ operationes obſeruandæ in generatione tartari. Vna vis congelandi abſque ſpiritu vrinæ. Altera vero per ſpiritum vrinæ. Prima reddit molles tartaros. Secunda verò duros & craſſos.

Seminariorum autem Morborum duplex eſt claſſis. Quidam ab Illiaſtro, quidam à Cagaſtro.

Morbi ab Illiaſtro dicuntur Morbi hereditarij, nempe Morbi prouenientes à ſemine parentum.

Morborum à Cagaſtro quadruplex eſt claſſis.

Prima ex quatuor Elementorum concursu, vnde Morbi acuti.

Secunda ex septem planetarum cursu, vnde Morbi chronici, qui tandiu durant, quandiu influentia illius Astri. Saturnus dominatur in splene, Iupiter in hepate, Mars in felle, Sol in corde, Venus in renibus, Mercurius in pulmone, Luna in cerebro.

Tertia secundum concursus humorum & eorundem exaltationes. De his mentionem facit Hipp. 1. *de morbis, &* 1. περὶ παθῶν. *Ab initio Morbi*, inquit, *hominibus à bile & pituita fiunt, tanquam in corpore existentibus. Excitantur vero hæc à cibis, potibus, laboribus, calido supercalefaciente, frigido superfrigefaciente.*

Hic bilem & pituitam, tanquam communia penuaria & matrices morborum constituit, quæ à semine interno producuntur. In illis enim, vt in terra, omnigenæ facultates vigent, quæ vbi ab aliis separantur & exaltantur, morbos pariunt. Separationem vero accelerant, vel retardant admouenda, facienda, foris incidentia, i. calidum, frigidum, cibus, potus, venus, labores, affectus animi, &c. Rursus *lib. de antiqua Medicina*; Alij ἀπὸ δυνάμεων, alij ἀπὸ χημάτων: δυνάμεις appellat τῶν χυμῶν τὰς ἀκρότητας καὶ ἰσχύς. i. humorum exaltationes, summitates, potestates, summas vires. Vbi explicat quo pacto humores morbos generent. Non quod calida & sicca est bilis, propterea Hippocrati morborum geni-

trix esse censetur, sed quia δυνάμεις in se continet, quæ ὅταν μετέωραι, ἄπεπται καὶ ἀκρότατοι, i. quando exaltatæ fuerint, incoctæ, ab aliis separatæ, summas vires & extremas potestates, calamitosa symptomatum pernicie, ostendunt.

Figurarum & cauitatum Morbi omnibus noti sunt ex libello de alimentis, hos deriuans ex locis & partibus in quibus fouentur.

Morborum differentiæ, inquit, *in alimento, in spiritu, in calore, in sanguine, in pituita, in bile, in arteria, neruo, membrana, humoribus, pinguedine, osse, hepate, splene, cerebro, vtero, renibus, ventriculo, intestinis.* Humores hi vocantur apud Medicos sanguis, pituita & vtraque bilis, cum tamen non sint nisi species salium, & quidem diuersi saporis.

Sanguis est sal salsus, phlegma sal dulcis, bilis sal amarus, melancholia sal acidus.

Quarta classis ex concursu quatuor qualitatum, vnde sunt complexiones calidæ humidæ, calidæ siccæ, frigidæ siccæ, frigidæ humidæ.

FINIS.

PARS QVARTA CVRRICVLI CHYMICI.

IN QVA

OPERATIONES CHYMICÆ MVLTO FACILIORI METHODO,

tenuiori ſumptu, leuiorique labore & aſſiſtentia, quam hactenus à quouis huius ſæculi Chymico, perfici docentur: Nouaque & peculiaris principiorum demonſtratio, tutiſſima medicamentorum præparatio, & in morbis omnibus adminiſtratio continentur.

Ex curriculo W. D. nobilis Scoti Doctoris Med.

PARISIIS,
Apud IOANNEM BESSIN, prope Collegium Remenſe.

M. DC. XL.

NOBILISSIMO, AMPLISS. ET ERVDITISS. VIRO

D. GILBERTO GAVMINO,

CHRISTIANISSIMI REGIS A SVPPLICIBVS LIBELLIS CONSILIARIO.

AD eximiæ tuæ eruditionis patrocinium vnicum sponte sua confugit quarta hæc pars Curriculi Chymiatrici, in publicum hominum conspectum minimè pro-

ditura, nisi tu eam ex ipso limine sub protectionis tuæ clypeo tuendam suscepisses. Te solum etenim inter atros carbones, cineremque immundum Chymiatriæ flosculos selectiores discernere valentem agnoscit & appellat, exoptatque tantum ab authoritate tua ornamenti & roboris, quantum fiduciæ in tua beneuolentia habet tui obseruantissimus eius genitor, quem sola tui nominis inclyta fama intimioris cognitionis aculeis primò inflammauit. Nec hoc nomine, scio, quod hospes, aut aduena sum, fœtum hunc aspernaberis, sed potiori animo amplecteris, & Galliam tuam, peregrinorum nutricem, & tute-

larem deam imitaberis, quæ præ aliis nationibus vel hoc nomine caput suum tantum extollere creditur,

Quantum lenta solent inter viburna cupressi.

Sic præclarissimæ gentis, & patroni simul fauore abunde suffultus æquiores subinde fauentioresque sententias, veritatis nomine & numine fretus, mihi pollicebor. Neque dedignaberis spero, si mei ingenij tenuitas religioso tuæ mentis candori officiat: quin potius hoc, vt te dignum, nisi à te ipso proficisci nihil posse cogites. Tamen si vel minimum obseruantiæ conatum in his aliquo pacto probaueris, maximo mihi apponetur lucro,

vberemque putabo vniuersi operis fructum percepisse. Sin minus dolebo, neque tam infœcundum agellum deinceps recolere suscipiã, ne auidißimis domini votis nimis auara vtique meßis non respõdeat. Quicquid tamen sors tulerit, vt cliẽtem tuum, tui obseruantissimum, protegas, iterum atque iterum rogo. In cuius beneficij accepti testatiorem memoriam, nullis occasionibus parcet, quibus tibi in omni officij genere inseruire posse conabitur, non secus ac

CLARISSIME VIR,

Humillimus, & tui studiosissimus seruus,

W. D'AVISSONVS
Scotus Med. Doctor.

AVTHORIS AD CVRIOSAM iuuentutem, Philosophiæ & Medicinæ Pyrotechnicæ studiosam, Parænesis.

I hæc prima Spagyricæ aut Pyrotechnicæ artis elementa, vltra institutum meum, in aliorum, quam priuatorum meorum auditorum, manus inciderint: illos humillimè monitos exopto, me hæc doctißimorum quorundam, &

curiosissimorum hortatu in discentium, & in hac arte adhuc tyronum priuatam gratiam emisisse, non vt ignauæ plebeculæ futilem auram in tam tenui labore ambirem. Neque enim eò dementiæ redactus sum, vt propter sola hæc prima Chymiatricarum operationum rudimenta aliquid haud vulgaris famæ subnasci mihi posse cogitem, quum passim hæc inter destillatores, & Chymiæ huius sæculi, vt vocantur, operarios, & empiricos, non minus tritè quam insulsè iactitentur. Neque enim tam vilis est hodie operator, qui postquam vnam, aut alteram operationem Chymicam vtcunque edidicerit, se pro Medico Spagyrico, Chymico aut Hermetico illico non venditet, neque vllo alio se insigniri nomine patiatur. Quum tamen rudis, liberalium artium, & omnis eruditionis, immo Chymiæ ipsius, & imprimis Medicinæ igna-

rus prorsus reperiatur. Hinc tam improba & commiseranda diuinæ huius artis clades nata est, & vesana vulgi stupiditas, vt audito Chymicarum operationum nomine, statim Galenicorum desertorem, operatorem, Alchymistam, Empiricum, Agyrtam, destillatorem, mercaturam lucrosam medicamentorum exercentem, & in publicum protrudentem, aut Monetæ regiæ infamem adulteratorem, illico sibi somnient. Quo fit, vt viri docti & probi hanc nominis infamiam metuentes, à diuinæ huius artis speculatione, quæ tota ex operationibus ipsis dependet, non paruo reip. literariæ, & præcipuè rei medicæ, damno & dedecore absterreantur aut auocentur. Sed forti nodo fortis cuneus adhibendus. Vulneri immedicabili sæpe insperatum valuit remedium. Mutantur sæcula & sæculorum mores. Veritas

ſola conſtans & immutabilis omnem ſæculi improbitatem ſuperat, ſolidumque rerum lumen in ipſis tenebri ſplendeſcere cogit. Hanc ipſam, vt Palladem è Iouis cerebro natam, cælorum incolam & immortalem, vt iudicem & vindicem pariter inuocabit, diuina hęc ars, vt obſcuram hãc, abiectã & contumelioſam aliquãdo nominis derogatiuam, artis & artificũ celebritate, iterum obliteret, & in priſtini ſplendoris carpento extollat. Quod quum attingere neque aut Agyrtæ, paulatim pallore liuidi, & pudore ſuffuſi, inanium titulorum ſynceram ἀκρίβειαν *illico deponent, & aditum viris doctis & probis præbebunt. Vnde fiet vt hæc ars per ſe excellentiſsima, iucundiſsima, & vtiliſsima à viris doctis, præcipue Medicis, coli & in deliciis haberi incipiet, donec tandem in Philoſophico pomærio triumphans,*

veritatem

veritatem ſuam abutentium vindicta redemptam, debitis honoribus perſoluat, & à putatitia illa vulgi infamia profeſſores ſuos liberet, inter liberaliores artes poſita nominis ſui præſtantiam agnoſcat.

Hanc artem Reges meditari & exercere quondam non dedignabantur. Inter quos fuerunt Sabor & Giges Medorum Reges, Sabid & Geber Reges Arabum, Mithridates Perſarum Rex, Rex Ægyptiorum Hermes, Pythagoras, Empedocles & multi alij diuini viri, immo & huius ætatis Romanorum Imperatores multi, tum Principes in hac arte præcelluerunt. Quin etiam viri docti, Philoſophi & Medici eam colere & amare incipiunt, filijs artis commendant, & vſum inſtituunt. Pariſios nunc ex tota Gallia ingens ſtudioſorum non ſolum, ſed & Medico-

rum numerus confluere incipit. Neque ex Gallia ſolum, ſed & ex ipſa huius artis nutrice Germania, Anglia, Italia, & remotioribus Europæ locis affatim concurrit: adeo vt nullus hodie Medicus in pretio ſit, niſi qui Peripateticis & Medicis Chymica vtique adiecerit.

Sed quum hæc ars à notioribus nobis incipiat, & abſque operationibus, quæ igne & aqua, vt ſeparationum inſtrumentis, perficiuntur, tractari nequeat: idealem hanc omnium operationum formulam diſcentibus obieci, per quam infinitæ aliæ, hic non à me memoratę, leui negotio, parco ſumptu, nulla moleſtia, vel ab imperitiſſimo famulo perfici queant. Ex his enim conſtabit de τῷ ὅτι, priuſquam ad τὸ διότι, & rationis reddendę modum deuentum fuerit. Non inquam captandæ laudis gratia, ſed potius vt

importuno auditorum meorum in scribendo & dictando labori parcerem, mutando horas olim dictationi harum operationum (vt mediorum demonstrationis) insumptas, in sublimiores, & Philosophico, tum medico genio gratiores & vtiliores exercitationes, vtpote in reddendis infinitorum phœnomenorum, quę ex encheiresi dissolutorum mixtorum perpetuo enascuntur, rationibus, tum persoluendis reconditissimę huius artis debitis, quę haud vnquam, nisi vnicis τοῦ λόγου, καὶ τῆς πείρας κριτηρίοις persolui posse possibile est.

Tam stricte enim vniuntur inter se speculatiua & practica, vt nec imaginatione violenta dirimi possint. Vnde fit vt in turpissimos errores incidant, qui ex suis aut aliorum experientiis superficiariis veritatem huius artis examinant, aut fundamenta ia-

ciunt. Proinde vt studiosæ iuuentuti prodessem, & studijs illorum in hac parte pro virili consulerem (post 27. à me multorum precibus susceptum curriculum, & cum vniuerso auditorum, tam Philosophorum, quam Medicorum insignium; tam conterraneorum, quam peregrinorum in hac celeberrima Parisiensi ciuitate, ob huius generis studij occasionem tunc degentium applausu, celebratum) volui in eorum tantum priuatam gratiam hæc prima rerũ tyrocinia edere. Quæ, licet ab aliis multis, qui ante me in hoc genere claruerunt, edita fuere, tamen (absque iactantia dixerim) vix ab vllo huius sæculi Chymico, minus artis ipsius philautia præoccupato, aut diuersorum Philosophorum variis opinionibus addicto, aut falsis operationum inexpertarum hypothesibus innixo, hucusque edita fuisse perspexerim.

Immo norunt quamplurimi viri probi & docti, quorum grata in dies consuetudine fruor, me hęc non ex nuda authorum lectione huc transtulisse, nec ex vanis cerebri imaginationibus (vt quamplurimi magnorum voluminum scriptores, non sine artis dedecore solent) confinxisse: sed ex ipsa multoties repetita experientia promulgasse. Tres enim priscis sapientibus humanę vitę duces constituuntur. Quarum prima est ratio, diu diligenterque examinata: Secunda experientia, rerum diuturna consuetudine confirmata: Tertia authoritas antiquorum, eorum scilicet, qui tales fuerunt, vt neque ab alio facile decipi potuerint, neque ipsi decipere alios voluisse videantur. Magis enim attendendum est quid egerit quisque, quam quid dixerit; bene loqui multorum est, bene agere paucorum. Quare consultiores multo optarem iuniores

Chymicos, quos in hoc laudare non possum, dum artem hanc, per se quidẽ laude dignißimam, portentosis, miris, & longe vltra omnem rei euidentiam & veritatem encomiis extollunt: hoc non est Chymiam colere, sed ipsam ludibrio & sannis maleuolentiũ exponere. Alij corruptum elephanticorum hepar remediis suis hac arte paratis in integrũ restituere pollicẽtur. Alij morbos difficillimos, vt hydropẽ & phthisim, ab hominibus in bruta animalia & plantas transferre se iactitant. Alij, vt Biolychnij author, lampadem ex sanguine alicuius ita confectam venditãt, vt sibi de sanitate corporis, & affectibus animi illius, ex cuius sanguine confecta fuerit lampas, facilè iudicare posse somnient: & eo ipso tempore, quo lampadem inspiciunt, de eius vita aut morte certos reddi, neque vnquam posse extingui, nisi eo ipso momento

quo ille, ex cuius ſanguine fuit con-
fecta, exſpirauerit: eo enim ipſiſsimo
inſtanti extingui lampadem aſſerunt.
Sed dij boni! quam horrendum men-
dacium, & fabula anilis, comœdo-
rum ſcenis vix committenda? Deus
ſaniorem mentem ipſis inſpiret. Sed
quid dicam de iſtis, qui nullo alio
quam Philoſophorum nomine inſi-
gniri volunt, quum tamen nihil
minus quam Philoſophi ſint? Phi-
lomoros potius vocarem, dolorum-
que & fraudum amatores, quum
pollicitis ingentibus decipiant incau-
tos, montes aureos iis promitten-
tes. Sed heu! quam ſit ipſorum do-
lenda conditio, quam inanis mens
& inexperta manus! Tales ſunt,
qui nihil niſi de leone viridi, aut
rubeo, de ſerpente deuorante ſuam
caudam deblaterant. Hierogly-
phica certe ſunt iſta, à veteribus

Philoſophis non abſque ratione vſurpata, ſed ab ipſis miſerrimè prophanata: nec equidem ſine magno huius artis præclariſsimæ damno & dedecore. Horum ingenium paucis cognitum in apertum propalatum eſt. Neque immerito damnatur, irridetur, ſannis excipitur: cùm continuo ipſis obijciatur, quod per portentoſas eiuſmodi rerum analogias famelicam auri plebem decipere ſtudeant. Quum illorum tale ſit ingenium, vt quoties vera loquuntur, & quibus fidem experimenta conciliant, clarè ſuos exponant ſenſus, & verbis vſitatiſsimis vtantur. At vbi ad impoſturas dilabuntur, verborum portenta euomunt, aut innouata, aut ex alieno petita idiomate: vt quia nihil ſignificant, falſitatis non poſſint redargui; aut impoſsibilia quædam exigunt, vel certè talia, quæ vix quiſquam exequi poſsit. Ex quo ſemper

effugium habent, rem non esse ea ratione factam, qua ipsorum ars præcepit. Talesque sunt, vt si manum operi ipsi admouerent, ne vel adaptare vasculum fornaci, aut gradum ignis temperare, aut facillimam aliquam operatiunculam perficere, absque materiæ, temporis & vasorum iactura valerent. His obijci merito potest, quod olim in belli tumultibus Drauci.

--- quem gloria Turni,
Obliqua inuidia, stimulisque agitabat amaris,
Largus opum, lingua melior, sed frigida bello
Dextera.

Hi tales sunt, quibus omnis animi virtus effusa à centro ad circunferentiam in linguam penitus exhauritur.

Qui Martem in lingua, pedibusq; fugacibus acrem
Semper habent.

Sed hos non moror, quum meum sit institutum non magnorum promissorum spe, aut speciosis voluminibus auram popularem captare: sed viros probos, & doctos, qui hactenus ab artificum impostura fuerunt ab hac arte deterriti, in veram rerum naturalium cognitionem allicere, & Chymiam ipsam, per se artium omnium iucundißimam & laudatißimam, ab infinitorum operariorum, & destillatorum, tum vanorum speculatorum, simul fingentium & credentium fraude, ita liberare, vt nec decipi, nec decipere alios patiantur. Neque enim satis est nudis rerum sensibilium experimentis inhærere, nec solis vanorum speculatorum authoritatibus fidem adhibere, sed

experientiæ diuturnæ ratio & autoritas, rationi pariter & autoritati experientiæ manus vtique erit cõnectenda his, qui Dianam absque veste videre satagunt. In hoc enim studiorum genere non tam ingenio ad discendum, quam iudicio ad discernendum imprimis opus esse arbitror. Hoc pacto recentiorum inuenta veterum institutis ritè conciliabuntur, & hæc illorum accessu locupletari poterunt. Sic vetusta nouitatem, noua authoritatem, obscura lucem, fastidita gratiam, neglecta cultum, confusa ordinem, dubia fidem, experientia rationem, ratio experientiam vndiq; confirmabunt: tunc neque Chymica Galenicis, aut Peripateticis; nec Peripatetica Platonicis & Chymicis aduersari credentur, sed mutuas semper prestabunt manus. Neque tam credulus quisquam esse debet, vt audito Chymici nomine Ga-

leniceꝫ doctrinæ desertorem mox sibi somniet. Sed maturiori iudicio omnia examinanda erunt. Sic qualis sit Chymicus facilè quiuis iudicabit.

Nunc autem, vt compendium tum meis, tum auditorum laboribus accederet, typis hunc tractatulum commisi, vt auritis & oculatis manibus rerum naturalium resolutionem examinarent. Paucæ admodum hic sunt operationes: sed ideales valde, & tales, ad quarum exemplar mille aliæ à me non commemoratæ, immo omnes vel leuissimo opere, paucis additis & detractis perfici poßint.

Singulis operationibus medicamenti præparati vires, vsus, & dosis, in praxi medica à me fideliter obseruata, annexa reperientur.

Sermonis exquisitus si desit ornatus, sciant omnes hoc mihi non esse propositum.

Ornari res ipsa vetat, contenta doceri.

Verba enim nihil sunt, nisi otiosorum hominum deliramenta, & deceptorum vt plurimum abblandimenta. Nam

Fistula dulce canit volucrem dum decipit auceps.

Satis mihi erit commodo & familiari loquendi stylo vti: ne, dum politioribus nimium complacere videar, obscuritatem incomptioribus ingeniis metuendam iniiciam.

Est modus in rebus, sunt certi denique fines,
Quos vltra citraque nequit consistere rectum.

Et ne tamen ipse in tractatulis meis de Nitro & Vitro (à nullo quod sciam ante me in lucem editis) ob-

ſcuritatem inſignem redolere videar, ſciant iſta intricatiſsima eſſe, & intellectu difficillima, & forſan abſurdiſsima, ſi quis verborum ſenſum ex vulgari Peripatetice mutuandum autumet. At vero ſi ex principiorum meorũ fundamento rem iudicent, iſta omnia vel ſcirpo læuigatiora illico inuenient: quare nõ meã in ſcribendo obſcuritatem, ſed illorum in variorũ authorũ lectione ſocordiam & faſtuoſum in alienis iudicandis ingenium vtique accuſabunt. Tales enim plerumq; ſunt multi, qui peculiaribus ſectis pertinaciter adſtricti, aliorum (quãuis experientia & ratione confirmatã) doctrinam, quã nec haurire, vel guſtare vnquã licuerit, obſcuritatis vel ineptiæ illico redarguunt. Sed conſiliũ in hoc meũ erit, prius veritatem alicuiꝰ ſcientiæ acquirere, aut peritiã alicuius artis indagare, quam de incognitis nimis te-

merariū, & Philoſophica, tū Medica maieſtate indignū iudicium proferre, ne meritò mihi obijciatur illud Lyrici,

Ludere qui neſcit, campeſtribus abſtinet armis,
Indoctuſque pilæ, diſciue, trochiue quieſcat,
Ne ſpiſſæ riſum tollant impune coronæ.

Conſultius multo facerent plurimi viri docti, ſi aliena haud intellecta non illico ſpernerent, aut autores quos nunquam viderunt, obſcuritatis, aut innouationis inſuetæ accuſarent. Nam re percepta, tantum abeſſet vt obſcuritatis, aut falſitatis accuſarentur, quin potius pro Naturæ interpretibus, & imprimis artis medicæ illuſtratoribus ſummis haberentur. Et vt verum fatear, mihi ipſi olim hæc nimia dijudicandi temeritas incaluit, dum aliàs incidiſſem in doctiſsimi Philoſophi & Medici Petri Seuerini Dani librum egregium, Ideam Medicinæ

Philosophicæ, Hippocrat. Galenicæ & Paracelsicę nominatum. Qui, quum nescirem de quibus Abyßis, Elementis inuisibilibus, emeritis, & relollaceis qualitatibus, Spiritibus Mechanicis, Balsamis, *& Mumiis inusitato more loqueretur: illico stoliditatis & ineptiæ accusabam. Verum authore iterum propter styli elegantiam reuoluto, suspicari incepi aliquid haud vulgare ibidem latere. Proinde* Platonicos*, quorum mentionem crebram fecisse videram, & veteres* Philosophos *perlustraui: ibique quum non mediocrem lucem, imo & supra omnem imaginationem, facilitatem insignem, totius Ideæ illius Philosophicæ inuenirem, ad Seuerinum rediј. Vbi profecto, vt serio dicam, tantum abest, vt in priori persisterem sententia, quin potius fateri coactus sim, ex vnico Seuerino omnes*

omnium

omnium quarumcumque difficultatum solutiones posse absque tædio facillimè expiscari; & in genuinum Hippocrat. & Galeni sensum conciliari. Cuius præclara doctrina quum non tantum mirificè Medicinam adornet, sed propter insignes in Philosophia Chymica quos habet vsus, ab omnibus viris doctis, præcipuè Medicis, expetatur: statui breuiter in illorum gratiam commentaria in integram Seuerini Ideam typis committere. Ex quibus vel primo intuitu omnes vel difficillimæ totius operis difficultates explicari facillimè possunt. Sed vt propriis respondeam difficultatibus, sciant omnes, me hæc, vt sensibus notiora, Theoreticis præmisisse. Quibus positis, vt sensibilibus demonstrationum mediis & speculationum fundamentis, ad Theo-

riam ipsam accedam, & per rationis cribrum sensibiles mixtorum dissolutiones examinabo: examinatas, per intellectum, vt supremum animę apicem, castigabo. Hoc est, quasi à phantasia aut sensibus ad rationem, à ratione ad intellectum: inde ad vniuersi opificem primum & vltimum modum entis. Hoc est, ad ens causæ scandere conabor, & ab ente causæ, ad ens formæ: ab ente formę, ad ens participationis: ab ente participationis, ad ens repræsentationis denuo descendere. Et sic superiora inferioribus grato commercio coniungere nitar.

Sed si hisce præclaris institutis hoc in loco satisfacere minime queam, hoc temporis defectui & grauiorum negotiorum interpellationi imponendum. Ex quibus simul ac emergere

licebit, Theoriam loco primæ & secundæ partis perfectißimam solidis & inconcußis fundamentis confirmatam in publicum edam. Ex qua omnes omnium reconditißimarum difficultatum in Physica Chymica occurrentium solutiones, vel leui negotio inueniri poßint, & non secus ac Problemata Euclidea ex ipsis primis, veris, & immediatis causis demonstrare, & veritatem indubitatam in animo dubitantis relinquere.

Triplici autem fundamento, quasi gradu, innitentur. Primo ab effectu, hoc est à posteriori constituentur positiones, nempe τὸ ὅτι, quæ tamen perpetuæ erunt & spagyrica manu confirmatæ. Secundò, innitentur Aristotelico, sed Chymico suffultæ fundamento. Tertiò denique Platonico, sed Chymico & Peripatetico

progreſſu confirmatæ. Ita nec Chymicus Peripatetico, nec Peripateticus Platonico aduerſabitur: ſed mutuas tradent manus ad vnius rei veritatem indubitatam indagandam. Neque enim vllus ad Platonica recte admittetur, niſi prius Ariſtotelicis imbuatur. Neque quis ad Ariſtotelica recte vnquam intelligenda capax reperietur, niſi prius Chymicis experientiis, quibus tota Ariſt. doctrina innititur, ſimiliter adornetur. Ita tandem fiet, vt Chymia propter abutentium numerum hactenus exoſa, & à Peripateticorum, & Galenicorum cœtu hucuſque exploſa, à longo exilio reuocetur; ab illis, propter experimenta certiſsima ratiocinatrici facultati oblata, colatur; ab his vero, propter præclaram & exactiſsimam medica-

mentorum preparationem amplectatur, foueatur, & in pristini splendoris terminum restituatur, omnium eruditorum applausu scientiarum omnium ancilla primo ductrix, deinde comes, tandem gubernatrix fælicissima agnoscatur.

Hæc sunt, beneuole lector, *siue de meorum numero sis, siue aduena, de quibus te monitum volui. De cæteris vbi primam & secundam huius tractatus partem Theoreticam demonstrationum principiis exornatam edidero, seriò admoniturus. Tu interim fruere his primis, & fidelibus experientiæ meæ laboribus. Sed hac lege, ne prius seueriori censura opprimas, quam intelligas; reprimas, quam perlegas.*

Ne mea dona tibi ſtudio diſpo-
ſta fideli,
Intellecta prius quam ſint, con-
tempta relinquas.

APPARATVS AD operationem Chymicam, ex vegetabilibus, mineralibus & animalibus desumptus.

QVVM omnis doctrina & methodus incipere debeant à sensu, tanquam priori multo, & familiariori intellectui; conandum ante omnia, siue scientiam tradituris, siue inuenturis, vt sensus habeant instructos vsu & experientia rerum; intellectum vero principiis, tum natura insitis, tum studio multo, & exercitatione sedula comparatis. Proinde iis accidit qui alterutrum negligunt, vt in turpissimos sæpè errores incidant, aut qui ex aliorum aut suis principiis valde superficiariis, fundamenta alicuius artis, aut doctrinæ (præcipuè verò rerum naturalium) constituere conantur.

Primò enim inquirendum an res sit, dein-

de quare ſit. Sic in violentis reſolutionibus quæ per ignem fiunt, flammam aut fumum qui videt, is aërem, aut ignem eſſe, ineptiſſimè credit. Si enim alembico accipiantur, deprehendentur non eſſe pura elementa, ſed mixta adhuc. Nam fumi iſti tantum abeſt vt ſint iſta elementa, ſeu pura vel impura, vel etiam imperfectè mixta, ſed ipſiſſima corpora reſoluta, vt ex ſulphure & ammoniaco flores; fumus qui ex Mercurio prodit, ipſe Mercurius eſt. Sic cum cinerem vulgo vident, terram eſſe dicunt imperitiſſimè. Separatio enim per aquam affuſam, quid ſal & terra differant, & vtrumque in cinere contineri oſtendit. Neque refugiendum ad id, quod arti & non naturæ vulgo illorum eſſentias tribuant; artificialia enim dicuntur, quorum natura ab arte ſolùm dependet, vt domus, lectus, &c. Vbi autem mutuas operas tradunt natura & ars, opus merè artificiale dici non poteſt, ſed quatenus adaptatur materia vaſi, vel aliquo alio modo diſponitur, dicitur artificiale. quatenus vero ignis, omnium agentium potentiſſimus, educit aliquid è mixto, certum eſt eſſe operationem naturalem; applicat enim artifex actiua paſſiuis ſecundum artis regulas. Reliqua vero vel abſente artifice, aut dormiente à natura perficiuntur. Neque conuenit Medici induſtriam à Chymicorum operariis aut metallorum foſſoribus, in hoc genere ſuperari,

quorum sæpè maior, quam ex libris Physicorum, & otiosarum speculationum, est peritia, quibusque fides in his non est deroganda sensibus. Nisi forsan idem tentare velit ac vulpes, quæ lupum sub imagine Lunæ in puteo apparentis deceptura, eandem fuisse caseum recentem quasi syllogismo persuadebat.

At si quis statuere velit, cinerem, terram, fumum, aërem vel ignem à prædominio elementi ita dicta: quæratur quid tandem reddat hoc elementum impurum. Non responderi potest, quod sit vllum elementum: nullum enim elementum est sapidum vel odorabile. Sed cum maior sit certitudo in operibus artis vbi nihil perit, sed vasis clausis omnia administrantur, partesque resolutæ & inclusæ colliguntur, heterogeneæ ab homogeneis separantur, vt rectum de omnibus iudicium fieri possit, absque quo experimento impossibile est vt quisquam, etsi pro absolutissimo Physico & Philosopho sese venditet, ex solo vapore ascendente de materia rei iudicare possit, cum vapores ad aspectum sint similes: id vero quod in vase recipiente colligitur, diuersitatem monstret. Non ergo ita obiter & superficialiter de naturæ operationibus iudicandum, sed paulo penitius inspiciendum, & quod nobis fortuito obijcitur, arte & industria inquirendum.

Nec dubito, quin hæc velut longius petita & extra methodi ſepta, reiiciant procul fuci, & tales multi, qui vt ne Empirici vel circumforanei habeantur, iactari ſeſe in ataxiæ ſalo & numquam ad littus peruenire volunt, iuxta illud Lyrici.

Dum vitant ſtulti, vitia in contraria currunt: dumque Empirici videri nolunt, mere ἀπείρατοι, ignaui & inexpertes deprehenduntur. Verum eò dementiæ proceſſit hæc ætas, vt ad comparandas opes non tam hodie referat, quid quiſque ſciat, quàm vt ſcire videatur; quibus ſanè vel lingua venalis, vel aſſentandi ſola peritia ſufficit. Verum aliud eſt paraſitum & ſophiſtam, aliud Philoſophum & artificem agere. Sed vt nunc ſunt tempora, ita morem geras, & vt pulchrè Eraſmus in epiſtola quadam, antiquitus, non ideo quiſquam pro Doctore aut Philoſopho habitus fuit, quod Doctoris titulum eſſet mercatus; Sed ij Doctores & Philoſophi dicebantur, qui vel præclaris operibus artis, vel libris editis manifeſtum doctrinæ ſpecimen edidiſſent. At nunc illi qui gradum aſcendunt, ad ſpeciem magis externam & inanes titulos currunt: illi verò qui conferunt ad promptam pecuniarum numerationem, quæ nunc pro actus cuiuſque forma ſiue ἐντελεχεία præcipua celebratur: hinc vt & illi qui dant & qui accipiunt: ſic qui tales in rectæ beatæque vitæ ſemitam decurrere iudicant, ſæpe etiam à

legitimo fine & rerum veritate declinare videntur, quando vulgus stolidum vel leonina pelle indutos Asinos, supra leonis ingenuam formam colunt & admirantur.

Sed motos prestat componere fluctus.

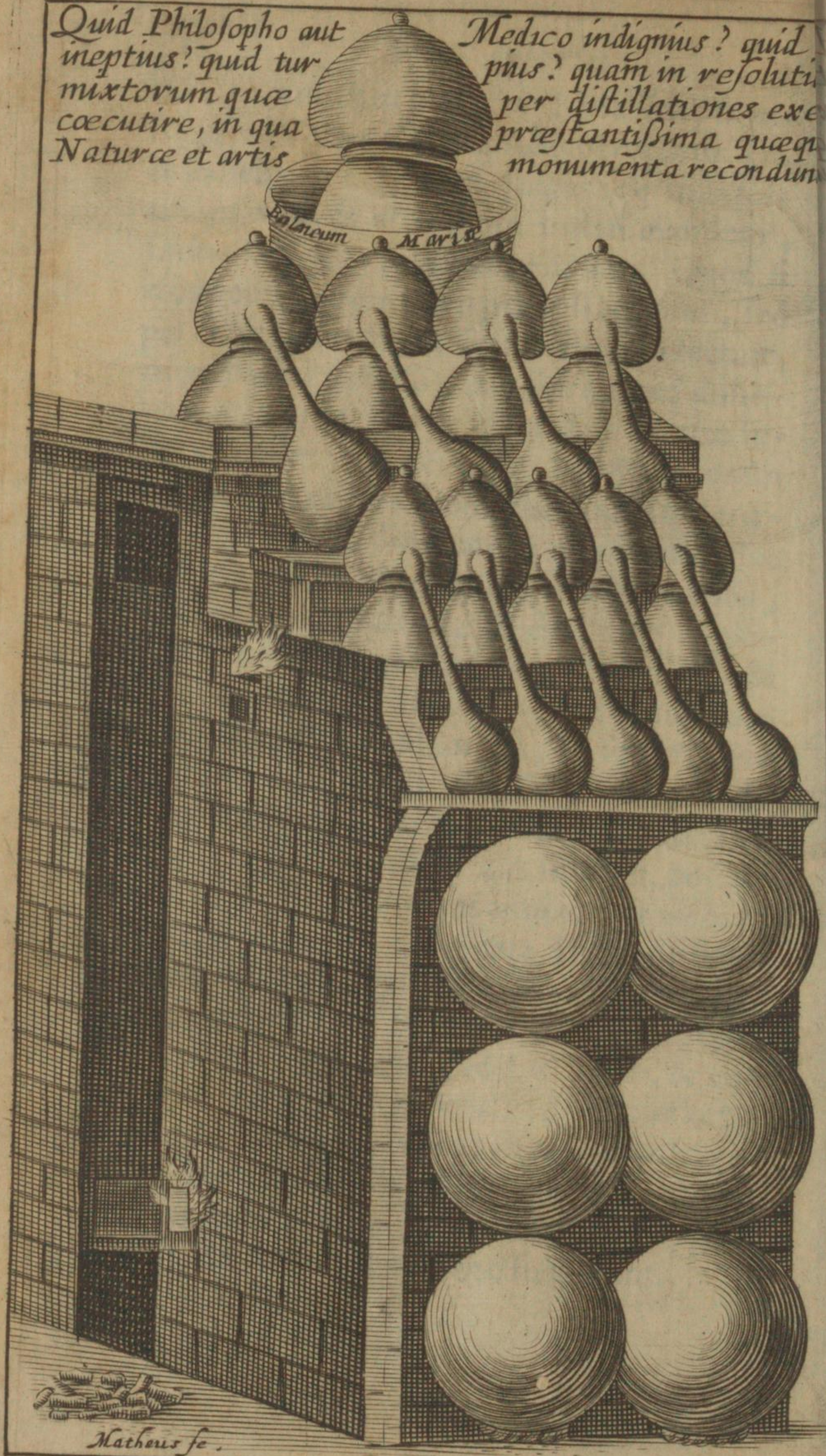
Nunc autem omnibus acriori iudicio præditis, id paucis defixum ante oculos, & circumferri in animis suaderem, non modo in vita, praxi & theoria dari coniugij vinculum indissolubile, sed & hæc singula variare vices, sensus nempè & intellectus: hic rerum communium magis & abditarum, ille vero sensibilium prius & singularium: contemplatio enim circa communia fit, actio vero circa singularia. Imo & hæc singula ratione finium conuerti: nam propter actionem suscipitur contemplatio, & propter contemplationem actio. Quare & re ipsa, naturæque consilio complicata, non nisi violenta cogitatione dirimi possunt.

Ingeniosas fornacum, vasorum instrumentorumque idoneorum constructiones & absque luto adaptationes meis dumtaxat communicaturus, prima ipsa inspectione & operatione demonstrabo.

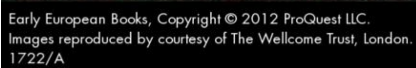
De adaptatione vasorum.

Flat ahenum A, in cuius margine seu limbo adaptetur medietas B, inde consurget vasculum A B, à Pharmacopœis vesica dictum: tunc transeat ad ceruicem C, & habe-

bis veſicam cum ceruice. Huic adapta refrigerium vulgare Pharmacopœorum D, & habebis refrigerium vulgare: è quo ſpiritum vini & aromatum inflammabilem, immo & aquas ſimplices eliciunt. Quod ſi eius loco libuerit, non per refrigerium, ſed per capitellum E, ex ferro albo confectum, cum tubulo ſinuoſo etiam ferreo, per doliolum F, aqua frigida plenum, ſiue ſpiritus inflammabiles vini, ceruiſiæ, ſucci pomorum fermentati elicere volueris: multo præſtantiori & faciliori modo perficies. Hac arte poſſunt olea etiam odorata ex roſis, floribus aurantiorum, & ſimilibus copioſiori multo & exactiori modo elici. Si vero vti volueris Balneo Mariæ, loco partis B, adapta vaſculum H, I: ſuper quod ponetur Alembicus aliquis vitreus. Ita ſuper exiguo carbonum calore, quouis tempore, abſque apparatu aut ſumptu, poteris quaſlibet aquas vulgares educere, vt vides in N, & circulo O, congruere. Denique ſi per Balneum & refrigerium eodem tempore elicere aquas animus erit, vt vides in K, L, tunc admoue refrigerans K, ad L ahenum, & circulum; & voti compos eris. Et ſi, vt ſæpe accidit, cucurbita & Alembico vitreo vti volueris, adminiculo tripodij M, in fundo Aheni A, poſiti cum circulo collo cucurbitæ appropriato O, hæc tibi ex voto ſuccedent.

Quid Philosopho aut Medico indignius? quid
ineptius? quid turpius? quam in resoluti
mixtorum quæ per distillationes exe
cœcutire, in qua præstantissima quæq
Naturæ et artis monumenta recondun
Balneum Maris
Matheus fe.

K
Retorta Capsulæ adaptata
Capsula terrea.
L
E
A
C
D
B
M
A
H
I
E
O
N
B
G

DE GENERALIBVS quibusdam obseruationibus, in destillatione scitu imprimis necessarijs.

CAPVT PRIMVM.

QVAM multa sint in aliis artibus, tum potissimùm in Chymia, quæ plus vigent obseruantium attendentiumque industria; quàm præceptis, fabula Phaëthontis satis superque innuit. Instructus ille paternis præceptis erat sufficienter: sed vsum rei non fecerat, nec initium progressumve, nec tempora mandatorum nouerat, multo minus si quid casu euenisset, moderamen accommodare, & errata reuocare poterat. Ita tyrones Chymici, vbi pyragras, aludeles, alembicos, fornacum structuras, lutamenta, prunarum ignitiones & reliqua viderunt, & iam ad præcepta operarum admissi aquam simplicem destillatione prolectam, in receptaculum phantasiæ decurrunt; sibi iam de artis arcanis plenè constare credunt, in morem illorum qui ad academias missi, antequam Apollinem conspexerunt, omnia ad vnguem

ſibi explorata pollicentur. Sed artifex Chymicus ſulphuris cum ſale petræ deſtillationem proponens ſtultitiam periculo corrigit. Optarem tale quid vetulis illis, & ſeplaſiariis, qui tam confidenter ſibi arrogant myſteria chymica, vbi ex cacabo & campana roſtrata aquam paululum quid roſas ſpirantem profluere ex voto ſuo conſpicantur. Ego amplitudine & difficultate experimentorum motus non auſim mihi quicquam promittere, quod non longo vſu obſeruatum artificibus innotuerit. Craſes rerum & affectiones tot ſunt, quot res numero. Non vno modo ſe habent ad artis magiſteria omnes. Non omnes ignem patiuntur ſimiliter. Sunt & diſtincti operarum fines; quorum quiſque ſuo innoteſcit ſigno. Peritos auſcultandos ſpectandoſque, manumque ſæpius admouendam iudicant, qui ſapiunt. In deſtillatione deprehenſum eſt, quædam indigere rigatione, quædam ſuo ſucco quem habent, & tunſa præbent copioſum, contenta macerari. Illa ſicca ſunt, hæc actu humida. Vulgus deſtillatorum cuilibet herbæ affundit ſeu fontanæ, ſeu pluuiæ (nihil enim putant intereſſe) ſatis vaſtam molem, & ſuo ſe officio functum putat, ſi ex roſtro deſtillauit liquor, tametſi is ſæpiſſimè nihil præter empyreuma quoddam ſapiat aut redoleat. Monent artifices aliquibus deberi irrigationem ex vino, aliquibus ex aqua propria, & quantitatem determinant,

tum humoris sufficientia, tum adustionis cautela. In aromatis pro eliciendo oleo aquam ter destillatam vt exuperet palmum, affundi iubent, vt & in lignis & aliis siccioribus, ex genere animalium & plantarum. In descensione nulla opus est aqua. Plerumque sicca imponuntur : vnde & empyreuma contrahunt. In aliis descensionibus res plana est, dum imbibita aqua intumescit corpus; aperit penetralia sua & ad intimam virtutum ianuam, quæ sine humore latitaret clausa. Quod si affuderis quid nimium, pauca virtus in vastitate exilescit, dissipaturque : non tantum quia spargitur, sed & à copiosi subiecti vi maiore obliteratur, nisi artificio compensare abundantiam possis, & sine iactura copiam ad pauca reuocare. Nisi etiam irrigua res sit, citius adureretur, quàm opes effunderet, præsertim calore sicco. Itaque etiam in hoc paulo plus affundendum est, quàm cum destillatio in balneo, aut vndiquaque calore humido peragitur. Solet autem elementaria & nutritiua humiditas sequacior esse quàm radicalis, quæ plerumque oleosam sortita est naturam. Non abiiciendus animus est, si non statim prima destillatione prodit liquor totus. Elicienda aqua est vsque ad siccum, sed citra combustionem. Reliquiæ denuò terendæ, suoque spiritu infundendæ, seu in digestione & putrefactione collocandæ; & tunc reuertendum ad destillatio-

nem, donec voti fias compos. Sed tunc, maceratio minus humoris requirit, quàm cùm aquam prolicis. Nota in plerisque non totam aquam extrahi, ſed ſaltem partem tertiam. Si extrahitur tota, rectificanda eſt abducto phlegmate. Huius vſus porrò poteſt eſſe in oleo euocando. Attenditur hoc in plantis & earum partibus vt plurimum. Locum tamen habet etiam in mineralibus aliquibus & animalibus. Quæ digerenda, putrefaciendaque prius ſint, quandiu, & quo fine, in ſingularibus dicitur. Pinguia, vt reſinæ, &c. deſtillantur ſine adiectis arenis, cinere, ſale, & ſimilibus. Valet tamen & hic ignis induſtria. Gummi reſolui ſolent in ſuis liquoribus, aceto nempe vel vino, quædam etiam in aqua terebinthi: vocant menſtruum terebinthinatum. Spirituoſa, vaſtiora exigunt inſtrumenta, vt mel. Mineralium ſpiritus poſtulant receptaculum ampliſſimum. Quædam non vno fiunt artificio. In omnibus penè vbi igni opus eſt, à primo gradu paulatim progreſſus eſt ad reliquos. Phlegmata facile exeunt. Olea difficilius.

Diſtinguuntur diuerſa ſtillicidia coloribus & conſiſtentia. Plerumque aqua agnoſcitur ex limpida & fluxili natura, quanquam in aliquibus ſat fluat turbida; & à ſpiritu oculis non benè dignoſcatur. Sequitur eam flauities, & tandem igni vltimo rubedo ignea. Si ſegregare ignores, diuerſis opus eſt rece-

taculis. Oleoſa ſubſtantia aliquando inna-
t aquæ,& facilis eſt ſegregatio per inclina-
ionem, aut ſubducta per tubulum aqua. In-
erdum ſubſtat. Vti poterimus effuſione,
cinia, emiſſariis. Aliqui per filtrum ſeu tri-
rium chymicum ex charta ſubducunt a-
uoſa. Olei craſſities reſtat in charta, nec
erlabitur. Non deſunt, qui per retortam
lando igni eliciunt aquam oleo reſtitante.
Nonnulli cochleari metallico, aut pennæ
oliculo recipiunt innatans oleum. Subſtans
ohibent appoſito goſſipio, quod aquam
ranſmittit ſeruato oleo. Alij infundibulum
um roſtello vſurpant.

In quibus non ſegregantur ſtatim eſſentiæ,
olis aut fornacis moderatam implorant di-
geſtionem: qua fit vt ex ſuo complexu aqua
dimittat oleum, ſeparandum ſubtili admo-
dum induſtria & cautè. Aliquibus placet
pennæ caudex exceptorius.

Rectificatio neceſſaria eſt in omnibus per
deſcenſum actis. Peragitur illa affuſione ſpi-
ritus vel aquæ cuiuſdam, maceratione & re-
petita deſtillatione. In aliquibus ſaltem ca-
lore mitiore auocatur ſubtile oleum à fœ-
tente viſcoſitate. In floribus deſtillandis
ignis regendi modum tritum inueſtigant. Si
floris odor euaneſcit digitorum attritione
aut deterior redditur; indicium eſt extare in
ſuperficie ſubtiliſſimam eſſentiæ partem
cum tinctura. Si melior redditur, latet inte-

cessu. Itaque ibi leuior opera & calor mitior, vt est balnei blandities, requiritur: hic intensior: aquæ præstantiores fiunt, si nouis infundantur rebus, & iterum destillentur. Quidam non resumunt herbas, sed immittunt semina, vel radices, & à maceratione destillant; destillatum rectificantes in sole. Aliqui rosaceam instillant.

In aliquibus primum exit aqua inefficax ex vapore tenui. Sequitur succus crassior & virtute prægnantior. In aliquibus contra fit; aquæ interdum sedimenta deponunt: quæ sunt corruptionis causa & indicium heterogeniæ seu impuritatis. Hæ corriguntur destillatione lenta: qua quod tenuissimum est abstrahitur. Aquositas restat in vase: ita & vetustæ, nisi penitus sint corruptæ, possunt corrigi.

DE AQVIS DEstillatis.

CAPVT II.

De Fumaria.

ORDO requirit vt à notioribus initium ducatur. At quod primo omnium mixtis, ſenſibus noſtris ſe ſe offert in diſſolutione, eſt illud maxime extrinſecum, quod dicitur phlegma, ſeu elementum aquæ, vicarius Mercurij ſeu ſpiritus acidi. Eius natura ſatis patet ex prioribus, eſſe omnium elementorum ſenſibilium volatiliſſimum, primum frigidum & humidum: quod elicitur ex omnibus rebus mediante deſtillatione, idque duobus modis. Vel enim elicitur ex ſuccoſis, vel ſiccis.

Ex ſuccoſis modus eliciendi talis erit.

Sume herbam ſuccoſam quamcunque, ſi vis fumariam: contunde & exprime ſuccum per torcular. Depuretur ſuccus per lentam efferueſcentiam cum albumine ouorum, modo vulgari pharmacopœorum: depuratum ſuccum filtra triplici filtro: filtratum impone

In cucurbitam vitream, quam ad tertiam partem implere debes. Tunc adaptato alembico rostrato cum recipiente, iuncturis negligenter obturatis papyro & albumine ouorum, pone cucurbitam in balneum Mariæ. Si velis depurare aquam tuam à phlegmate, vbi destillauerit vna pars tertia succi, aufer, & reserua, est enim phlegma; & muta recipiens: tunc transfer cucurbitam in balneum cinerum, & vrge destillationem igne lento, quousque videris succum tuum obtinere consistentiam syrupi, aut mellis. Tunc destillatio erit perfecta. Reserua phlegma per se, & aquam destillatam similiter: succum vero inspissatum pone in disculis vitreis, aut terreis vitratis, & repone in balneo Mariæ ad euaporandum in perfectiorem consistentiam. Sic habebis aquas & extractum, separatas ab omnibus impuritatibus, & imbutas omnibus viribus mixti. Sed extractum viribus ipsi aquæ præpollet. At notandum vbi desideraueris retinere in extracto omnes vires mixti, tunc cõtinuandam esse destillationem è B.M. ne violentiore calore spiritus fixi egrediantur cum phlegmate, qui denudare solent extractum proprietatibus eius maximè intrinsecis & specificis. Secus si desideraueris aquam viribus mixti pollentem, tunc vrgeri debet destillatio super cineres, reiteratis multis cohobiis super fæces. Sic habebis optimam aquam, extractum

item nullius momenti.

Sume denique fæces herbæ, quas calcina-
s ad perfectam cinefactionem: fac lixi-
um per suam aquam, quam postea filtra-
s (pręmissa longa digestione) & sic imprę-
nabitur aqua suo sale, quæ ad multos annos
urare potest absque corruptione vlla. Aut
salem exoptes, euaporato lixiuio, in fundo
sis inuenies, sicut ab extracto, vigendo de-
illationem, spiritum acidum seu Mercu-
um, & oleum seu sulphur elicies. Extracti
sus varius est, si nempe ex ipso velis con-
cere Syrupum, sume eius aquæ destillatæ
nciam vnam, in qua dissolue dragmas duas
acchari, (vt moris est apud pharmacopœos)
xtracti totidem etiam, coque omnia ad
onsistentiam requisitam, & habebis Syru-
um, multis gradibus, vulgari modo para-
o, præstantiorem. Si autem planta habeat
irtutem aliquam catharticam, habebis si-
niliter extractum catharticum, vt de rosis
allidis & esula minori. Si vulnerariam, ha-
ebis ex hypericonis, betonicæ, menthæ, sa-
iculæ herbis, extractum vulnerarium, lon-
is interuallis vnguentis vulgaribus ante-
onendum, quod ad multos annos potest
onseruari, & de quo ex tempore poteris con-
icere vnguenta, addendo vel oleum flauum,
ut rubrum terebinthinæ, aut extractum suc-
ini, aut croci, &c. Immo si mellis opus
uerit, aut addita cera reducere poteris in

consistentiam, vel emplastri, vel cerati. Denique hisce munitus extractis, in vna pyxide comportare poteris integram officinam pharmacopœi. Si velis redigere extractum in consistentiam pilularum, aut alio quouis modo præparare, licebit, verbi gratia, ex rosis pallidis. Hoc extractum est efficacissimum, diuque seruari potest.

Obseruandum in huiusmodi destillationibus, cum fiunt per balneum Mariæ, aut in sole, extractum obtinere omnes mixti vires: aquam vero paucas easque inualidas, & elementares. Proinde non exhibetur eiusmodi aqua, nisi pro simplici qualitate, & si quam aliam habeat, ea valde exigua est, vt supra dictum fuit.

Vires huius plantæ cum satis sint notæ ex authoribus qui de re botanica scripserunt, ad illos recurrendum.

Siccæ autem herbæ tales sunt, vel à natura, vel per desiccationem in vmbra. Vtræque destillantur modo sequenti. Sume siccam aut desiccatam, & scinde in frustula, & pro libra vna aut duabus, pro capacitate vasis, affunde libras quatuor aquæ fontanæ, siue pluuialis. Pone in digestione cum pauco sale tartari ad fermentationem per aliquot dies, vase optimè occluso, in ventre equino aut balneo Mariæ, vt præscriptum est supra in apparatu digestionis. Tunc destilla è vesica per Balneum cum capitello & refrigerio spi-

tuum, meo more apparatis: & procede lento igne carbonum. Egredietur primò aqua ſpirituoſa, omnibus viribus mixti imbuta. Si planta fuerit oleaginoſa, ſicut ſalvia, lauendula: emanabit oleum cum ipſa aqua. Aut ſi fuerit ex genere aromatum, quæ naturalem in ſe obtinent fermentationem, aut ſi ſint arte fermentata ſecundum proceſſum antea præſcriptum, vt videmus in vino, pomacio, ceruiſia, cinamomo: tunc illud quod primo egreditur, eſt præſtantiſſima mixti pars & inflammabilis, vt patet in aquis vitæ, quæ fiunt per ſubtiliſationem partium craſſarum in perfectam & æthercam naturam: reliquum enim quod ex talibus elicitur, nihil ſapit niſi phlegma, quod vrgendo ignem ſolet aduehere ſecum reſinam, quæ vulgo dici ſolet *Empyreuma*. Si autem prædictorum naturam minime ſapiat, vt ſi fiat, qualis eſſe deprehenditur fumaria, aut betonica: tunc excellentiorem aquam habebis, affundendo aquam tuam deſtillatam ſuper recentem materiam eiuſdem ſpeciei: & habebis duplicem, triplicem, quadruplicem aquam: ſæpius ſi vis cohobatam, pro intentione artificis, quæ per multos annos durare poteſt.

Oleum autem ſeparabis ab aqua per clepſydram. Ad cuius conſeruationem vtile erit relinquere aliquid aquæ ſub ipſo.

Eiuſmodi operationes fieri poſſunt ex ſal-

uia, maiorana, lauendula, hyſſopo, & omnibus herbis ſimilibus.

Denique æquum erit calcinare fæces, & inde educere ſalem per lixiuium, quam admiſcere debes ſuæ aquæ.

Sed in toto hoc proceſſu obſeruandum, quod aquæ quæ eliciuntur ex herbis ſuccoſis frigidis, validius refrigerent, ſi deſtillentur è balneo Mariæ: ſed non diu conſeruantur, inde enim nihil emanat niſi purum phlegma. Proprietates aliæ mixti reperiuntur in extracto.

EXAMEN EORVM quæ hoc capite habentur, per modum interrogationis & reſponſionis.

Peripateticus, Spagyricus.

PEripat. Diligenter hactenus omnia, quemadmodum poſtulat rerum natura, diſtinxiſti, tumque optima quæque, nec vulgaria de ipſis rerum ſimplicibus corporibus pertractaſti: Nunc autem quoniam de mixtis ſermo eſt, ipſorum etiam naturam

magnopere addiſcere cupio. Quæ veniunt conſideranda in hoc proceſſu?

Spagyr. Duo, diſſolutio corporis mixti, & debita eius præparatio, cum ad conſeruandam ſanitatem, tum ad morborum curam.

Perip. Diſſolutio de quibus intelligitur?

Spagyr. De compoſitis & mixtis.

Perip. In quibus differunt compoſitum & mixtum?

Spagyr. Secundum Ariſtotelem compoſitum eſt illud, quod vinculo vnius formæ eſſentialis minimè continetur, ſicut cumulus frumenti & fabarum. Mixtum autem ſecundum eundem *lib.* 1. *de ortu, & int. cap. vlt.* dicitur, quando vnum corpus eſt, cuius partium omnium extrema vnum ſunt inter ſe.

Perip. Quotuplices ſunt mixti ſpecies, ſecundum Peripateticos?

Spagyr. Triplices. Prima eſt eorum, quæ vbi coiere, rurſus diſſolui poſſunt, vt aqua vino mixta. Altera in corporibus naturalibus, quæ mixta imperfecta dicuntur, vt ſunt nubes, pluuia, venti, &c. Tertia eſt corporum, quæ vegetant & ſentiunt.

Perip. Quare dicitur mixtum vnum?

Spagyr. Tum propter continuationem, hoc eſt priuationem puræ contiguitatis: cum propter formam, per quam fit vt partes ad vnionem coeant, ſeu, vt loquitur Gal. cum mixtio fit εἰδοποιός, & ex omnibus mixti partibus fit vnum ens formaliter.

Perip. In hac mixtione formæ miſcibilium manent-ne in mixto, an abolentur, vt volunt Peripatetici?

Spargyr. Rem petis difficilem, & in hac humana caligine arduam. Tamen producam quid veritas, experientiæ manu, in tanta re extorquere poſſit. Vix vlla res eſt, ex qua non eliciant Chymici tres naturas valde inter ſe differentes: quarum quæ ſubtilior & volatilior, ſpiritus dicitur, ſeu Mercurius: quæ vero craſſior & pinguior, oleum & ſulphur; quæ vero omnium maxime fixa, & ex intimis mixti penetralibus educta percipitur, ſal illis nuncupatur. Præter has tres naturas valde vtiles, ſupereſt quædam materia terreſtris & inutilis quoad eſſentiam (non tamen quoad compoſitionem) ex qua duæ naturæ educuntur, nempe arena ſeu limus, ex quo denique fit vitrum. Eſt etiam inſuper aqueus quidam & inſipidus liquor, quem phlegma dicunt. Ecce quomodo vnumquodque mixtum in tot diuerſas partes diſſoluitur: ex cuius diſſolutione compoſitio ſimiliter inueſtigatur. Compoſitionem enim rei aliquis ſcire non poterit (inquit Geber) qui deſtructionem illius ignorauerit. Neque ſolum iſtas naturas, ſed etiam ignem & aërem, nempe vulgaria elementa quãquam inuiſibilia, tres itidem ignis ſpecies intuendæ in mixto: quas Plato in vrentem & non lucentem, qualis in ſale guſtu deprehenditur, & omnibus eſcha-

roticis: lucentem & vrentem, qualem in oleaginosa parte deprehendimus: tertiumque lucentem & non vrentem, qualem in calore innato, spiritu aut forma deprehendimus. Ex his omnibus componi mixtum certum est, cũ in ea dissoluatur, haud secus atque ex aqua & vino fit crama. Rursus mixtum quodlibet, in ignem terram, seu vitrum, aërem, aquam, salem, oleum, & spiritum resolui quemadmodum potionem illam in vinum & aquam, est conspicuum. Quidni igitur quod de aqua & vino, id ipsum de his elementis agnoscimus, ea scilicet in mixto durasse, propriamque naturam semper retinuisse?

Perip. At ista è diametro pugnare videntur contra ea quæ Arist. contra Empedoclem affirmat *lib.* 1. rationem mixtionis in eo esse, vt mixti partes sint eiusdem naturæ, nec minus similes quam aquæ partes: alioqui futuram compositionem, non mixtionem, si partes, quantumuis exiguæ, naturam inuicem diuersam retineant. Similiterque 2. *de generatione cap.* 6. redarguit Empedoclem, quia secundum eius sententiam sequeretur, quod ex qualibet parte mixti non possunt quatuor elementa extrahi, & sic quælibet mixti pars non esset mixta.

Spagyr. Primum quod attinet, certum est cum corpus mixtum ex pluribus vnum fiat, potestate tamen multiplex, concurrere elementa partim contraria, partim conuenien-

tia, vix aliter ſane, quam per appoſitionem quandam vnius ſubſtantiæ ad alteram, intercedente ſectione mutua ſubſtantiarum ſimul & qualitatum, ſæpe vſque ad particulas minimas ſecundum ſenſum, ſæpe propter ſubiectæ materiæ contumaciam diuiſione tam imaginabili, vt in ſimilaribus multis ipſas quoque ſubſtantiarum & qualitatum diuerſas ſedes vel ſenſus oſtendat. Lac enim vel hoc nomine ſimilare eſt, quod omnis ſit eius diuiſio in partes eiuſdem rationis. Videt tamen in illo ſenſus alibi butyrum, ſerum, caſeum: vna tamen lactis forma, omniumque fuit vnio perfectiſſima, vnumque totius fuit corporis temperamentum. Quare quæcumque formarum in hoc ſublunari orbe reperitur compactio, non tam videtur mixtio, quam vnius in alteram tranſire volentis abſumptio. Proinde recte definiuiſſe videtur Scaliger, cum aſſerit, mixtionem eſſe *motum minimorum corporum ad mutuum contactum vt fiat vnio.* Et quod experientia, atque inde ratio manifeſta docuit, id ipſum veteres Philoſophi & Medici complures clariſſimi agnouerunt. Ad quam veterum veritatem ſpectat illud Lucretij *de rerũ natura lib.* 2.

Cedit enim retrò, de terra quod fuit antè,
In terras, & quod miſtum eſt ex ætheris oris,
Id rurſum cœli rellatum templa receptant.
Nec ſic interimit mors res, vt materiaï
Corpora conficiat, ſed cœtum diſſuat ollis.

Quam fuiſſe ſententiam Hippocratis nullus negabit, niſi qui Hippocraticæ lectionis ſit prorſus ignarus. Et vt cætera omittam, in libro de humana natura, magna pars operis eò tendit, vt demonſtret, quomodo natura humana rerum obitus conficiens, eò ſingula refert, vnde accepta fuerunt: proinde vnumquodque ex iis conſtare, in quæ reſoluitur. At ea quibus alimur, non ſunt homogenea, neque conſtant ſimilibus partibus, quum reſoluantur in ſalſum, amarum, inſipidum, acidum & παντοῖον, quas δυνάμεις appellat. Ergo ex iſtis diuerſiſſimis partibus conſtare vnumquodque neceſſe eſt. Alibique ait ſimilem naturam ſibi ſimilem è terra producere. At hoc denotat in ipſa terra eſſe partes diſſimilares, quod innuere videtur & Lucretius de natura rerum.

Præterea quæcunque è terra corpora creſcunt,
Si ſunt in terris, terras conſtare neceſſe eſt
Ex alienigenis, quæ terris exoriuntur.

Ex quibus apparet formas elementorum non aboleri. Aliàs enim in putredine & reſolutione fieret noua elementorum generatio, & in generatione fieret priorum elementorum corruptio.

Peripat. Accipio iſta & egregia, & Medicorum omnia authoritatibus approbata. Sed cupio ex te aliquid ſenſibus magis congruum, & experientiæ manu confirmatum, quo poſſim in tuam tranſire ſententiam. Adfer

ergo exempla artis Chymicæ, quibus poſſis diuerſarum partium in mixto remanentium naturam apprime demonſtrare.

Spagyr. Nonne fidem facere poſſunt, quæ de auro, argento, mercurio, plumbo, antimonio, adferre licet: quæ quantumuis millies diſſoluas, tamen ſemper ad primam naturam videntur redire?

Peripat. Iſta omnia ſunt imperfecte mixta. Da exemplum vegetabilium aut animalium.

Spagyr. Si hæc tibi fidem plenam non fecerunt; ecce perfecti, vt ais, mixti exemplum. Corpus cibo augetur & alitur, cibus autem quo alimur, non eſt vnus, neque vnius generis; alimur enim, verbi gratia, pane, carnibus, piſcibus, radicibus, caſeo, fructibus, baccis arborum, aqua & vino, & ſimilibus, atque hæc ſunt alienigena & diſſimilia inter ſe. Ergo neque venæ & ſanguis, neque cætera ſingula conſtant partibus ſimilibus, cum hæc omnia cibis illis diuerſis alantur & creſcant. Si dixeris cibos conſtare corpore mixto: at iſta miſta ſunt heterogenea, vt prius dictum eſt. Hoc dilucidè à Lucretio de rerum natura exponitur.

Præterea quoniam cibus auget corpus, alitque,
Scire licet nobis venas, & ſanguinem, & oſſa,
Et neruos alienigenis ex partibus eſſe.
Siue cibos omnes commixto corpore dicant
Eſſe, & habere in ſe neruorum corpora parua,
Oſſaque & omnino venas parteſque cruoris,

Fiet vti cibus omnis & aridus, & liquor ipse
Ex alienigenis rebus constare putetur,
Oßibus & neruis, venisque & sanguine mixto.

Similiter in fumaria viridi, cum humiditas quæ in illa est, aufertur, nonne quo plus humidi ex ea elicitur, & eo extracto sicciores euadunt partes reliquæ: nonne fateberis separatione partium humidarum reliquas siccas totum siccius constituere? At Aristoteles affirmat, æqualiter omnes partes mixti fuisse humidas. Quæro ergo vnde effectum sit, vt aliis se se exsiccantibus aliæ madescant magis: an quod aliarum humiditas in has transeat? At hoc est dicere accidens transire è subiecto in subiectum, quod nullus sanus admiserit. Cum igitur nulla possit assignari vera causa, fatendum quod verum est, partes alias in mixto fuisse, quarum segregatione reliquæ siccæ apparuerint, harumque siccitas cum humidis confusa non patebat. Quod optimè notauit Lucretius.

In lignis si flamma latet, fumusque cinisque:
Ex alienigenis consistant ligna necesse est,
Ex alienigenis quæ lignis exoriuntur.

Exemplum artis sumamus. Ex lacte in infantis ventriculo cocto, pars in sedimentum, aliæ in chylum conuertuntur: ex hoc aliæ in sanguinem, aliæ in pituitam, bilem, melancholiam: denique partes omnes in propriam suam quamque regionem amandantur. Rursus ex sanguinis partibus, pars alia in vrinas,

alia in excrementa demittitur. Vnde ergo harum rerum dissimilitudo? Idem nempe est agens, eademque vis ex eodem succo, quem æqualiter afficit, partes tam dissimiles educens. Calidiores, frigidiores, humidiores, sicciores, leuiores, grauiores, dilutiores, spissiores, amariores, dulciores, & plurimis aliis modis inter se dissidentes sibique contrariæ quid aliud prædicant, quam diuersarum partium ex eadem massa, facta dissolutione, segregationem? calidioresque frigidiorum, siccioresque humidiorum, spissiores liquidiorum separatione factas: quas idcirco prius fuisse verisimile est, dum licet diuersæ ab inuicem, quadam tamen proportione temperatæ, vnum conflabant compositum. Hanc diuersam rerum posituram elegantissimè exprimit Lucretius.

Dißimiles igitur formæ glomeramen in vnum
Conueniunt, & res permisto semine constant.
Quin etiam paßim nostris in versibus ipsis
Multa elementa vides multis communia verbis,
Cum tamen inter se versus & verba necesse est
Confiteare & re, & sonitu distare sonanti:
Confiteare alia ex aliis constare elementis,
Tantum elementa queunt permutato ordine solo.

Videsne hîc diuersitatem partium mixti, mistumque nil esse, nisi diuersarum partium diuersam compositionem, esseque mixta vnum per contiguitatem, non autem continuitate: remanent enim formæ omnes in mixto.

ixto. Si enim vniformes eſſent, neque ipſe edipus cauſam aſſignarit, cur idem agens æquo in omnes vim ſuam immittens, eiuſem maſſæ humidæ ac liquidæ partes alias in nguinem, alias in bilem, pituitam, melanoliam, tranſmutarit? Cur quo plus humiitatis illæ, eo plus ſiccitatis hæ acquirant? Cur exhalatis calidioribus, reliquæ maneant igidiores? Cur ex eiuſdem ligni particulis ontinuis, fumum, aquam, flammam, cineres, duxerit? Cur quantumuis ſuam actionem ugeat atque continuet, nec prunas in flammam, nec cineres in flammam, nec vini hlegma in aquam ardentem, nec recremena in eorum naturam quæ inde expreſſa ſunt, oſſit conuertere? Cur fragrantibus expiratis aliæ reſtant inſipidæ? vt fit in malo odoriero & ſimilibus. Certum inde exurgit teſtimonium, partium quę expirantur, eas eſſe quæ nares tuas ſubeant, vt talem ſenſum iis præbeant: Oleo pariter ex nuce moſchata extracto, fæces quam diligentiſſimè potueris tere, experturus an preſſæ in oleum conuertantur. Norunt Spagyrici, repetita contritione & concoctione, poſſe aliquid de nouo elici, ſed diuerſiſſimæ naturæ à priori. At quid euidentius facit ad veritatem huius rei, quam omnium Chymicorum ſalium, qui prius latitabant, ope aquæ, artificioſæ prolectiones? Vnde iuuabit annotare, quam alienum ab experientia contineat illud Ariſt. dogma *lib.* 2.

meteor. causam salsuginis maris inuestigans, eam ex adustione deducens. Si enim per adustionem cineres ab igne acrimoniam acciperent, eosdem cineres lixiuio facto, & partibus acribus semel ademptis, si rursus adusseris, semper eandem acrimoniam imprimeres. Sed hoc experientiæ repugnat. Arena enim, quæ vera est terra & terrestris pars, vitrificationem admittit, adustionem vero nunquam. Ergo patet salem esse reuera in rebus, neque vllo pacto fieri per adustionem. Quare non immerito salem pro symbolo æternitatis statuit cum Israëlitis omnipotens Deus, *stabilibo*, inquit, *hodie vobiscum fœdus salis*, hoc est perpetuum. Præterea, quia si salem quem eduxeris, iterum ac sæpius aqua diluas, lixiuium conficies simile priori, quo euaporato tuum salem inuenies puriorem in cineris tui materia. Igitur antea fuit sal ipsemet, imo ante cinifactionem actu erat in ipsa planta, sed iam aqua dilutus: antea autem per minutissimas plantæ partes dispersus delitescebat. Iam vero aquæ euaporatione relictus, quicquid in cineribus acrimoniæ erat remanentis, cineribus insipidis & insulsis modicum hoc salis prius dispersi iam coactum in vnam massam vires exerit. Vnde patet omnes partes plantæ, nec cinerum, non fuisse similes, cum his acrioribus inuentis, reliquæ partes suam acrimoniam minimè perdiderint. Nil enim aliud facit ignis, quam dissoluere ne-

um partium corporis, vt ſingulæ partes ad eandem redeant naturam quam prius habebant. Ex his omnibus conſtat, partes mixti nunquam à natura propria receſſiſſe, ac propterea falſiſſimum eſſe ipſas eandem cum toto ſeu mixto rationem nanciſci, vt partes aquæ eandem, quam totum, naturam participent.

Perip. Vnde ergo eſt, quod videmus partes habere inter ſe tantam ſimilitudinem, vt vnum appareant?

Spagyr. Anaxagoras, (refert Cicero, *lib. 2. acad. quæſt.*) hanc difficultatem tollit, dum ait materiam eſſe infinitam, è qua omnia gignantur (& vt ait Hippocrates, in terra inſunt omnigenæ facultates) eiuſque particulas ſimiles inter ſe vnitas eas primum confuſas, poſtea in ordinem adductas à mente diuina. Hic librum ſuum ſic orſus eſt, ὁμοῦ πάντα χρήματα ἦν, νοῦς δὲ αὐτὰ διῆρε καὶ διεκόσμησε. Id eſt, *ſimul erant omnes res: mens autem eas diſtinxit & in ordinem redegit.* Et ab hac mente prouenit forma vniuerſalis mundi, & omnium partium eius. Proinde nihil eſt eſſentia, ſed ratio illius vinculi. Neque eò abſurditatis proſiliiſſent multi, niſi credidiſſent ac pro fundamento ſuppoſuiſſent, ex qualibet mixti particula educi poſſe quatuor elementa. Cuius quam ſit falſiſſimum commentum, iam videbimus. Ariſtoteles contra Empedoclem aſſerens minutiſſimas mixti partes ſingulas

in diuersas diuersorum elementorum particulas resolui disputans, fortissimo argumento infert, quod secundum eius opinionem ex vna eademq; mixti particula vtrumque educi nequeat, aqua simul & ignis cum reliquis elementis: & ita quælibet pars mixti cum toto non erit similis. Sed quid inde absurdi esset? Partes non esse similares hactenus ratione, & experientia clarum fecimus. Iam autem inuictissimis duobus argumentis demonstrabimus, ex qualibet parte mixti non posse educi quatuor elementa, sed ex singulis singula. Et ad hoc probandum: In schola Peripatetica nemo ignorat, ex carne & ligno ignem & aquam produci. Idem est, ac si dicas, materiam carnis aut ligni forma corrupta, formam aquæ & ignis complecti. Itaque secundum illos ex qualibet carnis particula ignem & aquam educi, nihil aliud est, quam partem quamlibet materiæ carnis, formam ignis & aquæ suscipere. Iam quæro. E carnis particula vel simul exeunt, vel vnum post aliud. Si primum, quod apud ipsos est indubitatum, ad formam ignis & aquæ requiritur præuia materiæ dispositio, quæ paulatim fit & successiuè. Debuit ergo quæ ad formam ignis tendebat, esse valde calida & sicca, quantumque ignis natura postulabat: contra, quæ ad formam aquæ, esse apprimè frigida & humida. Iudicent an eadem materiæ particula potuerit simul ad

ormam ignis & aquæ motibus contrariis
endere, vt fuerit in gradu intenso calida &
cca, simulque frigida & humida. Si secun-
um dicant, vt ignem & aquam vnum post
lterum abiisse putent: clarum est non ex ea-
em materia prodiisse. Non enim fit de no-
o illa materia, sed quæ carnis formæ substra-
a erat, abiens formam vel aquæ vel ignis ac-
cepit. Non autem est materia, quæ iam in
aquam abiit, & illa quæ adhuc sub forma car-
nis est speciem ignis expectans. Iam vero
considerandum; materiam ignis & aquæ quæ
producebantur ex carne, non aliam esse,
quam quæ prius erat sub forma carnis vnita:
non enim de nouo producitur. Et quamuis
aliud faciat compositum, tamen eadem est
quæ fuit prius: sed iam materia ignis non est
materia aquæ. Ergo nunquam fuit eadem.
Potest quidem eadem materia aliter esse af-
fecta in composito. Insaniunt qui putant
materiam iam ignem factam in carne, fuisse
illam quæ iam induit aquæ speciem. Ecce
vt pro Empedocle veritas vincat, ex diuer-
sis partibus mixti diuersa exire percepisti.

Perip. Ista vt vera & sensibus congrua vi-
deo, mixtionemq; magno rei medicæ damno
in rerum naturam introductam fuisse, quam
& totius naturæ testimonio deuictam nunc
fatebor, magnoque rei philosophicæ ac me-
dica tranquillitate cessaturum veteribus Phi-
losophis, Medicis, & Chymicis, deinceps pro-

fitebor, cum non nisi ex eorum principiorum notitia certa pateat rerum cognitio.

Hoc capite ex accurata huius mixti analysi confirmabuntur partis meæ Theoreticæ vera principia, & vice versa per synthesin practicæ partis vera resolutio. Quæ omnia schedulis auditorum committentur.

DE MERCVRIO, sub titulo aceti destillati.

CAPVT III.

IN omni destillatione Mercurius inter tria principia est minus radicalis seu intrinsecus, propterea primo ascendit, aliquando in valde parua quantitate, & non nisi lentè si res destillanda fuerit valde compacta, aut si paucos habeat spiritus: secus si spiritus in mixto præualuerint: tunc paruo ignis adminiculo ascendit spiritus cum phlegmate. Exempli gratia, in separatione aceti, cum sit valdè acidum, spiritus acidus, cum phlegmate facilè ascendit. Vbi notandum, quod in liquoribus valde acidis, phlegma primo erumpit, cum aliqua spirituum portione. Contrarium videmus in liquoribus, vbi

prædominatur oleum, seu quinta essentia, quæ fit vt supra per fermentationem. Primò enim ascendit inflammabilis illa quinta essentia, quæ vt plurimum dicitur spiritus nutritiuus, deinde phlegma. Ex quo sequitur non leuis dubitatio ex superioribus orta. Dictum est supra, Mercurium & phlegma esse maximè extrinseca: & iam videmur de quinta essentia hoc ipsum asserere: quod enim primo egreditur in resolutione mixti per ignem, illud est maximè extrinsecũ; atqui quinta essentia talis est, ergo. Quæstio soluitur per assumpti distinctionem: aliud enim est esse extrinsecum natura, aliud munere & officio. Phlegma enim, vt & spiritus, natura sunt magis extrinseca: quinta autem essentia, quum animæ vegetantis officium subire videatur, maximè intrinseca & radicalis esse debet. At cum in dissolutione mixti primo egreditur, hoc est vt corruptioni tantum mixtum relinquat, proinde in dissolutione mixti primo egreditur: mors enim vegetabilium nihil aliud est, nisi ablatio cælestis & inuisibilis caloris. At iste inuisibilis calor, quid aliud est quam quid purius seu quinta essentia? Qui dicitur anima rei, prouinciamque obtinet in viuo attrahendi, disponendi, crescendi, & nutriendi: quas facultates tribuit essentiæ quintæ, quasi eius instrumento proximo. Quarum facultatum ideæ in mortuo non nisi ex parte inueniuntur,

nempe conſeruant mortuum à putredine & deperditione partium, quouſque per nouam generationem ſibi aduocauerit animam, & corpus nouum conſtituerit. Sin vero vitæ affecta tædio, ſiue violenter è ſede ſua expulſa, primò exit non natura, ſed munere abſoluto obligata.

Ratio diſtinctionis probatur ab exemplo vegetabilium. Sume quamlibet herbam virentem & iam pullulantem. Sume eandem, ſed maturitate & pari quantitate euectam; extrahe è ſecunda per longam fermentationem, vt docebitur, quintam eſſentiam; ſimiliter ex immatura eandem elice. Vtriuſque operatione peracta, non inuenies quintæ eſſentiæ æqualem portionem in vtraque: ex matura enim duplo plus quintæ eſſentiæ habebis, quam ex immatura ſeu virente. Largiorem vero phlegmatis & ſpirituum portionem in virente procul dubio inuenies. Et ratio eſt, quod cum quinta eſſentia tam puſillis ab initio dimenſionum legibus coërceatur, non tam ſui quam officij memor, tota circa ſalem, ſulphur & Mercurium occupata eſt, vt ſecundum eiuſmodi inſtrumenta attractoria, corpus ſibi deſtinatum & ſuæ ſpeciei ſimile conficiat: præcipuè vero cum Mercurio coniugium iniens, in cuius poteſtate ſpiritus mechanici attractionum deliteſcunt, copioſiorem Mercurium ſemper de terra attrahunt, quam alicuius

alterius principij, quousque planta peruenerit ad summum suæ perfectionis gradum: Tunc quinta essentia non solum è terra, sed etiam è cælo naturam analogam attrahit, nunquam perituram, nec elementorum legibus subiectam, manetque in mixto vsque ad vltimum eius fatum, neque vnquam educitur nisi violenter. Eoque tempore primò egreditur dissoluto vinculo, & hoc est quod voluit Hippocrates *lib. de locis*; *Ex paucis multa contingunt, quia copiosiorem materiam è terra educunt, quam à parentibus acceperunt*: intelligens sine dubio seminariam cuiusque rei facultatem, quæ qualis est in semine, talis est etiam in ipsa terra. Sed redeamus ad acetum.

Acetum cum habeat in se diuersas substantias sicut alia mixta, dubitare fecit Galenum, eius qualitatem aliquando calidam, nunc frigidam existimantem. A Chymiatro facile solui potest hoc dubium; separatio enim talis est. Sume acetum & destilla è cucurbita vitrea, per balneum Mariæ tepidum, quousque habueris quartam partem aut circiter affusi aceti, si sit acetum vulgare. Hoc enim quod primo effluit, nihil sapit præter elementum aquæ, & dicitur phlegma. Sed satius erit gustu, quam quantitate examinare: phlegma enim est insipidum, spiritus semper acidus. Proinde vbi inuenitur aciditas sensibilis, mutari debet matratium, &

auferri ſimiliter cucurbita è B. M. & transferri ſuper balneum cinerum, reſeruando reſiduum ſpirituum deſtillandorum pro aceto deſtillato. Illud autem ſpiſſum quod remanet in fundo poſt deſtillationem, dicitur extractum aceti. Si autem velis eandem materiam per retortam expellere, habebis acetum radicale, & menſtruum proprium pro diſſolutione metallorum, & extractione vitrioli ex omnibus metallis, ſicut docebimus in apparatu vitrioli lunæ.

Notandum quod qui velit ab extracto aceti elicere ſalem eſſentialem, facile erit ponendo extractum illud in loco frigido per aliquot ſeptimanas: & in ipſo congregabuntur cryſtalli, quæ ſeruari debent in loco frigido, non ad vſum Medicum, ſed ad rem metallicam.

Hinc facile ſoluitur difficultas illa Galeni de qualitate partium aceti: ſunt enim in aceto partes calidæ in ſpiritu, oleo & ſale: in phlegmate verò benè depurato frigidæ.

Vſus eiuſdem in Medicina nullus eſt, aut valdè rarus iſque externus, niſi quod ſit optimum menſtruum in corrigendis aut fixandis facultatibus malignis & volatilibus remediorum venenatorum, vt hellebori, opij: tum in educendis ſalibus mineralium aut metallorum.

Hactenus hoc capite ſpirituum originem & naturam, eorumque à ſale volatili, & ſulphure

subtili distinctionem (vt celeberrimam & ab omnibus huius sæculi Chymicis hactenus expetitam) paucarum linearum ductu comprehendam.

DOCTRINA DE *spirituum origine, ex secundæ partis Theoria, ad Praxin excerpta, & in vsum iam exercitatorum reducta.*

VT Animam αὐτοκίνητον, Mens ἀκίνητος antecedit, fundat, conseruat, hypostasi sustentat, perficit, æterna & immutabili essentia donat: sic Anima τοῖς ἑτεροκινήτοις pari ratione sua officia & proprietates dispensat & distribuit. Media ergo existens impartibilium & circa corpora partibilium, oportet omnes esse res: supremas, per imaginem & similitudinem: infimas vero, vt exemplar, cùm mens suprema ipso esse immobilis existens sit, dabit etiam animæ à se constitutæ omnium quæ in ipsa sunt, essentiales rationes, & imprimis immutabilem essentiam. Quòd autem ab immobili causa manat, immutabilem habet essentiam & sempiternam. Et è conuerso, quod à mobili causa manat, es-

ſentiam habet mutabilem. Si enim illud quod aliquid facit, eſt prorſus immobile, non per motum: ſed per ipſum eſſe, producit ipſum ſecundum ex ſe ipſo. Si verò detur hoc, cum ſuo ipſius eſſe concurrens habet ipſum ſecundum à ſe manans. Hoc verò ſi concedatur, quandiu erit, producet. Semper autem eſt, ſemper igitur conſtituit id quod eſt poſt ipſum. Itaque ſemper hoc inde manat, & ſemper cum ipſo illius ſemper quod eſt ſecundum actionem, coniungens ſui ipſius ſemper progreſſum. Si igitur ipſa cauſa mouetur, & quod ab ea fit, erit mutabile propter eſſentiam. Cui enim eſt ipſum eſſe per motum, id motu mutato mutat eſſe. Si enim quod ex motu producitur, immutabile ipſum manet, præſtantius erit producente cauſa, quod eſt impoſſibile. Non ergo erit immutabile. Mutatur ergo, & mouetur ſecundum eſſentiam, imitans motum qui ipſum conſtituit.

Si verò proximè ab intellectu perficitur, etiam conuertitur ad intellectum, & participat cognitionem, quam intellectus largitur ijs quæ participare poſſunt. Omnis enim cognitio ab intellectu, omnibus ineſt, quibus eſt intellectus. In quod verò omnia conuertuntur ſecundum naturam, ab hoc etiam progreſſionem habent ſecundum eſſentiam. Omnis ergo Anima à mente progreditur. Si vero ab intellectu progreditur, & intel-

lectus perfector Animæ, & ipso esse immobilis existens, & omnia intellectus producit, dabit animæ à se constitutæ rerum omnium in se comprehensarum essentiales rationes. Omne enim quod per suum esse facit id quod ipsum est primo, hoc ei, id est producto quod fit, secundo impertit. Anima igitur intellectualium formarum imagines secundo habet, hoc est tacitas mentis significationes. Quorum ergo causa præexistit, hæc præaccepit exemplariter. A quibus verò constituta est, hæc per participationem habet. Et vt primorum germina præaccepit, ergo & habet Anima sensibilia omnia per causam, & rationes materialium elementorum immateriales, & corporeorum incorporeas, & distantium indistantes. Intelligibilia vero, per imaginem & simulachra, & formas illorum, impartibilium partibiliter, vniformium multipliciter, per se mobiliter immobilium suscepit. Omnia ergo est entia, suprema quidem per participationem: quæ vero post ipsam, sensibilia nempe, exemplariter. Anima ergo gerit omnium sensibilium apud se exemplaria, sicut & sensibilia simulachra & imagines eorum quæ prius in Anima fuere. De qua obseruatione dignissimum est quod scribit Proclus, *commentario in Euclidem*: Cunctæ res Mathematicæ, inquit, primum in ipsa Anima sunt, & ante numeros numeri, qui per se mouentur, & ante appa-

rentes figuras figuræ vitales, & ante ea quæ concinnata sunt harmonicæ rationes: & ante corpora quæ circulariter mouentur, inuisibiles circuli producti fuere, horumque omnium vbertas, ipsa Anima est. Et iste ornatus alius est qui se ipsum producit, & à proprio producitur principio, & vita seipsam explet, & ab opifice absque corpore ac sine dimensione expletur: & quando suas promit rationes, tunc patefacit suas scientias atque virtutes. His itaque formis Anima induit suam essentiam, nec est numerus in ipsa multitudo vnitatum existimandus. Neque eorum quę cum dimensione sunt idea, corporaliter est intelligenda: sed vitaliter & intelligenter omnia apparentium numerorum, figurarum, rationum & motuum exempla sunt supponenda. Sed quoniam entia in vno gradum sistere non poterant, tanta numerorum, proportionumque fœcunditate grauida, itaque digestis ac definitis temporibus in mundanam scenam ex inuisibilibus elementorum & seminum abyssis proditura separantur, dum imagines & simulachra earum, quæ prius in anima fuere per spiritus suos mechanicos, vt animæ emissarios, ambiunt & amplectuntur. Per spiritus dico, ex quibus corpora tandem constitui possunt virtute vitalis & æternæ scientiæ ibidem contentæ. Corpora tamen spirituum talium signaturis, donis, scientiis, officiis & prædesti-

nationibus ornata, hi mechanici ſpiritus & ſeminalia principia vincula ſunt viſibilium & inuiſibilium, temporalium & æternorum, corruptibilium & incorruptibilium, ſuperiorum & inferiorum; vtriuſque naturæ proprietates oſtendunt, & tamen neutrius conditiones purè & exquiſitè referunt: deficiunt enim à puritate, ſtatu & ęternitate ſuperiorum: inferiorum vero mutabilem & momentaneam ſortem longe ſuperant. Qui quamuis ab initio inuiſibiles ſint, corporum tamen principia & elementa in ſe continent, continenturque in vitali principio generationum: illiſque robur & agendi poteſtatem tribuimus ex incorporeis & inuiſibilibus elementorum theſauris corporea & viſibilia, vt fructus inuiſibilium, producere. Qui quum ſe inuicem foueant, breui tamen langueſcerent & exhaurirentur, niſi ex elementorum fœcundis abyſſis, noua in horas corporum prodiret ſoboles. Ex his theſauris quod deſideratur in corporibus iam productis reſarciunt, notaque augmenta perficiunt, corporumque diuerſitatem ſignaturis aptè accommodatam adiungunt: aliis, colores veſtiunt, aliis ſapores, aliis odores. Hæc poſtrema corpora quia plurimum diſtant à ſpirituum mechanicorum ſubtilitate, mediis adhuc indigebant vinculis, vt continuitate gubernationis communi imperio ſubiicerentur, adeoque vita fruerentur. Quæ vincula am-

bigunt (vt dixi) inter naturam corpoream & incorpoream. Corpora tamen ſunt, ſed ſpiritalia: ſpiritus rurſus, ſed corporei. Huiuſmodi corpora, quæ vicinitate ſpiritibus mechanicis ſeu Architectonicis & radicibus ſeminariis proximè adhærent, primæ materiæ apud Philoſophos appellatione inſignita ſunt, vnde Elementa, & corporum principia conſentanea talibus radicibus & ſeminalibus rerum principiis conſtituantur, ad vniuerſæ creaturæ imitationem.

Hæc vera in generationis fluxu, cuſtodiri neceſſariò debent, quod ex his nutrimenta, augmenta ac mixtiones omnium proficiſcuntur. Prima vtique neceſſitas fuit earum partium, quæ horum miniſteriis deſtinantur. Eæ autem erant Elementa diſtincta in duos ordines, ſuperioris nempe firmamenti, fixi & permanentes, ſiue ignis: & inferioris aquæ, volatilis: & quia generationis initio omnia ſpiritalia ſunt & vnita: Elementa quoque hæc ſimilia eſſe oportuit, vt partibus ſpiritalibus officia ſua peragerēt. Hanc ſeminis vnitatem reſpexit Hippocrates, vbi aſſeruit nos ex duobus conſtare, igne ſcilicet & aqua. Ignis omnia mouet, ait Hippocrates, aqua omnia nutrit. Multa enim hîc vnita ſunt, quæ ſenſus non poteſt diſcernere. Sunt radices ſeminales, corporum principia & Elementa; ita patrocinio vnitatis, omnes hæ locutiones admittuntur, ex vno ſemine: naſ-

cimur

mur tamen ex quatuor elementis, vel ex igne & aqua: ex sale, sulphure & Mercurio. Quæ tria quamuis antea sub nomine firmamenti, quintæ essentiæ, Elementi, astræi, vnita videbantur. Immo quamuis Hippocrates ita intelligendus, sæpius ψυχὴν appellat, propter illorum facultates inibi contentas: alibi θερμὸν, vt *in libro de carnibus; in libro de diæta*, sępe πῦρ nominauit. Tria tamen illa sub diuersis appellationibus in natura vnita proprietates sine confusione illæsas custodire videntur. Semen proinde quod fœcundum est, elementa habet corporum domesticis principiis insignita, iuxta animæ vitalem scientiam: tunc confestim firmamentum seu quinta essentia & aër, vitali occultaque conspiratione, officia illorum Architectonica absoluunt. Inferiora similiter Elementa, aqua scilicet & terra, nutritione his consentanea omnia fouent, idque spiritualium corporum ministerio. Atque sic omnia officia corporum generando peragunt. At vero spiritibus mixtione continua crescentibus distantiæ, separationes, ac donorum diuisiones contingunt, alimentaque accedunt crassiora, impuritatibus comitata. Itaque spirituum ac scientiarum facta separatione, partes conformantur singulæ, suis scientiis accommodatæ. Primum enim Elementa & corporum principia domestica adsciscunt spiritus illi mechanici (id est talem ignem,

aërem, aquam, terram: tale Sulphur, tale Sal, talem Mercurium) qualia prædestinationibus, officiis & scientiis talibus respondere possunt: ex quibus primum spiritalia corpora producuntur, id est caliditates, frigiditates, humiditates, siccitates: colores, sapores, odores; perpetuo tales, quales in prædestinata spirituum scientia vigent. Quibus omnibus opportunè mixtis, & nutritione assidua auctis, paulatim à spiritualibus descendentes in corpoream degenerant familiam, donec tandem artificum manibus pertractanda & separanda sese obtulerint. De quorum Anatomia qui diligens scrutator esse voluerit, legat *cap. de principijs in genere*: tum operationes subsequentes, quæ occultam illorum naturam, ignis adminiculo, detegere in integrum potest. Obiter tamen dicam, prioribus jactis fundamentis, ex his tribus duo esse corporea & visibilia, sal & sulphur: sal fixum, & sulphur volatile: tertium verò spiritum seu Mercurium, qui per se neque fixus est, neque volatilis: neque sal, neque sulphur: sed horum corporibus amictus vndique deprehenditur. Proinde mediæ est naturæ: cum fixis est fixus: cum volatilibus volatilis. Omnium enim extremarum partiũ scientias & potestates continet, & aliorum necessitatibus satisfacere potest, quia vnitati, radici & spiritibus mechanicis propinquior est: proinde plurimarum diuersissima-

umque partium ab vnitate descendentium prædestinationibus sufficere potest. Terra Mercurio vestita, perspicuitatem illi præbet: sali, saporem, aquæ fluiditatem, sulphuri odorem: colorem denique. Salem volatilisat, & acidum reddit, sulphur separat ab aliis fermentatione, & crassam eius naturam in ethercam reducit subtilitatem: denique omnium Elementorum est medium vinculum, vt continuitate gubernationis communi imperio subiicerentur, & exemplaribus suis quam simillima redderet. Definitur autem à priori, esse *Animæ propaginem & proximum instrumentum, quo commercio corporeo addicti, in hæc inferiora actiones vitæ & mortis perficiuntur.* A posteriori autem sunt *Astralia vel inuisibilia corpora, accensa, resoluta, sublimata vel in actum reducta: sapore acido, odore sulphureo, virtute supra modum penetrante prædita*, denique proprietatibus trium principiorum insignita, quibus actionum causas adscribimus.

Spirituum discrimina plurima sunt. Quidam dicuntur spiritus Mechanici, vt distinguantur à fumis & vaporibus, & quia mechanica scientia condendi res pollent. Illam scientiam vocauit Hippocrates naturam, quam fuisse ἀπαίδευτον dicebat, hoc est à nullo edoctam, æquiuocè cum hac nostra conferendo: quia vna est innata, altera vero studio & labore comparata. Quidam coniugia cum corporibus arctiora contraxerunt, qui

corporei quodammodo, craſſi, & tardi euadunt. Quidam ſubtilioribus adhærent, alii puri, alii mixti, alii ſalium proprietates magis referunt, alij ſulphurearum ſpecierum, alij mercurialium.

Actiones quoque & impreſſiones ſpirituum differentiis analogę. Nam corporei in partibus vicinis ſolummodo imprimunt, & ſaporum ac ſalium craſſiorum proprietatibus agunt: hi in ventriculo & inteſtinis impuritates ſulphureas, craſſas, vomitioni deſtinatas, vel alui excretioni, reſoluunt. Alij, qui corporum craſſorum commercia non habent, colorum, lucis, & ſubtiliſſimorum ſaporum tincturas, impreſſiones & actiones imitantur: tales clarificant, conſumunt, mundificant, ſubtilium tincturarum & impuritatum reſolutiones moliuntur, & volatilitate ac facili penetratione pręditi cùm ſint, vitalia elementa vniuerſi corporis tingunt, locisque diſtantibus facile actiones imprimunt, iuxta radicum vnde emanarunt ſcientiam, quarum ſatellites & emiſſarii habentur.

DE SPIRITV, OLEO & sale Tartari.

CAPVT IV.

Methodus exigit perfectam deſcriptionem & præparationem ſpirituum in triplici familia, nempe V. A. & M. Sed hoc difficile eſt propter affinitatem aliarum partium. Proinde cogor confuſè de ſpiritibus, oleis, & ſale tartari agere.

Sume tartari communis libras duas vel tres. Contunde vt ingredi poſſit per collum vaſis ſolummodo, pone in retorta vitrea, quam adaptabis capſulæ, in furno reuerberij, adaptando recipiens ſatis amplum, iuncturis luto ſalito & tomento bene munitis: tunc admoue ignem per refrigerium clauſum, per vnam horam; poſtea aperi ad digitum per tres horas, vt lentè, blandè & æqualiter caleſiant vaſa: deinde aperi ad tres digitos, per tres alias horas, denique da vltimum gradum ad quinque horas, & operatio erit perfecta.

In hac operatione occurrunt obſeruanda. Primò diuerſiſſimæ partes extractæ ex mixto. Secundò ordo; primò enim emanat phlegma, modò admoueatur initio lentus calor; ſi vero actior, egreditur cum phleg-

mate portio quædam ſpirituum volatilior; deinde vrgente calore emanabunt ſpiritus fixiſſimi cum oleo nigro & fœtido. Hic ordo & gradus cognoſcitur per magnam nebularum albarum copiam in recipiente vagantium. Tandem omnino pellitur oleum, & nebulæ ceſſant, & ſic operatio eſt peracta. Tunc intermittendus eſt ignis, & vaſa lentè refrigeranda, ne rumpantur: delutandæ erunt iuncturæ aqua tepida, & ſic remouebis lentè vas recipiens à collo retortæ, & conſiderabis ea quæ emanarunt in dictum vas recipiens: videbis enim oleum craſſum ſubſidens, ſpiritum & phlegma huic innatantia, quibus etiam ſupernatat oleum ex nigro flaueſcens, & priori multo tenuius. Separabis phlegma & ſpiritus ab oleis per clepſydram. Spiritus autem à phlegmate ſeparari poteſt per lentam deſtillationem in balneo Mariæ: illud enim quod primo emanat in iſtis operationibus eſt phlegma, modò euocetur lento calore, & reſeruetur per ſe. Si vis tamen, poteris ſimul rectificare & ſpiritus & phlegma. Vbi vtile erit, propter inſignem eius fœtorem, reiterare deſtillationem ad tres vices, mutato ſemper recipiente & retorta. Sic habebis ſpiritum tartari optimè rectificatum. Spiritus eſt acidus poſt crebras rectificationes: quamnis prima facie habeat pungentem quandam aciditatem, propter copiam ſalis crudi, & non exactè adhuc vo-

tilisati, quod non eueniet post frequentes ctificationes. Oleum est fœtidum & inammabile.

Illud vero quod in retorta est, dicitur caut mortuum, ex quo educitur sal sequenti odo. Sume caput mortuum, & pone in lla terrea non vitrata, & calcina ad albeinem. Ex quo calcinato, fac lixiuium cum qua calida, agitando omnia simul baculo gneo, quousque lixiuium seu aqua affusa appareat salsa, quod accidit post digestionem uinque vel sex horarum. Tunc filtra lixiium per lingulam, filtratum euapora in vae vitreo, aut terreo non poroso, & in fundo vasis remanebit sal albissimus, valde corosiuus & acris. Si vero prima vice non obtiuerit perfectam albedinem, reiterabitur lissolutio & coagulatio eiusdem quousque atis.

Oleum eius nunquam intus exhibetur propter insignem eius fœtorem: extra vero prodest admotum naribus hystericarum. Spiritus est valde sudorificus & incidens, prodestque exhibitus cum decocto aliquo sudorifico, nunquam alioquin absque liquore propinandus. Curat epilepsiam sympathicam, sumptus manè in aquis pæoniæ, florum tiliæ, lilij conuallium. Dosis eius extenditur à tribus drachmis ad vnciam semis, in vnciis sex liquoris; habita ratione ætatis, habitus corporis, & virium ægri. Vtilissimum

etiam eſt remedium paralyticis & in ſuffuſione, ſiue initio catarractarum, cum muſcæ & nebulæ apparent circa oculos: diſſoluit enim & reſoluit humorem tartareum, iuxta pupillam ſub cornea membrana concretum.

Hoc loco non eſt imitandus Paracelſi, Quercetani & aliorum Chymicorum error, dum rectificant ſpiritus ſupra colcothar, hoc eſt vitriolum calcinatum in rubrum. Eo enim pacto nihil emanat è ſpiritu tartari, niſi phlegma, quia maximum reperitur coniugium inter ſalia & ſpiritus. Vbicunque enim ſimul inueniuntur, tam ſtrictè ſeſe amplectuntur, vt nunquam ſeparari poſſint abſque ignis reuerberij ope. Si quis tamen rectificare velit olea eo modo, non erit abſurdum. Spiritus autem eius rectificari debent per ſe. Et huic meæ rationi experientia ipſa ſuffragatur, vt cuiuis operanti obuium erit.

Si quis oleum tartari per deliquium, quod nihil eſt pręter quam ſal reſolutus: tunc optatam attinges metam exponendo ſalem ſuper marmore, aut in vaſculo aliquo appropriato in cella vinaria, aut in aëre humido: & reſoluetur poſt aliquot dies in humorem ſalſum, quem vulgus oleum appellat.

Poſt ipſam inſpectionem, hoc loco de origine, officiis, donis, & prædeſtinationibus ſalis, ſulphuris & Mercurij, vt formalibus illis primæ compoſitionis elementis, non minus breui quam hactenus vtili demonſtratione tradam.

DE OLEO, SALE & spiritu Guaiaci per descensum.

Pro lignorum, radicum, & locustarum omnium exemplo.

CAPVT V.

SVme Guaiaci libras duas vel tres in taleolas scissi, pone in olla terrea forti, cuius collum adaptabis collo alterius ollæ terreæ, lutentur optimè, eo loco quo iunguntur luto, ex terra macra & arenosa salito, cum tomento composito: desicca, & pone vas tuum in fimum siue receptaculum in foramine aliquo è terra effosso, & ipsi admoue multum terræ, quam compinges fortiter circa vas, vt totum sepeliatur, excepta ea capacitate vasis, in qua contineri putas taleolas tuas. Hoc tamen obseruandum ante lutationem, ne aliquæ taleolæ decidant in infimam ollam, inter vtriusque orificium interiici debere ferrum album perforatum, vt spiritus

& oleum inde transire possint: tunc admouere debes ignem lentum primæ ollæ, & continuare augendo vsque ad horas sex: tunc intermitte ignem. Omnibus satis refrigeratis, inuenies in olla inferiori oleum & spiritus, quæ separari debent per clepsydram, & rectificari separatim. Quod autem in olla superiori remanet, est caput mortuum, quod calcinari debet, ex quo sal elicietur, eodem prorsus ordine, vt dictum est de sale tartari.

Virtutes & vires olei sunt innumerabiles. Primas exerit in perfecta luis venereæ curatione. Sumptum enim in dies à guttis tribus vel quatuor in decocto sudorifico, prouocat sudores, diuertit catarractas, prodest epilepsiæ, curat paralysin foras admotum, lenit dolores podagricos, redactum in consistentiam vnguenti sanat vlcera venerea & callosa, detrudit vermes & occidit.

Spiritus eius est valdè acidus, proinde in complicatione morborum venereorum valdè vtilis est; nempe si adsit febris aut intemperies aliqua, quæ cogit sæpe Medicum vti ordine præpostero, nempe exhibendo frigida & humida, sicut iulapia & apozemata. Hic spiritus in istis affectibus exhibitus pellit putredinem & refrigerat, soluit omnes obstructiones iecoris & lienis. Dosis eius æstimatur ex sensibili aciditate menstrui.

Virtutes salis sunt catharticæ: subducit enim aluum & præparat viam ad vrinas.

Eodem pacto eliciuntur ſpiritus, oleum & ſal, ex ebeno, quercu, iunipero & omnibus ignis.

Hic modus deſtillandi non eſt tam aptus, nec tam naturalis, quam ille vulgaris qui fit per deſtillationem ad latus. Proinde ligna iſta optimè deſtillantur è retorta vitrea cum recipiente amplo.

Hoc vno exemplo contenti eritis pro deſtillatione per deſcenſum.

De eſſentia ignis naturæ, eius in ſeminibus tum elementis ſcientia, tum fabricandi & conſeruandi architectonica omnium V. A. & M. ſpecies iuxta exemplar ſibi in prima rerum creatione commiſſum adornans, hoc in loco ſatis commodo tradam.

DE OLEO ET SPIritu Maſtichis.

Pro exemplo omnium gummatum.

CAPVT VI.

OMnia gummata deſtillantur ad modum maſtichis. Multi ſolent adiicere arenam, oſſa calcinata, & redigunt in paſtam,

denique in globulos, quos deſiccant. Sed modus omnium optimus & ſimpliciſſimus eſt deſtillatio abſque heterogeneitate.

Sume maſtichis libram vnam vel duas, pone in retorta vitrea, adaptando recipiens ſatis amplum cum leui lutatione. Admoue ignem primò lentum ad horas duas vel tres, vt eo temporis poſſint leuiter calefieri vaſa abſque vllo damno aut periculo ruptionis, &c. Emanabit ſpiritus acidus, deinde oleum eius æthereum, poſtea rubrum: tunc aperi regiſterium ad digitum vnum, & emanabit oleum flauum, & ſic aſcendendo per gradus ad vltimum, & emanabit oleum craſſum & nigrum. Vaſe denique refrigerato, affunde illud omne quod emanauit in vas recipiens, & pone in retorta huic vſui appropriata. Adaptando matratium, pone retortam ſuper balneum cinerum & lento igne: Primo pellitur oleum æthereum, deinde oleum flauum & pellucidum ſimul cum ſpiritibus, deinde craſſum incipit emanare. Poſtea muta recipiens, aut alioqui parce labori in re tam parui pretij: eſt enim oleum craſſum, fœtidum valde & ingratum, nullíque vſui commodum.

Vſus eius eſt tam intrinſecus, quam extrinſecus. Extrinſecus enim confert ſtomachi debilitatibus. Litus eiuſdem prodeſt dyſenteriæ, lienteriæ, diarrhœæ, immoderato fluxui menſtruorum: corroborat enim &

stringit partes flaccidas.

Oleum flauum intus exhiberi potest ad omnes ventriculi affectus in catarrho, diarrhœa, lienteria, in oculorum affectibus, in epilepsia stomachica & vterina, in dolore dentium. Dosis eius est à tribus guttis ad quinque in liquore aliquo appropriato. Denique pro vlceribus est optimum sarcoticum, redactum in formam vnguenti, siue per se, siue aliis admixtum.

Hic de spermate & menstruo seu proxima specierum seminalium matrice, tum spiritualium omnium naturarum sensibili receptaculo & cortice dictaturus.

DE SPIRITIBVS ET oleis Terebinthinæ.

CAPVT VII.

Ex Terebinthina vulgari elicitur oleum cum spiritu suo acido.

Sume Terebinthinæ communis albissimæ libras tres vel quatuor pro capacitate vasis: pone in retorta, & admoue recipiens satis amplum, non lutatis iuncturis, vt hac ratione auferri possit matratium diuersis oleis

emanantibus. Pone retortam in furno reuerberij, & adapta capſulæ ſuæ terreæ, vt ſupra dictum eſt de tartaro. Egredietur primò oleum æthereum clarum & pellucidum, ſicut aqua deſtillata, dein ſpiritus acidi, denique oleum flauum, poſtremo rubrum. Poteſt etiam per arenam, aut per refrigerium deſtillari cum aqua vulgari.

Obſeruationes de renaſcentibus formis.

ANimaduertendum quod in emanatione diuerſorum oleorum debeat ſemper mutari recipiens, ſaltem poſt oleum æthereum, quod per ſe ſeruari debet, cum non egeat aliqua rectificatione. Duo olea, nempe rubrum & flauum, debent rectificari ſupra cineres è retorta, adaptato matratio communi, & egredietur oleum flauum, quod per ſe ſeruari debet. Deniq; oleum rubrum, ſpiſſum & balſamicum. Quorum nullus eſt vſus internus in Medicina, niſi olei ætherei: habet enim virtutes diüreticas, proinde feliciter vſurpatur in gonòrrhœa virulenta quando ſiſtendus eſt fluxus. Doſis eius eſt à tribus vel quatuor guttis mane è vino albo, aut aqua pimpinellæ, eius vſum continuando ad tres vel quatuor dies. Hoc in caſu eſſet optimum remedium, niſi tentaret caput, & no-

ceret iis qui fluxionibus sunt obnoxij. Extra vero est optimum linimentum cum æquis partibus aquæ vitæ rectificatæ, in stupore & paralysi, in arthritide frigida, in doloribus ischiadicis. Olei flaui & rubri vsus est externus pro vulneribus & vlceribus. Primas tenet oleum flauum & rubrum inter omnia vegetabilia: imo non opus est alio vnguento vbi adfuerit. Sed oleum rubrum maiori virtute styptica pollet.

Hic obseruandum Quercetanum, egregium Chymicum, scripsisse *in libro de veterum Philosophorum & Medicorum materia medica*, historiam Poloni cuiusdam non vulgarem: quæ proculdubio magnoperè conferre videtur ad cognitionem formarum, & ad viam, per quam origo formarum inueniri possit. Talis autem est historia. Polonus ille, vt aiebat, diuersa habebat vasa sigillata hermeticè. In quibus singulis inclusum puluerem & non leui magisterio præparatum seruabat, correspondentem plantarum & florum diuersis speciebus. Horum vasorum quodlibet admotum lento calori, nempe lychnij aut candelæ, in se repræsentabat illico speciem & formam plantæ in puluerem redactæ & inclusæ. Ita vt si quis desideraret speciem vel formam calendulæ vel rosæ, illico exsurgebat forma rei optatæ, non absque adstantium stupore. Remoto autem à calore vase, euanescebat forma & quamprimum in pul-

uerem decidebat.

Eodem pacto cum lixiuium conficeret Quercetanus, ex cineribus vrticarum, hiberno tempore relicto vase extra fenestram vitream, lixiuium concreuit in glaciem, referentem formam mille vrticarum, ex quarum cineribus lixiuium illud fuit factum. Sed forma illa neque colorem, neque consistentiam vrticarum referebat, sed potius vmbram. Quæ proculdubio duæ historiæ non parum luminis afferunt ad inuestigandam originem formarum.

Tertia autem historia propriis meorum laborum experimentis primò innotuit quingentorum & vltra proborum & fide dignorum hominum testimoniis: qui aut apud me vasculum viderunt, aut lectionibus meis, tum quum istam operationem perficiebam intererant, confirmabitur. Res autem est de abietum formis, quæ tam apertè in Terebinthina apparent trans retortam vitream, vt dixeris non existere eiusmodi picturas absque pictoris arte: quum tamen propter angustiam vasis nullo penicillo ibi depingi possint. Tam egregiè apparent circa vasis parietes 50. aut 40. distinctæ formæ abietum, vt ex colore viridi subflauescenti, pineis racemis, foliis comatis & cyperissatis, imo radicibus ex terra erumpentibus & interuallo truncorum in terræ superficie, mille arbustulis in diuerso gramine interiectis syluam ipsam

potius

titius abietum, quam nudas abietum formas dixeris. Quæ formæ non euanescunt, vt quæ prius notatæ, sed perpetuò eædem manent, nisi fracto vase, & per consequens materia disgregata & interrupta aliter eueniat. Vas hoc hisce formis adornatum ad mille annos seruari potest, & (absit verbo inuidia) inter maxima naturæ & artis secreta retenturi posse crediderim.

Animaduertendum est formas istas non erumpere, quousque materia fuerit debitè præparata, hoc est quousque materia fuerit pellucida & rarefacta à densitate suæ materiæ, & similiter coagulata à fluiditate caloris externi, qui massam opacam reddebat. Tunc enim demulcendo suauiter retortam, vbi est inclusa materia, videbis illico ingentem erumpere strepitum cum variis fissuris, per totam circumferentiam vasis apparentibus. Sed ea proportione & modulo, vt fissuræ illæ abietum formas vndique præseferant: tanta elegantia, vt magnæ fissuræ, truncos; minores, racemos; minimæ folia & fructus denotent. Solida autem materia occupat interstitium quod pro aëre æstimatur. Et hoc est quod voluit Democritus, Empedocles, immo & omnes Platonici, innuentes naturalium rerum imagines non solum fuisse radiales & spiritales, sed etiam materiales: quales per poros corporis effluentes in dies conspicimus, seruantesque ad certum spa-

tium non solum corporis qualitatem, se
etiam figuram, & clam agentes in spiritum
propinqui hominis & imaginationem præci
puè debilem & conformem.

Eiusmodi radiales imagines in Timæo
Sophista, & de Republica Plato tetigit; eas
que dixit fuisse, quæ minus exilem habeban
essentiam, vt non aliter palam ostentare s
oculis possint, quam si in corporibus specu
laribus æqualiter stabilitæ, redintegratæ, &
illustratæ pristinam vim quandam modum
que formæ vnde processere reciperent. Opu
est densitate, ne influens apparitio subitò
transfluat: læuitate, ne ob inæqualitatem
pereat imago: nitore, vt conspicua sit.

Et hæc de Terebinthina, à me primo de
tecta, in Chymicorum gratiam adduxi: vt vi
deant omnes, quam præclaram & necessa
riam Chymia ad rerum cognitionem Philo
sopho, & imprimis Medico aperiat viam, no
nudis Peripateticæ doctrinæ speculatoribus
sed artis filiis; vtpote artem vndiquaqu
theoriæ coniungentibus obuiam, quibus, v
& toti Reip. literariæ hoc memorabile ex
perimentum lubens & volens consecro.

*Hoc capite inexpugnabilem idearum demonstra
tionem, omnibus Physicæ scientiæ studiosis peruti
lem & necessariam, ratione primum, deinde expe
rientia confirmabo.*

DE SPIRITV, OLEO & sale volatili succini.

CAPVT VIII.

EX gagate & carbonibus fossilibus eliciuntur spiritus, olea & sales, sicut ex succino. Differunt solùm quo ad magis & minus.

Succinum reperitur duplex, flauum & album. Flauum molle & crassioris substantiæ: album vero durum, opacum & tenuioris substantiæ. Ex flauo educitur copiosior quantitas salis volatilis, quam ex albo. Sed albi oleum multis modis oleo flaui præfertur. Vtriusque variæ & diuersæ facultates è diuersis substantiæ partibus eliciuntur. Manifesta eius facultas apud multos censetur astringens, cui aperitiua succedit. Illa in sale fixo & oleo: hæc verò in sale volatili & spiritu reperitur.

Praxis separationis earumdem ita se habet. ℞. succini albi aut flaui, libram vnam; redige in fragmenta, qualia possint ingredi retortam, quam adaptabis capsulæ furni reuerbe-

rij, ſicut dictum eſt de oleo tartari. Primò egredietur ſpiritus cum multis nubibus albis implentibus recipiens: cui ſuccedit oleum flauum, denique oleum nigrum & craſſum: vltimo fluit ſal volatile, circa parietes recipientis, & ſic opus eſt exactum. Intermittendus eſt ignis, & refrigeratis vaſis & delutatis oleum & ſpiritus auferri debent è recipiente per leuem inclinationem, & reponi in vitrea retorta, quam tranſponere debes ſupra cineres calidos: & emanabunt cum oleo ſpiritus, qui antea fuerunt craſſi & nigri, iam verò clariſſimi & puriſſimi, modò blandus tantum adhibeatur calor. Exacta operatione ſpiritus & oleum rectificata, poſſunt ſeparari per clepſydram, tum per ſe in phialis vitreis conſeruari ad vſum. Sal enim illud volatile, quod adhæret parietibus recipientis, debet detergi & auferri per affuſionem aquæ calidæ, quæ imbuta ſale hoc volatili adhuc impuro propter oleum craſſum quod ipſi adhæret, filtrari debet per lingulam. Filtratum euaporabitur blando calore, & inuenies ſal volatile in fundo vaſis nitidum & gratiſſimi ſaporis. Hoc oleum apud antiquos dicebatur *Oleum benedictum*, propter inſignes eius virtutes.

Primò enim eſt valdè Cephalicum: ſanat enim ſcotomiam ſeu vertiginem, ſi vertex & prima vertebra ipſo illinantur.

In paralyſi eſt optimum remedium tum

foras admotum, tum intus exhibitum. Foras enim membra resoluta & spina dorsi ipso illiniri debent. Intus vero exhiberi potest à tribus guttis ad quatuor, vel cum aliquo sudorifico. Continuari debet eius vsus vsque ad mensem: manifestè enim euacuat, non solum per sudores, sed etiam per vrinas, propter magnam quam adhuc retinet quantitatem salis volatilis.

In epilepsia idiopathica appositum naribus in paroxysmo subleuat ægrum. Aliàs exhibitum cum aquis pæoniæ non solum præseruat, sed curat aliquando.

In peste tam pro præseruatione, quam curatione est laudabile remedium: illinendo enim nares præseruat, sumendo guttam vnam aut alteram in vino albo, aut aqua aliqua cardiaca.

Est optimum remedium hystericum, sumendo in paroxysmo ad guttas duas vel tres in liquore aliquo.

Promouet partum, & expellit fœtum mortuum, & secundinas retentas, vngendo cum eo vmbilicum: tum deglutiendo guttas duas vel tres in vino albo vel aqua cinnamomi.

Est excellentissimum diüreticum in vrinæ retentione, siue à mucilagine tartarea hoc fiat, siue à lapillis, ad tres vel quatuor guttas exhibitum, in aquis Anonidis aut Apij aut Saxifragæ, aut in decocto aliquo diüretico: illico enim vrinam copiosam prouocat: & si

fuerit à calculo, diſſoluit eundem & foras protrudit.

Spiritus eius valet in iiſdem affectibus: ſed internus eſt tantum eius vſus. Sal huius volatile experientia commendatur ſupra omnia diüretica. Sed colligitur in parua quantitate, niſi quis velit maiorem adhibere ſumptum. Doſis eius eſt à quinque ad decem grana. Ex colophonia relicta elicitur ſal per calcinationem.

Educitur etiam è ſuccino aliud remedium aſtringens, quod dicitur extractum ſuccini. Fitque hoc extractum ex ſuccino pulueriſato minutiſſimè, affundendo aquam vitæ ſæpius rectificatam, quouſque tincta fuerit, & ſatiata eius virtute. Colatura filtratur. Filtratum euaporatur calore balnei: & illud quod in fundo vaſis reperitur poſt euaporationem, dicitur extractum ſeu balſamum ſuccini. Adhibetur vulneribus recentibus, vbi fuerit magna hæmorrhagia, in primo apparatu: eſt enim aſtringens valdè. Proinde in gonorrhœa virulenta aut ſimplici eſt remedium deſideratiſſimum; in ſputo ſanguinis, diarrhœa, dyſenteria, lienteria & ſimilibus. De cæteris videte Crollium & Beguinum, qui, vt ſolent, laudes ſupra experientiam multis arrogant.

Hoc capite ſulphuris elementaris, tum compoſiti, quippe bituminum & omnium corporum inflammabilium, tam in mixto quam extra ipſum,

turam, essentiam, & conditionem dilucidè depingam.

DE AQVIS, OLEIS & *spiritibus aromatum, sub titulo Cinamomi.*

CAPVT IX.

℞. Cinamomi libram vnam vel duas, infunde per noctem in aqua fluuiali, ea proportione vt aqua sit quadrupla ad Cinamomum, aut loco aquæ fontanæ in aqua Melissæ aut Caryophyllatæ: tunc transfer vas in balneum Mariæ aut ventrem equinum diligenter occlusum. Die sequenti adapta capitellum collo vesicæ & leuiter destilla calore carbonum absque flamma, & simul exibunt aqua, spiritus & oleum, albedine & consistentia lacti similia, primò fortiora: augendo verò destillationem debiliora, tandem insipida. Reseruari possunt ex hac destillatione tres primæ partes pro optima aqua Cinamomi, multis titulis pharmacopœorum aquis anteponenda. Quam enim ex Cinamomo in vino albo infuso elicere solent aquam, non

Cinamomi, ſed vini potius dixerim.

Sed optima deſtillatio cum additamento, fit ex balneo Mariæ cum refrigerio ſpirituum, vt ego ſoleo.

Notandum in aromatibus diuerſa eſſe olea. Quædam enim innatant, quædam ſubſident, quædam in medio pendent: quædam vero per minima diſperſa cum minimis aquæ partibus diluuntur. Sic in caryophyllis eiuſmodi ſpiritus & olea inueniuntur. Ex libra vna Cinamomi vix elicies drachmam vnam olei, ex libra vna caryophyllorum circiter vncias duas, & ſic de omnibus aliis aromatibus. Sed modus omnium optimus eſt deſtillatio eiuſdem abſque additione per retortam è B. M. Rudiuſculè enim confracto, è feruēte balneo educentur Aqua, Spiritus & Oleum, ab omni terreſtreitate depurata. Dulcia ſunt primo guſtu, deinde ſapiunt ipſum Cinamomum, & ita acriter, vt primo ipſo tactu linguam feriant, quamuis in minima doſi exhibeantur, imo ad quadrantem vnius guttulæ. Qui velit Aquam, Spiritum & Oleum hoc Cinamomi ſupra nouum Cinamomum rectificare, ei pro arbitrio erit.

Virtutes aquæ & olei ſunt quales ipſius mixti.

Proſunt morbis cephalicis.

Confortant cerebrum & cor. Proinde in ſyncope exhibentur in aquis meliſſæ aut vino albo. Illinuntur etiam arteriæ & regio cor-

dis in ipso paroxysmo.

In partu felicissimè exhibentur.

Pellunt fœtum mortuum.

Prouocant menstrua.

Expellunt secundinas.

In peste est optimum remedium, tum ad curationem, tum ad præseruationem.

Prosunt colicæ flatulentæ.

Multas alias præclaras virtutes ex Autorum lectione & experientia deprehendetis.

Dosis aquæ & spirituum per se exhiberi potest à cochleari semis ad cochlear vnum, habita ratione ætatis & habitus corporis. Oleum nunquam per se exhibetur: est enim valde causticum, sicut & oleum caryophyllorum. Gossipium hoc ipso imbutum & applicatum dentibus sedat illico dolorem: applicatum cancro, escharam inducit. Dosis eius non excedit guttas duas in liquore.

Obseruandum tamen vsum specierum istarum aromaticarum tutiorem esse in frigidis regionibus & temperamentis, propter insignem quam habent potestatem inflammatoriam.

Celebrem illam atomorum doctrinam, magno Philosophicæ, & præcipuè Medicæ, rei damno è scholis hactenus explosam in pristinum splendorem, non speciosorum verborum serie, sed solida & inexpugnabili rerum naturalium demonstratione reuocabo.

DE QVINTA ESsentia Vini, & modo eliciendi ex omnibus vegetabilibus.

CAPVT X.

CElebris fuit ſemper apud omnes Philoſophos quintæ eſſentiæ mentio: ſed eius natura, facultas, ſedes & diſpenſatio, paucis innotuit. Specifica virtus, forma, tota ſubſtantia, qualitas occulta, multorum ingenia hactenus defatigarunt. Occultas quidem facultates in rebus omnes agnouerunt: ſed illarum originem, officia, loca, & prędeſtinationem nemo hactenus ſatis pro rei dignitate aſſecutus eſt. Multi formis elementorum & relolaceis qualitatibus multa perperam aſcribunt. Inueniuntur enim in triplici anatomia formæ quædam, nulla aut pauca elementari qualitate præditæ: quæ quum à cælo diffluant, non carent motore, & tamen nobiſcum habitant, diſpenſando œconomiam omnium mixtorum: peregrina, ſiue

ſint colores, odores, ſapores, corporaturæ, ab alienis ſedibus pellunt: domeſtica verò, quæ ſignaturas & radices habent, ſimiles & communes aſciſcunt, proinde in viuis eſt vtriuſque ſexus capax. Ratione ſuperiorum eſt mas, inferiorum fœmella. Ideam habet omnium ſuperiorum actionum per influentiam, inferiorum vero per innatam ſcientiam. At in mortuis eſt omnino agens, conſeruando homogenea vſque ad vltimum naturæ fatum. Vnde rectè à vulgaribus Phyſicis dicitur quinta eſſentia, à Chymicis vero quintum elementum, calidum, humidum radicale, balſamus, mumia, calor innatus, arcanum: tam diuerſarum enim rerum officia eas nominis prærogatiuas merentur: ac proinde rectè definitur à poſteriori, eſſe myſterium, ad æthereæ naturæ puritatem exaltatum, in quo puriſſima, ſimpliciſſima ſinceraque craſis hæret, voce creatoris per omnia diſperſum, formæque vniuerſalis primum inſtrumentum. Eius proprietates ſunt non poſſe corrumpi ab elementorum qualitatibus, proinde dicitur cælum, tum ſeminarium mundi. Nunquam moritur, neque in naturalibus corruptionibus perit, ſed ad ſuam ætheris naturam redit, vel aliam ſubſtantiam ex putrefacta producit, præparando materiam. Sic æterna tota eſt, ſpecies enim eſt: at ſpecies nunquam moriuntur, teſte Hippocrate 2, *de diæta. Nihil fuit quod prius non erat, neque*

quidquam perit, sed per mixta & discreta alterantur: homines vero opinantur hoc ex orco in lucem auctum generari, illud verò ex luce in orcum minutum perire ac corrumpi. Pergit deinde in expoſitione viciſſitudinum naturæ & circulari ſeminum proprietate. *Lux Ioui, tenebræ vero orco, lux orco, tenebræ verò Ioui commeant & transmouentur: illa huc, & hæc illuc, & omni quidem tempore: illa res horum, hæc autem illorum res peragunt. Et quæ quidem faciunt, nesciunt, quæ vero faciunt scire videntur; & quæ vident non cognoscunt: attamen omnia ipsis per diuinam necessitatem, & quæ volunt, & quæ nolunt contingunt.* Hic per lucem intelligit efferueſcentiam ſeminum, ſiue generationem; per tenebras vero circularem corruptionem.

Quinta eſſentia penetrantiſſima omnium eſt, cum quibus permiſcetur, & ex iis educit ſuæ naturæ familiaria relictis indiſpoſitis: & ſi diſpoſita ſint reliqua, perficit ea, & in ſuam naturam vertit. Sic compendium acceſſit arti, vt per quintam eſſentiam, è rebus ſine alio labore tantummodo opera extractorum ſuccorum, & addita circulatione, eliciantur quintæ eſſentiæ, quæ tunc ſolent nominari menſtruum cæleſte, vel cælum, vel clauis Philoſophorum, quia per id extrahuntur aſtra cæli: vnde poſtea infuſio, & digeſtio dicitur affectio aſtrorum in cælo Philoſophorum. Ea Aſtra ita tenuia ſunt, vt cum menſtruo celeſti aſcendant, exeantque per

Alembicum, quæ poſt circulationem debitam ſeparantur, niſi vſus aliter ſuadeat; quod ſi fit, à præſtantia dicuntur elixiria.

Notandum quod vulgus Chymicorum ſæpe olea, & tincturas ſubtiliſſimè elaboratas pro quinta eſſentia accipiat. Modi apparatus ſunt penè in omnibus, fermentatio, digeſtio, circulatio, deſtillatio. Sed quoniam nobis fuit propoſitum oſtendere modum eliciendi ex vino, & omnibus vegetabilibus quintam eſſentiam, primo ad illam Vini aggrediar.

Sume optimi vini libras x. Pone in vaſe digeſtorio per ſe, aut cum ℥. j. ſalis tartari. Vas bene obturetur, ſicut dictum eſt in proceſſu digeſtionis, & eius ſpeciebus. Colloca vas in fimo equino, vel Balneo Mariæ tepido, ad quatuor dies. Tunc, aperto vaſe, affunde vinum tuum digeſtum, & pone in veſica', adaptato refrigerio ſpirituum. Admoue lentum ignem, & primò illud quod effluit erit ſpiritus æthereus. Ex libris decem vini reſerua libram vnam aut duas, ex quibus ſi vinum ſit generoſiſſimum, non potes vltra libram vnam extrahere. Rectificetur interea ſpiritus hic æthereus ſuper ſuo ſale, nempe ſale tartari, ſi ſit vinum: ſi ſit aliud vegetabile, ſuper ſale ſuo proprio: reiteretur rectificatio ad tres vel quatuor vices, quouſque ſpiritus ille æthereus fuerit omnino phlegmate ſuo ſpoliatus: tunc pone in matratio

colli longi ſpiritum tuum æthereum, vaſe ſigillato hermeticè: & pone in loco frigido, vaſe ita inuerſo, vt fundus ſupereminear; colloca in aliquo loco frigido aut potius in aqua, vt glacies tempore hyberno vndique illud circundet. Tempus aptiſſimum pro hac operatione eſt cum glacies eſt in vniuerſa aqua: hac enim ratione externum frigus coget ſpiritum ęthereum ad centrum vaſis, quem inuenies ablato & rupto vaſe liquidum & æthereum, in medio glaciei fluentem, quam reſeruabis pro pura quinta eſſentia.

Vulgo autem non ita proceditur, ſed ex vino, ceruiſia, aut fæce vini, elicitur ex abrupto ſpiritus inflammabilis cum magna phlegmatis quantitate, quem aquam vitæ dicunt. Vbi notandum hunc ſpiritum æthereum nunquam elici è rebus, niſi præmiſſa fermentatione, vt videmus in vino, ceruiſia, pomacio, & eiuſmodi: cùm ante talem proceſſum non eliciatur ſub ſpecie ætherea, ſed oleaginoſa & craſſa, aquæ innatans, niſi hoc fiat ex aromaticis, vt Cinamomo, Caryophyllis, quæ ſunt corpora ſemi-fermentata: proinde reddunt ſpiritum æthereum, permixtum phlegmate, cum aliqua portione olei craſſi, & ſupernatantis.

Ex vegetabilibus ſimilis propemodum proceſſus obſeruatur, niſi quod longior ſit circulatio in frigidis, ſicut Nenuphare, Lactuca, & ſimilibus. Ex Meliſſa autem maior

elicitur eiusmodi spiritus portio, quorum processus talis est. Sume herbam virentem, & maturam, nempe Melissam, aut Chelidonium; contunde in mortario marmoreo, & exprime succum, quem affunde herbæ eiusdem speciei illico. Pone in vase digestorio cum pauco sale tartari, vase optimè clauso & collocato in loco calido humido ad quadraginta dies: tunc vesicæ committito cum refrigerio spirituum, & elicies inde spiritum inflammabilem cum sua aqua, retinentem omnes qualitates mixti exaltatas, è quo desiderabas educere quintam essentiam. In reliquis fac vt prius dictum est de quinta vini essentia. Quæ obseruari debent in hoc processu, inueniuntur suprà, vbi agitur de fermentatione.

Notandum interea spiritum hunc inflammabilem, esse Chymicis operationibus tam necessarium instrumentum, vt nihil sine eo perfici possit: per eum enim eliciuntur tincturæ, balsama, & extracta omnium corporum.

Naturam lucis, splendoris, luminis & tenebrarum, in corporibus sub specie magis aut minus sulphurea, sensibus sese offerentem, & quod sit illorum internum principium paucis demonstrabo.

DE FÆCVLIS, tincturis, & balsamis, extractis, magisterijs, floribus, & crocis.

CAPVT XI.

ABsoluta trium menstruorum præparatione, nempe Aceti destillati, Aquæ vitæ, & Salis Tartari: æquum nunc est eorum vsum in extrahendis rerum virtutibus ostendere, quæ potestatibus trium principiorum respondere videntur. Menstruum spiritale aptius est ad eliciendos spiritus ex corporibus, aut quid illis analogum. Sulphureum extrahit Sulphur, vel partem rerum oleaginosam. Sal verò partem salitam. Absque his eliciuntur quædam remediorum species per se; & illæ sunt fæcula Bryoniæ, Iridis, & omnium radicum succosarum.

DE

DE FÆCVLA Bryoniæ, Iridis, Aronis, & omnium radicum succosarum.

CAPVT XII.

℞. Radicum Bryoniæ, Iridis, quantum vis. Contundantur in mortario marmoreo, & per torcular exprime. Succum expressum pone in loco aliquo tepido ad horas sex, & videbis materiam quandam crassam in fundo subsidentem. Aufer aquam per leuem inclinationem, & relictas fæces desicca lento calore, quæ dicuntur fæcula Bryoniæ aut Iridis.

Vtraque purgans est. Fæcula Bryoniæ exhibetur in morbis hystericis: purgat aquas citrinas, prouocat menstrua. Fæcula vero Iridis præscribitur in hydrope cum aliis specificis.

Dosis vtriusque est à duobus scrupulis ad drachmam vnam, quicquid dicat Quercetanus, qui timidiusculus est in dosi; cum eam

ſæpè exhibuerim ad drachmam vnam abſque vlla hypercatharſi.

Harum fæcularum vſus, virtutes & doſes maximè in Medicina vſurpatos, priuatim communicabo.

DE TINCTVRIS.

CAPVT XII.

TInctura dicitur ſubſtantia pura, continens in ſe colorem, odorem, ſaporem, eſſentiam denique & omnes mixti qualitates, quæ per menſtruum quod adiicitur educuntur. Hæc ſi bene ſit elaborata, debet eſſe valdè tenuis, & perſpicuæ ſubſtantiæ, abſque ſedimento, longóque tempore durare poteſt, fitque aliquando ſine menſtruo, vt in ſuccis præcedente digeſtione. Duplex autem eſt, externa & interna. Interna, qualis deſcripta eſt, fit vt plurimum ex vegetabilibus. Externa vero, vbi nihil adeſt niſi ſolus color, quemadmodum ſæpè accidit in mineralibus. Modus autem extrahendi tincturas ex vegetabilibus talis eſt. ℞. Cinamomi ℥. j. Pone in vaſe vitreo, & affunde

quam vitæ rectificatam, vt supereemineat ad tres, vel quatuor digitos. Pone omnia in loco frigido per noctem; & sequenti die videbis aquam imbutam tinctura mixti. Filtra leuiter per lingulam duplici, vel triplici filtro, & serua. Quidam appellant tincturam hanc quintam essentiam Cinamomi, cum sit potius vini quinta essentia.

Tincturæ vegetabilium etiam extrahuntur alio menstruo: nempe tincturę florum, quibus vtimur in affectibus calidis. Et hoc menstruum debet esse aliqua aqua destillata, aut fontana affectui appropriata, addendo guttas aliquot acidi sulphuris, aut spiritus vitrioli, addito pauco saccharo ad gratiam. E. G.

℞. Florum Rosarum, aut Buglossæ, &c. ℥. j. vel ij. Pone in vase aliquo vitreo, & capaci, aut fictili vitrato. Superaffunde aquam destillatam, vel fontanam ad libras tres. Pro ℥. j. florum, adde acidi sulphuris tot guttas, quot ad aquæ gratam aciditatem sufficere possint. Pone vas in loco aliquo calido per vnam horam, & inuenies aquam tuam imbutam colore, odore, & sapore mixti, quam filtrabis per pannum album. Eodem modo qui supra, elicere poteris tincturas ex omnibus floribus. Sed notandum, quamuis tincturæ omnes, vt colores, prouenniant à sulphure: tamen in floribus illud sulphur esse valde volatile, & potius esse in

ſpiritibus, vt ſubiecto, quam parte oleagino-ſa. Proinde elicitur talis tinctura menſtruo ſpiritali; ſpiritus enim, cum ſit partim ex ſulphure, partim ex ſale natus: non mirum, ſi vtriuſque naturam ſapiat.

DE BALSAMIS.

CAPVT VII.

Balſamus ſumitur dupliciter, ratione poteſtatis, & conſiſtentiæ. Multa enim dicuntur Balſama, non propter conſiſtentiam, ſed propter poteſtatem munitam trium principiorum facultatibus, quam in ſe obtinere videntur.

Balſamus autem conſiſtentiæ ſumitur pro omni medicina vulneraria, ſicut fit ex Sanicula, Vinca peruinca, aut floribus Hyperici. Aliquando etiam ſumitur pro conſiſtentia, & poteſtate ſimul, & ſic non differt niſi gradu intenſo, & remiſſo. Verbi gratia, tinctura caryophyllorum leuiter euaporata, relinquit in fundo vaſis conſiſtentiam ſpiſſam, addendo circa finem parum gummi tragacanthæ diſſoluti in aqua roſacea; tunc illud quod remanet ſpiſſum, obtinet conſiſtentiam & virtutem mixti.

Sed ſolent artifices exactiori modo confi-
cere balſama, ſicut fieri poterit ex omnibus
aromatibus: nam proceſſus ſuperior eua-
neſcere facit præcipuas qualitates mixti; in
euaporatione proinde modum ſequentem
approbo. ℞. olei Cinamomi ʒ.j. mannæ pu-
riſſimi clarificati ʒ.iij. tragacanthæ diſſolu-
ti in aqua roſacea cum granis tribus croci.
Tragacanthum, & crocus ſeu potius dilutum
eorum debet exprimi per linteum. Doſis tra-
gacant. non debet excedere ℈. ß. Incorpo-
rantur ſimul omnia, & ſeruantur in paruis
pyxidibus argenteis.

Balſamus conſiſtentiæ fit modo ſequenti.
℞. Florum ſulphuris ℥. j. aut ij. Affunde
ſpiritus ætherei terebinthinæ ad eminentiam
trium, vel quatuor digitorum. Pone in ma-
tratio colli longi in loco calido ad duas, vel
tres ſeptimanas: aut, ſi violentiori igne hoc
fieri poterit, ſpatio ſex horarum. Aufer dein-
de per inclinationem leuem ſpiritum tere-
binthinæ tinctum; euapora leuiter men-
ſtruum ad conſiſtentiam mellis, & habebis
balſamum ſulphuris optimum, tam pro ex-
ternis, quam internis affectibus. Exhibetur
feliciter ex aqua, aut decoctionibus vulnera-
riis, ſicut Ariſtolochiæ rotundæ, prǽcipuè
in vulneribus internis, aut quacunque ſolu-
tione continui.

Prodeſt in omnibus morbis pulmonum,
præcipuè phthiſi. Nunquam per ſe exhibe-

tur, ſed in liquore aliquo ſpecifico diſſoluitur. Doſis eius eſt à tribus ad quatuor grana, ſemel in die. Exterius vero exhibetur per ſe, aut cum additamento, ſecundum Medici inſtitutum.

DE EXTRACTIS.

CAPVT XV.

EXtractum nihil differt à tinctura niſi conſiſtentia, illud nempe hac craſſius eſt. Extracta autem varia ſunt. Quædam ſunt cathartica, alia anodyna: quædam corroborantia, alia diaphoretica.

Extractorum catharticorum diuerſæ ſunt ſpecies ſecundum diuerſos humores in corpore. Alia enim ſunt Cholagoga, Melanagoga, alia Phlegmagoga, alia Panchymagoga.

℞. Scammonij reſinoſi puluериſati quantum vis, extende ſuper laminam ferream albam perforatam, eo pacto vt exigua ſint foramina, ne materia ſuperpoſita pertranſeat. Tunc ſume ſulphur viride in fruſtula confractum, & proiice ſuper carbones ardentes;

unc admoue laminam ferream fumo ſulphu-is aſcendentis, & ſępius agita leuiter Scam-monium ſpatula aliqua, quouſque fuerit im-butum fumo ſulphuris aſcendentis. Et ſic corrigitur ſcammonium. Pone hoc modo correctum in matratio capaci, & affunde ſpi-ritum vini æthereum aniſatum. Maneat in digeſtione ad diem vnum, vel alterum in loco frigido, & inuenies aquam vitæ tinctam catharticis ſcammonij virtutibus. Tinctu-ram affunde leuiter per inclinationem, filtra, & euapora è Balneo Mariæ ad conſiſtentiam mellis. Illud, quod remanet, dicitur reſina, ſeu extractum Scammonij. Valet in affecti-bus, quibus vtimur ipſo ſimplici; & eadem doſi ferè exhibetur, imo maiori, quam ipſum ſimplex. Nihilque aliud eſt hoc ex-tractum, quam ipſiſſima ſcammonii ſubſtan-tia purificata; quæ hoc modo præparata mi-nus torminibus eſt obnoxia. Doſis eſt per ſe à 10. ad 12. grana.

Exemplum Phlegmagogi.

℞. Colocynt. quantum vis. Separatis ſeminibus, ſcinde in fruſtula minuta, & pone in matratio colli longi, ſuperaffunde ſpiritum æthereum vini, ita vt emineat ad tres vel quatuor digitos. Pone in digeſtione

in loco frigido ad tres, vel quatuor dies, & spiritus vini tingentur viribus colocynthidis: quem effunde, filtra, euapora, & coagula. Expertus sum esse optimum inter omnia cathartica violentiora remedium, in affectibus quibus conuenit. Verùm non exhibetur in substantia, nisi robustis. Vsus eius suspectus est, propter hypercatharsim, & tormina; alioquin est benignum, modò non exhibeatur in substantia. Rullando Patri fuit spiritus vitæ aureus, multorum morborum auerruncator, cuius illè tincturam exhibebat ad cochleare vnum. Dosis extracti est ad ℈. j. ß. Exhibetur in morbis quibus ipsum simplex adhibetur.

Exemplum Melanagogi.

Remedium hoc celebre, quod apud antiquos tanti fuit momenti, nunc vero ad Anticyras relegatum; tanti est pretii, vt absque ipso nulla melancholiæ, hydropis, paralysis cura perfici possit.

℞. Rad. Helleb. nig. veri, sicci, flore purpureo, foliis laurinis diuaricatis. Agnoscitur eius radix à radicibus Helleborinæ, pro quibus sæpe perperam substituitur, longitudine, & crassitie radicum, nigredine, & tenui medulla: tum etiam radix, vt plurimum, non

constat tot surculis, quot radix Helleborinæ, quæ multa & diuersa habet filamenta diuulsa, & disgregata: denique est coloris fusci. ℞. ergo Helleb. nig. libram vnam, pulueriza subtiliter, & desicca leuiter supra laminam ferream, impone in matratio colli longi, illíque affunde acetum destillatum, vel succum limonum, ea proportione, vt potius eo immadescant solum radices; nutriantur blando calore ad tres vel quatuor dies eodem menstruo. Tunc superaffunde ad eminentiam trium vel quatuor digitorum aquam Borraginis aut Buglossæ. Pone omnia in digestione in loco calido spatio 20. dierum; filtra, & euapora ad pelliculam: reaffunde menstruum nouum fæcibus. Maneant ad tres vel quatuor dies. Postea exprime fortiter, & filtra, reiteratis filtrationibus, ne quid alienum eius substantiæ misceatur; filtratum adiice priori. Quæ posita in loco calido euaporari debent ad consistentiam mellis. Tunc affunde super consistentiam spiritus ætherei vini anisati q. s. vt emineat ad tres vel quatuor digitos. Vase bene clauso pone in B. M. vel cinerum ad circulationem spatio 2. dierum. Aufer denuò, & euapora vt prius è B. M. vsque ad pelliculam. Tunc pro ℥. j. extracti, addere conuenit ℈. j. olei anisi, aut fœniculi per refrigerium extracti. Misce omnia fortiter, & euapora ad consistentiam mellis è B. M. & habebis extractum Helleb. correctum &

morbis ſupradictis appropriatum.

Doſis eſt à granis 5. ad 10.

Notandum tamen quod quamuis hoc modo præparetur, obtinet tamen, vt plurimum qualitatem vomitiuam, proinde per ſe nunquam exhibetur.

Ego ſoleo exhibere cum Panchymagogo aut alio extracto purgatiuo, aut myrobalanis Indicis.

Panchymagogi exemplum.

℞. Fibrarum Hellebori nigri præparatarum vt ſupra, ℥. j. Pone in digeſtione vt ſupra, ſuper B. C. in matratio colli longi per ſe, ſeminum Ebuli contuſorum ℥. iiij. Colocynth. ℥. j. & ß. Agarici ℥. ij. Hermodact. & Turbith, ana ʒ. ij. Pone in alio matratio, quibus affunde decoctum clarum, & reſiduum Cremoris Tartari, ad eminentiam ſex, vel octo digitorum. Pone in loco calido ad extrahendam tincturam ad duos dies; tunc recipe fol. ſennæ ℥. j. rhei minutim conciſi ℥. ß. Pone in tertio matratio, & affunde ſimiliter aquam relictam ſuper cryſtallos tartari: aperiens nempe eſt, & ſimul corrigit tormina, quæ excitantur vulgo à ſenna. Affundi debet ea proportione, vt abunde extrahat tincturam.

In hac operatione obſeruandum, quod filtrata reliquorum extractorum debeant euaporari, antequam cogitaueris de infuſione, filtratione, & euaporatione ſennæ, & rha-

bari. Secundo illorum euaporatio fieri
et in instanti è Balneo Mariæ & è pluri-
s disculis separatis. Hoc pacto quod est vo-
ile in senna & rhabarbaro non euolat per
turnam moram, vt sæpe aliàs solet. Deni-
e, cum primum obtinuerint debitam con-
entiam, debent adiungi aliis extractis, &
ferri à calore. Tunc sume quartum matra-
um, & impone in eo Aloës succotrinæ ℥. v.
i affunde aquam calidam tartari, vt supra,
l eminentiam sex, vel octo digitorum. Va-
in loco calido collocato, post quatuor ho-
s, aut sex ad summum, aufer menstruum
nctum per inclinationem, filtra pluribus
icibus. Quibus omnibus rite obseruatis, in
ta prima aloes tinctura dissolue resinæ
cammonij ℥. j. Tunc misce omnes tinctu-
as, & simul euapora per Balneum Mariæ ad
onsistentiam mellis. Adde circa finem ʒ. j.
lei Anisi, aut Fœniculi; & sic parabitur.

Dosis erit à ℈ j. ad ℈. ij. ad summum. Non
est reaffundendum menstruum supra aloës
fæcem, ad extrahendam eius tincturam, cum
nihil sit in aloë præter illud, quod prima vice
extractum est: quod enim remanet, aperit
venas, & valde calefacit.

DE LAVDANO, ſiue extracto Anodyno.

CAPVT XVI.

TOt ſunt Laudani deſcriptiones, quot in Chymia artifices. Quiſque ſumit ſibi particulare Laudanum. Ego eam deſcriptionem proferam, cuius experientia mihi innotuit in multis affectibus.

℞. Opii Thebaici aut eius loco ſucci capitum Papaueris albi vulneratorum, coagulati, & pellucidi ℥ ij. Scinde in taleolas minutiſſimas, & pone ad deſiccandum in loco calido, quouſque opium fuerit friabile, vt poſſit in puluerem ſubtiliſſimum redigi. Puluerisatum & tamiſatum pone in loco calido in matratio colli longi, & ſuperaffunde aceti deſtillati quantum ſatis, vt puluis redigatur in paſtam, quam nutrire debes ad tres, vel quatuor dies, aut vltra, ſi vis, additione Aceti deſtillati, aut ſucci Limonum. Tunc accipe ſucci Limonum, & aquæ alicuius deſtillatæ cardiacæ, vt Nenupharis, partes æquales, & affunde ad eminentiam trium, vel quatuor

torum. Pone in digeſtione ſupra cineres
dos ; maneant in digeſtione per menſem
o enim diutius, eo melius.) Exagita matra-
m bis, aut ter ſingulo quoque die : ſecun-
m diminutionem menſtrui adde de nouo,
poſt 20. dies incipere debes præparare re-
ua ingredientia, vt ſequitur.

℞. Succini albi pulueriſati ℥. ij. Pone in
atratio colli longi, cui affunde ſpiritum vi-
æthereum ad eminentiam trium vel qua-
or digitorum. Maneant in digeſtione in lo-
frigido, quouſque ſpiritus vini tinctus fue-
t balſamo ſuccini. Denique pone in alio
natratio Caſtorei pulueriſati ℥. j. ß. Croci
eſiccati, & Mumiæ tranſmarinæ, ana ʒ. iij.
Affunde ſimiliter idem menſtruum vt ſupra,
d eminentiam requiſitam. Tunc ℞. pulueris
iarrhodon, & triaſantali, ana ℥. ß. ex quibus
cum eodem menſtruo per ſe elicere debes
tincturam. Quæ omnia ſimul mixta filtrari
debent. Reiteratis filtris, tum incipiendum
ab opio. Cuius tinctura filtrari debet exactiſ-
ſime, & euaporari ad primam fere pellicu-
lam : quo facto adijci debent reliquæ tinctu-
ræ, & paulatim è B. M. euaporari. Et circa fi-
nem diſſolue in aqua Cinamomi ſalis coral-
lorum ℥. ß. ſalis perlarum, & confectionis de
Hyacintho, ana ʒ. ij. Quorum omnium diſ-
ſolutio tranſmitti debet per linteolum te-
nue, & prioribus adijci ad euaporandum in
perfectam conſiſtentiam. Quo facto diuide

totam compositionem in duas partes æquales, quarum vni adde Ambari cineritij, & Moschi dissoluti in aqua cardiaca, an. ℈. ß. Mixtis omnibus exacte simul reserua pro vsu.

Huius vsus est tam familiaris in Medicina, vt Medicus semper præ manibus habere debeat. In febribus ardentibus, in vigiliis exhibetur tribus, aut quatuor horis à cibo. In plurimis morbis, præcipuè in phthisi, est præstantissimum remedium: humectat enim, & restaurat spiritus. Abstinendum in frequenti tussi, constringit enim & impedit excreationem. In dysenteriis, & omnibus febribus malignis est optimum remedium. Expertus sum sæpius anno 1625. quo grassabatur lethalis dysenteria per vniuersam Galliam; nullis remediis cessisse malum, nisi anodynis, præmissa semper purgatione. Quibus intempestiuè vena secta, aut astringentia adhibita, in vniuersam contracturam inciderunt, aut cum morte vitam commutarunt. Modum purgationis talem obseruaui. In initio purgabam cum infusione Rhei & corticibus myrobalanorum citrinarum fortiter expressis, ex aquis, aut decoctis plantaginis. Die sequenti reiterabatur eadem medicina. Sed loco infusi dabam substantiam; non neglectis interea enematibus anodynis, & recta victus ratione. Ipsa nocte secundæ exhibitionis dabam tribus horis à cœna quinque

..na Laudani. Sequentibus duabus nocti-
..s eandem dosin præscribebam vsque ad
..rfectam curationem. Similiter in iusculis,
(quæ pauca debent esse) dissoluebam parum
..is coralli.

In febribus pestilentialibus, in phrenitide,
..ania, melancholia hypochondriaca, & si-
..ilibus morbis, in purpurea febre exhibetur
..m cardiacis. In aliis, habita ratione mor-
..i, ætatis, & accidentium.

Notandum tamen illud, cum Ambra hy-
..tericis non exhiberi.

Dosis est à granis ij. ad quatuor.

DE EXTRACTIS corroborantibus, Diureticis, Cardiacis, & Diaphoreticis.

CAPVT XVII.

EODEM processu vtimur in his, sicut in aliis extractis, nisi quod alio non opus erit menstruo, quam aqua destillata, nempe Cinamomi; pro cardiaco, Melissæ, Cardui

bened. Scordij, Buglossi, & florum Nymph. Aqua Saxifragæ, Apij, Petrosel. pro Diureticis. Aqua Centaurij min. aut hederæ arborescentis aut Vlmariæ, pro Diaphoreticis.

Notandum extracta hæc omnia fieri aut ex siccis, aut succosis. Ex succosis per expressionem, depurationem, filtrationem reiteratam, denique per euaporationem. E siccis per infusionem, filtrationem, & leuem euaporationem.

DE MAGISTERIIS.

CAPVT XVIII.

MAGISTERIVM est species Chymica elaborata, & exaltata ex toto aliquo citra extractionem, impuritatibus solis externis ablatis. Exemplum huius erit magisterium perlarum, & corallorum.

℞. perlarum ℥.j. albue à sordibus, puluerisa, & pone in matratio colli longi, superaffundendo acetum destillatum forte, vel succum limonum, aut berberis depuratum, ad eminentiam trium, vel quatuor digitorum. Pone omnia in digestorio cinerum calido-

rum,

um, illico videbis menſtruum agere in per- s, corrodere, & diſſoluere earum ſubſtan- um. Cum menſtruum fuerit valde imbu- um, & ſaturatum materia perlarum diſſolu- , aufer menſtruum per leuem inclinatio- em, filtra; filtratum ſerua. Relictæ materiæ on diſſolutæ in matratio adiice nouum ace- um, aut menſtruum, quouſque perlæ fue- nt omnino diſſolutæ. Secunda vice affuſum tum menſtruum ſaturatum, & filtratũ adii- e primo ſaturato, & filtrato; & pone omnia vaſe amplo, & capacis orificij in cucur- ita, aut Alembico, ſi velis; eique guttatim peraffunde olei tartari facti per deliquium, ut ſalis tartari diſſoluti, & filtrati in aqua ommuni, aut ſi vis diſſolutum cinerum cla- ellatorum, & illico videbis omnia conuerſa coagulum niuei coloris. Et hæc mutatio icitur apud Chymicos præcipitatio. Huius item ratio deducta eſt à natura ſpirituum & lium; ſpiritus enim magnum habent cum libus coniugium, cum ex ipſis originem ucere videantur: ita vt cum corpus aliquod ſſoluitur à menſtruo, & in illius ſinu abſ- onditur, illico ſuperaffuſo liquore aliquo ſa- to menſtruum illud ſaturatum materiam in diſſolutam relinquat, vt proximiori ſeſe ad- ngat. In hac lucta relinquitur materia diſ- luta, quæ illico cadit in fundum vaſis colore bo, aut flauo, vel cæruleo, prout fert na- ra rei diſſolutæ. Præcipitationem ſemper

sequitur lotio, quæ nunquam fieri debet nisi aquis simplicibus, V. G. fontana aut pluuiali, & affundi debent magna quantitate. Postea per digestionem trium, vel quatuor horarum aqua affusa, sal tartari, & menstruum simul vniuntur, & auferuntur per leuem inclinationem. Sæpius reiterari debet eadem lotio ad multas vices: deinde materia præcipitata desiccatur blando calore, & seruatur ad vsum. Eodem pacto præparantur magisteria multorum lapidum pretiosorum, vt Smaragdi, Hyacinthi, Granatorum, Berilli, matris perlarum, oculorum cancri, &c.

Virtutes magisterii perlarum sunt specificæ in peste, pestilentialibus febribus, diarrhœa, dysenteria, vt magisterium coralli. Denique iisdem pollent viribus, quibus ipsa mixta.

Dosis erit à ℈. ß. ad ℈. j. in iusculo, aut vino albo, aut ouo sorbili. Ex iisdem fiunt tabellæ modo sequenti.

℞. ʒ. j. Magisterii cuiusque, nisi fuerit Sulphuris; quod non debet accipi, nisi ad ℈. j. Adde sacchari candi puluerisati, & tamisati subtilissimè ℥. j. Incorpora omnia simul, & accipe incorporatum aqua aliqua specific dissolutionis gummi tragacanthi. Recollig omnia in pastam super chartam illitam ole amygd. dulcium: & forma tabellas vel lozengas, quas illinire poteris oleo Anisi, Fœniculi, aut Cinamomi.

DE CROCIS.

CAPVT XIX.

CROCVS est subtilior, & leuior pars metallorum, in puluerem croceum, violaceum, citrinum redacta. Exemplum erit Crocus chalybis, dictus Crocus Martis, cuius duæ sunt species. Vna dicitur aperiens, altera vero astringens. Aperiens præparatur modo sequenti.

℞. Chalybem ignitum in igne reuerberii, aut fusionis vsque ad albedinem, cui admoue magdaleonem Sulphuris super vas aliquod aqua plenum, & videbis chalybem illico fundi, liquari, & diffluere in aquam per globulos cum sulphure; qui valde sunt friabiles, & intra digitos puluerisari possunt. Et hæc est prima eiusdem processus operatio. Secunda est huiusmodi. Redige globulos istos in tenuem puluerem trituratione; quibus adde Sulphuris triturati, & tamisati, quantum chalybis. Misce omnia simul exactè, & extende super laminam aliquam ferream, aut fictile aliquod. Pone omnia in

igne reuerberij per viginti quatuor horas, & videbis chalybem redactum in puluerem violaceum. Quem denuo triturabis subtilissimè, & affundes aquam fontanam ad eminentiam quinque, vel sex digitorum. Agitabis omnia, & turbidam aquam effundes in vas aliquod nitidum, quam subsidere relinques per aliquot horas. Tunc puram, & claram aufer per languettam, & superaffunde fæcibus primis, quas agitabis, vt prius; & effundes aquam turbidam, vt supra. Et hoc reitera, quousque aqua turbida sæpius affusa, & denuo effusa reliquerit sufficientem quantitatem Croci impalpabilis. Denique pro vltima vice euapora aquam turbidam, & remanebit Crocus Martis aperiens, præparatus, vt conuenit, cum spiritu suo vitriolato, quem ex calcinatione reiterata, crebrisque lixiuiis reiteratis, & euaporatis conseruabis, à quo dependet eius vis aperiens.

Multi perperam hunc Crocum cum additione olei sulphuris extracti per campanam sæpe reuerberant. Sed hic meus est optimus, & in omnibus affectibus, quibus adhibetur aptissimus. Eius vires sunt in morbis chronicis, præcipuè febribus intermittentibus, cachexia, reliquiis longorum morborum, obstructione hepatis, lienis, & venarum mesaraicarum, per se, vel cum aliis purgantibus, incidentibus, vel corroborantibus. In scirrho lienis, & hepatis optimè exhibetur cum

ammoniaco, quo sæpius vtor modo sequenti.

℞. Croci Martis aperientis, vt supra præparati ℥ j. Ammoniaci dissoluti in aceto scillitico ℥. ß. Redige omnia ad consistentiam debitam pilularum; exhibe, vbi opus est, superbibendo vinum album, aut decoctum aliquod aperiens. Dosis est à ℈. ß. ad ℈. j.

Exemplum Croci Martis astringentis.

℞. Limaturæ chalybis libram vnam, extende super vas aliquod amplum, super tegulam aut ferrum album; & pone in igne reuerberii per quadraginta octo horas. Ablata ab igne adiice aquæ fontanæ circiter decem, vel duodecim pintas. Digere ad diem vnum. Tunc agita omnia fortiter, & aquam turbidam per inclinationem, relinque in loco aliquo quieto ad sex, vel septem horas. Tunc aufer aquam per filtrum claram, & limpidam, & in fundo vasis inuenies Crocum Martis subtilissimum, omnique virtute aperiente denudatum.

Exhibetur in facultate retentrice debilitata, hepatis, ventriculi, aut intestinorum: cor-

roborat enim, & aſtringit. In lienteria, dyſenteria, diarrhœa, gonorrhœa inueterata multum prodeſt. Exhibetur vel per ſe, vel aliis admixtus.

Doſis eſt à ℈. ß. ad ℈. j.

DE CROCO METALLORUM.

CAPVT XX.

℞ ANtimonii crudi ℔. j. ſalis nitri deſiccati leuiter tantundem. Miſce omnia ſimul in puluerem tenuiſſimum, quem pone in olla terrea, vel ferrea parum inclinata. Iniice carbonem ardentem ſuper materiam, & illico omnia inflammabuntur. Antimonium vero fuſum cum ſpiritibus fixioribus ſalis nitri manent in fundo vaſis; quod hepar Antimonii vocatur. Hoc hepar pulueriſari debet, & poni in olla ſatis ampla, affundendo magnam aquæ quantitatem. Bulliant omnia, & agitabuntur interea bacillo ferreo, aut ligneo; quouſque aqua ſatis imprægnata fuerit ſale nitro. Aufer ab igne, & effunde aquam turbidam in vas terreum, quouſque

absiderit pars tenuior Hepatis Antimonij: quam autem claram supernatantem aufer per filtrum. Et illud quod remanet in fundo vasis, dicitur Crocus Metallorum, quem lavare debes, & seruare in vsum.

Super Hepar Antimonij relictum in vase, affunde nouam aquam, & procede vt supra; quousque tandem nihil extraxeris. Omnes isti leues pollines iungi debent in vnum, siccari, & ad vsum reseruari. Exhibetur in morbis chronicis, febre tertiana, quotidiana, hemitrit. tert. spuria, denique in omnibus morbis, vbi vomitus conuenit: est nempe inter emetica omnia optimum & facillimum, multisque nominibus præferendum decoctionibus seminis Raphani cum oleo & aqua tepida, imo & ipsi Asaro. Nunquam exhiberi debet in substantia, nisi in affectibus valdè subitaneis, veluti Apoplexia & similibus: tuncque melius est exhibere vel flores Antimonii, vel puluerem emeticum, quoniam eiusmodi violenter & subito naturam sopitam excitant. Rullando patri dicebatur aqua Benedicta: Infundebat enim Crocum Metallorum in aqua fontana, vel vino albo, & exhibebat solum infusionem. Crocus autem meæ præparationis exhibetur vt sequitur.

℞. Croci Metallorum ʒ. ß. infunde in vini albi ℥. j. & aquæ fontanæ ℥. ij. Maneant in infusione per noctem vnam, siue 12. ho-

ras. Et videbis in vase vitreo Crocum subsidentem, aquam vero claram, & limpidam supernatantem. Relicto Croco eam exhibe in morbis supra dictis. In febribus intermittentibus exhiberi debet tribus horis ante paroxysmum. In aliis affectibus pro electione, & iudicio Medici. Non solet vltra tres vices prouocare vomitum: bis, aut ter per secessum operatur: aliquando nec vomitum, nec deiectionem proritat citra noxam. Reiterari potest bis, aut ter, interposito vno die.

Cæteras, easque præclaras huius mineralis dotes tam rei medicæ, quam metallicæ inseruientes, vt vulgari Chymicorum cohorti incognitas, peculiari auditorum fidei & collectioni committam.

DE FLORIBVS.

CAPVT XXI.

FLos est subtilior, & volatilior pars mixti, per sublimationem eleuata in consistentia sicca, leui, aliquando vero compacta. Eius species sunt flos Sulphuris, flos salis Amoniaci: Flos Antimonii, flos Benjoini: Mercurius sublimatus corrosiuus, Mercu-

ius sublimatus dulcis, de quibus sigilla-
im.

DE FLORIBVS Sulphuris.

CAPVT XXII.

℞. Sulphuris puluerisati subtilissimè ℥. iij. vel iiij. pro capacitate vasis. Sparge in fundo ollæ satis amplæ. Tunc adapta quatuor alias ollas non vitratas, gradatim ascendentes hac ratione, vt olla sublimior omnium sit minima, olla secunda paulo maior tertia, & supra quartam, eo ordine, vt infima sit omnium maxima. Tunc admoue orificium primæ ollæ non vitratæ orificio infimæ vitratæ, vt nihil transpiret. Interea fundus eius ollæ non vitratæ perforari debet ad latitudinem totius fundi: cuius etiam fundus perforatus deglutiri debet ab orificio superioris ollæ: & ita agendum cum reliquis, quousque accesseris ad vltimam, & minimam, cuius fundus perforari non debet vltra magnitudinem pisi. Tunc lutatis omni-

bus iuncturis, pone infimam ollam super ignem aptum & moderatum, ne comburantur flores initio, circiter quadrantem vnius horæ. Foramen tamen ollæ supremæ debet manere apertum, quousque phlegma Sulphuris exhalauerit: dein claudendum foramen supremum, & ascendent flores in consistentia sicca. A quatuor, vel tribus horis addi debet nouum Sulphur.

Sed animaduertendum in delutatione vasorum, pro additione noui Sulphuris, cautè, & subitò iniiciendum esse Sulphur, vasque illico claudendum, ne materia Sulphuris flammam cõcipiat, & flores sublimatos depopuletur; & spatio quinque horarum ablatis ollis ab igne, inuenietis flores, qui reseruari debẽt in vsum.

Valent in morbis pulmonum (exceptis sputo sanguinis, & phthisi) in Asthmate & Dyspnœa, siue per se, seu cum aliis exhibiti. Prosunt paralysi, & hemiplegiæ. Multum conducunt affectibus cerebri.

In cachexia, & hydrope feliciter vsurpantur. Exhibentur in syrupo aliquo, vel redacti in tabellas. Tabellæ conficiuntur, sicut supra dictum est de magisterio. Sed in tussi inueterata, loco sacchari communis, addi potest saccharum candum.

Dosis pro vice est à ℈. ß. ad ℈. j. intelligo de floribus.

Ad hunc modum sublimantur varia diaphoreti-

ra, vsui meo duntaxat cognita: quæ ne communibus Chymicorum sciolis exponere videar, priuatis tantum auditoribus communicabo.

DE FLORIBVS SALIS *Ammoniaci.*

CAPVT XXIII.

SAl Ammoniacum eodem pacto sublimatur, ac Sulphur, excepto quod aptius perficitur sublimatio per vasa vitrea, quam terrea; proinde sublimari debent ex alembico.

℞. Salis Ammoniaci ℔. j. Squamæ ferri ℥. x. Puluerisa omnia simul, & pone in cucurbita vitrea, adaptato alembico super cineres calidos, & post duas, vel tres horas videbis ascendentes flores Ammoniaci in alembico. Tota operatio perficitur spatio viginti quatuor horarum.

Horum florum vsus frequens est in febribus putridis instante crisi, aut in intermittentibus tertianis spuriis. Debent exhiberi ante paroxysmum, aut in accessu sudoris. Feliciter etiam exhibentur in peste, in pleuritide. Denique sunt facultatis

diaphoreticæ.

Dosis & modus vtendi talis est. ℞. Scrupulum semis florum salis Ammoniaci. Dissolue in vini albi ℥. ij. & exhibe vt supra. In febribus continuis, loco vini albi, exhibe in aqua cardui benedicti.

Hic naturam, & compositionem salis Ammoniaci paucis exponam.

DE FLORIBVS Antimonij.

CAPVT XXIV.

℞ ANtimonii pulverisati subtiliter ℥. iij. vel iiij. cum quibus consperge fundum ollæ vitratæ, vt dictum est in processu florum Sulphuris, hoc addito, quod ignis debet esse violentior multo.

Notandum quod, quo plures sunt ollæ, eo sublimioris ollæ flores exhibentur in minori dosi, quam inferioris, qui solent vsurpari à quinque granis ad duodecim; superioris vero non excedunt tria vel quatuor grana (in substantia intelligo.) Infusio autem exhibetur à ℈. j. ad ʒ. ß. Superioris vero non exce-

it ℈.ß. Vsus idem est qui Croci metallorum, nisi quod violentiori modo operentur, nec debilibus, nec longo morbo exhaustis exhibentur; sed fortibus, & robustis, consideratis semper viribus, & natura morbi.

Antimonij variarum sublimationum ope acquisitas vires, & modos operationis diuersissimos, nunc per sudores, alias per vrinas, per vomitum, per secessum, denique per insensibilem transpirationem agentis, ex fidelissimis quotidianæ meæ experientiæ scrinijs deprompta priuatis auditoribus hoc loco communicabo.

DE FLORIBVS *Benjoini*,

CAPVT XXV.

EOdem modo sublimantur flores Benioini, nisi quod in hac operatione vtimur ollis paulo angustioribus, & igne moderatiori. Vsus illorum similiter est in morbis pulmonum, tussi, & asthmate; sed postponendi sunt floribus Sulphuris. Vtimur floribus Benioini in aquis odoratis, sicut aquis Naphæ, similiter ad mangonium mulierum.

Exhibentur in morbis ad ℈. ß. ex vitello oui, aut cum ſyrupo appropriato.

Ad huius operationis modum varia oſtendam ſpecifica odorifica, auditoribus haud ingrata.

DE MERCVRIO ſublimato corroſiuo, & dulci.

CAPVT XXVI.

IN hac ſublimatione illud quod aſcendit, eſt in conſiſtentia ſicca, ſed non leui, imo debet eſſe valdè compacta, alba, & cryſtallina.

℞. Mercurij crudi, ſale & aceto repurgati, & per linteum traiecti, libram vnam, plus minus. Vitrioli communis calcinati inter album, & rubrum libras duas. Salis communis decrepitati ℔. j. Redige vitriolum & ſalem in puluerem ſubtiliſſimum, vt facilius incorporari poſſit Mercurius ad minima. Tunc ſume ℥. ij. pro vice ſubtiliſſimi pulueris, & pone in mortario marmoreo cum ʒ ij. Mercurii purificati. Tunc agita omnia piſtillo ligneo, quouſque puluis ita abſorpſerit

integrum Mercurium, vt nihil appareat. Tunc aufer Mercurium incorporatum cum puluere, & reserua per se; & ita procede circa Mercurium, & puluerem relictum, quousque per multas vices totus Mercurius, & puluis incorporati fuerint; & sic materia ad sublimandum erit præparata. Denique prospicere debes ad aptitudinem vasorum, in quorum electione maxima pars operationis constat. Aptissima vasa mihi videntur duo disculi terrei optime vitrati, in quorum vno poni debet materia sublimanda, & supra orificium disculi eiusdem magnitudinis adaptari debet alius disculus: hac tamen lege, vt disculus superior habeat in vertice caminulum affabrè applicatum, & ex collo fracti matratij erectum, per quem euolare possint maligniores, humidiores, & volatiliores materiæ sublimandæ partes. Adaptatis vt supra disculis, lutari debent iuncturæ vasorum exactissimè luto salito: & sic omnia præparata erunt ad sublimationem. Eligendus erit locus sub camino, non autem in cubiculo vbi aliquis dormiat, & admouendus est ignis fortissimus qui continuari debet. Post tres horas potest foramen caminuli claudi. Operatio perficitur spatio 24. horarum.

Nota si id, quod sublimatur, habeat consistentiam compactam, colorem album, & crystallinum, bene operatus es: secus ab initio

opus erit repetendum. Hac operatione Mercur. corrosiuus securior erit pro præparatione Mercurii dulcificati. Non enim præparare lubet, vt vulgo solet, ob duas rationes.

1. Quia ex hoc sublimato conficio Mercur. dulcem. Qui quia intus exhiberi debet, minus particeps erit acrimoniæ, alioquin in Medicina valde formidandus est.

2. Quia apud vulgares Chymic. præfatus Merc. dulcis ex vulgari sublimato corrosiuo conficitur, quem apud Aromatarios circumforaneos emunt: ij enim lucri magis, quam humanæ sanitatis studiosi addere solent Arsenicum & nitrum, per quæ maiorem quantitatem, candorem, consistentiam, & crystallisationem obtinet, & sic viliori pretio præparatum vendunt. Quid eueniet Medico, qui aliàs cum felici successu præscripserit, aliis & etiam sibi ipsi exhibuerit, si iam in tale sublimatum, ex Arsenico præparatum inciderit? Quod quamquam millies purgatum, nunquam nisi in ægri perniciem & suam exhibebit. Proinde vos moneo, vt cauti sitis in dulcificatione Mercurii.

Mercurius sublimatus corrosiuus nunquam exhibetur intus. Foris vero pro vlceribus malignis, cancro, & eiusmodi feliciter vsurpatur.

☞ *Hic discutienda occurrit venenatorum omnium facultas, & natura: quæ tam in quanto, quam in quali, balsamo, & vitali omnium Animalium*

sulphuri

...buri insidiantur. Præterea ostendetur, quam ...tè frigida apud vulgares nominentur.

...E MERCVRIO dulcificato.

CAPVT XXVII.

EX Mercurio (vt supra præparato) conficio Mercur. dulcificatum hoc modo. ℞. Merc. corrosiui ℔. j. vel ij. Puluerisa ...btiliter in mortario vitreo, aut marmoreo ...m pistillo vitreo, aut ligneo (nam Mer...rio non admouetur metallum.) Sume tan...m pulueris vt supra in mortario per se, adii...endo per vices Mercur. crudi quantum ...nbibi possit ab ipso, agitando semper in ...ortario, quousque Mercur. crudus euanue...t. Ad minimum pro ℔. j. Mercur. corrosi...i, ℥. x. vel xij. Mercurii puri & repurgati assu...untur. Tunc pone hunc puluerem subtilissi...num in matratio colli longi, & igne cineri...o sublima. Si forsan (vt sæpe aduenit) Mercur. crudus ascenderit cum ipso subli...nato, separandus erit: fuligo vero venenata, quæ videtur in collo matratii, est omnino

auferenda. Illud quod est album & crysta-
linum, superiori parti matratii affixum, rese-
nati debet. Processus hic reiterari debet
duas vices, diminuendo tamen dosim Me
curii, eadem lege, vt supra. Mercurius h
modo ter sublimatus, absque periculo int
exhiberi potest. Ante exhibitionem vt ce
tum periculum facias, pone pulueris eiusde
supra sordidum aliquod vlcus: & si fece
escharam, non bene dulcificatus est: sin m
nus, tutus vsus eius erit in morbis venerei
in hydrope, & paralysi; qui quidem susp
ctus est, si vltra tres vices exhibeatur do
integra. Prouocat nempe saliuationem, qu
tamen in morbis venereis non est improba
da, cum in ea consistat vera crisis morbi.

Dosis eius est à granis quinque ad 15. im
à ℈. ß. ad ℈. j.

Si cupias exhibere absque saliuatione, d
bes admiscere alicui cathartico. Nempe d
midium dosis pilularum cocciarum, vel sin
quibus.

*Quo pacto extinguitur, obtunditur, aut abolet
deleteria venenatorum omnium natura. Et an d
tur remedium, venenis ita oppositum, cuius ope
vsu non vereri poßimus venenatorum assumpti
nem, ratione, & experientia demonstrabitur.*

DE PRÆPARA-
tione Animalium, & prima de Melle.

CAPVT XXVIII.

R. MEllis despumati ℔.j. plus minus, ossium calcinatorum tantundem. Misce omnia, & pone in retorta, adaptato recipiente mediocri, & super cineres calidos, primo emanabit phlegma. Transpone super arenam, vbi fortior est calor, & inde spiritum elicies, remanente in fundo retortæ materia quadam spongiosa, quæ continuato igne reddit parum olei; reliquum vero calcinatum, reddit copiosum salem.

Nullus eius est vsus in Medicina, nisi externus ad educendos capillos. Vtimur vero eo pro conficiendis pyroticis. Spiritus eius est optimum dissoluens auri, proinde eo vtuntur aliqui ad conficiendum aurum potabile. Cum eo etiam educitur vitriolum ex omnibus metallis.

Ex quo mellis dulcedo, nutriendi facultas, dis-

ſoluendi metallorum vis, fœcundaque apum prolis procreandi poteſtas latet, breuiter diſcutietur.

DE SPIRITV ET oleo Ceræ.

CAPVT XXIX.

EX Cera, ſicut ex omnibus animalibus eliciuntur, aqua, ſpiritus, oleum, & flores modo ſequenti.

℞. Ceræ flauæ in taleolas ſciſſæ, ℔. j. plus minus, pro capacitate retortæ, & pone in retorta. Adapta recipiens amplum, iuncturis bene lutatis: Primò, egredietur phlegma: Secundò, cum vaporibus multis albis replentibus recipiens, egredietur etiam ſpiritus, & butyrum cum floribus albiſſ. qui nihil aliud ſunt, quam ſal volatile Ceræ. Operatione peracta inuenies in retorta terram aduſtam & fuliginoſam, quam vulgo *caput mortuum* appellamus. In recipiente vero, illud quod dicitur butyrum, cum floribus, ſpiritu, & phlegmate egredientur; ex quibus conuenit elicere oleum, modo ſequenti.

℞. butyri Ceræ, pone in retortula vitrea

ea proportione ne repleatur vltra quartam partem suæ capacitatis. Adapta recipiens siue matratium, & super blando calore cinerum, elicies oleum flauum, & limpidum. Ex ℥. xij. butyri, vix elicies ℥. j. huius olei, quod per se seruari debet. Pro relicto butyro auge ignem, aut transfer retortam super arenam, & elicies adhuc oleum, sed priori multo magis turbidum. Poteris elicere ad ℥. iiij. vel v.

Virtutes huius olei, sunt resolutiuæ, foris nempe illitum resoluit tumores scirrhosos, & œdematosos: conuenit etenim valde in frigidis neruorum affectibus. In vrinæ retentione est præstantissimum remedium; modo ipsa non ex febre, aut aliquo affectu calido oriatur. Exhibetur in aquis diureticis à ℈. ß. ad ℈. j.

Qua scientia mellificia Apum sexagonam obtineant formam, & ex qua parte Apum cera ipsa exurgat, & quibus affectibus maximè conueniat, hoc capite aperietur.

DE PHLEGMATE, *spiritu, oleo, & sale volatili Cranij humani, Cornu cerui, Eboris, & similium.*

CAPVT XXX.

℞. CRanii humani nō humati ℔. j. Scinde in paruas taleolas, vt in retortam coniicere possis. Adapta recipiens satis amplum, iuncturis bene lutatis: primò egredietur phlegma: secundò spiritus: auge gradum ignis, & egredietur oleum, denique sal volatile in satis magna copia. Vbi notandum, quod animalia possident magnam portionem salis volatilis supra omnia mixta, propter continuam circulationem spirituum, qualis non reperitur in aliis mixtis. Olei nullus est vsus in Medicina. Alij tamen vtuntur spiritu eiusdem ad curam epilepsiæ, sed male. Tantum enim abest vt curent, quin potius prouocent. Tanta enim violentia agit, vt nisi cautus sis in delutatione vasorum, plus quàm vigesies prouocabis sternutatio-

nem. Sed sal volatile non est contemnendum remedium, & vera forsan huius affectus cura. Verùm exhiberi debet semper cum specificis, nempe aquis pæoniæ maris, lilii conuallium & similibus. Non est negligendus eiusmodi apparatus, qui sic fit.

℞. Salis volatilis Cranij humani, dissolue in aqua pæoniæ maris calida, filtra, & euapora, euaporatum collige, & exhibe à granis v. ad x. ex ℥.ij. aquę alicuius specificæ. Continua vsum ad sex septimanas ter in diē mane & vespere. Eodem modo elicitur spiritus, oleum, & sal Cornu Cerui. Cuius tamen oleum non vsurpatur intus, propter fœtorem insignem: spiritus vero pollet virtute tum diuretica, tum diaphoretica: sal vero est præstantissimum cardiacum, multis modis lapidi bezoardico anteponendum. Exhibetur in febre pestil. in variol. vermibus, &c.

Dosis est à granis quinque, ad decem, cum ℥. ij. aquæ alicuius specificę & appropriatæ.

Hac eadem methodo eliciuntur ex carnibus & oßibus serpentum, vt viperarum, piscium, auium, salia volatilia obtinentia varias inter se externas formas è Cranio parallebipedales. E cornu cerui sal adhærens parietibus recipientis (modò humido, & lento calore euocetũr) refert capita multa ceruorum confusa. Illud vero quod in fundo reperitur formam hexagonam planam, & adãmantis splendori æqualem referre conspicimus. Quarum diuersarum signaturarum causæ dilucidè aperientur.

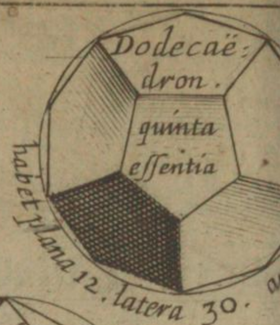
DOCTRINA DE symbolo & mutuatione elementorum cum quinq; corporibus simplicibus Geometricis: unde dilucidè aperietur vera causa diversarum formarum, numerorum, variarumque proportionum in compositis, ut figura hexagonali, cubica, pentagonali, octaëdrica rhombica, in sale cornu Cervi, in nive sexangulari, in crystallo, Smaragdo Adamante, vitriolo, caulibus, floribus & folijs stirpium, alveolis apum, Nitro, Sale gemmæ & vulgari.

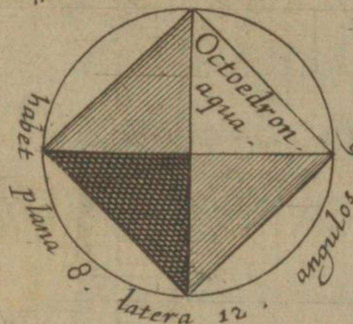
Opus novum, & à nullo ante me, quod sciam, elaboratum.

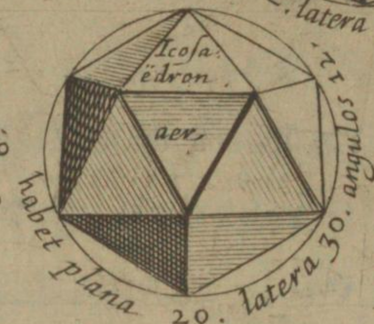
PYthagoricis & occultioribus naturæ interpretibus mos est progressiones rerum

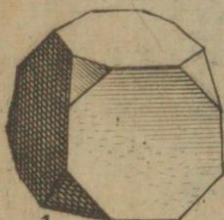
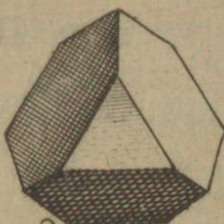
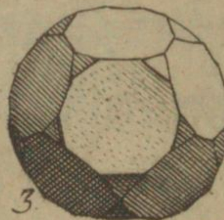

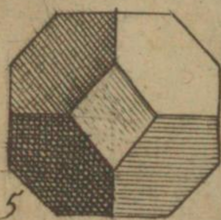
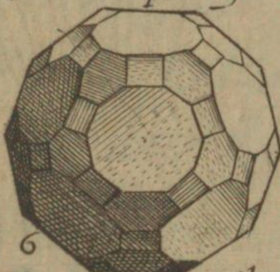
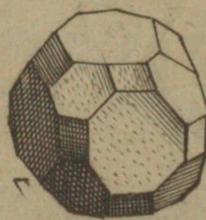
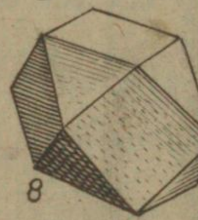

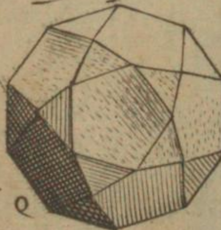
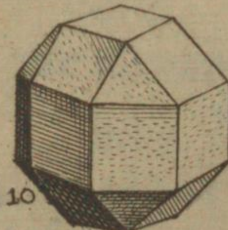
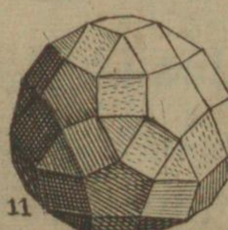
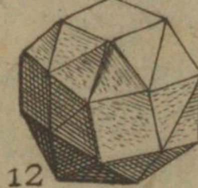
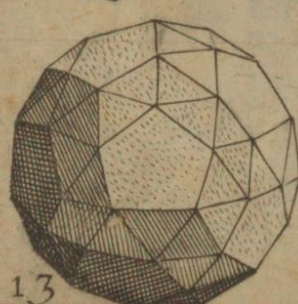
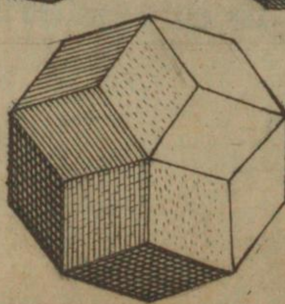
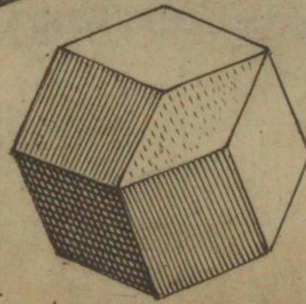

1.

2

3

4

Ut quinque regularia corpora formam irregularibus præbent

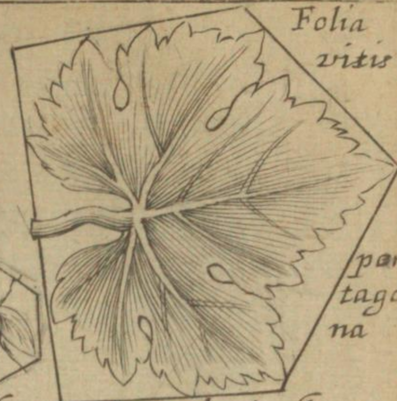

5

6

7

8

Sic simplicia Elementa omnibus mixtis formam exhibent

9

10

11

12

13

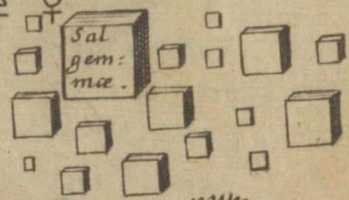

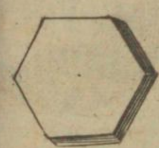

...t non potest fieri angulus solidus absque tribus planis sic non ...otest fieri corpus physicum sine ⊖ 🜍 ☿

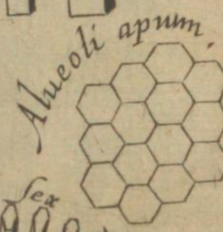
Nix sexangularis.

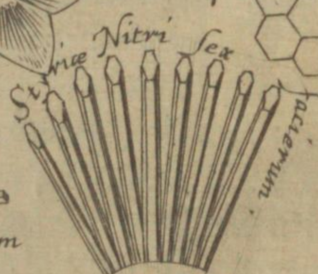
Sal cornu Cerui.

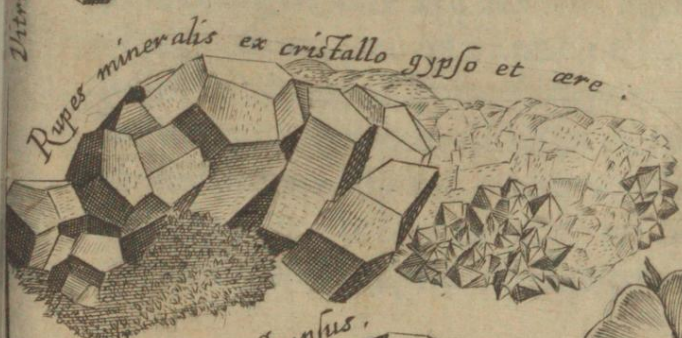

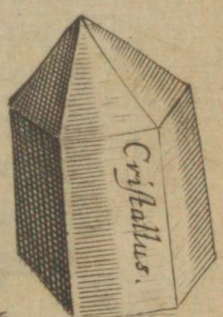

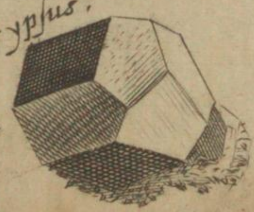
Sal esculentum

Vitriolum æris seu Veneris

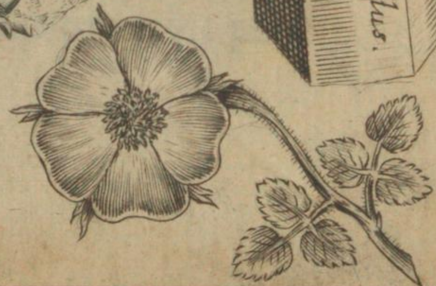
Omnia in mensura et numero, et pondere disposuisti; sap. ij.

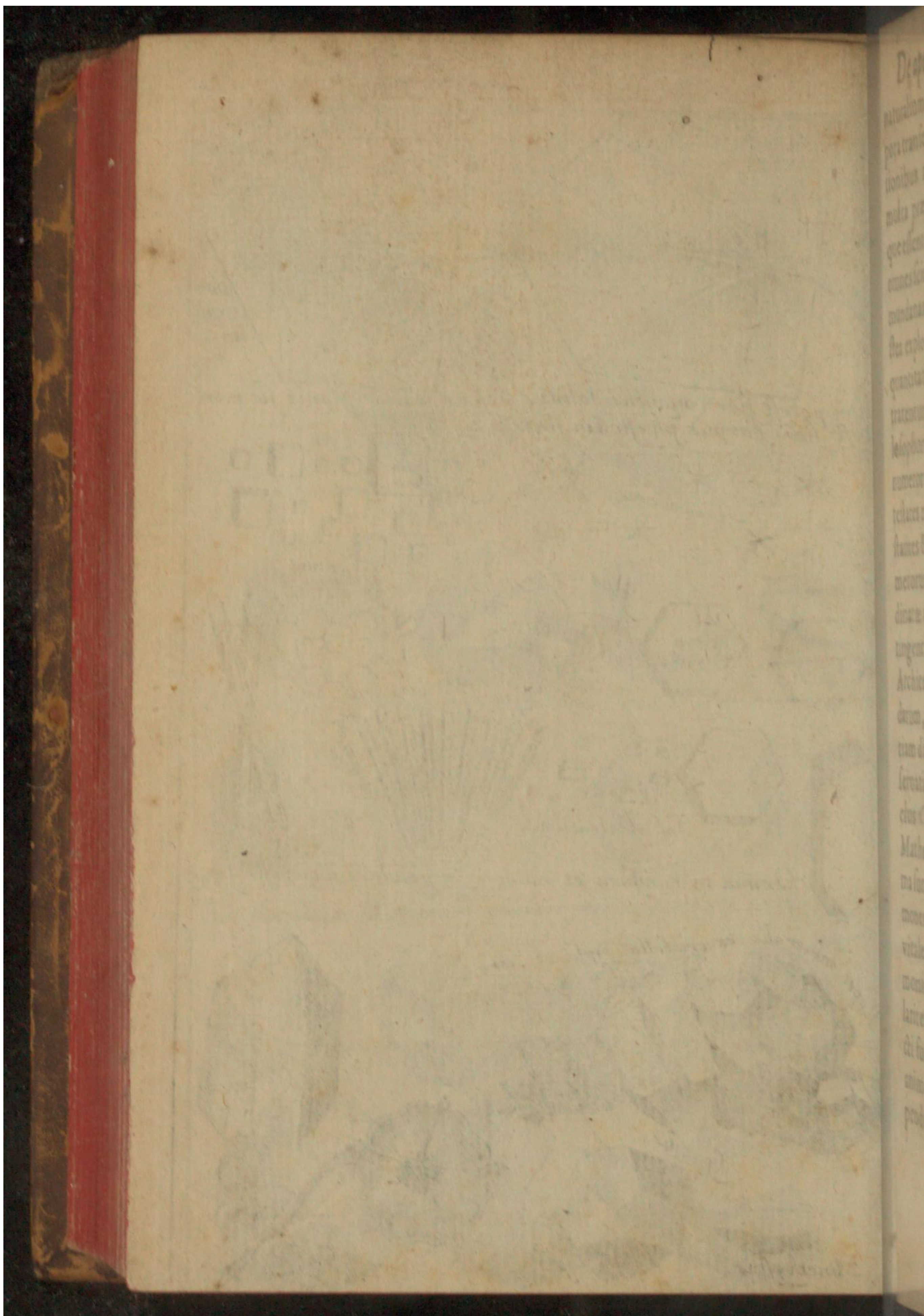

naturalium quæ ex ſimplicibus in mixta corpora tranſeunt, numeris, figuris, & proportionibus adaptandi, eorumque inuolucris multa præclaraque myſteria occultandi: itaque eſſentialium numerorum proprietatibus omnes ſcientias tam mundanas, quam ſupramundanas docuerunt. Etſi vero ab aliis poſtea exploſi ſint, quod ex numeris & nudis quantitatibus ſubſtantias produci poſſe arbitrarentur: hi tamen conſilium tantorum Philoſophorum non ſatis perceperunt, neque numerorum eſſentialium proprietates & poteſtates mirabiles intellexerunt. Nam ſi conſtantes & perpetui ſint numeri partium, numerorumque proportiones & mixtiones ordinatæ in generatione, caſu vtique non contingent, neque à poſteriori: ſed in ſcientia Architectonica ſeu mechanica rerum faciendarum, quæ ab anima in naturam ſeminariam diffuſa fuit, continebantur. De qua obſeruatione digniſſimum eſt quod ſcribit Proclus *Commentario* 1. *in Euclidem*: Cunctæ res Mathematicæ, inquit, primum in ipſa anima ſunt, & ante numeros numeri, qui per ſe mouentur, & ante apparentes figuras figuræ vitales, & ante ea quæ concinnata ſunt harmonicæ rationes: & ante corpora quæ circulariter mouentur, inuiſibiles circuli producti fuere: horumque omnium vbertas ipſa anima eſt, & iſte ornatus alius eſt qui ſeipſum producit, & à proprio producitur principio,

& vita seipsam explet & ab opifice absque corpore ac sine dimensione expletur: & quando suas promit rationes, tunc patefacit suas scientias atque virtutes.

His itaque formis anima induit suam essentiam, nec est numerus in ipsa multitudo vnitatum existimandus: neque eorum quæ cum dimensione sunt idea, corporaliter est intelligenda: sed vitaliter & intelligenter omnia apparentium numerorum, figurarum, rationum & motuum exempla sunt supponenda. In hac ergo magnitudine proportiones, figuræ, numeri, colores, sapores, odores, corporaturæ, tum reliquæ signaturæ fundantur: & si in scientia illa continentur, otiosa vtique non erunt, sed vitalia, potestate pleni, proportiones ordinatas in progressionibus explicantia, docentiaque pondere, mensura & ordine creata esse omnia. Itaque nihil est in vniuerso, quod ordinem effugiat, quod non proportione ad harmoniam vnitatemque redigatur: & quanquam huic aut alteri dissonum videatur, alii tamen confestim consonabit.

Tales consonantiæ in natura singulis momentis absoluuntur: semina enim in generationibus ab vnitate in Mentem, Animam & Naturam labentia, partes, tanquam numeros & sonos, ordinata progressione producunt Elementa, corporum principia, numeris antea in scientia definita, constituunt. Quæ si

consentanea fuerint, harmoniam, mixtionem, proportionem & consonantiam efficient. Consonantiam dico, ex tribus debite confluentibus constantem, scilicet seminali tinctura, corporum principiis & elementis. Corporum principia appello Salem, Sulphur & Mercurium, signaturis suis ornata: tum elementa principiis consentanea.

Hanc generationis diuinam scientiam & administrationem, Hippocrates docta profundáque interpretatione persecutus est *libello de diæta.* Vbi postquam ostendit seminum progressionem ex orco in lucem, fluxumque generationum & corruptionum vniuersali doctrina declarauit, ad hominis naturam descendit, inquiens, τὰ δ᾽ ἄλλα παντὰ καὶ ψυχὴ ἀνθρώπου, καὶ σῶμα ὁκοῖον ἡ ψυχὴ διακοσμέεται. Hoc est; *alia omnia, & anima hominis, corpus verò animæ consentaneum fabricatur.* Principia illa vitalia, radices, tincturas, mechanicos spiritus (vt eos vocat doctissimus Seuerinus) in quibus scientia, vita & potestas viget, ψυχὴν appellat: alibi θερμὸν, vt in libro de carnibus; hîc sæpe πῦρ. Quales autem fuerint scientiæ & dona vitalium spirituum Animæ, calidi ignis & tales signaturæ, in corporibus exprimi, corporumque ornatum vniuersum in anima contineri asserit: ita anima est principium corporis organici, ab hac enim fluit. Huius virtute Elementa, principia miscentur, augentur: ex spiritualibus in corporea

mutantur: figuris, magnitudinibus, coloribus & similibus picturis animæ consentaneis: hoc est quæ ad prædestinata officia absoluenda operæ precium obtinent.

Non immerito igitur in maximo honore apud veteres, Mathematicæ fuerunt disciplinæ, quum Geometria & Arithmetica in anima ipsa, antequam in corpore fuerit, concipiantur, & in quas intuitus omnipotens Conditor, singula ad amussim fecerit. Quàm mirabilis est harmonicus astrorum septenarius? Quàm mystica trias? In qua numerosa Geometricaque sapientia maximè elaborarunt Academici veteres & Platonici. Sed hic philosophandi modus Aristotelico toto cœlo oppositus erat. Illi enim per numeros philosophando ex supremo emanationum fonte ad infima, quasi componendo & methodo synthetica rerum naturam aucupantur & à ternario ad quaternarium descendebant. Quum tamen è contra isti ab infimis rebus corporeis, & sensibilibus quasi diuidendo & methodo Analytica ascendunt à quaternario ad ternarium, nempe à corporeo, sensibili & caduco ad cælestem & incorruptibilem naturam: quaternarius enim numerus iuxta Pythagoreos corporis & materiæ est particeps, ternarius vero spiritus & formæ. Huic non absimilis est illa diuini Platonis *in Timæo*, animam hominis triangulo comparantis, in cuius apice sit

vnitas; ex vno cuius latere sunt numeri pares 2. 4. 8. ex altero impares 3. 9. 27. ad numeros primos cubos descendendo, id est ad octonarium, & septenarium supra vigesimum ita vt, inquit Proclus, in Timæum, octonarius, quia pariter par ad vnitatem vsque diuiditur, corruptibilis corporis, aërei vehiculi naturam demonstret: 27. autem, vt impar & indiuiduus numerus, incorruptibilis & æterni, id est vehiculi ætherei, quo amicta anima tandem in hoc humanum ergastulum coniicitur. Hoc est quod ait Plato, animam esse compositam ex substantia quadam indiuidua, & quadam circa corpora diuisibili. Plotinus vero id refert ad vitam primam animæ, qua in se subsistit, & ad secundam, qua corpus informat. Idem est, inquit, atque si diceretur animam essentia quadam constare, partim quidem apud superos permanente, partim vero ad inferiora vergente: quæ quidem simul & inde pendeat, & se interim ad hæc vsque propaget, non aliter quam ex centro linea protenditur: sic anima, Iani instar, duplici donata facie, supera iungatur cum mente: infera conuertatur ad corpus. Supera dirigatur à à mente, infera dirigat corpora: supera degat in æuo; infera in tempore: supera concipiat, rationibusque impleatur; infera pa-

fiat. Supera indiuiduè & simul operetur; infera cum successione & tempore. Adeo vt, ait ille *lib.* 2. & diuisa sit in partes, & iterum non diuisa: potius autem ipsa neque diuisa sit, neque diuisa fiat: manet enim secum ipsa tota; quippe cum corpora nequeant diuisibilitate propria indiuisibiliter eam accipere. Quo efficitur, vt non animæ quidem passio sit, sed corporum. Huc refer quod ait Hermes *in Pœmandro*, duplicem esse hominem, mortalem quidem corpore, immortalem vero ob substantialem hominem.

Sed redeundo vnde digressi sumus, quum de numeris loquuti sunt veteres, non de numeris figurisque illis abstractis & insolitis, quos flagitiosissimi homines pro fundamento Magiæ perniciosissimæ constituunt: sed de concretis & essentialibus loquebantur, & ista diuinarum humanarumque rerum arcana hieroglyphia repræsentabant.

Nonne in plantis similis est analogia? Nonne distincta repetiuntur multorum folia, vt ficus, cucurbitæ, vitis quinario neruo? Nonne multorum florum forma, vt rosarum simplicium; arborum, vt persicorum & omnium fere fructuum flores quinario florum folio exornantur? Quem numerum non nisi ex pentagono Dodecahedri latere abstractum dixeris. Quid dicam de mineralibus, quæ inanimata apud multos censentur; & tamen crystallis hexagona pyramidalis forma, in

ſmaragdo itidem, in adamãte octaëdrica non fortuito, ſed ſemper contingit. Quid de vitriolis, quorum quædam cubicam, vt vitriolum Martis; alia faciem hexagonam habent, vt vitriolum Veneris? Sed non poſſum hoc in loco reticere, quantum ingenioſorum curioſorumque hominum conſuetudo & frequentatio in perquiſitione formarum mihi detexerit. Dum enim ſcrinia celeberrimorum virorum, tum artificum, qui in re minerali, præcipuè verò lapidea, perluſtrarem, incidi in lapidarium quendam, virum in arte periciſſimum, Dominum *Bourſelette* nominatum. Is quum multa experientia ſibi cognita de lapidibus & gemmis mihi communicaret, obtulit mihi Rupem mineralem ex minera argenti Lotharingica effoſſam, quaſi ex aqua aliqua nitroſa congelatam, latitudine trium palmorum. In cuius ſuperficie extima adhærebat materia quædam gypſea, clara, pellucida & cryſtalliſata, ſed cryſtallo multis modis mollior, polita valdè & dodecahedrali forma prædita, faciebus ſuis pentagonalibus adornata. Adeo enim apprimè imitabatur numeros, figuras & dimenſiones Geometricas, vt naturam cum arte contendiſſe dixeris. Is me ad ſpectatiſſimum virum Dominũ Ioannem Baptiſtam *de la Noüe*, in eo genere ſcrinij locupletiſſimum deduxit, vbi cryſtalla omnis generis, marmorea multa, marcaſitas, lapides & gẽmas multas adhuc nõ elaboratas cõſpexi. E

quorum numero vidi Rupem mineralem planam, latitudine trium vel quatuor palmorum præditam, cuius vna facies fuit infinitorum cryſtallorum ſpeciebus ſex facierum referta: è cuius medio fluor quidam metallicus, amplitudine trium digitorum, protuberabat ex ære, intermixtis multis puri auri atomis, aquæ forti reſiſtentibus. Ex aduerſa vero facie mille ſpecies dodecahedrales eminebant, prioribus nuper à me prolatis ſimiles. In medio vero lapides cryſtalli duritie æquales, quæ cubicam vndequaque obtinebant formam, ſed vitrioli Martis colore conſpicuas. Hæc non abſque admiratione conſiderans, tacitaque mente mecum perpendens, ecce mihi oblatus fuit ſmaragdus occidentalis, cylindrica forma præditus, pondere vnciarum ſex, ſed ſex faciebus: tanta politie excultus, vt niſi penitius rem ipſam examinaſſem, hoc fuco artificum illico attribuiſſem. Sed examine iterum atque iterum adhibito, reperi veram, naturalem & incultam fuiſſe gemmam, quæ niſi maculis multis & ſcabritie ſcatuiſſet, inæſtimabili pretio proculdubio præualuiſſet. Aderant veſtigia quędam pyramidaliũ facierum, quæ ſatis denotabant eandem habere ſmaragdum cum cryſtallo figuram: ſed mollitie & colore tantum diſcrepare. Omnes enim ſmaragdi, faciebus ſex (ſicut cryſtalla) præditi ſunt. Sic ex Salibus, tam quæ naturaliter creſcunt

& è visceribus terræ effodiuntur, vt sal gemmæ, quod etsi in mille partes discretas confregeris, tot cubicas tesserulas vndique conspicies: quàm quæ fiunt ex succis inspissatis, vt sal marinum, quod à cubica sensim ad pyramidis accedit formam. Quæ similiter violento igne ex mixtis per retortam in recipiens excipiuntur, modò blando calore euocaueris, habebis è cornu cerui salem volatilem, facie hexagona regulari præditum, & in fundo recipientis in spiritu & aqua concretum, tam affabrè constructum, vt dixeris non absque lapidarii rota & arte concinnatum fuisse. Ex salibus itidem diuersorum mixtorum, quæ per blandam calcinationem è cineribus plantarum educuntur, quot particulares numero, & figura differentes formæ conspiciuntur? Non latet Chymicos, qui non lucri, sed eruditionis causa eiusmodi rerum signaturas expiscantur. Salem absinthii sæpiùs reperi circa parietes vasis concretum forma ouali: sed in sex facies exactè quadratas, pellucidas & politas, & iuxta vtrumque extremum in sex pyramidales facies exacte in vnum apicem conspirantes. Quis ignorat niuem sexangularem? Quis salis nitri cylindricam sex facierum formam? Quid dicam de Architectonica illa apum in alueolis condendis scientia, qui cylindrum sex facierum semper repræsentant? Quis tam fatuus dixerit hos numeros & figuras,

quum nunquam aliter contingat, fortuitos esse?

Sed vt ad rationes reddendas harum figurarum & numerorum penitus me applicem, reuocabo omnes istos diuersos numeros & figuras quæ in mixtis reperiuntur, ad certum & determinatum numerum & figuram: conaborque in simplicibus ex vniuscuiusque rei proprietate & conuenientia cum Mathematicis res non Mathematicas physicè demonstrare, & simplicibus corporibus certum & determinatum non tantum numerum, sed & figuram certam & specificam, iuxta leges Mathematicas, posse adscribi. Et primò ex corporibus, quorum infinities infinita sunt genera: seligamus aliqua per certas notas, puta quæ aut latera, aut angulos, aut plana singula vel alterna, vel quouis constanti modo iuxta habeant inuicem æqualia; vt ita cum firma solidaque ratione ad finitum aliquod veniatur. Hoc pacto retinebimus sola illa, quæ aut omnia plana & æquangula, & æquilatera fuerint, quæ quinarium numerum excedere non inuenientur; eaque regularia vulgo nominantur, quibus Græci hæc adscripsere nomina, *Cubus* seu *Hexahedron*, *Pyramis* seu *Tetrahedron*, *Dodecahedron*, *Icosahedron*, *Octahedron*. Nec possibile est plura vel pauciora excogitari posse, vt ab Euclide *lib.* 13. *propos.* dilucidè demonstratur. Quare sicut horum definitus & exiguus est tantum numerus,

cæterorum vero corporum innumerabiles & infinitæ species: ita decuit in mundo physico duo esse corporum genera, elementis, & elementatis euidenti discrimine inter se distincta: quorum vnum finito simile, & illud erunt corpora elementaria, siue ipsa elementa simplicia, angusta, & certo numero & figura limitata: Alia erunt corpora elementata siue composita, vt vaga omnia & infinito similia, & hoc quasi discrimine inter se distincta, vt minus aut magis vagam habeant figuram, quo magis à puritate simplicis corporis desciuerint.

Si quis interea istas rationes Philosophicas risu sannisque excipere & illudere audeat, ego illi ducem, authorem & prædemonstratorem ex antiquissimis seculis Pythagoram proferam, cuius multa in scholis mentio; qui cum præstantiam horum corporum consideraret, pari ratione, mille annis ante Creatoris aduentum, cura non indignum censuerit ad illa respicere, atque rebus Mathematicis physicè, & ex sua qualibet proprietate accidentaria sensili res non Mathematicas accommodare. Terram scilicet Cubo, Ignem Pyramidi seu Tetrahedro, Aquam Octahedro & Aërem Icosahedro. Et præter hæc omnia elementa, quintum astris analogum siue quintam essentiam Dodecahedro adaptauit. Non quod terra hæc nostra & reliqua elementa, habeant tales formas,

quum non ſint corpora ſimplicia, ſed ex omnibus elementis coacta. Præterea Mathematica & phyſica corpora ſimplicia iiſdem vtuntur primis principiis. Ad conſtituendum enim corpus ſimplex phyſicum, ſicut ad Mathematicum, oportet vt concurrant punctus, linea & ſuperficies. Corporum etiam regularium prima elementa ſunt trianguli, qui in iunctura laterum habent punctum, in ipſo latere lineam, in plano ſuperficiem. Mathematica & phyſica quoque habent ſimilia. Mathematica enim, vt hactenus dictum eſt, ſunt quinque, nec plura excogitari poſſunt. Quinque etiam ſunt corpora ſimplicia ſeu elementa; quatuor vulgaria, & quintum quod eſt aſtræum, quinta eſſentia ſiue elementum, cœlo ſtellarum analogum, & vt vocauimus in initio primi libri, purum in mixto. Ex quinque regularibus tria ſunt primaria, Hexahedron, Tetrahedron & Dodecahedron. Duo ſecundaria, Icoſahedron & Octahedron. Tria itidem elementa primaria. Quinta eſſentia Dodecahedro ſimilis: arena Cubo ſimilis, pyramis igni ſimilis. Duo erunt itidem ſecundaria elementa, Aqua Octahedro, aër Icoſahedro reſpondens. Et ſicut primaria inter ſe differunt, & ſecundaria communi vtuntur triangulo: ita ex tribus primariis elementis arena eſt paſſiua, tranſmittit tantum, non immittit radios: nam eſt lux coarctata. Quinta eſſentia au-

tem cum proximè ab essentia emanet, est potentiâ quidquid reliqua sun actu, hoc est, est mater actionum: nam quidquid reliqua sunt actu, ab eius exemplari depromuntur & foras emittuntur. Et sicut duo secundaria communi vtuntur triangulo, situ minus stabili; ita aër & aqua hoc habent commune, vt non expectent ignis vim, sed instabili modo fluctuent & effugiant. Primariorum quodlibet proprium suum habet planum: Cubus quadratum: Pyramis triangulum, Dodecahedron pentagonum: ita ignis à pyramidis triangulo acuto acumē suum mutuatur. Arena à quadrangulo stabilitatem, & ab igne constantiam: Quinta essentia in pentagoni angulo obtuso, qui reliquorum omnes angulos in se continet, abscondit, exemplari modo, quinque elementorum varias facultates tam visibili actu, quam inuisibili potestate abditas. Et quemadmodum secundaria planum triangulum à pyramide mutuantur: ita & secundaria elementa tenuitatem suam ab igne; aqua ingenitam facultatem abscondendi in se salem siue purum extra mixtum; aër abscondendi in se aquam. Primaria nulli aliorum corporum suam debent originem & proprietatem: secundaria pleraque ex primariis facta communicatione adepta sunt, & quasi ex his genita similiter. Sed prima elementa nulli aliorum elementorum suam originem & proprietates debent. Aër

vero & aquæ videntur quasi ex his primis genita, & præcipue ex quinta essentia, quæ proxime nascitur ex essentia rei. Adde etiam quod primaria corpora perfecto numero constant, nempe ternario; Secundaria imperfecto, nempe binario. Præterea primaria omnes anguli species habent: Cubus rectum, Pyramis acutum, Dodecahedron obtusum. Secundaria vero in solius anguli obliqui genere versantur. Simili ratione elementa primaria sunt primæ imagines, & proinde habent in se primario, quæ in secundis sunt participatione tantum: & quæ sunt in secundis facultate quadam extrà regnante, in primis sunt altereitate quadam intus manente. Deniq; Dodecahedron princeps est & primissimũ sui ordinis: constat enim ex angulo obtuso, in quo omnium anguli specierum exemplaria continentur: omnis enim ordinis primissima formam habent eorum quæ post se sunt. Hinc totum natura partibus prius, vt ciuitas domo: nam ex toto partium perfectio spectatur, & ad illud, tanquam ad finem, refertur. Sic superiora colligunt in se vnita, quæ in inferioribus sunt dispersa, aguntque sicut & omnia corpora simplicia; quæ semper agunt & agendo foras nonnihil emittunt simplicissima, hoc est origini proximiora, absque intima mutatione sui. Quum enim vniformia sint, parsque partem teneat, nihilque intus habeant alienum, merito ni-

hil effluit substantiæ foras, quod non connectatur ad id vnde progressum est, peregrinandoque leges auitæ & desideratæ patriæ omnino obseruant. Quidquid enim est terra, apparet tantum tale per similitudinem substantiæ cum igneo & astræo hoc elemento. Quidquid itidem est ignis elementaris, hoc habet vt imago quinti & astræi huius elementi. Quatuor elementa vulgaria mobiliter mouentur, quoniam à recta via plerumque propter aliquod impedimentum dimoueri possunt. Cœlestia vero mouentur stabiliter: nam in illorum naturali statu semper perseuerant. At motus, mutatio quædam est: mutatio vero indigentiam quandam denotat, quia mouetur ad id quod non habet. At super id quod est indigum, est ibi illud quod est plenum, quo sustinentur reguntur que mobilia, & quo recurrunt vt impleantur. Est super motum, immobile: & super omne compositum, simplicissima natura. Ex qua deducimus naturam simplicissimam quinti elementi siue puri in mixto, quod extra mixtum per separationem puri ab impuro se se prodit in tres formas diuersas, Salis, Sulphuris & Mercurii nominibus insignitas. Quod & ipsum vniformis Dodecahedri natura denotat: constat enim ex duodecim pentagonis æqualibus & æquilateris, denotatque eius materiam simplicissimam & vndiquaque sibi homogeneam, sed quæ vires quatuor

naturarum comprehendit, & simul tria seminalia rerum principia Sal, Sulphur, & Mercurium. Pentagonum enim includit tres isosceles triangulos, per quos ipsa designatur potentia Salis, Sulphuris, & Mercurij, cælesti terrenaque hac virtute distincta.

Nunc verò quum ternarius & tetras multum à priscis Philosophis vsitata sint, iisque designentur in natura principia & elementa dicta: de his licebit paulo adhuc fusius agere. Omnis natura corporea in mundanam scenam abitura, vt ex materia, forma & proportione primo constat: sic ex his oriri elementa, tum tria seminalia principia necesse est. Nam quicquid per generationem in hæc inferiora perficitur, mediantibus principiis & elementis, primis rerum matricibus, non solum producitur, sed nutritur & conseruatur. At in productione quædam magis materiam, alia formam respiciunt. Quæ materiam, illa sunt, in quibus nulla dunamis interna latet, saltem frigiditates, caliditates, humiditates, siccitates, & tales qualitates materiales & relollaceæ deprehenduntur. Talia autem sunt quatuor elementa vulgaria, quæ nullam, vt apprimè docet Alcinous, *in Institutionem Platonicam*, habuere priùs elementorum ordinem, mundi opifex formauit Pyramide atque Cubo, Octahedro & Icosahedro, & præter hæc omnia Dodecahedro. Materia enim, quatenus

pyramidis formam suscepit, ignis existit, quod hæc omnium elementorum materialium, secando & diuidendo, fuit accommodata, paucioribusque triangulis constat, atque idcirco est rarissima. Quatenus autem Octahedra facta est, simul aquæ qualitatem, sicut & aëris, quatenus Icosahedri forma ornata est. Cubi vero figurâ terræ, vt omnium maximè solidæ atque firmæ. Quæ autem formam respiciunt, ea sunt in quibus omnis actio & potestas latet, in quibus calidum illud cæleste innatum, quod multum crescentibus attribuit Hippocrates, inesse creditur. Hanc Theophrastus vitale naturæ principium appellat. Planius tamen Arist. dum facultates omnes animæ generationi dicatas in corpore quodam habitare, non dubiis externorum elementorum aut materialium qualitatum contaminato, sed puro & diuino asserit: in quo omnis vis & potestas viuentium latet. Quare quum multum supra qualitates quatuor vulgarium elementorum sapiat, non ineptè tum à Platone, tum à cæteris veterum Philosophorum cohortibus quinta essentia, quintum elementum, elementum astris analogum, vniuersi elementum appellatur. Non quod sit quædam natura ex aliis composita, sed quod in se contineat quatuor elementorum compositionem, & aliquid vltra. Sicut obtusus angulus Dodecahedri cui assimilatur omnes angulos in se continet: & vt scribit

Proclus, obtuſus angulus vniuerſis ſubſtantiam ſuppeditat. Et ſicut cælum omnia hæc inferiora continet, & tamen à nullo continetur: eodem pacto quinta eſſentia vagam quatuor elementorum naturam determinat & in actum protrudit, eiuſque ratio materialis formas in magnitudinem auget & in omnis generis mutationem producit.

Et quum præter prædictas quatuor ſolidas figuras regulares, quinta etiam ex pentagonis conſtituitur, quorum tria in vnum compacta ſolidum angulum efficiunt, ſicque duodecim facierum figuram complent, duodecim baſium alias figuras complectentem. Nam ex duodecim pentagonis fiunt quatuor ſolidi anguli compacti: ex ſingulis tribus pentagonis, quatuor ſimplicibus corporibus correſpondentes, & vnum angulum ſolidum conſtituentibus. Hinc facile erit proſpicere, per vnum ſolidum angulum, vario modo per Dodecahedron diſperſum, tum de tribus pentagonis vnum ſolidum angulum conſtituentibus, & quater per Dodecahedri regularem formam etiam repetitam, materiam eius ſimplicem & vndequaque ſibi homogeneam reſpexiſſe: ſed quæ vires quatuor elementorum comprehendit, & ſimul trium rerum ſeminalium continet principium, deſignatum per pentagonum, includens tres triangulos iſoſceles: per quos deſignantur tres iſtæ quintæ eſſen-

tiæ dunam*eis*, nempe Sal, Sulphur & Mercurius. In ſale deſignato per vnum extremorum, vbi conſtituitur fœcundans natura, vnde naſcendi vigor: terminat enim humidum & forma donat, vimque phyſicam & formatiuam ſibi vendicat, quod tum accretio & mutatio, tum generatio in animalibus comprobat. Nihil enim terra marique gignitur, niſi beneficio calidi ſiccíque agentis & informantis. In ſulphure vero, per aliud extremorum iſoſcelium in pentagono inuentorum, conſtituitur proximum ſeminis receptaculum, vnde corpora generationi deſtinata complentur. His duobus comitibus Mercurius adiunctus eſt, quaſi materia patiens & omnium formarum ſuſceptiua, Mercurii tum cæleſtis, tum mineralis mutabile ingenium repræſentans. Hoc terminatum ab agente calido vitam cuiuſque & virtutes continet, vnde eſſentialis vniuſcuiuſque rei proprietas ineſt, in mutatione prærogatiuam aliorum obtinens: nam Sulphur & Sal ad tranſeuntia tantum perhibentur: vnde fit vt officio peracto tanquam recrementa ſegregentur. Quanquam non tota, vt videmus, in tranſpiratione & vſu alimentorum, neque abſque ratione, quum ſeminalia illa principia repræſententur per tria triangula iſoſcelia, quorum extremorum baſes idem ſunt cum medii lateribus, baſis vero medij idem cum extremorum lateribus.

Sed hæc media cum duobus extremis melius Plato exprimit *in Timæo*; Duo sola, inquit, absque tertio quodam commodè cohærere non possunt, sed medium aliquod vinculum desiderant; vinculorum vero id est aptissimum atque pulcherrimum, quod ex se & ex iis quæ adstringit quam maximè vnum efficit. Hoc vero maxime proportio ratioque alternæ rationis assequitur. Quando enim in tribus numeris, aut motibus, aut viribus medium ita se habet ad postremum, vt primum ad medium: vicissimque vt posterum cum medio, ita medium cum primo congruit: tum quod medium est & primum, fit & postremum: postremum quoque & primum media fiunt: Ita necessitas cogit, vt omnia quæ sic deuincta fuerint, eadem inter se sint. Eadem vero cum facta sint, efficitur vt omnia sint vnum. Quare inter Salem & Sulphur Mercurius medius censebitur, ista proportione vt Mercurius ad Sulphur, ita Sal ad Mercurium: & vti Sulphur cum Mercurio, ita & Mercurius cum Sale congruat. Sed quia vniuersi corpus latitudinem non solum habere debuit, sed etiam profunditatem vnum ad seipsum, tum ad extrema vincienda interiectum, non sufficiet; sed vt soliditatem habeat, non vno, sed duobus semper mediis indigebit. Quapropter inter Hexahedron terram, elementum & Tetrahedron ignem naturæ, Deus Icosahe-

dron aërem, & Octahedron aquam locauit, eaque inter se inuicem quoad potuit comparauit. Vt quemadmodum ignis ad aërem, ita aër ad aquam: & vt aër ad aquam, sic aqua ad terram congruè conferatur.

Neque hic mihi obtrudi meritò debebit, dum elemẽta multiplicem quod à nudis prædicamẽtorum decoctoribus vulgo obiici solet entia nempe absque necessitate multiplicari non debere: Quibus respondeo vnavoce, non hic entia, sed entium imagines, cortices & siliquas tantum multiplicari: corporea enim incorporeorum sunt imagines & scaturigines multæ ex vno fonte promanantes, non secus ac speculariæ imagines ab vna vera essentia dimanantes.

Itaque cum ista quinque sint, profectò mirandum non est, corporeorum illorum quinque elementorum singulorum simulachra & imagines naturam esse molitam; non integra tamen, neque sincera, sed quodque cuiusque potestatis maximè particeps. Nam sicut cubus habet sex plana, duodecim latera & octo angulos: ita cum aqua seu Octahedro conuertitur, constans octo planis, tot quot terra angulis; & sex angulis, tot quot terra planis & lateribus vtrisque, eodem manente numero: sic aër tot numero habet angulos, nempe duodecim quot terra, & aqua: latera nempe duodecim; Similiter ignis tot habet latera, nempe sex, quot cubus plana,

& Octahedron angulos. Sic Tetrahedron plana quatuor & angulos quatuor habet, quot possunt ter in vtrisque, nempe duodecim lateribus comprehendi. Denique Dodecahedron siue quinta essentia, quæ alias omnes naturas continet, videtur cum Icosahedro conuerti: habet enim duodecim plana, duodecim Icosahedri angulis æqualia, & viginti angulos vnius, pares viginti planis alterius: ambæ tamen pari laterum numero 30. conuenientes. Quæ omnia penitius intuenti conspicua erunt.

Sed ad Dodecahedri seu quintę essentiæ naturam, quæ aliorum naturas in se continet, apertius intelligendam valebunt quæ de angulo ex Pythagoreis & Platonicis, locis variis scribit Proclus, *commentario in Euclidem*; angulum notam esse & imaginem coarctationis & ordinis, qui diuinis inest, quo diuisa in vnum partibilia in impartibilem naturam multaque copulantem vnitatem colliguntur: ideoque ab oraculis angulares figurarum coniunctiones nodos nuncupari; quia imagines sunt vnionum coarctantium diuinarumque coniunctionum, per quas ea quæ natura discreta sunt, sibi inuicem cohærent. Deinde adiicit eos angulos, qui in superficiebus spectantur, ipsarum rerum vniones exprimere magis immateriales, simpliciores & perfectiores: Eos vero qui sunt in solidis iam ad inferiora progredi, magisque

disjunctis rebus communitatem & omnino partibilibus eiusdem vnionem tribuere per multos essendi modos, rebus gignendis communicabilem. Sic superiora colligunt in se vnita, quæ in inferioribus sunt dispersa: nam in quintæ essentiæ angulo plano, ex pentagoni superficie ducto, rationes quintæ essentiæ immateriales, simpliciores & perfectiores spectantur, vt sunt Sal, Sulphur & Mercurius. Eædem vero incorporeæ & in angulo vnitæ, quæ in Dodecahedri sunt solidis angulis materiales, partibiles & ad inferiora progredientes naturas denotant, vt sunt Sal, Sulphur & Mercurius, tum quatuor elementa vulgaria in inferiora dispersa & ad compositionem festinantia.

Sed vt iam me colligam, & in amplissimo hoc immensoq; salo vela contraham, & rationem tandē reddam externarum formarum in rebus supradictis obseruatarum: dicam formas istas irregulares, quas in crystallo, vitro, sale gemmæ, vitriolo Veneris, sale vulgari, absinthij, cornu cerui, apum alueolis, niue sexangulari & infinitis aliis (vt alicubi penes obseruationes accidere deprehendimus,) non aliunde ducere originem, quam ab anima, quæ priùs in se rationes omnes incorporeas rerum & figurarum corporearum, modo incorporeo, possidet. Quæ quando suas promit è diuite penu rationes, tunc patefacit suas scientias atque virtutes: ita vt

quale eſt elementum elementans, tale & elementatum: qualis anima Cryſtalli, Adamantis, Smaragdi, Salium, tale etiam in corpore fabricat ſibi domicilium. Neque aliunde ducere originem, quam formas & figuras Mathematicas, quas ex anima originem ducere prius demõſtrauimus. Nunc autem ſicut ſimplicium corporum definitus & exiguus eſt tãtum numerus, cæterorum vero corporum innumerabiles & infinitæ ſunt ſpecies: ita decuit in mundo phyſico duo eſſe corporum genera, elementis & elementatis ſeu compoſitis euidenti diſcrimine inter ſe diſtincta, quorum vnum finito ſimile, & illud erunt elementa ſimplicia; alterum erunt compoſita & vaga, & infinito ſimile. Et quemadmodum compoſitorum corporum quædam magis, alia minus accedunt ad aliquam determinatorum corporum ſpeciem, & ſi quæ determinatio in infinitis cogitari poſſit, ea reduci poteſt ad duas rhombicas & tredecim ſpecies ab Archimede repræſentatas: ad quarum aliquam nulla ex præmiſſis eſt cõpoſitarum forma, quę non facile coaptari poſſit ad illarum aliquã. Cryſtallus enim mutuatur baſim ſexangularem ex medio quartæ Archimedeæ: ſicut & ſmaragdus: latera vero pyramidalia, priſmatis modo exſurgentia, ex Archimedeæ triangulo ſecundæ figuræ. Sal gemmæ quum maximè ad puritatem corporis ſimplicis accedat, ab

ipſo

ipſo Hexahedro formam mutuatur. Vitriolum Veneris à facie ſexangulari ſecundæ, quartæ & quintæ Archimedeæ. Sal vulgare è Cubo & Tetrahedro. Sal abſinthii ex ſex faciebus Cubi & lateribus triangularibus Tetrahedri. Cornu cerui ex meditullio quartæ Archimedeæ. Apum alueoli. Sicut & nix ſexangularis. Quæ Phyſicam habet formam à nitro in niue ea forma prædito ſic Cryſtalla, Smaragdus, & Amethyſtus, quorum ego habeo apud me immenſum cumulum ſinguli ſex faciebus pyramidalibus ornati. Octangularis vero, ſicut dicitur etiam de quibuſdam cryſtallis, ex meditullio Octangularis primæ. Hinc videre eſt, quam bene his quadret illud Sapientię 11. *Omnia in menſura, & Numero, & pondere diſpoſuiſti.* Quod Boëtius cecinit, *lib. de conſolatione Philoſophiæ*, Pythagoreorum imitatione.

Tu numeris elementa ligas, vt frigora flammis:
Arida conueniant liquidis, ne purior ignis
Euolet, aut merſas deducant pondere terras.

Et hæc ſunt, ſtudioſe lector, quæ volui in tuam gratiam ex obſcuro rerum naturalium ſeuite in apertum producere; vt ſcias me nihil mihi beatius proponere, quam ſcire, vt cum Scaligero loquar, *nihil diuinius quam docere, nihil propius veræ fœlicitati, quam diſcere: omniſque non ſolum ceſſatio ingenuo viro ignauia eſt; ſed etiam quærendi defatigatio exiſtimari debet turpiſſima, Vbi id, quod quæritur, eſt pulcherrimũ.*

DE AQVIS fortibus.

CAPVT XXXI.

PAulatim à vegetabilibus ad animalia progreſſu facto, æquum erit de mineralibus agere. Vbi primò occurrit modus eliciendi menſtrua ad diſſolutionem mineralium, ſiue illa ſint ex vegetabilium, animalium, aut mineralium familia deducta. In ordine vegetabilium tractauimus de ſpiritu aceti, de ſuccolimonum acido, Ebeni, Guaiaci, Berberis, &c. Animalium vero, vbi de ſpiritu mellis: nunc autem de præcipuo metallorum diſſoluente, nempe aqua forti, & regali tractabimus.

Primò occurrit in hac operatione calcinatio vitrioli.

℞. vitrioli communis quantum vis. Pone in terrea olla non vitrata, igni impoſita. Illico fundetur vitriolum, & euaporabitur hac ratione maxima pars phlegmatis. Denique vitriolum ſubſidebit ſiccum, & album in conſiſtentia lapidis, quod dicimus vitrio-

lum calcinatum in album. Si vis adhuc vrgere calcinationem, ex albo euadit rubrum, quod dicitur colcothar, & ita ad aquam fortem præparatur. Aqua autem fortis hoc modo componitur.

℞. Vitrioli calcinati in album ℔ ij. salis nitri deſiccati ℔ j. alum. ℥. v. Puluerisa ſimul, & pone in retorta vitrea, & elicies inde aquam fortem eodem proceſſu, quo vſi ſumus in tartaro. Tota operatio perficitur ſpatio 24. horarum. Refrigeratis denique vaſis aufer aquam tuam fortem, & accipe ſeorſim ℥. iiij. eiuſdem, in quibus diſſolue ℈. j. lunæ, diſſolutæ cum menſtruo ſuo. Priori aquæ affunde, & omnia euadent ſimul alba, confuſa, & turbida. Manean per quintam vel ſextam partem horæ in loco quieto, & inuenies aquam tuam claram, quam auferre debes per leuem inclinationem, ne fæces aquæ fortis, quæ in fundum ſubſiderunt, exeant, & ſic ſeruabis ad vſum. Si ex ipſa velis conficere aquam regalem; ℞. Aquæ fortis purificatæ ℥. iiij. ſalis Ammoniaci puluer. ℥. j. Pone in retorta, & deſtilla per cineres; aut ſi vis, potius diſſolue cum leui efferueſcentia, & habebis aquam regalem.

Obſeruandum interea, vſum harum aquarum eſſe in diſſoluendis metallis ſexu diſtinctis: aqua enim regalis eſt mas, aqua vero fortis eſt fœmina, quæ ſecundum naturam metallorum agunt: quædam eni metallam

ſunt maſculea, quædam fœminea, alia androgyna. Maſculea ſunt Sol, ſeu Aurum, ſimiliter ex Marcaſitis & ſemi metallis Antimonium; nec diſſoluuntur niſi per aquas regales. Fœminea vero Luna, hoc eſt argentum, & Biſmutum, quæ non diſſoluuntur, niſi per aquam fortem, & non per aquam regalem: reliqua vero metalla quo magis Solem & Lunam participant eo facilius ab eiuſdem naturæ aqua diſſoluuntur. Mercurius vero eſt vtriuſque naturæ particeps; diſſoluitur enim & per aquam fortem, & per regalem.

De Corroſiua aquarum fortium facultate; cur electione agant; quare exedunt, & diſſoluunt duriora, vt lapides & metalla, relictis mollioribus vt cera; quare aliæ Argentum aut Cuprum facilè diſſoluentes, quæ licet millies acriores ſint, aurum tamen intactum relinquere ſolent: immo etſi in aureo ſcuto tria, vel quatuor argenti grana per minima immiſſa ſint, intacto auro diſſoluere ſolet argentum, quod apparet in aureo, quaſi à tineis exeſo. Similiter quæ aurum diſſoluunt, quantumuis ad libitum acriores, tamen argento nullam vim inferre ſolent. Cur ſint alia, quæ vtrique facilè obtemperant, vt Mercurius, & carnes Animalium. Vnde eiuſmodi ſympathiæ, & antipathiæ? An ab vllis elementorum qualitatibus proueniant, & quam cum ſpiritibus aut calido Animalium analogiam habeant, hoc in loco differendum erit.

DE SPIRITV, OLEO, & sale vitrioli.

CAPVT XXXII.

Vitriolum nihil aliud est, nisi spiritus metallicus coagulatus à sale, & separatus à crassiore sulphure & terrestreitate metalli. Vitriolum aliud est factitiũ, aliud naturale. Hoc inuenitur in mineris, aut in aquis, quæ per metallorum fodinas percurrere solent. Artificiale vero elicitur ex metallis, &, vt obiter dicam, vitriolum ab omnibus metallis eruitur, vel per calcinationem metallorum cum sale nitro, & sulphure, redigendo metallum in tenues laminas, & procedendo, vt dictum est de stratificatione. Metallum hoc modo calcinatum proiicitur in acetum destillatum forte, quod decoquitur vsque ad pelliculam, filtratione exacta præmissa, & ponitur filtratum in loco frigido, vbi congregantur crystalli, quæ dicuntur vitriolum talis metalli, ex quo fuit facta calcinatio. Ex Luna scilicet elicitur vitriolum Lunæ.

Eruitur etiam vitriolum ex metallis calcinatione potentiali, vt fit cum aquis fortibus, ſpiritu ſalis, aceto radicali: corroditur enim metallum per acetum radicale corroſiuum, euaporatur, & decoquitur ad pelliculam, ponitur in loco frigido, vbi concreſcunt cryſtalli, vt ſupra. Sed vt ad propoſitum redeamus, pro eliciendo ſpiritu, oleo, & ſale ex vitriolis.

℞. Vitrioli calcinati inter album, & rubrum libras tres, vel quatuor. Pone in retorta vitrea, & procede, vt in aqua forti, nulla habita alia ratione, niſi quod; ſi ſcire velis, quo tempore emanauerit oleum, hoc videbis per parietes recipientis, inſtar macularum nigrarum: & tunc medietas operationis eſt peracta. Vbi vero nebulæ craſſæ & albæ diſparuerint, tunc tota operatio eſt peracta. Spiritus vitrioli communis, ſiue cuperoſæ, elicitur ſpatio quadraginta octo horarum, qui quamuis ex radicibus diuerſorum mineralium proueniat, nihilominus videtur ſemper obtinere naturam Martis, & verè dici poteſt Vitriolum ferri, habetque colorem viridem. Vitriolum vero Veneris eſt magis tinctum, & vt plurimum cæruleum habet colorem. Ex eius ſpiritu olea non eliciuntur minori ſpatio quam quatuor dierum, propter maximam illorum fixitatem. Spiritus & olea Lunæ non eliciuntur niſi ſpatio dierum quinque, propter eandem rationem.

Spiritus & oleum ſimul ingreſſa in recipiens debent filtrari per chartam emporeticam, clepſydræ vitreæ adaptatam; denique è retorta nitida ſuper cineres euocari debet, primo phlegma, igne lento, non lutato recipiente: illud enim quod primò egreditur, eſt inſipidum, & dicitur phlegma, quod auferre debes: & cum apparuerit minima gutta ſenſibilis aciditatis, transferre debes retortam in locum calidiorem lutatis iuncturis, & elicies ſpiritus. In quo proceſſu recipiens agglutinari debet retortæ, admota charta bibula cum albumine ouorum, & farina. Perge in eliciendo ſpiritu, quouſque guttæ olei inceperint comburere chartam: tunc enim operatio eſt peracta; illud enim quod primò elicuiſti, fuit phlegma, deinde ſpiritus. Illud autem, quod in retorta remanſit, dicitur oleum, quod ſeruari debet ad vſum. Aliqui rectificare ſolent ſpiritum & olea ſupra colcothar. Sed hoc proceſſu nihil elicitur niſi phlegma, propter rationes ſupra dictas.

Notandum hoc oleum non eſſe verum oleum, ſed ſpiritum magis fixum: ſupra enim dictum eſt, vitriolum non eſſe niſi ſpiritum coagulatum à ſale, & ſeparatum à ſuo ſulphure, proinde non eſſe inflammabilem. Ex capite mortuo elicitur per lixiuium ſal vomitiuum, quod etiam educitur ex vitriolo albo per diſſolutionem, filtrationem, & euapo-

rationem ad pelliculam, priori sale multo nobilius, & tutius.

Quid sit vitriolum; quo pacto ex omnibus metallis elicitur diuersissima eius natura iuxta metalli proprij naturam; distinctionem terræ suæ metallicæ vt matricis, à spiritu & spermate suo metallico, terram istam esse feracem in mineralibus: semine in specifico, & menstruo sæpius deuastato, habere tamen in se virtutem magneticam attrahendi de nouo ex aëre specificam suam, & idealem naturam; an aliquid in Animalibus & Plantis huic sit analogum, paucis discutietur.

DE GILLA VITRIOLI, seu vitriolo vomitiuo Paracelsi.

CAPVT XXXIII.

HOc remedium nomen habet à Paracelso, & dicitur Gilla seu Grilla Theophrasti. ℞. Vitrioli Romani ℥. iij. vel iiij. dissolue in aqua pluuiali, filtra, & euapora vsque ad pelliculam. Tunc sume salis tartari dissoluti, aut cinerum clauellatorum, & af-

funde diſſoluto, & illico præcipitabitur terra quædam glutinoſa, quæ nihil aliud eſt, niſi ipſa metalli materia diſſoluta. Quod reſtat, debet filtrari, & euaporari vſque ad pelliculam, quod in loco frigido congregat cryſtallos, quæ dicuntur Gilla. Hic proceſſus in eliciendo ſale omnibus aliis præferendus eſt, vt tutior, & efficacior in Medicina.

Spiritus vitrioli vires ſunt variæ: in omnibus enim affectibus corporis multum præualent. In iis conſiſtit vera epilepſiæ cura. Paracelſus exhibet ſpiritum vitrioli camphoratum, nempe pro ℥. j. ſpiritus vitrioli addit ℈. ß. camphoræ, & exhibet in aquis pæoniæ ante & poſt paroxyſmum à guttis tribus vel quatuor cum liquore appropriato. Alioqui menſurari debet doſis ad ſenſibilem aciditatem.

In paralyſi, & omnibus neruorum affectibus eſt optimum remedium.

Aufert obſtructiones hepatis, lienis & meſenterii.

Confortat ſtomachum, & excitat appetitum.

Curat cachexiam, & hydropem.

Aliqui eo vtuntur in febribus ardentibus feliciter.

Exhibetur in ſuffocationibus.

Pellit colicam, nephritin.

Diſſoluit calculum. Denique multis aliis affectibus conducit, quorum experientia

quotidiana fidem facit.

Oleum non exhibetur intus; exterius autem exhibetur pro caustico; alias inseruit pro dissolutione metallorum.

Gilla vero exhibetur in morbis, vbi opus est emetico, & vbi antimonium est suspectum, in febribus intermittentibus. Exhibetur ante paroxysmum. Enecat vermes puerorum, & est tutissimum vomitiuum. Nunquam exhibetur nisi in iusculis appropriatis. Dosis est à granis quinque ad ℈. ß. aut ad ℈. j.

In quo consistat vitrioli virtus vomitiua: cur eligere conspicitur, vt plurimum, formam cubicam: de vitrioli diuersissimis speciebus, an ex plantis, & animalibus elici possit vitrioli albi putatitij, quod in officinis in magna quantitate conspicitur: damnandam esse electionem breuiter ostendam.

DE SPIRITV ET oleo ſalis.

CAPVT XXXIV.

DEcrepitatio ſalis dicitur eius calcinatio. Decrepitatur autem, ponendo ſalis communis libras tres, vel quatuor, in olla terrea, tegendo ipſam tegula, aut lapide aliquo lato, & incendendo circa ipſam ignem carbonum, & illico incipit ſal ſtrepere. Cum ceſſauerit à ſtrepitu, aufer ab igne, & pulueriſa, & pro libra vna ſalis, ſume libras duas boli Armeni vulgaris, ſimiliter pulueriſati. Pone omnia optime mixta in retorta, quam adaptabis capſulæ furni reuerberij. Primò egreditur phlegma, deinde ſpiritus ſubtiliſſimi.

Denique tota operatio perficitur ſpatio duorum dierum. Tandem ſpiritus, & phlegma filtrari debent, & reponi in retorta, & deſtillari rectificando ſupra cineres. Aufer phlegma à ſpiritu quod eſt parui pretii. Spiritus autem rectificentur pro vſu. Illud autem, quod eſt magis fixum, remanens in re-

torta vitrea, dicitur ſalis oleum. Eius vſus eſt potius in metallis diſſoluendis, quam in morbis. Virtutes ſpirituum in Medicina multæ ſunt, neque exhibentur per ſe, ſed in liquoribus morbo conuenientibus, nempe in iuſculis, iulapiis, aut aliis decoctis.

In hydrope hoc remedium ante omnia laudatur, & præcipuè in aſcite.

Extinguit enim ſitim.

Pellit obſtructiones.

Prouocat appetitum, vrinam, & ſudores.

Calculo renum valde conuenit.

Similiter exhibetur cum ſpecificis in paralyſi, & epilepſia.

In morbis venereis applicatur extra.

In doloribus podagricis frigidis cum terebinthina, aut oleo ceræ reſoluit nodos podagricos.

Prouocat menſtrua, & ſanat ſuffocationem.

Doſis eſt ratione menſtrui & aciditatis ſenſibilis, ſi ſpiritus fuerit bene dephlegmatus, minori doſi exhibetur alioquin augeatur.

Sal noſter eſculentus cur in coagulatione eligat formam cubicam, pyramidalem potius, quam alteram: in emanatione ſpirituum eius quare appareat tanta viriditas, immo & in ipſa aqua: quam habeat cum animalibus, & plantis analogiam, ſed præcipuè cum auro, quod in ipſo non ſecus, ac cera in oleo feruido ſoluitur, & liqueſcit, hac in parte dilucidè explicabo.

CALCINATIO Metallorum actualis.

CAPVT XXXV.

CAlcinatio Saturni dicitur reductio eiusdem in minimas partes. Perficitur autem modo sequenti.

℞. Saturni libram vnam, pone in crucibulo inter carbones ardentes. Interea funditur Saturnus, qui fusus agitari debet bacillo ferreo ad quatuor, vel quinque horas, circà admoto igne fortissimo. Tunc spatio horæ semis incipit Saturnus cadere in puluerem griseum. Continuando semper agitationem, puluis vertitur tandem in viridem, dein in flauum, postmodum in rubrum. Et hoc modo calcinatus minium dicitur. Iupiter eodem modo calcinatur. Mars vt supra de croco. Sol vero calcinatur, redactus in tenues laminas cum antimonio, & sale nitro, vel reducitur in amalgama. Venus calcinatur cum sulphure per stratificationem. Mercurius calcinatur à Saturno, sicut Saturnum Mercurius ipse calcinat. Eius processus talis est.

♃. Mercurii q.s. Pone in crucibulo inter carbones ardentes, & superpone Saturnum, filo ferreo suspensum. Auge ignem, quousque Mercurius inceperit euolare cum fumo, & ea proportione qua euolat Mercurius, Saturnus cadit in fundum crucibuli, in puluerem leuem. Similiter si vis calcinare Mercurium per Saturnum, debes ponere sal in fundo crucibuli, admoto igne vt supra, & Mercurius suspensus & inclusus linteo aliquo, vt fumus Saturni ascendens ad Mercurium, ipsum reddat malleabilem.

De origine & natura metallorum: an differant specie, vt aliqui volunt: an vnum in aliud facilè transmutari possit: an viuant, crescant, an semen habeant: an corpori humano inimica censeantur: quo pacto potabilia fieri possint, hoc capite aperiemus.

CALCINATIO Metallorum potentialis.

CAPVT XXXVI.

℞. SAturni ℥. j. pone in matratio colli longi, & affunde aquam regalem, ad ij. vel iij. ℥ Notandum, quod metallum debeat antea redigi in tenues laminas. Sic aqua regalis diſſoluit aurum, & ipſum inuiſibile reddit, diſſolutum per aquam, & ſuſtentatum in mille partes inuiſibiles. Tunc ſume ſalem tartari diſſolutum, vel potius per deliquium, & affunde aquæ regali, & poſt paruam ebullitionem plumbum cadit in fundum vaſis colore albo; quod ablui debet copioſa aqua. Eodem modo calcinatur Iupiter, niſi quod loco aquæ regalis ſumimus aquam fortem. Similiter & Mars. Sol per aquam regalem, Venus per aquam fortem, Mercurius tam per aquam fortem, quàm per regalem, Luna per aquam fortem.

In quo differant actualis & potentialis ignis: vnde motus, & agitatio tanta ſpirituum aquæ fortis in corroſione metallorum, vt propter ingentem

calorem difficile sit manum vasi continenti absque noxa admouere: vnde tot aëreæ bullæ & quasi scintillatio in suprema vasis regione conspiciantur: facta semel corrosione, cur deinceps corrodere desinat: quid sit illud ingrati, & fœtidi odoris, fumi nigerrimi speciem habens, quod ab aquis fortibus emanat, in hac operatione ostendam.

DE MERCVRIO præcipitato albo & rubro.

CAPVT XXXVII.

℞. MErcurii ℥. j. vel ij. Repurgetur sale, & aceto, transcoletur per linteum duplicatum aut per corium. Pone in matratio colli longi, adde aquæ fortis ℥. iij. Pone in loco calido ad digerendum per horam vnam, & dissoluetur omnino Mercurius per aquam fortem. Quem cum aqua forti aufer per inclinationem, & pone in vase amplo, & lati orificij. Tunc guttatim affunde super aquam tuam fortem Mercurio onustam, olei tartari, aut salis dissoluti, aut cinerum clauellatorum ℥. ij. plus minus. Post paruam efferuescentiam quæ excitatur à motu salis

& aquæ fortis, videbis omnia confundi, & transmutari in lactis albedinem. Tunc affunde aquæ fontanæ limpidissimæ libras duas, vel tres; & illico videbis Mercurium subsidere in consistentiam spissam, & albam, & impalpabilem, super quam multæ ablutiones debent reiterari, quas postea auferre debes per leuem inclinationem.

Eius vsus familiaris est in morbis venereis. Similiter multi eo vtuntur ad enecandos vermes. Confert etiam fluxui muliebri. Similiter ad vlcera venerea applicatur post corrodentia, ad generandam nouam carnem.

Dosis eius, vbi intus exhibetur, est à granis decem ad ℈. j. Purgat infra, imo & supra, cum non exactè lotus est. Reiteratur ter vel quater consequentibus diebus. Prouocat saliuationem quocunque modo exhibeatur, modo in nimia dosi reiteretur. Interius non est conueniens remedium. Quod enim per aquam fortem præparatur, à spiritibus aquæ fortis nunquam omnino liberatur. Securior est vsus Mercurii dulcificati & bene præparati. Eodem pacto procedendum cum Bismuto seu Antimonio albo. Sed eo non vtimur, nisi in cutis dealbatione. Mercurius autem ruber fit ex Mercurio dissoluto in aqua forti, super quem aqua fortis in vase euaporata fuerit per carbones ardentes ad tres vel quatuor vices, quousque obtinuerit perfectam rubedinem. Nunquam exhibetur

intus, ſed applicatur vlceribus venereis & cauernoſis.

In quo differat Mercurius vulgi à Mercurio Philoſophorum non madefaciente manus; ſitne frigidus an calidus; qua facultate ſaliuationem prouocet · ſitne metallorum prima materia: poſſitne Mercurius ipſe currens ex omnibus metallis educi, imo ex ipſis animalibus, & plantis, ut multi putant, hòc loco explanabo.

DE PRÆCIPITATO *Solis ſeu auro fulminante.*

CAPVT XXXVIII.

℞ ʒ.j. SOlis. Diſſolue in aquæ regiæ ℥. j. Diſſolutum digere per noctem, & affunde ſalis tartari diſſoluti guttatim, vel olei per deliquium, quod aptius eſt, *q. ſ.* & præcipitabitur Sol in fundum vaſis colore flauo, quem deſiccabis in loco calido, vel potius tepido: nam admotus igni ſtrepitu euaneſcit in auras. Vſus eius internus non mihi videtur neceſſarius. Quatuor vel quinque grana eiuſdem in cochleari argenteo; admota candelæ, ſtrepitum edunt inſtar bombardæ. Et ob hanc rationem dicitur aurum fulminans. Similiter præparatur aurum

amalgamatum, procedendo vt supra de auro fulminante: sed hoc præcipitatum non edit strepitum, vt supra. Exhibetur in morbis venereis; sed Mercurius per se præcipitatus præstat. Mercurius cum auro, hoc vltimo modo præcipitatus, dicitur aurum vitæ. Virtutes sunt eædem ac præcipitati albi & auri fulminantis.

Ad huius exemplum variæ apud authores inueniuntur præparationes auri, variis & nimium speciosis nominibus vt plurimum insignitæ: inter quas sunt aurum supernatans, aurum potabile & similia vsui medico destinata.

PRÆCIPITATVM tincturæ Sulphuris, quod dicitur lac seu butyrum Sulphuris.

CAPVT XXXIX.

℞ Sulphuris flaui subtiliter puluerisati, aut florum eiusdem ℥. j. salis tartari purificati aut cinerum clauellatorum ℥. iij. Pone in vase amplo, & affunde aquam fontanam

ad libras ſex. Bulliant per horas tres, plus minus, agitando omnia ſimul baculo ligneo, donec conuertantur omnia in colorem nigroviridem. Tunc filtra calidè ſuper pannum album coopertum papyro griſeo, & poroſo. Illud quod filtratum eſt præcipitatur per affuſionem vini albi in colorem primò viridem, mox album. Maneat placidè per noctem integram, & die ſequenti videbis in fundo vaſis coagulum inſtar cremoris, quod dicitur lac, ſeu butyrum Sulphuris. Hoc ſæpè lauari debet aqua fontana copioſè affuſa, tandem deſiccari lento calore & conſeruari in vſum.

Intus exhibetur in tabe aut vlceribus pulmonum. Optimum enim eſt deſiccatiuum & agglutinans vlcerum pulmonis. Exhibetur in tabellas, quales præſcripſi in magiſteriis perlarum. Sed pro ℥.j. ſacchari candi pulueriſati, & tamiſati, non debet adiici niſi ℈.j. butyri huius. Sumitur etiam ex vitello oui.

Quot ſint Sulphuris ſpecies, quo pacto ex pyrite educantur, quæ ſit eius aciditatis ſulphureæ natura, cur in pinguibus liquefactum, extra calorem, acquirat cryſtalliſationem vt omnia vitriolata. Quare à manu compreſſum & auri admotum reddit tam inſignem ſtrepitum, cur accenſum reddit flammam cæruleam, cur abſque flamma accenditur, cur denique prunas extinguit.

TRACTATVS DE salibus.

CAPVT XL.

SAl illud eſt quod reperitur eſſe maximè intrinſecum rei, continens in ſe ſaporem, præbens conſiſtentiam & grauitatem mixtis. Sed quia eius nomen eſt valde æquiuocum, operæ pretium eſt aliquot eius diſtinctiones proponere: inter quas occurrit, ſalis fixi à volatili, elementaris ab eſſentiali, naturalis ab arte facto.

Salium fixorum quædam natura, quædam arte fiunt. Dicuntur natura fixa, quorum corpus eſt valde compactum, ſpernens omne ignis imperium, ſicut videmus in adamante & auro: in quibus ſal eorum eſt valde fixum, vt accidit in omnibus ſalibus elementaribus.

Arte vero fixa redduntur cognatione ſpirituum, cum ſal elementare in maiori quantitate ſuperfuſis ſpiritibus ſupponitur: fixantur enim ita ſalia, cum ipſa agant ſuper ſpiritus in maiori quantitate, retinendo eorum

partem ſalitam,& conuertendo ſpiritus in ſui naturam: qui quamuis per ſe ſint volatiles, tamen habita ratione ſalis, retinentur in ipſiſſima eius natura, vt videbimus in exemplo ſequenti.

℞. Salis tartari depurati ℥.iij. Cui affunde aceti deſtillati acerrimi ℥.j. Pone in digeſtorio vaſe ſigillato hermeticè, ad menſes duos vel tres in loco calido: quo exacto tempore inuenies materiam tuam fixam, reſiſtentem omnibus ignis viribus. E contra ſi vis volatiliſare,

℞. Salis tartari ℥. j. aceti deſtillati ℥.iij. Procede, vt ſupra dictum de fixatione, & omnia fient volatilia. Ex quo oritur certa poſitio, quod omnis ſpiritus, ſiue volatile quid adiunctum fixo quod eſt in minori doſi, volatiliſat corpus illud fixum cui adiungitur.

Salia vero volatilia dicuntur illa quæ ambigunt inter naturam ſalium, & ſpirituum, ſicut ſpiritus, inter naturam ſalis & ſulphuris. Denique nihil aliud ſunt, niſi ſpiritus coagulati à ſalibus (exhauſta humiditate) & præmiſſa fermentatione. Nam, vt aſſerit doctiſſimus Coſmopolita, omne illud quod congelatur in frigido, habet naturam ſalis.

Notandum quod inter omnia mixta, Animalia maximam quantitatem habent huius ſalis volatilis, propter conſtantem circulationem ſpirituum; & in nobiliori animali hæc facultas euidentior eſt, ſicut dictum fuit de

cranio humano. Et si quis dixerit, Salem volatilem non differre à spiritibus, contrarium videmus, cum hactenus transierint per retortam, neque oleum cum iam effluxerit, neque salem fixum cum adhuc in capite mortuo lateat. Denique in mixti fermentatione deprehendimus esse copiosum spiritum cum fixissimo sale: sed fermentatione volatilisato.

Salia dicuntur elementaria, quæ non ex vlla alia principiorum natura dependere videntur, sed per artem ex mixtis educuntur, vel à natura depurata, absque arte inueniuntur; vt in ipsis nihil videatur nisi purum sal, quod dicitur principium elementare. Hoc quum ex nulla alia substantia componatur, dicitur rectè principium elementare.

Salia essentialia sunt quasi magisteria rerum, aut tria principia exaltata, & ab impuritatibus separata. Talia eliciuntur ex plantis, aut ex earum succis depuratis, filtratis, coagulatis, & crystallisatis. Et recte essentialia dicuntur, quoniam omnes mixti dotes & essentiam in se continent. Quæris spiritum? Ipsum aciditate copiosa inuenies. Si oleum inflammabile. Et hoc deprehendes, si salem gustu & salsugine percipias. Et si his forsan non acquiescas, pelle omnia per retortam, & inuenies spiritum & oleum, in retorta autem copiosum salem.

Salia naturalia sunt, quę sponte nascuntur

in visceribus terræ, suntque species salium volatilium, & continent in se copiosum spiritum: & talia sunt domesticum, vitriolum, alumen, sal gemmę, ammoniacum, & quæ in fodinis reperiuntur.

Sed quoniam loquimur hic de salibus, vtile erit aliquid dicere de præcipitatione. Vbi notandum, quando spiritus dissoluunt materiam aliquam, & affunditur spiritui, & materiæ, sal elementare dissolutum, tunc spiritus illico relinquunt materiam istam dissolutam, quæ præcipitatur in fundo, relicta à spiritu, vt sese iungat sali. Eodem pacto sal elementare cum dissoluit aliquod mixtum per affusionem spirituum, sal relinquit materiam dissolutam, vt sese iungat spiritibus, ex quorum actione oritur axioma, quod *quicquid dissoluitur à spiritibus, præcipitatur per salia*, & contra, *quicquid soluitur à salibus, præcipitatur per spiritus*, vt videre est exemplo vtriusque. Aqua fortis dissoluit Bismuthum, oleum tartari seu sal per deliquium præcipitat ipsum, itidem sal tartari dissoluit sulphur in operatione lactis sulphuris; Acetum destillatum, seu vinum album, præcipitat ipsum.

Salia essentialia variè eliciuntur, ex mixtis aliquando per expressionem succorum depuratorum, filtratorum, vt dictum fuit supra; aliquando per decoctionem, sicut ex herbis siccis, & vt fit exemplo sequentis capitis.

Quum omnes artis dispensationes simili prope-

modum ac naturæ filo, tum ad eius exemplum ut plurimum perficiantur, quumque naturalium rerum œconomiæ in generationibus, vegetationibus, transplantationibus, corruptionibus, non nisi ad artis modum à nobis intelligi aut concipi poßint: quis deinceps dubitabit, neceßitatem artis Chymicæ, quæ fixationem, & volatilisationem rerum per destillationes docet, non esse tantam, ut sine ea nullus umquam ad veram Physicæ, aut Medicinæ cognitionem peruenire poßit, quantumcunque pro absolutißimo & peritißimo Medico sese venditet?

DE SALE ESSENtiali Tartari seu crystallis eiusdem.

CAPVT XLI.

℞. TArtari communis aut Monspeliens. libras tres vel quatuor. Puluerisa subtiliter & tamisa, pone in vase terreo, & affunde libras octo aquæ fontanæ, quæ bulliant quousque concreuerit pellicula, quæ vulgo dicitur *cremor tartari*. Tunc aufer ab igne, & illico filtra per manicam, colloca in loco fri-

gido, & congregabuntur cryſtalli circa parietes vaſis. Poſt horas ſex auferre poteris aquam ſupernatantem per leuem inclinationem. Et ſi fuerit pura & nitida, poteris reaffundere ſuper primam materiam, quæ eſt in vaſe terreo, quod iterum bulliet vſque ad pelliculam. Et ſi non ſatis habueris aquæ, adde aquæ fontanæ quantum ſatis, coque ad pelliculam, filtra, & pone in loco frigido vt prius: & inuenies in fundo, & circa parietes vaſis, cryſtallos, quæ blando calore deſiccari debent, & ſeruari in vſum. Continuetur eadem operatio, quouſque tartarus crebris ablutionibus, & ebullitionibus penitus fuerit conſumptus. Cryſtallos vero collectas pone in noua aqua, coque vſque ad pelliculam, filtra, filtratum ſine cryſtalliſari in aliquo loco frigido per diem vnum. Sic habebis cryſtallos claras & pellucidas. Reiterari debet hæc eadem operatio tribus aut quatuor vicibus.

Obſeruandum in hac operatione, ne ebullitio fiat nimis fortis: tunc enim pereunt ſpiritus, & per conſequens virtus cathartica.

Hoc remedium eſt familiare omnibus penè naturæ humanæ affectibus, tam bilioſis, quam pituitoſis. Suſpectum tamen illis, qui bile acri aut amara abundant, qui dicuntur *picrocholi*; ſicut & acida omnia. Purgat à ʒ. j. ad ʒ. ij. Diſſoluitur ſemper in iuſculo per le-

uem ebullitionem. Nec video qua alia ratione exhiberi possint, quoniam non dissoluuntur in frigido. Exhibiti vero citra perfectam dissolutionem non edunt effectus expetitos. Optime miscentur aliis purgantibus, quæ exhiberi possunt in iusculis cum leui efferuescentia. Præ cæteris bene operantur cum senna.

℞. puluer. sennæ ℥. ß. crystallorum tartari ℥. j. dissolue crystalla in iusculo per leuem efferuescentiam, & illico adiice sennam. Exhibentur post alia cathartica in iusculo dissoluta, præcipuè cum illis, quorum operatio est tarda. Optimum est spleniticum, & mesentericum præsidium, vtpote quod purget crassos humores; tum etiam resoluendo humores tartareos. In febre quartana est optimum remedium, præmisso semper vsu tartari vitriolati. In cachexia præcipuè & leucophlegmatia est laudabile remedium, vt & in obstructionibus renum. Denique valde vtile est in profligandis omnibus morbis tartareis.

Quid sit tartarus tam in vegetabilibus, animalibus, quam mineralibus, naturam, originem, tum distinctionem morborum tartareorum ex tractatulo meo de morbis tartareis cognoscetis.

DE CRYSTALLO minerali, seu Anodyno, vulgo sale prunellæ.

CAPVT XLII.

℞. SAlis nitri purificati libras decem. Dissolue in vase terreo non poroso, cum satis magna quantitate aquæ dulcis, claræ & limpidæ. Bulliant ad pelliculam, despumando vbi opus erit, filtra, & pone in loco frigido, & congregabuntur crystalli post duodecim horas. Aufer aquam non crystallisatam per leuem inclinationem, quæ iterum bulliat vsque ad pelliculam. Filtra, & repone in loco frigido, vt prius; & post duodecim horas inuenies crystalla, sed non tam crassa & crystallisata, vt prius, sed sale stellato & cubico perfusa. Aquam autem remanentem post duodecim horas aufer per inclinationem, quæ bulliat vsque ad consumptionem. Est enim orbata suis spiritibus nitri, nullamque aliam naturam, quam salis vulgaris habet, proinde in crystallo minerali no-

xia: ſpiritus enim per ſe exhibentur vtiliter. Vbi tamen ſal eſt, periculoſum, niſi in quantum baſi egeant. Cryſtalla autem exſiccata reſeruari debent, & cum volueris ex iiſdem conficere cryſtallum mineralem, ſume cryſtalla probè deſiccata. Pro libra vna deſiccatorum, ſepone ℥. j. florum Sulphuris, & pone cryſtalla in diſculo Bellouaco amplo, non poroſo, inter carbones ardentes: & circumcirca conſtrue ignem fortem, quouſque incipiat rubeſcere: tunc videbis nitrum fundere, & emittere ſpumam nigram & ſordidam, quam auferre debes. Super cryſtalla autem fuſa, & nitida proiice per diuerſas vices flores Sulphuris, quouſque pro libra vna nitri conſumpta fuerit ℥. j. florum Sulphuris. Tunc aufer diſculum ab igne, ſed cautè; & quieſcat ad aliquod ſpatium; tunc tolle vaſculum, & proiice nitrum tuum fuſum & purificatum, in patinam cupream, & illico concreſcet nitrum, quod dicitur Cryſtallum minerale. Reiterari debet hic proceſſus vſque ad quinque vices, reiteratis ſemper purificationibus, decoctionibus, filtrationibus, cryſtalliſationibus, omnibus etiam fuſionibus, deſpumationibus, & proiectionibus. Sed vltima vice debet purificari nitrum, & diſſolui in aliqua aqua ſpecifica frigida. Nullum eſt remedium ita frequens in Medicina, neque affectibus calidis tam appropriatum, quam eſt nitrum, modò ſecundum leges præſcriptas

ſit præparatum. Alioqui nihil eſt niſi purum putum venenum. In febribus ardentibus eſt præſtantiſſimum remedium, quod abſque periculo exhibetur, & reiteratur. Eodem die ſæpius ſumitur ex ptiſana actu frigida, aut è iulapiis. Eius doſis eſt à ℈ j. ad ʒ. ß. Sed prius pulueriſatur: hac ratione enim facilius diſſoluitur. Doſis liquoris eſt quatuor vel quinque vnciarum: exhibitum enim è pauco liquore prouocat vomitum. Prodeſt in inflammatione pulmonum, calidioris hepatis & renũ affectibus, in pleuritide cum aquis ſpecificis. In gonorrhœa virulenta exhibetur cum aquis aut decoctis menthæ, rutæ, florum dictamni, vbi morbus fuerit in initio; in fine vero cum aqua plantag. centinod. virgæ aureæ. Eſt prophylacticum calculi. In omnibus febribus intermittentibus feliciter exhibetur.

Nitri naturam nullus vnquam veterum Philoſophorum, aut Medicorum, nedum Chymicorum adhuc pro rei veritate deprehendit, adeo occulta, & impenetrabilis eſt eius naturæ cognitio his qui theoreticis tantum rerum naturalium lectionibus vitam inertem tranſigunt: illorum enim omnium ſuffragiis hactenus nitrum inflammabile, & igneum ſtatutum eſt. Nec adhuc repertus eſt, qui contrarium aſſerere auſus fuerit, licet experientia rerum naturalium magiſtra contrarium vbique euincat, vt me operante omnibus notum euadet. Nihil enim inflammabile in ſe habet nitrum, ſed in

flammabilia, & sulphurea igni admota accendit & inflammat, quasi ventus ex flabello emissus.

Eius substantia est duplex. Vna essentialis, & incorporea: altera vero corporea. Illa ab vnitate, per Mentis, Animæ ac Naturæ essentiam delegata, quasi materiam formæ incorporeæ destinatam, & Ideis, Rationibus, & Seminibus rerum gignendarum (vt tali Sale, Sulphure & Mercurio incorporeis) fœcundam melioriquę vita gaudentem, nec dimensionum legibus, aut qualitatibus iniquis obligatam. At post diuinæ vocis prolationem, corporum, quantitatum & indiuiduorum infelici coniugio adstricta, radicibus, caulibus, racemis, corticibus, folliculis, spumoso spermate, & menstruo inhærere visa est, sed spirituosa & flatulenta semper dote instructa, vt escam semini vniuoco lætam exhibeat: vt ex blanda cælestis seminis efferuescentia, quasi per amorem in specierum suarum (sexu distinctarum) renouationem in dies conspirat. In semine enim sensum, & vim natura indidit, similia ex hac substantia nitri, vt à matrice, attrahendi, œconomiam speciebus aut exemplaribus suis similem ita dispensandi, vt in grata eius coordinatione ne intellectus quidem Angelicus sufficeret. In tali loco frondes, folia, fructus, in vegetabilibus: nasum, oculos, aures, tot vultus diuersos, similium specierum, in animalibus; tantam & tam variam mineralium naturam absque errore adaptare, & multiplicandi diuitem vim singulis & omnibus præbere, nisi sagax naturæ naturantis vis ipsis radicitus insita esset, vt donis

istis perpetuis digna redderet.

Altera vero corporea, quæ in dies ex incorporea primum substantia in corpoream transit, perpetuo influxu radiorum Solarium, & Astrorum ultimamque hanc conseruant, & restaurant: nam in centro, sicut puncto pyramidali, vniuersi concurrunt radij, sicut omnes cælestes influentiæ, quas Semen æquiuocum vocamus: in Solis enim & animalium calore aliquid viuificum deprehendimus: quod & ipsum esse dicit Aristot. ὅπερ ποιεῖ γόνιμα εἶναι τὰ σπέρματα. *Et quoniam in centro est perpetuus motus ab igne Naturæ, qui nihil aliud est, quam influentiarum omnium concursus, illico sublimatur, & volatilisatur: dumque in patriam redire cogitur, corporibus illico immergitur, sed spiritalibus primum, nempe Sale nitroso, & Elementali: postea vero crassioribus, donec tandem corporibus crassissimis, quasi carceribus immersa, & circumsepta claritatem suorum exemplarium obliuiscatur. Vnde illud Maronis, quo versibus plusquam Platonicis ait animam tenebroso huius corporis carcere circumscriptam veritatis lumen, & vera, quæ in illa refulgent, minimè percipere.*

Igneus est illis vigor, & cælestis origo
Seminibus, quantum non noxia corpora tardant,
Terrenique hebetant artus, moribundaque membra.
Hinc metuunt, cupiunt, gaudentque dolentque, nec auras
Respiciunt, clausæ tenebris, & carcere cæco,
Donec longa dies.

Hoc

Hoc est postquam à suis sedibus demissa Semina, nempe ex essentia naturæ, quæ verorum entium vltimum est, corporibus includuntur; sed peregrinis, hoc est, radijs, imbribus, niue, tonitru, grandine, quasi ex aere nitroso congelatis, donec in terram, naturæ gremium, demittantur, quam per minima dissecant, agitant, voluunt, quadrata rotundis, & triquetris adaptant, quousque locum & domicilium suæ speciei aptum inuenerint; tandem in lucem optatam prodeuntia, dimensionum legibus secundum sensum subijciuntur, iuxta illud Lucretianum.

Postremo pereunt imbres, vbi eos pater æther
In gremium matris terraï præcipitauit.
At nitidæ surgunt fruges: ramique virescunt
Arboribus: crescunt ipsæ fœtuque grauantur,
Hinc alitur porro nostrum genus, atque ferarum.

Occurrentibus enim tam in visceribus, quàm superficie terræ Mineralium, Veget. & Animal. speciebus, per quandam reminiscẽtiæ speciem, agnoscunt germanam, & ipsis similem naturam, dum sese in mineralium, veget. & animalium radices, post longa viarum tædia, pro alimento transferri patiuntur: attrahit enim, inquit, diuinus Hippocrates, è terra vnumquodque, quod sibi simile est, & est amarum, & salsum, & insipidum, quas δυνάμεις appellat. Similiter affirmat nutriri nos ex eadem materia, ex qua constamus: at nutrimur ex vegetabilibus, animal. & resolutis mineralium spi-

ritibus, iuxta illud item Lucretianum.

Intempestiuis ex imbribus humida tellus
Vertitur:
Vertunt se fluuij, frondes, & pabula læta
In pecudes; vertunt pecudes in corpora nostra
Naturam: & nostro de corpore sæpe ferarum
Augescunt vires, & corpora pennipotentum.
Ergo omnes natura cibos in corpora viua
Vertit, & hinc sensus animantum procreat omnes.

Ex quibus speciosissimis verbis tota circularis naturæ ratio ediscitur, comprehendens semen, tum vniuocum, tum æquiuocum omnium mixtorum: quod tandem ab vnitate delapsum, in alimentum mineralibus, veget. & animalibus cedit, flatuosa, perspicua, & spiritali actione repletum.

In hac substantia corporea vis eius incorporea, quasi spiritus vniuersi (qui totus igneus est, & intellectualis,) ideis rerum faciendarum plenissimus delitescit, ordinem, & dispositionem principiorum, & elementorum in hæc inferiora procurans. Hermes Trismegistus, de hoc spiritu loquens, ait ventum illum in ventre suo portasse. Hic ventus, quasi aura tenuis, & flatus, & effusio aeris, est verum naturæ flabellum, aditum spiritibus in corpora continuo præbens, rarefactionem, & condensationem omnibus inferens; per ingressum dilatando corpora, per egressum vero condensando. Hunc ventum, spiritum corporeum nominabant

sapientissimè Stoici, omnibus præsentem, & interuenientem, ne fieret vacuum, immò & ictu oculi omnia penetrantem, renitentibus vim manifestam inferentem, vt in fulmine, tonitru, & ictu bombardico in dies videmus. Est ignis, & omnium inflammabilium carcer. Vbi enim se extendit per motum à centro ad circumferentiam, incenduntur inflammabilia, imo & ignis intellectualis ipsi inclusus auolat: cum autem coarctatur, includit in se inuisibilem ignem & incorporeum sulphur.

Nullum est mixtum hoc nitro vacuum. In animalibus sudores, vrinæ, excrementa, sanguis, copioso nitro scatent. In fimo columbino, & auium arenulas pascentium quot & quantas nitri species inuenimus? An mineralia tacebo? præcipuè lapides, qui nitrosas nutriunt herbas, quæ totæ in nitrum resoluuntur, vt chelidonium, & parietaria?

Hunc ventum, vita & spiritu plenissimum, appellauit diuinus Hippocrates ὁρμῶντα*, diuidens corpus, in contenta, continentia, & impetum facientia.*

In hoc vento diuersissima rerum seminaria, & specifica virtus, per quam vnaquæque res possidet aliquid sibi proprium, tota latent.

Ab huius spiritu rubedo sanguinis, & herbarum multarum viriditas, in plantis crystallisatio, & formarum Mathematicarum imitatrix forma, vt in crystallo, smaragdo, amethysto, niue sexangulari & similibus hexaedrica illa species; in mineralibus vbique eius cælestis & diuina natura elucet:

Plinius, l. 14. c. 20. & l. 18. c. 17. *Sic Virgil.* l. 1. Georg. *inquit:*

Semina vidi equidem multos medicare serentes,
Et nitro prius, & nigra perfundere amurca.

Nitrum etiam animalibus ad fœcunditatem procurandam obijciebatur. Nonne etiam pecudum halitus parietes reddit nitrosos, quos demum lambunt oues, capræ, & equi, & inde fœcunditatem acquirunt?

Hoc denique nitrum, seu vitalis naturæ ventus nihil aliud est, quam ipsa naturæ essentia, & substantia, à mente & anima esse suum, & actum in hæc inferiora exercens, & ab ipsis per vniuersum diffusa, continens in se omnes mixti rationes seminarias, & quasi è diuite penu, singulis rebus suam formam specificam tribuens. Hunc spiritum in mentibus ideas, in anima rationes, in natura semina, in materia formas appellamus. Hunc Paracelsus arcanam numinis vim, lucis opimam virtutem, vim lucidam Sulphuris, vim cæli occlusam, facem, & purissimam lampadem inaccessæque virtutis ignem, florem naturæ, atque nobile germen, vocitabat. Alanus in dictis quæ posteritati consecrauit, naturam appellat, ignem itidem sapientiæ. Alexander à Suchten vocat ignem viuum. Geber philosophorum princeps spiritum hunc, Sulphur incombustibile nominat, naturam viriditatis, quæ cunctas res germinare facit. Hic est Chymicorum Leo viridis, cui omnium morborum curationes adscribit Paracelsus. Arist. hunc calorem nominabat

lib. de Generatione Animalium cap. 3. Inest, *inquit*, in semine omnium quod facit, vt fœcunda sint semina, videlicet quod calor vocatur: idque non ignis, neque talis aliqua facultas est, sed spiritus, qui in semine spumosoque corpore continetur, & natura quæ in eo spiritu est, proportione respondet elemento stellarum. *Denique Caballistici, & præcipuè Rabi Simeon filius Iochai, anthor Zoharij, nihil aliud intelligere videntur per hunc ventum, quam coniunctionem animæ & spirituum, vnde vita promanat, quam ventum nominant, & ita nominatur à Iobo* cap. 7. Memento quòd ventus est vita mea: *Itaque ventus viuus idem est cum eo, quod vocamus spiritum & animam. Et dicitur viuus, quando coniunctio illa fit absque corruptione. Sed quando ita coniunguntur, vt corpus corruptibile interuenire poßit, tunc spiritus & anima quæ fuerant vnum, à corpore dissociantur. Non secus ac animæ notio, quæ antequam proferatur, est tantum res vna: at prolata, in res plures dispergitur, & plures res denotat. Plato hunc spiritum totius formæ propugnatorem appellat, illumq; à generali mũdi spiritu excitari, & cõtineri literis prodidit. Is enim omnium genitorum seminales rationes, omnesque occultas proprietates in se continet, omnia implet, per omnia diffusus, in animantia, in stirpes, & mineralia propagatur.*

Quæ hîc de Nitro dicta sunt, quæque de aliis ijsque præclarißimis eius in rerum natura officiis dicenda restant, tum scriptis auditorum commit-

tam, tum in priuata operatione per manualem demonstrationem posteris confirmata relinquam.

DE TARTARO Vitriolato.

CAPVT XLIII.

HOc remedium præmittitur aliis catharticis; præparat enim humores, eosque fluidos reddit, iuxta illud Hippocratis. *Qui purgare volet, corpora fluida faciat oportet.*

℞. igitur olei tartari per deliquium facti ℥. iij. Pone in vase ampli orificij, super quod affunde guttatim olei vitrioli ℥. j. & videbis illico magnam efferuescentiam. Imo & vas simul vbi materia efferuescit, tam calidum fit, vt vix absque noxa, manibus possit apprehendi. Post efferuescentiam coagulantur omnia in formam lactis, aut casei coagulati. Interea euadunt ambo penè insipida & conseruantur ad vsum, qui talis esse debet. ℞. huius coagulati ℈. j. dissolue in iusculo appropriato, & exhibe duabus vel tribus diebus, aliqua hora matutina ante purgationem, si morbus dederit inducias.

Vtile est hoc remedium in morbis chronicis, epilepsia, hydrope, colica, calculo re-

num: diſſoluit enim humores tartareos & pronos reddit ad euacuationem.

Vnde fit tantus calor, & efferueſcentia in admiſtione olei Vitrioli & Salis tartari diſſoluti: quare adimitur acrimonia maxima vtriuſque per olei Vitrioli acerrimi commixtionem: quid eſt illud, quod tanta vi, & acumine nares ferit in amborum efferueſcentia: an ſpiritus in hac actione rectè demonſtrari poſſint, hîc opportunè perſcrutabimur.

DE SALE SEV ſaccharo Saturni.

CAPVT XLIV.

℞. Minij, Ceruſſæ, aut Lithargyri libras duas, vel tres. Pone in matratio amplo, & affunde aceti fortis deſtillati, ad eminentiam trium, vel quatuor digitorum. Maneant in digeſtione per tres vel quatuor dies. Tunc effunde acetum, filtra, & reſerua per ſe, & ſuperpone nouum acetum, vt prius, nempe ſuper materiam relictam in matratio. Hoc reitera, quouſque ſaporem non inueneris in aceto alienum. Liquorem filtratum ſimul ponito in vaſe vitreo, & lentiſſimo ca-

lore, & (si fieri possit) in balneo euapora, aut quod multo præstantius erit, per Solis radios, & habebis in fundo salem Saturni.

Huius vsus est tam internus, quam externus, in ardore vrinæ, aut gonorrhœa virulenta. Debent dissolui 2. aut 3. grana eiusdem in aqua aliqua specifica, & exhiberi ægro. Est optimum topicum in inflammationibus externis, nempe in erysipelate, phlegmone & eiusmodi. Et quod mirum, quamuis videatur frigidus, tamen optimè discutit, & dissoluit scirrhos. In doloribus podagricis prodest, vngendo locum, vt sequitur.

℞. Salis Saturni ℥. ß. aquæ rosarum & plantag. an. ℥. j. vitellum vnum oui, olei rosati ℥. j. Agita simul omnia, & illico acquirent consistentiam cerati. Applica, si appareat inflammatio. Si vero non fuerit inflammatio, & podagra videatur (vt vulgo dicitur) frigida, tunc loco aquæ plantaginis & rosarum, adde spiritus vini quantum aquæ. Denique apponitur etiam pro defensiuo, vbi caustica admouentur, in carcinomate aut cancro.

An Mercurius viuus ex Saturno educi possit: an eductus aliquid supra Mercurium vulgi præstare possit: an sit aliquid in Saturno sensibilis inflammabilitatis: an inflammabilitas illa insignis, quæ in sale Saturni conspicitur, à Saturno, an ab aceto eius menstruo proueniat: vnde tam suauis, iucundus, & fragrans odor, qui ex oleo, seu spiritu

inflammabili Saturni emanat: an ab aceto, an à Saturno? an quod Sal tartari, ſuper quem acetum deſtillaueras, ſimili modo emittat odorem, & inflammabilitatem, demonſtret vacuitatem Sulphuris inflammabilis in Saturno: quare ignitus ſpongioſior quam frigidus: quare calcinatus ponderoſior non calcinato, & an hoc pacto ignis & aer ponderari poßint, dilucidè oſtendemus.

DE SALE PERLARUM & Corallorum.

CAPUT XLV.

PErlæ diſſoluuntur in aceto forti deſtillato, acetum perlis imprægnatum aufertur, filtratur (vt dictum eſt in magiſteriis) filtratum euaporatur lento igne ad ſiccitatem, & hoc quod remanet eſt Sal perlarum. Simili modo procedendum eſt in ſale Coralli.

Exhibentur in dyſenteria, ſed ſemper in iuſculis; in diarrhœa, & omnibus morbis à nimio humorum fluxu. Nihil differunt à magiſteriis, niſi quod tendant ad maiorem ſiccitatem.

An odor moſchi in diſſolutione perlarum ſit per-

lis proprius, an ex corallis elici possit tinctura: an maxima pars salis perlarum & corallorum sit potius aceti sal, quam perlarum aut corallorum: an tanta facultate astringente polleant, hac in parte manifestè demonstrabo.

DE PVLVERE *emetico aut Algarot.*

CAPVT XLVI.

℞. MErcurii sublimati corrosiui, & Antimonii crudi, an. ℔. ß. Pone in retorta vitrea, & adapta recipiens siue retortam aliam, & admoto igne per gradus, Mercurius cum Antimonio mixtus, egreditur in recipiens in formam ferè picis fusæ, qui tandem congelatus obtinet formam gummi resinosi. Denique cinnabaris fluet in collum retortæ, quam auferre potes, & seruare pro fumigandis lue venerea infectis. Hoc gummi præcipitatur per affusionem aquæ dulcis. Puluerẽ album præcipitatum edulcora multis lotionibus cum aqua calida factis, desicca & reserua pro vsu, qui frequentissimus est in Medicina, & à multis laudatus. Dosis erit à 3. ad 4.

grana, si rectè exhibeatur, præstantissimum; sin malè, perniciosissimum est remedium.

Multi verentur uti Antimonio hoc modo præparato, aliisque Antimonij præparationibus hanc postponunt, nulla alia ratione ducti, quam quod per Mercurium sublimatum corrosiuum præparetur, & quod violenter vomitum excitet. Sed pace illorum dixerim, nulla illi à sublimato venenata qualitas impertitur, sed potiùs per sublimatum omnis venenosa Antimonii facultatem aufertur. Non enim ingreditur ipsum præparatum sublimatus, sed dissoluit tantum Antimonium. Quod dissoluens (cum constet ex spiritibus salis, & vitrioli cum Mercurio coagulatis) aufertur per adiectionem aquæ dulcis, simulque tota sublimati & Antimonii venenositas. Vsum huius antea horrueram, eorum exemplo, qui prius odisse cœperunt quam cognoscere. Nunc autem frequentissimo vsu cognoui, hanc præ omnibus Antimonij præparationibus palmam obtinere, immo amittere vim istam emeticam (quæ infamiam Antimonio vix ac ne vix delendam peperit) posseque infantulis, debilibus, immo (quod mirum est) in febribus continuis, vbi cathartica vt plurimum non exhibentur, minori cum noxa, quam vel manna aut cassia exhiberi. Sed ad istas laudes debitè promerendas, non erit priori operationi inhærendum, sed longiori labori, & spatio, tum operosiori arte insudandum, vt virtutes prædictas obtineat.

Dosis non excedit grana tria, quæ deiectionem, citra vomitum, septies aut octies promouent, & citra

hypercatharsim, absque torminibus & tenesmo. Purgat vtramque bilem & pituitam, excitat deperditum appetitum: denique est omnium catharticorum laudatissimum. Et vt verbo dicam, quum omnia remedia morbis conueniant, non tam per se, quam ratione rectè præscribentis, & tempus commodum & opportunum eligentis, hoc (vt & alia) probè vtentibus optimum, non ex arte vero pessimum.

DE REGVLO *Antimonij.*

CAPVT XLVII.

℞. Stibii crudi pulueriſati & deſiccati, ſalis nitri ſiccati, an. ℔. j. tartari pulueriſati ℥. vj. Miſce omnia. Tunc ſume amplum crucibulum, & pone inter carbones ardentes, donec rubeſcat: tunc iniice puluerem in crucibulum ardens, non ſimul, ſed per vices, & illico inflammabuntur omnia. Tunc vas ſtrictè cooperiendum erit patina aliqua ferrea, ne quid effugiat. Dein aufer patinam feruore remiſſo & iniice puluerem de nouo, & ita procede vſque ad conſumptionem pul-

ueris. Quo facto aufer crucibulum ab igne, & agita fortiter ſupra terram forcipibus, vt regulus Antimonii cadat in fundum. Refrigerato vaſe frange, & inuenies regulum in fundo, cum magna fæcum quantitate.

Hic regulus multis inſeruit operationibus Chymicis, præcipuè metallicis. Aliquando etiam vſurpatur in Medicina. Denique regulum fundimus, & proiicimus in typum ferreum, vt ſit in globulis bombardicis, & ex ipſo fiunt globuli, qui dicuntur pilulæ perpetuæ. Multis etenim exhibentur vicibus, deglutiendo, abluendo, iterumq; deglutiendo. Præcipue vero valent in ſpeciebus miſerere ſiue voluuli. Sed ſi quauis ratione vis cathartica addi poſſit, eſſet magis laudabile remedium, ſicut demonſtrabo. Proiice regulum Antimonii in duplici typo. Hic confici poteſt ex ligno rotundo, ad magnitudinem piſi poſito in cauitate typi, circa quod proiici debet regulus fuſus. Tunc habebis globulum ex regulo tuo, in quo incluſum eſt lignum. Quod vt extrahas, debet comburi lento igne, vt locus inanis relinquatur, qui implendus erit extracto colocynthidis, aut reſinæ ſcammonii.

De alijs huius dotibus legantur ij qui ex inſtituto de Regulo Antimonii tractarunt, & inter alios Angelus Sala libro de Anatomia Antimonii.

DE VITRO Antimonij.

CAPVT XLVIII.

℞. STibii crudi puluerisati ℥. iij. vel iiij. Pone in crucibulo, & funde igne forti, agitando sæpe materiam baculo ferreo, quousque videris materiam adhærentem simul & viscosam, tunc proiice in peluem. Prima vice apparebit nigrum, reiterata operatione apparebit rubrum. Multi eo vtuntur in Medicina. Vsus tamen fugiendus est. Vitrum enim hoc, cum ad vltimum opus naturæ proximè accedat, tenuitate partium, stomachi fibras incidit, violenter agit, & symptomaticè, sicut arsenicum, sublimatus corrosiuus, & alia venena: proinde nulli suaderem eius vsum.

Præparatur hoc vitrum Antimonij diuersis modis. Sed omnium probatissimus est iste Mathioli super Dioscoridem commentario, cap. de Stimmi seu Antimonio, *ad quem pro huius præparationis modo transmitto.*

Dicitur autem vitrum Antimonij, quia forma,

resonantia,

resonantia, splendore, fragilitate aliquo modo vitrum refert. Non est tamen tam solidum, aut aridum, seu fixum, ac vitrum: multo enim facilius liquescit. Ad hæc, si diutius in igne moretur, fuliginem quandam emittit. Ex quo conijcere est, vitrum Antimonij substantiam aliquam humidam adhuc retinere, quæ in vitro communi non deprehenditur. Quod plus est, vitrum Antimonij in liquore aliquo infusum, facultatem illi impertit vomitoriam, quod non facit vitrum commune. Similiter vitrum Antimonij dissoluitur ab aqua regia, quem defectum vitrum vulgare non habet.

De Vitro & vitrificatione.

Sed quoniam incidimus in vitrum, non possum quin naturam vitri per partium separationem, hoc in loco obiter inquiram. Et primo hoc fundamento posito, duo esse separationis omnium corporum instrumenta, ignem nempe, & aquam, sicut & duæ species separabiles tantum in rerum natura inueniuntur, volatile nempe, & fixum: volatile per ignem separatur, fixum vero, ut plurimum, per aquam: ignis enim inflammabilia omnia, ut sulphurea, & aerea, sublimat: aqua autem separat salem à terrestreitate : Proprium enim, *inquit Geber,* est Salis, & Aluminis in aqua solui, cum ab illa oriantur. *Fixorum aliud est fixum secundum quid, nempe sal; quod potest tamen aliqua ab arte, ut à natura, volatilisari:*

Alterum fixißimum, nempe terra, sustinens omnem ignis impetum. Terræ vero tres sunt substantiæ, vna volatilis, alia magis fixa, tertia fixißima. Rabbini Hebræi tribus hisce substantijs tres diuersas appellationes imponunt. Primam vocant Erehs, *quæ propriè est terra limosa. Secunda dicitur* Adamah, *quæ propriè terra argillosa dicitur. Tertia vero,* Iabassah, *terra arenosa, quæ in sacris literis dicitur arida, vt Psal.* 94. Et aridam fundauerunt manus eius. *In Mercurij Trismegisti Pœmandro hæc terra arena nominatur in sermone suo sacro, cap.* 3. Floruit autem splendor sanctus, qui sub arena, & humida natura elementa deduxit. *At terra hæc nostra composita & elementata videtur ex terra limosa, vt anima; argillosa, vt spiritu; & arenosa, vt corpore constare: in qua anima leuis, corpus graue, spiritus medius: terra limosa leuis, argillosa media, arenosa fixißima, & grauißima.* Graue enim est saxum, & onerosa arena, *vt est* Prouerb. 27. *Per affusionem aquæ ex hac nostra terra separatur eius spiritus, & anima, nihilque relinquitur quam arena sterilis, & infructuosa, vnde est in prouerbio,* littus aras. *Et quemadmodum vnicuique elemento duæ sunt qualitates primæ, quarum vna primariò propria, nempe siccitas; alia vero appropriata, nempe frigiditas. Terræ à prima qualitate conuenit, & semper, siccitas; proinde terra Hebraicè vocatur* Iabassah, *& Græcè* ξηρὰ, sicca, *&* arida, *vt est* 1. *Geneseos*: Et vocauit Deus aridam terram. *Et hæc propriè terra dicitur, solumque pu-*

rum, & incorruptibile elementum: aliæ enim species sunt impuræ & alienis corporibus contaminatæ, vt solæ & per se sub sensus nostros nusquam cadere percipiantur. Et quoniam incorruptibile idcirco hoc elementum nihil producit; sed è contra, sicut videmus in arena, quæ proculdubio nihil aliud est quam vitrum inconnexum. Cuius substantia (vt vltimum naturæ opus) non tantum est incorruptibilis, sed corruptibilium omnium matrix, & conseruatrix, vt videmus in ijs quæ in arena sepeliuntur, vt de mumiis legimus. In arena enim cadauera tam artificiosè apud Ægyptios condiri solebant, & aurea lamina ac fasciolis densissimis obuolui, vt duobus amplius annorum millibus integra, exemptis humoribus ac interaneis seruarentur: vt etiam nunc his tēporibus ex arena pura eruātur circa pyramides integerrima, illa ætate condita & oblita, quæ Isidi sacra fiebāt, vt ex imaginibus quas cadaueribus includebant compertum est. De herbis & radicibus in arena conseruatis idem est iudicium. Ex hac denique arena seu terra elementari, fit vitrum, quod in cinere omnium combustibilium deprehendimus. Omne enim priuatum propria sua humiditate, nullam nisi vitrificatoriam præstat fusionem, *inquit Geber. Ex cineribus enim omnium fusis fit vitrum. Sed in cinere duplex est natura. Vna salsa, alia insipida. Salsa adminiculo aquæ dulcis calidæ separatur ab insipido. In separatione autem hoc obseruandum, quod eius terræ arena est tenuissima. Vera tamen terra, & quæ in vitrum facilè cedit, modo cum sale suo si satis per se copio-*

sum habuerit, igni violento & flammeo ad fundendum æquo tempore fuerit expositus. In qua operatione animaduertendum, nullam posse fieri veram fusionem vitrificatoriam absque duplici agente, actuali nempe, igne flammeo, & sale; igne potentiali, & corrosiuo. Huius potentialis ignis mentionem fecit Iob 20. Deuorabit eos ignis qui non succenditur. *Sed supra hanc terram ignis nullam habet vim, nisi vt ipsam nitidiorem, & clariorem reddat. Et ne putes, vt vulgo ineptè creditur, salem ingredi hanc compositionem. Nam in prima vitri fusione Sal, quod alias omnium elementarium substantiarum grauitatem superat, grauitati terræ huius, seu arenæ vitrificatæ cedit, illique innatat, quasi sulphurea super aquea, donec auferatur per cochlear ferreum, in eadem ferè quantitate, seu pondere, supra vitrum fusum, quo prius in cineribus latebat. Concludendum ergo, vitrum esse elementum purissimum, & simplicissimum: imo quod magis est, supra omnem elementarem simplicitatem productum, ex fusis simul arenulis conflatum, solumque inter omnia elementa, quæ sensibus nostris manifestari possunt, elementans & corporeum. Quod inter omnia alia elementa solum incorruptibile & stabile à* Platone *æstimatur, cùm ignis omnium agentium potentissimus, vires suas in illam exercere non possit, sicut super aurum, nisi vt purius & splendidius reddat. Quare haud absque ratione & symbolo, propter incorruptibilem illorum naturam, à B. Iobo c. 28. associantur.* Non adæquabitur sapientiæ, *inquit,* aurum vel vitrum. *Neque abs q;*

causa per illud denunciatur status & exemplar sæculi venturi, propter eius incorruptibilitatem, puritatem & transparentem luciditatem, per quam super alia omnia maxime idoneum censetur, tum recipiendi, tum distribuendi lumen: in cuius substantiam tandem vniuersa & pulcherrima hæc mundi machina per subitam conflagrationem transmutari debet, iuxta illud Apocalypseos cap. 21. *duobus in locis*; Postea vidi nouum cælum, & nouam terram; nam primum cælum & prima terra euanuerunt, & mare amplius non fuit. *Tandemque addit sacro-sanctam vrbem Hierosolymitanam fuisse auream, claram & lucidam, sicut crystallum*, καὶ ἡ πόλις χρυσίον καθαρὸν ὁμοία ὑάλῳ καθαρῷ. Ciuitas, *inquit*, cælestis Hierosolymitana fuit aurum purum & obryssum, similis puro vitro. *Et paulò post*, καὶ ἡ πλατεῖα τῆς πόλεως χρυσίον καθαρὸν, ὡς ὕαλος διαφανής: & plateæ ciuitatis fuerunt ex puro auro, & nitidæ sicut vitrum transparens. *Et quamuis sub hisce verbis lateant pulcherrima secreta, sicut sub characterismo sensus aliquis occultus & mysticus hominum sagacitatem & industriam illudens: tamen ad arenæ naturam ostendēdam non ineptè quasi in transitu vsurpari possunt. Quòd si in mixtis non appareat, quid mirum? quin immo non nisi violento aliorum elementorum actu percipitur. In arena igitur est vitrum, sicut in sale ignis: ita singula elemēta aliis elementis vt corticibus vestiuntur, & in mundanam hanc scenam prodeunt. Et quemadmodum vnumquodque elementum duas ha-*

bere dicitur qualitates : eodem pacto reperiuntur quatuor Magna elementa (ita enim ea vocant Hermes, & Raymundus Lullius,) quorum vnumquodque alicuius communium elementorum naturam magis, aut minus sapere videtur. Mercurius nempe aquæ aßimilatur, oleum seu Sulphur aeri, Sal igni, vitrum terræ, quod purum & nitidum in centro omnium mixtorum degens reperitur, & vltimo sensibus nostris sese reuelans, ab omni heterogeneitate exemptum. Hac igitur arte, ignis actu & operatione, corporibus omnem labem delemus, reducimusque ad puritatem substantiæ incorruptibilis, deinceps per secretionem impuritatum inflammabilium, & terrestrium : Tota enim intentio operantis versatur in hoc, *ait Geber*, vt grossioribus partibus abiectis, opus cum leuioribus perficiatur. *Quod est à corruptionibus hisce infimis ascendere ad puritatem mundi cælestis, vbi elementa sunt puriora & essentialiora, prædominante igne omnium purißimo, qui recte dici potest infinitus naturæ actus & vis, vnusque tamen & idem, tanquam in tres regiones diuisus : in cælesti lucens, in ætherea aereus est, coquens & digerens, in elementari vrens, qui & absque elementari hac materia, sub sensus cadere nequit. Sicut in combustibilibus videmus, & cinifactis. In iis nempe, vt in Sulphure combustibili, hoc est in pinguibus, & oleaginosis, videmus vrentem, & lucentem simul. In altero vero, vt calcibus rerum, vrentem tantum. At post separationem terræ puræ & crystallinæ, quæ vitrum est, in ipso hoc vi-*

tro deprehenditur lucens tantum: in sale verò causticus & adurens. Quid est enim Sal, nisi ignis potentialis & aqueus, nempe aqua terrestris, igne impregnatus, vnde proueniunt diuersæ mineralium species? Sunt enim omnes naturæ aqueæ, sicut videmus in aquis fortibus, quæ omnes ex salibus mineralium, vitriolo, alumine, & nitro componuntur, quæ non minus quam ignis vrunt. Et quum nihil spiritale in hæc inferiora descendat, aut operetur, absque indumento, aut veste, Corpus inuoluit Spiritum, Spiritus Animam, Anima Intellectum, Intellectus Deum: & descendendo, splendor diuinus est in Intellectu, Intellectus in Anima, Anima in Spiritu, Spiritus in Corpore: sic Lux in Splendore, Splendor in Lumine, Lumen in Igne, Ignis in Nitro, vt corpore seu indumento, deprehenditur. Ignis igitur corpus est Nitrum, Aeris corpus oleum, aquę corpus Sal, Terrę corpus Vitrum. Ignis Anima est Cęlũ, Aeris Anima Nitrum, Aquæ Anima Aer, Terrę Anima Sal. Et denuo, Aeris Anima ignis, Aquę Anima Aer, Terrę Anima Aqua. Sic spiritalia minus spiritalibus, min⁹ spiritalia crassioribus, crassiora corporibus, magis aut minus crassis includuntur, & quasi per vitra perspiciuntur. Ignis omnia mouet, aqua omnia nutrit, ait Hippocrates: Aer sensum rebus præbet, terra substantiam. Ignis diaphanum est Nitrum, Aeris Oleum, Aquæ Sal Salis diaphanum est Terra, seu Vitrum. Et hæc est grata concatenatio omnium rerum spiritalium, & corporearum, per quam omnes naturæ dispensationes perficiuntur. Vbi notandum,

quod formæ incorporeæ quo magis ad corpoream accedunt naturam, ex formalibus fiunt tandem materiales: & materiales, quo magis aſcendũt ad incorpoream naturam, ex materialibus fiunt formales. Tranſeunt autẽ per diuerſas iſtas naturas, ope Animæ, Naturæ, & Materiæ, vt Platonico more loquar, quas Paracelſus, Ares, Archæũ, & Iliaſten vocat.

Ares *eſt ſpiritus Naturæ, participationem habens Mentis, Animæ, & Naturæ, dans vnicuique eſſe illud quod eſt, hoc eſt formam, naturam, & differentiam, qua diſcrepat ab omnibus aliis rebus, vt in herbis apparet, quarum ſingulæ propriam radicem, folia, caulem & ſuccum habent, quibus ab omnibus aliis differunt.*

Archæus *autẽ, eſt artifex qui omnes iſtas ædificat.*

Iliaſtes *eſt fundamentum & omnium rerum materia, deſumpta ex tribus iſtis quaſi Merc. Sale, & Sulphure incorporeis. Sed deſcendamus in arenam noſtram. Quum terra arenoſa ſit corpus ſimpliciſſimum, & incorruptibile, in quem vſum à natura ſubrogatur in mixto? Certe non tantum vt corporeitatem præbeat, quaſi baſim, & fixitatem aliis ne auolarent: ſed vt per inæqualitatem, & aſperitatem laterum, & angulorum arenularum ſuarum, quaſi per diuerſas configurationes, in prima creatione, à diuerſiſſimo idearum characteriſmo ipſis impreſſas, moles corporea & materialis, (iuxta diuerſiſſimas imponendarum, & diſponendarum in ipſis rerum ſpecies) ex atomis ſenſu indiuiſibilibus formaretur. Ex quibus hæc terra inanis, & per inæqualitatem laterum adiacentium*

vacua, vt matrix, & locus aptus relinqueretur, quo aditus pateret elementis, & seminibus terræ huius vtero incumbentibus, & in molem hanc arenaceam spiritali adhuc modo influentibus, donec singula suis exemplaribus similia redderentur. Itaque non secus ac moles bombardica ex globulo facilè talis esse percipitur, qualis est forma globuli. Eodem pacto vniuersi Ares & Archæus, in hac arena quasi in Iliaste, diuersas rerum omnium formas producit, similes loco & matrici suæ naturali, quæ essentijs suis in mundo intelligibili olim assimilabatur. Propter hoc ascendit terra omnium fixißima & grauißima, & in excelsarum arborum cacuminibus, non minus quam in radicibus, reperitur, molem & externam formam rerum præbens: per quam, quasi per naturæ vitrum diaphanum, percipiuntur, quæ antea in mundi incorporei essentia, quieto silentio delitescebant.

Sed quoniam hic de terra sermo est, non inutile credo fore, si axioma illud in Physica vulgari (vt multi putant) certißimum, examini sensuum & rationis exactiori, quam hactenus ab aliquo ante me factum est, exponere coner.

Axioma autem est, omnem grauitatem à terra prouenire, & omnia esse grauia propter terram. *Huius axiomatis veritas pendet ex anatomia grauium, & leuium. V. G. sumantur Ebenum & Suber, quorum vnum aquæ subsidet, alterum aquæ innatat. Arist. huius rei causam reddens, Ebeno causam subsidentiæ attribuit, propter copiosam terrestreitatem: Suberi vero innatantiæ causam, propter paucitatem materiæ terrestris*

& abundantiam aereæ. In cuius reddenda ratione, patet quam fuerit Arist. in enchiresi rerum naturalium imperitus. Si enim vnquam in horum examine, quod per ignem fit, insudasset, contrarium vtique affirmasset. In libra enim vna Suberis plus puræ terræ inest, quam in Ebeni libris quatuor. Sume enim duas retortas, & in vna include ℔.j Ebeni, in altera ℔. j. Suberis, & recipientibus admotis, iuncturisque optimè clausis, ut nihil exspiret, extrahe per ignem fortem, totum illud quod est volatile, vt supra ediscere quiuis potest cap. de Guaiaco; operatione enim exacta, si bonam acceperis Ebenum, in recipiente reperies circiter vncias decem, aquæ, spirituum, & olei. Caput mortuum vero ex retorta extractum pondere vnciarum vj. inuenietur, quod in calcinatione amittit forsã fixioris Sulphuris circiter ℥.j. Restabunt iam cineres pondere 5. vnciarum. Facta autem per lixiuium separatione salis ab arena, inuenies salis circiter vncias tres, terræ autem vix vncias duas. In tota hac operatione perit forsan ℥. j.ß.

At in Subere eodem obseruato processu, inuenies circiter ℥. x. terræ, olei, spiritus, aquæ; & salis non inuenies supra ℥. v.

Male ergo attribuitur causa grauitatis rerum, terrestreitati, quum terrestria omnia sint leuiora minus terrestribus, pondere simili. Vnde ergo grauitatis & leuitatis causa? Nonne dixeris à compacto, & raro? rara enim porosa, & multo aere distenta, proinde leuia; compacta vero aere penè vacua, proindè grauia. At quid si porosa omnia propter terram? Quum enim ipsa terra sit omnium se-

minimum, aliorumque elementorum, tum influentiarum matrix, & receptaculum, supra omnia elementa debet esse maximè porosa, & maiorem semper partium extensionem corpoream habere, vt in ipsam iniecta facilius acciperet ac occultaret, & imprimis, vt aerea, & volatilia elementa, aut semina maiori, quam alia ambitu prædita, ab ipsa comprehenderentur, vnde semper copiosiori terra qua vestiantur egere eiusmodi vtique deprehendimus; quam quæ compactorum & fixiorum elementorum & seminum receptioni destinata videntur. Proinde si porositati causam leuitatis attribuas, eadem ratione & terræ tribuere cogeris: propter quod enim vnumquodque est tale, idipsum est magis tale: at propter porositatem omnia leuia. Ergo terra quæ est illius porositatis causa, maximè leuis esse deprehendetur.

Sed ne diutius lectorem suspensum detineam, duplicem esse statuo grauitatis, & leuitatis causam. Vnam in mixtis, siue compositis: alteram extra mixta. In mixtis, terra seu arena non est causa grauitatis, vt experientia irrepugnabili demonstratum est, sed Sal potius eius intrinsecum, vt in Ebeno, quam multo Sale scatere deprehendimus. Extra mixta vero terra siue arena omnium grauissima. Nam cum Sale æqualibus ponderibus in igne fusionis librata arena, in vnum compactum corpus fusione reducta, specie vitri, fundum petit, cui innatat semper Sal, ea leuior, & volatilior.

Et hæc de Sale & Vitro, in Reip. literariæ gratiam, experimenta, longo vsu & rerum dissectione

mihi cognita, in medium proferre statui, plura & occultiora aliquando & rei Physicæ, & Medicæ magis conducentia, in publicum daturus, si hæc prima rerum elementa grato animo accipiantur.

DE CONVERSIONE *ferri in cuprum.*

CAPVT XLIX.

℞. Vitrioli Veneris libram vnam. Dissolue in ℔. iij. aquæ communis, & ebullire facito vsque ad siccitatem, ponendo circa initium limaturæ chalybis ℥. iij. vel iiij. Desicca & redige in puluerem subtilem. Pone in crucibulo nouo cum ℥. iij. flux, hoc est puluere confecto ex æqualibus partibus tartari & nitri. Tunc da ignem fusionis, materiam fusam proiice in lingoterium, ibique inuenies Martem in cuprum conuersum. Multi credunt hanc operationem elicitam fuisse ex secretis Pythagoricis, cuius mentionem facit Ouidius, Pythagoricæ disciplinæ discipulus, in Metamorphosi: & hanc conuersionem hieroglyphicè intellectam fuisse sub ænigmate amorum, Martis, Veneris & Vulcani. Qui cum huius artis duces videantur, cum ipsis finem huic labori & primis rerum elementis imponemus.

FINIS.

INDEX CAPITVM

PARTIS TERTIÆ.

PARTIS QVARTÆ.

Erratum hoc præ cæteris corrigito pag. 209. lin. 25 & 26. pro *obscuro semite*, legens *obscura semitæ*.

